T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İRAN TÜRK AĞIZLARINDA KARŞILAŞTIRMALI SÖZ VARLIĞI
(AZERBAYCAN TÜRKÇESİ, KAŞKAY TÜRKÇESİ, TÜRKMEN TÜRKÇESİ, HALAÇ TÜRKÇESİ)

DOKTORA TEZİ

Mina DOLATİ DARABADİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATİ ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Funda TOPRAK

Ankara, 2021

ONAY SAYFASI

Mina DOLATİ DARABADİ tarafından hazırlanan "İran Türk Ağızlarında Karşılaştırmalı Söz Varlığı (Azerbaycan Türkçesi, Kaşkay Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Halaç Türkçesi)" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

<table>
<tr><td colspan="2">JÜRİ ÜYESİ</td><td>Kurumu</td><td>İmza</td></tr>
<tr><td colspan="2">Prof. Dr. Funda TOPRAK</td><td rowspan="2">Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi</td><td rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>☐ Kabul</td><td>☐ Ret</td></tr>
<tr><td colspan="2">Prof. Dr. Akartürk KARAHAN</td><td rowspan="2">Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi</td><td rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>☐ Kabul</td><td>☐ Ret</td></tr>
<tr><td colspan="2">Prof. Dr. Feyzi ERSOY</td><td rowspan="2">Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi</td><td rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>☐ Kabul</td><td>☐ Ret</td></tr>
<tr><td colspan="2">Doç. Dr. Aysun DEMİREZ</td><td rowspan="2">Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi</td><td rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>☐ Kabul</td><td>☐ Ret</td></tr>
<tr><td colspan="2">Dr. Öğr. Üye. Yaşar TOKAY</td><td rowspan="2">Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi</td><td rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>☐ Kabul</td><td>☐ Ret</td></tr>
</table>

Tez Savunma Tarihi: 03.09.2021

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. Tarih (Gün-Ay-Yıl)

İmza

Mina DOLATİ DARABADİ

TEŞEKKÜR

Bu tezde her zaman beni destekleyen ve bilimsel düşünceleriyle beni geliştiren sayın hocam Prof. Dr. Funda TOPRAK'a teşekkür gönül borcumdur. Sevgili hocam, Prof. Dr. Akartürk KARAHAN'a sabrı, sevecenliği, doktoramı başladığım günden beri her adımında beni yönlendirişi en önemlisi beni hiç yalnız bırakmadığı için teşekkür ederim.

Her zaman destekleriyle benim yanımda olan sevgili aileme, hayat yolumda hep yanımda olan her zaman beni kollayan sevgili eşim Mohammad'a sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

Tezin materyal bölümünü oluşturmamda bana büyük yardımları dokunan, her zaman kapıları bana açık olan, en başta Kaşkay Türkü olan Samad Moğanlı, Somayye Hakıkat ve İsmail Bey'e bana güvenen, Türkmen Türkçesiyle ilgili her anlamıyla bana yardımcı olan, evinde misafir eden Akhgar ailesine minettarım. Halaç Türkçesi materyalleri sabırla hazırlayan, uzak yoldan bana çok yardımcı olan Muhammedrıza Beygi'ye teşekkürü borç bilirim. Tezi oluşturmakta hep yanımda olan üç sene boyunca her zaman yardıma hazır bulunan, desteklerini esirgemeyen bütün Azerbaycan Türkleri, Kaşkay Türkleri ve Türkmen Türklerine sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

Türk tarihinde önemli bir yer kapsayan İran, günümüzde birçok Türk kavminin yurdu konumundadır. İran'da yaşayan Türk halkı bu dilin farklı lehçelerini konuşmaktadırlar. Ne yazık ki bütün bu Türk dilleri yazı diline sahip olmayıp Farsçanın egemenliği altında kalmışlar. Bu anlamda yazı diline sahip olmayan dillerinin söz varlığının kayda geçirilmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmada günümüz İran'da konuşulan Oğuz grubunun alt sınıfında yer alan Azerbaycan Türkçesi, Kaşkay Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Türk dili sınıflandırmalarında bağımsız bir kola yerleştirilen Halaç Türkçesinin söz varlığı karşılaştırılmıştır.

Adı geçen lehçelerin birbirinden ne kadar uzaklaştığı veya İran'da konuşulan başka dillerden ne kadar etkilendiklerini tespit etmek amacıyla, bu dilleri konuşulmakta olan farklı illerde saha çalışması yapılmıştır. Derlenen malzemelerin incelenmesiyle bu lehçelerin söz varlığındaki isimler tematik olarak ortaya konulmuştur. Ayrıca, Kaşkay Türkçesi, İran Azerbaycan Türkçesi ve İran Türkmen Türkçesi sözlüklerinin taranmasıyla tezin kaynağını oluşturan isimler de tespit edilmiştir. Böylece, elde edilen malzemeler ve sözlüklerden derlenen isimler, karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Söz varlığı, Kaşkay Türkçesi, İran Azerbaycan Türkçesi, İran Türkmen Türkçesi, Halaç Türkçesi

ABSTRACT

Iran, which has an important place in Turkish history, is the home of many Turkish tribes today. Turkish people living in Iran speak different dialects of this language. Unfortunately, all these Turkic languages did not have a written language and remained under the dominance of Persian. Therefore, it is important to record the vocabulary of languages that do not have a written language.

In this study, the vocabulary of Azerbaijani Turkish, Kashkay Turkish, Turkmen Turkish, which are in the subclass of the Oghuz group spoken in Iran, and Halach Turkish which is placed in an independent branch in Turkish language classifications are compared.

In order to determine how far the aforementioned dialects diverge from each other or how much they are influenced by other languages spoken in Iran, field studies were conducted in different provinces where these languages are spoken. By examining the compiled materials, the names in the vocabulary of these dialects were revealed thematically. In addition, by scanning the Kashkay Turkish, Iranian Azerbaijani Turkish and Iranian Turkmen Turkish dictionaries, the names constituting the source of the thesis were determined. Thus, the obtained materials and the names compiled from the dictionaries were examined comparatively.

Keywords: Vocabulary, Kashkay Turkish, Iranian Azerbaijani Turkish, Iranian Turkmen Turkish, Halac Turkish

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
İÇİNDEKİLER iii
KISALTMALAR xiii
ŞEKİLLER xiv
Resimler Dizini xvi
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ xvii
1 GİRİŞ 1
1.1 Çalışmanın Konusu ve Amacı 1
1.2 Materyal ve Yöntem 1
1.2.1 Saha Çalışmalarının Değerlendirilmesi 3
1.3 İran Coğrafyası 7
1.4 İran Türklerinin Yaşadığı Coğrafya 9
1.5 İran Türklerinin Tarihi 10
1.6 İran Türk Dillerinin Sınıflandırılması 29
1.7 İran Türkleri 31
1.7.1 Azerbaycan Türkleri 31
1.7.1.1 Azerbaycan Adı 32
1.7.1.2 İran Azerbaycan Türkçesi ile İlgili Çalışmalar 32
1.7.1.3 Azerbaycan Türkçesinin Şekil Bilgisi 36
1.7.2 Kaşkay Türkleri 46
1.7.2.1 Kaşkay Adı 48
1.7.2.2 Kaşkay Türkçesi ile İlgili Çalışmalar 48
1.7.2.3 Kaşkay Türkçesinin Şekil Bilgisi 51

1.7.3 Türkmen Türkleri 57
1.7.3.1 Türkmen Adı 58
1.7.3.2 İran Türkmen Türkçesi ile İlgili Çalışmalar 58
1.7.3.3 Türkmen Türkçesinin Şekil Bilgisi 60
1.7.4 Halaç Türkleri 70
1.7.4.1 Halaç Adı 71
1.7.4.2 Halaç Türkçesi ile İlgili Çalışmalar 72
1.7.4.3 Halaç Türkçesinin Şekil Bilgisi 74
2 İNCELEME 81
2.1 Azerbaycan Türkçesi Tematik Dizin 82
2.1.1 Eşyalar 82
2.1.1.1 Genel Ev Eşyaları 82
2.1.1.2 Mutfak Eşyaları 82
2.1.1.3 Hayvan ve Hayvancılıkla İlgili Adlar 83
2.1.2 Mekān Adları 84
2.1.2.1 Özel Yer Adları 84
2.1.2.2 Coğrafi yönler 85
2.1.2.3 Hayvanların Barınakları 86
2.1.2.4 Mekân ve Yerleşim İle İlgili Adlar 86
2.1.3 Birey İle İlgili Adlar 87
2.1.3.1 Özel Kız Adları 87
2.1.3.2 Özel Erkek Adları 88
2.1.3.3 Lakaplar ve Unvanlar 89
2.1.4 Toplumla İlgili Adlar 90
2.1.4.1 Boy Adları 91

2.1.4.2 Akrabalık Adları 91
2.1.5 Vücut ve Sağlık 92
2.1.5.1 Organ Adları 92
2.1.5.2 Hayvan Organları 94
2.1.6 Giyim 94
2.1.6.1 Erkek Giysileri 94
2.1.6.2 Kadın Giysileri 95
2.1.6.3 Kumaş Türleri 95
2.1.6.4 Süslemekle İlgili Adlar 96
2.1.7 Beslenme 97
2.1.7.1 Yemek Adları 97
2.1.7.2 Yemek Malzemeleri 97
2.1.7.3 Süt Ürünleri 97
2.1.7.4 Tarım Ürünleri 98
2.1.7.5 Meyve ve Sebzeler 98
2.1.7.6 Hayvan Yemleri 99
2.1.8 Hayvan 99
2.1.8.1 Yabani Hayvanlar 100
2.1.8.2 Evcil Hayvanlar 100
2.1.8.3 Kuşlar 101
2.1.9 Doğa 102
2.1.9.1 Bitki Adları 102
2.1.9.2 Coğrafya ile İlgili Adlar 103
2.1.9.3 Hava Olayları 104
2.1.10 Zaman Adları 104

2.1.11 Renk Adları 105
2.1.12 Sayılar 106
2.1.13 Ölçüm Birimleri 106
2.2 Kaşkay Türkçesi Tematik Dizin 108
2.2.1 Eşyalar 108
2.2.1.1 Genel Ev Eşyaları 108
2.2.1.2 Mutfak Eşyaları 108
2.2.1.3 Tarımla İlgili Aletler 110
2.2.1.4 Hayvancılıkla İlgili Aletler 110
2.2.1.5 El Sanatları ve Onunla İlgili Aletler 110
2.2.1.6 Musiki Aletleri 111
2.2.2 Mekân Adları 112
2.2.2.1 Özel Yer Adları 112
2.2.2.2 Coğrafi yönler 113
2.2.2.3 Hayvanların Barınakları 113
2.2.2.4 Mekân ve Yerleşim İle İlgili Adlar 114
2.2.3 Birey İle İlgili Adlar 114
2.2.3.1 Özel Kız Adları 114
2.2.3.2 Özel Erkek Adları 114
2.2.3.3 Lakaplar ve Unvanlar 115
2.2.4 Toplumla İlgili Adlar 115
2.2.4.1 Boy Adları 115
2.2.4.2 Akrabalık Adları 115
2.2.5 Vücut ve Sağlık 117
2.2.5.1 Organ Adları 117

2.2.5.2 Hayvan Organları 118
2.2.5.3 Hastalıklar 119
2.2.6 Giyim 121
2.2.6.1 Erkek Giysileri 121
2.2.6.2 Kadın Giysileri 121
2.2.6.3 Kumaş Türleri 122
2.2.6.4 Süslemekle İlgili Adlar 122
2.2.7 Beslenme 122
2.2.7.1 Yemek Adları 122
2.2.7.2 Yemek Malzemeleri 124
2.2.7.3 Süt Ürünleri 125
2.2.7.4 Tarım Ürünleri 126
2.2.7.5 Meyve ve Sebzeler 126
2.2.8 Hayvan 128
2.2.8.1 Yabani Hayvanlar 128
2.2.8.2 Evcil Hayvanlar 128
2.2.8.3 Kuşlar 130
2.2.9 Doğa 131
2.2.9.1 Ağaç Adları 131
2.2.9.2 Bitki Adları 132
2.2.9.3 Coğrafya ile İlgili Adlar 133
2.2.9.4 Hava Olayları 133
2.2.10 Zaman Adları 134
2.2.11 Renk Adları 135
2.2.12 Sayılar 136

2.2.13 Ölçüm Birimleri 137
2.3 Türkmen Türkçesi Tematik Dizin 138
2.3.1 Eşyalar 138
2.3.1.1 Mutfak Eşyaları 138
2.3.1.2 Hayvanlarla ilgili Eşyalar 139
2.3.2 Mekân Adları 140
2.3.2.1 Coğrafi yönler 140
2.3.2.2 Hayvanların Barınakları 140
2.3.2.3 Mekân ve Yerleşim İle İlgili Adlar 140
2.3.3 Birey İle İlgili Adlar 141
2.3.3.1 Özel Kız Adları 141
2.3.4 Toplumla İlgili Adlar 142
2.3.4.1 Akrabalık Adları 142
2.3.5 Organ Adları 144
2.3.6 Beslenme 145
2.3.6.1 Yemek Adları 145
2.3.6.2 Yemek Malzemeleri 146
2.3.6.3 Süt Ürünleri 146
2.3.6.4 Tarım Ürünleri 146
2.3.6.5 Meyve ve Sebzeler 147
2.3.7 Hayvan Adları 149
2.3.7.1 Yabani Hayvanlar 149
2.3.7.2 Evcil Hayvanlar 149
2.3.7.3 Kuşlar 151
2.3.8 Doğa 152

2.3.8.1 Ağaç Adları 152
2.3.8.2 Bitki Adları 153
2.3.8.3 Coğrafya ile İlgili Adlar 153
2.3.8.4 Hava Olayları 153
2.3.9 Renk Adları 156
2.3.10 Sayılar 156
2.4 Halaç Türkçesi Tematik Dizin 159
2.4.1 Eşyalar 159
2.4.1.1 Genel Eşyalar 159
2.4.1.2 Mutfak Eşyaları 159
2.4.2 Mekân Adları 160
2.4.2.1 Coğrafi yönler 160
2.4.2.2 Hayvan Barınakları 161
2.4.2.3 Mekân ve Yerleşim ile İlgili Adlar 161
2.4.3 Toplumla İlgili Adlar 162
2.4.3.1 Akrabalık Adları 162
2.4.4 Vücut ve Sağlık 164
2.4.4.1 Organ Adları 164
2.4.4.2 Hayvan Organları 166
2.4.5 Giyim 167
2.4.6 Beslenme 168
2.4.6.1 Yemek Malzemeleri 168
2.4.6.2 Süt Ürünleri 169
2.4.6.3 Tarım Ürünleri 169
2.4.6.4 Meyve ve Sebzeler 169

2.4.6.5 Hayvan Yemleri 170
2.4.7 Hayvan Adları 171
2.4.7.1 Yabani Hayvanlar 171
2.4.7.2 Evcil Hayvanlar 172
2.4.7.3 Kuşlar 173
2.4.8 Doğa 175
2.4.8.1 Ağaç Adları 175
2.4.8.2 Bitki Adları 175
2.4.8.3 Coğrafya ile İlgili Adlar 175
2.4.8.4 Hava Olayları 176
2.4.9 Renkler 177
3 KARŞILAŞTIRMA 179
3.1 Eşyalar 180
3.1.1 Genel Ev Eşyaları 180
3.1.2 Mutfak Eşyaları 183
3.1.3 Tarımla İlgili Adlar 193
3.1.4 Hayvan ve Hayvancılıkla İlgili Adlar 196
3.1.5 Musiki Aletleri 197
3.2 Mekân Adları 199
3.2.1 Coğrafi yönler 199
3.2.2 Hayvan Barınakları 201
3.2.3 Mekân ve Yerleşim ile İlgili Adlar 202
3.3 Toplumla İlgili Adlar 205
3.3.1 Akrabalık Adları 205
3.4 Vücut ve Sağlık 212

3.4.1 Organ Adları 212
3.4.2 Hayvan Organları 224
3.5 Giyim 226
3.5.1 Erkek Giysileri 226
3.5.2 Kadın Giysileri 229
3.5.3 Kumaş Türleri 232
3.5.4 Süslemek ile İlgili Adlar 233
3.6 Beslenme 235
3.6.1 Yemek Malzemeleri 235
3.6.2 Süt Ürünleri 239
3.6.3 Tarım Ürünleri 241
3.6.4 Meyve ve Sebzeler 243
3.6.5 Hayvan Yemleri 250
3.7 Hayvan 250
3.7.1 Yabani Hayvanlar 250
3.7.2 Evcil Hayvanlar 255
3.7.3 Kuşlar 268
3.7.4 Böcekler, Deniz Hayvanları 276
3.8 Doğa 279
3.8.1 Ağaç Adları 279
3.8.2 Coğrafya ile İlgili Adlar 282
3.8.3 Hava Olayları 286
3.9 Zaman ile İlgili Adlar 289
3.9.1 Mevsimler 289
3.9.2 Haftanın Günleri 290

3.9.3 Zaman Terimi ile İlgi Adlar 291
3.10 Renk Adları 293
3.11 Sayılar 295
3.12 Ölçüm Birimleri 300
4 METİNLER 302
4.1 Azerbaycan Türkçesi Metinleri 303
4.2 Kaşkay Türkçesi Metinleri 328
4.3 Türkmen Türkçesi Metinleri 373
4.4 Halaç Türkçesi Metinleri 390
5 SONUÇ 396
6 DİZİN 407
Kaynaklar 845
Ekler 862

KISALTMALAR

Az.: Azerbaycan

Trk.: Türkmen

Kaş.: Kaşkay

Hlç.: Halaç

Ar.: Arapça

Çin.: Çince

Fa.: Farsça

Fra: Fransızca

İng.: İngilizce

Moğ.: Moğolca

R.: Rumca

Rus.: Rusça

Tü.: Türkçe

Yu.: Yunanca

DLT: Dîvânu Lugâti't-Türk

EDPT: An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish

F.Ş: Farhang-e Torki- Farsi Şahmersi (Azerbaycan Türkçesi- Farsça Sözlük)

F.S: Farhang-e Sina (Türkmen Türkçesi- Farsça Sözlük)

F.Q: Farhang-e Qaşqayı; Qaşqayı Sözlügü (Kaşkay Türkçesi- Farsça Sözlük)

bk.: bakınız

vd.: ve diğerleri

ŞEKİLLER

Şekil 1.1 *Gülistan Eyaletinde Dil Haritası* 5

Şekil 1.2 *İller ile İran haritası* 8

Şekil 1.3 *İran'ın en yüksek nüfuslu on ili* 9

Şekil 1.4 *900. yılında Oğuzların konumunu gösteren harita* 12

Şekil 1.5 *Gazneli devletinin konumu* 14

Şekil 1.6 *1000. yılında Türk devletlerinin coğrafi konumu* 15

Şekil 1.7 *Büyük Selçuklu İmparatorluğu* 18

Şekil 1.8 *1200. yılında Türk devletlerinin coğrafi konumu* 19

Şekil 1.9 *Büyük Moğol Hanlığı* 21

Şekil 1.10 *Celâyirliler, Çobanlılar, Muzafferîler, Serbedârîleri beylikleri* 23

Şekil 1.11 *Çengiz Han'dan sonra Moğol Hanlığı devletlerinin küçük devletlere parçalanması* 24

Şekil 1.12 *1700. yılında Safevî devletinin konumu* 26

Şekil 1.13 *Afşar Devleti* 27

Şekil 1.14 *1900. yılında Kacar devletinin konumu* 29

Şekil 2.1 *Azerbaycan Türkçesinde Eşya Adlarının Grafiği* 84

Şekil 2.2 *Azerbaycan Türkçesinde Mekân Adlarının Grafiği* 87

Şekil 2.3 *Azerbaycan Türkçesinde Özel Adların Grafiği* 90

Şekil 2.4 *Azerbaycan Türkçesinde Toplumla İlgili Adların Grafiği* 92

Şekil 2.5 *Azerbaycan Türkçesinde Organ Adlarının Grafiği* 94

Şekil 2.6 *Azerbaycan Türkçesinde Giyim ile İlgili Adların Grafiği* 96

Şekil 2.7 *Azerbaycan Türkçesinde Beslenme ile İlgili Adların Grafiği* 99

Şekil 2.8 *Azerbaycan Türkçesinde Hayvan Adlarının Grafiği* 102

Şekil 2.9 *Azerbaycan Türkçesinde Doğa Adlarının Grafiği* 104

Şekil 2.10 *Azerbaycan Türkçesinde Zaman Adlarının Grafiği* 105

Şekil 2.11 *Kaşkay Türkçesinde Eşya Adlarının Grafiği* 111

Şekil 2.12 *Toplumla İlgili Adların Grafiği* 117

Şekil 2.13 *Kaşkay Türkçesinde Organ Adları Grafiği* 119

Şekil 2.14 *Giyim ile İlgili Adların Grafiği* 122

Şekil 2.15 *Kaşkay Türkçesinde Beslenme ile İlgili Adlar* 127

Şekil 2.16 *Kaşkay Türkçesinde Hayvan Adlarının Grafiği* 131

Şekil 2.17 *Kaşkay Türkçesinde Doğa Adları* 134

Şekil 2.18 *Kaşkay Türkçesinde Zaman Adları* 135

Şekil 2.19 *Türkmen Türkçesinde Eşya Adlarının Grafiği* 139

Şekil 2.20 *Türkmen Türkçesinde Mekân Adları Grafiği* 141

Şekil 2.21 *Toplumla İlgili Adların Grafiği* _____ *143*
Şekil 2.22 *Türkmen Türkçesinde Beslenme ile İlgili Adların Grafiği*_____ *148*
Şekil 2.23 *Türkmen Türkçesinde Hayvan Adları Grafiği*_____ *152*
Şekil 2.24 *Türkmen Türkçesinde Doğa Adları*_____ *154*
Şekil 2.25 *Türkmen Türkçesinde Zaman Adları Grafiği* _____ *156*
Şekil 2.26 *Halaç Türkçesinde Eşya Adlarının Grafiği* _____ *160*
Şekil 2.27 *Halaç Türkçesinde Mekân Adları Grafiği*_____ *162*
Şekil 2.28 *Halaç Türkçesinde Akrabalık Adları Grafiği*_____ *164*
Şekil 2.29 *Halaç Türkçesinde Giyim ile İlgili Adların Grafiği* _____ *168*
Şekil 2.30 *Halaç Türkçesinde Beslenme ile İlgili Adların Grafiği* _____ *171*
Şekil 2.31 *Halaç Türkçesinde Hayvan Adları Grafiği* _____ *174*
Şekil 2.32 *Halaç Türkçesinde Doğa ile İlgili Adların Grafiği*_____ *177*
Şekil 5.1 *Eşya Adlarının Karşılaştırması* _____ *397*
Şekil 5.2 *Toplumla İlgili Adların Karşılaştırması*_____ *399*
Şekil 5.3 *Organ Adlarının Karşılaştırması*_____ *400*
Şekil 5.4 *Beslenme ile İlgili Adların Karşılaştırması* _____ *401*
Şekil 5.5 *Hayvan Adlarının Karşılaştırması*_____ *402*
Şekil 5.6 *Doğa Adlarınıın Karşılaştırması* _____ *403*

Resimler Dizini

Resim 1: Kaşkay Çadırının Dış Görünüşü *862*
Resim 2: Kaşkay Çadırının İç Görünüşü *862*
Resim 3: Yazın Hayvan Barınığı Olarak Kullanılan Bölge *863*
Resim 4: Hayvanların Otlanması *863*
Resim 5: Yünden ip yapan Kaşkay kadını *864*
Resim 6: Türken Çadırının İş Görünüşü *865*
Resim 7: Türkmen Çadırının Dış Görünüşü *865*
Resim 8: Türkmen Dokuma Örnekleri *866*
Resim 9: Türkmensehra *866*
Resim 10: Darabad Köyünde, Hayvan Barınakları *867*
Resim 11: Darabad Köyü *867*
Resim 12: Erdebil'de Dokuma Örnekleri *868*

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ä : açık e

ā: uzun a

ē: uzun e

ō: uzun o

ū: uzun u

ġ : orta damak g ünsüzü

q: kalın k

ŋ : ng

ḫ : hırıltılı h

1 GİRİŞ

1.1 Çalışmanın Konusu ve Amacı

Bu çalışma İran Türk ağızlarının söz varlığını konu almaktadır. Her dilin söz varlığı o dilin hazinesi sayılmaktadır. Özellikle yazı diline sahip olmayan dillerde söz varlığının tespiti daha da önem arz etmektedir.

Doğudan batıya gerçekleşen büyük Türk göçlerinin yolunda bulunan İran, Türk tarihinde önemli yere sahiptir. Bu topraklar, birçok Türk hanedanının yurdu durumuna gelmiş, birçok Türk devletinin, saltanatını kurumuş, egemenliğini sürdürmüş konumda bulunmaktadır.

Farklı Türk kavimlerine ev sahipliği yapan İran'da, Türk dilinin farklı kolları konuşulmaktadır. Oğuz dil grubunun alt sınıfında bulunan lehçeler ve Türk dilinin bağımsız bir kolunda yer alan Halaç Türkçesi, en yoğun nüfus tarafından kullanılmaktadırlar. Ne yazık ki bütün bu Türk dilleri yazı diline sahip olmayıp, Farsçanın egemenliği altında kalmışlar. Dolayısıyla bu dillerin söz varlığının korunması ve kayda geçirilmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmada günümüzde İran'da konuşulan Oğuz grubunun alt sınıfında yer alan Azerbaycan Türkçesi, Kaşkay Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Türk dili sınıflandırmalarında bağımsız bir kola yerleştirilen Halaç Türkçesinin söz varlığının karşılaştırması amaçlanmaktadır. Yazı diline sahip olmayan bu Türk dilleri ve lehçeleri, yer aldıkları konum, konuşurlarının sayısı ve nesiller arası aktarımına göre zamanla birbirinden uzaklaşmış ve farklı derecelerde Farsçanın etkisinde kalmışlar.

Bu çalışmanın neticesinde, yazı diline sahip olmayan bu dillerin belgelenmesiyle beraber, bu dillerin söz varlığı da karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Dolayısıyla, bu lehçelerin birbirinden ne kadar uzaklaştıkları veya İran'da konuşulan başka dillerden ne kadar etkilendikleri de tespit edilmiştir.

1.2 Materyal ve Yöntem

İran'da konuşulan Türk dillerinin tespiti amacıyla ilk adımda bu dillerin konuşulduğu bölgelerde saha çalışması gerçekleştirilmiştir. 2018 yılında Kaşkay Türklerinin yaşadığı Fars eyaletinde saha çalışması sonucu, Kaşkayların hayat tarzı, hangi dilde konuşdukları ve komşu

kavimlerden etkilenmesi gözlemlenmiştir. Bu çalışma sırasında, Kaşkay dilinin kültürel söz varlığının tespiti amacıyla, kaynak kişilere sorular sorulmuş, bu konuşmalar sesli ve görüntülü olarak kayda geçirilmiştir. 2019- 2020 yıllarında sırasıyla Türkmen Türklerinin yaşadığı Gülistan eyaleti ve Azerbaycan Türklerinin yaşadığı Erdebil eyaletlerinde saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Halaç Türkçesi için 2021 yılında gerçekleşen saha çalışması amacıyla Halacistan bölgesine gidilmiştir. Bu çalışmalar sırasında elde edilen sesli ve görüntülü malzemeler tezin materyal bölümünü oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın ana kaynağı olan malzemeler, titizlikle deşifre edilmiş, söz varlığını tespit etmek amacıyla elde edilen metinlerin dizini yapılmıştır. Deşifre edilen metinler tezin *Metinler* bölümünde yer almaktadır. Tezin *İnceleme* bölümünü oluşturan bir sonraki kısımda, Azerbaycan Türkçesi, Kaşkay Türkçesi ve Türkmen Türkçesinden derlenen malzemelerin tematik dizini yer almaktadır. Tematik dizinler her bir lehçenin alt başlıklarını oluşturmaktadır. Bu alt başlıklarda yer alan isimlerin önünde Türkiye Türkçesi karşılığı ve kelimenin metinlerdeki yeri belirtilmiştir (Metin numarası\Satır numarası).

Elde edilen malzemelerin yanı sıra bu lehçelerdeki sözlükler de kaynak olarak kullanılmıştır. İran Azerbaycan Türkçesinde, bu lehçede en güncel sözlük sayılan, Parviz Zare Şahmersi tarafından yazılan *Şahmersi* sözlüğü incelenmiştir. *Farhang-e Torki- Farsi Şahmersi* 2008 yılında Tebriz'de Neşr-e Ahtar tarafından basılmıştır. Bu sözlükte Azerbaycan Türkçesinin eski ve güncel sözcükleri ve onların Farsça karşılıkları yer almaktadır. Kaşkay Türkçesinde, bu dilin tek sözlüğü sayılan *Qaşqayı Sözlügü* çalışmada kullanılmıştır. 2007 yılında Asadollah Mardani Rahimi tarafından kaleme alınan bu eserde Kaşkay kelime ve terimleri, onların etimolojik incelemeleri ve Farsça karşılıkları yer almaktadır. İran Türkmen Türkçesinde ise bu dilin nâdir sözlüklerinden olan *Farhang-e Sina'*dan faydalanmıştır. 1992 yılında basılan bu eserde her kelimenin Türkmence açıklaması ve ayrıca Farsça karşılığı bulunmaktadır. Kaynak olarak kullanılan bu üç sözlük taranarak içindeki isimler çalışmada değerlendirilmek amacıyla ayrılmıştır.

Tezin üçüncü bölümünü oluşturan Karşılaştırma bölümünde, Sözlüklerde tespit edilen isimler ve İnceleme bölümünde yer alan kelimeler, tematik olarak tablolarda karşılaştırılmıştır. Bu bölümde saha çalışması sırasında derlenen malzemelerin yanı sıra, Azerbaycan Türkçesi, Kaşkay Türkçesi ve Türkmen Türkçesinde mevcut olan sözlüklerin taramasıyla elde edilen isimler de çalışmaya dâhil edilmiştir. Dolayısıyla tematik olarak oluşturulan her bir tabloda, adı

geçen lehçelerin sözlükteki ve derlemede kayda geçirilen söz varlığı yer almaktadır. Her bir kelimenin önünde derleme metinlerdeki yeri veya sözlükteki geçen sayfası belirtilmiştir. Sözlükten alınan kelimeler *eğik* ve derleme metinlerden elde edilen kelimeler düz yazılmıştır.

Halaç Türkçesinde basılmış her hangi bir sözlük bulunmadığından, karşılaştırma bölümünde yer alan kelimeler için 2016 yılında tarafımca gerçekleştirilen saha çalışması sırasında elde edilen ve *Halaççа: Belgeleme ve Dilbilgisi* adlı yüksek lisans tez çalışmasındaki sözlük bölümü kaynak olarak kullanılmıştır.

1.2.1 Saha Çalışmalarının Değerlendirilmesi

Azerbaycan Türkçesi

Azerbaycan Türkçesindeki malzemeler, Erdebil eyaletinin Därävar (resmî adıyla Darabad) köyünden elde edilmiştir. Derlemedeki kaynak kişiler, yıllar önce Tahran'a göç etmişler ve ara sıra köydeki evlerine uğramaktadırlar. Azerbaycan Türkçesinde toplam 58 dakika 56 saniye sesli ve görüntülü kayıt derlenmiştir. Konulara göre sınıflandırılan malzemelerden, 22 metin ortaya konulmuştur. Metinlerden elde edilen kelimeler tematik olarak sınıflandırılmış ve 13 ayrı başlıkta incelenmiştir.

Derleme yaptığımız bölgede, köyün yoğun topluluğu büyük şehirlere göç etmişler ve köydeki evlerini yazlık olarak kullanmaktalar. Bu nedenle köyde birçok boş bırakılmış, bakımsız ev bulunmaktadır.

Halkın en önemli geliri tarımdan sağlanmaktadır. Arpa, buğday ve patates en yoğun ekilen ürünler arasında yer almaktadır. Bu bölgede eskiye nazaran daha az olsa da hayvancılık yaygın olarak yapılmaktadır.

Birçok gelenek artık eskisi gibi yapılmamaktadır. Azerbaycan halkına ait bazı törenler unutulmuştur. Düğünlerde eskilerde olduğu gibi özel ve renkli gelinliklerden bir iz kalmamış ve yerini dünyada yaygınlaşan beyaz gelinliklere bırakmıştır. Bunun yanı sıra dinî törenler, özellikle Hz. Hüseyin için düzenlenen yas törenleri köyde yapılmaktadır. Yas törenlerinde dikkat çekici husus ağıtların Türkçe söylenmesidir.

Köyün, İran'ın en yoğun Azerbaycan Türkünün yaşadığı kuzey doğuda yer alması, günlük konuşmalarda aktif olarak Türkçenin kullanılmasını sağlamıştır. Eğitim dili Türkçe olup ve köyde sadece ilk ve ortaokul bulunmaktadır. Lise eğitimine devam etmek isteyen çocukları

köyün en yakınında bulunan şehirlere gitmektedir. Yaşam şartlarının zor olması, sağlık ve eğitim koşullarının yetersizliği halkı büyük şehirlere göç etmeye mecbur kılmıştır.

Kaşkay Türkçesi

Kaşkay Türkçesi materyalleri 2018 yılının Eylül ayında gerçekleşen saha çalışması sonucunda elde edilmiştir. Toplam 169 dakika 96 saniye sesli ve görüntülü kayıt yapılmış ve materyaller deşifre edilerek 26 metinde derlenmiştir. Metinlerin incelenmesiyle kültürel isimler elde edilmiştir, çalışma konusunu oluşturan bu isimler 13 başlıkta sınıflandırılmıştır.

Kaşkayların bir kısmı hâlâ göçebe hayatlarını sürdürmektedirler. Yerleşim hayata geçen halk yoğunlukla Firûzabad şehrinde yaşamaktadırlar.

Kaşkay toplumunun neşe ve mutluluk dolu olması onları özel kılmaktadır. Kaşkaylar'ın düğünleri günler boyu sürer. Düğünlerde halk çadırların etrafında toplanarak renkli mendilleriyle oynarlar. Ayrıca, at koşturma yarışması her sene coşkuyla yapılan yarışmalardandır.

Kaşkay erkekleri at binicilikte ve atıcılıkta uzmanlar. At yetiştirmek bu bölgede yaygındır. Her Kaşkay kadını halı dokuma sanatını bilir. Kadınların yanı sıra erkeklerin bir kısmı da bu işle meşguller. Çeşitli halılar, kilimler ve süs olarak kullanılan dokumalar her evde görülmektedir.

Halkın en önemli geliri hayvancılıktan kaynaklanmaktadır. Kaşkaylar, koyun ve keçiyi yaygın olarak yetiştiriyorlar. Bundan dolayı Kaşkayların yaşadığı bölgelerde farklı süt ürünleri yapılmaktadır. Bunun yanı sıra tarım ürünleri de yetiştirilir. Halkın dediğine göre önceden bağcılık daha yaygın olarak yapılmaktaydı ama bölgedeki su azalmasıyla bağcılık da önceki yaygınlığı kaybetmiştir.

Kaşkay mutfağına gelince, yemeklerde et her zaman ön plandadır. Yemeklerde İran'ın diğer bölgelerinde bulunmayan lezzetler bulunmaktadır.

Kaşkaylar İran'ın her yerinde konukseverlikleriyle ünlüler. Kaşkayların evine gidildiğinde kesinlikle misafire kebap yedirilir. Bir Kaşkay çadırına misafir gidilirse, misafir yemeği için bir koyun kesilir. Bu saha çalışması sırasında ise Kaşkay halkına misafir olunmuştur. Bu sırada Kaşkay evlerinin coşku ve neşeyle doluluğu, dillerine ve kültürlerine sonsuz sevgileri gözlemlenmiştir. Göç yerlerini, kültürlerini ve dillerini tanıtmak için günlerce ellerinden gelenden fazlasını yaptılar. Misafirlerini hediyelerle ağırlamak Kaşkaylar içinde bir âdet durumuna gelmiştir.

Türkmen Türkçesi

Türkmen Türkçesi materyalleri, İran'ın Gülistan eyaletinde bulunan Günbed-i Kâvus şehrinden derlenmiştir. 2019'un Eylül ayında gerçekleşen bu saha çalışmasında, toplam 87 dakika sesli ve görüntülü kayıt elde edilmiştir. Sesler deşifre edilerek 11 metinde yer almıştır. Metinlerden ihraç edilen kelimeler 9 ana başlıkta incelenmiştir.

Gülistan eyaletini içeren bölgeler önceden hep Türkmenlerin yaşadıkları bölgeler arasında yer almaktaydı. Rıza Şah Pehlevi döneminde İran'ın farklı bölgelerinden bu bölümlere zorunlu göçlerin gerçekleştirilmesiyle birlikte, her biri farklı dili konuşan kavimler birbiriyle anlaşmak için Farsçayı konuşmak zorunda kalmıştır. Böylece İran'da konuşulan Türkmen Türkçesi de, diğer diller ve özellikle Farsçanın etkisinde kalmıştır. Aşağıda gösterilen harita Gülistan eyaletindeki farklı dillerin bölgelere göre kullanışını sunmaktadır:

Şekil 1.1 *Gülistan Eyaletinde Dil Haritası*

Günbed-i Kâvus şehrinde Mazandarani, Beluç, Sistani, Azeri, Kazak ve Fars kavimleri yaşamaktadırlar. Türkmen halkı genellikle birlik olarak şehrin kuzey bölgesinde yeralmaktadırlar.

Türkmen topluluğu içinde birlik en önemli husustur. Türkmenlerin yaşadıkları bölge farklı kavimlerin komşuluğunda bulunsa da, gençler kendi toplumları içerisinde evlenmek zorundalar. Bir Türkmen gencinin, Fars, Kürt, Arap vd. bireyle evlenmesi hiç hoş görülmez.

Türkmenler gelenek ve göreneklerini büyük bir tutkuyla korurlar. Şehirde yerleşmiş halk arasında bile tüm gelenekler aynı coşkuyla yapılmaktadır. Günbed-i Kâvus şehrinde gelini deve üzerinde evine götürebilmek için sokaklar kapatılmaktadır. Türkmen geleneklerinin izi en çok düğünlerde görülür. İster şehirde olsun ister çadırların kurulduğu çöllerde, düğünler kaç gün sürmektedir. Halk birliği burada da ön plana çıkmaktadır. Düğüne hazırlık günlerinde, herkes kendi yemeğini hazırlayıp getirerek düğün işlerinde ev sahibine yardımcı olur. Kadınlar toplanarak çeyiz süsleme ve hediye hazırlama işlerini yaparlar.

İran'ın bütününde Nevruz bayramı en büyük bayram sayılsa da bu Türkmenler için geçerli değildir. Türkmen halkı için Kurban ve Ramazan bayramları ana bayram sayılır. Kurban bayramında her aile ferdi için bir tane koyun kesilmelidir. Ailenin kalabalık olması durumunda kişi sayısına göre deve veya dana da kesilebilmektedir. İki hafta boyunca sofra serilir ve Kurbanda kesilen bütün etlere misafirlere ve ayrıca fakirlere dağıtılır. Ramazan bayramında da Kurban bayramında olduğu gibi günler boyunca sofra serilir, tatlılar yapılır ve misafirler ağırlanır.

Türkmenlerin hepsi Sünni mezhebindedirler. Din inancı her cinsiyette ve her yaş grubunda yoğundur. Türkmenlerde millî ve dinî gelenekler çoşkuyla kutlanmaktadır. Bazen devlet, dinî törenlerinin yapılmasına karşı çıksa da onları engellemeyi başaramıyor.

Bütün İran'da olduğu gibi, Türkmenlerin de eğitim dili Farsçadır. İlkokuldan beri eğitim yüzde yüz Fars diliyle yapılar ve çocuklar okulda Farsça konuşmak zorundadırlar.

Halkın geliri genellikle hayvancılıkla sağlanmaktadır. İran'ın az yerinde görülen deve besleme Türkmenler arasında yapılmaktadır. At yetiştirme Türkmenlerin uzmanlık alanıdır. Türkmen atı dünyaca ünlüdür. Özellikle at yarışlarında Türkmen atları kullanılır.

Türkmenlerin misafirperverliği dillere destandır. Bu çalışma sırasında Günbed-i Kâvus şehrinde günlerce Türkmenlere misafir olunmuştur. Derleme için gidildiğinde Türkmenlerin misafirperverliğine ve kendi yemeklerini tattırmak için güleryüzle davetlerine şahit olunmuştur. Onlar kültürlerini gelen misafirlere tanıtmak ve kendi varlıklarını dünyaya hissettirmek istemektedirler. Tüm Türk kavimlerinde benzeri görüldüğü gibi son günde hediyelerle uğurlandık.

2019 yılında ortaya çıkan Covid-19 pandemi nedeniyle Halaçların yaşadığı bölgelerde saha çalışması gerçekleştirilememiştir. Sadece 2021 yılında Kum şehrinin yakınlarında olan

Halacistan bölgesindeki Mansurâbad köyü ziyaret edilmiştir. Pandemiden dolayı yüz yüze görüşmeler sağlanamamıştır.

Bu çalışmanın Halaççça materyali, kendisi Halaç olan ve Tahran'da yaşayan Muhammed Beygi'den elde edilmiştir. Kendisi liste halinde verilen kelimelerin Halaç Türkçesi karşılığını sesli dosyalar olarak göndermiştir. Derlenen bu kelime listeleri 14 metinde düzenlenmiş ve kelimeler, tematik olarak sınıflandırıldıktan sonra incelenmiştir.

1.3 İran Coğrafyası

Günümüzde İran 1,648,195 km^2 genişliğinde Batı Asya konumunda yer almaktadır. İran; kuzeybatıda Azerbaycan ve Ermenistan, kuzeydoğuda Türkmenistan, doğuda Afganistan ve Pakistan batıda ise Irak ve Türkiye ile kara sınırlara sahiptir. Ülkenin kuzey kısmı Hazar denizi, güneyi ise Fars körfezi ve Umman denizi ile çevirilidir.

İran'da 31 eyalet ve 434 ilçe bulunmaktadır. İlde bulunan en büyük şehir eyaletin merkezini oluşturmaktadır. İlleri yöneten vali, İçişleri Bakanlığı tarafından seçilmektedirler.

Şekil 1.2 *İller ile İran haritası*

İran'ın nüfusu yaklaşık 84,000,000'dir. Tahran, Rezevi Horasan, İsfahan, Fars, Huzistan, Doğu Azerbaycan, Mazenderan, Batı Azerbaycan ve Kerman nüfus bakımından ilk on sırada yer alan eyaletlerdir.

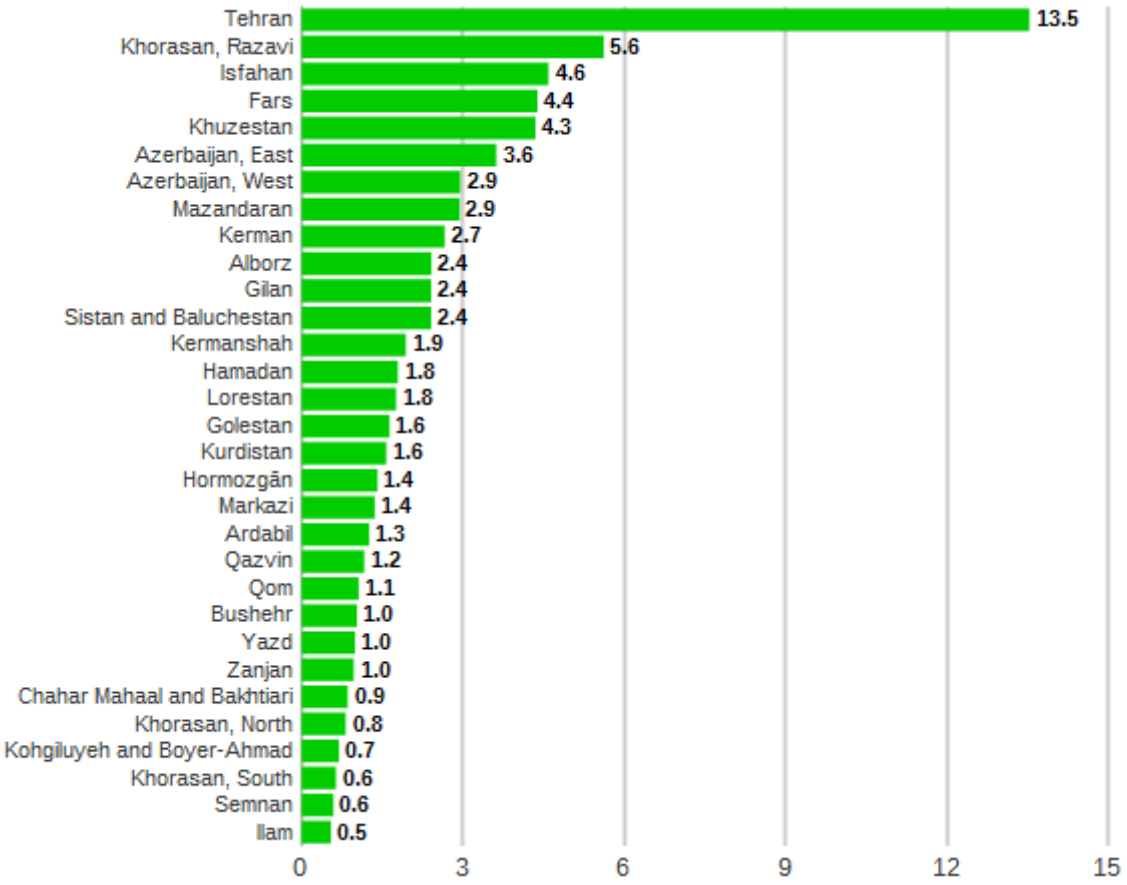

Şekil 1.3 *İran'ın en yüksek nüfuslu on ili*

İran; Fars, Türk, Kürt, Lor, Beluç, Arap vd. birçok kavmin yurdu konumundadır. Farslardan sonra İran'da Türkler en yoğun nüfusa sahiptirler. Ülke olarak İran en çok Türk nüfusunu içinde barından ülkeler arasında yer almaktadır. Türkler ister dilleri ister ülkedeki coğrafi dağılımları açısından en çok çeşitlilik gösterirler. Ülkenin dört köşesinde yayılan farklı Türk kavimleri, Türk dilinin farklı ağızlarını konuşmaktadırlar.

1.4 İran Türklerinin Yaşadığı Coğrafya

Dile Erenoğlu Ataizi, İran Türklerini, coğrafya dağılımı açısından dört farklı gruba yerleştirmektedir:

1. Kuzeybatı Türkleri: Azerbaycan Türklerinin yaşadığı bu bölgede Doğu Azerbaycan, Batı Azerbaycan, Erdebil, Zencan, Hamedan ve Kazvin eyaletleri yer almaktadır. Tebriz, Urumiye, Merağa, Hoy gibi önemli şehirler bu bölgede yer alır.

2. Kuzeydoğu Türkleri: Bu bölgede Türkmenler ve Horasan Türkleri yaşamaktadırlar. Azerbaycan Türklerinden sonra en yoğun nüfusa sahip olan Türkmen ve Horasan Türkleri Gülistan ve Horasan eyaletlerinde yaşamaktadırlar. Türkmenlerin yaşadığı bölgeye Türkmensehra adı verilmektedir. Bu bölgedeki en önemli şehirler arasında Bender-i Türkmen, Günbed-i Kâvus, Gamıştepe yer alır. Horasan eyaletinde bulunan Sebzevar, Bocnurd, Nişabur, Şehsevar, Türbet-i Heyderiye şehirleri de Horsan Türklerinin genellikle yaşadıkları önemli şehirlerdir.

3. Merkez Türkleri: Halaç Türkleri, İran'ın merkezi konumunda yer alan Merkezi ve Kum eyaletlerinde yaşamaktadırlar. Ayrıca bu grupta Tahran'da yaşayan Türkler de bulunmaktadır. Tahran'da yaşayan Türkler sayıca çok fazla olup farklı Türk kavimlerinden bu şehre göç etmişler.

4. Güney Türkleri: Kaşkay Türkleri genellikle Fars eyaletinde yaşamaktadırlar. Fars eyaletinin kuzey bölgeleri Kaşkayların kışlağı sayılır (Ataizi 2017: 26-32).

1.5 İran Türklerinin Tarihi

Günümüzde Orta-Asya'da yaşayan Türkçe konuşan topluluğun asıl yurdunun neresi olduğu konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Faruk Sümer bu topluluğun yurdunun Yenisey boylarının bulunduğu ve ona yakın yöreler olduğunu söylemektedir (Sümer 1992: IX).

VI. yüzyılda Türkçe konuşan kavimlerden birisi olan Türk kavimi, Türklerin ve Moğolların hâkimleri Juan Juanları (Avarlar) yenmiş, Çin Seddi'nden Hazar Denizi'ne kadar uzanan bölgede imparatorluk kurarak bütün Türkçe konuşan kavimleri hâkimiyetleri altına almıştır (Sümer 1992: XI).

Türkçe konuşan toplulukları bir araya getiren Köktürk hâkimiyeti, Türkçenin bilinen en eski yazılı metnine sahiptir. VII. yüzyılda yazması tahmin edilen Yenisey yazıtlarında ilk defa Oğuz kelimesine rastlanmıştır.

Dokuz Oğuzların, Köktürk hâkimiyetini kuran Türk boylarından ayrı bir boya mensup oldukları, Köktürk Devletinin yıkılmasından sonra Uygurların hâkimiyetinde bulundukları bilinmektedir. Ancak Dokuz Oğuz boyu hem Köktürkler hem de Uygurlar döneminde zaman zaman isyan etmişlerdir. Bütün isyanlara rağmen bu Türk boyu hem Köktürklerin hem de Uygurların dayandığı ikinci bir unsur olarak güçlerini korumayı başarmışlardır.

Dokuz Oğuzların Uygurlardan sonra Orhun bölgesinden göç ederek Sirderya kıyılarına yerleştikleri anlaşılmaktadır. Sümer, bu konuda daha farklı bir yaklaşım ileri sürmektedir. Ona göre Oğuzların kökeni Dokuz Oğuzlara değil On Ok boyuna dayanır. Sümer, On Okların Dokuz Oğuzlardan daha önce batıya göç ettiklerini düşünmektedir (Sümer 1992: 25).

Oğuzlar ister Dokuz-Oğuz ister On-Ok kavimlerine mensup olsalar da, X. yy.'da Sirderya'nın kuzey bozkırlarında yaşadıkları ve bu bölgelere doğudan göç ettikleri bilgisi kesin olarak kabul edilmektedir.

"Oğuz ülkesi batıda Hazar Denizi'ne dayanıyordu. X. y.y'a kadar gayr-i meskûn olan Hazar Denizi'nin doğu tarafındaki Siyâh-kuh 'Kara-Dağ' onlar tarafından işgal ve iskân edilmiştir. Bundan dolayı bu bölgeye Türkçe Mangışlak adı verilmiştir." (Sümer 1992: 33).

Müslüman olan Oğuzları gayr-i müslim Oğuzlardan ayırmak için Mâverâünnehir, Müslümanlarına Türkmen adı verilmiştir. Ancak Oğuzların bu adı benimsemeleri uzun sürmüş ve XIII. yy.'dan sonra artık Türkmen kelimesi Oğuz kelimesinin yerini almıştır.

Oğuzların başında yabguların bulunduğu bir devlet olduğu kesindir. Fakat bu yabguların adı tarihte geçmemiştir. Bu devletin her zaman doğu komşuluğunda bulunan Karluklar ve Kuzey komşuluğunda bulunan Kemiklerle savaşmışlardır. Bu savaşlar çoğu zaman Kemiklerin bir boyu olan ve daha sonra güçlenerek XI. yy.'da onlardan ayrılan Kıpçak boyu arasında vuku bulmaktaydı.

Muhtemelen Kıpçaklar Oğuzları sıkıştırarak onların topraklarının önemli bir kısmını elde etmişler ve bu hücumlar neticesinde Oğuz yabgu devletinin yıkılmasına neden olmuşlardır.

Oğuzların güney komşuluğunda Müslüman bir devlet olan Sâmânîler (819-1005) bulunmaktaydı.

Şekil 1.4 *900. yılında Oğuzların konumunu gösteren harita*

Bazı tarihçiler Sâmânîler'in ortaya çıktığı Semerkant, Belh ve Eşnas şehirlerinin Akhunlar döneminden beri Türklerin hâkimiyetinde bulunduğunu, ailenin atası Sâmân'ın unvanı olan "Hudât" kelimesinin Farsçada "sahip", eski Uygur Türkçesinde "unvan ve rütbe" anlamında kullanıldığını belirterek Türk kökenli olduklarını ileri sürmüşler. (Usta 2009: 64-68) Buna karşı Sâmânoğullarının Fars kökenli olduğunu iddia edenler de onların şeceresini Sâsani hâkimlerine dayandırmaktadırlar (Râzi 1968: 174).

Sâmânîler döneminde İslam'ın en önemli şehirlerinden sayılan Hârezm ve Mâverâünnehir en muhteşem devrini yaşamıştır. Sâmânîler, Mâverâünnehir'i gayri Müslüm Türklerin elinden korumak adına 893 yılında Sirderya ötesinde bulunan Talas'a sefer ederek Karluk yabgusunu esir aldılar.

Talas Sâmânîler tarafından fethedildi ve Karluk hanedanından hatun dâhil olmak üzere birçok kişi esir alındı. Bu ise o dönemde bölgeye egemenlik kuran Karahanlıların hangi Türk teşekkülüne mensup oldukları münakaşasına yol açmıştır. Reşat Genç, Karlukların başında olan kişinin Kağan değil de Yabgu adı taşıdığından, ayrıca Sâmânîler önünde yenilerek esir düşebilecek kadar zayıf olmalarından yola çıkarak onların Karluk menşeli olmadıklarını ileri sürmüştür. Ona göre, 840'ta Ötüken'deki Uygur Devleti'nin yıkılmasından sonra Uygurlara bağlı olan Yağmalar, Kaşgar'a gelmiş ve bazı yerleri Karluklar'dan alarak bölgeye hâkim olmuşlar (Genç 1981: 125-128). X. yy. önemli Türk kavimlerinden biri olan Yağmalar muhtemelen Uygurlara bağlı bir kavimmişler. Bu kavim Kırgızlar tarafından yıkıldıktan sonra

batıya göç etmiş ve Köktürklerin elinden Kaşgar'da yerleşen Karlukların yerine geçmişler. Karahanlı Devletinin de Yağmalar tarafından kurulduğu büyük olasılıkla muhtemeldir (Sümer 1992: 55-56).

Karahanlı adına ilk defa Rus şarkiyatçısı Vasilij Vasilevic Grigorev'in 1874'te yazdığı bir makalede rastlamaktayız. İslam tarihî kaynaklarında bu hanedan için İlig Hanlar, Mülûk-i Türkistan, Âl-i Efrâsiyab gibi farklı adlar kullanılmış olmasına rağmen bu hanedan en çok Hâkâniye adıyla bilinmektedir.

Karahanlı Devleti Müslümanlığı kabul eden ve yayılmasına çaba gösteren ilk Türk devlettir. Karahanlıların İslâmiyet'i kabulünün ardından Sâmânî-Karahanlı mücadelesi yerini dostluk ve iş birliğine bırakmıştır.

Doğuda kendisini güvende bulan Sâmânî hükümdarı 900 yılında batıdan Belh savaşına girerek, Saffârî Devletini yenilgiye uğratıp Abbâsî halifesi tarafından Horasan, Taberistan ve Deylem'in hâkimiyetini ele aldı. Sâmânîler dönemi; Sistân, Teberistan, Horasan, Buhara ve birçok önemli şehirde çıkan ayaklandırmaları bastırarak geçti. Sâmânîler hâkimiyetleri boyunca Büveyhîler ve Ziyârîlerle savaşmışlar. Bütün bu kargaşaları bastırmakta Alp Tegin gibi Türk kumandalarından yardım almışlar. Böylelikle Türklerin onlar üzerindeki nüfuzu da gittikçe artmıştır. Ancak Mensur b. Nuh'un saltanatı ele geçirilmesiyle Alp Tegin başına geleceklerden korkarak Gazne şehrine çekildi.

962 yılında Alp Tegin Doğu Afganistan'daki Gazne'yi fethetti. Sebük Tegin'in iş başına geçmesiyle hanedan daha da güçlenmeye başladı ve Gazneli (975-1187) devleti kurulmuş oldu
.

Şekil 1.5 *Gazneli devletinin konumu*

992 yılında Karahanlı Devletinin hükümdarı Buğra Han, Mâverâünnehir'e yürüyerek Semerkant ve Buhara'yı Sâmânîler elinden aldı (Özaydın 2001: 404-412). Selçukluların yardımıyla Buhara tekrar Sâmânîlerin eline geçmişse de bu hâkimiyet çok uzun sürmedi. Sâmânîler, içlerinde özellikle Türk kumandalar tarafından çıkan ayaklandırmaları bastırmak için bu kez bölgede güç sahibi olan Gaznelilerden yardım istediler ve böylece İran topraklarını onların nüfuzu altına soktular. 999 yılında Sâmânî hükümdarı Horasan'ı Gazne hükümdarı Mahmud'un elinden almasıyla iki devlet arasında çıkan savaş sonucu Sâmânîler Horsan topraklarını tamamen kaybettiler. Karahanlılar, Gaznelilerin yardımıyla tekrar Buhara'yı ele geçirdiler ve Sâmânî ailesini esir ettiler.

Sâmânîlerin şehzadesi Ebû İbrahim Muntasır hapisten kaçarak 1001 yılında Oğuz Türklerinin yardımını almak amacıyla onların yanına geçti ve Oğuz Yabgusu olan Selçuk'un oğlu İsrail'in Müslüman olmasına neden oldu. Bu dönemde Selçuklular kendilerini Oğuzların başı kabul etmekteydiler (Sümer 1992: 55-56).

Arslan Yabgu unvanını alan İsrail, İbrahim'e yardım etmeyi kabul etti ve 1003 yılında Karahanlı kağanı İliğ-Han'ı yenilgiye uğratarak ordusunu yağmaladı. Oğuzların İliğ-Hanla

savaştıkları için pişman olduğunu duyan İsmail, Ceyhun'u geçerek Horasan'a gitti. Oradan Buhara'ya geçen Sâmânî şehzadesi tekrar Oğuzların yardımıyla ordu oluşturarak Semerkant'ta İliğ-Han'ı yenilgiye uğrattı. Birçok ganimet elde eden Oğuzlar, İbrahim'in ordusundan ayrılarak yurtlarına döndüler. Bunun üzerine İliğ-Han tekrar İbrahim üzerine sefere çıktı ve bu kez onu yendi. Sâmânî son şehzadesi Ebû İbrahim Merv civarında sığındığı bir Arap kabile tarafından öldürülünce Sâmânî Devleti de tarihe karışmış oldu (1005).

Sâmânî Devleti kontrolü altında olan bugünkü İran toprakları Karahanlı ve Gazneli Devletleri arasında paylaşıldı. İki devlet arasında Amuderya nehri sınır olarak seçildi. Buhara ve Semerkand'ı elde eden Karahanlılar Horasan'ı almak için Gaznelilerle savaşa girseler de bu savaşı kazanamadılar. Böylece Sistân, Horasan, Hârezm gibi önemli topraklar Gazneli emiri Mahmud'un eline geçti. Batı yönünde devletini genişleten Gazneli Mahmud, Irak'taki Büveyhîler'i mağlûp ederek Irak-ı Acem'i de kendi imparatorluk sınırları içine kattı (Merçil 1996: 480-484).

Şekil 1.6 *1000. yılında Türk devletlerinin coğrafi konumu*

1024 yılında Yûsuf b. Hârûn, Kadır Han unvanını alarak kendisini Karahanlı Kağanı ilan etti. Kardeşi Ali Tegin'in buna karşı çıkmasıyla Kadır Han, Gazneli Mahmud ile anlaşarak Mâverâünnehir'i işgal etti. Kadır Han 'Mâverâünnehir Mülakati' adıyla bilinen görüşmede Gazneli Mahmud'a "Selçuklular'ın kalabalık ve savaşçı bir topluluk olduklarını, hükümdarlık

peşinde koştuklarını, Gazneli Devleti için tehlike oluşturduklarını, bu sebeple Türkistan ve Mâverâünnehir topraklarından uzaklaştırılmalarının doğru olacağını" söyledi (Sümer 2009: 365-371). Bunun üzerine 1025 yılında hileyle Selçuklu hükümdarı Arslan Yabgu Semerkant'a getirilerek tutsak edildi ve yedi sene sonra hapisteyken öldü.

Arslan Yabgu'nun tutuklanmasının ardından Gazneli Mahmud'a Selçuklular'dan zulüm görmekte olduklarını belirten bir Oğuz grubu kendilerine Horasan'da yurt vermesini rica ettiler. Sultan Mahmud onların isteklerini kabul etti. Bu Oğuz grubu Horasan'a geçip Serahs, Ferâve ve Bâverd çölünde yurt tuttu. Böylece Oğuz ilinden bir grup tarihte ilk defa Amuderya (Ceyhun) ırmağının öbür yakasına, yani bugünkü İran topraklarına ayak basmış oldu. Bunlar muhtemelen bağımsız yaşamak istedikleri için Selçuklu ailesinden zulüm gördüklerini söylemişlerdi. Nitekim çoğu, Selçuklu Devleti kurulduktan sonra da onlara itaat etmedi (Sümer 2009: 365-371).

Sümer, bu Oğuzlar hakkında bilgi verirken onlara Türkmen demekte, bu kavmin Balhan Oğuzları (Türkmenleri) ve Irak Oğuzlarının (Türkmenlerinin) bir kısmını teşkil ettiklerini belirtmektedir (Sümer 1992: 69-74).

Selçuklular, Arslan Yabgu'nun Karahanlı hükümdarı Ali Tegin ile kurduğu dostluğa devam ettiler ve Altuntaş Hârizmşah- Karahanlı savaşında (1032) Karahanlı ordusunda yer aldılar. Ali Tegin'in ölümünden sonra Selçuklular Karahanlılarla iyi geçinemediler. Buhara'da kalamayınca bu kez Altuntaş'ın oğlu Harûn'un yurdu Hârizmşah'a geçtiler. Harûn Hârizmşah'ın Gazneliler tarafından öldürülmesiyle Selçuklular 1035 yılında Ceyhun'u geçerek Horasan bölgesine yerleştiler. Gazneliler, Horasan'ı tekrar ele geçirmek için bölgeye ordu sevk etseler de mağlubiyete uğradılar. Selçukluların Horasan'a iskân etmeleriyle Oğuzlar, çeşitli yerlerden gelip bu bölgeye yerleştiler.

Gazneliler bir taraftan Hindistan'a yönelerek Gûr Devletiyle mücadele halindeyken diğer taraftan gittikçe güçlenen Selçuklularla savaştaydılar. Sultan Mahmud'un Hindistan fethiyle meşgul olmasından ve akrabaları olan Selçuklular'ın Horasan'daki başarısından cesaret alarak Irak Oğuzları, Gazneliler'in Rey'deki valisini öldürerek Rey'i elde ettiler. Tuğrul Bey 1042 yılında Rey'e geldiğinde Irak Oğuzları, Rey, Hamedan ve Kazvin arasındaki bölgede yaşıyordular (Sümer 2009: 365-371). Bu dönemde Batı ve Orta İran, Deylemiler ve Kürt hanedanlarının elindeydi (Sümer 1992: 80). Tuğrul Bey; Deylemiler, Kürtler ve Arapları da

kendisiyle birleştirerek 1040 yılında Gazneli Mesud'u yenerek tahta oturdu ve Selçuklu büyük devletinin kurucusu oldu. Savaşta elde edilen topraklar hanedan mensupları arasında paylaşıldı.

Yıllarca süren Gazneli- Selçuklu savaşlarına Gazneli tahtına geçen Sultan İbrahim tarafından yapılan barış anlaşmasıyla (1059) son verildi. Yaklaşık elli yıl süren bu barış iki devlet arasındaki ilişkinin güçlenmesini sağladıysa da Sultan İbrahim'in ölümüyle yine taht mücadeleleri başladı ve Selçukluların Gazneli devletinin iç işlerine müdahalelerine yol açtı.

Selçuklu Devleti Hârezm, İsfahan, Hamedan, Cürcan şehirlerini ele geçirdi. Azerbaycan ve Arrân hâkimlerini kendine tâbi etti. Büvehîler hanedanına son verdi. Bizans'a sefer ederek ganimetler elde etti ve gittikçe topraklarını daha da genişletip bölgede güç kazanmaya başladı. Alparslan 1064 yılında tahta oturduğunda Ceyhun'dan Dicle'ye kadar uzanan imparatorluğun sahibi oldu.

"Alparslan 1064 yılında Doğu Anadolu ve Gürcistan'a sefere çıktığında Üstyurt ve Mangışlak tarafına gitmiştir. Anlaşıldığı üzere o dönemde Mangışlak ve Aral gölünde kalabalık Türkmen kümesi bulunuyordu. Bunlar Kıpçaklarla karışık bir şekilde yaşamaktaydılar." (Sümer 1992: 100)

1071 yılında Bizans ve Selçuklu Devletleri arasında Malazgirt savaşı vuku buldu. Savaş esnasında Bizans ordusunda savaşan Peçenekler ve Oğuzlar soydaşlarının yâni Selçukluların tarafına geçtiler. Bizans ordusunun Alparslan tarafından yenilmesiyle Anadolu Türkler tarafından fethedildi ve Oğuz Türklerinin yurdu konumuna geldi. Melikşah döneminde Selçuklu Devleti en geniş sınırlara ulaşmıştı; Kafkasya'dan Yemen'e kadar, Kaşgar'dan Ege'ye kadar Selçuklu devleti hâkimiyeti altında kaldı. Karahanlı ve Gazneli gibi büyük devletler ona tâbi olmuşlardı.

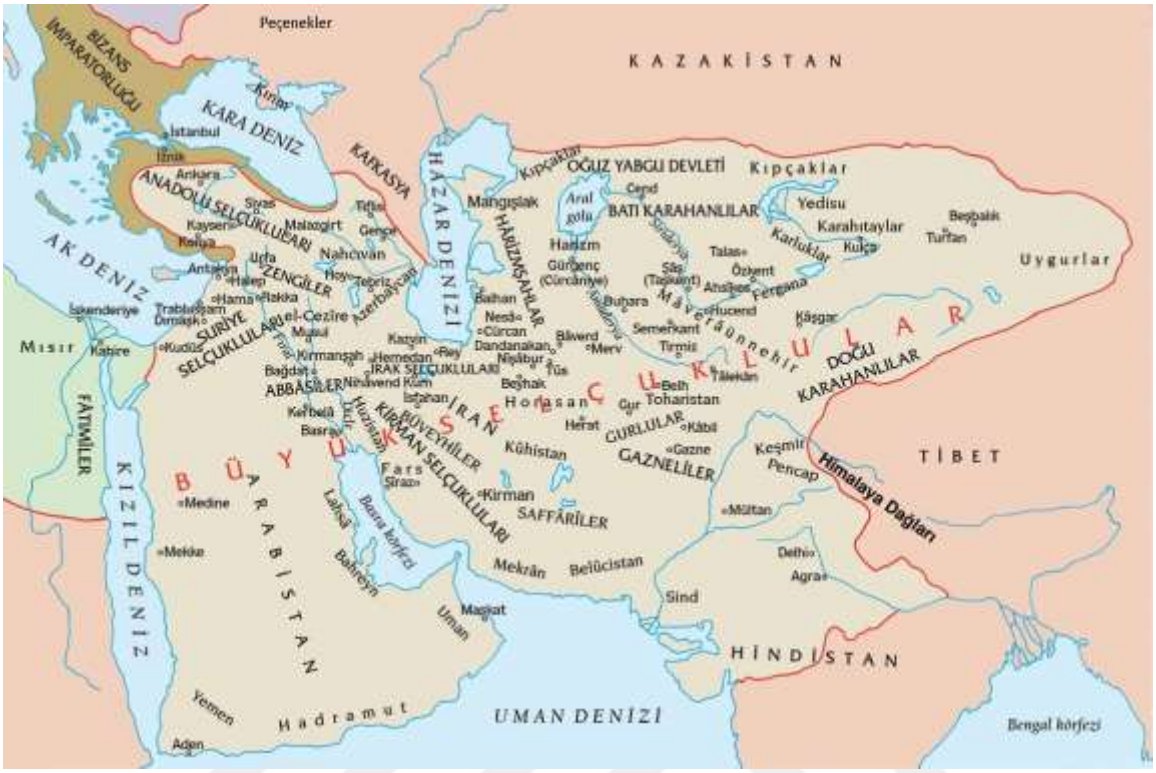

Şekil 1.7 *Büyük Selçuklu İmparatorluğu*

Melikşah'ın ölümünden sonra oğlu Berkyaruk taht mücadelerine girişse de en son kardeşleri ile barış imzalamaya mecbur kaldı. "Buna göre Hârezm ve Horasan Muhammed Tapar'ın öz kardeşi Sencer'in, Irâk-ı Arab ve Irâk-ı Acem, Fars, Hûzistan Berkyaruk'un, Arrân, Azerbaycan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu, el-Cezîre ve Suriye Muhammed Tapar'ın hâkimiyeti altına geçti." (Sümer 2009: 365-371).

Berkyaruk döneminde Horasan valisi Habeşî b. Altuntak, Anuş Tegin'in oğlu Kutbüddin Muhammed'i Hârezm valisi olarak tayin etti. 1097 yılında Hârezm'e geçen Kutbüddin Muhammed Hârizmşahlar sülâlesinin kurucusu olarak bilinmektedir.

1104 Berkyaruk'un ve 1118'de Muhammed Tapar'ın ölümüyle Sencer saltanata geçti. 1119 yılında Muhammed Tapar'ın doğrudan hüküm sürdüğü bölgeler Sultan Sencer tarafından oğlu Mahmud'a verilerek Irak Selçuklu devleti kurulmuş oldu.

Hârzimşah Kutbüddin Muhammed her zaman Sencer'in emrinde olup savaşlarda ona eşlik etti. Ancak Kutbüddin Muhammed'in oğlu ilk başlarda Sultan'a tâbi kalsa da sonra ona karşı ayaklanmalarda bulundu.

1153 yılında Selçuklu Sultanı Sencer'in, Oğuzlar tarafından esir alınmasıyla Gazneli Devleti Selçukluların himayesinden mahrum kaldı. 1157 yılında Sultan Sencer'in ölümüyle Büyük Selçuklu Devleti tarihe karışmış oldu. Gûrlar bu durumdan faydalanarak sınırlarını genişletmeye başladılar ve 1186 yılında tamamen Gazenelileri ortadan kaldırdılar.

Gazneli tarihçilerinden olan Beyhakkî ve Gerdizî, Selçuklu Oğuzlar'nı Türkmen olarak adlandırmışlar. Yakın Doğu müellifleri ise onlara Ğuz (Oğuz) adını vermişler. Melikşah döneminden sonra Oğuzlar hep Türkmen olarak anılmışlar. Bu tarihten sonra ancak bir defa Sultan Sencer'in esir alınmasında Oğuz kelimesi kullanılmış.

Sencer'in ölümünden sonra Hârzimşahlar doğu İran'da en güçlü hükümdar haline geldiler. Hârzimşah Sultanı Tekiş, 1194 yılında Irak Selçuklularına son vererek İran ve Irak-ı Acem'de hâkimiyeti ele geçirdi. Tekiş'in ölümünden sonra 1200 yılında bir nevi Hârizmşah son hükümdarı sayılan Alaeddin Muhammed tahta geçti. Muhammed; Gûrlar, Batı Karahanlılar ve Mazenderan'da bulunan beyliklerin saltanatına son vererek topraklarını ele geçirdi. Onun döneminde Hârizmşahlar, Sirderya boylarından Irâk-ı Arab'a kadar uzanan çok geniş bir sahada hâkimiyet kurmuş oldular (Taneri 2009: 365-371).

Şekil 1.8 *1200. yılında Türk devletlerinin coğrafi konumu*

Karahatayları yenerek Hârizmşahlar'ın komşuluğunda bulunan Moğollar, kültür, medeniyet, sanat ve ilimde önder olan Hârizmşahlar'ı yıktılar, böylece o azametten sadece viraneler geriye kaldı.

Moğol İmparatorluğu, Timuçin'in 1206'da Çingiz unvanını alarak Moğol aşiretlerinin birleştirilmesiyle kuruldu. Kırgız ve Uygurlar gibi Türk kavimlerini idaresi altında alarak

Karahıtay topraklarını ele geçirdi. Böylece Hârizmşahlar'ın komşusu oldu. Moğol tacirlerinin Hârizmşahlar tarafından öldürülmesiyle 1219 yılında İran'a sefere çıktılar. Hârizmşahlar'ın son hükümdarı Celâleddin; Hindistan, Azerbaycan, İsfahan vd. bölgelerde yaptığı on yıllık mücadelelere rağmen Moğolların İran'a saldırısını engelleyemedi. Moğol istilası sonucu güney İran hariç bütün ülke yağmalanıp yıkıldı. Moğollar Buhara, Semerkant ve tüm Mâverâünnehri ele geçirdikten sonra Ceyhun'u geçerek batı ve orta İran'a yöneldiler.

"Moğol istilasının en önemli sonuçlarından Türk dünyası etnografisını değiştirmiş olmasıdır. Uygur, Kıpçak, Karluk vb. Türk kavimleri bu istila sonucu çözülerek kavmî hüviyetini kaybederek Moğol teşekkülleriyle birleşerek yeni kavimler ortaya çıkardılar. Bugün Orta Asya'daki Özbek, Kazak, Doğu Türkistan Türkleri bu karışımdan meydana gelmiş kavimlerdir." (Sümer 1992: 139).

Moğol istilası sırasında Mâverâünnehir, Horasan ve Azerbaycan'da yaşayan Türkmenlerin birçoğu istilanın önünden kaçarak Anadolu'ya geldi. Mangışlak'taki Türkmenler ise bu istiladan pek etkilenmediler. Anadolu'ya göç eden Türk boyları Anadolu'nun Türkleşmesinde ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılıp Türkmen beyliklerinin kurulmasına neden oldular. Bizans'ın komşuluğuna kadar gelen Türkmenler daha sonra Osmanlı devletini kurdular. Osmanlı ailesinin atalarının Moğol istilası sonucu Merv yakınındaki Mahan'dan Anadolu'ya geldikleri tarihî kaynaklarda belirlenmiştir (Sümer 1992: 162).

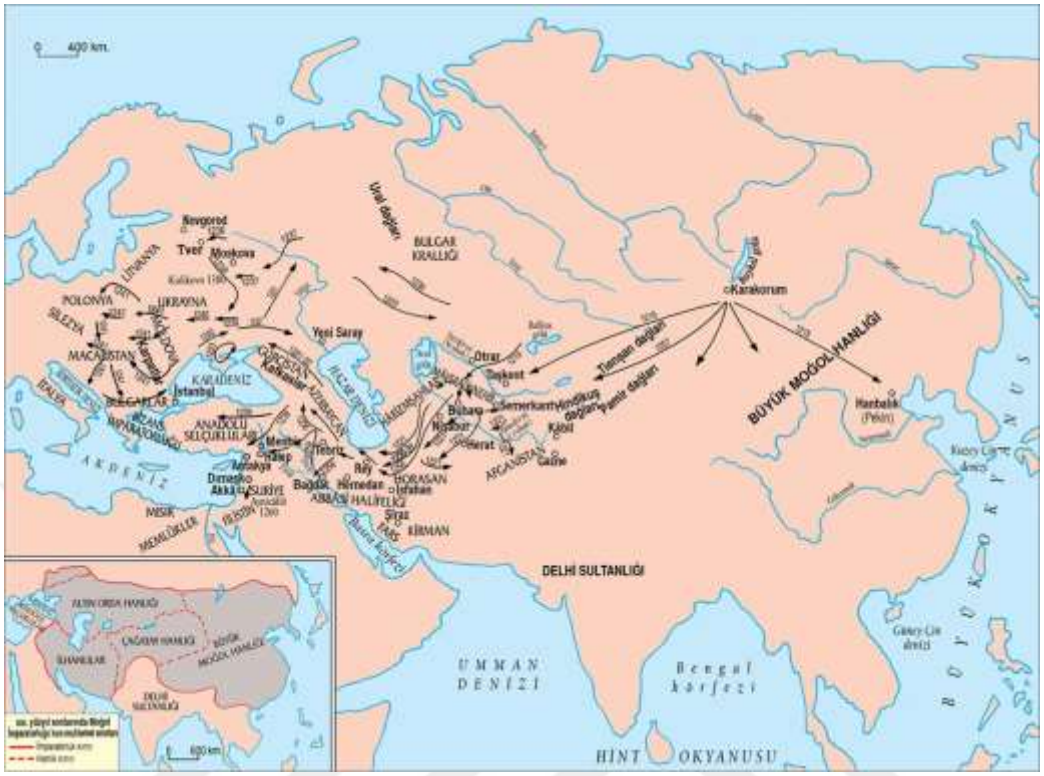

Şekil 1.9 *Büyük Moğol Hanlığı*

Cengiz Han'ın ölümüyle, Moğol Büyük Hanı Mengü (Möngke) 1253 yılında kurultay kararı ile kardeşi Hülâgû'yu İran, Irak, Suriye, Mısır, Kafkasya ve Anadolu'yu ele geçirip buraları kendisine tâbi bir "ilhan" (il+han "bölge hükümdarı") olarak idare etmek üzere görevlendirdi. Bu suretle başşehri Tebriz olmak üzere İran'da İlhanlılar devleti 1256 yılında kuruldu (Yuvalı 2000: 102-105). Hülâgû, uzun zamandan beri İran'da güç sahibi olan Batınileri 1256'da Alamut kalesinde öldürdükten sonra 1258 yılında Bağdat'ta Abbâsî devletine son verdi. Hülâgû öldüğünde (1265) Anadolu Selçuklu Devleti ve Ermenistan Krallığı İlhanlı Devleti'e bağlı olup devlet sınırları Amuderya'dan Fırat'a ve Kafkasya'dan Belûcistan'a kadar uzanıyordu. Abaka, Argun, Gāzân ve Olcaytu zamanlarında İlhanlılar, Azerbaycan hâkimiyeti için Kafkaslar'da Altın Orda, Horasan hâkimiyeti için de doğuda Çağataylılar ile mücadeleye girdiler (Özgüdenli 2005: 225-229). Gāzân Han 1295 yılında İslam'ı kabul etti ve böylece büyük hanlardan kopmuş oldu ve Müslüman İlhanlı devleti tarih sahnesine çıkmış oldu.

İlhanlı son hükümdarı Ebû Said Han'ın (1335) ölümüyle İran'da taht mücadeleleri başladı ve İlhanlı Devleti yıkılmış oldu.

Malazgirt (1071) savaşından sonra XIII. yy.'a kadar Anadolu'ya devam eden göçler, XIV. yy.'dan sonra ters yönde yâni Anadolu'dan İran'a doğru yapılamaya başladı. İran'a gelen bu kavimler İlhanlı devletinde çıkan taht mücadelelerinden faydalanarak siyasî kuvvetlere hâkim oldular. İlhanlılardan sonra İran Celâyirliler, Çobanlılar, Muzafferîler ve Horasan Serbedârîleri gibi devletler arasında paylaşıldı. Bu dönemden sonra da Anadolu'dan gelen kitle Safevî, Avşar ve Kaçar devletlerini kurarak gücü ellerinde tutmayı başardılar.

İlhanı devletinden sonraki taht mücadelelerinde önde gelen isim Şeyh Hasan Küçek'tir. Çobanlı hakimiyetını kuran Şeyh Hasan'ın babası Timurtaş, Rum vilayetinin valisi ve devlet adamı Emîr Çoban'ın oğluydu. Babası ve dedesinin öldürülmesinden sonra gizlice yaşayan Hasan ortamı uygun görünce 1337 yılında gücü ele almak için Tebriz'e geldi. Taht mücadelelerinde daha sonra Celâyirliler hâkimiyetini kuran Büyük Şeyh Hasan'ı yenerek Azerbaycan, Arran, Gürcistan ve Irak-ı Acem saltanatını elde etti. Şeyh Hasan Küçek 1343 yılında eşi tarafından öldürülünce kardeşi Melek Eşref Çobanlı ailesi tahtına geçti. Ettiği zulümlere karşı Tebriz halkı Altun Ordu hükümdarı Can-i Beyk'ten yardım istediler. Böylece Can-i Beyk 1358 yılında Çobanlı ailesinin hükümdarlığına son vermiş oldu (Aştiyani 1939: 334-337).

1339 yılında Şeyh Hasan Celâyeri, Şeyh Hasan Çobanı'nın karşısında yenilince Bağadat'ta kendi Celâyirliler devletini kurdu. Hasan'ın ölümünden sonra yerine geçen oğlu Şeyh Üveys 1358'de Azerbaycan ile Tebriz'i, 1364'te Musul ve Diyarbekir'i ele geçirerek devletin sınırlarını genişletti. Üveys'in oğlu Şeyh Hüseyin, İran'ın doğu bölgesinde bulunan Muzafferîler ve Karakoyunlular ile mücadeleye girdi (1374). Hüseyin'in 1382'de ölümüyle devlet zayıflamaya başladı (Ürekli 1993: 264).

İlhanlı devletinin yıkılışı (1335) ve Timurlu devletinin (1370) kuruluşu arasındaki dönemde İran'ın farklı bölgelerinde beylikler kurulmuş ve bu iktidarların birçoğu Emir Timur eliyle veya kendileri içinde vuku bulan mücadeleler sonucunda yıkılmışlar. Muzafferîler, Meaşîler, Serbedârîler, Etâbekler gibi devletler bu dönemde kurulup ve yıkılmışlardır.

Şekil 1.10 *Celâyirliler, Çobanlılar, Muzafferîler, Serbedârîleri beylikleri*

Cengiz'in ölümünden sonra oğlu Çağatay, Karahıtayların toprakları ve Mâverâünnehir'i egemenliğine aldı. 1227'den 1370'a kadar bölgede hüküm süren Çağatay Hanlığı daha sonra Kaşgar ve Hârezm'i de kendi topraklarına kattı. Gittikçe devlette zayıflama başladı ve devlet içindeki Türkmen beylerinin nüfuzu artmış oldu. Türkmen beyleri arasında en nüfuzlu olan Emîr Kazgan 1348 yılında devletin başına geçti (Aştiyani 1939: 380-383). Emîr Kazgan'dan sonra oğlu ve ondan sonra da torunu Emir Hüseyn tahta geçti. Timur, Hüseyin ile iş birliği yaparak Çağatay Hanı, Tuğluk Timur'u bölgeden uzaklaştırdı. Daha sonra Hüseyin'e karşı ayaklanan Timur 1370'lerde Mâverâünnehir'e fiilen hâkim oldu. XV. yy.la kadar onun ve Timurlu hanedanının tayin ettiği Çağatay prensleri ismen bölgede hükümdar olarak işlerine devam ettiler (Yuvalı 1993: 177-178).

Timur 1371-1379 yılları arasında dört defa Hârezm'e sefer açarak bu bölgeyi Timurlu topraklarına ekledi. 1380 yılında Ceyhun'u geçerek Horasan, Mazendaran, Gürcistan, Azerbaycan ve Irak topraklarını ele geçirdi. Altın Orda Hanlığı'nı parçalayarak Deşt-i Kıpçak, Suriye ve Anadolu'nun bir kısmını topraklarına katarak geniş bir alanda hâkimiyet kurdu. İsfahan ve Hârezm'de vuku bulan ayaklanmaları durdurabilmek için büyük katliamlar yapıldı. Deşt-i Kıpçak ayaklanmasına karşı bölgeye giden Timur bu kez Kafkasları aşarak Moskova'ya

kadar ilerledi. 1399 yılında Hindistan'a hücum ederek bölgeyi fethetti. Timur 1404 yılında hastalanarak Semerkant'ta vefat etti.

Şekil 1.11 *Çengiz Han'dan sonra Moğol Hanlığı devletlerinin küçük devletlere parçalanması*

Onun ölümü üzerine taht mücadeleleri başladı. Bu kargaşalar sonucu devlet iki parçaya bölündü. Timur'un büyük oğlu Miran Şah'ın elinde bulunan Batı İran, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan toprakları çok az sürede Karakoyunlular tarafından Timurlu hanedanı elinden çıktı. Timur'un küçük oğlu Şahruh'un elinde olan Mâverâünnehir, Herat ve Horasan bölgeleri de Şahruh'dan sonraki Mirzalar döneminde Özbekler, Akkoyunlular ve Karakoyunlular tarafından ele geçirildi.

Anadolu'ya göç eden Türk boyları bu bölgede Türkmen beylikleri kurdular. Hülâgü Han'dan sonra Doğu-Anadolu iki askeri eyalete ayrılmış bulunuyordu. Merkezi Musul olan birinci eyalet Diyarbakır ve Mardin'i içine alıyordu, merkezi Ahlat olan ikinci eyalet ise Van bölgesinden oluşuyordu. Diyarbakır valisi Sutay'ın oğulları Celâyir Emirî, Hasan ile birleşerek Musul'dan Erzurum'a kadar uzanan bir hâkimiyet kurdular. Fakat çok geçmeden Sutay'ın oğlu Hacı Tuğay ile yeğeni İbrahim Şah arasında mücadele çıktı. Kısa süre sonra Hacı Tuğay'ın hâkimiyeti altında bulunan Musul, Erzurum ve Van gölü çevresinde Karakoyunlu devleti ve İbrahim Şah'ın hâkimiyeti altında olan Diyarbakır'da Akkoyunlu devleti ortaya çıktılar (Sümer 1967: 33-34).

Bölgede hâkimiyet kurmadan önce Karakoyunlular her zaman Timur'a karşı, Akkoyunlular ise Timur'un ordusunda yer almaktaydılar. Timur'un ölümünden sonra Karakoyunlu hükümdarı Kara Yusuf Tebriz'i ele geçirdi (Aştiyani 1939: 398). Karakoyunluların en parlak dönemi Cihan Şah (1438-1467) hâkimiyeti zamanına aitti. Bu dönemde imparatorluk mahiyetine gelen Karakoyunlu sınırlarına Gürcistan, Bağdat, İsfahan, Fars ve Kirman toprakları da dâhil oldu. Bütün İran, Arrân, Irak ve Doğu Anadolu bölgelerinin hâkimi olan Cihan Şah, son seferini Akkoyunlular üzerine yaptı. Doğu-Anadolu hâkimi Uzun Hasan karşısında yenilen Cihan Şah, 1467 yılında kaçarken öldürüldü. 1514 yılında Safevî devletinin kuruluşuyla Akkoyunlu hanedanına da son verilmiş oldu.

Akkoyunlu Türkmenleri ise İran, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki bölgelerde yerleşerek oradaki Türk halkının önemli bir bölümünü oluşturmuşlardır (Sümer 1989: 270-274).

Safevî devleti tamamen Türk olan unsurlardan kuruldu. Anadolu'da bulunan göçebe ve köylüler bu unsuru oluşturdular. Şah İsmail Anadolu Türklerini toplayarak 1501 yılında Azerbaycan'a gidip devletini kurdu (Sümer 1992: 153). Sonraki dönemlerde İran'da egemenlik kuran Kaçar ve Avşar boyları da bu dönemde Anadolu'dan İran'a gelmişlerdir. Safevî döneminde Anadolu'dan İran'a özellikle Azerbaycan'a göçler çoğalmış ve Türkleri bu bölgede nüfusça hâkim bir duruma getirmiştir.

Şah İsmail yıllarca beylikler elinde olan İran'ı tekrar bir tek hâkimiyet altına almıştır. Batıdan Osmanlı ve Akkoyunlu devletleriyle savaşa giren Şah İsmail, Diyarbakır ve Irak'ı ele geçirdi. Doğudan ise Şirvâni Özbekleri yenilgiye uğratarak Horasan, Herat, Kandahar ve Belh'i egemenliği altına aldı. Ama İran'ın doğu ve batısında yıllarca süren savaşlarda adı geçen bölgeler zaman zaman Safevî devletinin elinden çıkıyordu.

Ardarda gelen Osmanlı devletine karşı yenilgiler sonucu, 1590'da I. Abbas döneminde İstanbul'da imzalanan Ferhad Paşa antlaşmasıyla Azerbaycan, Gürcistan, Dağıstan, Şirvan, Karabağ, Gence, Bağdat, Luristan, Kürdistan, Tebriz, Karacadağ, Nihâvend, Şehrizor bölgeleri Osmanlı hâkimiyeti altına girse de 1602 yılında Bahreyn Dağıstan, 1606 yılında Gence, 1608 yılında Şirvan ve Gürcistan tekrar Safevîler'in hâkimiyetine girmiş oldu (Gündüz 2008: 451-457). 1612 yılında Azerbaycan, Nahcivân ve Irak'ı Osmanlı devletinden almasıyla İran en geniş sınırına ulaşmış oldu.

Şah Abbas şehzadelerin taht kavgasına girmelerinden korktuğu için birçoğunu kör edip bir kısmını öldürtmüştü. Ölümünden sonra yerine geçen torunun döneminden sonraki

dönemlerde de bu gelenek devam etti. Dolayısıyla gittikçe kifayetsiz ve çoğu küçük yaşta olan padişahlar taht başına geçti ve böylece devlet her geçen gün daha da zayıfladı.

II. Şah Tahmasp 1722 yılında tahta çıktığında devlet iyice zayıflamış, Afganlar bütün İran'ı elde etmiş bulunuyordu. Kuzey ve Doğu İran Rus ve Osmanlı Devletindeydi.

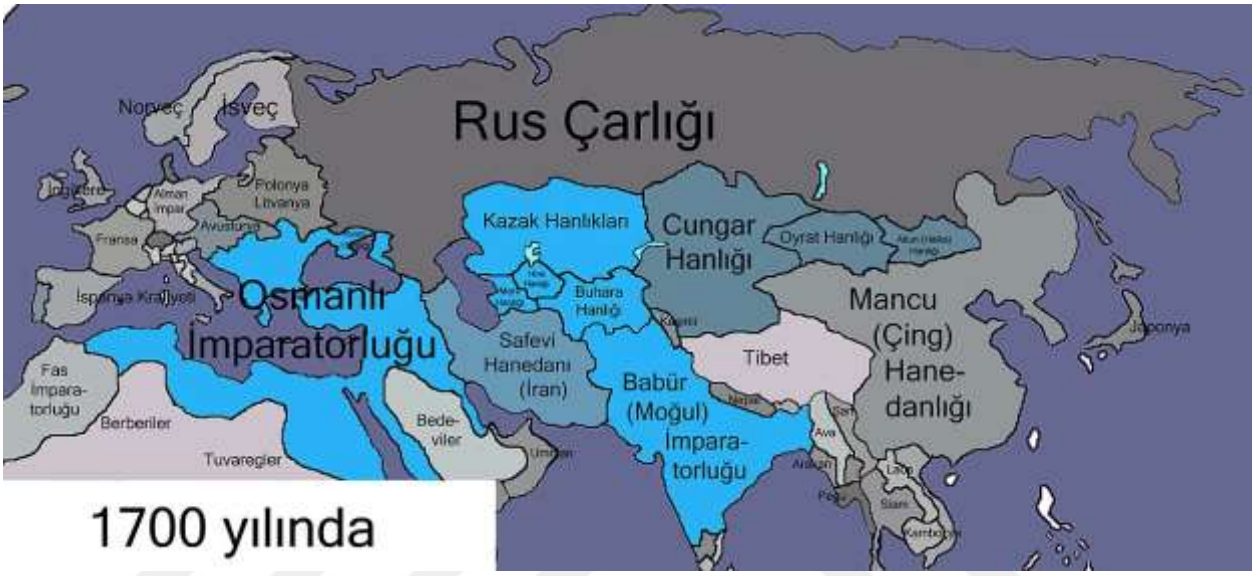

Şekil 1.12 *1700. yılında Safevî devletinin konumu*

Bu dönemde Horsan Türkmenlerinden olan Nâdir ayaklanarak 1729'da Afganların hâkimiyetine son verdikten sonra 1730'da kuzeybatı İran'ı Osmanlılardan aldı. İlk başta Safevî hanedanı için savaşsa da 1736 yılında Nâdir Şah unvanıyla tahta geçti.

Safevî hanedanın egemenliğine son veren Nâdir Şah, Avşar boyunun Kırklu oymağındandır (Sümer 1992: 153). Osmanlı devletine yazdığı mektupta kendisinin Türkmen boyuna mensup olduğu ve iki devlet arasında olan akrabalıktan bahsetmişse de Osmanlı devleti kendisiyle fazla ilgilenmemiştir.

Saltanatı on bir yıl süren Nâdir Şah 1747 yılında uykudayken emirleri tarafından öldürüldü. Nâdir Şah'in ölümünden sonra Avşarlar arasından dirayetli bir hükümdar çıkmadı. 1804 yılına kadar bu hanedana mensup hükümdarlar çıktıysa da İran'da güç sahibi olamadılar ve kendileri kendilerinin sonunu getirdiler.

Şekil 1.13 *Afşar Devleti*

Nâdir Şah'tan sonra Mazenderan'da Muhammed Hasan Han Kaçar, Azerbaycan'da Azad Han Afgan, Afganistan'da Ahmed Han, Şiraz ve İsfahan'da Kerim Han Zend yönetimi ele geçirmişlerdir.

Muhammed Hasan Han Kaçar, Azad Han ve Ahmed Han'ı yenerek Azerbaycan bölgesini ele geçirdi. Muhammed Hasan Han Kaçar ve Kerim Han Zend arasında savaştan sonuç elde edemeyen Muhammed Hasan Han, Mazenderan'a çekildi ve Kaçar kabilesinde vuku bulan çatışma nedeniyle öldürüldü. Böylece o zamana kadar topraklarını genişleten ve güney İran, İsfahan ve Şiraz'i elde eden Kerim Han, Azerbaycan, Mazenderan ve Gilan'ı da egemenliğine kattı (Râzi 1968: 448-453).

Zend Hanedanı yedi asır boyunca hüküm süren Moğol ve Türk kökenli devletlerin ardından ülkede hâkimiyet kuran İran asıllı ilk hanedandır (Kurtuluş 1989: 270-274). Kerim Han İran tarihinde şefkat ve adaletiyle ünlü olup halkı kendinden memnun tutan sayılı hükümdarlar arasında yer almaktadır.

1779 yılında Kerim Han Zend'in ölümüyle Şiraz'da bulunan Muhammed Hasan Han Kaçar'ın oğlu Ağa Muhammed Han Kaçar Mazenderan'a sığınarak ordu kurmaya başladı. Bu dönemden sonra Zend Şehzadeleri ve Ağa Muhammed Han Kaçar arasında taht mücadeleleri

başladı. Zend Hanedanın son şehzadesi Lutf Ali Han Zend feci bir şekilde öldürünce Kaçar Saltanatı da 1796 yılında resmen başlamış oldu.

"Kaçarlar XV. yy.'ın sonlarına doğru, Akkoyunlular devrinde Anadolu'nun Bozok (Bugünkü Yozgat) yöresinden gelmiş Azerbaycan'a yerleşmişlerdir." (Sümer 1992: 155). Bu kavim İran'ın tarihî dönemlerinde önemli roller üstlenmişler ve İran'ın farklı bölgelerinde hüküm sürmüşlerdir. Ağa Muhammed Han İran'a, Azerbaycan'a ve Gürcistan'a hâkim olsa da ondan sonra gelen padişahların dönemi, Asya'nın çeşitli yerlerini sömürgeleştirmeye çalışan İngiltere, Fransa ve Rusya arasındaki çekişmelerde taraf tutmakla geçti. Bunun sonucunda İran-Rus arasında imzalanan Gülistan (1813) ve Türkmençay (1828) Ahal (1881) anlaşmaları sonucu, İran, topraklarının birçok parçasını Ruslara vermiş oldu. Böylece Azerbaycan'ın bir kısmı, Gürcistan, Ermenistan ve Kafkaslar İran topraklarından çıkmış oldu. Kaçar-Rus ilişkisinden rahatsız olan İngiltere İran'a savaş açtı. Bu savaş ise İran-İngiltere arasında imzalanan Paris Muahedesi (1857) anlaşması ile sonuçlandı. Bu anlaşmaya göre İran Herat'ı tahliye edecek ve Afganların işine karışmayacaktı.

Muzafferüddin Şah, halk tarafından çıkan ayaklandırmaları susturmak için meşrutiyeti kabul etmek zorunda kaldı. Böylece 1907'de İran'da Meclis-i Şura-yi Millî açıldı. Aynı yıl babasının vefatı üzerine tahta geçen Muhammed Ali Şah Meclisi kaldırdı. Bunun sonucunda ülkede ortaya çıkan ayaklandırmalar, Şah'ın tahttan indirilmesi ve küçük yaştaki oğlu Ahmed'in yerine geçmesine neden oldu. Birinci dünya savaşında İran tarafsızlığını ilan etse de güçsüz bir devlet olduğundan dolayı dikkate alınmadı.

İran Ruslar tarafından işgal edilince, ordu komutanı Rıza Han Pehlevi Rusları püskürttükten sonra 1921 yılında gazeteci Seyyid Ziyâeddin Tabâtabâî ile bir hükümet darbesi yaptı. Ahmed Şah hayatını tehlikede görünce Avrupa'ya kaçtı. Rıza Han, önce Seyyid Ziyâeddin'in başbakanlığında kurulan kabinede savaş bakanlığını görevini üstlendi. Rıza Han 1925 yılında meclise Ahmed Şah'ı azlettirip kendisini Şah ilan ettirerek Pehlevi devletinin kurucusu oldu (Sümer 2001: 52).

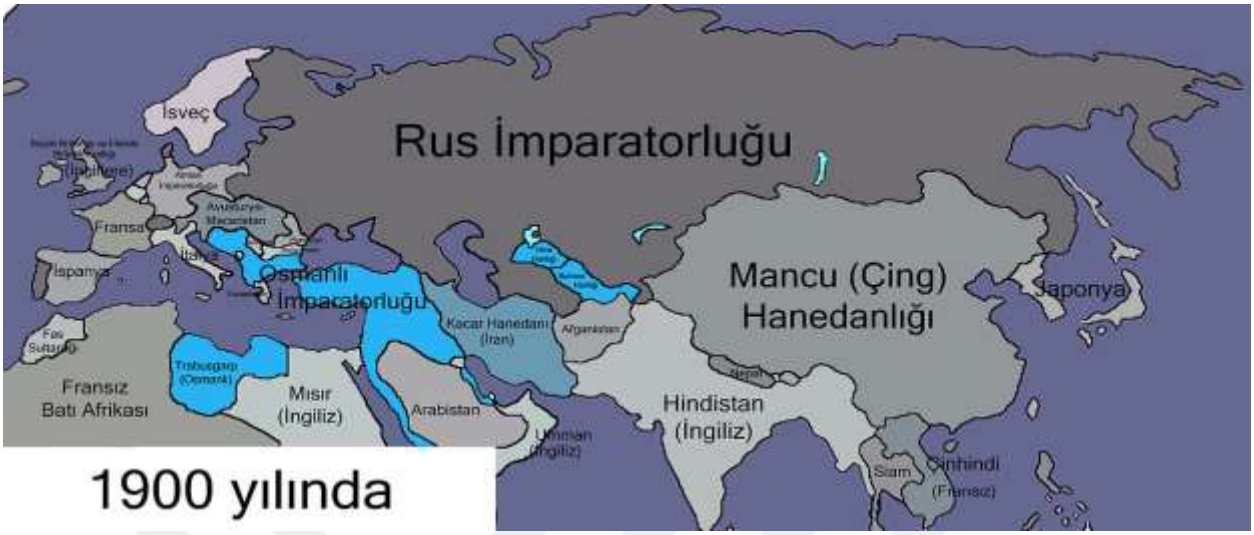

Şekil 1.14 *1900. yılında Kacar devletinin konumu*

Bu şekilde Türklerin İran üzerinde yıllarca süren hâkimiyeti de son bulmuş oldu.

1.6 İran Türk Dillerinin Sınıflandırılması

İran'da Oğuz grubunun farklı kollarından olan Azerbaycan Türkçesi, Kaşkay Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Horasan Türkçesine ek olarak, Türk dillerinin sınıflandırmalarında başlı başına bir grupta yer alan Halaç Türkçesi de konuşulmaktadır.

İlk olarak Halaç Türkçesini barındıran Türk dilleri sınıflandırması Gerhard Doerfer tarafından yapılmıştır:

1. Çuvaş veya Bolgar gurubu
2. Güney- Batı veya Oğuz gurubu
3. Kuzey- Batı veya Kıpçak gurubu
4. Güney- Doğu veya Uygur gurubu
5. Kuzey- Batı veya Güney Sibirya gurubu
6. Yakut gurubu
7. Halaçça (Doerfer 1971:175).

Doerfer, Kaşkay Türkçesini Güney Oğuzca ve Azerbaycan Türkçesini de Merkezi Oğuzca grubuna yerleştirmiştir (Doerfer 1992: 489).

Talat Tekin, Türk dillerinin ses özelliklerini dikkate alarak bu dilleri 12 farklı grupta incelemiştir. Bu sınıflandırmada İran'da konuşulan Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Horasan Türkçesi *dağlı* grubunda yer alırlar. Sınıflandırmaya göre, Kaşkay Türkçesi

Azerbaycan Türkçesinin alt grubunda bulunmaktadır. Ayrıca Halaç Türkçesi tek başına *hadak* grubuna yerleştirilmiştir.

1. *r/l* grubu: Çuvaşça,
2. *hadaḳ* grubu: Halaççа,
3. *ataћ* grubu: Yakutça, Dolganca,
4. *adaḳ* grubu: Tuvaca, Karagasça,
5. *azaḳ* grubu: Hakasça, Sarı Uygurca,
6. *taġlıġ* grubu: Kuzey Altay diyalektleri,
7. *tūlu* grubu: Altayca,
8. *tōlū* grubu: Kırgızca,
9. *taġlıḳ* grubu: Özbekçe, Yeni Uygurca,
10. *tawlı* grubu: Tatarca, Başkurtça, Kazakça, Karakalpakça,Nogayca, Kumukça, Karaçayca-Balkarca, Karaimce, Baraba Tatarcası, Kırım Tatarcası,
11. *taġlı* grubu: Salarca,
12. *dаġlı* grubu: Türkmence, Horasani, Özbekçenin Harezm-Oğuz diyalektleri, Azeri (Kaşgay-Aynalı, Kerkük, Erbil ağızlarıyla birlikte), Türkçe, Gagavuzca (Tekin 1989:165).

Johanson Türk dillerinin sınıflandırmasında ses özelliklerinin yanısıra söz varlığı ve coğrafi dağılımını da göz önünde bulundurmuştur. Bu sınıflandırmada bağımsız bir kola yerleştirilen Halaç Türkçesi hariç, İran'da konuşulan diğer Türk dilleri Oğuzca (Güneybatı Türkçe) grubunda yer almaktadırlar. Oğuzcanın alt grubunda bulunan Azerbaycan Türkçesi batı, Türkmen Türkçesi ve Horasan Türkçesi doğu, Kaşkay Türkçesi ise güney bölümünde bulunmaktadır.

Ogurca

Bolgarca (eski)

Çuvaşça

Türkçe

Kıpçakça (Kuzeybatı Türkçe)

Batı: Kırım-Tatarcası, Kumıkça, Karaçay-Balkarcası, Karaimce (yok olmak üzere)

Kuzey: Tatarca, Başkırca, Kumanca (eski)

Güney: Kazakça, Kırgızca, Karakalpakça, Nogayca

Oğuzca (Güneybatı Türkçe)

Batı: Türkiye Türkçesi, Azerice, Gagavuzca

Doğu: Türkmence, Horosan-Türkçesi

Güney: Kaşgayca, Afşar lehçesi, Aynallu lehçesi, Sonkori

Salar: Salarca

Uygurca (Güneydoğu Türkçe)

Çagatay: Çagatayca (eski)

Batı: Özbekçe

Doğu: Eski Türkçe (Orhon-Kök, Yenisey-Kök, Eski Uygurca, Karahanlıca) (eski), Uygurca, Yugurca, Aynu dili, İli Turki lehçesi

Sibirce (KuzeydoğuTürkçe)

Kuzey: Yakutça, Dolganca

Güney: Yeniseyce, Çakasça, Şorca, Sayan, Tuvince, Altayca, Çulimce

Argu

Halaçca (Johanson 1998: 82-83).

1.7 İran Türkleri

1.7.1 Azerbaycan Türkleri

İran Azerbaycan Türkleri yoğun olarak ülkenin kuzeybatısında bulunan Doğu Azerbaycan, Batı Azerbaycan, Erdebil, Zencan, Kazvin ve Hamedan eyaletlerinde yaşamaktadırlar. Azerbaycan Türklerinin yoğun nüfusu İran'ın kuzeybatı bölgesinde yer alsa da hemen hemen İran'ın bütün şehirlerinde Azerbaycan Türklerine rastlamak mümkündür.

İran Azerbaycanı; kuzeyde Ermenistan ve Azerbaycan, doğuda Hazar Denizi, güneyde İran'ın merkezi ve batıda Türkiye ile çevirilidir.

Azerbaycan Türklerinin bu bölgeye yerleşmeleri 10.yüzyıldan başlamış (Blaga 1997: 307-309) ve Selçuklular döneminde Oğuz boylarının yoğun olarak yaşadığı bölge olmuştur. 13. yüzyılda Azerbaycan'ın Moğollar tarafından fethedilmesiyle, Moğan çölü kışlık olarak seçilmiştir (Rahmanı 2016:19-20). 14. yüzyılda Akkoyunlu ve Karakoyunlular ve 16. yüzyılda Safevîlerin bu bölgede devlet kurmalarıyla tam bir Türk yurduna dönmüş, egemenliğin merkezi konumuna gelmiştir. Kaçar döneminde gerçekleşen İran- Rus savaşları neticesinde Türkmençay (1828) ve Gülistan (1813) anlaşmaları sonucu, Azerbaycan toprakları iki ülke arasında bölünmüştür. Aras ırmağının güneyinde kalan topraklar İran sınırına ve Moğan çölleri ve

Kafkasya dağlarının büyük kısmını içeren kuzey toprakları Rus (günümüz Azerbaycan ülkesi) hakimiyetine geçmiştir.

1.7.1.1 Azerbaycan Adı

Azerbaycan kelimesinin kökeni hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Kelimenin bir şahıs veya devlet adının mekân adına dönüştüğü en çok kabul gören görüştür. 'Azerbaycan adının M.Ö 323 yılında Azerbaycan'da Atropat tarafından kurulan *Atropatene Devleti'*nin adından geldiği kanaati hâkimdir.' (Kayğusuz 2019:1).

Birçok araştırmacı ise Azer kelimesini Farsça 'ateş' anlamında kullanıldığını açıklamaktadırlar. 'azer' (ator) pers dilinde 'ateş' ve 'pat' (pad, bad) ise Pehlevi dilinde 'koruyucu' anlamına gelmektedir. '-gan\-kan' (Arapça telaffuzu 'can') ise yer veya nispet bildiren ektir. Dolayısıyla 'Azerbaycan' 'Ateşgedeleri koruyan yer' anlamında gelmektedir (Heyet 1994: 94).

Bulak ise farklı bir açıklama yapmaktadır, ona göre Azerbaycan ismi 'hazer' ve 'bayegan' kelimelerinden oluşmuş birleşik isimdir. 'hazar' kelimesi, Doğu Avrupa'da devlet kuran ilk Türk kavimi olan Hazarlardan alınmıştır. Türkçe kelimelerde aslî ses olarak \h\, \ḫ\ sesleri olmadığından 'Hazer\Ḫazer' kelime başındaki ses düşmüş ve kelime 'Azer' şeklini almış. 'baycan' kelimesi ise Farsça'da yurt, mekân, vatan anlamında olan 'bayegân' kelimesinden gelmiştir. Zamanla vurgusuz orta hece \e\ ünlüsü düşmüş ve Arapların \g\ sesini \c\ telaffuz etmelerinden 'baygan' kelimesi 'baycan' şeklini almıştır (Bulak 2016: 59).

1.7.1.2 İran Azerbaycan Türkçesi ile İlgili Çalışmalar

Azerbaycan Türkçesi 14. yy.'da Hasanoğlu adlı şairin şiirleriyle ilk ürünlerini vermiş. 15. ve 16. yy.'da Akkoyulu, Karakoyunlu ve Safevîlerin bu bölgede devlet kurmalarıyla Azerbaycan Türkçesi güçlü edebî dil olmakla beraber özgün yapısını da oluşturmuş. Böylece Eski Anadolu Türkçesinden ayrılmıştır (Doğan 2016b: 268).

İran'da konuşulan Azerbaycan Türkçesi ile ilgili ilk çalışma Karl Foy'a aittir. Foy ilk olarak makalelerinde Tebriz ağızının özelliklerini vermiş (Foy 1903: 126-193, Foy 1904: 197-265). Daha sonra Carl Ritter, Tebriz ağızından derlediği metinleri Almanca çevirisiyle yayımlamış (Ritter1921:181-212, 1939: 234-268). Seraja Szapszal (1935) İran Azerbaycan dil özelliklerini, Monteil ise (1956: 1-77) Zencan ağzı dil malzemelerini konu almışlar. 1979

yılında Japonya'da Tebriz ağzı söz varlığı üzerine bir çalışma yapılmıştır (Haneda, & Ganjelu 1979). Bu eser 2009 yılında Muhammed Sedik tarafından Farsçaya çevirilmiştir (Sedik 2009).

Caferoğlu ve Doerfer (1959: 280-307) yazdıkları bir makalede Kuzey ve Güney Azerbaycan Türkçesinin ses ve şekil özelliklerini karşılaştırmalı olarak incelemişler. Bir başka yazıda Doerfer (1982: 99-124) Hamedan ağzını çalışmış. Sönmez (1998) Almanya'da hazırladığı tez çalışmasında Mugan, Karadağ ve Zencan'dan derlenen metinlerden hareketle ses ve şekil bilgisi çalışması yapmıştır. Ayrıca İran'daki Türk ağızları Almanya'da bir proje kapsamında çalışılmış ve bu ağızların Farsça gibi diğer dillerle etkileşimi incelenmiştir (Doğan 2016b: 272).

Türkiye'de ilk olarak Ergin (1971) *Azeri Türkçesi* adlı çalışmasında Şehryar şiirlerine dayanarak bu dilin ses ve şekil bilgisini incelemiş. Gökdağ ve Doğan (2016) *İran'da Türkler ve Türkçe* çalışmasında, yine Şehryar'ın şiirinden hareketle Azerbaycan Türkçesinin dil bilgisi üzerine çalışmışlardır.

İran Türk lehçelerini konu alan ve bu lehçeleri farklı yönlerden inceleyen makalelerin sayısı da oldukça fazladır. İran Azerbaycan Türkçesinin oluşumu, gelişimi ve bu alandaki çalışmalar hakkında bilgi veren (Doğan 2016b: 265-273) Doğan, başka bir çalışmasında bu ağızdaki Eski Oğuz Türkçesinin kalıntıları (Doğan 2010b: 1113-1124) ve diğer çalışmasında ise *öz* ve *bile* zamirlerinin kullanışını incelemiş (Doğan: 2016b 219-236). Eker (2010: 197-211) İran Azerbaycan Türkçesi ve Farsça dil ilişkilerini incelemiş. Sarıkaya (2001: 271-293) Azerbaycan Türkçesinde şimdiki zaman ve geniş zamanı, Gökdağ (2009: 210-215) öğrenilen geçmiş zamanı, Kızılözen (2018: 165-169) ise zarf-fiilleri üzerine çalışmışlar. Genel olarak İran Azerbaycan Türkçesini konu alan makalelerin yanında bu lehçenin farklı ağzını konu alan makaleler de bulunmaktadır. Doğan, bir kaç makalede İran Azerbaycan Türkçesinde Urmiye ağzını incelemiş. (Doğan: 2011a 107-122), (2011b: 87-96), (2019b: 215-230). İran Türk lehçelerinden Salmas ağzı (Doğan 2008: 319-344), Bahar ağzı (Pehlivan 2011b: 33-51), Hamse ağzı (Gökdağ 2011: 51-84), Tikântepe ağzı (Doğan 2012b: 15-44) ve Afşar ağzı (Doğan 2013a: 478-470) da makalelere konu olmuşlar.

Son yıllarda İran Azerbaycan'ın farklı bölgelerinde konuşulan ağızlar birçok tezin konusunu oluşturmuş. Bu tezlerde ağızların dil özellikleri, folkloru ve edebiyatı incelenmiştir (Gece (1985), Karini (2009), Doğan (2010a), Pehlivan (2011a), Bicbabaei (2012a), Çetinkaya (2019) vb.).

İran'da Yapılan Çalışmalar

Prof. Dr. Cevad Heyet İran Azerbaycan Türklerinin tarihi ve kültürü üzerine değerli çalışmalar yapmıştır. Kendisi cerrah olan Heyet diline ve kültürüne karşı duyduğu sevgi ve saygıdan dolayı bu alanda önemli eserler yayımlamıştır:

- Azerbaycan Edebiyat Tarihine Bir Bakış I. Tahran, 1980.
- Azerbaycan Edebiyatına Tarihine Bir Bakış II. Tahran, 1990.
- Mukayesetü'l Lügateyn (İki Dilin Mukayesesi, Farsça). Tahran, 1984.
- Türk Dilinin ve Lehçelerinin Tarihî Seyri (Farsça). Tahran, 1987.
- Türklerin Tarihi ve Farhangine (Kültür) Bir Bakış. Tahran, 1987.
- Azerbaycan Şifahî Halk Edebiyatı. Tahran, 1988
- Edebiyatşınaslık. Tahran, 1995.

İran Azerbaycan Türkçesinde önemli eserlere sahip olan bir başka şahıs, Dr. Muhammed Ali Farzane'dir. Doerfer II. Dünya savaşından 1969 yılına kadar İran'da Türk dilbilimi üzerine 20ye kadar çalışma yapıldığını ve bu çalışmalar arasında en iyisi, Muhammed Ali Ferzane'nin *'Mabani-yi Destur-i Zeban-i Azerbaycani'* kitabı olduğunu söylemektedir (Doerfer 1969, s:2). Farzane, eserleriyle Türk dili ve kültürüne unutulmayacak hizmette bulunmuştur. Eserlerinin bazıları şunlardır:

- Bayatılar 1964
- İran Köylerinin Şarklıranıdan Seçmeler, Tahran, 1991.
- Nizami Gencevi'nin Otuz Gazeli, Tahran, 1991.
- Azerbaycan El Mahinileri Azerbaycan Folklor Hazinesinden, İsveç, 2005.
- Mulla Nesreddin Gülmeceleri, Tebriz, 2005.
- Nazım Hikmet ve Azerbaycan, Tahran, 2007.
- Bedi Edebiyat Terimlerine Açıklamalar, Tahran, 2009.
- Mezeli Ehvalat, Tahran, 2013.
- Uşaq (çocuk) Folkloru, Tahran, 2014.

İran Azerbaycan Türklerinin folklorunu inceleyen birçok kitap yayımlamıştır. *Erdebil Folkloru* (Kazem Abbasi), *Annem ve man* (Susen Navaderazi), *Biri varıdı biri yoxıdı* (Meleke Nalbandi Akdam), *Azerbycan bayatıları* (Hüseyn Sai: 2001) kitapları buna örnektir.

İran'da çıkarttırılan dergiler arasında *Varlık* dergisi en önemli yere sahiptir. Türk edebiyatında en uzun soluklu dergi sayılan *Varlık* dergisi, 1979 yılından beri çıkmaktadır (Doğan 2016b: 269). Varlık dergisinin kurucusu Cevad Heyet'tir, birlikte çalıştığı Farzane, Nutki, Zehtabi ve Savalan gibi aydınlar da dergiyi yegane eser durumuna getirmişlerdir. Bu dergide edebî ve kültürel konuların yanı sıra Azerbaycan Türkçesinin yazı dili, noktalama ve imlasına da yer verilmiştir. İlk dönemlerinde aylık çıkarılan bu dergi günümüzde üç ayda bir çıkarılmaktadır.

İran'da günümüzde de çıkarılan en önemli dergilerden biri de *El Bilimi* dergisidir. Alireza Saffari'nin yönetiminde 2009 yılından çıkarılmaya başlayan bu dergide, İran Türklerinin ve özellikle Azerbaycan Türklerinin folkloruna yer verilmiştir. Ayrıca Hoy, Zencan, Erdebil, Salamas vb. gibi birçok Türk şehrinin folkloru ve edebiyatı, bu derginin özel sayısında ele alınmıştır.

2002 yılında *El Dili ve Edebiyatı* dergisi Behzad Behzadi tarafından yayıma başlamış ve 23. sayısına kadar yayımına devam etmiştir.

Azerbaycan Türkçesi- Farsça yazılan *Dilmac* dergisi 2004 yılında Alireza Saffari tarafından yayıma başlamıştır. 19-20.01.2006 tarihlerinde Muhammed Ali Farzane'nin anısına düzenlenen sempozyumda sunulan yazılar, *Dilmac* dergisinin Folklora özel sayısında yer almaktadır. Bu dergi, 36 sayıda yayımlanmıştır. Ayrıca Türkiye'de bu derginin folklor üzerindeki etkisini inceleyen bir tez hazırlanmıştır (Karabudak 2019).

Bunlara ek olarak İran'da Türk dillerinde yazılan onlarca dergi yayımlanmıştır. Genellikle İran Türklerinin kültür ve edebiyatını konu alan bu dergilerin ömrü pek uzun sürmemiştir. Ayrıca birçok şehirde öğrenciler tarafından Farsça- Türkçe dergiler çıkarttırılmıştır.

Temizyürek ve Boylu çalışmalarında İran İslami devriminden (1979) günümüze kadar İran'da çıkan tamamen Türk dilinde veya Farsça- Türkçe, iki dilli dergi ve gazeteleri şu şekilde sıralamaktadırlar:

Dergiler

Araz I, II, Ayna, Azerbaycan'in Sesi, Bakis, Baris, Baykus, Birlik I, Birlik II, Bülten, Çagri, Çiçek, Çuvalduz, Dan Ulduzu I, Dan Ulduzu II, Dede Korkud, Erdem, Galem Ucu, Görüs, Günes, Heyder Baba, Ildirim, Isik, Inkilab Yolunda, Islam Çagrisi, Islamî Birlik, Kimlik,

Kopuz, Koroglu, Misov, Nesim, Öyrenci,Peyk-i Azer, Sav, Sehend I,II, Seher, Ses, Sehriyar, Toprak, Ulduz I, II, Ülker,Varlik, Yaprak, Yeni yol, Yol I, II, Yoldas, Yurd.

Gazeteler

Araz, Asr-i Azâdi, Ava-yi Erdebil, Azadlik, Azerbaycan, Azerbaycan-I Ayende,Bang-i Serâb, Çenlibel, Erk, Ettelaat, Fecr-i Azerbaycan, Ferda-yi Ma, Ferdayi, Rôsen,Furûg-i, Azâdi, Gençlik, Halk Sözü, Kardaslik, Kepenek, Körpü, Kûsa, Maarif, Mîsâk, Mubin,Neda-yi Azerbaycan, Nevid-i Azerbaycan, Odlar Yurdu, Peyam-i Erdebil, Peyam-i Urmiye, Resed, Sâhib, Sahra, Seda-yi Urmiye, Settarhan Bayragi, Sems-i Tebriz, Ulduz, Ümid-i Zencan, Vatan Ugrund (Temizyürek ve Boylu 2015: 104)

1.7.1.3 Azerbaycan Türkçesinin Şekil Bilgisi

Bu çalışma İran'daki belli başlı Türk lehçeleri üzerine bir derleme çalışması olduğu için üzerinde çalışılan lehçelerin ayrıntılı gramerleri verilmemiştir. Ancak lehçenin genel özelliklerinin anlaşılabilmesi için de şekil ve çekim bilgisinin temel özelliklerinin verildiği küçük bir gramer hazırlanmıştır.

Yapım Ekleri

İsimden İsim Yapım Ekleri

+cXg: gulaġ+cıg, odun+cug

+cXgAz: uşag+cıgaz

+cXl: ölüm+cül, iş+cil

+çA: meydan+ça, döşek+çe

+çX: araba+çı

+dAr: din+dar

+dAş: yol+daş, veten+daş

+KA: öz+ge

+gil: nänäm+gil

+(X)l: ķızıl, yaşil

+lX: akıl+lı, baġ+lı, tük+lü

+lXK: göz+lük, ders+lik

+sXl: yox+sul

+sXz: ot+suz, meyvä+siz

+(İ)stan: gül+üstan, Özbek+istan

İsimden Fiil Yapım Ekleri

+A-: dil+ä-, boş+a,

+Al-: çox+al-, düz+äl-, boş+al-

+Ar-: aġ+ar-, göy+är-, boz+ar-

+DA-: näril+dä-

+İ-: turş+u-

+lA-: iş+lä-, baş+la-

+lAn-: güç+län-

+lAş-: märiz+läş-

Fiilden İsim Yapım Ekleri

-(A)K: elä-k, pıç-aķ

-Ar: aç-ar

-AgAn: gaç-agan

-cA: düşün-cä

-cag: utan-cag

-id: geç-id

-gAn: yapış-gan, çalış-gan

-gXn: yor-ġun

-gX: sev-gi, duy-gu

-KIn: tut-gun, küs-kün

-XcX: al-ıcı, gur-ucu

-XK: aç-ıg, ez-ik, sök-ük

-XntX: gır-ıntı, çök-üntü

+m: öl+üm, yarı+m

-mA: süz-mä, govur-ma

+n: gelin, yoġun

-tX: çığır-tı, hönkür-tü

Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-AlA-: silk-älä-,

-Ar-: çıx-ar-, gop-ar-

-dAr-: gön-där-

-dIr-: al-dır-, dön-dür-,

-KXz-: gal-xız-, dur-guz-

-Xl-: yaz-ıl-, düz-ül-, vur-ul-, käs-il

-Xn-: sil-in-, alda+n-

-Xr-: yat-ır-, bit-ir-

-Xş-: yaz-ış-, gör-üş-, vur+uş-

-t: böyü-t-, inci-t-

-Xz-: em-iz-

Çekim Ekleri

İsim

Çokluk Ekleri

+lAr: uşax+lar, göynäh+lär

+gil: ämmäm+gil

İyelik Ekleri

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+(İ)m: ata+m	+(İ)mİz ata+mız
2. Şahıs	+(İ)n: ata+n	+(İ)nİz: ata+nız
3. Şahıs	+İ, +sİ: ata+sı	+lArİ, İ, +sİ: ata+sı- ata+ları

Hâl Ekleri

Yalın Hâl (Nominatif)

alma, ḳuş

İlgi (Tamlayan) Hâli

+(n)Xn: dost+un, ana+nın, gün+ün

Belirtme (Yükleme) Hâli

+İ: alma+nı, deftär+i

+nİ: sürücü+nü, ata+nı

Yönelme Hâli

+(y)A: torba+ya, nänä+yä, daş+a

Bulunma Hâli

+dA: känd+dä, daġ+da

Ayrılma (Uzaklaşma, Çıkma) Hâli

+dAn: gecä+dän, yumurta+dan, torba+dan

+nAn: yan+nan, dedigin+nän

Eşitlik Hâli

+cA: täk+cä, gizli+cä, zorba+ca

Vasıta Hâli

+lX: maşin+li,

+lA: diliy+lä, yoluy+la

+nAn: täpig+nän, bacım+nan

Yön Ekleri

+ArI: içeri, yuxarı

Fiil

Şahıs Ekleri

Zamir kökenli şahıs ekleri

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+Am	+XK
2. Şahıs	+sAn	+sİnİz
3. Şahıs	-	+lAr

İyelik kökenli şahıs ekleri

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+m	+K
2. Şahıs	+n	+nXz, Uz
3. Şahıs	-	+lAr

Emir şahıs ekleri

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+İm	+AK
2. Şahıs	-	+İn
3. Şahıs	+sİn	+sİnlAr

Basit Zamanlar

Haber Kipleri

Öğrenilen Geçmiş Zaman

İran Azerbaycan Türkçesinde Öğrenilen Geçmiş Zamanin iki farklı çekimi bulunmaktadır**.**

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mXşAm: al+mış+am	-mXşXK: al+mış+ıg
2. Şahıs	-mXşsAn: al+mış+san	-mXşsXnXz: al+mış+sınız
3. Şahıs	-mXş: al+mış	-mXşlAr: al+mış+lar

İkinci Tip

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-	-
2. Şahıs	-XbsAn: oxu+yub+san	-XbsXnXz: oxu+yub+sunuz
3. Şahıs	-Xb: oku+yub	-XblAr: oxu+yub+lar

Bilinen Geçmiş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-dXm: otur+du+m	-dXK: otur+du+x
2. Şahıs	-dXn: otur+du+n	-dXnXz: otur+du+nuz
3. Şahıs	-dX: otur+du	-dXlAr: otur+dular

Şimdiki Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-r, -XrAm: gör+ür+äm	-r, -XrXK: gör+ür+üx
2. Şahıs	-r, -XrsAn: gör+ür+sän	-r, -XrsXnXz: gör+ür+sünüz
3. Şahıs	-r, -Xr: gör+ür	-r, -XrlAr: gör+ür+lär

Geniş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-(A)(y)rAm: işle+yr+äm	-(A)(y)rİK: işle+yr+iġ
2. Şahıs	-(A)(y)rsAn: işle+yr+sän	-(A)(y)rsİnİz: işle+yr+siniz
3. Şahıs	-(A)(y)r: işle+yr	-(A)(y)rlAr: işle+yr+lär

Gelecek Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-AcAm: gäl+äc+äm	-AcAX: gäl+äcä+x
2. Şahıs	-AcAKsAn: gäl+äcäk+sän	-AcAKsİnİz: gäl+äcäk+siniz
3. Şahıs	-AcAK: gäl+äcäk	-AcAklAr: gäl+äcäk+lär

Dilek Kipleri

Gereklilik Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mAlIyAm: yaz+malı+yam	-mAlIyIK: yaz+malı+yıg
2. Şahıs	-mAlIsAn: yaz+malı+san	-mAlIsInIz: yaz+malı+sınız
3. Şahıs	-mAlI: yaz+malı	-mAlIlAr: yaz+malı+lar

Azerbaycan Türkçesinde *gerek* kelimesini kullanarak gereklilik kipi kurulabilir.

İstek Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-A(y)Am: gäl+äm	-A(y)Ax: gäl+äx
2. Şahıs	-A(y)sAn: gäl+sän	-A(y)sİnİz: gäl+ä+siniz
3. Şahıs	-A: gäl+ä	-AlAr: gäl+ä+lär

Şart Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-sAm: oxu+sam	-sAK: oxu+saḳ
2. Şahıs	-sAn: oxu+san	-sAnIz: oxu+sanız
3. Şahıs	-sA: oxu+sa	-sAlAr: oxu+salar

Emir Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-Xm: vur+um	-AK: vur+aġ
2. Şahıs	-: vur	-Xn: vur+un
3. Şahıs	-sXn:vur+sun	-sXnlAr: vur+sunlar

Ek- Fiiller (di, miş, ise, dir)

Şimdiki Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+Am: gözäl+äm	+IK: gözäl+ıx
2. Şahıs	+sAn: gözäl+sän	+sİnİz: gözäl+siniz
3. Şahıs	+dIr: gözäl+dir	+dIrlAr: gözäl+dirlär

Bilinen Geçmiş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+iydim: yorgun+iydim	+iydiK: yorgun+iydix
2. Şahıs	+iydin: yorgun+iydin	+iydiniz: yorgun+iydiniz
3. Şahıs	+iydi: yorgun+iydi	+iydilär: yorgun+iydilär

Öğrenilen Geçmiş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+İymişAm: märiz+iymişäm	+İymişİK: märiz+iymişiġ
2. Şahıs	+İymişsAn: märiz+iymişsän	+İymişsİnİz: märiz+iymişsiniz
3. Şahıs	+İymiş: märiz+iymiş	+İymişlAr: märiz+iymişlär

Şart

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+sAm: ac+sam	+sAK: ac+sak
2. Şahıs	+sAn: ac+snn	+sAnİz: ac+sanız
3. Şahıs	+sA: ac+sa	+sAlAr: ac+salar

Birleşik Zamanlar

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mIşdIm: al+mış+dı+m	-mIşdIIK: al+mış+dı+x
2. Şahıs	-mIşdIn: al+mış+dı+n	-mIşdInIz: al+mış+dı+nız
3. Şahıs	-mIşdI: al+mış+dı	-mIşdIlAr: al+mış+dı+lar

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mIşmIşAm: gäl+miş+miş+äm	-mIşmIşIK: gäl+miş+miş+ik
2. Şahıs	-mIşmIşsAn: gäl+miş+miş+sän	-mIşmIşsInIz: gäl+miş+miş+siniz
3. Şahıs	-mIşmIş: gäl+miş+miş	-mIşmIşlAr: gäl+miş+miş+lär

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mXşsAm: al+mış+sa+m	-mXşsAK: al+mış+sa+ġ
2. Şahıs	-mXşsAn: al+mış+sa+n	-mXşsAnIz: al+mış+sa+nız
3. Şahıs	-mXşsA: al+mış+sa	-mXşsAlAr: al+mış+sa+lar

Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-dXsAm: yaz+dı+sa+m	-dXsAK: yaz+dı+sa+g

2. Şahıs	-dXsAn: yaz+dı+sa+n	-dXsAnIz: yaz+dı+sa+nız
3. Şahıs	-dXsA: yaz+dı+sa	-dXsAlAr: yaz+dı+sa+lar

Şimdiki Zamanın Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-IrdIm: al+ır+dı+m	-IrdIK: al+ır+dıġ
2. Şahıs	-IrdIn: al+ır+dın	-IrdInIz: al+ır+dı+nız
3. Şahıs	-IrdI: al+ır+dı	-IrdIlAr: al+ır+dı+lar

Şimdiki Zamanın Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-IrmIşAm: al+ır+mış+am	-IrmIşIK: al+ır+mış+ıg
2. Şahıs	-IrmIşsAn: al+ır+mış+san	-IrmIşsInIz: al+ır+mış+sınız
3. Şahıs	-IrmIş: al+ır+mış	-IrmIşlAr: al+ır+mış+lar

Şimdiki Zamanın Şartı

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-IrsAm: yaz+ır+sa+m	-IrsAK: yaz+ır+sa+g
2. Şahıs	-IrsAn: yaz+ır+sa+n	-IrsAnIz: yaz+ır+sa+nız
3. Şahıs	-IrsA: yaz+ır+sa	-IrsAlAr: yaz+ır+sa+lar

Geniş Zamanın Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-ArdIm: al+ar+dı+m	-ArdIIK: al+ar+dı+x
2. Şahıs	-ArdIn: al+ar+dı+n	-ArdInIz: al+ar+dı+nız
3. Şahıs	-ArdI: al+ar+dı	-ArdIlAr: al+ar+dı+lar

Geniş Zamanın Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-ArmIşAm: bil+är+miş+äm	-ArmIşIK: bil+är+miş+iķ
2. Şahıs	-ArmIşsAn: bil+är+miş+sän	-ArmIşsInIz: bil+är+miş+siniz
3. Şahıs	-ArmIş: bil+är+miş	-ArmIşlAr: bil+är+miş+lar

Geniş Zamanın Şartı

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-ArsAm: al+ar+sa+m	-ArsAK: al+ar+sa+ķ
2. Şahıs	-ArsAn: al+ar+sa+n	-ArsAnIz: al+ar+sa+nız
3. Şahıs	-ArsA: al+ar+sa	-ArsAlAr: al+ar+sa+lar

Gelecek Zamanın Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-AcAKdIm: gäl+äcäk+di+m	-AcAKdIK: gäl+äcäk+di+k
2. Şahıs	-AcAKdIn: gäl+äcäk+di+n	-AcAKdInIz: gäl+äcäk+di+niz
3. Şahıs	-AcAKdI: gäl+äcäk+di	-AcAKdIlAr: gäl+äcäk+di+lär

Gelecek Zamanın Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-AcAKmIşAm: yaz+acag+mış+am	-AcAKmIşIK: yaz+acag+mış+lk
2. Şahıs	-AcAKmIşAsAn: yaz+acag+mış+san	-AcAKmIşsInIz: yaz+acag+mış+sınız
3. Şahıs	-AcAKmIş: yaz+acag+mış	-AcAKmIşlAr: yaz+acag+mış+lar

Gelecek Zamanın Şartı

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-AcAKsAm: gäl+äcäk+sä+m	-AcAKsAK: gäl+äcäk+sä+g
2. Şahıs	-AcAKsAn: gäl+äcäk+sä+n	-AcAKsAnIz: gäl+äcäk+sä+niz
3. Şahıs	-AcAKsA: gäl+äcäk+sä	-AcAKsAlAr: gäl+äcäk+sä+lär

Gereklilik Kipinin Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mAlIdIm: gäl+mäli+di+m	-mAlIdIK: gäl+mäli+di+g
2. Şahıs	-mAlIdIn: gäl+mäli+di+n	-mAlIdInIz: gäl+mäli+di+niz
3. Şahıs	-mAlIdI: gäl+mäli+di	-mAlIdIlAr: gäl+mäli+di+ler

Gereklilik Kipinin Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mAlIymIşAm: al+malı+ymış+am	-mAlIymIşIK: al+malı+ymış+ıg
2. Şahıs	-mAlIymIşAn: al+malı+ymış+an	-mAlIymIşsInIz: al+malı+ymış+sınız
3. Şahıs	-mAlIymIş: al+malı+ymış	-mAlIymIşlAr: al+malı+ymış+lar

Dilek- Şart Kipinin Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-sAydIm: bil+sä+ydi+m	-sAydIK: bil+sä+ydi+g
2. Şahıs	-sAydIn: bil+sä+ydi+n	-sAydInIz: bil+sä+ydi+niz
3. Şahıs	-sAydI: bil+sä+ydi	-sAydIlAr: bil+sä+ydi+ler

Dilek- Şart Kipinin Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-sAymIşAm: gör+sey+miş+äm	-AymIşIK: gör+sey+miş+ig
2. Şahıs	-sAymIşsAm: gör+sey+miş+sän	-sAymIşsInIz: gör+sey+miş+siniz
3. Şahıs	-sAymIş: gör+sey+miş	-sAymIşlAr: gör+sey+miş+lär

İstek Kipinin Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-AydIm: bil+ey+di+m	-AydIK: bil+ey+di+g
2. Şahıs	-AydIn: bil+ey+di+n	-AydInIz: bil+ey+di+niz
3. Şahıs	-AydI: bil+ey+di	-AydIlAr: bil+ey+di+ler

İstek Kipinin Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-AymIşAm: gäl+eymiş+äm	-AymIşIK: gäl+eymiş+ig
2. Şahıs	-AymIşAn: gäl+eymiş+än	-AymIşsInIz: gäl+eymiş+siniz
3. Şahıs	-AymIş: gäl+eymiş	-AymIşlAr: gäl+eymiş+lär

Zarflar

Zaman zarfları: axşam, artıḳ, gecä, her gün

Yer yön zarfları: aşaġı, içäri

Miktar zarfları: biraz, en, az

Soru zarfları: neçä, ne vaxt, hara

Sıfatlar

Niteleme: böyük, gözäl, çiy

Belirtme:

İşaret Sıfatları: bu, o

Sayı Sıfatları: bir, üç, beş

Belirsizlik Sıfatlar: az, çox

Soru Sıfatları: nä, haçan, neçä

Zamirler

Şahıs Zamirleri: män, sän, o, biz, siz, onlar

Dönüşlülük Zamirleri: öz

İşaret Zamirleri: bu, o

Belirsizlik Zamirleri: hammı, här şey, här käs

Soru Zamirleri: kim, nä

Edatlar

amma, yune (ama), veli, yoġsa, ya, yada, ġaytam (tam tersi) s.93

Fiilimsiler

İsim-fiil

-Xş: ged-iş, uç-uş, bildir-iş, yaġ-ış

-mAK: çalış-mag, işle-mek, baş-maķ

-mA: işit-me, yar-ma

Zarf-fiil

-A: bil-e bil-e, uç-a uç-a

-AndA: al-anda, cıx-anda, gel-ende

-Ar ... mAz: yat-ar yat-maz

-ArAK: gel-erek, vur-arak

-ken: geler-ken, alar-ken

-dXKçA: ye-dikçe, gör-dükçe

-dXKDA: gel-digde, oxu-dugda

-Xb: al-ıb, gör-üb, oxu-y-ub

-XncA: al-ınca, gel-ince

-cAK: gör-cek

-mAdAn: gel-meden- al-madan

Sıfat-fiil

-An: uç-an guş, gaç-an uşag

-AcAK: oxu-yacag bala, işle-yecek gol

-AslI: gel-esi adam, deyil-esi söz

-dXK: başla-dığım iş, oxu-duğum kitap

-mAlI: ekil-meli yer, gül-meli söz

-mİş: gurul-muş meyve, süzül-müş yoğurt, yem-iş

-Ar: ax-ar su, gül-er üz

1.7.2 Kaşkay Türkleri

Kaşkay Türkleri İran'ın güneybatısında Zagros dağının yaylalarında yaşamaktadırlar. Fars ilinde yer alan bu bölgede Kaşkaylar yoğun olarak Firûzabad şehrinde otururlar. Kaşkayların bir kısmı yerleşim hayata geçmiş, bir kısmı ise hala göçebe hayatını sürdürmektedir.

Kaşkay ili Amele, Farsimedan, Şeşbölüklü (ve Rehimlü), Dereşorlu, Küçük Keşküllü, Büyük Keşküllü olarak altı büyük gruptan (tayfadan) oluşmaktadır. Her grup kendi içerisinde

daha küçük gruplara (tirelere) bölünür. Bu küçük gruplar da ondan daha küçük grupları (bonkuları) oluştururlar.

Kaşkayların tarihi, ne zaman ve nasıl Fars eyaletine geldikleri konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan sözlü tarihe göre Cengiz Han'ın öncüleri olan Kaşkaylar, Çin Türkistan'dan gelerek Afganistan ve Kuzey İran'a yayılmışlar. Bu öncü birlikler İran'ın kuzeybatı sınırında Azerbaycan'a yerleştikten sonra 1600'lü yıllarda güneye ilerleyip şimdiki yerleşim yerlerine ulaşmışlar (Kabayılı 1977: 60). Bir başka görüşe göre Kaşkaylar, Şah Abbâs Safevî döneminde Azerbaycan'dan Fars eyaletine göç ettirilmişlerdir.

Minorovski'ye göre Kaşkaylar Moğollardan önce Selçuklular döneminde İran'a gelmişler. Maria Therese Kaşkayların Erdebil eyaletinden Fars eyaletine geçtiklerini belirtmiştir. Ona göre Kaşkaylar Akkoyunluların soyundandırlar (Kale 2014: 24-25).

Caferoğlu Kaşkayların soyu hakkında şu bilgileri vermektedir: 'Aslen Oğuz boyundan kopma bir Türk uruğudur. Orta Asya'ya yerleştikten sonra, güya Cengiz Han ordusuna katılmış İran'a gelerek buraya yerleşmişler. Kafkasya eteklerine inenleri bulunduğu gibi kendilerini Akkoyunlulardan sayanlar da vardır.' (Caferoğlu 1988: 65).

Ataizi, İran'a gelen seyyahların ve dilbilimcilerin Kaşkaylar hakkında verdikleri bilgileri değerlendirerek 'Kaşkay Türkleri 13. yüzyıldan itibaren Türkistan'dan, Kafkasya'dan, Azerbaycan'dan ve Anadolu'dan İran'ın merkezi ve daha sonra güneyine göç eden Oğuz boyundan olan Türk halkıdır.' açıklamasını vermektedir (Ataizi 2017: 36).

Merdani, Kaşkay Türkçesi- Farsça sözlüğünün girişinde Kaşkayların binlerce yıl öncesinden İran'ın güney bölgesinde yaşadıklarını iddia etmektedir. Ona göre bölgeye ve göçebe yaşamına aşina olan bu gruba zamanla göçmen kabile ve tayfalar eklenmiştir. Tarih boyunca Kaşkayların ana yurduna göç eden ya da göç ettirilen kavimleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Gazneli ve Selçuklu dönemi göçleriyle bölgeye gelenler,
- Moğol döneminde Suriye'ye sürgün gönderilen kavimlerin Timur döneminde Halaçlarla beraber yurtlarına gönderilenler,
- Azerbaycan ve özellikle Tebriz'den İran'ın güneyine göç ettirilenler,
- İran'ın kuzeyinde olan Türkmenlerin güneye doğru göçe mecbur bırakılanlar,
- Şam ve Halep gibi Arap ülkelerinden gelenler,
- İstanbul'dan güney İran'a gelenler

- Kırgızistan'dan göç edenler (Merdani 2007: 17-22).

1.7.2.1 Kaşkay Adı

Kaşkay adıyla ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Hurmoci, Kaşkayların kökünün Yomut'un 'Koşka' kabilesine dayandığını ve bu yüzden onlara 'Kaşkayı' denildiğini söylemektedir (Hurmuci 1984: 100).

Merdani, Kaşkay kelimesinin kökeni hakkında 'Kaşkay kelimesi kaş ve kay kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmektedir. Kaş kelimesi iki anlamda kullanılmaktadır, birincisi ön ve alın anlamında ikincisi ise koşmak ya koşucu anlamında, Kayı kelimesi de bir Oğuz boyunun adıdır. Dolayısıyla Kaşkay kelimesi bütün olarak iki anlam verebilir, birincisi öncü Kayı kabilesi ikincisi ise hızlı olan Kayı kabilesi' açıklamasını vermektedir (Merdani 2007: 15).

Ataizi, çalışmasında Kaşkay kelimesinin Kaş+Kay veya Kaş+ay şeklinde oluştuğunu beyan ederek, kelimenin anlamı için altı görüş belirlemiştir: 1. 'Kaşka' alnında beyaz leke ve akıtma olan at, yakmak, ışık saçmak ve alevlendirmek anlamlarında kullanılmıştır. 2. 'Kaşka' Özbek Türkçesinde cesaretli ve Kahraman anlamında kullanılmıştır. 3. 'Kaşov' tomar anlamındadır. 4. 'Kaş' at ve koyunların tutulduğu yer ve 'kayî' sağlam, fethedilmiş kale anlamındadır. 5. 'Kaş Gayı' kaçmak anlamında kullanılmış ve ilin Azerbaycan ve Irak'tan kaçtığı rivayetine dayanmaktadır. 6. Kaşgarlı anlamına gelmektedir (Ataizi 2017: 36).

1.7.2.2 Kaşkay Türkçesi ile İlgili Çalışmalar

Kaşkay Türkleri hakkında bilgi veren ilk eser Mirza Hasan Hüseyni Fesai tarafından yazılmış. Kaçar sarayına göndermek amcayıla yazılan *Farsname-yi Nâsiri* adlı bu kitapta Fars eyaleti tarihi hakkında bilgiler verilirken Kaşkayların menşei ve adları hakkında da bilgiler verilmiştir.

Kaşkayların tayfalarını tanıtan Gustav Demorgny'nin Fransızca yazdığı makaleleri, 1996 yılında *Aşayer-i Fars* adıyla Farsçaya çevrilmiştir.

Schooten'in 1956 yılında yazdığı *Lords of the Mountains: southern Persia and the Kashkai Tribe* Kaşkayların yaşam tarzını anlatmaktadır.

Hebibullah Peyman'ın 1962 yılında yayımladığı *İl-e Kaşkayı* adlı eseri bu il hakkında verilen en geniş bilgileri içermektedir.

Rus dilbilimcileri tarafından yazılmış makalelerde de Kaşkaylar hakkında bilgiler yer almaktadır. Boris Vsevolodovich Miller'in yazdığı "Kocheviia Pimen Farsistana" Vosochnii Sbornik, II, 1916, 200-203 ve Aleksadır Aleksanırovich Romaskevich'in yazmış olduğu "Pensi Kachkaytsev" bornik Muzeya Antropologii i Etnografii Pri Roossiiskoi Akademi Nauk, V2 Leningrad, 1925, 537-610 (Anavrian 2009: XII). Oberling (1964a,1964b, 1970) ve Beck (1978, 1986, 1991) Kaşkay kültürü ve halkı ile ilgili önemli çalışmalar yapmışlar.

Türkiyede Kaşkay Türkçesini konu olan ilk tez çalışması Muhittin Çelik'e aittir. Çelik, saha çalışması sırasında elde ettiği malzemelere dayanarak Kaşkay Türkçesi dil bilgisini hazırlamış. Ayrıca Keyani'nin *Siyah Çadorha* adlı eserinde geçen kelimeler ile derlediği metinlerde geçen kelimelerden bir sözlük oluşturmuştur. Bu sözlükte 1867 madde başı ve 960 iç madde yer almaktadır. Çalışmanın dikkat çekici bir bölümü ise, bibliyografya denemesidir. Bu bölümde Kaşay Türkleri ve dilleri ile ilgili yazılan 170 esere yer verilmiştir.

Anavrian, tezinde Esedüllah Merdani'nin *Atalar Sözü* kitabına dayanarak, Kaşkay Türkçesi atasözlerini inceleyip bu dilde gramer çalışması yapmıştır (Anavrian 2009). Kaşkay Türk dilbilgisini inceleyen başka bir tez çalışması Valiollah Yaghoobi'ye aittir. Bu çalışmada Kaşkay şiirlerine dayanarak Kaşkay dil bilgisi incelenmiştir (Yaghoobi 2001). Zehra Batur da aynı şekilde Mansur Şah Muhammedi'nin şiirlerinden hareketle Kaşkay Türkçesi dil bilgisini hazırlamış (Batur 2016). Mehmet Karaarslan, doktora tez çalışmasında Kaşkay Türklerinin yaşadığı bölgelerde gerçekleştirdiği saha çalışması sonucu Kaşkay halk edebiyatıyla ilgili incelemeler yapmıştır (Karaarslan 2010). Omid Haghighat Dehsorkhi Kaşkay Türklerinde düğün üzerine çalışmış (Haghighat Dehsorkhi 2016). Kaşkay Türkçesi atasözlerinde ad aktarmaları Mehmet Gündüz tarafından çalışılmış (Gündüz 2010). Emel Ekin, tez çalışmasında Kaşkay Türkçesinde Farsçanın etkisini incelemiş (Ekin 2011). Ayrıca Babek Cavanşir tez çalışmasında Kaşkayların tarihini detaylı bir şekilde vermiştir (Cavanşir 2001).

Kendisi Kaşkay Türkü olan Menuçehr Kiyani'nin *Siyah Çadorha* eseri Kaşkaylar hakkında bilgi veren en önemli eserler arasında yer almaktadır.

İran'da Yapılan Çalışmalar

Son zamanlarda İran'da Kaşkay Türkleri dillerini korumak ve nesiller arası aktarımını arttırmak için değerli çalışmalar yapmışlardır. Özellikle çocuk edebiyatında yaptıkları çalışmalar dikkate şayandır. Raziye Kazemi Kerani'nin *Görsel Organ Adları, Kuşlara Daş Atan*

Oğlan ve *Qaşqai Metelleri* kitapları buna örnektir. Şevket Rezai, Şah Sultan mahlasiyla yazdığı şiir ve hikayeleriyle diline hizmette bulunan diğer bir Kaşkay şair ve yazarıdır. *'Aq Bulut'* şiir kitabı ve *'Ayı Qulu'* hikayesi buna örnekdir. Bunlara ek olarak Kaşkay Türkçesinin zenginliğini gösteren birçok şiir kitabı basılmıştır. Hamrah Daneşvar'in *İncim Düzül,* Novruz Abbasi'nin *Boz Bulut* şiiri, Furud Ajdari'nin *Gelmiştim Görmeye,* Cefer Eyvazi'nin *Mezun Qaşqay Şiirleri* ve Furud Jahangiri'nin, *Yaşıl Alma Şiir Toplusu* adlı kitapları İran'da basılmış onlarca Kaşkay şiir kitabına örenktir.

Novzer Ostovar, 2011 yılında Kaşkay atasözleri ve 2013 yılında Kaşkay dil bilgisi konulu çalışmalarını basmıştır. Bir başka dil bilgisi çalışması ise Mohammadreza Rezai'ye aittir. Abdülhüseyn Mehyari, 2014 yılında *Kaşka: Vajename Qaşqai- Farsi* adlı Kaşkay Türkçesi-Farsça sözlüğünü hazırlamıştır. Ayrıca, Dünya edebiyatından *Küçük Prens* hikayesi, 2017 yılında İsa Rahmani tarafından Kaşkay Türkçesine çevirilmiştir.

Kaşkaylar ve dilleri hakkında çok önemli çalışmalar yapan ve bu alanda İran'da inceleme yapan önder şahıslardan sayılan, Esedullah Mardani Rahimi'nin eserleri aşağıda verilmiştir:

- Mardani Rahimi, Esedullah. (1999). *Atalar Sözü, Zarbolmasalhaye Torki Qaşqai.be Farsi (Kaşkay Atasözleri ve Farsça Çevirileri).* Şiraz. Kiyan Neşr.
- Mardani Rahimi, Esedullah. (2001). *Qaşqai Astanekler.* Tahran. Nahalhaye Sorh.
- Mardani Rahimi, Esedullah. (2002a). *Zeban-e Torki Qaşqai ve Şive-ye Negareş-e an 'Kaşkay Türkçesi ve Yazım Kuralları'.* Şiraz. Rahgoş
- Mardani Rahimi, Esedullah. (2002b). *Xodamuz Zaban-e Torki Qaşqai ve Mabani-ye Dastûri an.* Şiraz. Rahgoşa.
- Mardani, Rehimi Esedullah. (2007). *Qaşqayı sözlügü.* Kum, Ensari.
- Mardani Rahimi, Esedullah. (2010). *Farhang-e Namhaye Asıl-e İrani Şaxeye Torki Qaşqai*. (İranlı Asıl Adlar Sözlüğü, Kaşkay Türkçesindeki Adlar). Tahran. Kaşkay.

Kaşkayların kültürleri, el sanatları özellikle kilim dokuma sanatlarıyla ilgili İran'da birçok makale ve tez hazırlanmıştır.

Ayrıca, İran Azerbaycan Türkleri tarafından basılan Elbilim dergisinin 98. sayısı Kaşkaylara özel hazırlanmıştır. Kaşkay Türklerinin kültür ve diline odaklanan bu sayıda, Kaşkay yazarların Farsça ve Kaşkay Türkçesinde yazılmış makalelerine yer verilmiştir.

1.7.2.3 Kaşkay Türkçesinin Şekil Bilgisi

Yapım Ekleri

İsimden İsim Yapım Ekleri

+CA: göy+ce, bala+ca

+CI: av+cı

+dAş: qar+daş

+düz: gün+düz

+lAg: yay+lag, kış+lag

+lI: düymə+li**,** gan+lı, at+lı

+lXK: baş+lıx, susuz+luq

+sXz: su+suz, yol+suz

İsimden Fiil Yapım Ekleri

+Ar-, +ur-: ağ+ar-, ut+ur-

+el-: yü+cäl-

+lA: yol+la-, iş+lä-

+lAn: ses+län-

Fiilden İsim Yapım Ekleri

+ag: kon+ag, uz+ag

+IcI: al+ıcı, gör+ücü

+GIn: kaç+gın, sür+gün

+(I)K: aç+ıx, art+ıq, böy+ük

+(I)ş: söy+üş, yag+ış

+m: öl+üm

+n: düz+ün (sıra)

Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-(I)l-: gızdır-ıl-, iç-il-

-(I)n-: çal-ın-, day-an-

-(I)ş-: gar-ış-, yıq-ış-

-D-: kayna-d-, çıgar-t-

-(I)r-: biş-ir-, çıx-ar-

-Dır-: gez-dir-, bin-dir-

Çekim Ekleri

İsim

Çokluk Ekleri

+lAr: atalar, çöller, arvadlar

+nAr: onnar, munnar

İyelik Ekleri

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+(X)m: bən+im, öz+üm, ana+m	+(X)mXz: qali+miz, göz+ümüz, ez+imiz
2. Şahıs	+(X)ŋ: ogl+uŋ, il+iŋ, ata+ŋ	+(X)ŋIz, Iz: baş+ıŋız, derr+iŋ
3. Şahıs	+I, +U, +SI, +SU: öz+ü, yarı+sı, arvad+u	+lArI: qonaq+lar, dill+är

Hâl Ekleri

Yalın Hâl (Nominatif)

başlix, su, yaqiş, yəxin

İlgi (Tamlayan) Hâli

+(n)Xŋ: tayfası+nıŋ, o+nuŋ, arvadlar+ıŋ

Belirtme (Yükleme) Hâli.

+(n)X: Nəhali+ni, topraq+ı, yarısı+nı, toyu+nu, üzü+nü

Yönelme Hâli

+(n)A: dudu+na, köməgi+nä, sänä

Bulunma Hâli

+DA: göy+dä, üstün+dä, daq+da

+nA: için+ne, olan+na

Ayrılma (Uzaklaşma, Çıkma) Hâli

+DAn: soux+tan, beş+tän, baqlar+dan, dərri+dən

+nAn: anasın+nan, gün+nän

Eşitlik Hâli

+CA: göy+cä, bala+ca

Vasıta Hâli

+(I)nAn: atinän, pulınan

Yön Ekleri

+Arİ: ileri, yuxarı

Fiil

Şahıs Ekleri

Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+Am	+AK
2. Şahıs	+sIŋ, sAŋ	+sİŋİz, +sAŋiz
3. Şahıs	-	+lAr

İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+m	+K
2. Şahıs	+ŋ	+ŋXz
3. Şahıs	-	+lAr

Emir şahıs ekleri

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-	-
2. Şahıs	-	+İŋ, ŋ
3. Şahıs	+sXn	+sXnlAr

Basit Zamanlar

Haber Kipleri

Öğrenilen Geçmiş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mIşAm: yaz+miş+am	-mIşIK: yaz+miş+ig
2. Şahıs	-mIşsAn: yaz+miş+sän	-mIşAŋiz: yazmişäŋiz
3. Şahıs	-mIş: yaz+miş	-mIşlAr: yaz+miş+lär

Bilinen Geçmiş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-DXm: gör+dü+m	-DXK: gör+dü+k
2. Şahıs	-DXŋ: gör+dü+ŋ	-DXŋXz: gör+düŋ+üz
3. Şahıs	-DX: gör+dü	-DXlAr: gör+dü+ler

Şimdiki Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	eleyräm	eleyräg
2. Şahıs	eleyrsäŋ	eleyrsınız
3. Şahıs	eleyr	eleyrlär

Geniş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-(A)rİm, -(A)rAm: ək+ir+äm	-(A)rİK, -(A)rAK: əkiräg
2. Şahıs	-(A)rsAŋ: ək+ir+säŋ	-(A)rİŋİz, -(A)rsİnİz: ək+ir+siniz
3. Şahıs	-(A)r: ək+ir	-(A)rlAr: ək+ir+lär

Gelecek Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-AcAKAm: gäl+äcäg+äm	-AcAKIK: gäl+äcäg+ig
2. Şahıs	-AcAKAn: gäl+äcäg+ä	-AcAKsInIz: gäl+äcäg+siniz
3. Şahıs	-AcAK: gäl+äcäg	-AcAKlAr: gäl+äcäg+lär

Dilek Kipleri

Gereklilik Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-AsİyAm: ged+äsi+yäm	-AsİAK: ged+äsi+yäg
2. Şahıs	-Asiŋ: ged+äsi+ŋ	-AsIŋIz: ged+äsi+ŋiz
3. Şahıs	-Asİ: ged+äsi	-AsİlAr: ged+äsi+lär

İstek Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-Am: gäl+ä+m	-AK: gäl+äg
2. Şahıs	-AsIŋ: gäl+ä+siŋ	-AsIŋIz: gäl+ä+siŋiz
3. Şahıs	-A: gäl+ä	-AlAr: gäl+ä+lär

Şart Kipi

	Tekil	Çoğul

1. Şahıs	-sAm: iç+sä+m	-sAK: iç+sä+g
2. Şahıs	-sAn: iç+sä+n	-sAŋIz: iç+sä+ŋiz
3. Şahıs	-sA: iç+sä	-sAlAr: iç+sä+lär

Emir Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-	-
2. Şahıs	-: vur	(I)ŋ: vur+ıŋ
3. Şahıs	sXn: vurdın	sXnlAr: vursunlar

Ek- Fiiller (di, miş, ise, dir)

Şimdiki Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-Am: susuz+m	-IK: susuz+ux
2. Şahıs	-Aŋ: susuz+aŋ	-sİnİz: susuz+suŋuz
3. Şahıs	-dXr: susuz+dur	-dXr: susuz+dur

Birleşik Zamanlar

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mIş İdİm: yaz+miş idi+m	-mIş İdİK: yaz+miş idi+k
2. Şahıs	-mIş İdİŋ: yaz+miş idi+ŋ	-mIş İdİŋİz: yaz+miş idi+ŋiz
3. Şahıs	-mIş İdİ: yaz+miş idi	-mIş İdİlAr: yaz+miş idi+lär

Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-DXydXm: gör+düy+dü+m	-DXydXK: gör+düy+dü+k
2. Şahıs	-DXydXŋ: gör+düy+dü+ŋ	-DXydXŋXz: gör+düy+dü+ŋüz
3. Şahıs	-DXydX: gör+düy+dü	-DXydXlAr: gör+düy+dü+lär

Geniş Zamanın Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-(A)r İdİm: sev+är idi+m	-(A)r İdİK: sev+är idi+k
2. Şahıs	-(A)r İdİn: sev+är idi+n	-(A)r İdİŋİz, : sev+är idi+ŋiz
3. Şahıs	-(A)r İdİ: sev+är idi	-(A)r İdİlAr: sev+är idi+lär

Zarflar

Zaman zarfları: dün, bugün, gece, indi, gene, şam

Yer yön zarfları: ora, üstünde, yuxarı, burda, içinde

Niteleme zarfları: bele, elece, böyüg, heç

Miktar zarfları: çox, en, daha, bir az

Sıfatlar

Niteleme sıfatları: böyüg, aq, uzun

Belirleme sıfatları:

İşaret sıfatları: bu, o

Sayı sıfatları: beş, on

Soru sıfatları: hara, hansi

Zamirler

Şahıs zamirleri: män, säŋ, o, biz, siz, ollar (onnar)

Dönüşlülük zamirleri: öz, ez

İşaret zamirleri: bu, mu, o

Belirsizlik zamirleri: heçkäs, härbir, här kim, nämänä

Soru zamirleri: kim, kimeŋ, ne

Edatlar

Ünlem edatları: ay, vay, hay

Çekim edatları: çun, gibi, inen (ile), için, sora, kimi

Bağlama edatları: çün, amma, belke, da, veli, ki, hem ... hem, ne ... ne, xob

Cümle başı edatlar: amma, belki, xob, eger, faqat, veli

Gösterme edatları: ol, bu, o

Cevaplama edatları: xob, ha, heye

Fiilimsiler

İsim-fiil

-mAk: kesmek, danışmak

-mA: gazma

Zarf-fiil

-Ip: gedip

-AnsA: tutanda

Sıfat-fiil

-An: daniş+an

-Ar: doğ+ar

-mIş: yan+mış

-dIK: vur+digi

-mAlI: ġorx+malı, gör+mäli

1.7.3 Türkmen Türkleri

Günümüzde İran Türkmenleri ülkenin kuzeydoğu bölgesinde, Hazar denizi ve Seyhun ırmağının arasında yaşamaktadır.

Yomut, Gölken, Teke, Sarık, Salur, Ersarı, Yemerli ve Çavder en önemli Türkmen boylarını oluşturmaktadırlar. Bu boylar kendi aralarında Çavdar 'göçemen' ve Çemur 'yerleşke' olarak iki gruba (tayfa) ayrılmaktadırlar (Soofizadeh 2014: 24).

İran'ın kuzeydoğusunda Gölken, Yomut ve Teke isimli üç grup (tayfa) halkı yaşamaktadır. Bu tayfalar kendi içerisinde daha küçük gruplara ayrılırlar.

Gülistan eyaletinde; Günbed-i Kâvus, Gümüştepe, Akkala ve Bender-i Türkmen şehirleri Yomut boyunun, Meravtepe, Kelale ve Galikeş şehirleri de Göklen boyunun yerleşim yerleri sayılır (Yıldırım 2015: 13). Göklenler ayrıca Kuzey Horasan eyaletinin Mane, Semelgan, Raz ve Cergelan illerinde yaşamaktadırlar (Yıldırım 2015: 23).

Türkmenlerin bu bölgeye gelmeleri çok eski dönemlere dayanmaktadır. Göktürk devletinin yıkılışından sonra Türk kavimlerinin batıya doğru göçleri başlamıştır. Oğuz boyundan olan Türkmenler, ana yurtlarından ayrılarak Aral gölü ve Seyhun gölünün etrafına göç etmişler (Goli 1987: 18).

Türkmen ilinde Söyün Han ve Esen Han illeri adlı iki Türkmen yurdu bulunmaktaydı. Esen Han iline dâhil olan Türkmenler konargöçer hayat sürmekte ve Mangışlak Türkmenleri olarak bilinmekteydiler. Söyün Han iline ise Yaka Türkmenleri denilmekteydi (Cihan 2010: 84).

İran coğrafyasının otluk ve suyla dolu olması bu bölgeyi göçebe hayatına elverişli bir konum durumuna getirmiştir. Dolayısıyla göçebe yaşam sürdüren Türkmenler Orta Asya'dan İran coğrafyası tarafına göç etmeye başlamışlar. Türk kavimlerinin göçleri Selçuklu Devletleri'nin kurulmasından sonra hızlanmıştır (Agacanov 2006: 198-199).

Moğol istilâsı üzerine Mâverâünnehir, Horasan ve İran'da yaşayan Türkmenlerin pek çoğu kaçarak Anadolu'ya gitmişler. 10. yüzyıldan beri Mangışlak'ta yaşamakta olan Oğuzların yurdu bu istilânın sahası üzerinde olmadığı için istilâdan pek çok etkilenmemiştir (Sümer 1992: 121).

Cihan, Hazar ötesi Türkmenler adlı tez çalışmasında Vambery'ye dayanarak Ersarı, Sarık ve Salurlar'ın Arap işgali döneminde Ceyhun'un batısındaki çölün doğu kısmında olduklarını ve Teke, Yomut ve Göklenler'in Cengiz Han'in veya Timur'un döneminde 19. yüzyıldaki bölgeleri ele geçirmelerini söylemektedir (Cihan 2010: 84).

Kaçar döneminde gerçekleşen İran- Rus savaşları neticesinde Ahal (1881) anlaşması sonucu, Türkmenlerin yaşadıkları topraklar iki ülke arasında bölünmüştür. Rus tarafında kalan topraklar günümüz Türkmenistan ülkesini oluşturmaktadır.

1.7.3.1 Türkmen Adı

Soofizadeh, kitabında Türkmen adının kökenini üç açıdan incelemektedir. Ona göre dini açıdan bakıldığında Türkmen adı İslam dinine iman getiren Türklere verilen addır. Dolayısıyla Türkmen adı Türk + İman biçimiyle meydana gelmiştir. İran kültürü açısından Türkmen adına baktığımızda, bu Türk kavimi İran'a girdiklerinde İran halkı onların Türk değil de Türklere benzediğini söyleyerek onlara Türklere benzer anlamına gelen 'Türk Manend' adını vermişlerdir. Üçüncü görüş ise Türk kavmine aittir. Bu görüşe göre Türkmen kelimesi Türk + men kelimelerinin birleşmesinden oluşmuş ve kelime 'Ben Türküm' anlamına gelmektedir (Soofizadeh 2014: 19).

Jean Deny'nin görüşüne göre Türk+men 'koyu Türk, saf kan Türk' anlamında gelmektedir (Yıldırım 2020: 21).

Kaşgarlı Mahmut, Divan-i Lügat-i Türk'te Türkmenleri Müslüman olan Türkler olarak tanıtmaktadır. Biruni de El'Cemâhir Fi Marife-i El'Cevahir eserinde Müslüman olan Türklere Türkmen denildiğini ve bunların Müslümanlar ve Türkmenler arasında çevirmenlik yaptıklarını söylemektedir (Soofizadeh 2014: 20).

10. yüzyılda Müslüman olan Oğuz Türklerine bu asırdan sonra Türkmen adı verilmeye başlamıştır. 14. Yüzyıllarda hem Türkistan'daki hem Azerbaycan'daki ve hem Anadolu'daki Oğuzlardan, Türkmen diye bahsedilmektedir (Ercilasun 2007: 230).

1.7.3.2 İran Türkmen Türkçesi ile İlgili Çalışmalar

İran Türkmen Türkçesi üzerine yapılan ilk çalışma Doerfer'e aittir. *Türkmenische Materialien aus Gonbad-e Qābūs* adlı bu makalede, Horasan Türkçesi üzerine yapılan alan

araştırması sırasında Günbed-i Kâvus bölgesinden derlenen Yusuf ve Zeliha hikâyesine yer verilmiştir (Doerfer & Hesche 1998).

Türkmensehra ağızları üzerine yayımlanmış üç doktor tezi bulunmaktadır. Muhiyev 1959 yılında Nohur ağzı üzerine *Nohurskiy Dialekt Türkmenskogo Yazıka (Aşhabad)* ve Kulmanov 1960 yılında Göklen ağzı üzerine *Geoklenskiy Dialekt Türkmenskogo Yazıka (Aşhabad)* adlı tezleri hazırlamışlar. Bu çalışmalardan sonra uzun süre İran Türkmen ağızları üzerine tez çalışması yapılmamıştır. 2015 yılında Yıldırım, *İran sahası Göklen ve Nohur Türkmen ağızları* adlı çalışmasında alan araştırması sonucunda derlediği sözlü malzemelerden hareketle ses bilim ve ses biçimbilim incelemesi yapmıştır. Bu doktora tezi 2020 yılında Türk Dil Kurumu yayımları tarafından basılmıştır.

Ayrıca Yusuf Azmun, İran Türkmen Türkçesi üzerine birçok makale yayımlamıştır (Azmun 1966a,b, 1978, 1983, 1990, 1994).

İran'da Yapılan Çalışmalar

İran Türkmen dil ve edebiyatı hakkında önemli çalışmalar yapan kişiler arasında Haci Morad Dordi Qazi'nin adı önde gelir. Hazrladığı Türkmence sözlüğün yanı sıra, Türkmen halk edebiyatını derlemeye çalışmış ve bu alanda önemli çalışmalar hazırlamıştır. Genellikle, Türkmen destanları ve Türkmenlerin gelenekleri bu çalışmaların konusunu oluşturur. Qazi'nin çalışmaları şu şekildedir:

- Dordi Qazi, M. (1998). *Dastan-e Yusuf ve Ahmed. .* Gonbad-e Kâvus. Qabus Neşri.
- Dordi Qazi, M. (1998). *Türkmence Sözlük.* Gonbad-e Kâvus. Celve.
- Dordi Qazi, M. (2002). *Türkmen Folklori, toy aydımlar, lâle, hûdi.* 1. Cild. Gurgan. Eşq-e Daneş.
- Dordi Qazi, M. (2003). *Türkmen Folklori, toy aydımlar, lâle, hûdi, atalar naqlı.* 1. Cild. Gurgan. Eşq-e Daneş.
- Dordi Qazi, M. (2005). *Xodamuz Türkmeni (Türkmence Öğrenimi).*Meşhed. Ganeşr.
- Dordi Qazi, M. (2007). *Garaja Oglan.* Meşhed. Golneşr.
- Dordi Qazi, M. (2008). *Nacaf Oglan Dessani.* Meşhed. Golneşr.
- Dordi Qazi, M. (2009). *Dastan-e Şahsanam ve Ġarib.* Gonbad-e Kâvus. Neşr-e Makhtumgholi.

İran Türkmen Türkçesi ilk sözlüğü sayılan *Farhang-e Sina* sözlüğü 1992 yılında hazırlanmıştır. Türkmen Türkçesi- Farsça olarak yazılan bu değerli eserde, her kelimenin önünde Türkmence açıklaması ve Farsça karşılığı yer alır.

Eslam Hovren, 2016 yılında *Destur-e Zaban-e Türkmeni* adlı kitabında Türkmen dil bilgisini, Farsça olarak vermektedir.

İran Türkmenlerinin folkloru hakkında da önemli çalışmalar yapılmıştır. Şadmehr, *Türkmen Kadınlarının Nağmeleri* adlı eserinde kadınların söyledikleri şiirler, ninniler, ağıtlar vb. ürünlere yer vermiştir. *Taranehaye Kudakan Türkmen* eserinde, çocukların söyledikleri şarkılar ve oyun sırasında söylenen sözleri incelemiştir. Sehhat Bedaxşan, *Türkmen Halk Edebiyatı* eserinde halk edebiyatının farklı ürünlerini ele almış. Aynı yazar 2016 yılında ise *Hûdiler, Lâleler* adlı eserinde Türkmence ninniler ve kadın nağmelerini detaylı olarak vermektedir.

İran Türkmenlerinin ilk resmi gazetesi olan *Sahra* 1998 yılından beri haftalık olarak yayımlamaktadır. Genelde sekiz sayfada çıkan bu gazete İran'ın Kuzey Horasan ve Gülistan eyaletlerinde basılmaktadır. (Dieji 2010: 37)

Basımı 1998 yılında başlayan *Yaprak* dergisi genellikle Türkmen kültürü ve edebiyatını konu almaktadır. İran Türkmenlerinin bir başka önemli dergisi olan *Fıragî* ise 2000 yılından basılmaktadır.

1.7.3.3 Türkmen Türkçesinin Şekil Bilgisi

Yapım Ekleri

İsimden İsim Yapım Ekleri

+bāz: oyun+bāz

+cAğAz: pişik+cağaz, gıız+cağaz

+çX: çörek+çi

+cık: yay+cık

+çA: yorġan+ça, tämän+çe

+çIlIK: il+ çilik

+dAş: yol+daş, iş+ deş

+dan: kül+ dan (küllük), gül+ dan (saksı)

+(I)ncI: ikinci, dördüncü

+lI: agır+lı, gövre+li (hamile)

+lXK: ġūy+lıķ, aġır+ lık, yengil+lik

+rAk: açıg+rak, köp+rak

+sIz: otanç+sız

İsimden Fiil Yapım Ekleri

+A-: yaş-a-, dil-e-

+Ar-: suw-ar-, ot-ar-, aķ-ar-

+cAr: yag+car- (yağlan-), kül+cer- (kül rengine girmek)

+dA: zompul+da- (fırla-), ök+de- (başar-)

+IrgA: ıs+ırga-, mest+irge-

+k: acı+k-, göz+ük-

+lA-: der-le-, baş-la-

+rA: deli+re-

+sIrA: akıl+sıra

Fiilden İsim Yapım Ekleri

+(A)ç: gör+äç, tut+aç

+AlgA: dur-alga, geç-elge

+Ar: aç-ar, kes-er

+ca: dam+ca, düşün+ce

+ç: dayan+ç, keyin+ç

+cX: al+ı+cı, yaz+ı+cı, sür+ü+cü

+cAŋ: utan-caŋ, övü-ceŋ

+çAk: sallan-çak, gizlen-cek

+dAcı: çık+dacı, gir+dacı

+Xm: ak+ım, biç+im, giy+im

+Xk: kaz+ık, oturuş+uk

+mA: süz+me, çekdir+me, katla+ma

+gAk: gaç-gak, boz-gak (bozguncu)

+gAnçAk: bas-gançak (basamak), il-gençek (kıskaç)

+gXr: kes-gir (keskin), öt-gür (sivri)

+gIt: sal-gıt (vergi), yor-gut (rüya tabiri)

+gUn: coş-gun (coşku), gop-gun (gürültü)

+gi: ser+gi, ber+gi, duy+ġı

+gXç: süpür+giç, süz+ güç

+(A)K: dara+k, ele+k, kapa+k, ora+k

+ınDı: kal+ıntı, epber+indi

+lavūk: ay+lavūk, şar+lavūk

+Xş: yaġ+ış, çık+ış, göç+ üş

+Xn: ek+in, tik+in, yaġ+ın

+KXn: sür+gün, yan+ġın

+GAn: güle+ gen, aġla+ ġan

+ArmAn: al+arman, bilir+men

+u: sat+ū, yaz+ū

Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-dır-: alış-dır, çap-dır

-XŞ-: vur- vuruşmak

-n-: alda- aldanmak

-Xl-: vur- + ul vurukmak

-Xr-: bit-ir, öt-ür

-Xz-: tur-uz (kaldır-), gir-iz (girdir-)

-t-: başar-t-, ıssıla-t-, köpel-t- (çoğalt-)

-kez-: gör-kez (göster)

Çekim Ekleri

İsim

Çokluk Ekleri

+lAr: oḳuçı+lar, çaġa+lar, depdär+lär

İyelik Ekleri

Tekil	Çoğul

1. Şahıs	+(X)m dädä+m	+(X)mXz dädä+miz
2. Şahıs	+(X)ŋ dädä+ŋ	+(X)ŋXz: dädä+niz
3. Şahıs	+I, +U, +sI dädä+si	+lArI: dädä+läri

Hâl Ekleri

Yalın Hâl (Nominatif)

daġ, üzüm, at, kölgä, gün

İlgi (Tamlayan) Hâli

+(n)Xŋ gül+üŋ, soy+uŋ, şeytanlar+ıŋ

Belirtme (Yükleme) Hâli.

+I: odı

+nI: bunı

Yönelme Hâli

+A: öy+e, çāy+a

Bulunma Hâli (ismin -de hâli)

+dA: yol+da, dädäm+ dä

Ayrılma (Uzaklaşma, Çıkma; ismin -den) Hâli.

+dAn: yoldaşım+dan, öy+dän

Eşitlik Hâli

çA: bar+ça, öŋün+çe

Vasıta Hâli

+lX: maşin+li

bilän: därt bilän

Fiil

Şahıs Ekleri

Zamir kökenli şahıs ekleri

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+(I)n	+(I)s

2. Şahıs	+sIŋ	+sIŋIz
3. Şahıs	-	+lAr

İyelik kökenli şahıs ekleri

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+m	+K
2. Şahıs	+ŋ	+ŋXz
3. Şahıs	-	+lAr

Emir şahıs ekleri

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+AyIn	+AlyIŋ
2. Şahıs	-	+İŋ, ŋ
3. Şahıs	+sXn	+sXnlAr

Basit Zamanlar

Haber Kipleri

Öğrenilen Geçmiş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-IpdIrIn: bak+ıpdır+ın	-IpdIrIs: bak+ıpdır+ıs
2. Şahıs	-IpdIrsIŋ: bak+ıpdır+sıŋ	-IpdIrIsIŋIz: bak+ıpdır+sıŋız
3. Şahıs	-IpdIr: bak+ıpdır	-IpdIrlAr: bak+ıpdır+lar

Bilinen Geçmiş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-dIm: gör+di+m	-dIK: gör+di+k
2. Şahıs	-dIŋ: gör+di+ŋ	-dIŋIz: gör+di+ŋiz
3. Şahıs	-dI: gör+di	-dIlAr: gör+di+lär

Şimdiki Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-yĀrIn: al+yārın	-yĀrIs: al+yārıs
2. Şahıs	-yĀrsIŋ: al+yārsıŋ	-yĀrsIŋIz: al+yārsıŋız
3. Şahıs	-yĀrIn: al+yār	-yĀrlAr: al+yārlar

Geniş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-(A)rIn: al+ar+ın	-(A)rIs: al+ar+ıs
2. Şahıs	-(A)rsIŋ: al+ar+sıŋ	-(A)rsIŋIz: al+ar+sıŋız

3. Şahıs	-(A)r: al+ar	-(A)rlAr: al+ar+lar

Gelecek Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-cAK: män gäl+äcäk	-cAK: biz gäl+äcäk
2. Şahıs	-cAK: sän gäl+äcäk	-cAK: siz gäl+äcäk
3. Şahıs	-cAK: ol gäl+äcäk	-cAK: ollar gäl+äcäk

Dilek Kipleri

Gereklilik Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mAlı: män git+mäli	-mAlı: biz git+mäli
2. Şahıs	-mAlı: sän git+mäli	-mAlı: siz git+mäli
3. Şahıs	-mAlı: ol git+mäli	-mAlı: ollar git+mäli

İstek Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mAkçI: män gör+mäkçi	-mAkçI: biz gör+mäkçi
2. Şahıs	-mAkçI: sän gör+mäkçi	-mAkçI: siz gör+mäkçi
3. Şahıs	-mAkçI: ol gör+mäkçi	-mAkçI: ollar gör+mäkçi

Şart Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-sAm: al+sam	-sAk: al+sak
2. Şahıs	-sAŋ: al+sa+ŋ	-sAŋIz: al+sa+ŋız
3. Şahıs	-sA: al+sa	-sAlAr: al+sa+lar

Emir Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-AyIn: al+ayın	-AlyIŋ: al+alyıŋ
2. Şahıs	-: al	-Iŋ: al+ıŋ
3. Şahıs	-sXn: al+sın	-sXnlAr: al+sınlar

Ek- Fiiller (di, miş, ise, dir)

Şimdiki Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	män gözäl	biz gözäl
2. Şahıs	sän gözäl	siz gözäl
3. Şahıs	o gözäl	olar gözäl

Bilinen Geçmiş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-dim: güyçlüdim	-diK: güyçlüdik
2. Şahıs	-diŋ: güyçlüdiŋ	-diŋiz: güyçlüiydiŋiz
3. Şahıs	-di: güyçlüdi	-dilAr: güyçlüdilär

Öğrenilen Geçmiş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mişİm: yaş+miş+im	-mişIK: yaş+miş+ik
2. Şahıs	-mişIŋ: yaş+miş+iŋ	-mişIŋIz: yaş+miş+iŋiz
3. Şahıs	-miş: yaş+miş	-mişlAr: yaş+mişlar

Şart

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	bolsam: okuvcu bolsam	bolsak: okuvcu bolsak
2. Şahıs	bolsaŋ: okuvcu bolsaŋ	bolsaŋız: okuvcu bolsaŋız
3. Şahıs	bolsa: okuvcu bolsa	bolsalar: okuvcu bolsalar

Birleşik Zamanlar

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-IpdIm: gäz+ip+di+m	-IpdIk: gäz+ip+di+k
2. Şahıs	-IpdIn: gäz+ip+di+n	-IpdIŋIz: gäz+ip+di+ŋiz
3. Şahıs	-IpdI: gäz+ip+di	-IpdIlAr: gäz+ip+di+lär

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-AnmIşIm: gäl+änmiş+im	-AnmIşIK: gäl+änmiş+ik
2. Şahıs	-AnmIşIŋ: gäl+änmiş+iŋ	-AnmIşIŋIz: gäl+änmiş+iŋiz
3. Şahıs	-AnmIş: gäl+än+miş	-AnmIşlAr: gäl+än+miş+lär

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-An bolsam: bar+an bolsa+m	-An bolsak: bar+an bolsa+
2. Şahıs	-An bolsaŋ: bar+an bolsa+ŋ	-An bolsaŋız: bar+an bolsa+ŋız
3. Şahıs	-An bolsa: bar+an bolsa	-An bolsalar: bar+an bolsa+lar

Şimdiki Zamanın Hikâyesi

	Tekil	Çoğul

1. Şahıs	-yĀrdIm: al+yār+dı+m	-yĀrdIK: al+yār+dı+k
2. Şahıs	-yĀrdIŋ: al+yār+dı+ŋ	-yĀrdIŋIz: al+yār+dı+ŋız
3. Şahıs	-yĀrdI: al+yār+dı	-yĀrdIlAr: al+yār+dı+lar

Şimdiki Zamanın Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-yĀrmIşIm: al+yār+mış+ım	-yĀrmIşIK: al+yār+mış+ık
2. Şahıs	-yĀrmIşsIŋ: al+yār+mış+sıŋ	-yĀrmIşIŋIz: al+yār+mış+ıŋız
3. Şahıs	-yĀrmIş: al+yār+mış	-yĀrmIşlAr: al+yār+mış+lar

Şimdiki Zamanın Şartı

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-yAn bolsam: bar+yan bolsa+m	-yAn bolsak: bar+yan bolsa+
2. Şahıs	-yAn bolsaŋ: bar+yan bolsa+ŋ	-yAn bolsaŋız: bar+yan bolsa+ŋız
3. Şahıs	-yAn bolsa: bar+yan bolsa	-yAn bolsalar: bar+yan bolsa+lar

Geniş Zamanın Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-ArdIm: gör+är+di+m	-ArdIK: gör+är+di+k
2. Şahıs	-ArdIŋ: gör+är+di+ŋ	-ArdIŋIz: gör+är+di+ŋiz
3. Şahıs	-ArdI: gör+är+di	-ArdIlAr: gör+är+di+lär

Geniş Zamanın Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-ArmIşIm: bar+armış+ım	-ArmIşIK: bar+armış+ık
2. Şahıs	-ArmIşIŋ: bar+armış+ıŋ	-ArmIşIŋIz: bar+armış+ıŋız
3. Şahıs	-ArmIş: bar+armış	-ArmIşlAr: bar+armış+lar

Gelecek Zamanın Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-cAKdIm: al+acak+dı+m	-cAKdIK: al+acak+dı+k
2. Şahıs	-cAKdIŋ: al+acak+dı+ŋ	-cAKdIŋIz: al+acak+dı+ŋIz
3. Şahıs	-cAKdIm: al+acak+dı	-cAKdIlAr: al+acak+dı+lar

Gelecek Zamanın Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-cAKmIşIm: gör+äcäk+miş+im	-cAKmIşIK: gör+äcäk+miş+ik
2. Şahıs	-cAKmIşIŋ: gör+äcäk+miş+iŋ	-cAKmIşIŋIz: gör+äcäk+miş+iŋiz
3. Şahıs	-cAKmIş: gör+äcäk+miş	-cAKmIşlAr: gör+äcäk+miş+lär

Gelecek Zamanın Şartı

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-cAk bolsam: oka+cak bolsa+m	-cAk bolsak: oka+cak bolsa+k
2. Şahıs	-cAk bolsaŋ: oka+cak bolsa+ŋ	-cAk bolsaŋız: oka+cak bolsa+ŋız
3. Şahıs	-cAk bolsa: oka+cak bolsa	-cAk bolsalar: oka+cak bolsa+lar

Gereklilik Kipinin Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mAlıdIrIn: bil+mäli+dirin	-mAlıdIrIs: bil+mäli+diris
2. Şahıs	-mAlıdIrsIŋ: bil +mäli+dirsiŋ	-mAlıdIrsIŋIz: bil+mäli+dirsiniz
3. Şahıs	-mAlıdIr: bil+mäli+dir	-mAlıdIrlAr: bil+mäli+dirlar

Gereklilik Kipinin Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mAlımIşIm: git+mäli+miş+im	-mAlımIşIK: git+mäli+miş+ik
2. Şahıs	-mAlımIşIŋ: git+mäli+miş+iŋ	-mAlımIşIŋIz: git+mäli+miş+iŋiz
3. Şahıs	-mAlımIş: git+mäli+miş	-mAlımIşlAr: git+mäli+miş+lär

Gereklilik Kipinin Şartı

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mAlıbolsam: gäl+mäli bolsa+m	-mAlıbolsak: gäl+mäli bolsa+k
2. Şahıs	-mAlıbolsaŋ: gäl+mäli bolsa+ŋ	-mAlıbolsaŋız: gäl+mäli bolsa+ŋız
3. Şahıs	-mAlıbolsa: gäl+mäli bolsa	-mAlıbolsalar: gäl+mäli bolsa+lar

Dilek- Şart Kipinin Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-sAdIm: işlä+sä+di+m	-sAdIK: işlä+sä+di+k
2. Şahıs	-sAdIŋ: işlä+sä+di+ŋ	-sAdIŋIz: işlä+sä+di+ŋiz
3. Şahıs	-sAdI: işlä+sä+di	-sAdIlAr: işlä+sä+di+lär

İstek Kipinin Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-AyAdIm: gäl+äy+e+di+m	-AyAdIK: gäl+äy+e+di+k
2. Şahıs	-AyAdIŋ: gäl+äy+e+di+ŋ	-AyAdIŋIz: gäl+äy+e+di+ŋiz
3. Şahıs	-AyAdI: gäl+äy+e+di	-AyAdlAr: gäl+äy+e+di+lär

İstek Kipinin Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-makçImIşIm:bar+makçı+mış+ım	-makçImIşIK:bar+makçı+mış+ık
2. Şahıs	-makçImIşIŋ:bar+makçı+mış+ıŋ	-makçImIşIŋIz:bar+makçı+mış+ıŋız
3. Şahıs	-makçImIş:bar+makçı+mış	-makçImIşlAr:bar+makçı+mış+lar

Zarflar

Zaman zarfları: ir (er), giç (geç), indi, hämmişä, agşam

Yer yön zarfları: iläri, öŋ, yıraq (uzak), üst, aşaq

Nitelik zarfları: şeylä (şöyle)

Miktar zarfları: artık, az, köp (çok), munça

Soru zarfları: haçan, nirä, nirdä, nä väqt

Sıfatlar

Niteleme sıfatları: ak, gara, utangaç, sulı (sulu), duzsız

Belirtme sıfatları:

İşaret sıfatları: bu, şo, ol

Sayı sıfatları: otuz, üç, altı, ...

Belirsizlik sıfatları: az, köp, här, bar

Soru sıfatları: haysı, näçe, niçik (nice)

Zamirler

Şahıs zamirleri: män, sän, ol, biz, siz, olar

Dönüşlülük Zamirleri: öz

İşaret zamirleri: bu, şu, şol, ol, bular, şular, olar

Belirsizlik zamirleri: här kim, här, hiç, barı, hiç kim, dagı

Soru zamirleri: haçan, haysi, kim, neçe, näcur, näme, nire ...

Edatlar

amma, yune (ama), veli, yoġsa, ya, ya da

Fiilimsiler

İsim-fiil

-(X)ş: boluş, aydış

-mAk: övrenmek, yuvmak

-mA: yātlama

Zarf-fiil

-lAyIn: kupşılıklayın

-(X)p: alıp

-lI: butınlı

-çA: şunça, yıllarça

-lAp: müŋlep, onlap

-In: gelişin

-Ine: gelişine, barışına

-(I)ban: diyban, yıglışıban

-A(y): dura dura, algay algay

-AlI: gelelimiz beri, gideliŋ beri

-dXKçA: boldukça, golaylaşdıkça

-AndA:çıkar-anda, begenende

-InçA: galınça, bolınça

-kAAn: alankaan, dergamankaak

-mAAn: bermaan, öldürmään

Sıfat-fiil

-An: aġlayan, geciġalan

-dIk: görülmedik

-Ar: ak-ar su, gül-er yüz

-cAk: ok-acak oglan, ber-cek zad

-gAn: bil-gen, eyle-gen

-IcI: bol-ucu, ayd-ıcı

-mAkçI: bil-mekçi bolup

-mAlI: geç-meli köprü

-yAAn: soryaan, bişiyään

1.7.4 Halaç Türkleri

Halaçlar Tahran'ın 300 km güneyindeki Kum ve Merkezi illerinde yaşamaktadırlar. İran'ın merkezinde bulunan bu bölgenin kuzeyinde Sâve, doğusunda Kum, güneyinde Erak ve batısında Hamedan şehirleri yer almaktadır (Dolati 2018: 570).

Halaçlar kendi aralarında 'Halac-i Sâve' ve 'Halac-i Emir' olarak iki kola ayrılırlar. Sâve, Herekan ve Novberan bölgesinde Halac-i Sâve grubu; Kum ve Erak bölgesinde ise Halac-i Emir grubu yaşamaktadırlar (Gökdağ ve Doğan 2016: 185).

'Halaçlar tarih sahnesine 886 yılından önce çıkmışlar. İbn-i Hurdadbin, Taraz'dan Yukarı Barshan'a giden yolun üzerindeki konaklar hakkında bilgi verirken, Cermiyye denilen yerde

Karlukların kışlandıklarını, Halaçların da Karlukların yakınında bulunduğunu belirtmiştir. Daha sonra yine Türk illerinden bahsedilirken artık Halaçların Ceyhun ırmağının Horasan tarafında oldukları belirtir.' (Taşağıl 2002: 92).

Tarihî kaynaklarda Halaçların İran'a gelmeleri konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Halaçlar 8. ve 9. yüzyıllarda Hindistan ve Mâverâünnehir -Horasan'da bulunuyorlardı (Kale 2004: 30). Gûrlar ve Gaznelilerin tarihinde Halaçlardan da bahsedilmesi, bu kavmin o dönemlerde Afganistan ve Hindistan'da bulunduklarını kanıtlamaktadır. 11. ve 12. yüzyıllarda Moğollardan kaçarak Orta ve Batı İran, Anadolu ve Azerbaycan'a geçmişler.

Oberling, Halaçların Selçuklular döneminde günümüz Halacistan bölgesine yerleşmelerini belirtmektedir (akt: Bulut 2002: 687). Bu dönemden sonra Halaçların bir bölümü Azerbaycan ve Anadolu'ya gitmiş, bir kısmı ise Fars'a giderek Kaşkaylara karışmışlar (Bulut 2002: 687).

'İlhanlı Hükümdarını, âsi Çağatay prensine karşı destekleyen Herat Melikinin ordusunda Halaçlar da yer almıştı. Celâyirliler döneminde Batı İran'da bulunan Emîr Ahmed (1356-1374) bir Halaç kabilesinin reisiydi. Timur zamanında (1370-1405) Sâve, Kum ve Kâşân'da Halaçlar yaşıyordu.' (Konukçu 1997: 228).

1.7.4.1 Halaç Adı

Halaç kelimesi Oğuz Kağan destanına göre 'aç kal' anlamına gelen 'kal aç' kelimesinden gelmektedir. DLT'de anlatılan hikâyeye göre Oğuzlar aslında 24 boymuş. Halaçları oluşturan iki boy onlardan ayrılınca geriye 22 boy kalmış. Halaç kabileleri bu boylardan ayrıldıkları için kendilerini Oğuz saymazlar (DLT III: 415-416).

Bundan yola çıkarak Halaçlar ve Oğuzların 11. Yüzyılda yakın akraba olduklarını söyleyebiliriz (Gökdağ ve Doğan 2018: 193).

Halaçlar, 9. yüzyıldan itibaren İslam coğrafyacılarının ve tarihçilerinin eserlerinde 'Halac', 'Halaciyye' adlarıyla kaydedilmişler (Konukçu 1997: 228).

1.7.4.2 Halaç Türkçesi ile İlgili Çalışmalar

Halaç Türkçesinden ilk olarak Doğu bilimcisi, Minorsky bahsetmiştir. Halaçlar hakkında genel bilgi verdikten sonra Minrosky, derlediği malzemeleri şehirlere göre üç ayrı grupta sunmuştur (Minorsky 1950).

Asıl Halaç Türkçesi üzerine yapılan çalışmalar 1967 yılında Doerfer'in, Minorsky'in yayımladığı makalesiyle karşılaşmasıyla başlar. Halaç Türkçesinin önemini kavrayan Doerfer 1968 yılında öğrencilerini bu alanda derleme yapmak için İran'a göndermiş ve 1969 yılında kendisi bu amaçla İran'a gitmiştir. Bu saha çalışmaları neticesinde derlenen malzemeler yıllarca Doerfer ve birçok dil bilimcinin kaynağını oluşturmuştur. *Khalaj Materials* ve *Grammatik des Chaladsch* kitapları bu konuda yayımlanan en önemli kitaplardır. Bu malzemelerden hareketle ayrıca Halaç Türkçesi dil atlası ve Talhab ağzı- Almanca sözlük de basılmıştır (Doerfer 1987, Doerfer ve Tezcan 1980). 1995 yılında derlenen malzemelerden 154 metin, Almanca çevirisiyle yayımlanmıştır (Ramer vd. 1995).

Halaç Türkçesi ve onun dil özellikleri üzerine farklı dil bilimciler tarafından makaleler yayımlanmış. (Doerfer 1968, 1977, 1993. Doerfer ve Tezcan 1973a, b. Tezcan 1972, 1999. Gülsevin 1990, 2013. Ölmez 1995. Gökdağ 2012. Kıral 2012, Tulu 2012, 2013a,b, Doğan 2016 Dolati 2015, 2018, 2020. Rahimi 2020). Bosnalı Halaç Türklerinin durumu ve Halaç Türkçesinin dil bilgisi üzerine değerli çalışmalar yapmıştır (Bosnalı: 2008, 2009a, 2009b, 2010, 2012). Kendisi Halaç olan ve dilinde çalışmalar yayımlanan Cemrasi'nin eserleri ve eserlerinin Halaç Türkçesi üzerine olan etkisi Başar (2016) ve Güzel (2018) tarafından incelenmiştir. Uzunkaya ise makalesinde Halaç Türkçesi söz varlığını incelemiştir (Uzunkaya 2019).

Halaç Türkçesinin dil bilgisi Gökdağ ve Doğan tarafından yayımlanmıştır. *İran'da Türkler ve Türkçe* adlı eserin bir bölümünde Cemrasi'nin *Qarşu Baluqqa Selam* şiirine yer verilmiş ve onun ardından Halaç Türkçesi dil bilgisi incelenmiştir. Aynı yazarlar *Türk Dilinin Uzak Lehçeleri* kitabının Halaç Türkçesi bölümünde bu dilin gramerini daha geniş biçimde incelemişler (Gökdağ, Doğan: 2016, 2018).

Halaç Türkçesi üzerine sayılı tez yapılmıştır. Hatemi Khajeh, Halaç Türklerinin sosyo-kültürel yapısını incelemiştir (Khajeh 2013). Ulutürk, Doerfer'in *Folklore-Texte Der Chaladsch* kitabına dayanarak metinlerin çevirisini ve dil incelemesini yapmıştır (Ulutürk 2017). Dolati, 2016 yılında gerçekleştirdiği saha çalışması neticesinde Halaç Türkçesi üzerine derlemeler

yapmıştır. Bu derlemelerden elde edilen metinlere dayanarak dil bilgisi ve sözlük hazırlanmıştır (Dolati 2017).

İran'da Yapılan Çalışmalar

İran'da hakkıyla ilgi görmeyen Halaç Türkçesi, dil bilimcilerin ilgisinden uzak kalmıştır. Bu alanda ilk olarak Prof. Dr. Cevad Heyet çalışma yapmıştır. Bu çalışmalar *Varlık* dergisinin, 70. sayısında (1988) yer almıştır. Ayrıca adı geçen derginin, 172. sayısı, 2014 yılında Halaç Türkçesi özel sayısı olarak yayımlanmıştır.

Bunun yanı sıra kendileri Halaç olan ve anadillerinin korunmasında çaba gösteren Cemrasi ve Vaşegani Ferahani da Halaç Türkçesi üzerine önemli çalışmalar gerçekleştirmişler.

- Cemrasi, (2006). *Halaçlar Eski Türklerin Yadigari*. Tahran, Payam Puya Yayınları.
- Cemrasi, (2012). *Halaç Ordu*. Tahran, Halaç Araştırma Yayınları.
- Cemrasi, (2012a). *Halaçlarça Mulla Nesreddin Mezdek Sözleri*. Tahran, Halaç Araştırma Yayınları.
- Cemrasi, (2012b). *Halaç Ordu*. Tahran, Halaç Araştırma Yayınları.
- Cemrasi, (2014a). *Tülkü Hacca Gider*. Tahran.
- Cemrasi, (2014b). *Halac Dili Grameri*. Tahran.
- Cemrasi, (2015). *Hudahafiz Halaci*. Tahran, Tekderaht.
- Cemrasi, (2010). *Qarşı Baluğqa Selam*. Tahran, Endişe-no.
- Cemrasi, (2016a). *Tülkü Matalı*, Tahran, Tekderaht.
- Cemrasi, (2016b). *Gül ve Senövber Destanı*. Tahran, Tekderaht.
- Cemrasi, (2019). Bā̄zîläriŋ Aḳlı Hāġa′ Da Kälir. Çeviren: Dolati D, Min 'bazıları geç akıllanıyor' *Tehlikedeki Diller Dergisi*, 9(15), 269-275.
- Vaşegani F, (2006). *Vaiegan Tarihi*, Tahran, Vaniy
- Vaşegani F, (2011). *Helecler Tarih Aynasıça*, Tahran, Vaniya .
- Vaşegani F, (2012). *Mabani Desture Zaban Halaci*, Tahran: Vaniy
- Vaşegani F, (2013). *Mahan Yarum*, Tahran, Vaniy
- Vaşegani F, (2014). *Divan-ı Seba*, Tahran, Vaniy

1.7.4.3 Halaç Türkçesinin Şekil Bilgisi

Yapım Ekleri

İsimden İsim Yapım Ekleri

+äk: kal+äk (çocukcuk), qiz+äk

+çi: qōn+çi (çoban)

+çiliK: narahät+çiliq (üzüntü), räyät+çilig

+daş: yol+daş

+diz: kin+diz (gündüz)

+lUK: āç+luḳ, beçarä+lux, deli+lik, keşavärz+lik (çiftçilik)

+li: qodrät+li (güçlü), Täfreş+li

+sXz: yer+siz, qorqu+suz (korkusuz)

İsimden Fiil Yapım Ekleri

+A-: oyn+a-, qan+a-

+Al-: boş+al-, tinc+äl-

+Ar-: qız+ar-

+lA-: iş+lä-, kez+lä-

Fiilden İsim Yapım Ekleri

-(X)K: haç+ıq (açık), art+iq

-(X)m: öl+üm

-U: ört+ü, qonş+u

-(X)ş: yäq+iş

Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-ä-: hit+ä+lä- (itelemek)

-(X)l-: qir+il- (kırılmak), tek+il- (dökülmek)

-n-: yolla+n-, hevlä+n- (evlenmek)

-t-: işlä+t-, oxşa+t- (benzetmek)

-ş-: yig+iş-

-(X)r-, -Ar-: bit+ir-, qop+ar-

Çekim Ekleri

İsim

Çokluk Ekleri

+lAr: bidik+lär, kal+lar, yoldaş+lar

+gil: babam+gil

İyelik Ekleri

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+(X)m: ätäm	+(X)mXz: ätämiz
2. Şahıs	+(I)n: ätän	+(I)z, +nİz: ätäniz
3. Şahıs	+I, +sI: ätäsi	+lArI: ätäläri

Hâl Ekleri

Yalın Hâl (Nominatif)

ät, kişi, kez, kälin

İlgi (Tamlayan) Hâli

+Xn: laläm+in, qors+un

Belirtme (Yükleme) Hâli

+X: baliq+i (köyü), kälin+i (gelini)

+in: sez+in (sözün), tişlär+in (dişlerin)

Yönelme Hâli

+KA, +A: topraq+a, äl+in+ä, qiz+ge, är+imiz+gä, haqaç+ka (ağaca) , yer+kä

Bulunma Hâli

+çA: aqzi+ça, qädim+çä

+dA: biyaban+da, kin+dä

Ayrılma (Uzaklaşma, Çıkma) Hâli.

+dA: çay+da, hämam+dä, ez+in+dä

Eşitlik Hâli

+vāra: gumru vāra, gartal vāra

Vasıta Hâli

+lA: kalum+la, härimiz+lä

+lAn: kasäsi+län, yādi+län

+nAn: qäläm+nän, oqli+nän

Yön Ekleri

+qari: yoqqari, taşqari

Fiil

Şahıs Ekleri

Şahıs zamiri kökenli şahıs ekleri:

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+Am, +Um	+AK, +(U)k, +mIz
2. Şahıs	+An, +Ayn	+Ayiniz, +iniz, +iz
3. Şahıs	-	+lAr

İyelik kökenli şahıs ekleri:

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+m	+K
2. Şahıs	+n	+iz, +niz
3. Şahıs	-	+lAr

Emir kökenli şahıs ekleri:

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+dUm, +dAm	+dUk, +dAk
2. Şahıs	+i	+dUyn, +dUyniz
3. Şahıs	+tA	+tAlAr

Basit Zamanlar

Haber Kipleri

Öğrenilen Geçmiş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-mişAm: oqi+miş+am	-mişAK: oqi+miş+äg
2. Şahıs	-mişAn: oqi+miş+an	-mişAyInIz: oqi+miş+ayiniz
3. Şahıs	-miş: oqi+miş	-mişlAr: oqi+miş+lär

Bilinen Geçmiş Zaman

	Tekil	Çoğul

1. Şahıs	-DXm: käl+di+m	-DXK: käl+di+q
2. Şahıs	-DXn: käl+di+n	-DXnİz: käl+di+niz
3. Şahıs	-DX: käl+di	-DXlAr: käl+di+lär

Şimdiki Zaman

Şimdiki zaman *-or, -yor, (A)yor, (X)yor* ekleriyle yapılır.

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	käliorum	käloruq
2. Şahıs	kälori(yn)	käloriz
3. Şahıs	kälor	kälorlar

Geniş Zaman

Geniş zaman, *-X(r), -A(r)* ekleriyle yapılır.

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	häyäm	häyämiz
2. Şahıs	häyäyn	häyäyiz
3. Şahıs	häyä	häyälär

Gelecek Zaman

Gelecek zaman, *-Kuluk, -gilik ve -sA kerek* ekleriyle yapılır. Ayrıca biçimi gereklilik ifadesini de sağlar. (Gökdağ ve Doğan 2018: 216)

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	käl+gilikäm	käl+gilikäk
2. Şahıs	käl+gilikäyn	käl+gilikäyniz
3. Şahıs	käl+giliker	käl+gilikäklär

Dilek Kipleri

Gereklilik Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	käräk KA: käräk al+qa+m	käräk KA: käräk al+qa+q
2. Şahıs	käräk KA: käräk al+qa+n	käräk KA: käräk al+qa+niz
3. Şahıs	käräk KA: käräk al+qa	käräk KA: käräk al+qa+lar

İstek Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-(X)KAm: ver+gä+m	-(X)KAK: ver+gä+k
2. Şahıs	-(X)KAn: ver+gä+m	-(X)KAniz: ver+gä+niz
3. Şahıs	-(X)KA: ver+gä	-(X)KAlAr: ver+gä+lär

Şart Kipi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-sAm: bil+säm	-sAK: bil+säk
2. Şahıs	-sAyn: bil+säyn	-sAyniz: bil+säyniz
3. Şahıs	-sA: bil+sä	-sAlAr: bil+sälär

Emir Kipi

Halaç Türkçesinde Emir kipi için çok çeşitli ekler kullanılır. Burada bu eklerin bir örneği yazılmış.

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-um: hayum	-aq: hayaq
2. Şahıs	-X: hayu	-i, -yn: hayi
3. Şahıs	-tA: hayta	-talar: haytalar

Ek- Fiiller (di, miş, ise, dir)

Şimdiki Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-Am: qiz+am	-AK: qiz+äg
2. Şahıs	-A(y)n: qiz+an	-İnİz, -İz: qiz+iz
3. Şahıs	-Ar(X): qiz+är	-AlAr: qiz+lar

Bilinen Geçmiş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+ärti: havul ärti+m	+ärti: havul ärti+g
2. Şahıs	+ärti: havul ärti+n	+ärti: havul ärti+niz
3. Şahıs	+ärti: havul ärti	+ärti: havul ärti+lär

Öğrenilen Geçmiş Zaman

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	+İmişAm: ärbab+imişäm	+İmişAK: ärbab +imişäg
2. Şahıs	+İmişAn: ärbab +imişän	+İmişİz: ärbab +imişiz
3. Şahıs	+İmiş: ärbab+imiş	+İmişlAr: ärbab +mişlär

Şart

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	-sAm: ac+sam	-sAK: ac+sak
2. Şahıs	-sAn: ac+san	-sAnİz: ac+sanız
3. Şahıs	-sA: ac+sa	-sAlAr: ac+salar

Birleşik Zamanlar

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	eşit+miş är+tim	eşit+miş är+tig
2. Şahıs	eşit+miş är+tin	eşit+miş är+tiniz
3. Şahıs	eşit+miş är+ti	eşit+miş är+tilär

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	al+miş+ämiş+äm	al+miş+ämiş+äg
2. Şahıs	al+miş+ämiş+än	al+miş+ämiş+iz
3. Şahıs	al+miş+ämiş	al+miş+ämiş+lär

Geniş Zamanın Hikâyesi

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	käl+ir är+tim	käl+ir är+tig
2. Şahıs	käl+ir är+tin	käl+ir är+tiniz
3. Şahıs	käl+ir är+ti	käl+ir är+tilär

Geniş Zamanın Rivayeti

	Tekil	Çoğul
1. Şahıs	işlär ärmişäm	işlär ärmişäg
2. Şahıs	işlär ärmişin	işlär ärmişiz
3. Şahıs	işlär ärmiş	işlär ärmişlär

Zarflar

Zaman zarfları: säbahläyn, liyär (ileri), qäblän (önceden), kendiz (gündüz), keçä (gece)

Yer yön zarfları: taşqar (dışarı)

Nitelik zarfları: tez (erken) , yävaşäk, hävul (iyi), yäqin (yakın)

Miktar zarfları: ara, ard, en, artuq, iç, ist

Soru zarfları: haz, nätär, näcur, närdä

Sıfatlar

Nitelenme sıfatları: hävul (iyi), yekä (büyük)

Belirtme sıfatları:

İşaret sıfatları: bu, o

Sayı sıfatları: bir, äkki, iç, bēş

Belirsizlik sıfatları: här kim, här nä, tämam, hiç

Soru sıfatları: nätär, näçä

Zamirler

Şahıs zamirleri: män, sän, o, biz, siz, ollar

Dönüşlülük zamirleri: ez, (öz)

İşaret zamirleri: bu, o

Belirsizlik zamirleri: hamusu, bisi, här kim, här nä

Soru zamirleri: nätär, näcur, närdä

Edatlar

Xob, ya, häm, nä ... nä, ya ... ya

Fiilimsiler

İsim-fiil

-mA: higla+ma (ağlama), süz+mä

-mAK: hay+mak (söylemek), toq+maq

Zarf-fiil

-A: hagla+ya hagla+ya

-Xp: var+up, yey+ip

-mXş: tut+muş, ye+miş

-GAli: var+galı

Sıfat-fiil

-An: sat+an, al+an

-mXş: kesil+miş [baş], ken+miş (yanmış) [araba]

-mAdXk: tey+medik (dökünmayan) [el], çäk+mädik (cefa)

-DXK: emdik [süt],

-GXlX: vaq+aulı (bakan) [göz], buzla+kulu [yürek]

2 İNCELEME

Bu bölümde İran Türk ağızlarından Azerbaycan Türkçesi, Kaşkay Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Halaç Türkçelerinin söz varlığı özgün olarak derlenen metinlerden elde edilmiştir. Kültürel isimler, konularına göre tasnif edilmiş ve alt başlıklarda değerlendirmeye alınmıştır.

2.1 Azerbaycan Türkçesi Tematik Dizin

Aşağıda Azerbaycan Türkçesinden derlenen isimlerin tematik dizini yer almaktadır.

Tespit edilen sözcüklerin derleme metinlerindeki yerleri yanlarında belirtilmiş olup Türkiye Türkçesinde karşılık da verilmiştir. Köşeli parantez içinde her kelimenin kökeni verilmektedir.

2.1.1 Eşyalar

2.1.1.1 Genel Ev Eşyaları

düymä: düğme (006/91) [Tü.]

inä: ine (006/47) [Tü.]

ip: ip (008/25) [Tü.]

kärmä: yakılış için ezilen ve kurutulan hayvanların dışkısı (011/1) [?]

kilit: anahtar (017/22) [R.]

kirbit: kibrit (011/3) [Ar.]

kürsi (005/24): kışın evi sıcak tutmak için sehpanın altında soba yakılır ve üstüne yorgan seriler ve halk yorganın etrafında toplanır [Ar.]

pıç: soba (010/5) [Rus.]

sap: sap (006/93) [Tü.]

şingilä: bir bitkinin toplanmasıyla oluşturulan süpürge (002/18) [?]

2.1.1.2 Mutfak Eşyaları

äläg: elek (015/7) [Tü.]

ät äzän: et dövücü (005/40) [Tü.]

ät döän: et dövücü (005/41) [Tü.]

bizähçä: matara (005/30) [?]

boşqab: tabak (019/2) [Tü.]

çaydan: demlik (005/26) [Çin.+Fa.]

çaynih: demlik (005/30) [Çin+.?]

çömçä: kepçe, büyük kaşık (005/35) [Tü.]

gaz: ocak (013/1) [Fa]

gazan: kazan (013/3) [Tü.]

istikan: bardak (005/32) [Rus.]

kāsa: kase (005/33) [Fa.]

nälbäki: fincan tabağı (005/32) [Ar.]

nehrä: yayık (013/3) [Fa.]

pıçaq: bıçak (005/42) [Tü.]

podenis: tepsi (019/8) [Rus.]

qablama: tencere (012/19) [Tü.]

qaşıq: kaşık (005/33) [Tü.]

qıymäki: satır; et kesmeye, kemik kırmaya yarayan ağır ve enli bir bıçak türü. (005/41) [?]

qürüşgä : su içmek için kullanılan metal bardak (005/32) [Rus.]

tabax: tabak (005/34) [Tü.]

tändir: odunla yanan yemek pişirilen ocak, tandır (005/23) [Ar.]

2.1.1.3 Hayvan ve Hayvancılıkla İlgili Adlar

gayış: kırbaç (009/8) [Tü.]

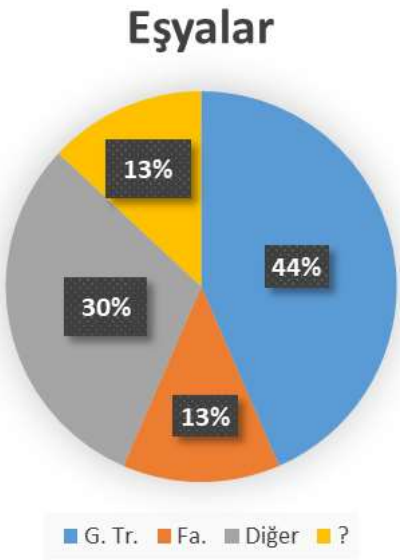

Şekil 2.1 *Azerbaycan Türkçesinde Eşya Adlarının Grafiği*

Azerbaycan Türkçesinde derlenen metinlerden Eşyalar başlığı altında toplam 34 kelime tespit edilmiştir. Bu kelimelerin yüzde on üçünü Farsça kökenli kelimeler oluşturmaktadır. 'Diğer' bölümünde gösterilen ve eşyaların 30% oranını oluşturan kelimelerin kökeni Farsça ve Türkçenin dışında kalan diğer dilleri belirtmektedir. *istikan* gibi bazı yabancı kökenli kelimeler ilk olarak Farsçaya ve Farsçadan, Azerbaycan Türkçesine girmiştir. Bunun yanı sıra *pıç* 'soba' gibi kelimeler doğrudan Azerbaycan Türkçesine girmiş ve Farsçada bulunmamaktadır. Eşyalar başlığında sadece Azerbaycan Türkçesinde tespit edilen '*şingilä*: bir bitkinin toplanmasıyla oluşturulan süpürge (002/18)' ve '*kärmä*: yakma için ezilen ve kurutulan hayvanların dışkısı (011/1)' gibi kelimeler de bulunmaktadır.

2.1.2 Mekān Adları

2.1.2.1 Özel Yer Adları

Alça: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/10)

Aqmam: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/10)

Barı: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/15)

Comadı: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/10)

Därävar: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/2)

Divlä: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/10)

Ärcüstan: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/10)

Güärçin: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/13)

Gündoqan: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/13)

Häsänbari: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/10)

Irdımıssı: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/10)

Kürdädeh: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/13)

Kürüli: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/13)

Layı: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/13)

Säreyn: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/13)

Seyni: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/10)

Sirxab: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/13)

Väränyabı: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/10)

Viladäre: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/13)

Yerce: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı (007/10)

2.1.2.2 Coğrafi yönler

alt: alt (008/21) [Tü.]

ara: ara (006/79) [Tü.]

aşaqa: aşağı (008/5) [Tü.]

bör: yan (008/6) [Tü.]

dal: arka (008/9) [Tü.]

iç: iç (002/18) [Tü.]

içäri: içerei (003/1) [Tü.]

qabaq: ön (008/6) [Tü.]

qıraq: kenar (021/3) [Tü.]

üst: üst (005/24) [Tü.]

yan: yan (009/9) [Tü.]

2.1.2.3 Hayvanların Barınakları

käläg: baykuşun kendine yaptığı yuva (006/83) [Tü.]

lunä: yuva (006/77) [Fa.]

tölä: ineklerin tutulduğu yer (006/42) [Ar.]

van: koyunların tutulduğu yer (006/44) [?]

yuva: yuva (006/81) [Tü.]

2.1.2.4 Mekân ve Yerleşim İle İlgili Adlar

baca: baca (016/1) [Fa.]

baq: bağ (005/11) [Fa.]

dam: dam (016/5) [Tü.]

ev: ev (006/44) [Tü.]

gapı: kapı (022/6) [Tü.]

känt: köy (007/7) [Tü.]

köşän: ova, düzlük yer (005/8) [Tü.]

mädrisä: okul (008/39) [Ar.]

pasgah: karakol (007/5) [Fa.]

şähär: şehir (012/17) [Fa.]

tukan: dükkan (019/1) [Ar.]

xirmän: Harman (005/16) [Fa.]

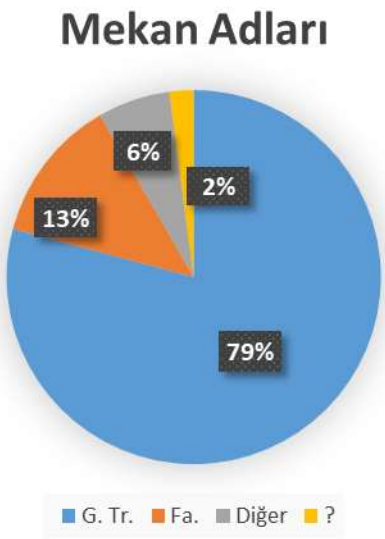

Şekil 2.2 *Azerbaycan Türkçesinde Mekân Adlarının Grafiği*

Azerbaycan Türkçesinde, derlediğimiz bütün mekân adları için Türkçe isim kullanılmaktadır. Coğrafi yönler gösteren kelimelerin hepsi de Türkçe olarak geçer. Mekân adlarında en çok alıntı kelime 'Mekân ve Yerleşim ile İlgili' adlar bölümünde bulunmaktadır. Azerbaycan toplumunun yerleşim hayata geçtikten sonra, modernleşmeye başlar, yerleşik hayata geçmekle beraber *mädrisä, tukan* gibi isimler Azerbaycan Türkçesine geçmiştir. Böylelikle o güne kadar hayvancılıkla uğraşan halk tarım işleriyle ilgilenmeye başlar. *bağ, xirmän* gibi kelimeler bu dönemde Farsçadan Azerbaycan Türkçesine girmiştir.

2.1.3 Birey İle İlgili Adlar

2.1.3.1 Özel Kız Adları

Amänä: özel kız adı (001/15)

Ceyran: özel kız adı (001/16)

Duxtär: özel kız adı (001/18)

Äqdäs: özel kız adı (001/13)

Äxtär: özel kız adı (001/18)

Äzämät: özel kız adı (001/13)

Äzizä: özel kız adı (001/20)

Firuzä: özel kız adı (001/20)

Gülbäs: özel kız adı (001/13)

Gülişan: özel kız adı (001/12)

Kökäb: özel kız adı (001/18)

Mina: özel kız adı (022/6)

Qızbäs: özel kız adı (001/13)

Sahıp: özel kız adı (001/19)

Sara: özel kız adı (022/5)

Sarıgül: özel kız adı (001/12)

Şokät: özel kız adı (001/18)

Sultan: özel kız adı (001/15)

Xanimgül: özel kız adı (001/13)

Xoşqädäm: özel kız adı (001/12)

Xädcä: özel kız adı (022/5)

2.1.3.2 Özel Erkek Adları

Adäm: özel erkek adı (020/4)

Avad: özel erkek adı (021/3)

Aqamoqlan: özel erkek adı (001/4)

Ayaz: özel erkek adı (001/6)

Baloqlan: özel erkek adı (001/3)

Barat: özel erkek adı (001/7, 001/8)

Bädi: özel erkek adı (001/16)

Bäim: özel erkek adı (022/5)

Böhxan: özel erkek adı (001/1)

Dädäkişi: özel erkek adı (001/5)

Äli: özel erkek adı (006/93)

Ämikişi: özel erkek adı (001/5)

Güloqlan: özel erkek adı (001/4)

Hatäm: özel erkek adı (020/4)

İbrahim: özel erkek adı (001/16)

Kiçixan: özel erkek adı (001/1)

Mursäl: özel erkek adı (021/5)

Müsälla: özel erkek adı (001/9)

Mustäqim: özel erkek adı (001/9)

Qalep: özel erkek adı (001/10)

Qämbär: özel erkek adı (017/11)

Qäşäm: özel erkek adı (021/1)

Sadıx: özel erkek adı (001/7)

Savad: özel erkek adı (021/3)

Sämi: özel erkek adı (001/8)

Sîrat: özel erkek adı (001/7)

Sulduz: özel erkek adı (001/6, 001/6)

Talep: özel erkek adı (001/10)

Xanoqlan: özel erkek adı (001/3)

2.1.3.3 Lakaplar ve Unvanlar

Äta_Ali: lakap (020/2) [Ar.]

Hacı: Hacı, Hacca giden birine söylenmektedir (021/5) [Ar.]

Kälbai: Hz. Hüseyin ziyareti için Kerbela şehrine giden birine söylenmektedir (022/5) [Fa.]

Mäşä: Hz. Rıza ziyareti için Meşhed şehrine giden birine söylenmektedir (021/4) [Fa.]

Uzun-Baba: İnsanlara özgü kullanılan lakap (020/1) [Tü.]

Qız Baba: İnsanlara özgü kullanılan lakap (020/1) [Tü.]

Şiyx: lakap, şeyh (020/1) [Ar.]

kişi: erkek (005/40) [Tü.]

adam: adam (007/8) [Ar.]

oqlan: oğlan (008/37) [Tü.]

qız: kız (008/37) [Tü.]

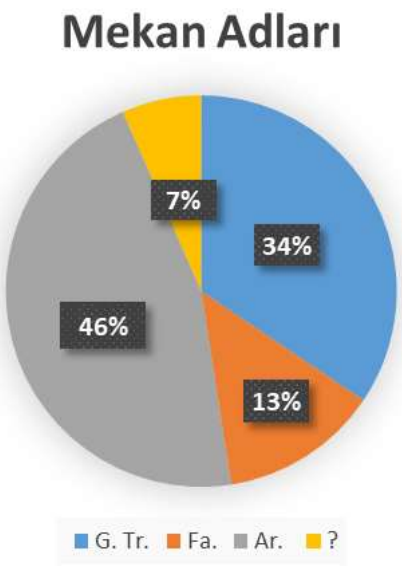

Şekil 2.3 *Azerbaycan Türkçesinde Özel Adların Grafiği*

Azerbaycan Türkçesinde özel kız adarı için birçok alıntı kelimenin bulunması dikkat çekicidir. Özellikle Arapçadan birçok özel kız adı alınmıştır. Özel erkek adlarında kız adlarına nazaran daha az alıntı kelime bulunsa da yine sayıca çok fazla alıntı kelime görülmektedir. Bütün bu Arapça isimlerin dini açıdan önemini göz önünde bulundurduğunda, Azerbaycan halkının ne kadar inançlı olduklarını görülür. Türk kavimlerinde din her zaman ön planda olmuştur. Dinin önemi halkın kullandığı özel adlardan da anlaşılmaktadır. Şii İmam türbelerinin ziyaretine giden kişilere ona özgü bir lakap vermeleri de bunu kanıtlamaktadır.

2.1.4 Toplumla İlgili Adlar

qonaq: konuk (021/9) [Tü.]

qonşı: komşu (022/5) [Tü.]

tayfa: tayfa, boy (007/3) [Ar.]

yoldaş: arkadaş (009/7) [Tü.]

2.1.4.1 Boy Adları

Axmat: Erdebil ilçesinde, Darabad köyünde yaşayan bir boy adı (007/2)

Cinqirli: Erdebil ilçesinde, Darabad köyünde yaşayan bir boy adı (007/2)

Mirzarähimli: Erdebil ilçesinde, Darabad köyünde yaşayan bir boy adı (007/2)

Qoşnallı: Erdebil ilçesinde, Darabad köyünde yaşayan bir boy adı (007/2)

2.1.4.2 Akrabalık Adları

arvad: kadın, Bir erkek eşine seslenirken kullandığı terim (008/19) [Ar.]

baba: baba (007/9) [Fa.]

bala: yavru (006/1) [Tü.]

bibi oqlı: kuzen, hala oğlu (020/4) [Tü.]

ämu: amca (020/2) [Ar.]

ärus: gelin (019/1) [Ar]

dädä: baba (020/4) [Tü.]

gälin: gelin (008/16) [Tü.]

gayn ata: kayınpeder (021/3) [Tü.]

kişi: adam, kadına göre eşi (005/40) [Tü.]

mama: anne (004/6) [Fa.]

nänä: anne (009/11) [Fa.]

uşax: çocuk (001/2) [Tü.]

uşaq: çocuk (008/37) [Tü.]

qardaş: kardeş (001/11) [Tü.]

xala: teyze (019/4) [Ar.]

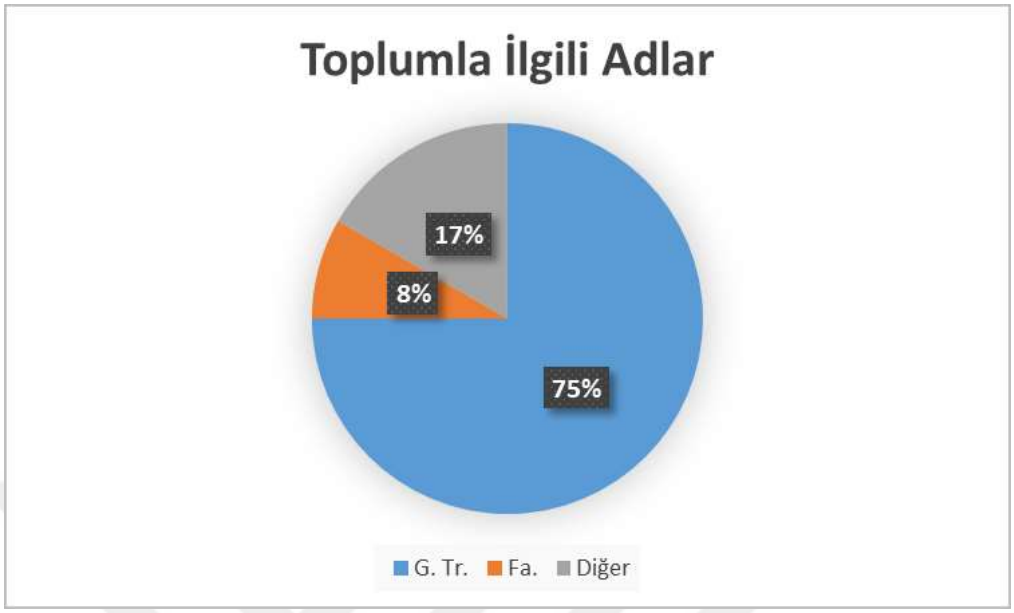

Şekil 2.4 *Azerbaycan Türkçesinde Toplumla İlgili Adların Grafiği*

Toplumla ilgili adlar bölümünde 23 kelime tespit edilmiştir. Bölgede bulunan boy isimlerin hepsinin Türkçe olması dikkat çekicidir. Akrabalık adlarında Türkçe kökenli kelimelerin yanı sıra kelimenin yabancı kökenli eş değeri de kullanıldığı gözlenmiştir. Örnek olarak dädä sözcüğüyle beraber onun eşdeğeri olan baba veya gelin sözcüğünün yanı sıra eşdeğeri ärus kelimeleri de kullanılmaktadır.

2.1.5 Vücut ve Sağlık

2.1.5.1 Organ Adları

aqciär: akciğer (003/1) [Tü.+ Fa.]

aqız: ağız (008/39) [Tü.]

baqirsax: bağırsak (003/2) [Tü.]

barmax: parmak (003/9) [Tü.]

barmaq: parmak (004/4) [Tü.]

baş: baş (008/30) [Tü.]

başbarmaq: başparmak (004/6) [Tü.]

bädän: vücut (003/1) [Tü.]

bel: bel (003/7) [Tü.]

biläng: bilek (004/4) [Tü.]

boqaz: boğaz (004/4) [Tü.]

boyun: boyun (012/14) [Tü.]

burn: burun (004/4) [Tü.]

ciār: ciğer (003/1) [Fa.]

çänä: çene (004/4) [Fa.]

çīn: omuz (004/4) [?.]

dil: dil (004/4) [Tü.]

diş: diş (004/4) [Tü.]

diz: diz (003/8) [Tü.]

dodaq: dudak (004/4) [Tü.]

döş: döş (003/4) [Tü.]

äl: el (004/4) [Tü.]

äyax: ayak (003/8) [Tü.]

äyaq: ayak (008/14) [Tü.]

gol: kol (004/4) [Tü.]

göbäk: göbek (003/5) [Tü.]

göz: göz (007/7) [Tü.]

kiprig: kirpik (004/3) [Tü.]

mädä: mide (003/4) [Ar.]

omba: kalça (003/6) [Tü.]

qaraciār: karaciğer (003/1) [Tü.+ Fa.]

qarın: karın (003/3) [Tü.]

gaş: kaş (004/2) [Tü.]

qıç: bacak (003/8) [Tü.]

qulaq: kulak (004/4) [Tü.]

topux: topuk (003/8) [Tü.]

üräh: yürek (003/2) [Tü.]

tüh: saç (004/1) [Tü.]

2.1.5.2 Hayvan Organları

ganat: kanat (017/18) [Tü.]

guyruq: kuyruk (006/69) [Tü.]

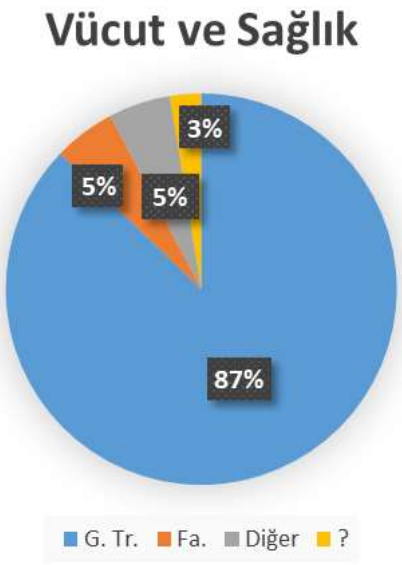

Şekil 2.5 *Azerbaycan Türkçesinde Organ Adlarının Grafiği*

İnsan ve Hayvan organ adları başlıkları altında 39 kelime tespit edilmiştir. Bu kelimelerin 87%'nin Türkçe olması dikkate şayandır. *ciār* ve *çänä* kelimeleri Farsçadan ve *mädä* ve *bädän* kelimeleri Arapçadan alınmıştır. Bunlar dışında kalan bütün organlar için Türkçe karşılığı kullanılmaktadır. Azerbaycan Türkçesinde bulunan *çīn* 'omuz' kelimesi Eski Türkçede *çigin* şeklimde bulunmaktadır.

2.1.6 Giyim

2.1.6.1 Erkek Giysileri

başmax: ayakkabı (008/37) [Tü.]

börk: şapka, bere (008/30) [Tü.]

çähmä: çizme (008/37) [Tü.]

cılıqqa: yelek (008/7) [?]

corap: çorap (008/26) [Fa.]

kot: ceket (008/23) [İng.]

läbädārī: şapka (008/31) [Fa.]

paltar: elbise (008/41) [?]

papax: soğukta başa giyilen bir çeşit şapka, börk (008/34) [Rus.]

pencäk: gelinlerin üstten giydikleri giyisi(008/11) [?]

şälvar: pantolon (008/2) [Fa.]

şärif: Atkı (008/39) [?]

2.1.6.2 Kadın Giysileri

başmax: ayakkabı (008/37) [Tü.]

çarqad: çarşaf (008/17) [Fa.]

cılıqqa: yelek (008/7) [?]

corap: çorap (008/26) [Fa.]

kot: ceket (008/23) [İng.]

köynäh: gömlek (008/5) [Tü.]

leçäg: beyaz tülbent, kadın baş örtüsü, leçek (008/21) [Tü.]

şal: şal (008/17) [Fa.]

tuman: etek (008/3) [Tü.]

2.1.6.3 Kumaş Türleri

pambıq: pamuk (008/41) [Fa.]

kamfa: yün iplik (008/25) [Fa.]

mäxmäl: kadife (008/23) [Ar.]

parça: kumaş (008/28) [Fa.]

yün: yün (008/26) [Tü.]

2.1.6.4 Süslemekle İlgili Adlar

tarax: tarak (008/10) [Tü.]

boynbaqı: kolye (019/5) [Tü.]

golbaqı: bileklik (019/5) [Tü.]

gümüş: gümüş (017/14) [Tü.]

sırqa: küpe (010/2) [Tü.]

Sirxab: yanaklarıa kırmızı renk veren makyaj ürünü (007/13) [Fa.]

üzüg: yüzük (019/5) [Tü.]

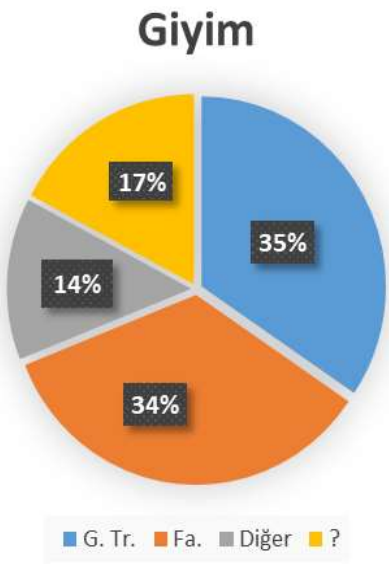

Şekil 2.6 *Azerbaycan Türkçesinde Giyim ile İlgili Adların Grafiği*

Azerbaycan Türkçesinde Giyim adları ile ilgili 29 isim tespit edilmiştir. En çok alıntı kelime bu başlıkta görülmektedir. Özellikle kumaş türlerinde Farsça ve Arapçadan alınan kelimelerin sayısı Türkçe kelimelere nazaran fazladır. Kumaş türlerinde kaydedilen 5 kelimeden sadece *yün* sözcüğünün Türkçe olması, Türk kavimlerinin hayvancılıkla uğraştıklarının gösterirken dokumacılık sözcüklerini alıntı olarak kullanmaktadırlar..

2.1.7 Beslenme

2.1.7.1 Yemek Adları

Abguşt : Et, nohut, su ve salçadan yapılan İran'ın geleneksel yemeği (013/9) [Fa.+ Fa.]

aş: çorba (012/19) [Fa.]

çöräh: ekmek (005/20) [Tü.]

Firni: pirinç unu ve süt karışımıyla yapılan bir yemek (014/3) [Fa.]

Şorba: et, nohut ve patatesin suda pişirilmesiyle yapılan bir yemek (005/38) [Fa.]

Käläcoş: kurut, kekik ve pirincin karışımıyla yapılan bir çeşit çorba (013/10) [?]

Käşk-i badimcan: Kızartılmış patlıcan ve kurut ile yapılan bir yemek (013/9) [Fa.]

Kätä: pirinç pilavi (013/18) [Fa.]

Küftä: kıyma ile yapılan küçük topların suda haşlanmasıyla elde edilen yemek (002/10) [Fa.]

Sütti pōlo: süt ile pişirilen pilav çeşidi (014/7) [Tü.+ Fa.]

Sütti aş : süt ve pilav ile pişirilen bir çeşit çorb (014/2) [Tü.]

2.1.7.2 Yemek Malzemeleri

acı xämirä: hamur mayası (015/7) [Tü.+ Ar.]

çay: çay (019/7) [Çin.]

dugi: pirinç (013/18) [?]

duz: tuz (013/7) [Tü.]

sarı yaq: sarı yağ (013/14) [Tü.]

su: su (005/29) [Tü.]

un: un (005/19) [Tü.]

xämir: hamur (005/20) [Ar.]

yaq: yağ (013/5) [Tü.]

yumurta: yumurta (016/4) [Tü.]

2.1.7.3 Süt Ürünleri

aq kärä: tereyağı (013/13) [Tü.+ Fa.]

ayran: ayran (013/5) [Tü.]

kärä: tereyağı (013/4) [Fa.]

qatıq: yoğurt (013/2) [Tü.]

qäymaq: kaymak (013/2) [Tü.]

qurud: kurut (013/8) [Tü.]

süt: süt (006/35) [Tü.]

2.1.7.4 Tarım Ürünleri

arpa: arpa (012/2) [Tü.]

buqda: buğday (005/13) [Tü.]

läpä: sarı renkte bir bakliyat (013/18) [Fa.]

märci: mercimek (012/9) [Fa.]

noxod: nohut (013/19) [Fa.]

yarma: yarma (012/18) [Tü.]

2.1.7.5 Meyve ve Sebzeler

alma: elma (016/3) [Tü.]

idä: iğde (016/3) [Tü.]

kahı: marul (002/12) [Fa.]

kavar: dağlık bölgelerde çıkan sebze adı (005/28) [Tü.]

keşniş: kişniş (005/28) [Fa.]

kişmiş: kuru üzüm (016/3) [Fa.]

partaxal: portakal (016/3) [Fra.]

paxla: bakla (012/9) [Ar.]

sarımsax: sarımsak (002/13) [Tü.]

soqan: soğan (005/27) [Tü.]

tärä: sebze. uzun yapraklı bir bitki. (005/28) [Tü.]

türp: turp (005/28) [Fa.]

yeralma: patates (012/9) [Tü.]

2.1.7.6 Hayvan Yemleri

dāri: kuş yemi (017/16) [Fa.]

pin: kepek (006/35) [?]

saman: saman (006/32) [Tü.]

xäşä: yonca (006/18) [?]

Xäşä: Dağ yoncası. üçlü yapraklardan oluşan, ince ve uzun 60cmlik boyunda bir bitki. Hayvanlara yem olarak kullanılmaktadır (F.Ş 2008, 526)

yonca: yonca (006/30) [Tü.]

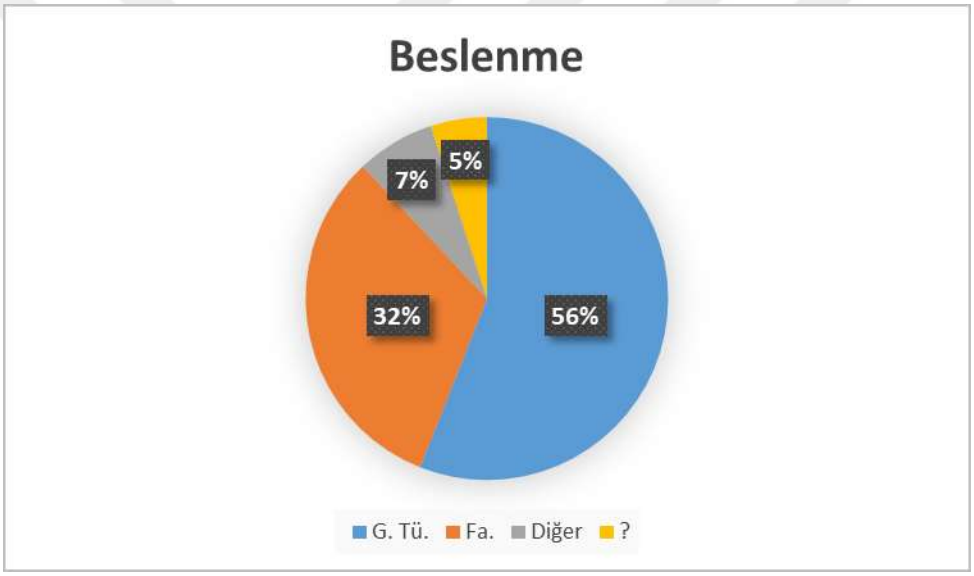

Şekil 2.7 *Azerbaycan Türkçesinde Beslenme ile İlgili Adların Grafiği*

Beslenme ile ilgili toplam 52 kelime tespit edilmiştir. Derleme yapılan bölgede halk en çok hayvancılıkla meşgul olduğundan en çok Türkçe kelime süt ürünlerinde bulunmaktadır. Bölgede yetiştirilen tarım ürünlerinden buğday, mercimek ve patates önde gelmektedirler. Görüldüğü üzere bu kelimeler için Türkçe karşılık kullanılmıştır. Diğer birçok tarım ürünü ve özellikle sebze isimleri diğer dillerden alınmıştır. Hâlbuki bitkilerin adı özellikle ilaç olarak kullanılan bitki adlarının çoğu Türkçedir.

2.1.8 Hayvan

dişi: dişi (006/3) [Tü.]

erkäh: erkek (006/3) [Tü.]

2.1.8.1 Yabani Hayvanlar

āyi: ayı (006/60) [Tü.]

cänävar: kurt (006/54) [Fa.]

meymun: maymun (017/25) [Fa.]

tülki: tilki (006/57) [Tü.]

2.1.8.2 Evcil Hayvanlar

baqa: kaplumbağa (006/57) [Tü.]

būzō: ineğin yeni doğmuş yavrusu (006/1) [Tü.]

cärig: dişi manda yavrusu (006/13) [Tü.]

dana: ineğin bir yaşını geçirmiş erkek yavrusu (006/3) [Tü.]

dävä: deve (017/22) [Tü.]

dōuz: domuz (006/59) [Tü.]

döşan: tavşan (006/57) [Tü.]

dügä: ineğin bir yaşını geçirmiş dişi yavrusu (006/2) [Tü.]

äşşäh: eşek (009/15) [Tü.]

gamiş: manda, manda (006/9) [Tü.]

goyun: koyun (006/7) [Tü.]

guzi: koyunun yavrusu, kuzu (006/6) [Tü.]

guzu: koyunun yavrusu, kuzu (006/46) [Tü.]

inäg: inek (006/4) [Tü.]

it: it, köpek (006/54) [Tü.]

keçi: keçi (006/49) [Tü.]

käl: erkek manda yavrusu (006/13) [Tü.]

kirpi: kirpi (006/57) [Tü.]

mal: mal (006/55) [Tü.]

öküz: öküz (005/11) [Tü.]

pişih: kedi (006/103) [Tü.]

potā: manda yavrusu (006/12) [Tü.]

qoç: erkek koyun, koç (006/8) [Tü.]

täpiş: keçi yavrusu (006/48) [Tü.]

toqli: koyunun yavrusu, kuzudan sonra (006/6) [Tü.]

2.1.8.3 Kuşlar

bayguş: baykuş (006/72) [Tü.]

beçä: tavuğun erkek yavrusu, horoz (006/85) [Tü.]

bildirçin: bıldırcın (006/71) [Tü.]

cucä: civciv (006/83) [Fa.]

färä: tavuğun dişi yavrusu, tavuk olmadan önce (006/100) [?]

güärçin: güvercin (006/70) [Tü.]

hacıleyläg: leylek (006/74) [Fa.]

qarqa: karga (006/82) [Tü.]

guş: kuş (006/68) [Tü.]

serçä: serçe (006/68) [Tü.]

toraxay: turgay (006/80) [Tü.]

Turxay (تورخای) : bk. tarla kuşu: Kahve renginde , genelde güzel ötmesiyle tanılan, toplu halde dolanan bir kuş. (Ş 2008. 424)

toyoq: tavuk (006/102) [Tü.]

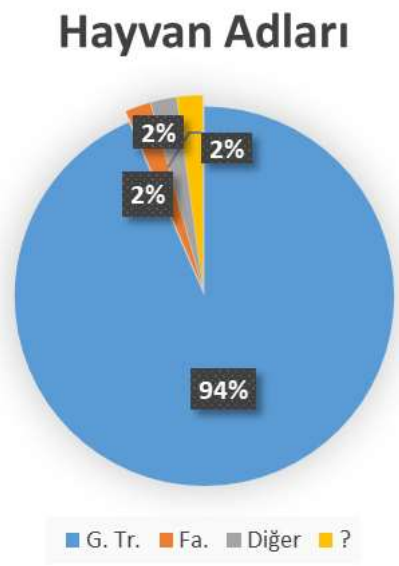

Şekil 2.8 *Azerbaycan Türkçesinde Hayvan Adlarının Grafiği*

Hayvan adlarında en çok Türkçe kelime kullanılmıştır. Derlenen toplam 43 kelimeden sadece 2 kelime alıntı kelimedir. Bu açıkça Türk boylarının eskiden hayvancılıkla uğraştıklarını ve bunu hâlen de devam ettiklerini gösteren öenmli bir delildir. Özellikle bu bölgede yetiştirilen ve halkın geçimini sağlayan evcil hayvanlar bölümünde her hayvanın farklı yaşları ve cinsiyeti için karşılıklar bulunmaktadır.

2.1.9 Doğa

2.1.9.1 Bitki Adları

Arpatäräsi: bir bitki türü (002/2) [Tü.]

Bulaqoti: su teresi (002/14) [Tü.]

Bulaq otu (بولاق اوتو): Su kenarlarında yetişen, beyaz çiçekler açan bitki. Demir, sodyum ve fosfor içermektedir. Qanotu, Çayırtäräsi, Sıçanqulaqı, Balaq otu,Beşbarmaq otu adlarıyla da bilinmektedir. (Ş 2008:350)

Çırttıx: hindiba; birleşikgillerden, yaprakları haşlanarak salata gibi yenebilen, birkaç yıllık otsu bir bitki, güneğik, karakavuk (Cichorium endivia).[1] (002/18) [Tü.]

[1] https://sozluk.gov.tr/?kelime= (18.10.2019, 14:21)

Daqkävari: dağ kavağı (002/14) [Tü.]

Gıcıtıkan: ısırgan; Gicitgän (گیجیتکن): bk. Dalama: Nanegillerden. Irmak yanlarında yetişen bitki. oval ve dikenli yaprakları bulunmaktadır. (Ş 2008. 919. 549) (002/7) [Tü.]

Näna: nane (002/1) [Ar.]

Goynqulaqi; qoyun qulaqı: silene (ş 2008. 811) (002/2) [Tü.]

Issıottäräsi: bir bitki türü (002/1) [Tü.]

Keşniş ~ Şeşniş: kişniş (002/10) [Fa.]

Kähligoti: kekik; maydanozgillerden, yaprakları maydanozu andıran, 20-60 santimetre yüksekliğinde, tüysüz, bir yıllık ve otsu bir bitki.[2] (013/16) [Tü.]

Märzä: bir bitki türü (002/10) [Fa.]

Qäzäyqi: qaz ayağı (قاز آیاغی): yenilebilecek bitki. Tekke seqli adıyla da bilinmektedir. (Ş 2008. 750) (002/1) [Tü.]

Quşäpbäi: Çobançantası; quş abbayı (قوش آبیایی): Bir çeşit ot. Karın kurdunu gidermek için kullanılmaktadır. Çobançantası. (Ş 2008. 792); Turpgillerden, yemişleri torbayı andıran bir yaban bitkisi (Capsella bursa pastoris).[3] (002/3) [Tü.]

Täkäsäqqali (002/4): bir bitki türü [Tü.]

Türkäg: bir bitki türü (002/14) [Tü.]

Xaşxaş: bir bitki türü (002/3) [Tü.]

Yaqlıca: bir bitki türü (002/1) [Tü.]

Yarpız: Yarpuz (002/1) [Tü.]

Yemlig: bir bitki türü (002/3) [Tü.]

2.1.9.2 Coğrafya ile İlgili Adlar

alax: ot (006/31) [Tü.]

aqaç: ağaç (007/9) [Tü.]

çeşmä: çeşme (006/64) [Fa.]

çöl: çöl (006/18) [Tü.]

daq: dağ (002/14) [Tü.]

[2] https://sozluk.gov.tr/?kelime= (18.10.2019, 15:54)

[3] https://sozluk.gov.tr/?kelime= (18.10.2019, 16:53)

daş: taş (006/83) [Tü.]

gö: gökyüzü (012/15) [Tü.]

gül: çiçek (012/10) [Fa.]

guyı: kuyu (017/7) [Tü.]

2.1.9.3 Hava Olayları

häva: hava (012/12) [Ar.]

ıstı: sıcak (008/40) [Tü.]

soyuq: soğuk (012/12) [Tü.]

qar: kar (008/38) [Tü.]

yaqış: yağış (006/76) [Tü.]

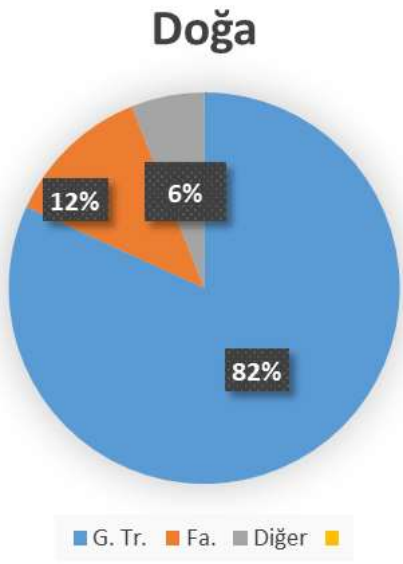

Şekil 2.9 *Azerbaycan Türkçesinde Doğa Adlarının Grafiği*

Doğayla ilgili toplam 33 kelime tespit edilmiştir. Bu kelimelerin 82% oranı Türkçe olup, Türk kavimlerinin doğayla iç içe olduklarının göstergesidir.

2.1.10 Zaman Adları

axşam: akşam (015/7) [Tü.]

ay: ay (006/100) [Tü.]

gecä: gece (006/101) [Tü.]

gün: gün (006/37) [Tü.]

häftä: hafta (006/100) [Fa.]

il: yıl (006/2) [Tü.]

indi: şimdi (006/106) [Tü.]

paiz: son bahar (012/1) [Fa.]

qış: kış (008/37) [Tü.]

yay: yaz (005/28) [Tü.]

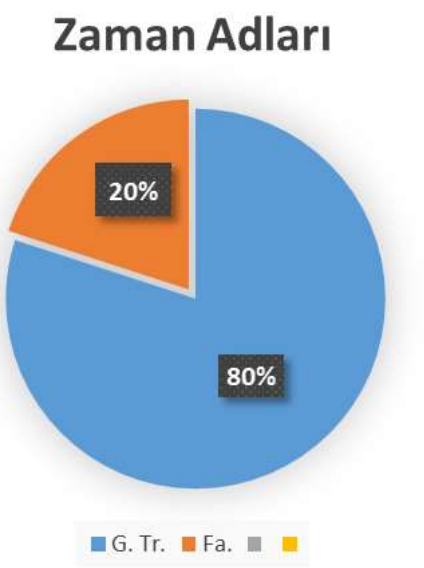

Şekil 2.10 *Azerbaycan Türkçesinde Zaman Adlarının Grafiği*

Derleme yapılan bölgede zaman adlarının genellikle Türkçe olmakla beraber, aylar için kullanılan özel bir ad yoktur ve çoğunlukla mevsimin kaçıncı ayı olduğunu belirterek aydan söz etmektedirler. Örnek olarak Temmuz için yayın birinci ayı terimi kullanılmaktadır.

2.1.11 Renk Adları

aq: ak, beyaz (008/19) [Tü.]

göy: mavi (008/20) [Tü.]

qara: kara (008/6) [Tü.]

qırmızı: kırmızı (008/15) [Ar.]

sarı: sarı (006/103) [Tü.]

Derlenen konuşmalarda renk açıklamalarında ana renkler kullanılmıştır.Elde edilen kelimelerde *qırmızı* sözcüğü hariç, tespit edilen sözcüklerin Türkçe olması dikkat çekicidir.

2.1.12 Sayılar

bir: bir (003/1) [Tü.]

iki: iki (005/11) [Tü.]

üç: üç (008/4) [Tü.]

dörd ~ dört: dört (006/100) [Tü.]

beş: beş (008/3) [Tü.]

altı: altı (006/88) [Tü.]

yeddi: yedi (006/38) [Tü.]

säkkiz: sekiz (006/38) [Tü.]

on: on (006/37) [Tü.]

on beş: on beş (006/99) [Tü.]

on iki: on iki (006/80) [Tü.]

irmi: yirmi (014/5) [Tü.]

otuz: otuz (014/5) [Tü.]

älli: elli (021/3) [Tü.]

atmış: altmış (021/3) [Tü.]

Azerbaycan Türkçesinde derlenen konuşmalarda sayılar her zaman Türkçe olarak kullanılmıştır. Sayı başlığı altında hiçbir alıntı kelime bulunmamaktadır. Bu derleme sırasında toplam 15 sayı kayda geçmiştir.

2.1.13 Ölçüm Birimleri

metir (+ dän): metre (008/3)

kilo: kilo (006/37)

Ölçüm birimleri alanında tespit edilen iki kelimede Fransızcadan Farsçaya girmiş ve Farsçadan da Azerbaycan Türkçesine geçerek günümüzde kullanılmaktadır.

Derleme sırasında halk eskiden geleneksel ölçüm birimlerine sahip olduklarını ve günümüzde kullanımdan çıktığını belirtmişseler de, kaynak kişiler söz konusu ölçü birimlerinin miktarını bilmediklerini ifade etmişlerdir.

2.2 Kaşkay Türkçesi Tematik Dizin

Aşağıda Kaşkay Türkçesinden derlenen isimlerin tematik dizini yer almaktadır. Tespit edilen kelimelerin karşısında Türkiye Türkçesi karşılıkları verilmiştir.

2.2.1 Eşyalar

2.2.1.1 Genel Ev Eşyaları

bänd: ip (022/7) [Fa.]
çatma: çadır kurmakta üç ağacı birbirine bağlayarak dikilen temel (015/4) [Tü.]
diräg: çadır altında kurulan direk (015/13) [Tü.]
ingä: iğne (025/21) [Tü.]
ip: ip (002/11) [Tü.]
ōkäş: gelin çeyizinde, gelinin kıyafetleri içine koyulan sandık(009/25) [Fa.]
qeyçi: makas (001/26) [Tü.]

2.2.1.2 Mutfak Eşyaları

abkeş: süzgeç (011/47) [Fa.]
ämmar: keçi dersinden yapılmış, içinde peynir yapılan bir çeşit tulum; yanluqun büyük çeşididir (011/57) [Fa.]
ässım: kepçe, büyük kaşık (011/50) [?]
aşpalan: süzgeç (011/47) [Tü.]
bıçaq: bıçak (011/46) [Tü.]
boşqab: tabak (010/2) [Tü.]
bulabula: mutfakta yemekleri karıştırmak için kullanılan, ağaçtan bir alet (011/7) [Tü.]
bulama: mutfakta yemekleri karıştırmak için kullanılan, ağaçtan bir alet (001/11) [Tü.]
cazärfi: tabaklık (010/1) [Fa.]
daqarçıq: kumdan sürahi (011/53) [Tü.]
därri: deri (001/4) [Tü.]
dig: kazan (011/43) [Fa.]
felaks: termos (010/6) [İng.]

fincan: fincan (010/6) [Ar.]

hässım: kevgir (011/50) [?]

kärädan: keçi dersinden yapılmış, içinde tereyağı yapılan bir çeşit tulum (011/56) [Fa.]

kıtır: çaydanlık (010/5) [İng.]

kisse: kese (001/12) [Ar.]

kūmbuca: matara (011/69) [?]

mäşk: kırba (009/26) [Fa.]

ocaq: ocak (010/4) [Tü.]

ōkäş[1] : kırba içine koyulan bir çeşit kap (009/26) [Tü.]

ot: ot (001/7) [Tü.]

patıl: tencere (011/43) [Fa.]

payla: kâse (010/19) [Tü.]

qaşoq: kaşık (010/2) [Tü.]

qazan: kazan (011/43) [Tü.]

qızqan: kazan (011/43) [Tü.]

qiz fencani: çay bardağı (010/7) [Tü.+ Ar.]

qolqa: matara (011/68) [?]

sac: sac (010/4) [Tü.]

sini: tepsi (001/17) [Fa.]

six: şiş (001/7) [Fa.]

tälvare: ince kamışların birbirine dikilmesi ile yapılan sayeban, genellikle yapılan kurutları kurutmak için kullanılır (001/16) [Tü.]

taqar: ağzı ayağından daha ince olan her çeşit kap (011/52) [Tü.]

taqarcıq: deriden yapılmış ağzı ayağından daha ince kese (011/55) [Tü.]

xıg: keçi dersinden yapılmış, içinde peynir yapılan bir çeşit tulum; yanluqun büyük çeşididir. (011/56) [Fa.]

yanluq: keçi dersinden yapılmış, içinde peynir veya tereyağı yapılan bir çeşit tulum (011/55) [Tü.]

yaqli däri : keçi dersinden yapılmış, içinde yağ saklanılan bir çeşit tulum (011/55) [Tü.]

yäxçal: buzdolabı (001/13) [Fa.]

yayıq: sütten ayran ve tereyağını ayırmak için kullanılan, keçi dersinden yapılmış bir çeşit tulum (011/62) [Tü.]

2.2.1.3 Tarımla İlgili Aletler

bafä: biçilmiş buğdayların destesi (003/18) [Fa.]

bäzr: tohum (003/9) [Fa.]

bile_mekânik: dozer (002/10) [Fa.]

dās: orak (003/18) [Fa.]

däyirman: değirmen (014/21) [Tü.]

gohan: pulluk (003/4) [Fa.]

kamvayn: biçerdöver (003/21) [Fa.]

korō: bir çeşit kürek (003/6) [?]

qazma: kazma (021/27) [Tü.]

täläktor: traktör (003/3) [Fa.]

2.2.1.4 Hayvancılıkla İlgili Aletler

duzdaşi: içinde koyunlara tuz verilen kap (012/27) [Tü.]

2.2.1.5 El Sanatları ve Onunla İlgili Aletler

boyaq: iplerin boyamasında kullanılan doğal boyalara verilen ad (022/7) [Tü.]

cäcim: kilim (024/6) [Fa.]

dernaq: kirkit, halı dokumakta kullanılan alet (024/4) [Tü.]

dävräçin: halı nakşına aynadan ters olarak bakarak halı dokuma sanatına verilen addır. (024/8) [Tü.]

gälän varan: varan gelen ağazı, halı dokumakta kullanılan alet (022/16) [Tü.]

gilim: kilim (024/7) [Fa.]

ılmä: halı düğümü (022/16) [Tü.]

imaq: halı düğümü (015/5) [?]

kärkit: kirkit (022/17) [Tü.]

kälaf: iplik (022/4) [Fa.]

näqş: halı üzerinde işlenen nakış (024/9) [Ar.]

pitäg ~ pitäk ~ pitig: halıda bir nakış adı (004/58) [?]

räşmä: ip (009/27) [Tü.]

tamdar: dokunması devameden halı, tezgah üzerinde olan halı (022/13) [?]

2.2.1.6 Musiki Aletleri

naqara: davul (009/13) [Ar.]

saz: saz (009/13) [Fa.]

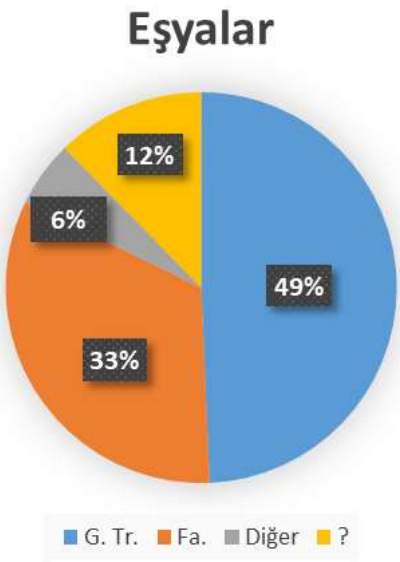

Şekil 2.11 *Kaşkay Türkçesinde Eşya Adlarının Grafiği*

Kaşkay Türkçesinde 73 eşya ismi tespit edilmiştir. Bu alanda en çok alıntı kelime tarımla ilgili aletlerin isminde bulunmakradır. Elde edilen toplam on kelimeden sekiz tanesi Farsçadan alınmıştır. Bu da Kaşkay halkının en geç dönemlerde yerleşik hayata geçip ve tarımcılıkla meşgul olduklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra Eski Türkçede bulunan ve İran'daki diğer lehçelerde kullanılmayan birçok kelime bulunmaktadır. Eski Türkçede tespit edilen ve günümüzde sadece Kaşkay Türkçesinde görülen kelimeler şu şekildedir:

Eski Türkçede *tağa:r* (EDPT: 471) "büyük kap" anlamında bulunan kelime, Kaşkay Türkçesinde *taqar, taqarcıq* şeklinde ve "ağzı ayağından daha ince olan her çeşit kap"

anlamında görülmektedir. Buna ek olarak Eski Türkçede *tolvır* (EDPT: 493) şeklinde bulunan 'sayeban' anlamlı kelime, anlamını koruyarak Kaşkay Türkçesinde yaşamaktadır: *tälvare:* ince kamışların birbirine dikilmesi ile yapılan sayeban, genellikle yapılan kurutları kurutmak için kullanılır (001/16). Eski Türkçede "çoban çantası" anlamında kullanılan *yanlık* (EDPT: 950) kelimesi, Kaşkay Türkçesinde *yanluq* şeklinde görülmektedir: *yanluq*: keçi dersinden yapılmış, içinde peynir veya tereyağı yapılan bir çeşit tulum (011/55).

Ayrıca Eski Türkçe "birleştirmek" anlamında kullanılan *çat-* (EDPT: 402) fiilinin, isimleşerek kurulan çadırların temeli anlamında kullanılması dikkat çekicidir: *çatma*: çadır kurmakta üç ağacı birbirine bağlayarak dikilen temel (015/4).

Kaşkay Türkçesinde halı ve halı dokumu ile ilgili olan eşya adlarının Türkçe kullanılması bu kavmin eskiden beri bu sanatla uğraştıklarını belirtmektedir. Kaşkay Türkçesinde halı nakışlarının adları da Türkçeden alınmıştır. Halı dokuma sanatında tespit edilen *dävärçin* kelimesi dikkat çekicidir. Kaşkay Türkçesinde bu kelime 'halı nakşına aynadan ters olarak bakarak halı dokuma sanatına verilen addır' anlamında kullanılmaktadır. Bu kelime Eski Türkçede *tevir-: çevirmek, bükmek* (EDPT: 443) şeklinde görülür.

2.2.2 Mekân Adları

2.2.2.1 Özel Yer Adları

Amarat : Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı (007/8)
Ärdäkan: İran'da bir ilçe adı (011/22)
Buşehr: İran'daki bir şehir (007/3)
Çärxab: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı (007/10)
Çärxo: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı (007/8)
Däşte Päläng: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı (007/2)
Däşti: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı (007/3)
Färraşbänd: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı (007/1)
Firuzabad: genellikle Kaşkay Türklerinin yaşadığı, Fars eyaletinde bir ilçe (012/19)
Kunarxär: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı (007/10)
Miyandoab: İran'da bir şehir (002/14)
Miyane: İran'da bir şehrin adı (007/3)

Narli: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı (007/8)

Nurestan: İran'da bir şehir adı (012/12)

Pähnapän: : Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı (007/1)

Pärrekurt: Fars ilinde bulunan bir dağ adı (026/5)

Särhäd: İran'da bir şehir adı (012/31)

Sirgah: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı (007/8)

Şiraz: İran'da bir il adı (014/24)

Türkmän Sähra: Türkmen Sehra (024/5)

Xornaz : Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı (007/3)

Xorrab: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı (007/15)

Xorru: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı (007/2)

2.2.2.2 Coğrafi yönler

alt: alt (022/19) [Tü.]

ara: ara (021/5) [Tü.]

ard: arka (001/17) [Tü.]

aşaqa: aşağı (019/8) [Tü.]

dal: arka (004/60) [Tü.]

iç: iç (011/39) [Tü.]

orta: orta (021/5) [Tü.]

qabaq: ön (026/36) [Tü.]

qäraq: etraf (25/14) [Tü.]

tay: taraf (009/26) [Tü.]

üst: üst (022/19) [Tü.]

yuxari: yukarı (019/8) [Tü.]

2.2.2.3 Hayvanların Barınakları

yuva: yuva (013/6) [Tü.]

2.2.2.4 Mekân ve Yerleşim İle İlgili Adlar

äv: ev (001/36) [Tü.]

baq: bağ (002/14) [Fa.]

dukan: dukkan (001/2) [Ar.]

elkä: ülke (013/2) [Tü.]

hämam: hamam (001/19) [Ar.]

känd: köy (007/3) [Tü.]

ova: oba (001/47) [Tü.]

şähr: şehir (007/3) [Fa.]

xärmän: harman (003/19) [Fa.]

Mekân ve yerleşim ile ilgili kelimeler Kaşkay Türklerinin göçebe hayat sürdüklerinin göstergesidir. Göçebelik hayatla ilgili olan *ova, äv vb.* gibi kelimeler Türkçeden alınmış ve yerleşik hayat ile ilgili kelimelerin bir çoğu ya Farsçadan veya diğer dillerden Farsçaya geçen ve günümüz Farsçada kullanılan kelimelerden alınmıştır.

Kaşkay Türkçesinde coğrafi yönlernin hepsi Türkçe olarak kullanılmaktadır. Ama yer isimleri için birçok Farsça kelime kullanılmaktadır.

2.2.3 Birey İle İlgili Adlar

2.2.3.1 Özel Kız Adları

Alma: özel kız adı (001/49)

Närgiz: özel kız adı (014/19)

Pärizad: özel kız adı (001/50)

Särvenaz: özel kız adı (014/17)

Şokät: özel kız adı (014/16)

2.2.3.2 Özel Erkek Adları

Äbbas: özel erkek adı (026/36)

Faez: özel erkek adı (012/24)

Mohämmäd: özel erkek adı (001/35)

2.2.3.3 Lakaplar ve Unvanlar

Mäş: lakap, Meşhed'e Hz. Rıza türbesinin ziyaretine giden kimse (017/5) [Fa.]

aqa: bey (001/35) [Moğ.]

Soltan: lakap (014/16) [Ar.]

kişi: adam (001/52) [Tü.]

oqlan: oğlan (014/10) [Tü.]

qiz: kız (001/44) [Tü.]

uşaq: çocuk, yavru (001/26) [Tü.]

Kaşkay Türkçesinde tespit edilen özel adları yüksek oranı alıntıdır.

2.2.4 Toplumla İlgili Adlar

2.2.4.1 Boy Adları

Farsimädan: Kaşkaylarda bir boy adı (004/50) [Fa.]

2.2.4.2 Akrabalık Adları

ana: anne (004/26) [Tü.]

arvad: eş, kadın (001/23) [Tü.]

ata: baba (005/1) [Tü.]

baba: baba (001/43) [Fa.]

baci: abla, kız kardeş (005/12) [Tü.]

baldiz: baldız (005/20) [Tü.]

bäradär: kardeş (001/25) [Fa.]

bäradärzän: kayın, kocaya göre eşinin erkek kardeşi (005/22) [Fa.]

bibi: hala (005/5) [?]

biioqli: halaoğlu (001/47) [Tü.]

böygana: büyükanne (005/3) [Tü.]

bua: baba (025/23) [Fa.]

daı: dayı (005/8) [Tü.]

daıoqli: dayı oğlu (005/10) [Tü.]

daıqizi: dayı kızı (005/10) [Tü.]

dazzä: teyze (005/7) [Tü.]

dazzaoqlu: teyze oğlu (005/9) [Tü.]

dazzäqizi: teyze kızı (005/10) [Tü.]

ämi: amca (005/5) [Ar.]

ämimqizi: amcakızı (014/17) [Tü.]

ämioqli: amcaoğlu (005/10) [Tü.]

ämmä: hala (001/50) [Ar.]

är: eş, koca (005/13) [Tü.]

gälin: gelin (001/20) [Tü.]

görmi: görümce (005/13) [Tü.]

kaka: ağabey, erkek kardeş (001/46) [Fa.]

küräkän: damad (005/18) [Tü.]

madär: anne (001/43) [Fa.]

madärzän: kayınvalide (001/31) [Fa.]

pedär: baba (001/31) [Fa.]

pedärşohär: kayınpeder (001/25) [Fa.]

pedärzän: kaynbaba, kocaya göre eşinin babası (005/19) [Fa.]

qäyn: kayın (005/14) [Tü.]

qäynbaba: kayınbaba (005/15) [Tü.]

qäynnänä: kaynana (005/16) [Tü.]

nänä: anne (001/32) [Tü.]

nätice: torunun çocuğu (005/25) [Fa.]

nävä: torun (005/24) [Fa.]

oql: oğul (001/46) [Tü.]

qärdeş: kardeş (005/5) [Tü.]

qocababa: dede (005/4) [Tü.]

xahär: kız kardeş (001/25) [Fa.]

xahärzän: kocaya göre eşinin kardeşi (005/23) [Fa.]

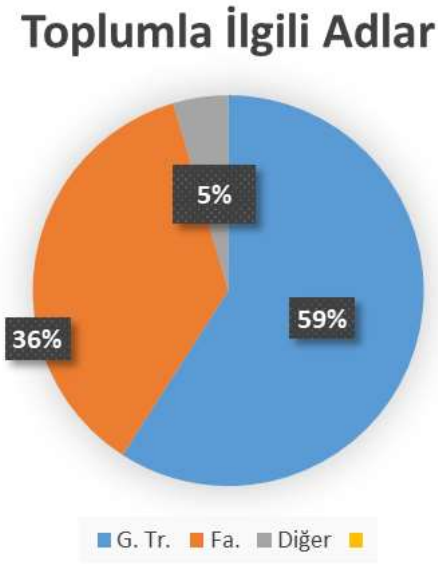

Şekil 2.12 *Toplumla İlgili Adların Grafiği*

Kaşkay Türkçesinde, toplumla ilgili adlarda birçok alıntı kelime bulunmaktadır. Derlenen 44 kelimeden 59% Türkçe kökenlidir. Akrabalık adlarında *näve* 'torun' gibi bazı kelimeler tamamen Farsça olarak kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra anne ve baba karşılığı için Farsça *madär* ve *pedär* kelimeleri kullanılsa da Türkçe eşdeğeri sayılan *ana* ve *ata* kelimeleri de yaygın olarak görülmektedir.

2.2.5 Vücut ve Sağlık

2.2.5.1 Organ Adları

äl: el (009/4) [Tü.]

aln: alın (009/16) [Tü.]

aq cigär: akciğer (011/40) [Tü.+ Fa.]

aqz: ağız (011/52) [Tü.]

äyaq: ayak (011/52) [Tü.]

baqirsaq: bağırsak (011/37) [Tü.]

baş: baş (001/19) [Tü.]

bel: bel (021/27) [Tü.]

börä: böbrek (006/2) [Tü.]

boyn: boyun (012/35) [Tü.]

burmaq: parmak (019/8) [Tü.]

cigär: ciğer (011/39) [Fa.]

däri: deri (001/10) [Tü.]

dil: dil (021/14) [Tü.]

diş: diş (012/33) [Tü.]

diz: düz (003/19) [Tü.]

döş: döş (011/40) [Tü.]

dudaq: dudak (012/36) [Tü.]

göyn: gönül (013/5) [Tü.]

göz: göz (017/7) [Tü.]

medä: mide (021/34) [Ar.]

qan: kan (019/6) [Tü.]

qärä cigär: kara ciğer (011/40) [Tü.+ Fa.]

qarın: karın (011/70) [Tü.]

qıl : kıl (015/2) [Tü.]

qiç: bacak (001/26) [Tü.]

qol: kol (011/58) [Tü.]

qulaq: kulak (014/2) [Tü.]

surät: yüz (001/17) [Fa.]

sümüg: kemik (011/31) [Tü.]

tük: saç (001/19) [Tü.]

üräg: yürek (016/1) [Tü.]

üz: yüz (015/11) [Tü.]

yanaq: yanak (011/16) [Tü.]

zolf: saç (001/40) [Fa.]

2.2.5.2 Hayvan Organları

dumdug: gaga (025/3) [Tü.]

düng: gaga (004/54) [Tü.]

qabaq: gözün kaşla rasındaki kısım (021/6) [Tü.]

quyruq: kuyruk (025/22) [Tü.]

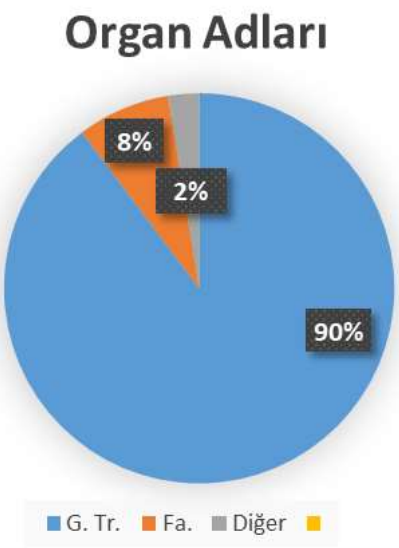

Şekil 2.13 *Kaşkay Türkçesinde Organ Adları Grafiği*

Organ adlarıyla ilgili, derlenen metinlerden elde edilen toplam 39 kelimeden sadece dört kelime alıntıdır. Bu dört kelimeden de iki kelimenin Türkçe eş anlamlı karşılığı da yaygın olarak kullanılmaktadır. Farsça *zolf* kelimesi için Türkçe karşılığı olan *tük* ve *surät* kelimesi için de Türkçe karşılığı olan *üz* kullanılır.

Eski Türkçede *tumşuk* (EDPT: 509) şeklinde bulunan kelime ses değişimine uğrayarak Kaşkay Türkçesinde *dumdug*: gaga (025/3) şeklinde kullanılmaktadır.

2.2.5.3 Hastalıklar

amas: iltihap (021/1)

aybaşı: ruhsal hastalık,delilik (021/35)

bıtamuq: tifüs (021/13)

çalma: epilepsi, sara (021/3)

havlä: ateşe neden olan, lekeler döktüren hastalık adı (021/21)

läbpär: deri hastalığı; böceklerin ısırmasıyla belirlenen alerji (021/31)

lata: zatürre (021/3)

maş: ateşe neden olan, lekeler döktüren bir hastalık (021/12)

mälqäm: karın ağrısı (021/34)

oxçunmag: koma (021/3)

piräni: hafif olan kalp krizi (021/10)

qäramuq: ateşe neden olan, lekeler döktüren bir hastalık (021/11)

qärä köhä: Tehlikeli duruma gelen öksürük (021/12)

qärädane: ateşe neden olan, lekeler döktüren bir hastalık (021/9)

qarn aqrıqı : karın ağrısı (021/34)

qezammoq: kızamık (019/1)

qızamuq: kızamık (021/11)

qoyärtlämä: morarma (021/33)

sarıdanä : ateşli, lekeler döktüren bir hastalık (021/9)

sarılıq: sarılık (021/3)

siyäg ıssıtmäsi: Isıtma, ateş (021/18)

souq ye-: soğuk alma (023/8)

sovda: deri hasatlığı, derinin kuruyup kabarması (021/22)

sulluq: kabarcık (021/27)

titirätmä: titreme, üşütmeden kaynaklanan genellikle ateşle birlikte olan hastalık (021/20)

uçuq: uçuk (021/25)

vava: veba (019/4)

vurqun: kalp krizi (019/4)

yalamuq: deri hastalığı, derinin yaralanmasına ve kabuklanmaya neden olan bir hastalık, bu hastalıkta kabukların yeri deride kırmızı iz bırakmaktadır (021/12)

yara: yara (021/1)

yäräqan: sarılık (001/26)

yatalıq: tifo (021/12)

yeyinti: cüzzam (021/15)

zekam: grip (023/8)

2.2.6 Giyim

2.2.6.1 Erkek Giysileri

äyäqqabi: ayakkabı (001/32) [Tü.]

çoqqa: yelek (001/32) [Tü.]

corab: çorap (004/79) [Fa.]

käläş: erkeklerin kullandıkları bir tür ayakkabı (001/32) [Fa.]

pakeş: erkeklerde dizden tabana kadar sarılarak bağlanılan kumaş (001/34) [Fa.]

käfş: ayakkabı (001/33) [Fa.]

käpänäg: Genelde çobanların kullandıkları, keçi derisinden yapılan, omuzda sert bir şekilde duran yelek (001/36) [Tü.]

2.2.6.2 Kadın Giysileri

arxalix: leçeğin altına bağlanılan kumaş (001/39) [Tü.]

äyäqqabi: ayakkabı (001/32) [Tü.]

börkä: şapka (009/16) [Tü.]

corab: çorap (004/79) [Fa.]

çärqäd: leçek (001/39) [Fa.- Tü.]

koläqşä: şapka (001/40) [Fa.]

don: etek (013/5) [Tü.]

käfş: ayakkabı (001/33) [Fa.]

köynäg: gömlek (001/39) [Tü.]

şal: şal (004/79) [Fa.]

tumman: etek (001/39) [Tü.]

ru tumman: kadınların etek üstünden giydikleri, süs amaçlı ince bir giysi (001/39) [Fa.+ Tü.]

zir tumman: kadınların etek altından giydikleri giysi (001/39) [Fa+ Tü.]

yaqliq: başörtüsü (001/41) [Tü.]

2.2.6.3 Kumaş Türleri

qumaş: kumaş (014/8) [Tü.]

çärm: deri kumaşı (001/32) [Fa.]

mäxmäl: kadife (013/7) [Ar.]

2.2.6.4 Süslemekle İlgili Adlar

ayna: ayna (024/9) [Fa.]

daraq: tarak (014/6) [Tü.]

sürmä: sürme (014/15) [Fa.]

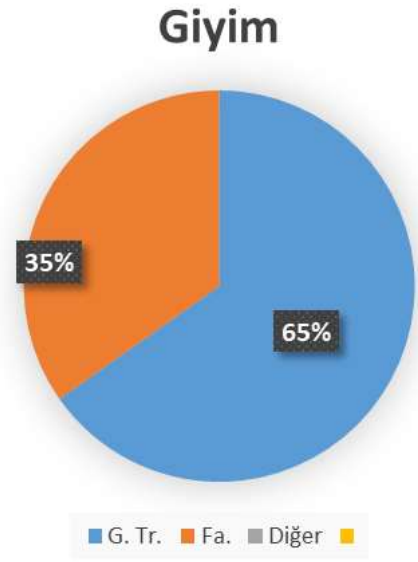

Şekil 2.14 *Giyim ile İlgili Adların Grafiği*

Giyim başlığı altında toplum 25 kelime tespit edilmiştir. En çok alıntı kelime Kumaş Türleri ve Süsleme Eşyaları başlıklarında bulunmaktadır.

2.2.7 Beslenme

2.2.7.1 Yemek Adları

Ala six: akciğer ve karaciğerin şişte pişirilmesiyle yapılan yemek. (011/40) [Tü.]

aş: sulu yemek (023/19) [Tü.]

Birişlig: bir çeşit helva (001/20) [Tü.]

Bōzqorma: etin tavada kemiği etten ayrılana kadar kızarılmasıyla yapılan yemek (001/6) [Tü.]

Çängal: ekmeği kurutup ezdikten sonra yağda kızartıp üzerine öğütülmüş şeker eklenerek yapılan yemek (001/5) [?]

Çiçäg: ekmeği kurutup ezdikten sonra bir özel peynir eklenerek yapılan yemek (001/4)

çöräg: ekmek (001/11) [Tü.]

Çükälig: pişmiş ayran (011/6) [?]

Dartı: tereyağı, hurma ve undan yapılan bir çeşit helva (011/17) [?]

Dälämä: süte maya eklenerek yapılan bir yemek (011/9) [Tü.]

dondurmä: dağın başından elde edilen sert karı, şeker taneleri durumuna gelene kadar ezip üzerine pekmez, yumurta ve kaymak eklenerek yapılan bir yemek, dondurma (011/14) [Tü.]

Gälin hälvasi: bir çeşit helva (001/20) [Tü.]

hälva: helva (011/19) [Ar]

kaççı: un, yağ ve özel baharatlarla yapılan bir yemek (011/26) [Fa.]

Kästırmä: ayranı karıştırmadan kızartma durumu, tencerenin içine bir ağaç koyulur ama ayran karıştırılmıyor dolayısıyla kesik kesik oluyor, peynir gibi kullanılmaktadır (011/7) [Tü.]

Käşkuli: un, yağ ve şeker ile yapılan bir tatlı (011/23) [Fa.]

Laipolo: Pirinç pilavına çok miktarda et ve kuru üzüm eklenerek yapılan bir yemek (001/6) [Fa.]

Mastana: ayrana sert bir duruma gelene kadar bir ağaçla karıştırılır, baharatlarla tatlandırılmış ayran geriye kalan suyunu da çeksin diye keseye koyulup bir yerden asılır, suyu bittikten sonra üzerine sarımsak eklenerek yenir (001/10) [Fa.]

Meydä: pirinç unu ve pekmezden yapılan bir çeşit helva (011/25) [?]

Picigär: ciğeri baharatlarla kızartıp küçük parçalara doğrayıp hamur şekline getirdikten sonra, işkembe veya bağırsağın içine doldurup şişte pişirilen yemek (011/36) [Fa.]

Qarın qorma: eti kendi yağıyla pişirip, hafifçe kızartılmış işkembenin içine doldurduktan sonra yapılan bir yemek (011/33) [Tü.]

Qärä hälva: pekmez ve undan yapılan bir çeşit helva (011/22) [Tü.]

Qärä kaççı: yoüun baharatlı bir çeşit helva (011/26) [Tü.+ Fa.]

Qōrma: kavurma yemeği (011/29) [Tü.]

Sac käbabi ~ Sac qōrma: sac içinde etin kendi yağıyla kızartılması (011/30) [Tü.]

Sarı hälva: nişasta ve şekerden yapılan bir çeşit helva (011/23) [Tü.]

Six: özel şişlerde hazırlanan kuzu şiş; şişleri ota vermeden önce etlerin üstü bir kat hayvan yağıyla kapatılmalıdır (001/7) [Fa.]

Şorba: çorba (023/8) [Tü.]

Un qourma: un ve şekerden yapılan bir çeşit helva (011/24) [Tü.]

Xorma hälvasi: hurmadan yapılan bir çeşit helva (011/21) [Ar.+ Fa.]

Yaqli kuka: sac üzerinde pişirilen bir çeşit ekmek (001/1) [Tü.]

2.2.7.2 Yemek Malzemeleri

ablimu: limon suyu (001/31) [Fa.+ R.]

arrı yaq: hayvan yağı (001/3) [Tü.]

berenc: pirinç (011/25) [Fa.]

çay: çay (010/5) [Çin.]

çöräg otu: çörek otu (001/21) [Tü.]

darçin: tarçin (001/22) [Fa.]

darman: baharat (001/10) [Fa.]

dugi: pirinç (009/21) [?]

duz: tuz (001/7) [Tü.]

düşö: pekmez (011/14) [Tü.]

äsäl: bal (012/10) [Fa.]

ät: et (001/7) [Tü.]

hel: kakule (001/21) [Fa.]

maya: hamur mayası (011/9) [Fa.]

mixäk: karanfil (001/21) [Fa.]

pi: kuyruk yağı (001/7) [?]

qärä felfel: kara biber (001/21) [Tü.]

qurulimu: kurutulmuş limon (011/32) [Tü.+ R.]

su: su (001/15) [Tü.]

şäkär: şeker (001/22) [Fa.]

şireye xorma: hurma pekmezi (001/3) [Fa.+ Ar.]

un: un (011/5) [Tü.]

üzüm şiräsi: üzüm pekmezi (011/14) [Tü.+ Fa.]

xake qänd: pudra şeker (001/3) [Fa.]

xämir: hamur (001/2) [Fa.]

xorde qänd: pudra şeker (001/3) [Fa.]

xorma: hurma (001/21) [Ar.]

yaq: yağ (001/3) [Tü.]

yäx: buz (001/12) [Fa.]

yumurta: yumurta (011/12) [Tü.]

zäncäfil: zencefil (001/21) [Fa.]

zire: kimyon (001/10) [Fa.]

2.2.7.3 Süt Ürünleri

aqaranti: süt ürünleri (011/3) [Tü.]

ıranti: süt ürünleri (011/4) [Tü.]

ayran: ayran (001/10) [Tü.]

kärä: tereyağı (018/7) [Fa.]

käşk: kurut (001/15) [Fa.]

pänir: peynir (001/4) [Fa.]

qaraqurut: kurutun suyunu süzdükten sonra kaynatıp üzerine azıcık un serperek ortaya çıkan ürün (011/5) [Tü.]

qaymaq: kaymak (011/11) [Tü.]

qätiq: yoğurt (018/2) [Tü.]

süt: süt (011/4) [Tü.]

yoqord: yoğurt (011/18) [Tü.]

2.2.7.4 Tarım Ürünleri

arpa: arpa (002/1) [Tü.]

buqda: buğday (002/1) [Tü.]

lubiya: fasulye (018/12) [Fa.]

märcimäg: mercimek (002/2) [Fa.]

noxod: nohut (002/4) [Fa.]

saman: saman (018/11) [Tü.]

2.2.7.5 Meyve ve Sebzeler

mivä: meyve (002/19) [Fa.]

albalū: vişne (002/20) [Fa.]

alma: elma (002/8) [Tü.]

badam: badem (012/8) [Fa.]

bademcan: patlıcan (023/10) [Fa.]

bälal: mısır (003/15) [Fa.]

gilas: kıraz (002/20) [Fa.]

golabi: armut (002/20) [Fa.]

hulu: şeftali (002/20) [Fa.]

limu şirin: tatlı limon (007/14) [Fa.]

limu: limon (007/14) [R.]

musir: sarımsak ailesinden bir bitki, baharat olarak kullanılır (001/12) [Fa.]

nişaste: nişasta (011/23) [Fa.]

narängi: mandalına (007/14) [Fa.]

porteqal: portakal (007/14) [Fra.]

qarpuz: karpuz (007/13) [Tü.]

tämbäl küdi: bal kabağı (011/52) [Fa.]

säbzi: yeşillik (023/9) [Fa.]

soqan: soğan (001/1) [Tü.]

şälqäm: şalgam (023/9) [Fa.]

şämmam: şamama (007/13) [Ar.]

üzüm: üzüm (025/26) [Tü.]

zärdalū: kaysı (002/20) [Fa.]

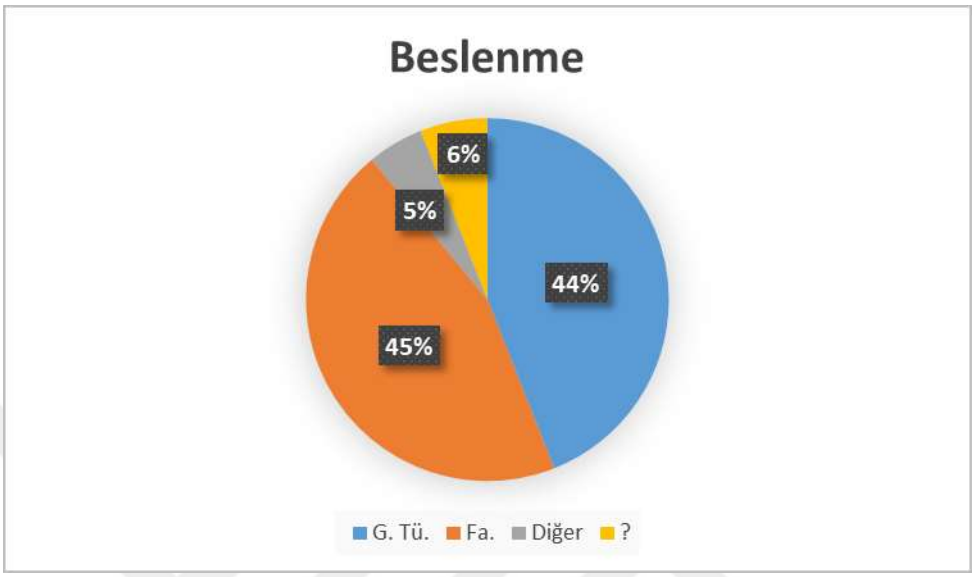

Şekil 2.15 *Kaşkay Türkçesinde Beslenme ile İlgili Adlar*

Kaşkay Türkçesinde Beslenme ile ilgili tam 103 kelime tespit edilip sayıca en fazla kelime bu alanda elde edilmiştir. Bu kelimeler arasında en çok Türkçe kelimeyi içinde barındıran alt başlık süt ürünleridir. Önceden beri Kaşkay halkı göçebe bir toplum oldukları için en çok hayvancılık yapmaktadırlar.Bu da hayvan ve hayvanlarla ilgili isimlerin fazlalığını açıklamaktadır.

Genellikle Türkçe isimli olan yemekler, Kaşkay topluluğuna özgü olup İran'ın diğer bölgelerinde bulunmamaktadır. Birçok yemek tarifinde et ana ürün olarak görülmektedir. Etten sonra süt ürünleri ve hayvan yağı en çok ilgi gören ve tüketilen ürünlerdirler.

Bunun yanı sıra bağcılıkla ilgili olan birçok meyve adı Farsçadan alınmıştır. Bütün bunlar Kaşkay halkının göçebe olduğunu ve en çok hayvancılıkla uğraştıklarını gösteren önemli ip uçlarıdır. Bu nedenle tarım ürünleri arasında sadece yaygınlıkla ekilen ve tüketilen *buqda, arpa* kelimeleri Türkçe olarak kullanılmaktadır.

2.2.8 Hayvan

2.2.8.1 Yabani Hayvanlar

ceyran: ceylan (013/4) [Moğ.]

donguz: domuz (026/15) [Tü.]

käftar: sırtlan (026/15) [Fa.]

maral: maral (013/1) [Tü.]

päläng: panter (026/15) [Fa.]

qurd: kurt (001/26) [Tü.]

tilki: tilki (025/2) [Tü.]

2.2.8.2 Evcil Hayvanlar

ämlik: iki koyundan emen kuzu (004/25) [Tü.]

ämzik: annesi yavrulama sırasında ölen kuzu (004/23) [Tü.]

arvanä: dişi deve (004/4) [Fa.]

äşşäg: eşek (012/25) [Tü.]

at: at (004/10) [Tü.]

barri xurus: horoz (004/48) [Fa.]

boqa: erkek sığır, öküzden daha büyük olan sığır (004/38) [Tü.]

boqara: iki kamburlu erkek deve (004/44) [?]

buzaqe: buzağı, sığır yavrusu (004/40) [Tü.]

cicä: civciv (020/1) [Fa.]

cocuq: devenin yeni doğmuş yavrusu (004/3) [Tü.]

cong: devenin bir yaşını geçen erkek yavrusu (004/8) [?]

cönge: sığırın erkek yavrusu, öküz olmaktan öncesi durumu (004/35) [?]

dävä: deve (004/45) [Tü.]

day: atin yavrusu; dayiçadan sonrası nōzinin öncesi (004/17) [Tü.]

dayiça: atin yavrusu; qolundan sonrası, daydan öncesi (004/16) [Tü.]

daylaq: devenin sütten kesildikten sonra bir yaşına kadar olan yavrusu (004/6) [Tü.]

dişi toqlu: koyun bir yaşını geçen dişi yavrusu, kuzudan sonraki yaşı (004/29) [Tü.]

doluq: atin yeni doğmuş yavrusu (004/14) [Tü.]

döşän: tavşan (004/76) [Tü.]

duvar: davar (002/22) [Tü.]

erkäg toqlu: koyun bir yaşını geçen dişi yavrusu, kuzudan sonraki yaşı (004/30) [Tü.]

gäççi: keçi (002/24) [Tü.]

guzaqe: buzağı, sığır yavrusu (004/39) [Tü.]

inäk: inek (004/37) [Tü.]

körpä: koyunun yeni doğmuş yavrusu (004/28) [Tü.]

läcäb: ölü kuzu yavrulayan koyun (004/24) [?]

larv: ağaçlarda bulunan bir çeşit haşere (021/31) [Fa.]

läytäg: ölü doğan kuzu (004/32) [?]

lok: erkek deve (004/2) [Fa.]

mäci: devenin bir yaşını geçen dişi yavrusu (004/8) [?]

madiyan: dişi at (004/12) [Fa.]

mäläq: çekirge (004/56) [Fa.]

märä: çoğunlukla hayvanların karnında yaşayan bir çeşit kurt, bit (011/59) [?]

nōpalan: eğitim alabilme, binile bilen duruma gelmiş olan at (004/19) [Fa.]

nōzin: eğitim alabilme, binile bilen duruma gelmiş olan at (004/18) [Fa.]

oqlaq: keçinin yeni doğmuş yavrusu (026/35) [Tü.]

öküz: öküz (004/39) [Tü.]

päxşe: sinek (021/18) [Fa.]

qatir: katır (012/35) [Tü.]

qıssır: yavrulayamayan koyun (004/24) [Tü.]

qızıları: arı (021/19) [Tü.]

qoç: koç (004/31) [Tü.]

qoçar: koyunun erkek yavrusu, toqludan daha büyük yaşa gelmiş durumu, genç koç (004/30) [Tü.]

qolun: atin sütten kesildikten sonra bir yaşına kadar olan yavrusu (004/15) [Tü.]

qoyun: koyun (014/6) [Tü.]

quzi ~ quzı ~ quzu: kuzu (012/25) [Tü.]

rugāh: koyunun sütten kesildikten sonra bir yaşına kadar olan yavrusu (004/28) [Fa.]

seqer ~ seqir: sığır (004/47) [Tü.]

siçan: sıçan (004/77) [Tü.]

şişäg: koyunun dişi yavrusu, toqludan daha büyük yaşa gelmiş durumu (004/30) [Tü.]

yabı: erkek at (004/12) [Fa.]

yeksal: devenin bir yaşında olan yavrusu (004/7) [Fa.]

2.2.8.3 Kuşlar

bayquş ~ bayqu ~ vayquş : baykuş (004/77) [Tü.]

belderçin: bıldırcın (004/74) [Tü.]

çoban aldatan: karga ailesinden bir kuş (004/55) [Tü.]

göärçin : güvercin (004/74) [Tü.]

laçin: erkek doğan (004/68) [Tü.]

pıt: bir çeşit kuş, çok küçük ve ötücü bir kuş (004/56) [?]

qarqa: karg (004/64) [Tü.]

ala qarqa: karga ailesinden bir kuş (004/62) [Tü.]

bor qarqa: karga ailesinden bir kuş (004/63) [Tü.]

göy qarqa: karga ailesinden bir kuş (004/62) [Tü.]

korkulätin: bir çeşit kuş (004/54) [Tü.]

qartal: kartal (004/75) [Tü.]

qärä läçäg: göğsü beyaz arkası kara bir kuş (004/60) [Tü.]

qäre quş: kartal (004/70) [Tü.]

qerqi: atmaca (4/67) [Tü.]

qız boqan ~ bayram quşi ~ gecä quşi : kız kuşu, ibikli (004/80) [Tü.]

ġoyun quşi: ispinozgillerden, ötücü bir kuş (004/21) [Tü.]

särçe: serçe (004/49) [Tü.]

seyd quşi: bir çeşit kuş (004/54) [Ar.+ Tü.]

seylan quş: kırlangıç (004/66) [Tü.]

soleyman quşi: bir çeşit kuş (004/55) [Ar.+ Tü.]

şahin: şahin kuşu (004/68) [Fa.]

tärlan: dişi doğan (004/68) [Tü.]

tooq ~ toyoġ: tavuk (009/22) [Tü.]

uzun ġuyruq: bir çeşit kuş (004/59) [Tü.]

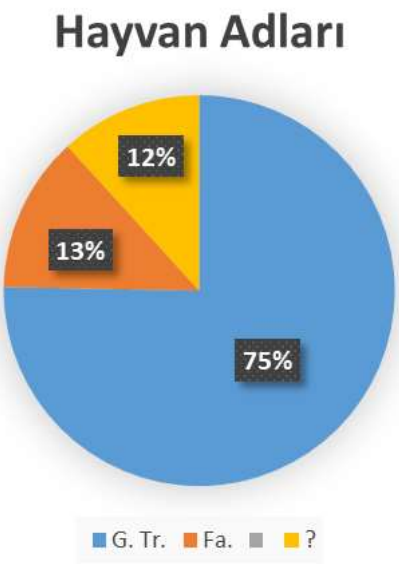

Şekil 2.16 *Kaşkay Türkçesinde Hayvan Adlarının Grafiği*

Kaşkay Türkçesinde Hayvan adları çok fazla çeşitlilik göstermektedir. Derlenen metinlerde toplam 85 hayvan adı tespit edilmiştir. Birçok av kuşu adının tespit edilmesi bu toplumun ava düşkünlüğünü ve çöllerin etrafında yaşadıklarını göstermektedir. Ayrıca özellikle koyun gibi evcil hayvanlarının isimlerinde birçok çeşitlilik gözlemlenmiştir. Yaş ve büyüklüğe bağlı koyun adlarını içeren 13 kelimenin bulunması da önemli bir özellik olarak dikkati çekmektedir.

Eski Türkçede *çocuk 'domuz'* (EDPT: 400) şeklinde bulunan kelime, Kaşkay Türkçesinde *cocuq* biçimiyle "devenin yeni doğmuş yavrusu (004/3)" anlamında kullanılmaktadır.

2.2.9 Doğa

2.2.9.1 Ağaç Adları

ärcin: sert ağaçları olan yaban badem ağacı (012/8) [Tü.]

badam: badem ağacı (012/8) [Fa.]

gäz: ılgın ağacı (012/32) [Fa.]

konar ~ kunar: sedir ağacı (012/19) [Fa.]

kulxun: dağ fistiği ağacı (012/11) [?]

mordar aqacı: soğuk yerlerde biten, yaprakları boyamak için kullanılan bir ağaç (022/6) [Fa.]

qärätolı: dağlık ve soğuk yerlerde biten yaban kiraz ağacı (012/21) [Tü.]

senobär: söğüt ağacı (002/21) [Ar.]

sepidār: kavak ağacı (002/21) [Tü.]

sıming: sarı çiçekli bir ağaç (021/5) [?]

2.2.9.2 Bitki Adları

āzär çub: ilaç olarak kullanılan bir bitki (001/22) [Fa.]

badläng: geven ailesinden bir bitki (012/33) [Fa.]

bonesorx: sarımsak ailesinden, kökü ve asıl gövdesi kırmızı olan bir bitki (001/18) [Fa.]

caşir: dağlarda biten güzel kokulu bir bitki, genellikle hayvanların yemi olur (012/13) [Fa.]

cikkä: sarımsak ailesinden, güzel kokulu bir bitki (001/18) [?]

çiçäg: güzel kokulu, sarı çiçekli bir bitki (012/5) [Tü.]

çoban çaştı: soğan ailesinden bir bitki (012/6) [Fa.]

çoqan: kalın köklü bir bitki, bitkinin kökü çamaşır yıkamak için kullanılır (001/19) [?]

gövän: dikenli bir çalı, ılgın (012/33) [Fa.]

härbä: küçük yaprakları olan ve ilaç olarak kullanılan bir bitki (001/28) [Ar.]

ılqın: ılqın (012/32) [Tü.]

kakol: genellikle çöllerde biten bir bitki (012/38) [Fa.]

kamah: dağlarda biten bir ot (012/4) [?]

kängär: yaprakları dikenli yaban bir bitki (001/18) [Fa.]

küciye: ılgın (012/34) [?]

märmäreşk: kalın yapraklı bir bitki (019/3) [?]

oqlaq butası: sıcak yerlerde biten, beyaz bir çalı (012/14) [Tü.+ Fa.]

ōşumpähn: kekik ailesinden bir bitki (012/15) [?]

pämme: pamuk bitkisi (012/30) [Fa.]

Pärre musir: sarımsak ailesinden, yenilebilir bir bitki (001/18) [Fa.]

qoçgedi: sarı çiçekli bir ot (012/1) [Tü.]

qoçiri: çöllerde biten bir bitki (012/4) [?]

sarı gül: sarı çiçekli bir bitki (012/2) [Tü.]

sirmuk: yaban sarımsak (001/18) [Fa.]

şänge şirä : sansevieria bitkisi (012/6) [Fa.]

şor: tuzlu yerlerde biten bitki (012/37) [Fa.]

xakeşir: kahverengi tohumları olan bir bitki, tohumları şerbet içerisinde kullanılır (019/3) [Fa.]

yalpaçan: ilaç olarak kullanılan çok acı bir bitki (012/14) [?]

2.2.9.3 Coğrafya ile İlgili Adlar

bärg: yaprak (012/14) [Fa.]

biyaban: çöl (023/11) [Fa.]

çämän: çimen (003/19) [Fa.]

çay: çay, göl (007/5) [Tü.]

çuxur: çukur (002/11) [Tü.]

daq: dağ (001/5) [Tü.]

daş: taş (001/26) [Tü.]

därre: dere (001/12) [Fa.]

göl: göl (025/13) [Tü.]

göy: gökyüzü (001/12) [Tü.]

sähra: sahra (012/5) [Ar.]

2.2.9.4 Hava Olayları

bärf: kar (011/14) [Fa.]

barun: yağış (016/5) [Fa.]

ıstı: sıcak (021/25) [Tü.]

kölgä: gölge (014/19) [Tü.]

sıcaq: sıcak (011/35) [Tü.]

souk: soğuk (012/29) [Tü.]

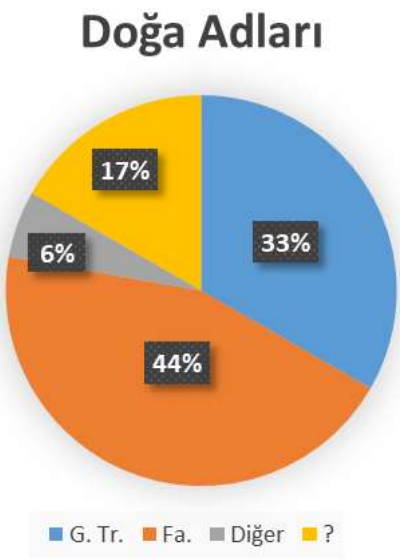

Şekil 2.17 *Kaşkay Türkçesinde Doğa Adları*

Kaşkay Türkçesinde Doğa ile ilgili 55 kelime tespit edilmiştir. Bu alanda birçok Farsçadan alıntı kelime bulunsa da, kökenlerini tespit edemediğimiz sadece Kaşkay Türkçesinde kullanılan kelimeler de dikkat çekicidirler.

2.2.10 Zaman Adları

paiz: son bahar (003/11) [Fa.]

yaz: yaz (002/4) [Tü.]

qiş: kış (003/13) [Tü.]

ay: ay (004/79) [Tü.]

dünän: dün (012/9) [Tü.]

eski: eski (007/6) [Tü.]

gecä: gece (009/12) [Tü.]

gün: gün (001/29) [Tü.]

günüz: gündüz (009/11) [Tü.]

ilärtär: daha önce (003/20) [Tü.]

indi: şimdi (001/26) [Tü.]

naştalıq: sabahın erken saati (001/1) [Fa.+ Tü.]

sähär: sabahın erken saati (009/3) [Fa.]

şam: gece (009/12) [Fa.]

zohr: öğlen saati (009/12) [Fa.]

il: yıl (002/16) [Tü.]

yıl: yıl (026/29) [Tü.]

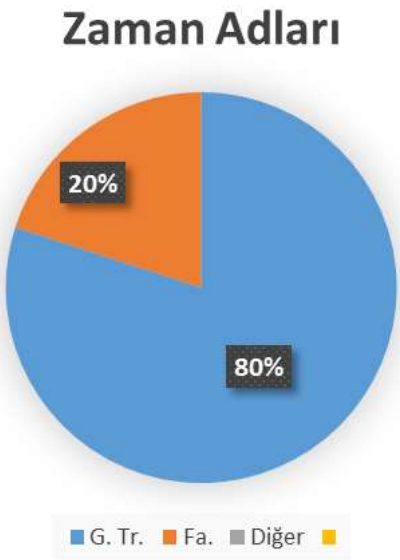

Şekil 2.18 *Kaşkay Türkçesinde Zaman Adları*

Kaşkay Türkçesinde 16 zaman adı tespit edilmiştir. Bu kelimelerin 80% Türkçedir ama ayların adı için Kaşkay Türkçesinde özel bir kelime kullanılmadığı da dikkati çeken hususlardandır.

2.2.11 Renk Adları

abi: mavi (001/27) [Fa.]

ala: ala rengi (004/62) [Tü.]

aq: ak, beyaz (013/5) [Tü.]

boz: boz rengi (011/37) [Tü.]

Firuzei: firuze rengi, açık mavi (001/27) [Fa.]

göy: mavi (001/12) [Tü.]

kähär: kahverengine yakın bir renk (013/7) [Fa.]

nili: çivit (001/27) [Fa.]

qärä: kara (004/62) [Tü.]

qermezi: kırmızı (011/28) [Ar.]

sarı: sarı (012/15) [Tü.]

tälai: altın rengi (011/24) [Fa.]

yaşil: yeşil (022/9) [Tü.]

yäşm: açık yeşil (012/38) [Fa.]

Renk adlarında en çok alıntı ara renklerde olmuştur. Ana renkler için bazen alıntı kelimeler kullanılsa bile rengin Türkçe karşılığı da Kaşkay Türkçesinde bulunmaktadır.

2.2.12 Sayılar

bir: bir (001/3) [Tü.]

iki: iki (001/48) [Tü.]

üç: üç (001/29) [Tü.]

dört: dört (004/58) [Tü.]

beş: beş (002/14) [Tü.]

altı: altı (017/3) [Tü.]

yedi: yedi (006/6) [Tü.]

säkkiz: sekiz (006/6) [Tü.]

on: on (009/4) [Tü.]

on bir: on bir (002/16) [Tü.]

on iki: on iki (002/16) [Tü.]

ıgırmı: yırmı (018/12) [Tü.]

yigirmi dört: yırmı dört (021/4) [Tü.]

otuz: otuz (015/9) [Tü.]

qırx: kırk (025/19) [Tü.]

yetmiş: yetmiş (015/9) [Tü.]

säksan: seksen (015/9) [Tü.]

yüz: yüz (026/1) [Tü.]

min: bin (002/14) [Tü.]

yek: bir (001/11) [Fa.]

do: iki (012/14) [Fa.]

se: üç (001/7) [Fa.]

çar: dört (009/12) [Fa.]

pänc: beş (009/12) [Fa.]

häft: yedi (009/22) [Fa.]

häşt: sekiz (009/22) [Fa.]

noh: dokuz (009/12) [Fa.]

däh: on (001/7) [Fa.]

dävazdäh: on iki (001/7) [Fa.]

bist: yırmı (015/7) [Fa.]

si: otuz (012/9) [Fa.]

çehel: kırk (001/23) [Fa.]

şäst: altmış (001/42) [Fa.]

Kaşkay Türkçesinde hem Türkçe hem de Farsça sayı adlarının kullanıldığı tespit edilmiştir.

2.2.13 Ölçüm Birimleri

ärşin: ölçüm birimi, 33 santimetre (002/12) [Rus.]

metir: metir (002/12) [Fra.]

sant: santimetre (001/7) [Fra.]

Ölçüm birimleri için genellikle farklı dillerden Farsçaya giren kelimeler kullanılmaktadır. Fakat kökeni Rusça ola *ärşin* kelimesi 71cm. değerindedir ama Kaşkay Türklerinde bu ölçü birimi 33 cm.'e denk gelmektedir..

2.3 Türkmen Türkçesi Tematik Dizin

Aşağıda Türkmen Türkçesinden derlenen isimlerin tematik dizini yer almaktadır. Dizinin karşısında Türkiye Türkçesindeki kullanımı yer almaktadır.

2.3.1 Eşyalar

2.3.1.1 Mutfak Eşyaları

äbişge: fincan (011/89) [Rus.]

āqlo: oqlō: merdane, oklava (011/28) [Tü.]

ät dō̈liyän: et ezen (011/64) [Tü.]

çā̈ynik: çaydanlik (011/91) [?]

çeläg bardak: bardak (011/89) [?+ Tü.]

çemçä: kepçe, Genelde yemek karıştırmak için kullanılan ağaçtan kaşık (011/96) [Tü.]

dekmiş: çaydanlık (011/91) [Tü.]

fincan: fincan (011/89) [Ar.]

käpgir: kevgir (011/23) [Fa.]

kartuşge: içinde su içilen bir kap (011/89) [Rus.]

kāṣe: kâse (011/92) [Fa.]

mardax: bardak (011/92) [Tü.]

mecmä: büyük tepsi (011/93) [?]

ocoq: ocak (011/98) [Tü.]

parç: sürahi (011/93) [Fa.]

qab: kap (011/48) [Tü.]

qablämä: tencere (011/9) [Tü.]

qäläm: kaşık (011/93) [Ar.]

qāẓan: kazan (011/43) [Tü.]

rändä: rende (011/54) [Fa.]

ṣoqı: et ezici, havan (011/85) [?]

ṣüẓgüç: süzgeç (011/62) [Tü.]

ṣuẓoq: kepçe (011/94) [Tü.]

şekärqab: şekerlik (011/92) [Fa+ Tü.]

tāqan: üzerinde yemek pişirilen üç ayaklı bir alet (011/98) [Tü.]

tendir: odunla yanan yemek pişirilen ocak, tandır (011/54) [Ar.]

värdän: mardane (011/28) [Fa.]

2.3.1.2 Hayvanlarla ilgili Eşyalar

dūẓdaşı: içinde koyunlara tuz verilen kap (011/41) [Tü.]

qudadalma: duz taşı (011/41) [?]

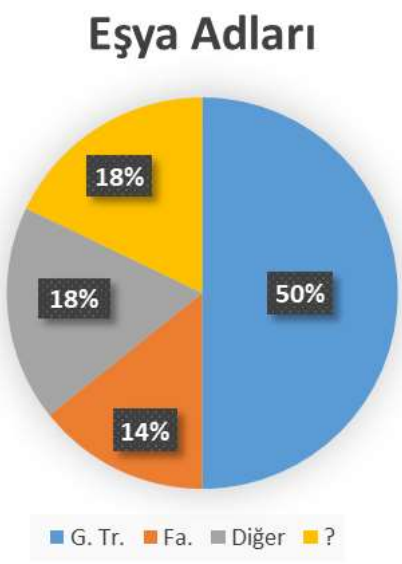

Şekil 2.19 *Türkmen Türkçesinde Eşya Adlarının Grafiği*

Türkmen Türkçesinde derlenen toplam 29 Eşya adından 50%'si alıntı kelimelerden meydana gelmektedir. Farsçanın yanısıra Türkmen Türkçesinde Rusçadan alıntı kelimeler de bulunmaktadır. Türkmen halkının Türkmenistan ülkesi ve İran Türkmen bölgesine ayrılmadan önce Ruslarla komşuluğu ve savaşlarda Ruslarla bir arada bulunması bu iki dil arasında kelime alışverişine neden olmuştur.

2.3.2 Mekân Adları

2.3.2.1 Coğrafi yönler

arxa ~ ärkä: arka (002/13) (004/24) [Tü.]

ara: ara (001/1) [Tü.]

aşaqı: aşağı (004/8) [Tü.]

iç: iç (008/3) [Tü.]

iẓ: üzeri, üst (011/15) [Tü.]

taşqar: dışarı (004/8) [Tü.]

üṣt: üst (004/8) [Tü.]

yān: yan (004/11) [Tü.]

tay: taraf (008/21) [Tü.]

2.3.2.2 Hayvanların Barınakları

iṣtäbl: atların tutulduğu yer (004/9) [Fa.]

tävilä: ineklerin tutulduğu yer (004/9) [Ar.]

2.3.2.3 Mekân ve Yerleşim İle İlgili Adlar

bāq: bağ (001/1) [Fa.]

baq: bağ (001/6) [Fa.]

baqçe: bahçe (001/1) [Fa.]

bāzar: bazar (008/19) [Fa.]

bostan: bağ (001/1) [Fa.]

mädresä: okul (007/27) [Ar.]

mähälle: mahalle (009/20) [Ar.]

märtä: çöl (004/4) [Ar.]

mezarçılıq: mezarlık (009/19) [Ar.+ Tü.]

öw: ev (007/20) [Tü.]

qaraöv: siyah keçinin tüyünden yapılan çadır (011/89) [Tü.]

şähr: şehir (004/4) [Fa.]

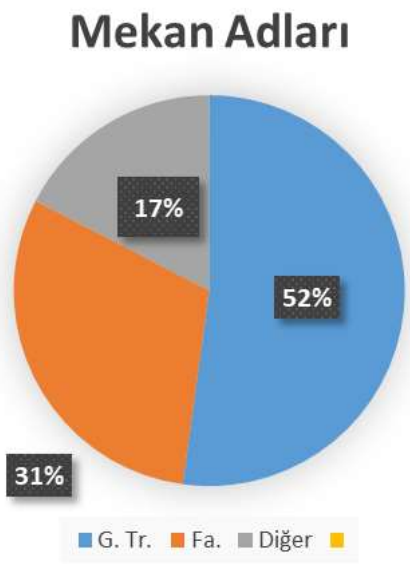

Şekil 2.20 *Türkmen Türkçesinde Mekân Adları Grafiği*

Mekân ile ilgili olan coğrafi yönlernin hepsi Türkçe olarak kullanmaktadır. Türkmenler tarih boyunca göçebe yaşamış topluluklardandır son zamanlarda yerleşik hayata geçenleri olsa da hālā İran'da bu yaşamlarını sürdürenlerin sayısı da az değildir. Böylece derlenen metinlerde Mekân ve yerleşimla ilgili kelimeler çoğunlukla alıntı kelimelerden oluşmaktadır. Göçebe hayatın temelini oluşturan çadır kelimesi, Türkçe olarak *qaraöv* olarak kullanılır.

2.3.3 Birey İle İlgili Adlar

ādam: insan (009/6) [Ar.]

ärkäk: erkek (011/37) [Tü.]

oqlan: oğlan (011/37) [Tü.]

qız: kız (011/37) [Tü.]

öẓ: kendi (009/2) [Tü.]

2.3.3.1 Özel Kız Adları

Eççeke: özel kız adı (011/46) [Tü.]

2.3.4 Toplumla İlgili Adlar

hämsayä: komşu (007/20) [Fa.]

qomşu: komşu (007/23) [Tü.]

doşt: dost (009/22) [Fa.]

famil: akaba (009/22) [Fra.]

tayfa: tayfa (011/91) [Ar.]

2.3.4.1 Akrabalık Adları

āqa: ağabey (005/7) [Moğ.]

ata: baba (005/4) [Tü.]

axtuq: torun (005/38) [Tü.]

ärus: gelin (011/42) [Ar.]

bacı: abla (005/10) [Tü.]

bāldız: baldız (005/32) [Tü.]

bāllı ~ ballı: kız kardeş (005/10, 005/12) [Tü.]

bāva: baba (005/21) [Fa.]

çıkan: teyze çocuğu, kuzen (005/36) [Tü.]

çōluq: torunun çocuğu (005/38) [Tü.]

dā̈de: baba (005/2) [Tü.]

daı: dayı (005/17) [Tü.]

daıẓä: dayının eşi, yenge (005/18) [Tü.]

damad: damat (011/37) [Fa.]

dayza: teyze (005/25) [Tü.]

doqon oqlan: amca çocuğu, kuzen (005/34) [Tü.]

doqon oqlan qıẓı: amca çocuğunun kızı (005/35) [Tü.]

ecäke: hala (005/24) [Tü.]

ece: anne (005/2) [Tü.]

eceke: abla (005/9) [Tü.]

gälin: gelin (011/37) [Tü.]

gälin ecä: ağabeyin eşi (005/11) [Tü.]

gälin daıẓä: büyük dayının eşi (005/19) [Tü.]

gälläce: yenge (005/14) [Tü.]

inin: erkek kardeş (005/8) [Tü.]

kāka: babanın babası, dede (005/22) [Fa.]

māmā: anneanne (005/20) [Fa.]

nänä: anne, nine (005/4) [Tü.]

olkān ece: babaanne (005/15) [Tü.]

oqqece: babaanne (005/15) [Tü.]

qarındaş: kardeş (009/22) [Tü.]

qāṛece: babaanne (005/15) [Tü.]

qaynāqa: kayın birader (005/26) [Tü.]

qaynata: kayın baba (005/27) [Tü.]

qaynekeci: kayın, erkeğe göre eşinin ablası (005/30) [Tü.]

qaynene: kaynana (005/28) [Tü.]

yūluq: torunun torunu (005/39) [Tü.]

yūrci: kayınço, eşin erkek kardeşi (005/31) [Tü.]

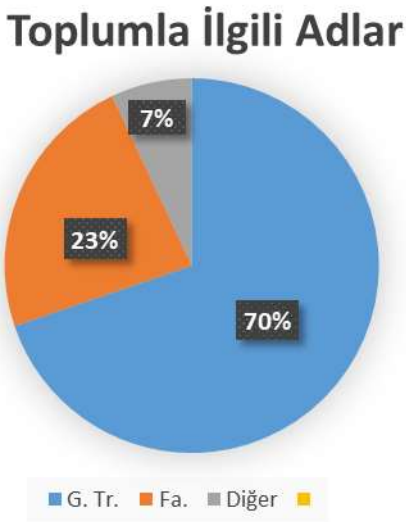

Şekil 2.21 *Toplumla İlgili Adların Grafiği*

Türkmen boylarında birlik ve beraberlik çok önemli olmuştur. Türkmenler arasında aile kurumu her zaman değerli sayılmış ve kutsal bilinmiştir. Günümüzde bile kavim dışı evlilikler

hoş görülmemektedir. Arabalık ilişkilerinin çok önemli olduğundan akrabalık adlarının bir çoğu Türkçe olup, birçok kelime Eski Türkçeden kullanılmakatadır.

çıkan kelimesi aynı anlam ve biçimle Eski Türkçede bulunmaktadır (EDPT: 409). Bu kelime Köktürk yazıtlarında da görünür.

Köktürk yazıtlarında bulunan ve Türkmen Türkçesinde kullanımına devam ettiren kelime *inin* kelimesidir. Eski Türkçede *ini:* (EDPT: 170) şeklinde bulunan kelime anlamını koruyarak inin biçimiyle Türkmen Türkçesinde kullanılmaktadır.

eceke: abla, hala (005/9) kelimesi, eçe ve eke (EDPT:9) biçimiyle Eski Türkçede "anneden daha küçük teyze, ve abla" anlamında bulunmaktadır.

Türkmencede tespit edilen *yūrci* kelimesi aynı anlamla Eski Türkçede *yurç* şeklinde görülür. (EDPT: 958)

2.3.5 Organ Adları

āq cigär: akciğer (002/7) [Tü.+ Fa.]

āq öyke: akciğer (002/7) [Tü.+ Tü.]

aqıẓ: ağız (002/2) [Tü.]

āş qāẓan: mide (002/6) [Tü.+ Tü.]

äl: el (009/8) [Tü.]

äyaq: ayak (011/98) [Tü.]

böräk: böbrek (002/9) [Tü.]

çüçüglug: leğen kemikleri (002/12) [Tü.]

dālıq: dalak (002/8) [Tü.]

dıl: dil (002/3) [Tü.]

diş: diş (002/1) [Tü.]

içäge: bağırsak (002/10) [Tü.]

mur̲t: bıyık (002/4) [?]

mädä: mide (002/6) [Ar.]

ōmurqa: omurga (002/13) [Tü.]

ṣäqqal: sakal (002/5) [Tü.]

yörök: yürek (002/7) [Tü.]

Türkmen Türkçesinde toplam 17 organ adı tespit edilmiştir. Organ adlarının hepsinin Türkçe olarak kullanılması dikkat çekicidir. Sadece ‘mide’ kelimesi için Türkçe olan *āş qāẓan* kelimesinin yanısıra Arapça eşanlamlısı *mädä* de kullanılır. İran Türk ağızlarının hiç birinde bulunmayan *āş qāẓan* kelimesi de oldukça ilginçtir. Bu kelime Eski Türkçe âş ‘yemek’ (EDPT: 253) ve kazan ‘kazan’ (EDPT: 684) kelimelerinin birleşmesiyle meydana gelmektedidr.

2.3.6 Beslenme

2.3.6.1 Yemek Adları

Bŏrög: Börek (011/25) [Tü.]

Çäktirmä: pirinç, salça ve etin karışımıyla yapılan yemek (011/7) [Tü.]

Çānäq: düğünlerde verilen, hamurla yapılan bir yemek (011/30) [Tü.]

Çävati ~ Çavatı: bayramlarda dağıtılan, hamuru kızartarak yapılan yemek (011/76), (009/24) [?]

Çöräg: ekmek (008/4) [Tü.]

Çıqıt: kuru yemiş (009/25) [Tü.]

Ekmäg: ekmek (011/80) [Tü.]

Gäpimä: Böreğin iç harcı (011/60) [Tü.]

Käbab: kebab (009/26) [Fa.]

käte: pirinç pilavi (011/9) [Fa.]

keyk: kek (011/72) [İng.]

Kokoloq~ Qayış~ Qotab: kıyma veya ıspanakla yapılan bir çeşit börek (011/61) [Tü.]

Okura: düğünlerde verilen bir yemek (011/30) [Tü.]

Pişmä: un, yumurta, süt, şeker ve yağla pişirilen bir tatlı (009/24) [Tü.]

Poṣtoq: hamurla yapılan, bol yağda kızartırılan yemek (009/24) [?]

Puṣluq: hamurla yapılan bir yemek (011/42) [Tü.]

Qatlama: hamuru kat kat dizerek yapılan tatlı (009/24) [Tü.]

Qāvurma: yemek adı, kavurma (009/26) [Tü.]

Tatar çöräg: bir çeşit ekmek (009/24) [Tü.]

Täqamlıq: içinde patates ve kıyma koyulan, su da haşlanan hamur yemeği (011/18) [Tü.]

2.3.6.2 Yemek Malzemeleri

ät: et (011/7) [Tü.]

dūẓ: tuz (011/57) [Tü.]

hämir: hamur (011/27) [Fa.]

maya: maya (011/76) [Fa.]

pışıg ~ pişūq ~ puşuq: toz şeker (011/86) [?]

qara qurç: bir çeşit baharat (011/65) [?]

robb: salça (011/6) [Fa.]

şu: su (011/21) [Tü.]

şekär: şeker (011/50) [Fa.]

şokolat: çikolata (011/31) [İtalyanca.]

ūn: un (008/4) [Tü.]

yāq: yağ (011/32) [Tü.]

yumurtqa: yumurta (011/66) [Tü.]

ẓire: kimyon (008/10) [Fa.]

2.3.6.3 Süt Ürünleri

çal: ayran (001/45) [?]

mesgä yaq: Tereyağı (001/44) [Fa.+ Tü.]

peynir: peynir (001/48) [Fa.]

qara qurt: kara kurut (001/47) [Tü.]

qatıq: yoğurt (001/43) [Tü.]

qaymaq: kaymak (001/49) [Tü.]

qurt: kurut (001/46) [Tü.]

şüt: süt (001/42) [Tü.]

2.3.6.4 Tarım Ürünleri

arfa: arpa (007/1) [Tü.]

buqdey : buğday (007/1) [Tü.]

2.3.6.5 Meyve ve Sebzeler

alma: elma (001/19) [Tü.]

armıt: armut (001/23) [Tü.]

älbälu: vişne (001/2) [Fa.]

älu: sarı erik (001/3) [Fa.]

bādemcan: patlıcan (8.11) [Fa.]

baqala: bakla (001/38) [Ar.]

beh: ayva (001/7) [Fa.]

bŏ̄rşlän: Ahududu (001/11) [?]

espenaq: ıspanak (011/63) [R.]

gīlaş: kiraz (001/26) [Fa.]

hiyar ~ xiyār: salatalık (001/15, 008/20) [Fa.]

horma: hurma (001/14) [Ar.]

hoẓ: ceviz (001/22) [Ar.]

hälçäk: yeşil erik (001/24) [?]

hürşkäd: bir tarım ürünü (8.11) [?]

incir: incir (001/5) [Fa.]

iqde: iğde (001/18) [Tü.]

kā̆di: kabak (001/34) [Fa.]

kā̆şil: havuç (001/40) [Fa.]

keu: marul (001/41) [Fa.]

kortop: patates (001/50) [Rus.]

kömölög: mantar (001/52) [?]

käläm: lahana (001/36) [Fa.]

limu: limon (001/27) [R.]

lôbiya: Fasulye (001/39) [Fa.]

mouz: muz (001/28) [Ar.]

mäkkä cävan: mısır (001/38) [Ar.+ Fa.]

nâr: nar (001/4) [Fa.]

narengi: mandalına (001/31) [Fa.]

nargil: hindistan cevizi (001/29) [Fa.]

pıbıq: fıstık (001/9) [Yu.]

pındıq: fındık (001/21)

pırtıqal: portakal (001/8) [Fra.]

pıste: fıstık (001/9) [Yu.]

pomaẓor ~ pamador: domates (001/25) [Rus.]

qarpuẓ: karpız (001/33) [Tü.]

qāvun: kavun (001/13) [Tü.]

ṣārı ali: kaysı (001/16) [Tü.]

ṣarımṣak: sarımsak (8.11) [Tü.]

ṣoqan: soğan (001/51) [Tü.]

şeftāli: şeftali (001/20) [Fa.]

toronç: turunç (001/30) [Fa.]

tut: dut (001/12) [Fa.]

üẓüm: üzüm (001/6) [Tü.]

ẓeytun: zeytin (001/17) [Ar.]

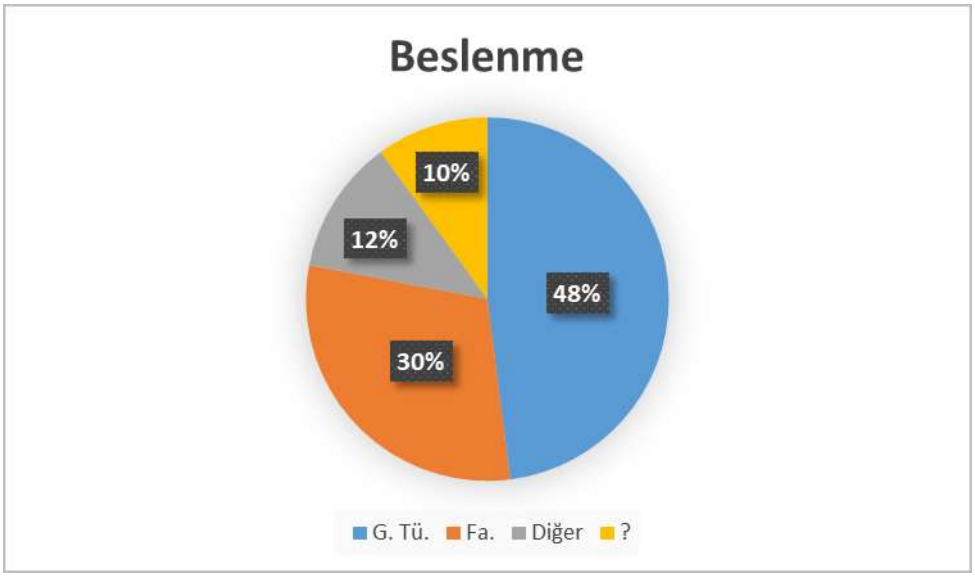

Şekil 2.22 *Türkmen Türkçesinde Beslenme ile İlgili Adların Grafiği*

Türkmen Türkçesinde yemeklerin adı çoğunlukla Türkçedir. Diğer Türk kavimlerde de görüldüğü gibi Süt Ürünleri alanında Farsça *peynir* kelimesi dışında bütün kelimeler Türkçe

olarak kullanılmıştır. Bu da Türkmen kavimlerinin Hayvan ürünleriyle beslendiklerini gösteren önemli bir ip ucudur.

Diğer taraftan bağcılıkla ilgili isimler, özellikle meyvelerin adı çoğunlukla Farsçadan alınmıştır.

2.3.7 Hayvan Adları

2.3.7.1 Yabani Hayvanlar

arşlan: arsalan (003/29) [Tü.]
ayı: ayı (003/38) [Tü.]
barş: kaplan (003/27) [Tü.]
qaplan: panter (003/28) [Tü.]
şaqal: çakal (003/24) [Fa.]
şırtlan: sırtlan (003/23) [Tü.]
tilki: tilki (003/25) [Tü.]
yekä qafan: domuz (003/40) [Tü.]

2.3.7.2 Evcil Hayvanlar

arı: arı (003/31) [Tü.]
at: at (003/6) [Tü.]
ālabāy: Türkmenlere ait bir çeşit köpeğin adı (004/13) [Tü.]
äfşar qoyun ~ mang ~ moqan: Türkmenlere ait bir çeşit koyunun adı (004/15) [Fa.+Tü.]
balık: balık (003/44) [Tü.]
bijın: maymun (003/33) [Çin.]
boqro: erkek deve (003/4) [?]
çekirtge: çekirge (003/35) [Tü.]
ceyran: ceylan (003/36) [Moğ.]
çıbın: sivrisinek (003/22) [Tü.]
davar: davar (009/16) [Tü.]
dıyä: deve (003/4) [Tü.]
donguz: domuz (003/34, 003/39) [Tü.]

eşäg: eşek (003/18) [Tü.]

geçi: keçi (003/9) [Tü.]

gucuk: köpek (003/17) [?]

hacıläkläk: leylek (003/55) [Fa.]

horoz: horoz (003/53) [Fa.]

ıçgan: akrep (003/56) [?]

it: köpek (003/17) [Tü.]

käbäläk: kelebek (003/30) [Tü.]

käbdär: güvercin (003/51) [Fa.]

käkilik: keklik (003/58) [Tü.]

keyik: geyik (003/37) [Tü.]

kirfi: kirpi (003/41) [Tü.]

kortuçan: yarasa (003/10) [?]

yerşiçan: yarasa (003/10) [Tü.]

köşoq: devenin yeni doğmuş çocuğu (003/5) [Tü.]

läqqäbalık: balina (003/45) [?+ Tü.]

maymun: maymun (003/33) [Ar.]

mişig ~ pişig: kedi (003/16) [?]

möcüg: kurt (003/26) [Tü.]

möy: ömürcek (003/14) [?]

oqlaq ~ oqluq: keçinin yeni doğmuş yavrusu (003/9) [Tü.]

pil: fil (003/32) [Ar.]

pıştbaqa: kaplumbağa (003/11) [Tü.]

qarınçe: karınca (003/21) [Tü.]

qatır: katır (003/19) [Fa.]

qonon: at yavrusu (004/19) [Tü.]

qoyun: koyun (003/41) [Tü.]

qozu ~ quzu: kuzu (003/8) [Tü.]

qurbaqa: kurbağa (003/46) [Tü.]

qurçug: kurt (003/20) [Tü.]

qurt: kurt (003/26) [Tü.]

ṣıçan: sıçan (003/15) [Tü.]

ṣıqır: sığır (003/3) [Tü.]

tanä: sığır yavrusu (003/3) [Tü.]

tay: at yavrusu (003/6) [Tü.]

yılan: yılan (003/59) [Tü.]

2.3.7.3 Kuşlar

bayenä: baykuş (003/57) [?]

bayguş: baykuş (003/57) [Tü.]

bilbil: bülbül (003/47) [Fa.]

buqälämun: hindi (003/12) [Fa.]

burqut: şahin (003/49) [Tü.]

diyäquş: deve kuşu (003/13) [Tü.]

qarqa: karga (003/42) [Tü.]

quş: kuş (003/50) [Tü.]

quv qaẓ: kuğu (003/56) [Tü.]

ṣu quşı: su kuşu (003/54) [Tü.]

tavuq: tavuk (003/52) [Tü.]

tavuṣ quṣ: tavus kuşu (003/60) [Fa+ Tü.]

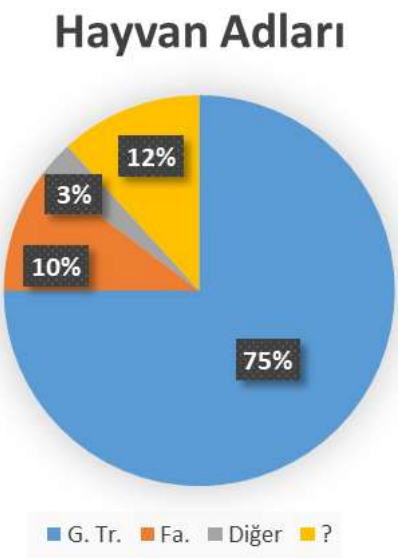

Şekil 2.23 *Türkmen Türkçesinde Hayvan Adları Grafiği*

Türkmen Türkçesinde toplam 68 hayvan ismi tespit edilmiştir. Hayvan adları çoğunlukla Türkçe kelimelerden oluşmaktadır. Özellikle evcil hayvanların farklı yaşları ve cinsiyetleri için farklı kelimeler kullanılmaktadır. Bu da Türkmen halkının hayvan ve hayvancılığa ne kadar önem verdiğini göstermektedir.

Eski Türkçede *çekürge* (EDPT: 416) şeklinde bulunan kelime Türkmen Türkçesinde de çekirtge (003/35) şeklinde tespit edilmiş olup 'deve yavrusu' anlamında kullanılan köşoq (003/5) kelimesi Eski Türkçede *köşek 'hayvan yavrusu, deve yavrusu'* (EDPT: 452) şeklinde bulunmaktadır.

2.3.8 Doğa

2.3.8.1 Ağaç Adları

hōz: ceviz ağacı (007/3) [Ar.]

incir: incir ağacı (007/3) [Fa.]

kerkō̄: akçaağaç (007/3) [?]

mazı: bir ağaç türü (007/3) [Fa.]

mel: üzüm ağacı (001/6) [Eski Fa.]

nar: nar ağacı (007/3) [Fa.]

seüd:söğüt (007/3) [Fa.]

2.3.8.2 Bitki Adları

Bozoqan: Bir bitki adı(007/6) [Tü.]

Çıratan: Bir bitki adı (007/4) [Tü.]

Gicerök: Isırgan (007/2) [Tü.]

Gileük: Bir bitki adı(007/1) [Tü.]

Goyul: Bir bitki adı(007/5) [Tü.]

Goyur: Bir bitki adı (007/1) [Tü.]

Qānıyaç: tuzlu bir ot adı (007/4) [Tü.]

Qaraq: Bir bitki adı (007/4) [Tü.]

Qaraqan: tuzlu bir ot adı (007/4) [Tü.]

Quş Göẓi: tuzlu bir ot adı (007/4) [Tü.]

Salsola: tuzlu bir ot adı (007/4) [?]

Ṣücüboyan: meyan kökü (007/5) [Tü.]

Yannaq: deve dikeni (007/2) [Tü.]

Yavşan: yavşan (007/6) [Tü.]

Yılqın: ılgın (007/2) [Tü.]

Yulaf: yulaf (007/4) [R.]

2.3.8.3 Coğrafya ile İlgili Adlar

çuqur: çukur (8.3) [Tü.]

qum: kum (8.3) [Tü.]

taş: taş (004/10) [Tü.]

2.3.8.4 Hava Olayları

qızqın: sıcak (004/10) [Tü.]

ṣoūq: soğuk (004/10) [Tü.]

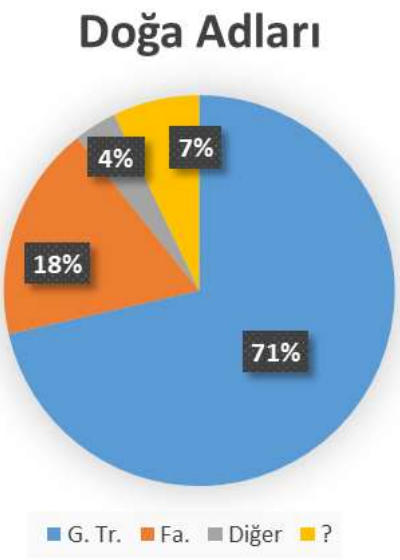

Şekil 2.24 *Türkmen Türkçesinde Doğa Adları*

Türkmen Türkçesinde doğa ile ilgili 28 isim elde edilmiştir. Bu başlıklar altında en dikkat çekici husus bitki adlarıdır. Tespit edilen bitki adları, Farsçada ve İran'da konuşulan diğer Türk ağızlarında görülmemiştir ve Türkmenlere özgü isimlerdir. Zaman Adları

fäṣil: mevsim (007/25) [Ar.]
yāz: bahar (007/25) [Tü.]
tomuẓ: yaz (007/26) [Ar.]
gŭẓ: son bahar (007/27) [Tü.]
qış: kış (004/8) [Tü.]
an: an (004/23) [Tü.]
indi: şimdi (004/3) [Tü.]
gecä: gece (007/17) [Tü.]
gün: gün (007/20) [Tü.]
ıl: yıl (007/20) [Tü.]
häftä: hafta (007/29) [Fa.]
Şänbe: Cumartesi (007/29) [Fa.]
perşänbä: Perşembe (007/29) [Fa.]
īṣ: Perşembe (011/78) [?]

āy: ay (7.1) [Tü.]

Mehärräm: Kameri ayların ilk ayı (007/1) [Ar.]

Ṣäfär: Kameri ayların 2. ayı (007/2) [Ar.]

Räbiolävväl: Kameri ayların 3. ayı (007/4) [Ar.]

Räbiossani: Kameri ayların 4. ayı (007/4) [Ar.]

Cämadiolävväl: Kameri ayların 5. ayı (007/4) [Ar.]

Cämadiolaxär: Kameri ayların 6. ayı (007/4) [Ar.]

Cämadiossani: Kameri ayların 6. ayı (007/4) [Ar.]

Ereci: Kameri ayların 7. ayı (007/8) [Ar.]

Şäban: Kameri ayların 8. ayı (007/9) [Ar.]

Erämäẓan: Kameri ayların 9. ayı (007/10) [Ar.]

Şävval: Kameri ayların 10. ayı (007/11) [Ar.]

Zihäcce: Kameri ayların 11. ayı (007/13) [Ar.]

Ziqäde: Kameri ayların 12. ayı (007/12) [Ar.]

Türkmence- Türkmence- Farsça bir sözlük olan Farhang-e Sina sözlüğünün girişinde ayların adı şu şekilde verilmiştir:

Aşır ayı: Muharrem ayı

Sapar ay: Sefer ayı

Dört Tırkeşing başı: Rebî'ül-evvel ayı

Dört Tırkeşing ikinci ayı: Rebî'ül-ahir ayı

Dört Tırkeşing üçinci ayı: Cemaziyü'l evvel ayı

Dört Tırkeşing dördinci ayı: Cemaziyü'l ahir ayı

Äräcäb ayı: Racep ayı

Märät ayı: Şaban ayı

Araza uraza ayı: Ramazan ayı

Bayram ayı: Şevval ayı

Baş ay: Zilkade ayı

Qurban ay: Zilhicce ayı

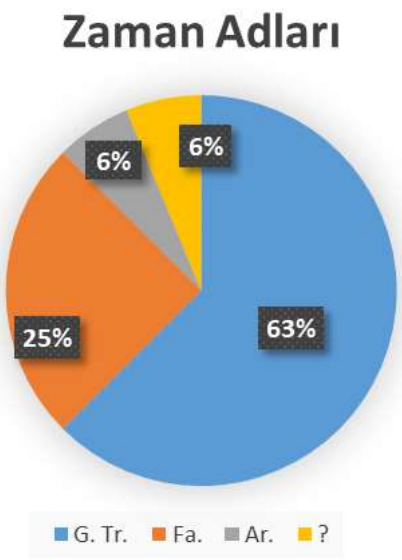

Şekil 2.25 *Türkmen Türkçesinde Zaman Adları Grafiği*

Türkmen Türkçesinde zaman terimleri ve mevsim adları Türkçe olsa da, ayların ismi için hep Arapça isimler kullanılır. İran'ın diğer bölgelerinde yaygın olmayan ve ülkenin resmi takvimi sayılmayan Kameri takvim Türkmenler tarafından kullanılmaktadır.

2.3.9 Renk Adları

qara: kara (011/65) [Tü.]

2.3.10 Sayılar

biṛ: bir (006/2) [Tü.]
ikki: iki (006/2) [Tü.]
üç: üç (006/2) [Tü.]
dörd: dört (006/2) [Tü.]
bā̄ş: beş (006/2) [Tü.]
altı: altı (006/2) [Tü.]
yeddi: yedi (006/2) [Tü.]
şäkkiz: sekiz (006/2) [Tü.]
doqquẓ: dokuz (006/2) [Tü.]

ōn: on (006/2) [Tü.]

ōn bir: on bir (006/3) [Tü.]

ōn iki: on iki (006/3) [Tü.]

ōn üç: on üç (006/3) [Tü.]

ōn dörḍ: on dört (006/3) [Tü.]

ōn bā̈ş: on beş (006/3) [Tü.]

ōn altı: on altı (006/3) [Tü.]

ōn yedi: on yedi (006/3) [Tü.]

ōn ṣäkkiz: on sekiz (006/3) [Tü.]

ōn doqquẓ: on dokuz (006/3) [Tü.]

yıqrım: yırmı (006/3) [Tü.]

yıqrım bir: yirmi bir (006/4) [Tü.]

yıqrım iki: yirmi iki(006/4) [Tü.]

yıqrım üç: yirmi üç (006/4) [Tü.]

otuẓ: otuz (006/4) [Tü.]

otuẓ bir: otuz bir (006/5) [Tü.]

otuẓ iki: otuz iki (006/5) [Tü.]

qırq: kırk (006/5) [Tü.]

qırq bir: kırk bir (006/6) [Tü.]

qırq iki: kırk iki (006/6) [Tü.]

elli: elli (006/6) [Tü.]

elli bir: elli bir (006/7) [Tü.]

elli iki: elli iki (006/7) [Tü.]

altmış: altmış (006/7) [Tü.]

yetmiş: yetmiş (006/8) [Tü.]

altmış bir: altmış bir (006/8) [Tü.]

altmış iki: altmış iki (006/8) [Tü.]

ṣeqṣän: seksen (006/9) [Tü.]

toqṣan: doksan (006/10) [Tü.]

yüẓ: yüz (006/11) [Tü.]

yüẓ bir: yüz bir (006/12) [Tü.]

yüẓ iki: yüz iki (006/12) [Tü.]

yüẓ üç: yüz üç (006/12) [Tü.]

yüẓ yıqrım: yüz yirmi (006/12) [Tü.]

yüẓ otuẓ: yüz otuz (006/12) [Tü.]

yüẓ qırq: yüz kırk (006/12) [Tü.]

yüẓ elli: yüz elli (006/12) [Tü.]

yüẓ toqṣan: yüz doksan (006/12) [Tü.]

iki yüẓ: iki yüz (006/13) [Tü.]

üç yüẓ: üç yüz (006/13) [Tü.]

dörḍ yüẓ: dört yüz (006/13) [Tü.]

bā̈ş yüẓ: beş yüz (006/13) [Tü.]

altı yüẓ: altı yüz (006/13) [Tü.]

yedi yüẓ: yedi yüz (006/13) [Tü.]

ṣäkkiz yüẓ: sekiz yüz (006/13) [Tü.]

doqquẓ yüẓ: dokuz yüz (006/13) [Tü.]

müng: bin (006/13) [Tü.]

müng biṛ yüẓ: bin yüz (006/14) [Tü.]

müng iki yüẓ: bin iki yüz (006/14) [Tü.]

müng üç yüẓ: bin üç yüz (006/14) [Tü.]

Türkmen Türkçesinde bütün sayılar Türkçe olarak kullanılmaktadır. Konuşma sırasında da sayılar hep Türkçe olarak kullanılmaktadır.

2.4 Halaç Türkçesi Tematik Dizin

Halaç Türkçesi metinleri Covid 19 hastalığı sebebiyle oluşan seyahat kısıtlamaları yüzünden yüz yüze değil uzaktan temin edilmeye çalışılmış kaynak kişilere gönderilen sözcük listeleri onlar tarafından doldurularak iletilmiştir. Kaynak kişilerin gönderdiği sözcüklerle bu bölüm oluşturulmuştur.

2.4.1 Eşyalar

2.4.1.1 Genel Eşyalar

ine: iğne (014/15) [Tü.]
kebrit: kibrit (014/16) [Ar.]
ketab: kitap (014/17) [Ar.]
maras: ip (014/13) [?]
pärde: perde (014/18) [Fa.]
qeyçi: makas (014/20) [Tü.]
sabun: sabun (014/19) [Yu.]
sındurma: kalın ip (014/14) [Tü.]
xamäto: ip (014/13) [Fa.]
yīp: ip (014/13) [Tü.]

2.4.1.2 Mutfak Eşyaları

boşqab: tabak (014/2) [Tü.]
çängal: çatal (014/3) [Fa.]
çömçe: kepçe (014/4) [Tü.]
häylämä: elek (014/12) [?]
kase: kâse (014/3) [Fa.]
ketri: çaydanlık (014/11) [Fa.]
livan: bardak (014/3) [Fa.]
parç: sürahi (014/7) [Fa.]
qabläme: tencere (014/9) [Tü.]

qamuç: ağaçtan kepçe (014/6) [Tü.]

qaşoq: kaşık (014/1) [Tü.]

quri: demlik (014/11) [Fa.]

sini: tepsi (014/7) [Fa.]

tiqän: sac (014/8) [Tü]

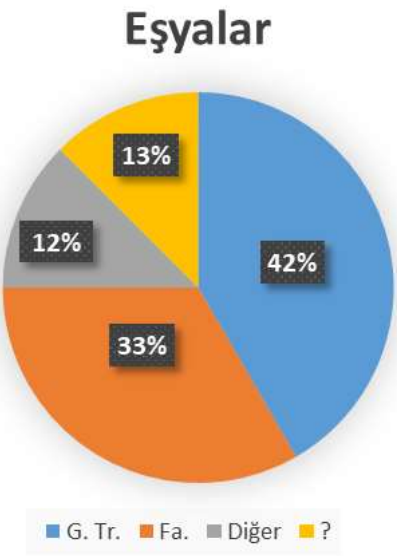

Şekil 2.26 *Halaç Türkçesinde Eşya Adlarının Grafiği*

Halaç Türkçesinde, 24 eşya adı tespit edilmiştir. Bu isimlerin yarısından fazlası alıntı kelimedir. Halaç Türklerinin, Farslarla komşu olması sebebiyle Farsçadan birçok alıntı kelimenin dile dâhil olmasına neden olmuştur.

Bu alanda Halaç Türkçesinde bulunan ve çalışmadaki diğer dillerde görülmeyen birkaç kelime tespit edilmiştir: *'tiqän: sac (014/8)'* ve '*häylämä: elek (014/12)'*.

2.4.2 Mekân Adları

2.4.2.1 Coğrafi yönler

äyse: arka (013/14) [?]

ene: alt (013/17) [Tü.]

ey: ön (013/15) [?]

haqa: arka (013/14) [Tü.]

hard: ard, arka (013/14) [Tü.]

hare: kenar, ara (013/18) [Tü.]

iççär: içeri (013/20) [Tü.]

taşqar: dışarı (013/21) [Tü.]

yoqqar: yukarı (013/16) [Tü.]

2.4.2.2 Hayvan Barınakları

tävile: ahır (013/11) [Ar.]

kōf: yuva (013/12) [?]

aqol: hayvan barınağı (013/13) [Fa.]

2.4.2.3 Mekân ve Yerleşim ile İlgili Adlar

baluq: köy (013/3) [Tü.]

baq: bağ (013/7) [Fa.]

dokkan: dukkan (013/10) [Ar.]

häsar: ev (013/9) [Ar.]

häv: ev (013/9) [Tü.]

mäktäb: okul (013/6) [Ar.]

mäsced: cami (013/5) [Ar.]

şähr: şehir (013/2) [Fa.]

yurt: mahalle (013/4) [Fa.]

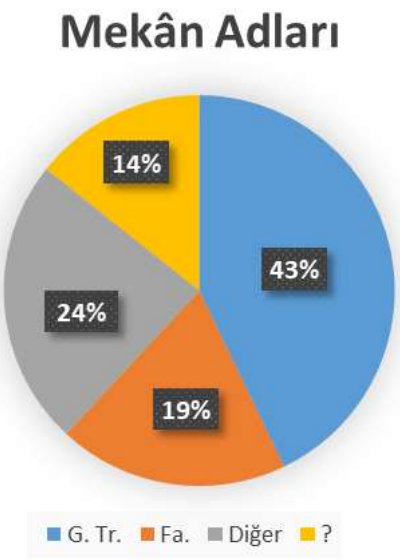

Şekil 2.27 *Halaç Türkçesinde Mekân Adları Grafiği*

Halaç Türkçesinde Mekân adlarıyla ilgili 21 kelime elde edilmiştir. Bu alanda en çok Türkçe kelime coğrafi yönlerde görülmektedir. Bu kelimeler arasında Ana Türkçenin izlerini görmek mümkündür.

Eski Türkçede *é:n 'aşağıya eğimli'* (EDPT: 165) anlamında kullanılan kelime, Halaç Türkçesinde *ene: alt* (013/17) anlamında bulunmaktadır. Ana Türkçedeki özellik sayılan söz başı *h-* sesinin korunması, *haqa: arka* (013/14), *hard: ard, arka* (013/14) kelimelerinde görülmektedir. Eski Türkçede bulunan *balık 'şehir'* (EDPT: 335) kelimesi, diğer Türk ağızlarında varlığını kaybetmişken, Halaç Türkçesinde anlamını koruyarak kullanılmaktadır.

2.4.3 Toplumla İlgili Adlar

2.4.3.1 Akrabalık Adları

āmı: amca (007/3) [Ar.]

ämme: hala (007/4) [Ar.]

bāci: abla (006/4) [Tü.]

bacīm oqli: yeğen, kız kardeşin oğlu (006/8) [Tü.]

bacīm qızı: yeğen, kız kardeşin kızı (006/8) [Tü.]

baldūz: baldız (006/13) [Tü.]

bidikdäde: büyükbaba (007/6) [Tü.]

bidiknäne: büyükanne (007/5) [Tü.]

däde: baba (006/2) [Tü.]

dayı kıssı: yenge, dayının eşi (007/2) [Tü.]

dayı qızı: kuzen, dayının kızı (007/1) [Tü.]

dayı: dayı (006/20) [Tü.]

här bācisi: görümce (006/15) [Tü.]

kälin: gelin (006/5) [Tü.]

kıssım lalası: kayınço (006/15) [Tü.]

kidäyi: damad (006/6) [Tü.]

lalā oqlı: ağabeyin oğlu (006/9) [?+ Tü.]

lala: ağabey (006/3) [?]

madärzän: kayınvalide (006/10) [Fa.]

näne: anne (006/7) [Tü.]

nätice: torunun çocuğu (006/7) [Fa.]

näve: torun (006/7) [Fa.]

pedärzän: kayınpeder (006/10) [Fa.]

qadūn äbäsi: kayınana (006/11) [Tü.]

qadūn baba: kayınbaba (006/11) [Tü.]

qadūn dädäsi: kayınbaba (006/10) [Tü.]

tatā: dede (007/6) [Tü.]

xālä oqli: kuzen, teyzenin kızı (006/18) [Ar.+ Tü.]

xālä qızı: kuzen, teyzenin kızı (006/19) [Ar+ Tü.]

xāla: teyze (006/17) [Ar.]

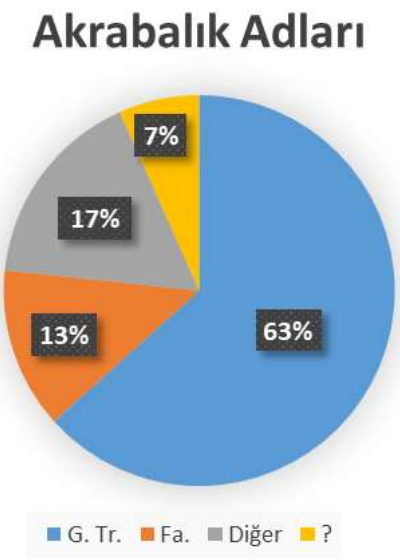

Şekil 2.28 *Halaç Türkçesinde Akrabalık Adları Grafiği*

Halaç Türkçesinde, akrabalık adları alanında 30, isim derlenmiştir. Bu adların 63% Türkçedir ve içlerinden bazı kelimeler Eski Türkçe ve Ana Türkçenin izlerini taşımaktadır.

Eski Türkçede *kisi: 'kadın'* (EDPT: 749) anlamında görülen kelime, Halaç Türkçesinde *dayı kıssı: yenge, dayının eşi* (007/2) ve *kıssım lalası: kayınço, eşin küçük kardeşi* (006/15) kelimelerinde kullanılmaktadır.

Ana Türkçenin özelliklerinden sayılan *-d-* sesinin korunması ve -y- sesine dönmesi, günümüzde konuşulan Türk ağızlarından sadece Halaç Türkçesinde görülmektedir: *bidikdäde: büyükbaba* (007/6), *bidiknäne: büyükanne* (007/5) , *qadūn 'kayın'* (006/11).

2.4.4 Vücut ve Sağlık

2.4.4.1 Organ Adları

äl käfi: avuç içi (017/11) [Tü.+ Fa.]

äl: el (017/12) [Tü.]

ängoştär barmaq: yüzük parmak (019/23) [Fa.+ Tü.]

aqel tīş: yirmilik diş (017/2) [Fa.+ Tü.]

aqoz: ağız (016/1) [Tü.]

ären: dudak (017/10) [Tü.]

aver: çene (017/9) [Fa.]

barmaq: parmak (019/20) [Tü.]

bāş: baş (018/10) [Tü.]

bel: bel (019/2) [Tü.]

boqz: boğaz (019/6) [Tü.]

borun: burun (016/9) [Tü.]

buqursaq: bağırsak (018/8) [Tü.]

but: but (018/4) [Tü.]

buyon: boyun (019/5) [Tü.]

cān:beden (019/17) [Fa.]

çänä: çene (017/8) [Fa.]

danda: kaburga (019/13) [Fa.]

gune: yanak (017/7) [Fa.]

hädaq päncäsi: ayak tarağı (018/7) [Tü.+ Fa.]

hädaq paşnäsi: taban (018/6) [Tü.+ Fa]

hädaq: ayak (018/3) [Tü.]

hāl: alın (016/4) [Tü.]

hāra barmaq: orta parmak (019/24) [Tü.]

işare barmaq: işaret parmağı (019/22) [Ar. +Tü.]

kān: kan (019/18) [Tü.]

karon: karın (019/15) [Tü.]

käsän tīş: kesici diş (017/4) [Tü.]

keys: göğüs (019/11) [Tü.]

kēz: göz (016/5) [Tü.]

kīl: kıl (019/26) [Tü.]

kiprik: kirpik (016/7) [Tü.]

korsi tīş: azı diş (017/3) [Tü.]

kulaq: kulak (017/5) [Tü.]

lop: yanak (017/6) [Fa.]

moç: bilek (017/13) [Fa.]

mox: beyin (019/3) [Fa.]

moxçe: beyincik (019/4) [Fa.]

pählı: böğür (019/1) [Fa.]

pılk: göz kapağı (016/8) [Fa.]

pircig: ciğer (016/2) [?]

qāş: kaş (016/6) [Tü.]

qolva: böbrek (018/9) [Fa.]

saç: saç (019/25) [Tü.]

saed: önkol (018/1) [Fa.]

sakkal: sakal (020/1) [Tü.]

sebel: bıyık (020/2) [Fa.]

sımık: kemik (019/14) [Tü.]

şanā: omuz (019/8) [Fa.]

şäst: baş parmak (019/21) [Fa.]

şoş: akciğer (016/3) [Fa.]

tālaq: dalak (019/9) [Tü.]

täri: deri (019/10) [Tü.]

tırnaq: tırnak (019/27) [Tü.]

tīl: dil (017/1) [Tü.]

tirsäg: dirsek (018/2) [Tü.]

tīş: diş (016/10) [Tü.]

tīz: diz (018/5) [Tü.]

yīz: yüz (019/28) [Tü.]

yüräk: yürek (019/16) [Tü.]

2.4.4.2 Hayvan Organları

bal: kanat (020/6) [Fa.]

pärr: tüy (020/5) [Fa.]

qurpuq: kuyruk (020/4) [Tü.]

tuk: gaga (020/3) [Fa.]

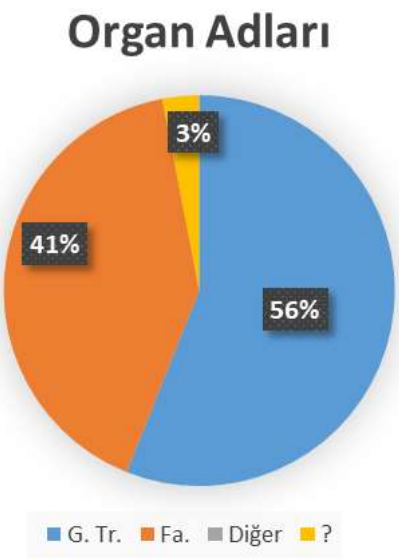

Halaç Türkçesinde, toplam 66 organ adı tespit edilmiştir. Sayıca en fazla isim bu alanda elde edilmiştir. Bu kelimelerin 41%'i Farsçadan alıntı olsa da birçok kelimenin kökeni Eski Türkçeden daha ileri giderek Ana Türkçeye dayanır.

Eski Türkçede *érin 'dudak'* (EDPT: 232) şeklinde bulunan kelime, anlamını koruyarak Halaç Türkçesinde *ären* (017/10) biçimiyle görülmektedir.

Ana Türkçedeki ses özelliği sayılan *h-* sesinin korunması Halaç Türkçesinde görülmektedir: *hädaq 'ayak'* (018/3), *hāl 'alın'* (016/4), *hāra barmaq 'orta parmak'* (019/24). Halaç Türkçesini Ana Türkçeye kadar götüren başka bir özellik de aslı uzun ünlülerin korunmasıdır. *kēz 'göz'* (016/5) kelimesi *kö:z* (EDPT: 755) biçimiyle Eski Türkçede görülür. *tīş 'diş'* (016/10) kelimesi ise aynı şekilde Eski Türkçede (EDPT: 557) bulunmaktadır.

2.4.5 Giyim

älçäk: eldiven (015/12) [Tü.]

bilyäk: şapka (015/6) [?]

cūrab: çorap (015/7) [Fa.]

çarqäd: eşarf (013/8) [Fa.]

emb: pantolon (015/3) [?]

hätäk: etek (015/4) [Tü.]

käsik: çamaşır (015/2) [Tü.]

orsi: ayakkabı (015/8) [Fa.]

şal: şal (015/9) [Fa.]

tōn: don (015/5) [Tü.]

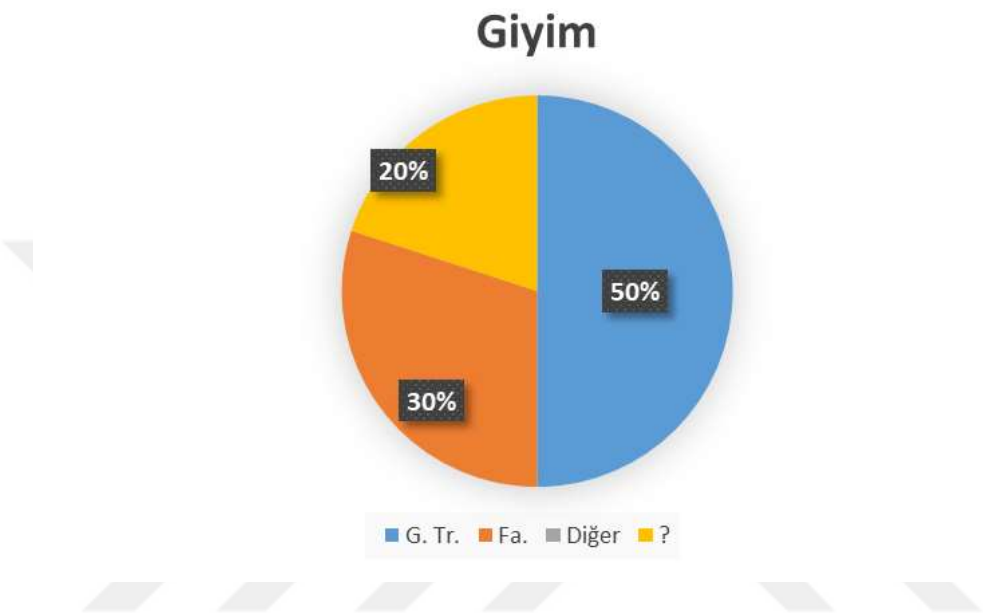

Şekil 2.29 *Halaç Türkçesinde Giyim ile İlgili Adların Grafiği*

Giyim adlarında birçok alıntı kelime bulunmasına rağmen sadece Halaç Türkçesinde kullanılan kelimelerin bulunması da dikkat çekicidir.

2.4.6 Beslenme

2.4.6.1 Yemek Malzemeleri

būzäk: buz (012/24) [Tü.]

çay: çay (012/24) [Çin.]

darçin: tarçın (013/1) [Fa.]

felfel: biber (013/1) [Fa.]

hel: kakule (013/1) [Fa.]

hūn: un (012/17) [Tü.]

neşaste: nişasta (012/24) [Fa.]

rob: salça (012/22) [Fa.]

sū: su (012/18) [Tü.]

şekär: şeker (012/19) [Fa.]

şire: pekmez (012/23) [Fa.]

tūz: tuz (012/20) [Tü.]

xorma: hurma (012/24) [Ar.]

yāq: yağ (012/16) [Tü.]

yumurxa: yumurta (012/21) [Tü.]

zärdçube: zerdeçal (013/1) [Fa.]

2.4.6.2 Süt Ürünleri

käre: tereyağı (012/10) [Fa.]

pänir: peynir (012/11) [Fa.]

qanuq: kaymak (012/15) [?]

qatoq: yoğurt (012/8) [Tü.]

saqon: ayran (012/9) [?]

sit: süt (012/12) [Tü.]

tārf: kurutun suyunu süzdükten sonra kaynatıp üzerine azıcık un serperek ortaya çıkan ürün (012/14) [Tü.]

tōraq: kurut (012/13) [Tü.]

2.4.6.3 Tarım Ürünleri

ädäs: mercimek (012/5) [Fa.]

bälqur: bulgur (012/6) [Tü.]

buqda: buğday (012/1) [Tü.]

çavdar: çavdar (012/7) [Fa.]

lubiya: fasulye (012/4) [Fa.]

noxod: nohut (012/3) [Fa.]

2.4.6.4 Meyve ve Sebzeler

änar: nar (011/17) [Fa.]

badam: badem (009/4) [Fa.]

bademcan: patlıcan (011/9) [Fa.]

goce: domates (011/14) [Fa.]

hävic: havuç (011/8) [Fa.]

hendevane: karpuz (011/21) [Fa.]

hulu: şeftali (011/16) [Fa.]

kädu: kabak (011/10) [Fa.]

kahu: marul (011/19) [Fa.]

kaläk: kavun (011/22) [Fa.]

käläm: lahana (011/21) [Fa.]

limu: limon (011/5) [R.]

moz: muz (011/17) [Ar.]

narengi: mandalina (011/20) [Fa.]

pındık: kaysı (009/5) [R.]

porteqal: portakal (011/13) [Fra.]

qarç: mantar (011/19) [Fa.]

reyhan: reyhan (011/12) [Ar.]

soqon: soğan (012/9) [Tü.]

sarmäsāq: sarımsak (011/11) [Tü.]

sibzämini: patates (011/6) [Fa.]

şäftalu: nektarin (011/15) [Fa.]

şälqäm: şalgam (011/6) [Fa.]

toränc: turunc (011/3) [Fa.]

torob: turp (011/4) [Fa.]

xiyar: salatalık (011/14) [Fa.]

zeytun: zeytin (011/2) [Ar.]

zorod: mısır (011/18) [Fa.]

2.4.6.5 Hayvan Yemleri

dane: yem (010/23) [Fa.]

säbus: kepek (010/23) [Fa.]

yonce: yonca (010/23) [Tü.]

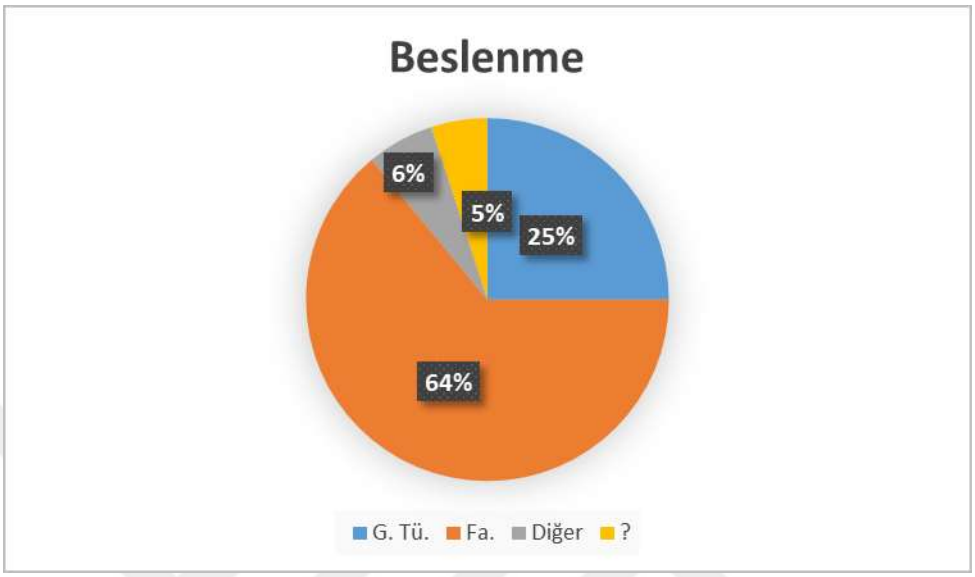

Şekil 2.30 *Halaç Türkçesinde Beslenme ile İlgili Adların Grafiği*

Halaç Türkçesinde beslenme ile ilgili tam 61 kelime elde edilmiştir. En fazla alıntı kelime bu başlıkta bulunmaktadır. Yaklaşık bütün meyve ve sebze adları Farsçadan alınmıştır. En çok Türkçe kelime ise Süt Ürünleri, başlığında kullanılmaktadır. Bu da halkın hayvancılıkla uğraştığını ve bağcılığın kısıtlı yapıldığını göstermektedir.

Halaç Türkçesinde *tārf 'kurutun suyunu süzdükten sonra kaynatıp üzerine azıcık un serperek ortaya çıkan ürün'* (012/14) şelinde görülen isim, Eski Türkçede *ta:r 'süt ürünü'* (EDPT: 528) biçimiyle gçrülmektedir.

Diğer lehçelerde 'fındık' anlamında kullanılan *pındık* kelimesi Halaç Türkçesinde 'kaysı' anlamında kullanılmaktadır.

2.4.7 Hayvan Adları

2.4.7.1 Yabani Hayvanlar

äqräb: akrep (010/1) [Tü.]

aslan: aslan (001/2) [Tü.]

beri: kurt (001/1) [Tü.]

çurpaqa: kurbağa (001/17) [Tü.]

fil: fil (010/20) [Ar.]

hari: arı (010/3) [Tü.]

mahi: balık (010/2) [Tü.]

oqlanqodı: kertenkele (001/16) [Tü.]

pirpi: kirpi (010/21) [Tü.]

qaflan: kaplan (001/3) [Tü.]

säncab: sincap (010/20) [Fa.]

sıçqan: sıçan (003/1) [Tü.]

şoqal: çakal (001/4) [Fa.]

tülki: tilki (001/5) [Tü.]

tüngüz: domuz (003/3) [Tü.]

yılan: yılan (001/15) [Tü.]

2.4.7.2 Evcil Hayvanlar

äççı: keçi (001/9) [Tü.]

äşgä: eşek (002/2) [Tü.]

bala puşug: kedi yavrusu (002/6) [?]

bāqqa: kaplumbağa (002/8) [Tü.] Telhab şivesi

gäççämän: komodo ejderi (002/7) [Tü.]

gusale: dana (010/15) [Fa.]

hāt: at (002/1) [Tü.]

it: köpek (002/4) [Tü.]

kıtık: tavuk (001/13) [?]

kōn: evcil koyun (001/7) [Tü.]

kozi: kuzu (001/8) [Tü.]

puşug: kedi (002/5) [Tü.]

sıqır: sığır (001/11) [Tü.]

sūpa: eşeğin yavrusu (002/3) [Tü.]

tābaq: kaplumbağa (002/8) [Tü.]

tävä: deve (010/19) [Tü.]

toboşqan: tavşan (003/2) [Tü.]

qater: katır (010/18) [Fa.]

uqlaq: keçi yavrusu (001/10) [Tü.]

yılqı: koyun (001/6) [Tü.]

2.4.7.3 Kuşlar

bäyäquş: baykuş (001/18) [Tü.]

belderçin: bıldırcın (007/9) [Tü.]

buqälämun: hindi (010/4) [Fa.]

cirig: civciv (001/14) [Tü.]

çoban aldatan: çoban aldatan (001/20) [Tü.]

gärçin: güverçin (001/23) [Tü.]

qaq: karga (010/6) [Tü.]

qūş: serçe (010/5) [Tü.]

suv quşı: su kuşu (001/21) [Tü.]

şotormorq: deve kuşu (010/7) [Fa.]

tärlan: şahin (001/19) [Tü.]

xoroz: horoz (001/12) [Fa.]

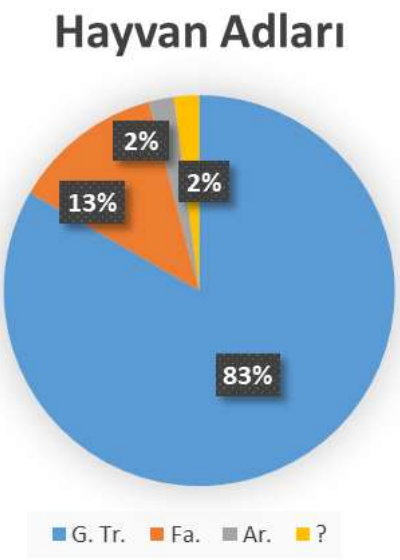

Şekil 2.31 *Halaç Türkçesinde Hayvan Adları Grafiği*

Halaç Türkçesinde toplam 48 hayvan adı tespit edilmiştir. Bu isimler arasında sadece sekiz kelime alıntıdır. Bunun yanısıra İran'da konuşulan diğer Türk ağızlarında görülen, bir tür hayvan adında cinsiyet ve yaşa göre farklı adların kullanılması, Halaç Türkçesinde görülmemektedir. Halaç Türkçesinde en çok Tükçe kökenli kelime bu alanda bulunmaktadır. Bu da Halaçların da diğer Türk kavimleri gibi hayavncılıkla uğraştıklarını belirtmektedir.

Eski Türkçe *böri* (EDPT: 356) şeklinde bulunan kelime Halaç Türkçesinde anlamını koruyarak beri: kurt (001/1) biçimiyle görülmektedir. Eski Türkçede *toŋuz* (EDPT: 527) kelimesi, ses değişimine uğrayarak *tüngūz: domuz* (003/3) şeklinde tespit edilmiştir. Eski Türkçede *yılkı: 'yılkı'* anlamında kullanılan kelime, Halaç Türkçesinde anlam daraltmasına uğrayarak yılqı: koyun (001/6) anlamında kullanılır. Halaç Türkçesinde 'koyun' karşılığı için kullanılan diğer kelime kōn (001/7) kelimesidir. Bu kelime, Ana Türkçedeki uzunluğunu hala korumaktadır ve Eski Türkçede *kōŋ* (EDPT: 631) şeklinde görülmektedir. Halaç Türkçesinin eskiliğini Ana Türkçeye kadar görüren bir başka özellik kelime başı *h-* sesinin korunmasıdır. *hāt: at* (002/1) isminde görüldüğü gibi *h-* sesi korunmuştur. *-an* sıfat fiil eki, Eski Türkçe *-gan* şeklinde kullanılmıştır. Bu özellik *sıçqan 'sıçan'* (003/1) ve *toboşqan 'tavşan'* (003/2) kelimelerinde kalıplaşmış olarak görülmektedir.

Türk ağızlanıda genellikle *kirpi* biçimiyle görülen kelime Halaç Türkçesinde ses değişimine uğrayarak *pirpi* şeklinde kullanılmaktadır.

Halaç Türkçesinde, ‘kertenkele’ karşılığı için bu dile özgü olan ve diğer Türk lehçelerinde bulunmayan *oqlanqodı* (001/16) kelimesi kullanılmaktadır.

2.4.8 Doğa

2.4.8.1 Ağaç Adları

yoqaq: ceviz (009/2) [Tü.]
çenar: çınar (009/3) [Fa.]
badam: badem (009/4) [Fa.]

2.4.8.2 Bitki Adları

yoqoşqun: bir bitki adı (009/6) [Tü.]
yemlik: bir bitki adı (009/7) [Tü.]
äççeçänäki: bir bitki adı (009/7) [Tü.]
daqdaqan: bir bitki adı (009/11) [Tü.]
qaraqan: bir bitki adı (009/11) [Tü.]
sıqırqurduqu: bir bitki adı (009/7) [Tü.]
väräg: bir bitki adı (009/8) [?]
kätik: bir bitki adı (009/9) [Tü.]

2.4.8.3 Coğrafya ile İlgili Adlar

cängäl: orman (007/12) [Fa.]
çeşme: çeşme (008/14) [Fa.]
därya: deniz (007/12) [Fa.]
däşt: çöl (008/2) [Fa.]
göl: göl (008/11) [Tü.]
gül: çiçek (008/7) [Fa.]
haqac: ağaç (008/6) [Tü.]

keg: gökyüzü (004/5) [Tü.]

sahel: sahil (007/12) [Ar.]

tāq: dağ (008/3) [Tü.]

tarturäk: şelale (008/9) [?]

tāş: taş (008/4) [Tü.]

turpaq: toprak (008/8) [Tü.]

xūz: kum (008/10) [?]

yer: yer (008/13) [Tü.]

yīze: çöl (008/1) [?]

2.4.8.4 Hava Olayları

asemun qorombe: yıldırım (008/23) [Fa.]

buz: soğuk (008/17) [Tü.]

hıssı: sıcak (008/18) [Tü.]

kar: kar (008/15) [Tü.]

meh: sis (008/24) [Fa.]

tōlı: dolu (008/21) [Tü.]

xonukk: serin (008/19) [Fa.]

yaqūş: yağmur (008/16) [Tü.]

yel: rüzgar (008/20) [Tü.]

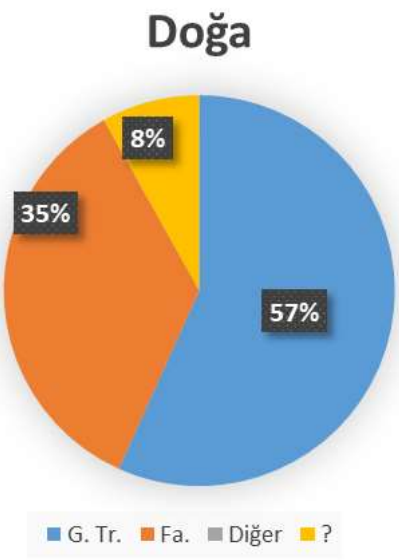

Şekil 2.32 *Halaç Türkçesinde Doğa ile İlgili Adların Grafiği*

Halaç Türkçesinde doğa ile ilgili 37 kelime tespit edilmiştir. Bu alanda sadece bu dilde kullanılan bitki adları bulunmaktadır. Bunun yanısıra doğadaki birçok isim Farsçadan alıntıdır.

Ana Türkçesinde görülen söz başı *h-* sesinin korunması, Halaç Türkçesinde görülmektedir: *haqac 'ağaç'* (008/6), *hıssı 'sıcak'* (008/18)

2.4.9 Renkler

altīn: altın (007/11) [Tü.]

bänäfş: mor (007/7) [Fa.]

çaqqur: koyu sarı (004/1) [Tü.]

hirin: beyaz (004/4) [Tü.]

kara: siyah (004/3) [Tü.]

keg: mavi (004/5) [Tü.]

kızıl: kırmızı (004/8) [Tü.]

narenci: turuncu (007/9) [Fa.]

sarōq: açık sarı (004/2) [Tü.]

suräti: pembe (007/7) [Fa.]

yeşel: yeşil (004/6) [Tü.]

Halaç Türkçesinde dokuz renk adı tespit edilmiştir. Ana renklerin hepsi Türkçe kelimelerden oluşmaktadır. Tespit edilen iki ara renkin ikisi de Farsçadan alıntıdır.

Halaç Türkçesinde *çaqqur 'koyu sarı'* (004/1) anlamında kullanılan kelime, Eski Türkçede *çakır 'mavi, gri'* (EDPT: 409) anlamında görülmektedir.

3 KARŞILAŞTIRMA

Bu bölüm, bütün lehçelerin karşılaştırmalı söz varlığından oluşmaktadır. Tematik olarak sınıflandırılan isimler, tablolarda karşılaştırılmıştır. Bu tablolar, çalışmanın inceleme bölümünde yer alan isimler ve her lehçenin sözlüğünden derlenen isimlerden meydana gelmiştir.

Azerbaycan Türkçesinde *Farhang-e Torki- Farsi Şahmersi (F.Ş)* Kaşkay Türkçesinde *Farhang-e Qaşqai (Qaşqai Sözlügü) (F.Q)* ve Türkmen Türkçesinde ise *Farhang-e Sina (F.S)* kaynak olarak incelenmiş.

3.1 Eşyalar

3.1.1 Genel Ev Eşyaları

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Anahtar	kilit (017/22)	*külüd (F.Q: 661)*	*anahtar (F.S: 5)*	
Askı		*asqı (F.Q: 72)*		
Balta	*baldu (F.Ş: 320)* *teşä (F.Ş: 393)* *manar (F.Ş: 940)*	*balta (F.Q: 187)* *täbär (F.Q: 265)*	*palta (F.S: 184)*	
Baston		*mäçik (F.Q: 750)*	*äl tayaq (F.S: 66)* *hasä (F.S: 278)*	
Cam	*şüşä (F.Ş: 699)*			
Çatal çekiç			*atagiz (F.S: 4)*	
Çekecek	*piläskän (F.Ş: 390)*			
Çekiç	*çäkic (F.Ş: 490)*	*çakkuş (F.Q: 333)*	*çäkiç (F.S: 257)* *kärki (F.S: 459)*	
Çivi			*çöy (F.S: 267)*	

Diş fırçası			*diş çötkası (F.S: 333)*	
Düğme	düymä (006/91) *düymä (F.Ş: 585)*		*dövın (F.S: 325)* *kılıt (F.S: 476)*	
Havlu			*çalğıç (F.S: 251)*	
İğne	inä (006/47)	ingä (025/21)		ine (014/15)
İp	ip (008/25) *ip (F.Ş: 257)*	räşmä (009/27) ip (002/11) *ip (F.Q: 158)*		maras (014/13) sındurma(014/14) xamäto (014/13) yīp (014/13)
İplik		kälaf (022/4)	*yüplık (F.S: 565)*	
Kalem			*ġazğıç (F.S: 418)* *qalam (F.S: 451)*	*qäläm (118)*
Kibrit	kirbit (011/3)	*kırbıt (F.Q: 685)*	*söpışga (F.S: 369)* *sörtgıç (F.S: 371)* *kukurt (F.S: 470)*	kebrit (014/16)
Kitap			*petek (F.S: 186)* *kıtap (F.S: 475)*	ketab (014/17)
Kova			*bedere (F.S: 158)* *ġavā (F.S: 424)*	
Kutu			*ġapırcaq (F.S: 409)*	

Lamba				*çeraq (100)*
Makas	*matıraq (F.Ş: 936)* *qayçı (F.Ş: 767)*	qeyçi (001/26) *qayçı (F.Q: 577)*	*ġayçı (F.S: 426)*	*qeyçi (119)* qeyçi: makas (014/20)
Maşa	*maşa (F.Ş: 938)*			
Mendil	*mehreba (F.Ş: 950)*	*al yaġlıqı (F.Q: 86)* *yaylıq (F.Q: 837)*	*el yaġlıq (F.S: 69)*	*destmal (103)*
Perde		*pärdä (F.Q: 239)*	*perda (F.S: 187)*	pärde (014/18)
Sabun		*sabun (F.Q: 4643)*	*sabın (F.S: 345)*	*sabun (120)* sabun (014/19)
Sandalye			*üstül (F.S: 103)*	
Sap	sap (006/93) *sap (F.Ş: 625)*		*sapaq (F.S: 345)*	
Siyah ve beyaz ipten örülmüş iplik			*alaca (F.S: 32)*	
Soba	pıç (010/5) *pıç (F.Ş: 371)*		*pıç (F.S: 187)*	
Sünger			*sürtıç (F.S: 371)*	
Süpürge	*süpürgä (F.Ş: 652)*			
Süpürge, özel bir bitkinin toplanmasıyla uluşan süpürge	Şingilä (02/18) *çalġu (F.Ş: 480)*		*söbse (F.S: 368)*	
Testere			*bıçġı (F.S: 175)*	

Tırnak makas			*dırnaq alınyan (F.S: 329)*	
Tornavida	*vintaçan (F.Ş: 974)*			
Vida	*vint (F.Ş: 974)*			
Yastık	*balış (F.Ş: 321)*	*balışt (F.Q: 186)*	*yasıq (F.S: 545)*	
Yorgan		*yorġan (F.Q: 845)*	*yorġan (F.S: 567)*	
Zil		*zäng (F.Q: 460)*	*cang (F.S: 234)*	

3.1.2 Mutfak Eşyaları

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Ağaç		aqac (001/32)	*pışek (F.S: 195)*	
Bardak	istikan (005/32) *livan (F.Ş: 934)*		mardax (011/92) çeläg bardak (011/89) *çäläk mardaq kuruşga (F.S: 257)*	livan (014/3)
Bıçak	pıçaq (005/42) *bıçaq (F.Ş: 361)*	bıçaq (011/46) *buçaq (F.Q: 204)* *bıçaq (F.Q: 223)* *çaqqı (F.Q: 332)*	*bıçaq (F.S: 175)* *çapġı, çapġıç (F.S: 242)* *gäzlik (F.S: 482)*	*çaqu (100)*

Buzdolabı		yäxçal (001/13)	*yaxçal (F.S: 539)*	
Çatal		*çangal (F.Q: 337)*	*çangngal (F.S: 253)*	*çängal (100)* çängal (014/3)
Çaydanlık	çaydan (005/26) çaynih *çaydan (F.Ş: 485)* *xalastar (F.Ş: 521)*	kıtır (010/5) qızqan (011/43)	çāynik (011/91) dekmiş (011/91) *çaynik (F.S: 254)* *dämkäş (F.S: 308)*	quri (014/11)
Deri, kese	*käsä (F.Ş: 878)*	därri (001/4) *haman (F.Q: 797)* *dağarcıq (F.Q: 400)* *kässä (F.Q: 651)*		
Elek	äläg (015/7)		*elek (F.S: 69)*	häylämä(014/12)
Fincan		fincan (010/6) *fincan (F.Q: 553)*	äbişge (011/89) fincan (011/89)	
Fincan, İnce belli fincan		qiz fencani (010/7)		
Fincan tabağı	nälbäki (005/32)			
Hamur açmak için kullanılan bir alet	*lapan (F.Ş: 926)*			

Hamuru delmek için kullanılan alet			*dört gıç (F.S: 312)*	
Havan	*dibäk (F.Ş: 597)* *soxu (F.Ş: 653)* *häväng (F.Ş: 985)*	*dübäk (F.Q: 415)*	*soqı (F.S: 376)*	
Havan taşı			*soqı daş (F.S: 377)*	
Huni	*huni (F.Ş: 985)* *qıf (F.Ş: 827)*	*kunc (F.Q: 675)*		
Kap	*qab (F.Ş: 721)*	*därf (F.Q: 407)*	qap (011/48) *ġab (F.S: 407)* *qab (F.S: 448)*	*zärf (129)*
Kapak			*qapaq (F.S: 448)*	
Kâse	kāsa (005/33) *kasa (F.Ş: 840)*	payla (010/19) *bätti (F.Q: 189)* *payla (F.Q: 236)* *cam (F.Q: 306)*	kā̧se (011/88) *oqara (F.S: 115)* *särkäc (F.S: 365)*	kase (014/3)
Ağaçtan yapılmış kâse			*çanaq (F.S: 253)*	
İçinde çay içilen kâse			*çay kasa (F.S: 254)*	
Kaşık	qaşıq (005/33) *qaşıq (F.Ş: 753)*	qaşoq (010/2) *qaşıq (F.Q: 567)*	qäläm (011/93) *qalam (F.S: 451)*	

Küçük kaşık		*corġäti (F.Q: 314)*		
Kaşıklık		*qaşıqdan (F.Q: 567)*	*dol törba (F.S: 322)*	qaşoq (014/1)
Kazan	gazan (013/3) *daş qazan (F.Ş: 543)* *qazan (F.Ş: 750)*	qazan (011/43) dig (011/43) *digbär (F.Q: 444)* *qazan (F.Q: 565)*	qāẓan (011/43) *ġazan (F.S: 418)*	
Genelde yemek karıştırmak için kullanılan ağaçtan kaşık	Çömçä (005/35) *çömçä (F.Ş: 503)*	*çömçä (F.Q: 350)* *kömçäk (F.Q: 667)*	çemçä (011/97) *çemçä (F.S: 258)*	çömçe (014/4)
Kepçe	*aş qaşığı (F.Ş: 87)* *malaġa (F.Ş: 939)*	*mälaqa (F.Q: 754)*	ṣuẓoq (011/94) *sosaq (F.S: 375)*	qamuç (014/6)
Kese	*tälis (F.Ş: 414)* *torba (F.Ş: 424)*	kisse (001/12) *älçäk (F.Q: 105)* *torba (F.Q: 290)*	*boġdaq (F.S: 166)* *halta (F.S: 279)*	
Çaydanlık		*quru (F.Q: 598)*	*kıtri (F.S: 475)*	ketri (014/11)
Kırba		mäşk (009/26)		
Leğen			*tälpär qab (F.S: 212)*	
Matara	Bizähçä (005/30)	qolqa (011/68) kūmbuca (011/69)	*mäşık (F.S: 514)*	

	bizäkçä (F.Ş: 366) *qumquma (F.Ş: 776)*	*tuluq (F.Q: 286)*		
Merdane			oqolo (011/30) värdän (011/28)	
Ocak	gaz (013/1) *ocaq (F.Ş: 202)*	ocaq (010/4) *ocaq (F.Q: 139)*	ocoq (011/98) *ocak (F.S: 110)*	
Oklava	*oxlov (F.Ş: 207)*	*oqlov (F.Q: 142)*	oqlō (011/28)	
Ot	*ot (F.Ş: 198)*	ot (001/7) *ot (F.Q: 138)*	*ot (F.S: 108)*	*hōt (110)*
Rende			rändä (011/54) *yüŋġuç (F.S: 575)*	
Sac	*pişirgäc (F.Ş: 389)* *sac (F.Ş: 627)*	sac (010/4) *tab (F.Q: 257)* *sac (F.Q: 464)*		tiqän (014/8)
Sac ayağı		*sacağı (F.Q: 464)*		
Sac üzerindeki ekmeği çevirmek için kullanılan alet	*atdırqaç (F.Ş: 38)* *axdırac (F.Ş: 54)*			
Kevgir		hässım (011/50) ässım (011/50) *käfgir (F.Q: 653)*	käpgir (011/23)	

Semaver	*samavar (F.Ş: 649)*		*samavar (F.S: 357)*	
Sürahi	*parç (F.Ş: 374)* *tüng (F.Ş: 436)*	*surahı (F.Q: 536)*	arç (011/93) *parç (F.S: 182)* *yalpaq (F.S: 551)*	parç (014/7)
Sütlük	*süddan (F.Ş: 654)*	*süddan (F.Q: 483)*		
Süzgeç	*sumaq palan (F.Ş: 668)*	aşpalan (011/47) *okaş (F.Q: 143)* *süzgä (F.Q: 486)*	şüẓgüç (011/62) *süzgüç (F.S: 374)*	
Şekerlik	*şağırnıq (F.Ş: 691)*		şekärqab (011/92) *şekärqab (F.S: 401)*	
Şeker doğramak için kullanılan alet			*şekär qayçı (F.S: 401)*	
Şiş	*şiş (F.Ş: 703)*	six (001/7) *six (F.Q: 507)* *şiş (F.Q: 532)*	*six (F.S: 390)*	
Tabak	*boşqab (F.Ş: 346)* *tabaq (F.Ş: 394)*	boşqab (010/2) *buşqab (F.Q: 208)*	tābaq (011/93) *tabaq (F.S: 198)*	*boşqab (98)* boşqab (014/2)
Kayık tabak	*bulut (F.Ş: 351)*			
Tabaklık		cazärfi (010/1)		

Tandır, odunla yanan yemek pişirilen ocak	Tändir (005/23)		tendir (011/54) *tamdır (F.S: 204)*	*tändir, tänir (123)*
Tandırı temizlemek için kullanılan uzun ve ucu yassı alet	*ärsin (F.Ş: 173)*			
Tandır gövdesi			*tamdıring tami (F.S: 204)*	
Tandır içindeki kuru odun			*tamdır tav (F.S: 204)*	
Tava	*äl diqanı (F.Ş: 187)* *tava (F.Ş: 404)* *saplıca (F.Ş: 626)*	*tav (F.Q: 263)*		
Tencere	qablama (012/19) *qablama (F.Ş: 723)*	patıl (011/43) *patıl (F.Q: 233)* *qablama (F.Q: 556)*	qablämä (011/9) *mıskä (F.S: 524)*	qabläme (014/9)
Tepsi	podenis (019/8) *nimçe (F.Ş: 965)*	sini (001/17)	şini (011/35) *petnus (F.S: 187)*	sini (014/7)
Büyük tepsi		*mäcmä (F.Q: 750)*	mecmä (011/93)	*mᾱcmä (113)*
Termos		felaks (010/6)		
Tuzluk		*duzluq, duzdan (F.Q: 428)*	*duzqab (F.S: 314)*	

Yağlık	*yaġdan (F.Ş: 1019)*		*yāġdan (F.S: 547)*	
Yayık	nehrä (013/3) *döymä yayıq (F.Ş: 586)*	*yayıq (F.Q: 836)*		
Yemekleri karıştırmak için kullanılan düz bir ağaç		bulama (001/11) bulabula (011/7)		
İnce kamışların birbirine dikilmesi ile yapılan sayeban, genellikle yapılan kurutları kurutmak için kullanılır		tälvare (001/16)		
Kırba içine koyulan bir çeşit kap; 2: Gelin çeyizinde, gelinin kıyafetleri içine koyulan sandık		ōkäş (009/26)		
Üzerinde yemek pişirilen	*üç ayaq (F.Ş: 203)* *piltä (F.Ş: 390)*	sepayä (010/4)	Tāqan (011/98) *tağan (F.S: 202)*	

üç ayaklı mutfak aleti	*dağan (F.Ş: 456)*			
Ağzı ayağından daha ince olan her çeşit kap		taqar (011/52) *tağar (F.Q: 260)*		
Deriden yapılmış ağzı ayağından daha ince kese		taqarcıq (011/55)		
Kumdan sürahi	*äbriq (F.Ş: 168)*	daqarçıq (011/53)		
Deve derisinden yapılmış tulum	*sarınç (F.Ş: 631)*			
İçinde peynir ve yağ tutulan tulum	*motal (F.Ş: 947)*			
Keçi veya koyun dersinden yapılan, içinde yoğurt ya da ayran tutulan tulum	*eymä (F.Ş: 167)*			
Keçi dersinden yapılmış, içinde tereyağı yapılan bir çeşit tulum		kärädan (011/56) *kärädan (F.Q: 650)*		
Keçi dersinden yapılmış, içinde peynir yapılan		xıg (011/56)		

bir çeşit tulum; ‘*yanluqun’* büyük çeşididir. bk. yanluq				
Keçi dersinden yapılmış, içinde yağ tutulan bir çeşit tulum		yaqli däri (011/55) *yağ därisi (F.Q: 829)* *yaylıq (F.Q: 833)*		
Sütten ayran ve tereyağını ayırmak için kullanılan, keçi dersinden yapılmış bir çeşit tulum		yayıq (011/62)	*yayıq (F.S: 555)*	
Keçi dersinden yapılmış, içinde peynir veya tereyağı yapılan bir çeşit tulum		yanluq (011/55)	*yanlıq (F.S: 555)*	
İçinde duvara tuz verilen kap	*duzdaş (F.Ş: 576)*	duzdaşı (012/27) *ärran daşı (F.Q: 99)* *duzdaşı (F.Q: 428)*	dūẓdadışma (011/41) Qudadalma (011/41)	

3.1.3 Tarımla İlgili Adlar

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Biçerdöver		kamvayn (003/21)		
Bir çeşit kürek	*bel (F.Ş: 289)* *küräk (F.Ş: 862)*	korō (003/6) *bel (F.Q: 221)* *belçä (F.Q: 221)* *kurov (F.Q: 672)*	*bil (F.S: 179)* *küräk (F.S: 467)*	
Kürek		*parrı (F.Q: 234)*		
Boyunduruk	göyündürüq boyunduruq (005/11) *boyunduruq (F.Ş: 358)*			
Pulluğu ineğe bağlamak için kullanılan alet	*amraz (F.Ş: 133)*			
İnek boynundaki ağaç	*cuġ (F.Ş: 457)*			
Buğday kümesi	*bafa (F.Ş: 317)*	*bafa (F.Q: 185)*		
Çengel			*çänggäk (F.S: 259)*	
Çuval	siyärci çual (015/6) *bardan (F.Ş: 297)*	*cuval (F.Q: 315)*	*ġarçın (F.S: 415)*	*cäval (99)*

	çuval (F.Ş: 504) *cuval (F.Ş: 459)*			
Deyirmen	*bulġur daşı (F.Ş: 351)* *dägirmän (F.Ş: 563)*	däyirman (014/21) *dayıtman (F.Q: 404)*		
Deyirmen taşı		*dayırman daşı (F.Q: 404)*		
Dozer		bile mekânikinän (002/10)		
Elek	qälbir (012/16) *çalxar (F.Ş: 479)*	*äläk (F.Q: 106)*		
El arabası			*porġun (F.S: 9)*	
Kazma		qazma (021/27) *qazma (F.Q: 566)*		
Çift tarafı düz kazma	*aġzı yastı (F.Ş: 102)*			
Orak	orax (005/15) därgäz (012/9) *oraq (F.Ş: 211)* *därgäz dayı (F.Ş: 559)* *mängälä (F.Ş: 946)*	Dās (003/18) *oraq (F.Q: 140)*	oraq (8.16) *oraq (F.S: 110)*	
Ot temizlemekte kullanılan orak			*çalġı (F.S: 251)*	

Pulluk	cüt (005/6) *cüt (F.Ş: 456)* qafain (005/12) xiş (005/6) *ata baba kotanı (F.Ş: 35)* *azal (F.Ş: 80)* *xiş (F.Ş: 533)* *sapan dämiri (F.Ş: 626)*	gohan (003/4) *yer sökän (F.Q: 852)* *xiş (F.Q: 387)*		
Pulluk kolu		*mussug (F.Q: 760)*		
Saban	*sapan (F.Ş: 626)* *käl kotanı (F.Ş: 850)*			
Tarla	*äkänäk (F.Ş: 182)*	*kişt (F.Q: 689)*		
Tarım	*Tarıq (F.Ş: 400)*			
Tohum		*toxum (F.Q: 289)*	*çıgıt (F.S: 271)*	
Traktör	tiraxtur (012/4)	täläktor (003/3)		
Biçilen ürünleri dövmekte kullanılan ağaç			*toqmaq (F.S: 224)*	

3.1.4 Hayvan ve Hayvancılıkla İlgili Adlar

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
At Sütü			*ġamız (F.S: 422)*	
Atların üzerine serilen nakışlı halı	*at çulu (F.Ş: 38) çultar (F.Ş: 501)*	*halıq (F.Q: 797)*		
Devenin dizini bağlamakta kullanılan ip		*diz bağı (F.Q: 442)*	*dız bağı (F.S: 329)*	
Devenin belini bağlamakta kullanılan araç			*çämmär (F.S: 258)*	
Devenin kulağına giren ağaç			*böydi, burnuq, burunluq (F.S: 325)*	
Deve kuyruğunun altındaki ip			*koşġun (F.S: 326)*	
Deve yükünü bağlamak için kullanılan 6m uzunluğunda ip	*çäki ipi (F.Ş: 490)*			
Dizgin			*avsar (F.S: 43)*	
Kapan			*qapan (F.S: 448)*	
Kayış	*qeyiş (F.Ş: 721)*		*ala qayış (F.S: 34)*	
At kulaklarından geçirilen kayış	*axıtma qayışı (F.Ş: 56)*			

Hayvan boynuna bağlanan ip	*baş bağa (F.Ş: 304)*			
Kırbaç	gayış (009/8) *qırmanc (F.Ş: 818)*		*ġamçı (F.S: 422)*	
Köpeğin su içtiği kap	*it yalağı (F.Ş: 260)*			
Tasma	*xalta (F.Ş: 521)*			
Tuzak		*tillä (F.Q: 301)* *cal (F.Q: 305)*	*duzaq (F.S: 314)*	
Üzengi			*üzengli (F.S: 138)*	
Ahırda inekleri bağlayan ağaç	*uġurluq (F.Ş: 237)*			

3.1.5 Musiki Aletleri

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Çalgı		*çäng* *(F.Q: 344)*		
Darbuka	*dümbäk* *(F.Ş: 590)*	*tummäk* *(F.Q: 286)* *dümmäk* *(F.Q: 419)*	*dömmäk* *(F.S: 322)*	*dönbäk* *(104)*
Davul	*davul (F.Ş: 456)* *nağara* *(F.Ş: 959)*	naqara (009/13) *çöpür* *(F.Q: 347)* *döhül* *(F.Q: 423)*	*langngıra* *(F.S: 501)*	

		naġara (F.Q: 772)		
Ney		*ney (F.Q: 780)*		
Ney ailesinden bir saz		*tütäk (F.Q: 277)* *dar düdük (F.Q: 396)*	*tövidik (F.S: 227)*	
Santur	*yatıġan (F.Ş: 1005)*			
Saz	*saz (F.Ş: 634)*	saz (009/13) *saz (F.Q: 467)*	*saz (F.S: 350)*	*sāz (120)*
Tambur	*tänbur (F.Ş: 414)*			
Tar	*tar (F.Ş: 398)*	*tar (F.Q: 259)*		
Tef	*däf (F.Ş: 562)* *qaval (F.Ş: 765)*	*däf (F.Q: 409)*		
Zurna	*zurna (F.Ş: 618)*		*şeypur* *töydigi (F.S: 227)* *şadıyan (F.S: 396)*	
2 telli bir çalgı, Dû tar			*tamdira (F.S: 204)* *dotar (F.S: 311)*	

9 telli bir çalgı	*çoqur (F.Ş: 500)*	*çögür (F.Q: 349)*		

3.2 Mekân Adları

3.2.1 Coğrafi yönler

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaççа
Alt	alt (008/21)	alt (022/19) *alt (F.Q: 87)*	etäg (011/85)	*alt (93)* *asta (94)* ene (013/17)
Ara	Ara (006/79)	ara (021/5)	ara (11.18)	*arä (94)* *hara (108)* hare (013/18)
Arka	Dal (008/9) *dal (F.Ş: 548)*	dal (004/60) *dal (F.Q: 400)*		
Ard, arka	*arxa (F.Ş: 71)* *ard (F.Ş: 72)*	ard (001/17) *arxa, ard (F.Q: 68)*	arxa (002/13) ärkä (004/24) *art (F.S: 11)*	*ard, arxa (94)* äyse (013/14) haqa (013/14) hard (013/14)
Aşağı	aşaqa (008/5) *aşağı (F.Ş: 85)*	āşaqe (019/8) *aşağa (F.Q: 73)*	aşaqı (004/8) *aşaq (F.S: 19)*	
Dışarı	*dış (F.Ş: 602)*	*eşig (F.Q: 152)*	taşqar (004/8)	*taşğar (123)* taşqar (013/21)
İç	İç (002/18) *iç (F.Ş: 261)*	iç (011/39)	iç (011/60) *iç (F.S: 76)*	*iç (111)* iççär (013/20)
Karşı		*qärşi (F.Q: 582)*	*alın (F.S: 39)* *ğarşı (F.S: 416)*	
Kenar	qıraq (021/3) *qıraq (F.Ş: 814)*	qäraq (25/14)	*ğıra (F.S: 442)*	

Orta	*orta (F.Ş: 212)*	orta (021/5) *orta (F.Q: 140)*	*orta (F.S: 111)*	
Ön	qabaq (008/6) *ön (F.Ş: 247)* *qabaq (F.Ş: 722)*	*öng (F.Ş: 127)* *iläri (F.Q: 167)*	*ġābaq (F.S: 407)*	*en (106)* *ilär, ilyär (111)* ey (013/15)
Taraf	tay (014/26)	(o) tay (009/26)	tay (008/21)	
Üst	Üst (005/24) *üst (F.Ş: 232)*	üst (022/19) *üst (F.Q: 119)*	üṣt (011/31) *üst (F.S: 139)*	*hist (110)*
Yüz			iẓ (011/81)	
Yan	bör (008/6) yan (009/9) *yan (F.Ş: 1027)*	yan (01/29)	yān (011/18) *yān (F.S: 553)*	*yān (127)*
Yukarı	*yuxari (F.Ş: 1036)*	yuxari (019/8) *yuxari (F.Q: 842)*		*bala (95)* yoqqar (013/16)
Kuzey		*nıssah (F.Q: 781)* *şamal (F.Q: 517)*	*ġayra (F.S: 426)* *dämirqazıq (F.S: 494)*	
Kuzey doğu			*ġayra gündoğar (F.S: 426)*	
Kuzey batı			*ġayra günbatar (F.S: 426)*	
Güney		*cunub (F.Q: 314)*	*ileri (F.S: 96)*	*cunub (100)*
Güney doğu			*iler gündoğar (F.S: 96)*	
Güney batı			*ileri günbatar (F.S: 96)*	
Batı		*ınqırıq (F.Q: 157)* *mänşiriq (F.Q: 755)*	*günbatar (F.S: 494)*	

Doğu		*änşiriq (F.Q: 110)* *gündoğan (F.Q: 706)*	*gündoğar (F.S: 494)*	

3.2.2 Hayvan Barınakları

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Hayvanların tutulduğu yer	*ağayıl (F.Ş: 94)*	*ağıl (F.Q: 77)*	iştäbl (004/9) *ağıl (F.S: 27)*	aqol (013/13)
Baykuşun kendine yaptığı yuva	käläg (006/83)			
Bülbülyuvası	*ülük (F.Ş: 246)*			
Develerin tutulduğu yer			*ayman (F.S: 325)*	
Hayvan barınağı	*päyä (F.Ş: 391)*		*hın (F.S: 290)*	
Hayvanların yattığı yer		*qaşaq (F.Q: 567)*		
İneklerin tutulduğu yer	tölä (006/42) *tövlä (F.Ş: 709)* *büzövluq (F.Ş: 345)* *danalıq (F.Ş: 454)*	*töylä (F.Q: 282)*	tevlä (4.6) *parxav (F.S: 182)* *kumä (F.S: 471)* *yataq (F.S: 539)*	tävile (013/11)
Koyunların tutulduğu yer	van (006/44) *köz (F.Ş: 862)* *qoyunluq (F.Ş: 811)*		*körpıç (F.S: 467)*	

Köpek, tavuk ve kuşların barınaklarına verilen ad			*kätäk (F.S: 457)*	
Kuzuluk	*käräskä (F.Ş: 845)* *quzuluq (F.Ş: 791)*			
Tavuk yuvası	*kömäs (F.Ş: 870)* *nin (F.Ş: 965)* *hın (F.Ş: 987)*	*kärtänä (F.Q: 649)*		
Yeni doğmuş keçi ve koyunları 10 güne kadar tutukları yer	*qovra (F.Ş: 807)*	*ämişgah (F.Q: 109)*		
Yuva	yuva (006/81) lunä (006/77) *yuva (F.Ş: 1050)* *cälä (F.Ş: 454)*	yuva (013/6) *yuva (F.Q: 848)* *çal (F.Q: 333)* *säbätä (F.Q: 473)*	*hävirtka (F.S: 284)* *yuva (F.S: 576)*	kōf (013/12)

3.2.3 Mekân ve Yerleşim ile İlgili Adlar

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Bağ	baq (005/11) *baxça (F.Ş: 293)*	baq (002/14) *baġ (F.Q: 183)* *baġça (F.Q: 183)*	bāq (001/1) *baġ (F.S: 153)*	*baġçe (95)* *baġ (96)* baq (013/7)

Cami				mäsced (013/5)
Çadır	*çadır (F.Ş: 473)*	*häcir (F.Q: 801)* *çadır (F.Q: 329)*	*çadır (F.S: 244)*	
Çardak			*oraça (F.S: 110)*	
Tarım Ürünleri Deposu	*talvar (F.Ş: 402)*	*talvara (F.Q: 262)*	*ammar (F.S: 40)* *anmar (F.S: 40)*	
Dükkân	tukan (019/1) *tukan (F.Ş: 431)*	dukan (001/2) *dukan (F.Q: 429)*	*tukan (F.S: 224)*	*mäqaze (113)* dokkan (013/10)
Elma bağı	*almalıq (F.Ş: 128)*		*almalıq (F.S: 38)*	
Ev	ev (006/44) *ev (F.Ş: 164)*	äv (001/36) *häv (F.Q: 807)* *äv (F.Q: 111)* *öy (F.Q: 128)*	öw (9.8) *öy (F.S: 134)* *tönek (F.S: 225)*	*häv (109)* häsar (013/9) häv (013/9)
Hamam		hämam (001/19) *hamam (F.Q: 370)*		*hämmam (109)*
Harman	xirmän (005/16) *xırman (F.Ş: 532)*	xärmän (003/19)	*xarman (F.S: 292)*	*tērmän (124)*
Buğday tarlası	köşän (005/8) *köşän (F.Ş: 864)*			
Havuz		*bärm (F.Q: 192)* *salx (F.Q: 470)*	*havız (F.S: 282)*	*hoz (110)*
Karakol	pasgah (007/5)			

Köşk			*aq ġorġan (F.S: 29)* *ġurġan (F.S: 433)* *köşık (F.S: 469)*	*därbar (102)* *qäsr (118)*
Köy	känt (007/7)	känd (007/3) *känd (F.Q: 658)*	*aylaq (F.S: 50)* *känt (F.S: 463)*	*baluq, bäliq (95)* *dehat (102)* *köy (111)* baluq (013/3)
Kulübe			*çatma (F.S: 243)*	
Mahalle			mähälle (009/20)	*mähälle (113)* yurt (013/4)
Mezarlık		*mezarlıq (F.Q: 752)*	mezarçılıq(009/19) *mazarçılıq (F.S: 506)*	
Mutfak			*aş övi (F.S: 19)*	
Oba	*oba (F.Ş: 197)*	*oba (F.Q: 137)*	*oba (F.S: 108)*	
Okul	mädrisä (008/39)		mädresä (007/27)	mäktäb (013/6)
Pazar		*bazar (F.Q: 177)*	bāzar (008/19)	
Pirinç tarlası			*ala (F.S: 32)*	
Şehir	şähär (012/17)	şähr (007/3)	şähr (004/4)	şähr (013/2)
Tarla		*äkin (F.Q: 103)*	*ekinlik (F.S: 65)*	
Ülke	*ölkä (F.Ş: 244)* *el (F.Ş: 160)*	elkä (013/2)		*keşvär (112)*
Üzüm tarlası	üzümlük *(F.Ş: 227)*		üzümliq (F.S: 139)	
Vatan			*vatan (F.S: 533)*	

3.3 Toplumla İlgili Adlar

3.3.1 Akrabalık Adları

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Adam, bir bayan eşine seslenirken kullandığı terim	kişi (005/40) *akişi (F.Ş: 113)* *kişi (F.Ş: 878)*	Kişi (001/52) *kişi (F.Q: 689)*		
Aile		*ängä (F.Q: 110)*	*ata baba (F.S: 3)*	
Amca	ämu (020/2)	ämi (005/5) *tata (F.Q: 258)* *ämi (F.Q: 544)*	(felan) dā̆de (5.13)	*ami, amu, ämi (93)* āmı (007/3)
Amcanın eşi, yenge		*çiçi (F.Q: 364)*		
Amcanın çocuğu, kuzen			doqon oqlan (5.34)	
Amcanın kız tornu			doqon_oqlan_qıẓı 005/35	
Amcakızı	*ämoğlu (F.Ş: 712)*	ämiqizi (014/17)		
Amcaoğlu	*ämqızı (F.Ş: 712)*	pesärämu (1) ämioqli (005/10)	*doğan oğlan (F.S: 318)*	
Ağabey	*aqabeyg aqadadaş (F.Ş: 112)*		āqa (5.7) *ağa (F.S: 21)*	*lalä (113)* lala (006/3)

Anne	Mama (004/6) *mama (F.Ş: 939)* *ana (F.Ş: 134)* *nänä (F.Ş: 963)*	madär (001/43) ana (004/26) *ana (F.Q: 88)*	emmä (5.4) ece (5.2) *ece, nänä, emmä (F.S: 57)* *ana (F.S: 40)* *enä (F.S: 71)*	*nänä (115)* näne (006/7)
Anneanne			māmā (5.20)	
Annenin babası, Dede	*aġa baba (F.Ş: 112)* *dädä (F.Ş: 558)*	*dädä (F.Q: 405)*	bāva (5.21) *baba (F.S: 144)*	*dädä (102)* tatā (007/6)
Baba	*aba (F.Ş: 29)* *ata (F.Ş: 35)* baba (007/9) *baba (F.Ş: 290)*	ata (005/1) *ata (F.Q: 60)* *akka (F.Q: 81)* baba (001/43) *bova (F.Q: 216)* pedär (001/31)	ata (5.2) *ata (F.S: 3)* *aqfa (F.S: 29)* bāva (005/21) *aba, qaqa (F.S: 1)*	*baba (95)*
Baba, Dede	dädä (020/4)	bua (025/23) *baba (F.Q: 173)*	dā̈de (5.4) *dädä (F.S: 297)*	däde (006/2)
Babaanne		qocaana (005/4)	oqqece (5.15) olkān ece (5.15) qäṛece (5.15)	
Babanın babası, Dede			kāka (5.22)	bidikdäde(007/6)
Bacanak	*bacanaq (F.Ş: 293)*	*hämriş (F.Q: 805)* *bacanaq (F.Q: 174)*		

Baldız	*baldız (F.Ş: 320)*	baldız (005/20) *baldız (F.Q: 187)*	bāldız (005/32) *baldiz (F.S: 156) (küçük görümce)*	baldūz(006/13)
Bebek			*bäbek (F.S: 145)*	
Çocuk	Uşax, uşaq (001/2),(008/37) *uşaq (F.Ş: 235)*	uşaq (001/26) *uşaq (F.Q: 120)* *bäççä (F.Q: 189)*	*arġın (F.S: 12)* *oġlan* *uşaq (F.S: 114)* *cōcuq (F.S: 236)*	*bäççe (96)* *kāl (111)*
Çocuklu, hamile		Uşaqli (1) *uşaqli (F.Q: 130)* *iki canlı (F.Q: 166)*	*aş saylamaq (F.S: 19)* *boġaz (F.S: 166)* *gävrälı (F.S: 484)*	
Damat	*yeznä (F.Ş: 995)* *küräkän (F.Ş: 862)*	küräkän (005/18) *küräkän (F.Q: 660)*	damad (011/37) *küräkän (F.S: 467)* *gıyvı (F.S: 498)*	*damad (101)* *kidey (112)* kidäyi (006/6)
Dayı	*dayı (F.Ş: 557)*	dаı (005/8) *dayı (F.Q: 404)*	dаı (5.17) *dayı (F.S: 304)*	*dai, dayi (101)* dayı (006/20)
Büyük dayı	*aqa dayı (F.Ş: 112)*			
Dayıkızı	*dayıoğlu (F.Ş: 557)*	dаıqizi (005/10)		dayı qızı (007/1)
Dayıoğlu	*dayıqızı (F.Ş: 557)*	dаıoqli (005/10)		
Dayının eşi, Yenge		*biçi (F.Q: 225)*	dаıẓä (5.18) gälindаıẓä (5.19)	dayı kıssı (007/2)

Ağabeyin eşi, Yenge			gälin ecä (5.11) *gälläca, gälin äcä (F.S: 482)*	
Elti	*qayınxatın (F.Ş: 770)*	*yad (F.Q: 825)*		
Erkek kardeş		bäradär (001/25) kaka (001/46) *kaka (F.Q: 642)*	inin (5.8) *ini (F.S: 85)*	*bäradär (97)* *dadaş (101)*
Kardeş	*dadaş (F.Ş: 538)* *qardaş (F.Ş: 743)*	*dadaş (F.Q: 394)* *qardaş (F.Q: 563)*	*ballı (F.S: 156)* *ġardaş (F.S: 415)*	
Küçük erkek veya kız kardeş			*cıgı (F.S: 239)*	
Gelin	gälin (008/16) *gälin (F.Ş: 889)* ärus (019/1)	gälin (001/20) *gälin (F.Q: 699)*	gälin (5.11) *gälin (F.S: 444)* ärus (011/42)	*ärus (106)* *kälin (111)* kälin (006/5)
Görümce		xahärşohär (005/23) görmi (005/13) *görmü (F.Q: 709)*	*ekeci (F.S: 64)* 'Büyük Görümce' *baldız (F.S: 64)* 'Küçük Görümce'	här bācisi (006/15)
Hala		ämmä (001/50)	ecäke (5.24)	
Hala		bibi (005/5) *bibi (F.Q: 223)*		*ämme (106)* ämme (007/4)

Halaoğlu	bibioqlı (020/4) *bibioġlu (F.Ş: 359)*	Bii oqli (001/47)		
Halakızı	*bibiqızı (F.Ş: 359)*			
Kardeş	Qardaş (001/11)	qärdeş (005/5)	qarındaş (009/22)	
Kadın, bir erkek eşine seslenirken kullandığı terim	Arvad (008/19) *arvad (F.Ş: 76)*	arvad (001/23) *arvad (F.Q: 70)*	*arvat (F.S: 14)* *ayal (F.S: 47)*	*kişi (112)*
Kayın	*qayın (F.Ş: 770)*	qäyn (005/14) *qayn (F.Q: 578)*	*ġayın (F.S: 429)*	qadun (006/11)
Kayınana, erkeğe göre eşinin annesi		madärzän (001/31)	*ġayın änä (F.S: 429)*	madärzän(006/10) qadūn äbäsi (006/11)
Kayınbaba	gayn ata (021/3) qayınata (F.Ş: 770)	qäynbaba (005/15) *qayn baba (F.Q: 578)*	qaynata (5.27) *ġayın ata (F.S: 429)*	pedärzän (006/10) qadūn baba (006/11)
Kayınbaba, erkeğe göre eşinin babası		pedärzän (005/19)		
Kayınbaba, kadına göre eşinin babası		pedärşohär (001/25)		
Kayınbirader, Eşinin ağabeyi		bäradärzän (005/22)	qaynāqa (5.26)	*qadunäbe (118)*

Kayınço, eşin erkek kardeşi			yürci (5.31)	kıssım lalası (006/15)
Kaynana	*qaynana (F.Ş: 770)*	qäynnänä (005/16) *qaynana (F.Q: 578)*	qaynene (5.28)	*madärşohär (113)*
Kayın, Erkeğe göre eşinin ablası			qaynekeci (5.30)	
Kaynın eşi	*qaynarvadi (F.Ş: 770)*			
Kız		qiz (001/44)	*ġız (F.S: 444)*	*doxtär (104)* *kız (112)*
Kız kardeş	*abci (F.Ş: 31)* *bacı (F.Ş: 293)*	xahär (001/25) Baci (005/12) *abaci (F.Q: 58)* *bacı (F.Q: 174)*	bāllı (5.10) bacı (5.10) *ayal doġan (F.S: 47)* *üya (F.S: 142)* *baci (F.S: 145)*	*xahär (126)* bāci (006/4)
Abla	*aqababa (F.Ş: 112)*		eceke (5.9) *eceka (F.S: 58)*	
Kız kardeşin kızı	*bacıqızı (F.Ş: 293)*	*bacıqızı (F.Q: 174)*		bacīm qızı (006/8)
Kız kardeşin oğlu	*bacıoġlu (F.Ş: 293)*	*bacıoġlu (F.Q: 174)*		bacīm oqli (006/8)
Koca	*är (F.Ş: 172)*	är (005/13) *är (F.Q: 98)*	*är (F.S: 54)*	*hār (109)*
Nine	nänä (009/11)	böygana (005/3) nänä (001/32)	*ene (F.S: 73)* nänä (5.4) ece (5.5)	*bidiknänä (98)* bidiknäne(007/5)

		nänä (F.Q: 776) böygana (005/3)		
Nişanlı		*adaxlı (F.Q: 64)*	*adağ (F.S: 7)*	
Oğul		oqul (001/46)	*oğul (F.S: 104)*	*oğul (117)*
Teyze	xala (019/4) *xala (F.Ş: 521)*	dazzä (005/7) *daza (F.Q: 396)* *xala (F.Q: 377)*	dayza (5.25) *dayza (F.S: 304)*	*xale (126)* xāla (006/17)
Teyze çocuğu, kuzen		*xorzu (F.Q: 386)* *daza uşağı (F.Q: 396)*	çıkan (5.36)	
Teyze kızı	*xalaqızı (F.Ş: 521)*	dazzä qizi (005/9)		xālä qızı (006/19)
Teyze oğlu	*xalaoğlu (F.Ş: 521)*	dazza oqlu (005/10)		xālä oqli (006/18)
Torun		nävä (005/24)	axtuq (5.38) *ağtıq, axtıq (F.S: 22)*	*nävä (115)* näve (006/7)
Torunun çocuğu		nätice (005/25) *näticä (F.Q: 773)*	çōluq (5.38) *çavluq (F.S: 253)*	nätice (006/7)
Torunun torunu	*qavluq (F.Ş: 766)*	*näbirä (F.Q: 773)*	yūluq (5.39)	
Üvey anne			*ecelik (F.S: 58)*	
Yavru	bala (006/1)		*bala (F.S: 156)*	

	bala (F.Ş: 318)			
Yeğen			*yegen (F.S: 562)*	lalā oqlı (006/9
Yenge			(falan) gälläce (5.14)	

3.4 Vücut ve Sağlık

3.4.1 Organ Adları

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Ağız	aqız (008/39) *ağız (F.Ş: 109)*	aqz (011/52) *ağz (F.Q: 79)*	aqıẓ (2.2) *ağız (F.S: 25)*	*aqz (94)* aqoz (016/1)
Ağız boşluğu	*ağız boşluğu (F.Ş: 109)*			
Aşık		*aşıq (F.Q: 74)*		
Avurt			*ovırt (F.S: 120)*	
Akciğer	aqciār (003/1) *ağ bağır (F.Ş: 94)*	aq cigär (011/40) *aq cigär (F.Q: 76)* *öfkä (F.Ş: 126)* *sis (F.Q: 508)*	āq cigär āq öyke (2.7) *öyken (F.S: 135)*	şoş (016/3)
Alın		*all (F.Q: 86)*	*alın (F.S: 39)*	hāl (016/4)
Avuç	*avuç (F.Ş: 140)*	*owc (F.Q: 146)*		
Avuç içi			*aya (F.S: 46)* *şabbat (F.S: 395)*	äl käfi (017/11)
Ayak	äyaq (008/14) äyax (003/8) *ayaq (F.Ş: 143)*	ayaq (011/52) *ayaq (F.Q: 91)*	äyaq (011/98) *ayaq (F.S: 46)*	*hadaq (108)* hädaq (018/3)

Ayak bileği		*buxovluq (F.Q: 205)*		
Ayak tabanı	*daban (F.Ş: 537)*	*daban (F.Q: 393)*		hädaq paşnäsi (018/6)
Ayak tarağı		*paşna (F.Q: 235)*	*daraqlıq (F.S: 298)*	hädaq päncäsi (018/7)
Ayak arkası	*dabalaq (F.Ş: 537)*	*pey (F.Q: 248)*		
Bacak	qıç (003/8)	qiç (001/26) *qiç (F.Q: 624)*		
Bacağın arkası		*bacaq (F.Q: 174)*		
Bademcik			*basıq (F.S: 150)*	
Bağırsak	baqirsax (003/2) *ükä (F.Ş: 240)* *bağırsaq (F.Ş: 316)*	baqirsaq (011/37) *bağırsaq (F.Q: 184)*	içäge (2.10) *içägä (F.S: 58)*	buqursaq(018/8)
İnce Bağırsak	*acı bağırsaq (F.Ş: 45)*			
Kalın Bağırsak	*qalın bağırsak (F.Ş: 759)*	*yoğın bağırsaq (F.Q: 846)*	*yoğin içägä (F.S: 58)*	
Onikiparmak Bağırsağı	*kör bağırsaq (F.Ş: 858)*	*kör bağırsaq (F.Q: 677)*	*kör içägä (F.S: 58)*	
Baldır	*baldır (F.Ş: 320)*	*baldır (F.Q: 186)*	*baldır (F.S: 156)*	
Baş	baş (008/30) *baş (F.Ş: 303)*	baş (001/19) *baş (F.Q: 179)* *sär (F.Q: 474)*	*baş (F.S: 150)*	*baş (95)*
Baş kemiklerinin			*äg (F.S: 55)*	

birbirine bağlandığı nokta				
Bel	bel (003/7) *bel (F.Ş: 289)*	bel (021/27) *böl (F.Q: 202)* *bel (F.Q: 220)*	*bil (F.S: 179)*	bel (019/2)
Beyin	*beyin (F.Ş: 290)*	*bäyn (F.Q: 199)*	*peyin (F.S: 190)*	mox (019/3)
Beyincik			*çovda (F.S: 267)*	moxçe (019/4)
Bilek	Biläng (004/4) *biläng (F.Ş: 369)*	*muç (F.Q: 757)*	*bilek (F.S: 178)*	moç (017/13)
Boğaz	boqaz (004/4) *udaq (F.Ş: 208)* *boğaz (F.Ş: 347)*	*boğaz (F.Q: 215)* *xır (F.Q: 388)*	*boğaz (F.S: 166)* *boqur daq (F.S: 167)*	boqz (019/6)
Boyun	boyun (012/14) *boyun (F.Ş: 357)*	boyn (012/35) *boyun(F.Q: 217)*	*boyun (F.S: 174)*	*boyun (98)* *buyon (019/5)*
Boyun arkası	*peysär (F.Ş: 371)*	*curr (F.Q: 313)* *görs (F.Q: 709)*		
Böbrek	*böyräk (F.Ş: 354)*	böräı (006/2) *böyräk (F.Q: 203)* *gurdä (F.Q: 717)*	böräk (2.9) *bövrek (F.S: 173)*	qolva (018/9)
Böğür	*böyür (F.Ş: 356)*	*bağır (F.Q: 184)*	*bevir (F.S: 161)*	pählı (019/1)
Böğür kemiği	*sutarı (F.Ş: 652)*			

Burun	burn (004/4)	*burun (F.Q: 206)*	*burun (F.S: 164)* *tämäk (F.S: 213)*	borun (016/9)
Burun üst kısmı			*sängrik (F.S: 368)*	
Burnun içi			*qangşılavuq (F.S: 452)*	
But	*uyluq (F.Ş: 254)*		*üyluq (F.S: 143)* *but (F.S: 161)*	but (018/4)
Ciğer	ciār (003/1)	cigär (011/39) *cigär (F.Q: 322)*		*cigär (99)* *pircig (016/2)*
Çene	çänä (004/4) *äng (F.Ş: 195)*	*ängäk (F.Q: 110)* *çana (F.Q: 337)*	*äng (F.S: 55)*	çänä (017/8)
Çenenin altındaki etli kısım	*äng altı (F.Ş: 195)* *buxaq (F.Ş: 336)*	*hälp (F.Q: 817)* *buxaq (F.Q: 204)* *cuġda (F.Q: 313)*	*alqım (F.S: 37)*	
Dalak		*ispir (F.Q: 163)* *dalaq (F.Q: 400)*	dālıq (2.8) *dalaq (F.S: 302)*	tālaq (019/9)
Damak		*mak (F.Q: 748)*	*käntläv (F.S: 463)*	

Damar		*räy (F.Q: 452)*	*damar (F.S: 303)*	*räg (119)*
Deri	*deri (F.Ş: 560)*	däri (001/10) *däri (F.Q: 405)*	*däri (F.S:306)*	täri (019/10)
Dil	dil (004/4) *dil (F.Ş: 606)*	dil (021/14) *dil (F.Q: 440)*	dıl (2.3) *tıl, dıl (S.ç 229)*	*til (124)* tīl (017/1)
	dilcik (F.Ş: 607)	*gilçik (F.Q: 727)*		
Dirsek	*çağanaq (F.Ş: 476)* *dirsäk (F.Ş: 598)*	*mırk (F.Q: 766)* *şömmä (F.Q: 523)*	*tirsäk (F.S: 228)*	tirsäg (018/2)
Diş	diş (004/4)	diş (012/33) *diş (F.Q: 443)*	diş (2.1) *diş (F.S: 332)*	*tiş (124)* tīş (016/10)
Diş eti	*diş äti (F.Ş: 602)*	*kähä (F.Q: 658)*		
Azı dişi			*azı (F.S: 17)*	korsi tīş (017/3)
Büyüz azı dişleri			*yırtıcı dişler (F.S:322)*	
Kesici dişler			*alın dişler (F.S:322)*	käsän tīş (017/4)
Köpek dişi	*köpek dişi (F.Ş: 854)*	*it dişi (F.Q: 158)*		
Yirmilik dişi			*aqıl diş (F.S:322)*	aqel tīş (017/2)
Kuzu dişi	*quzu dişi (F.Ş: 791)*	*süd dişi (F.Q: 484)*		
Diz	diz (003/8) *diz (F.Ş: 601)*	diz (003/19) *düz (F.Q: 418)* *diz (F.Q: 442)*	*dız (F.S: 329)* *diz (F.S: 332)*	tīz (018/5)

Diz üstündeki kemik			*dız çanaq (F.S: 329)*	
Döş	döş (003/4) *döş (F.Ş: 579)*	döş (011/40) *döş (F.Q: 420)*	*döş (F.S: 316)*	*tēş (124)*
Döşün alt tarafında iki kaburganın birleştiği yer			*sepärcık (F.S: 362)*	
Dudak	dodaqx (004/4)	dudaq (012/36) *dudaq (F.Q: 426)*	*dūdaq (F.S: 311)*	ären (017/10
Dudak Köşeleri		*cävcik (F.Q: 310)*	*erin (F.S: 61)*	
Eklem	*äkläm (F.Ş: 181)*		*epgit* *boġun (F.S: 56)* *söngek (F.S: 380)*	
El	äl (004/4) *äl (F.Ş: 184)*	äl (009/4) *äl (F.Q: 104)*	äl (011/39) *äl (F.S: 66)*	*däst (103)* *äl (105)* äl (017/12)
Emcek	*bıcı (F.Ş: 361)*	*ämcäk (F.Q: 108)*	*emcek (F.S: 70)* *mäma (F.S: 509)* *yälin (F.S: 564)*	
Göbek	göbäk (003/5) *göbäk (F.Ş: 892)*	*göbäk (F.Q: 707)*	*göbäk (F.S: 484)*	
Göbek bağı	*göbäk bağı (F.Ş: 892)*			

Göğüs		*sinä (F.Q: 510)*	*ġursaq (F.S: 433)* *gävis, govus (F.S: 484)*	*sine (121)* keys (019/11)
Göğüs kemiği		*sandiġa (F.Q: 471)*		
Göğüsün üstündeki kemik		*canaq (F.Q: 307)*		
Gönül		göyn (013/5) *göyn (F.Q: 715)* *göngül (F.Q: 714)* *köyn (F.Q: 667)*	*kongıl (F.S: 496)*	
Göt	*göt (F.Ş: 893)*	*göt (F.Q: 707)*	*göt (F.S: 485)*	
Gövde			*gävra (F.S: 484)*	
Göz	göz (004/4) *göz (F.Ş: 898)*	göz (017/7) *göz (F.Q: 710)*	*göz (F.S: 488)*	*kez (112)* kēz (016/5)
Göz bebeği	*göz bäbäyi (F.Ş: 899)*	*bäbäk (F.Q: 189)* *giläk (F.Q: 727)* *göz qäräsi (F.Q: 711)*	*bäbenek (F.S: 144)* *göraç (F.S: 486)*	
Göz kapağı		*göz qabaġı (F.Q: 711)*	*ġābaq (F.S: 407)*	pılk (016/8)
Göz çukuru			*häna (F.S: 281)*	

Göz köşeleri			*çıkägä (F.S: 271)* *göz ġıyağı (F.S: 489)*	
Göz yağı			*çılpıq (F.S: 272)* *göz boqı (F.S: 490)*	
İncik			*incik (F.S: 97)*	
Kabuk	*qabıq (F.Ş: 724)*	qabiq (11) *qabıq (F.Q: 556)*		
Kaburga	*qabirqa (F.Ş: 724)*	*qabırġa (F.Q: 556)*		danda (019/13)
Kafatası	*baş tası (F.Ş: 305)*	*cämcäm (F.Q: 310)*		
Karaciğer	qaraciār (003/1) *qaraciyär (F.Ş: 735)*	qaracigär (011/40) *qäräbaġır (F.Q: 583)* *qäräcigär (F.Q: 584)*		
Karın	qarın (003/3) *qarın (F.Ş: 749)*	qarn (011/70) *qarn (F.Q: 564)*	qa̲rn (2.11) *ġarın (F.S: 417)*	*qarın (118)* karon (019/15)
Kalça	omba (003/6) *omba (F.Ş: 247)*	*uyluq (F.Q: 136)*		
Kan	*qan (F.Ş: 760)*	qan (019/6)	*ġan (F.S: 422)*	*qan (118)* kān (019/18)
Kaş	qaş (004/2) *qaş (F.Ş: 752)*	*qaş (F.Q: 567)*	*ġaş (F.S: 419)*	qāş (016/6)

Kemik	*sümük (F.Ş: 669)*	sümüg (011/31) *sümük (F.Q: 478)*	*söngek (F.S: 379)*	sımık (019/14)
Kıkırdak			*gämirçäk (F.S: 482)*	
Kirpik	kiprig (004/3)	*kürpük (F.Q: 660)*	*kırpık (F.S: 475)*	kiprik (016/7)
Kıl	*qıl (F.Ş: 828)*	qıl (015/2) *qıl (F.Q: 634)*	*ġıl (F.S: 445)*	kīl (019/26)
Kol	gol (004/4) *qol (F.Ş: 797)*	qol (011/58) *qol (F.Q: 615)*	*qol* *egin (F.S: 66)*	
Kolun önü		*qol qırısı (F.Q: 616)*	*ġuşar (F.S: 435)*	saed (018/1)
Koltuk		*qoltuq (F.Q: 615)*	*ġoltuq ()*	
Köprücük kemiği			*küräk (F.S: 467)*	
Kulak	qulaq (004/4) *qulaq (F.Ş: 798)*	qulaq (014/2) *qulaq (F.Q: 605)*	*ġolaq (F.S: 437)*	*qulaq (119)* kulaq (017/5)
Kursak	*qursaq (F.Ş: 786)*			
Mesane	*südüklük (F.Ş: 655)*			
Mide	mädä (003/4) *aş qazan (F.Ş: 87)*	medä (021/34) *qursaq (F.Q: 598)*	mädä (002/6) āş qāẓan (002/6) *aş qazan (F.S: 19)*	

			mäda, mağda (F.S: 505)	
Omurga	*onurġa on iki (F.Ş: 250)*	*bel tirtizi (F.Q: 220)*	ōmurqa (002/13) *ongurġa (F.S: 120)*	
Omurga kenarındaki et		*puşt maza (F.Q: 245)*		
Omuz	çīn (004/4) *omuz (F.Ş: 247)*	*çıl (F.Q: 362)* *çın (F.Q: 367)* *daraqlı (F.Q: 394)* *dıraq (F.Q: 439)* *şana (F.Q: 517)*	*omuz (F.S: 118)* *gäriş* *çıgın (F.S: 481)*	şanā (019/8)
Öd	*öd (F.Ş: 208)*	*öt, öd (F.Ş: 123)*	*öt, öd (F.S: 124)*	
Parmak	barmax (003/9) barmaq (004/4) *barmaq (F.Ş: 298)*	burmaq (019/8) *burmaq (F.Q: 207)*	*barmaq (F.S: 148)*	*barmaq (019/21)*
Başparmak	başbarmaq (004/6) *baş barmaq (F.Ş: 304)*	*baş barmaq (F.Q: 180)*	*bamşam barmaq (F.S: 148)*	şäst (019/21)
Ortaparmak		*orta burmaq (F.Q: 140)*	*orta barmaq (F.S: 111)*	hāra barmaq (019/24)
İkinci Parmak	*çıçamıq (F.Ş: 505)*		*soyom barmaq (F.S: 148)*	işare barmaq (019/22)

	şähadät barmaq (F.Ş: 701)			
Dördüncü Parmak	*adsız barmaq, üzük barmağı (F.Ş: 60)*		*oğul bibi (F.S: 115)*	ängoştär barmaq(019/23)
Beşinci Parmak küçük	*ernäk, serçä barmağı (F.Ş: 157)* *çıçalaq (F.Ş: 505)*	*gilgiläk (F.Q: 727)* *särçä (F.Q: 476)*	*gül bibi barmaq (F.S: 148)*	
Saç	tüh (004/1) *tük (F.Ş: 431)* *saç (F.Ş: 628)*	tük (001/19) zolf (001/40) *bürçäk (F.Q: 199)* *päl (F.Q: 241)* *tük (F.Q: 279)* *tel (F.Q: 294)* *çärk (F.Q: 340)* *saç (F.Q: 464)*		*saç (120)* saç (019/25)
Safra	*safra (F.Ş: 708)*	*zähl (F.Q: 460)*		
Sırt, boyundan bele kadar		*cür (F.Q: 311)*	*arqa (S. 13)*	
Şakak			*çäkge (F.S: 256)*	
Taşak			*ġotaq (F.S: 430)*	
Tırnak	*dırnaq (F.Ş: 600)*	*çırnaq (F.Q: 360)* *dırnaq (F.Q: 439)*	*dırnaq (F.S: 329)*	Tırnaq (019/27)

Topuk	topux (003/8) *topuq (F.Ş: 417)* *ağım (F.Ş: 111)*	*topuq (F.Q: 288)*	*topuq (F.S: 216)*	
Topuğun arkası			*söbük (F.S: 368)*	
Vücut	bädän (003/1)			cān (019/17)
Yanak	*yanaq (F.Ş: 1027)* *ord (F.Ş: 214)*	yanaq (011/16) *yanaq (F.Q: 835)* *lup (F.Q: 738)*	*yangaq (F.S: 554)*	gune (017/7) lop (017/6)
Yürek	üräh (003/2) *üräk (F.Ş: 214)*	üräg (016/1) *üräk (F.Q: 116)* *dil (F.Q: 440)*	yörök (2.7) *yüräk (F.S: 566)*	*yiräk (128)* yüräk (019/16)
Yüz	*yüz (F.Ş: 1040)* *üz (F.Ş: 221)* *bäniz (F.Ş: 335)*	üz (015/11) surät (001/17) *yüz (F.Q: 839)* *üz (F.Q: 117)*	*yüz (F.S: 568)*	*yīz (128)* yīz (019/28)
Leğen kemikleri			çüçüglug (2.12)	
Bıyık		*sibil (F.Q: 507)*	mur̲t (2.4) *murt (F.S: 518)*	sebel (020/2)
Sakal		*säqqäl (F.Q: 478)*	ṣäqqal (2.5) *saqġal (F.S: 352)*	sakal (020/1)
Bacağın arkası		*yammız (F.Q: 833)*		

3.4.2 Hayvan Organları

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Boynuz	*boynuz (F.Ş: 355)*	*monguz (F.Q: 763)*	*buynuz (F.S: 174)*	
Deve dizi		*kon (F.Q: 680)*		
Deve kamburu	*ürgüc (F.Ş: 215)* *köngül (F.Ş: 871)*	*koxung (F.Q: 676)*	*örkoç (F.S: 127)*	
Deve kuyruğunun tüyü			*toġ (F.S: 223)*	
Devenin ayakaltı		*dävä läpi (F.Q: 414)* *säpäl (F.Q: 473)* *läp (F.Q: 732)*	*paşmaq (F.S: 183)*	
Domuzun ön dişleri	*tükür (F.Ş: 432)*	*biġ (F.Q: 229)*		
Fil dişi	*xillä (F.Ş: 533)*		*pıl dişi (F.S: 196)* *ġıyaq (F.S: 446)*	
Gaga	*dimdik (F.Ş: 609)*	dumdug (025/3) düng (004/54) *çing (F.Q: 368)* *dümdük (F.Q: 419)* *mut (F.Q: 757)*	*çünt (F.S: 266)*	tuk (020/3)
Hayvan ağzı		*bükämä (F.Q: 201)*	*tamşuq (F.S: 205)*	

İbik		*tomağa (F.Q: 291)*		
Kabuk	ganat (017/18)	qabaq (021/6)		
Kanat	*qanad (F.Ş: 760)*	*bal (F.Q: 185s)*	*qanat (F.S: 451)* *yäläk (F.S: 562)*	bal (020/6)
Keçi tüyü			*çöpräk (F.S: 260)*	
Kuş ayağı			*doşaq (F.S: 316)*	
Kuş tüyü			*tän (F.S: 213)*	
Kuşların arkasındaki kemik			*tongkıç (F.S: 226)*	
Kuyruk	Guyruq(006/69) *quyruq (F.Ş: 809)*	quyruq (025/22) *dum (F.Q: 429)* *quyruq (F.Q: 608)* *kilicä (F.Q: 690)*	*ġuruq (F.S: 434)*	qurpuq (020/4)
Pence	*çanqal (F.Ş: 483)*			
Sığır tırnağı		*sum (F.Q: 494)*		
Solungaç			*büven (F.S: 173)*	
Toynak			*toynuq (F.S: 228)*	
Tüy			*tüy (F.S: 227)*	pärr (020/5)
Yele			*yal (F.S: 550)*	

3.5 Giyim

3.5.1 Erkek Giysileri

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaççа
Arkalık	*arxalıq (F.Ş: 71)*			
Atkı	şärif (008/39) *şärif (F.Ş: 696)*		*çarp (F.S: 245)*	
Atlet		*tär köynäk (F.Q: 268)*	*iç köynäg (F.S: 86)*	
Ayakkabı	başmax (008/37) *ayaq qabı (F.Ş: 145)* *başmaq (F.Ş: 308)*	äyäqqabi (001/32) käfş (001/33) *ayaqqabı (F.Q: 91)* *başmaq (F.Q: 182)*	*ayaq qab (F.S: 47)* *käviş (F.S: 464)*	*käfş (111)*
Ayakkabı çeşidi		käläş (001/32)	*cızsıq (F.S: 239)*	
Bere	börk (008/30)	*börk (F.Q: 200)*		
Deri bere			*tälpäk (F.S: 213)*	
Dış giyim			*daşaqı geyim (F.S: 300)* *daşlıq (F.S: 300)*	
Ceket	kot (008/23)	*kot (F.Q: 668)*	*pencek (F.S: 189)*	
Cübbe			*cübbe (F.S: 236)*	
Çizme	Çähmä (008/37)			
Çorap	corap (008/26)	corab (004/79) *corab (F.Q: 314)*	*corab (F.S: 237)*	*curab (100)* cūrab (015/7)

		gurgow (F.Q: 717)		
Çorabın üst kısmı			*dolqı (F.S: 322)*	
Gömlek	*köynäk (F.Ş: 874)*	*köynäk(F.Q: 667)*	*köynäk (F.S: 474)*	*ton (125)*
Kemer		*bel bağı (F.Q: 220)*	*çäki (F.S: 257)* *kämär (F.S: 462)*	
Pantolon	şälvar (008/2) *şalvar (F.Ş: 693)*		*balaq (F.S: 156)* *culbar (F.S: 238)*	
Şapka	läbädārī (008/31) *tälpäk (F.Ş: 413)* *dürkü (F.Ş: 574)*		*çevirma (F.S: 260)*	
Şapka ipi			*samaq (F.S: 352)*	
Pantolon ipi	*tuman bağı (F.Ş: 435)*	*tuman bağı (F.Q: 286)*		
Çoban şapkası		*çoban börkü (F.Q: 352)*	*topbaş (F.S: 215)*	
Şal	şal (008/17) *şal (F.Ş: 692)*	*şal (F.Q: 516)* *qurşaq (F.Q: 600)*		şal (015/9)
Deve veya koyun derisinden bele bağlamak için örülmüş bir çeşit şal	*qars (F.Ş: 743)*			
Yelek	cılıqqa (008/7) *cılıqqa (F.Ş: 465)* *yäläk (F.Ş: 1035)*	çoqqa (001/32)	*ġursaqca (F.S: 432)*	

Yelek çeşidi, genelde çobanların kullandıkları, keçi derisinden yapılan, omuzda sert bir şekilde duran yelek		käpänäg (001/36) *käpänäg (F.Q: 647)*		
Erkeklerde dizden tabana kadar sarılarak bağlanılan kumaş		pakeş (001/34) *pakäş (F.Q: 232)*		
Yünden kaban	*palto (F.Ş: 377)*	*paltow (F.Q: 236)*	*çäkmän (F.S: 250)*	
İçi pamuklu, kalın dış giysi			*gopbı (F.S: 485)*	
Papak, soğukta başa giyilen bir çeşit şapka, börk	papax (008/34) *papaq (F.Ş: 372)*	*papaq (F.Q: 232)*	*papaq (F.S: 180)*	
Giysi	paltar (008/41) *paltar (F.Ş: 377)*	*paltar (F.Q: 234)* *räxt (F.Q: 450)* *gäyinti (F.Q: 702)*	*egin (F.S: 66)* *paltar (F.S: 184)*	*käsik (112)* käsik (015/2)

3.5.2 Kadın Giysileri

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Ayakkabı	başmax (008/37) *başmaq (F.Ş: 308)*	äyäqqabi (001/32) käfş (001/33)	*läkärōn käviş (F.S: 464)*	orsi (015/8)
Alt giysi	*dar balaq (F.Ş: 540)*			
Peçe		*yamaşaq (F.Q: 833)*		
Başörtüsü	*yemni (F.Ş: 998)* *yazma (F.Ş: 1013)* *dingä dil (F.Ş: 611)* *örpäk (F.Ş: 210)* *başlıq (F.Ş: 308)* *bürgü (F.Ş: 340)* *keşan (F.Ş: 837)*	yaqliq (001/41) *eşarp (F.Q: 152)* *çaşxur (F.Q: 331)* *çärqäd (F.Q: 340)* *qälağı (F.Q: 591)*	*hasaba (F.S: 277)*	*rusäri (122)* çarqäd (013/8)
Gelin başörtüsü		*dubaq (F.Q: 430)*		
Büyük, ince başörtüsü	*alafa (F.Ş: 117)*			
Kadınların başlarına atılan örtü	*araqçın (F.Ş: 66)*		*çabıt (F.S: 241)*	
Bot	*çäkmä (F.Ş: 490)*	*putun (F.Q: 243)*	*ädik (F.S: 53)* *çäkmä (F.S: 256)*	
Ceket	kot (008/23)		*çırpı (F.S: 269)*	

Çanta			*kıp (F.S: 464)*	
Çarşaf	Çarqad (008/17) *çarqat (F.Ş: 475)*		*çarġat (F.S: 245)*	çarqäd (013/8)
Kadınlar boyun ve ağızlarını kapatmak için kullandıkları kumaş	*yaşmaq (F.Ş: 1017)*			
Çorap	corap (008/26)	corab (004/79)	*corab (F.S: 237)*	cūrab (015/7)
Eldiven	*älcäk (F.Ş: 186)*		*ällik (F.S: 68)*	älçäk (015/12)
Uzun geniş dış giyisi			*dōn torkmäning (F.S: 323)*	
Etekli elbise	tuman (008/3)	tumman (001/39) *tumman (F.Q: 286)*	*daman (F.S: 303)*	
Elbise	*tuman köynäk (F.Ş: 435)*			
Etek	*ätäk (F.Ş: 169)* *şayaq (F.Ş: 694)* *şältä (F.Ş: 697)*	don (013/5) *ättäk (F.Q: 97)* *don (F.Q: 435)*	etäg (011/85) *etek (F.S: 57)* *sın (F.S: 393)*	hätäk (015/4) tōn (015/5)
Kadınların etek altından giydikleri giysi		zir tumman (001/39)		
Kadınların etek üstünden giydikleri, süs amaçlı giyilen ince bir kumaş		ru tumman (001/39) *üst tummanı (F.Q: 119)*		

Pantolon			*tamman (F.S: 205)*	emb (015/3)
Sütyen		*döşlük (F.Q: 420)*		
Şapka		börkä (009/16) koläqşä (001/40)	*teberrik (F.S: 208)* *sopbaç (F.S: 368)*	bilyäk (015/6)
Şal		şal (004/79)		
Terlik	*şepi (F.Ş: 689)* *ardı açıq (F.Ş: 72)*	*surtu (F.Q: 492)*		
Yelek	Cılıqqa (008/7)			
Leçek, beyaz tülbent, kadın baş örtüsü	leçäg (008/21) *läçäk (F.Ş: 929)*	çärqäd (001/39) *läççäk (F.Q: 734)*	*alın dangi (F.S: 39)* *ġıngaç (F.S: 447)*	
Leçeğin altına bağlanılan kumaş		arxalix (001/39)		
Kadınların *Tumman* üzerinden giydikleri gömlek	köynäh (008/5)	köynäg (001/39)		
Paçalarına nakışlar dikilmiş pantolon			*ayaq oronı (F.S: 46)*	
Etek ve gövdesi farklı renkte olan elbise	*aşlaq (F.Ş: 87)*			

Düğünlerde kadınların yüzünü örten kırmızı giysi			*körtä (F.S: 467)*	

3.5.3 Kumaş Türleri

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Atlas	*atlaz (F.Ş: 40)*		*atlaz (F.S: 4)*	
Dantel	*tor (F.Ş: 423)*			
Deri		çärm (001/32)	*ġayış (F.S: 428)*	*çärm (100)*
İpek	*toġu (F.Ş: 425)*	*ipäk (F.Q: 155)*	*yüpäk (F.S: 565)*	
İpekten dokunan kumaş	*abani (F.Ş: 30)* *qanovuz (F.Ş: 764)*	*tafta (F.Q: 260)* *kimax (F.Q: 690)*		
Keçe	*şakmänd (F.Ş: 692)* *keçä (F.Ş: 835)*			
Keten	*urqan (F.Ş: 214)*	*bez (F.Q: 213)*	*kätän (F.S: 457)*	
Kumaş	parça (008/28) *parça (F.Ş: 374)*	qumaş (014/8) *qumaş (F.Q: 607)*	*parça (F.S: 182)* *şal (F.S: 398)* *matä (F.S: 504)*	
Pamuk	pambıq (008/41) *panbıq (F.Ş: 377)*	pämme (012/30) *pammıq (F.Q:*	pāmuq (8.6) *paxta (F.S: 181)*	

		236)	*pamuq (F.S: 185)*	
Pamuktan yapılmış bir tür kumaş	*çilvar (F.Ş: 512)*			
Kadife	mäxmäl (008/23)	mäxmäl (013/7)		
Kaşmir			*törmä (F.S: 398)*	
Kırmızı renkli kumaş	*allı yandım (F.Ş: 128)*			
Yünden yapılmış kalın kumaş			*begeres (F.S: 160)*	
Yün	yün (008/26) *yun (F.Ş: 1048)*	*yün, yüng (F.Q: 841)* *üng (F.Ş: 122)*	*yüng (F.S: 575)*	
Yün iplik	kamfa (008/25)			
Küçük çiçekli pahalı bir kumaş		*dara (F.Q: 395)*		

3.5.4 Süslemek ile İlgili Adlar

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Altın	*qızıl (F.Ş: 822)*		*altın (F.S: 35)*	*täla (123)*
Ayna	*ayna (F.Ş: 150)* *gözgü (F.Ş: 901)*	ayna (024/9) *gözgü (F.Q: 712)*	*ayna (F.S: 51)* *gözgı, gözgıç (F.S: 490)*	*aynä (95)*
Bileklik	golbaqı (019/5) *buxov (F.Ş: 336)*	*boş (F.Q: 214)*	*bözelik (F.S: 164)*	

		däsnä (F.Q: 408) *qolbağı (F.Q: 615)*	*ġolbaq (F.S: 437)*	
Bilezik	*älängi (F.Ş: 190)*	*bilärzik (F.Q: 230)*	*bilezik (F.S: 178)*	
Gümüş	gümüş (017/14)	*gömüş (F.Q: 714)*		
Halhal	*xalxal (F.Ş: 522)*			
Kolye	boynbaqı (019/5) *boyun bağı (F.Ş: 359)*	*boyunbağı (F.Q: 217)* *sinäriz (F.Q: 510)*		
Küpe	sırqa: (010/2) *sırqa (F.Ş: 679)*	*sırġa (F.Q: 504)*	*tänäçir (F.S: 213)*	
Toka	*tel basan (F.Ş: 393)*	*saç bağı (F.Q: 464)*		
Takı	*astıq (F.Ş: 83)*		*açar bağ (F.S: 5)* *şay (F.S: 399)*	
Gümüş takıların bütünü			*tomar (F.S: 225)*	
Tarak	tarax (008/10) *daraq (F.Ş: 539)*	daraq (014/6) *daraq (F.Q: 393)*	*daraq (F.S: 297)*	
Sürme		sürmä (014/15)		
Yüzük	üzüg (019/5)	*yüzük (F.Q: 840)* *üzüg (F.Q: 118)*	*yüzük (F.S: 569)*	*ängoştär (106)*
Halka yüzük			*tegek (F.S: 212)*	

Yanakları kırmızı rengine boyamakta kullanılan makyaj malzemesi	Sirxab (007/13) *qızılca (F.Ş: 823)*			
Krem		*üz yağı (F.Q: 119)*		
Kadın giysilerin yakasında dikilen gümüşten süsler			*çapraz (F.S: 242)*	
Saçı süslemek için takılan takı			*şäkäkil (F.S: 397)*	
Giysileri süslemekte kullanılan aksesuar		*zärdiyan (F.Q: 460)*		

3.6 Beslenme

3.6.1 Yemek Malzemeleri

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Baharat		darman (001/10)		
Bal	*bal (F.Ş: 317)*	äsäl (012/10) *bal (F.Q: 185)*	*asal (F.S: 17)* *häsäl (F.S: 283)* *bal (F.S: 156)*	

Petek bal			*şanlı bal (F.S: 399)*	
Biber			*avvı buruç (F.S: 44)*	felfel (013/1)
Karabiber			*burç (F.S: 163)*	
Kırmızıbiber			*burcaq (F.S: 163)* *ġızılca (F.S: 444)*	
Buz	*buz (F.Ş: 343)*	yäx (001/12) *yäx (F.Q: 837)*	*buz (F.S: 164)* *dongaq (F.S: 324)*	*buz (99)* būzäk (012/24)
Çay	çay (019/7)	çay (010/5)	*çay (F.S: 254)*	*çay (100)* çay (012/24)
Çikolata			şokolat (011/31)	
Çörek otu		çöräg otu (001/21) *çöräk otu (F.Q: 347)*		
Et	*ät (F.Ş: 169)*	ät (001/7) *ät (F.Q: 96)*	ät (011/7) *ät (F.S: 56)*	
Gül suyu			*gulab (F.S: 492)*	
Hamur	xämir (05/20) *xämir (F.Ş: 527)*	xämir (001/2) *xämir (F.Q: 382)*	hämir (011/27) *hamir (F.S: 281)*	*xämir (126)*
Hamur mayası	acı xämirä (015/7) *acıtma (F.Ş: 45)*	maya (011/9)	xämir maye (011/41)	

	acı xämirä (F.Ş: 46) *mayalıq (F.Ş: 943)*			
Havyar			*ışbıl (F.S: 80)*	
Hurma		xorma (001/2) *xorma (F.Q: 384)*		xorma (012/24)
Hurma pekmezi		şireye xorma (001/3)		
Kakule	*hel (F.Ş: 980)*	hel (001/21) *hel (F.Q: 816)*		hel (013/1)
Karabiber	*ıstı ot (F.Ş: 267)*	qärä felfel (001/21)		
Karanfil		mixäk (001/21)		
Kimyon		zire (001/10)	ẓire (8.10)	
Kuru limon		qurulimu (011/32)	*qurı limon (F.S: 503)*	
Küp şeker			şekär (011/50) *qant (F.S: 401)* *şekär (F.S: 401)*	
Limon suyu		ablimu (001/31)		
Nişasta		nişaste (011/23)		neşaste(012/24)
Pekmez	*bähmäz (F.Ş: 358)* *doşab (F.Ş: 579)*	düşö (011/14) *doşov (F.Q: 431)*	*toşab (F.S: 222)*	şire (012/23)
Pirinç	dugi (013/18) *dügü (F.Ş: 586)*	dugi (009/21) berenc (011/25) *birinc (F.Q: 228)* *dügü (F.Q: 419)*	*tövi (F.S: 226)*	*berenc (97)* *dīyī (103)*

Pudra şeker		xorde qänd xake qänd (001/3)		
Safran	*zäferan (F.Ş: 616)*		*zaġpäran (F.S: 340)*	
Salça			rob (011/20) *röp (F.S: 339)*	rob (012/22)
Su	su (005/29)	su (001/15) *su (F.Q: 490)*	su (011/8) *su (F.S: 380)*	*su, suw (122)* sū (012/18)
Susam		*küncüd (F.Q: 662)*	*kuncı (F.S: 472)*	
Şeker (Toz şeker)		şäkär (001/22) *şäkär (F.Q: 521)*	pışıg (011/86) pişüq (011/84) *pısek (F.S: 195)*	şekär (012/19)
Tahın		*härdä (F.Q: 802)*		
Tarçın	*darçın (F.Ş: 541)*	darçin (001/22) *darçin (F.Q: 395)*	*darçin (F.S: 302)*	darçin (013/1)
Tuz	duz (013/7)	duz (001/7) *duz (F.Q: 428)*	dūẓ (011/57) *duz (F.S: 314)*	*tūz (125)* tūz (012/20)
Un	un (005/19) *un (F.Ş: 247)*	un (011/5) *un (F.Q: 136)*	ūn (8.4) *un (F.S: 106)*	*ard (94)* *hūn (110)* hūn (012/17)
Üzüm pekmezi		üzüm şiräsi (011/14)		
Yağ	yaq (013/5) *yaġ (F.Ş: 1018)*	yaq (001/3) *yaġ (F.Q: 829)*	yāq (11.32) *yāġ (F.S: 546)*	yāq (012/16)

Ayçiçek yağı			*suvuq yaq (F.S: 547)*	
Hayvan yağı	*pi (F.Ş: 391)* *şährä (F.Ş: 701)*			
Sarı yağ	sarı yağ (013/14) *sarı yaġ (F.Ş: 634)*	arri yaq (001/3) pi (001/7) *ärtmä (F.Q: 151)* *saya yaġ (F.Q: 472)*	*sarı yaġ (F.S: 350)* *quruq yaġ (F.S: 547)*	
Yemek		*aş (F.Q: 73)* *aġz otu (F.Q: 79)*	*azıq (F.S: 17)* *aş (F.S: 19)* *imit (F.S: 97)* *damaq (F.S: 303)*	*qäza (119)*
Yumurta	yumurta (016/4) *yumurta (F.Ş: 1047)*	yumurta (011/12) *yumurta (F.Q: 843)*	yumurtqa (011/66) *yumurtġa (F.S: 574)*	*yumurta, yumurxe (129)* yumurxa (012/21)
Zencefil	*zäncäfil (F.Ş: 617)*	zäncäfil (001/21)		
Zerdeçal		*aş därmanı (F.Q: 73)* *sarbaġa (F.Q: 466)*	*sarı boġa (F.S: 350)*	zärdçube (013/1)

3.6.2 Süt Ürünleri

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Ayran	ayran (013/5)	ayran (001/10)	çal (1.45)	saqon (012/9)

	ayran (F.Ş: 148)	*äyran (F.Q: 113)* *duġ (F.Q: 428)*	*ayran (F.S: 49)* *çal (F.S: 250)* *şıbat (F.S: 405)*	
Kaymak	qäymaq (013/2) *xama (F.Ş: 522)* *qaymaq (F.Ş: 768)*	qaymaq (011/11) *xama (F.Q: 377)* *qaymaq (F.Q: 578)*	qaymaq (1.49) *xama (F.S: 293)* *ġaymaq (F.S: 428)*	*sariqaq (120)* qanuq (012/15)
Kurut	qurud (013/8) *çökäläk (F.Ş: 500)* *ququd (F.Ş: 788)*	käşk (001/15) *qurut (F.Q: 600)* *aq qurut (F.Q: 76)* *käşk (F.Q: 652)*	qurt (1.46) *ġort, ġurut (F.S: 432)*	*toraq (125)* tōraq (012/13)
Kurutun suyunu süzdükten sonra kaynatıp üzerine azıcık un serperek ortaya çıkan ürün	*qara qurut (F.Ş: 738)*	qara qurut (011/5) qäre qurut (011/5)	qara qurt (1.47) *ġara ġurut (F.S: 413)*	tārf (012/14)
Peynir	*pendir (F.Ş: 371)* *bışlaq (F.Ş: 366)*	pänir (001/4) *pänir (F.Q: 242)*	peynir (1.48) *peynir (F.S: 190)*	pänir (012/11)
Peynir türü	*ekşimlik (F.Ş: 160)*			
Yağsız peynir	*çäşil (F.Ş: 467)*			
Süt	süt (006/35) *süt (F.Ş: 652)*	süt (011/4) *süd (F.Q: 483)*	ṣüt (1.42)	*sit (121)* sit (012/12)
Süt ürünleri	*aġartı (F.Ş: 93)*	aqaranti (011/3) ıranti (011/4) *aġarantı (F.Q: 75)*	*aq (F.S: 28)*	

Tereyağı	kärä (013/4) aq kärä (013/13) *kärä (F.Ş: 845)*	kärä (018/7) *kärä (F.Q: 650)*	mesgä yaq (1.44) *mäsgä (F.S: 514)*	*kara (111)* käre (012/10)
Ayrandan üretilmiş tereyağı	*düymä yaġ (F.Ş: 586)*			
Yoğurt	qatıq (013/2) *yoġurt (F.Ş: 1041)* *qatıq (F.Ş: 729)*	qätiq (018/2) yoort (01/18) *yoġurt (F.Q: 846)* *mas (F.Q: 746)* *qatıq (F.Q: 559)*	qatıq (1.43) *ġatıq (F.S: 410)* *yuġurt (F.S: 570)*	*qatuq (118)* qatoq (012/8)
Yoğurt ve çiğ sütün karışımından elde edilen ürün	*koramaz (F.Ş: 858)*			

3.6.3 Tarım Ürünleri

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Arpa	arpa (012/2) *arpa (F.Ş: 69)*	arpa (002/1) *arpa (F.Q: 68)* *härpä (F.Q: 802)* *cow (F.Q: 315)*	arfa (8.2) *arpa (F.S: 10)*	
Buğday	buqda (005/13) *buġday (F.Ş: 348)*	buqda (002/1) *buġda (F.Q: 208)*	buqday (8.2) *buġday (F.S: 166)*	*buġda, boġda (98)* buqda (012/1)

Bir çeşit buğday	*qablıca (F.Ş: 724)*			
Bulgur	yarma (012/18) *yarma (F.Ş: 1011)* *bulġur (F.Ş: 351)* *zavar (F.Ş: 615)*	*bulġur (F.Q: 211)*	*yarma (S. 11)*	bälqur (012/6)
Çavdar	*çovdar (F.Ş: 504)*		*çavdar (F.S: 253)*	çavdar (012/7)
Darı	*cad (F.Ş: 448)* *darı (F.Ş: 541)*	*älim (F.Q: 108)* *darı (F.Q: 395)*	*darı (F.S: 299)* *söle (F.S: 378)*	*dune (104)*
Fasulye	*lobyä (F.Ş: 931)*	lubiya (018/12)	lōbiya (1.39) *nōbıya (F.S: 530)*	lubiya (012/4)
Bir çeşit fasuliye	*at buyurca (F.Ş: 38)*			
Börülce	*qara göz lobiyä (F.Ş: 739)*			
Maş	*burçaq (F.Ş: 338)*			
Mercimek	märci (012/9) *märci, märcimäk (F.Ş: 944)*	mercimäg (002/2) *märcimäk (F.Q: 751)*	*märcämäk (F.S: 513)*	*ädäs (105)* ädäs (012/5)
Nohut	noxod (013/19) *noxud (F.Ş: 960)*	noxod (002/4) *noxud (F.Q: 779)*	*noxud (F.S: 530)*	*noxod (116)* noxod (012/3)
Saman	*saman (F.Ş: 640)*	Saman (018/11) *saman (F.Q: 470)*	sāman (8.3) *saman (F.S: 356)*	

Tahıl	*taxil (F.Ş: 397)*	*taxil (F.Q: 259)*		
sarı renkte bir bakliyat, nohutun yarısı	läpä (013/18) *läpä (F.Ş: 928)*	*läpä (F.Q: 732)*		

3.6.4 Meyve ve Sebzeler

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaççа
Ahududu	*ağac çılägi (F.Ş: 91)*		bŏrşlän (1.11) *bevislen (F.S: 161)* *bövselen (F.S: 173)* *tolas (F.S: 224)*	
Alabaş	*daş käläm (F.Ş: 543)*	*kärsum (F.Q: 650)*		
Alıç	*aluc (F.Ş: 130)*			
Armut	*amrud (F.Ş: 133)*	golabi (002/20)	armıt (1.23) *armut (S. 14)*	
Dağ armudu	*daş armud (F.Ş: 542)* *dağ alçası (F.Ş: 445)*			
Armut ailesinden bir meyve	*tärzäm (F.Ş: 409)*			
Ayva	*ayva (F.Ş: 151)*	*häyva (F.Q: 818)* *äyva (F.Q: 113)* *beh (F.Q: 222)*	beh (1.7)	

Badem	*badam (F.Ş: 295)*	badam (012/8) *badam (F.Q: 176)*	badam (1.10) *badam (F.S: 146)*	*badām (95)* badam (009/4)
Bakla	paxla (012/9) *paxla (F.Ş: 373)*		baqala (1.38) *baġala (F.S: 153)*	
Böğürtlen		*titirrä (F.Q: 297)*		
Ceviz	*cöğüz (F.Ş: 459)* *qoz (F.Ş: 790)*	*qoz (F.Q: 613)*	hoẓ (1.22) *hōz (F.S: 286)* *ġōz (F.S: 434)*	*yäqaq (128)*
Dereotu	*şüyüd (F.Ş: 701)*		*şüit (F.S: 405)*	
Domates	*bamador (F.Ş: 322)* *qırmızı badımcan (F.Ş: 818)*	*bumadır (F.Q: 211)*	pomaẓor (1.25) *pamadōr (F.S: 185)*	goce (011/14)
Dut		*tut (F.Q: 277)*	tut (1.12) *tut imiş (F.S: 97)*	*tut (125)*
Elma	alma (016/3) *alma (F.Ş: 128)*	alma (002/8) *alma (F.Q: 82)*	alma (1.19) *alma (F.S: 38)*	*alumla (93)*
Kırmızı, tatlı elma	*cırhacı (F.Ş: 461)*			
Erik	*alça (F.Ş: 124)*		*älçäk (F.S: 55)* älu (1.3) *älu (F.S: 55)*	
Fındık	*fındıq (F.Ş: 719)*	*fındıq (F.Q: 553)*	pındıq (1.21)	
Fıstık	*püstä (F.Ş: 381)*		pıbıq (1.9) pıste (1.9)	
Havuç	*yer kökü (F.Ş: 992)*		kāşil (1.40) *käşır (F.S: 456)*	hävic (011/8)

Yabani havuç	*davar kökü (F.Ş: 455)*			
Hindistan cevizi			nargil (1.29)	
Hurma			horma (1.14)	*hurma (110)*
Hünap	*änab (F.Ş: 712)* *murdaça (F.Ş: 947)*			
Ispanak	*pazı (F.Ş: 375)*		espenaq(011/63) *ısmanaq (F.S: 80)*	
İğde	idä (016/3) *igdä (F.Ş: 276)*	*idä (F.Q: 160)*	iqde (1.18) *igde (F.S: 94)*	*idä (111)*
İncir	*äncir (F.Ş: 194)*	*äncir (F.Q: 109)* *kimcik (F.Q: 690)*	incir (1.5) *incir (F.S: 84)*	
Kabak	*qabaq (F.Ş: 722)*	*küdü (F.Q: 660)*	kāḍi (8.11) *kādi (F.S: 455)*	kädu (011/10)
Bal kabuk		tämbäl küdi (011/52)	*sarı ollaqan kādi (F.S: 455)*	
Karpuz		qarpuz (007/13) *qarpız (F.Q: 563)*	qarpuẓ (1.33) *ġarpız (F.S: 414)*	hendevane (011/21)
Küçük Karpuz			*patlaq (F.S: 180)*	
Kavun	*topatan qavunu (F.Ş: 416)* *qavun (F.Ş: 766)*	*qavun (F.Q: 576)*	qāvun (1.13) *zamça (F.S: 340)* *ġavun (F.S: 415)*	kaläk (011/22)
Çok tatlı kavun	*yaycı qovun (F.Ş: 1032)*			

Biçilmemiş küçük kavun	*qıra (F.Ş: 814)*	*kümüzä (F.Q: 662)*	*terne (F.S: 211)*	
Ekşi kavun			*törşäk (F.S: 219)*	
Sulu kavun			*çercev (F.S: 245)*	
Kaysı	*sarı ärik (F.Ş: 631)* *mişmiş (F.Ş: 953)*	zärdalū (002/20) *armud (F.Q: 70)* *ärik (F.Q: 100)*	ṣārı āli (1.16) *sarı äli (F.S: 55)* *zärdali (F.S: 341)*	pındık (009/5)
Kuru Kaysı		*pärrä qaysı (F.Q: 236)* *qaysı (F.Q: 577)*	*ärik (F.S: 61)*	
Kiraz		gilas (002/20) *gilas (F.Q: 727)*	gīlaṣ (1.26)	
Kişniş	keşniş (005/28) *geşniz (F.Ş: 888)*			
Lahana	*alabaş laxna (F.Ş: 114)* *laxana (F.Ş: 926)*		käläm (1.36) *käläm (F.S: 462)*	käläm (011/21)
Limon	*lumu (F.Ş: 933)*	limu (007/14) *lumur (F.Q: 738)*	limu (1.27) *limon (F.S: 503)*	limu (011/5)
Mandalina		narängi (007/14)	narengi (1.31) *närängli (F.S: 526)*	narengi (011/20)
Mantar	*göbäläk (F.Ş: 892)*	*dumalaq (F.Q: 430)* *göbäläk (F.Q: 707)*	kömölög (001/52) *kömäläg (F.S: 471)*	qarç (011/19)

Mantar çeşidi	*donbalan (F.Ş: 592)*			
Zehirli Mantar			*eşek kömölög (F.S: 63)*	
Marul	kahı (002/12)	*kahı (F.Q: 646)*	keu (1.41) *käu (F.S: 463)*	kahu (011/19)
Meyve	*meyvä (F.Ş: 955)*	mivä (002/19) *mivä (F.Q: 764)*	*ir immiş (F.S: 88)* *miva (F.S: 524)*	
Mısır	*mäkä (F.Ş: 945)*	bälal (003/15)	mäkkä cävan (1.37) *cuvän (F.S: 238)*	zorod (011/18)
Muşmula	*äzgil (F.Ş: 177)*		*kundız (F.S: 473)*	
Muz			mouz (1.28)	moz (011/17)
Nar	*nar (F.Ş: 958)*	*nar (F.Q: 771)*	nār (1.4) *nār (F.S: 535)*	*ānar (106)* änar (011/17)
Nektarin	*şaftalı (F.Ş: 691)*	*şaftalı (F.Q: 515)*	şeftāli (1.32) şeftali (1.20) *şäpdalı (F.S: 400)*	şäftalu (011/15)
Patates	yeralma (012/9) *yer alma (F.Ş: 991)* *qartopu (F.Ş: 743)*	*alı (F.Q: 87)*	kortop (1.50) kertop (011/17) *kärtop (F.S: 459)* *yär alma (F.S: 559)*	sibzämini (011/6)
Patlıcan	*badımcan (F.Ş: 295)*	bademcan (023/10)	bādemcan (8.11) *badamcan (F.S: 146)*	bademcan (011/9)

Portakal	partaxal (016/3) *porteqal (F.Ş: 379)*	porteqal (007/14)	pırtıqal (1.8) *pırtıqal (F.S: 194)*	porteqal (011/13)
Reyhan	*reyhan (F.Ş: 614)*			reyhan (011/12)
Salatalık	*xıyar (F.Ş: 530)*	*baling (F.Q: 187)* *gülbäsär (F.Q: 703)*	hiyar (1.15) *hıyar (F.S: 289)*	xiyar (011/14)
Salatalığa benzeyen yabani meyve	*ababaşı (F.Ş: 29)*			
Sarımsak	sarımsax (002/13) *sarımsaq (F.Ş: 633)*	*sarımsaq (F.Q: 467)*	şarımşak (8.11) *sarımsaq (F.S: 349)*	sarmäsāq(011/11)
Sarımsak ailesinden bir bitki		musir (001/12)		
Sebze	*suzo (F.Ş: 672)*	säbzi (023/9)		
Soğan	soqan (005/27) *soġan (F.Ş: 664)*	soqan (001/1) *soġan (F.Q: 496)*	şoqan (1.51) *soġan (F.S: 375)*	*piyaz (117)* soqon (012/9)
Yeşil soğan	*soġança (F.Ş: 664)*			
Şalgam	*yaz şälġämi (F.Ş: 1013)* *şalqam (F.Ş: 693)*	şälqäm (023/9) *şäläm (F.Q: 522)*		şälqäm (011/6)
Şamama	*şamama (F.Ş: 693)*	şämmam (007/13)	*däsamıl (F.S: 306)*	
Şeftali	*aluç (F.Ş: 130)* *hulu (F.Ş: 980)*	hulu (002/20) *hulu (F.Q: 812)*		hulu (011/16)

Tatlı Limon	*bäy armudu (F.Ş: 367)*	limu şirin (007/14)	*söyci limon (F.S: 503)*	
Turp	türp (005/28) *türp (F.Ş: 424)*	*turup (F.Q: 284)*	*turp (F.S: 219)*	torob (011/4)
Turunc	*türünc (F.Ş: 427) narinc (F.Ş: 958)*	*turänc (F.Q: 284)*	toronç (1.30) *torınç (F.S: 221)*	toränc (011/3)
Üzüm	*üzüm (F.Ş: 227)*	üzüm (025/26) *üzüm (F.Q: 119) mehrä (F.Q: 764)*	üẓüm (1.6) *üzüm (F.S: 139)*	*hizim (110)*
Kuru üzüm	kişmiş (016/3) *üzüm qurusu (F.Ş: 227)*	*qurru üzüm (F.Q: 600) kişmiş (F.Q: 689)*	*ġurı uzım (F.S: 434)*	*keşmiş (112)*
Vişne	*albalı (F.Ş: 130) gilänar gün (F.Ş: 922)*	albalū (002/20)	älbälu (1.2) *albalu (F.S: 35)*	
Yer fıdtığı	*yer badamı (F.Ş: 991)*			
Yeşil erik			hälçäk (1.24)	
Zeytin			ẓeytun (1.17) *zäytun (F.S: 342)*	zeytun (011/2)
Sarı ve kırmızı renkte olan bir meyve		*alıc (F.Q: 86)*		
Soğuk yerlerde çıkan meyvesi kiraza benzeyen bir meyve		*yemişan (F.Q: 850)*		
Ekşi elma	*qabala (F.Ş: 723)*			

3.6.5 Hayvan Yemleri

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
At yemi	*at boġazı (F.Ş: 38)*			
Köpek yemi			*yal (F.S: 550)*	
Saman	saman (006/32)			
Kepek	pin (006/35) *käpäk (F.Ş: 842)*	*suxus (F.Q: 491)*	*käpäk (F.S: 457)*	säbus (010/23)
Yem	dāri (017/16)		*ım (F.S: 96)*	dane (010/23)
Yonca	yonca (006/30) xäşä (006/18) yonca (006/30) *yonca (F.Ş: 1049)* *alaf (F.Ş: 117)*	*yonca (F.Q: 848)*	*yorunca (F.S: 567)*	yonce (010/23)

3.7 Hayvan

3.7.1 Yabani Hayvanlar

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Arslan		*aslan (F.Q: 73)* *şer (F.Q: 526)*	arṣlan (3.29) *arslan (S. 12)* *yolbars (F.S: 572)*	aslan (001/2)
Ayı	āyi (006/60) *ayı (F.Ş: 151)*	*ayı (F.Q: 93)* *qaban (F.Q: 556)*	ayı (3.38) *ayı (F.S: 52)* *hırs (F.S: 288)*	

Ayı yavrusu	*çoqqa (F.Ş: 499)*			
Ceylan	*ceyran (F.Ş: 447)*	ceyran (013/4) *ceyran (F.Q: 316)*	ceyran (3.36)	
Ceylan yavrusu	*çüpür (F.Ş: 496)* *käyäk (F.Ş: 879)*	*ceyran oğlağı (F.Q: 316)*		
Erkek ceylan	*hünä (F.Ş: 985)*			
Göğüsü ceylandan daha uzun ve etli, sarı bir ceylan türü		*cibir (F.Q: 321)*		
Çakal	*çağal (F.Ş: 476)*	*çaqqal (F.Q: 332)* *latur (F.Q: 730)*	şaqal (3.24) *şağal (F.S: 397)*	şoqal (001/4)
Çakala benzeyen yırtıcı hayvan			*ġara ġulaq (F.S: 413)*	
Domuz	dōuz (006/59) *doğuz (F.Ş: 584)*	donguz (026/15) *xıng (F.Q: 392)* *tonguz (F.Q: 292)* *donquz (F.Q: 435)*	donguz (3.34) yekä qafan (3.40) *donggŭz (F.S: 324)* *yäkä ġapan (F.S: 408)*	*goraz (107)* tüngūz (003/3)
Dişi domuz			*mäkäcın (F.S: 514)*	
Erkek domuz	*qaban (F.Ş: 723)*			

Domuz yavrusu	*cücğä (F.Ş: 456)*		*cōcuq (F.S: 236)*	
Gelincik			*alaca gözen (F.S: 32)*	
Gergadan	*yanaġan (F.Ş: 1027)*			
Geyik	*ayqıraq (F.Ş: 149)* *soġun (F.Ş: 664)*		keyik (3.37) *käyık (F.S: 464)* *soġun (F.S: 376)*	
Erkek geyik	*boġur (F.Ş: 664)*			
Kaplan	*bars (F.Ş: 297)* *tonqa (F.Ş: 436)*	*qaplan (F.Q: 557)*	barş (3.27) *bars (F.S: 147)*	qaflan (001/3)
Kertenkele	*oğlan sevän (F.Ş: 237)* *ılan ağa (F.Ş: 277)* *bozumca (F.Ş: 345)* *qaya qapan (F.Ş: 767)*	*yılan qasığı (F.Q: 858)* *yalama (F.Q: 831)* *oğlan yoldaşı (F.Q: 142)* *ilan qasığı (F.Q: 167)* *gäççi ämn (F.Q: 695)* *şamal (F.Q: 517)* *kärsänkälä (F.Q: 650)*	*patmacıq (F.S: 180)* *kälpäzza (F.S: 462)*	
Kirpi	kirpi (006/57) *kirpi (F.Ş: 876)*	*cirbi (F.Q: 317)* *kürpü (F.Q: 660)*	kirfi (3.41) *torsuq (F.S: 219)*	pirpi (010/21)

			ġabır ġazan (F.S: 408)	
Kurbağa	*qurbaġa (F.Ş: 782)*	*qurbaġa (F.Q: 598)*	qurbaqa (3.46) *ġurbaqa (F.S: 432)*	çurpaqa 001/17)
Ağaç kurbağası	*yaşıl baġa (F.Ş: 1018)* *ot qurnaġası (F.Ş: 198)*			
Kurt	cänävar 006/54) *canavar (F.Ş: 450)* *qurt (F.Ş: 783)*	qurd (001/26) *canavar (F.Q: 306)* *qurd (F.Q: 599)*	möcüg (3.26) qurt (3.26) *böri (F.S: 164)* *ġurt (F.S: 432)* *möcäk (F.S: 517)*	beri (001/1)
Maral	*maral (F.Ş: 936)*	maral (013/1) *maral (F.Q: 746)*	*maral (F.S: 506)*	
Maymun	meymun (017/25)		bijın (3.33) maymun 003/33) *bicın (F.S: 179)* *maymın (F.S: 512)*	
Panter		päläng (026/15) *yoz päläng (F.Q: 845)* *päläng (F.Q: 241)*	qaplan (3.28) *päläng (F.S: 189)* *ġaplang (F.S: 409)*	

Semender			*hacicıq (F.S: 276)* *kälpäzza*	
Sıçan	*sıçan (F.Ş: 676)*	siçan (004/77) *siçan (F.Q: 507)*	şıçan (3.15)	sıçqan (003/1)
Sıçana benzeyen bir hayvan	*aplan (F.Ş: 34)*		*alangfirt (F.S: 35)*	
Büyük sıçan	*kör sıçan (F.Ş: 859)*	*dubba sıçan (F.Q: 425)*	*alaqa (F.S: 33)*	
Yabani sıçan			*yalman (F.S: 552)*	
Sıçana benzeyen 4-10 cm uzunluğunda bir hayvan	*ağ diş (F.Ş: 98)*			
Sincap	*ağac qoyan (F.Ş: 92)*			säncab (010/20)
Sırtlan	*gör eşän (F.Ş: 895)*	käftar (026/15)	şırtlan (3.23) *gör axtaran (F.S: 486)*	
Sülük			*sulık (F.S: 378)*	
Tavşan	döşan (006/57) *döşan (F.Ş: 579)*	döşän (004/76) *dovşan (F.Q: 436)*	tavşan (3.43) *eşek ġulaq (F.S: 63)* *tavşan (F.S: 207)*	toboşqan(003/2)
Termit		*rimiz (F.Q: 457)*		
Tilki	tülki (006/57) *tülkü (F.Ş: 433)*	tilki (025/2)	tilki (3.25) *tılkı (F.S: 230)*	tülki (001/5)

		türäk (F.Q: 278)		
Tilkiden daha küçük yabani hayvan			*ġarsanmaq (F.S: 415)*	
Yarasa	*yarasa (F.Ş: 1008)* *palaz qulaq (F.Ş: 376)* *şeytan quşu (F.Ş: 703)*		kortuçan yerşiçan (3.10) *yärsıçan (F.S: 560)*	
Yılan	*yılan (F.Ş: 1055)* *ılan (F.Ş: 277)*	*yılan (F.Q: 858)* *ılan (F.Q: 167)*	yılan (3.59) *yılan (F.S: 580)*	yılan (001/15)
Sarı ve kırmızı olan bir çeşit yılan	*yılmaz (F.Ş: 997)*			
Yosun			*çolan (F.S: 265)*	
Yaban kedisi	*qara qulaq (F.Ş: 738)*		*kävuk (F.S: 463)*	
Zebra			*ġolan (F.S: 438)*	
Zürafa			*zärrapa (F.S: 341)*	

3.7.2 Evcil Hayvanlar

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
At	*at (F.Ş: 34)*	at (004/10) *at (F.Q: 58)*	at (3.6) *at (F.S: 3)*	*hät (109)* hāt (002/1)

	ayqır, qırsaq, akdäş, axta, yurġ at çeşitleri (F.Ş: 34)			
Zayıf at	*alaşa (F.Ş: 117)*			
Asıl at			*at alaşa (F.S: 33)*	
Bardo	*yabı (F.Ş: 1002)*	yabı (004/12) *yabı (F.Q: 823)*	*at yabı (F.S: 3)* *olaġ (F.S: 105)*	
Dişi at	*at baytal (F.Ş: 37)*	madiyan (004/12)	*baytal (F.S: 3)*	
Atın yeni doğmuş yavrusu	*qolunca (F.Ş: 803)*	doluq (004/14)	*yapaġı* *bir yaşar korre (F.S: 3)*	
Atın sütten kesildikten sonra bir yaşına kadarki yavrusu	*gürä (F.Ş: 898)* *qolun (F.Ş: 803)*	qolun (004/15) *qulun (F.Q: 604)*		
Atın bir yaşından önce dişi yavrusu			*ġıraq (F.S: 445)*	
Bir yaşındaki at yavrusu	*dayça (F.Ş: 456)*	dayiça (004/16) *dayça (F.Q: 403)*	*tayçanaq (F.S: 208)*	
İki yaşandaki dişi at	*ürkä (F.Ş: 215)* *iki qulan (F.Ş: 275)*	*ürgä (F.Q: 116)*	*At basan (F.S: 3)* *baytalça (F.S: 157)*	
İki yaşandaki erkek at	*day (F.Ş: 556)*	day (004/17) *day (F.Q: 403)*	tay (3.6) *tay (F.S: 207)*	

İki- Üç yaşındaki at	*qonan (F.Ş: 805)*	nōzin ~ nōpalan (004/18-19)	qonon (004/19) *ġonan (F.S: 439)* *iki yaşar korre (F.S: 3)*	
Genç erkek at	*ayqır (F.Ş: 149)*			
Dört yaşındaki at	*ok at (F.Ş: 239)* *donan (F.Ş: 591)*			
Çiftleşme döneminde olan at	*ögür (F.Ş: 241)*			
Manda	gamiş (006/9) *manda (F.Ş: 449)* *manda (F.Ş: 940)*	*gamiş (F.Q: 693)*	*gamış (F.S: 388)*	
Manda yavrusu	potā (006/12) *potuq (F.Ş: 383)* *balaq (F.Ş: 318)* *xotäk (F.Ş: 527)*		*gädäk (F.S: 480)*	
Erkek manda yavrusu, *pota*dan sonra	käl (006/13) *käl (F.Ş: 849)*			
Dişi manda yavrusu, *pota*dan sonra	cärig (006/13)			
Bir yaşındaki erkek manda	*kälçä (F.Ş: 849)*			
İki yaşındaki erkek manda	*congä (F.Ş: 459)*			

Üç yaşındaki dişi manda	*dorba (F.Ş: 572)*			
Deve	dävä (017/22) *dävä (F.Ş: 595)*	duvä (012/30) devä (004/45) *dävä (F.Q: 414)* *düyä (F.Q: 424)*	dıyä (3.4) *düyä, dıyä (F.S: 325)* *kärdäri (F.S: 455)*	tävä (010/19)
Büyük, saçları uzun deve		*zäbbä (F.Q: 460)*		
Asıl develerden doğan deve	*balxı (F.Ş: 320)*			
İki kamburlu deve	*ayrı (F.Ş: 148)*		*buġra (F.S: 167)* *häşdäk (F.S: 284)*	
Eyri kamburlu deve			*ġamġıl (F.S: 422)*	
Erkek deve	*arvanadan doqan (F.Ş: 77)* *lök (F.Ş: 932)*	lok (004/2) *bäġur (F.Q: 193)* *tatap (F.Q: 259)* *cımmız (F.Q: 319)* *lök (F.Q: 738)*	boqro (003/4) *arvanadan doqan (F.S: 14)* *inär (F.S: 84)* *käşär (F.S: 326)* *gopırdı (F.S: 326)* *göhärt (F.S: 326)*	
Dişi deve	*arvana (F.Ş: 77)* *inan (F.Ş: 282)*	arvanä (004/4) *arvana (F.Q: 99)*	*arvana (S. 14)* *inän (F.S: 84)* *maya (F.S: 326)*	
Devenin yeni doğmuş yavrusu	*doruq (F.Ş: 575)*	cocuq (004/3)	köşoq (3.5) *köşäk (F.S: 469)*	

	köşşäk (F.Ş: 864)	*cocuq (F.Q: 314)* *çöş (F.Q: 348)* *köşäk (F.Q: 664)*		
Devenin sütten kesildikten sonra bir yaşına kadarki yavrusu	*daylaq (F.Ş: 456)* *turum (F.Ş: 427)*	daylaq (004/6) *daylaq (F.Q: 403)*	*turum (F.S: 221)*	
Devenin bir yaşında olan yavrusu		yeksal (004/7)		
Devenin iki yaşında olan yavrusu	*oxşuq (F.Ş: 207)*		*iki yaşar (F.S: 94)* *oġşuq (F.S: 114)* *käşär (F.S: 461)*	
Devenin bir yaşını geçen erkek yavrusu		cong (004/8)		
Devenin bir yaşını geçen dişi yavrusu		mäci (004/8) *mäci (F.Q: 750)*		
Devenin üç yaşındaki yavrusu			*boġurçı (F.S: 167)*	
Devenin üç yaşındaki dişi yavrusu	*arvanaça (F.Ş: 77)* *mayaça (F.Ş: 942)*		*doluş (F.S: 322)*	

Devenin üç yaşındaki erkek yavrusu	*närçä (F.Ş: 960)*			
Fil		*fil (F.Q: 554)*	pil (3.32) *pıl (F.S: 196)*	fil (010/20)
Eşek	äşşäh (009/15) *eşşäk (F.Ş: 157)* *uzun qulaq (F.Ş: 228)* *ulaq (F.Ş: 242)*	äşşäg (012/25) *äşşäk (F.Q: 102)* *olaq (F.Q: 143)*	eşäg (3.18) *eşek (F.S: 63)* *har (F.S: 276)*	*äşge (106)* äşgä (002/2)
Eşek yavrusu	*yarım palan (F.Ş: 1012)* *supa (F.Ş: 651)* *qoduq (F.Ş: 781)*	*qoduq (F.Q: 611)* *supa (F.Q: 491)*	*tayxar (F.S: 208)* *kurra (F.S: 467)*	sūpa (002/3)
Dişi eşek	*maça (F.Ş: 936)*			
Erkek eşek		*qırrı (F.Q: 629)*	*aygır (F.S:50)*	
Bir yaşındaki eşek		*gädul (F.Q: 695)*		
Davar		duvar (002/22) *davar (F.Q: 403)*	davar (9.16) *davar (F.S: 304)* *häbik (F.S: 283)* *dam*	
Mal	mal (006/55)			*mal (113)*
Sığır	*sığır (F.Ş: 682)*	seqir (004/47) *siğir (F.Q: 505)*	şıqır (3.3) *sığır (F.S: 388)*	*siğir (121)*
İnek	inäg (006/4)	inäk (004/37) *inäk (F.Q: 171)*	*inek (F.S: 84)*	
İneğin yeni doğmuş yavrusu	būzō (006/1)		tanä (003/3)	

Bir yaşındaki sığır		*parna (F.Q: 234)*		
İki yaşındaki erkek sığır	*hörün (F.Ş: 984)*		*käşär (F.S: 461)* *cuvana (F.S: 238)* *ardana (F.S: 388)*	
İki yaşındaki dişi inek	*qonacın (F.Ş: 804)*	*dönä (F.Q: 423)* *şangud (F.Q: 517)*		
Üç yaşındaki erkek sığır			*töve (F.S: 226)*	
Üç yaşındaki dişi sığır			*boġa basar (F.S: 166)*	
Daha doğurmamış üç yaşındaki inek	*düvä (F.Ş: 594)*			
Genç erkek sığır	*ardana (F.Ş: 172)*	*cönä (F.Q: 312)* *ügäc (F.Q: 121)*		
Genç dişi sığır	dügä (006/2) *dügä (F.Ş: 587)*		*ġolacın (F.S: 437)*	
Boğa		boqa (004/38) *boġa (F.Q: 215)*		
Buzağı	*büzöv (F.Ş: 345)*	buzaqe ~ guzaqe (004/40) *buzaġı (F.Q: 208)*	tanä (3.3) *tana (F.S: 205)*	

		buzov (F.Q: 214)		
Dana	dana (006/3) *dana (F.Ş: 454)*	*dana (F.Q: 402)*	*erdana (F.S: 12)* *öküzça (F.S: 130)*	*gosalä (108)* gusale(010/15)
Sığırın erkek yavrusu, öküz olmaktan önceki durumu		cönge (004/35)		
Öküz	öküz (005/11) *öküz (F.Ş: 239)*	öküz (004/39) *öküz (F.Ş: 126)*	*öküz (F.S: 130)*	
Asıl erkek sığır	*döllük (F.Ş: 589)*			
Yavrusu öldükten sonra süt veren inek	*uġursaq (F.Ş: 237)*			
Kaplumbağa	baqa (006/57) *tosbaġa (F.Ş: 428)* *qablı baġa (F.Ş: 724)*	*tosbaġa (F.Q: 285)*	pıştbaqa (3.11) *boşbaqa (F.S: 166)* *pışbaqa (F.S: 195)*	bāqqa (002/8) tābaq (002/8)
Katır	*qatır (F.Ş: 728)*	qätir (014/8) qatir (012/35) *qatır (F.Q: 558)*	qatır (3.19) *ġatır (F.S: 410)*	qater (010/18)
Dişi katır		*maça qatır (F.Q: 745)*		
Keçi	keçi (006/49) *keçi (F.Ş: 836)*	gäççi (002/24) *gäççi (F.Q: 722)*	geçi (3.1) *gäçi (F.S: 441)*	äççı (001/9)
Annesi ölen keçi		*butu (F.Q: 204)*		

Boynuzsuz keçi		*hulä (F.Q: 811)*		
Yabani keçi, boynuzlu dağ keçisi	*arxalı (F.Ş: 71)*			
Üç yaşındaki erkek keçi		*dubur (F.Q: 424)*		
Teni siyah, kulakları beyaz keçi	*adqıraq (F.Ş: 61)*			
Erkek keçi	*erkäc (F.Ş: 156)* *dibir (F.Ş: 598)* *täkä (F.Ş: 413)*	*ärkäc (F.Q: 98)* *pazan (F.Q: 234)* *tägä (F.Q: 272)*	*täkä (F.S: 212)*	
Erkek dağ keçisi	*ayraq (F.Ş: 148)*	*çäqäl (F.Q: 340)*		
Dişi dağ keçisi	*arqar (F.Ş: 75)*			
Dağ Keçisi	*dağ keçisi (F.Ş: 457)*		*omġa (F.S: 106)* *cärän keyik (F.S: 235)* *dağ geçisi (F.S: 300)*	
Keçinin yeni doğmuş yavrusu	*oğlaq (F.Ş: 236)* *oylağ (F.Ş: 254)*	oqlaq (026/35) *ämzik oğlaq (F.Q: 108)* *oğlaq (F.Q: 141)* *kährä (F.Q: 658)*	oqlaq (3.1)	uqlaq (001/10)
Keçi yavrusu, altı ayından öncesi	*ovlaq (F.Ş: 251)*	*bäççi (F.Q: 189)*	*avluq (F.S: 44)* *ovlaq (F.S: 116)*	

			avlaq (F.S: 441)	
Keçi yavrusu, altı ayından sonrası	täpiş (006/48) *çäpiş (F.Ş: 486)*	*çäbiş (F.Q: 338)*	*çebış (F.S: 44)*	
Keçi yavrusu, bir yaştan sonrası	*küvär (F.Ş: 872)*		*duġ (F.S: 44)*	
Bir yaşını geçen erkek keçi	*hora (F.Ş: 980)*			
İki yaşındaki dişi keçi		*kulnar (F.Q: 673)*		
İki yaştan büyük erkek keçi	*dübür (F.Ş: 571)*			
Altı yaşındaki keçi	*azman (F.Ş: 81)*			
Kedi	Pişih (006/103) *pişik (F.Ş: 389)* *çätuk (F.Ş: 467)*	*pişik (F.Q: 255)*	pişig mişig (3.16) *pışık (F.S: 195)*	*pişge (117)* puşug (002/5)
Kedi yavrusu				bala puşug (002/6)
Koyun	goyun (006/7) *qoyun (F.Ş: 810)*	qoyun (014/6) *qoyun (F.Q: 622)*	qoyn (3.2) *ġoyun (F.S: 440)*	kōn (001/7) yılqı (001/6)
Kuzusu olmayan koyun			*yoz ġoyun (F.S: 568)*	
Yavrulayamayan koyun		qıssır (004/24)		
Hamile koyun	*quzlaq (F.Ş: 791)*			
Yavrusu ölen koyun ya da keçi		*çäplämä (F.Q: 339)*		

Ölü kuzu yavrulayan koyun		läcäb (004/24) *märri (F.Q: 752)*	*yür (F.S: 567)*	
İlk kez yavrulayan koyun	*baldır quzu (F.Ş: 320)*			
İki kere doğurmuş koyun	*dibara (F.Ş: 597)*			
Kuzu	guzi (006/6) guzu (006/46) *xälämä (F.Ş: 527)* *quzu (F.Ş: 791)*	quzi ~ quzı ~ quzu (012/25) *bärrä (F.Q: 192)* *quzu (F.Q: 601)*	qozu ~ quzu (3.2) *ġozı (F.S: 435)*	*qozi (118)* kozi (001/8)
Ölü doğan kuzu		läytäg (004/32)		
Geç doğan kuzu			*bayci (F.S: 157)*	
Erken doğan kuzu			*bayri (F.S: 158)*	
Annesi yavrulama sırasında ölen kuzu		ämzik (004/23)		
İki koyundan emen kuzu		ämlik (004/25)		
Koyunun yeni doğmuş yavrusu		körpä (004/28)	*körpä (F.S: 467)*	
Sonbaharda doğan kuzu	*döl burnu (F.Ş: 588)*			
Süt emen kuzu ya da keçi yavrusu		*mayalı (F.Q: 749)*		
Koyunun sütten kesildikten sonra		rugāh (004/28)		

bir yaşına kadar olan yavrusu				
Ot yenilebilecek yaşa gelmiş kuzu	*ämlik (F.Ş: 191)*	*ämlik (F.Q: 108)*		
Altı ayını geçen koyun	*beçi (F.Ş: 287)* *toxluman (F.Ş: 422)*		*barġa (F.S: 441)*	
Koyunun bir yaşını geçen yavrusu	toqli (006/6)	dişi toqlu (004/29) erkäg toqlu (004/30) *toġlu (F.Q: 291)*	*toqli (F.S: 224)*	
İki yaşındaki koyun	*ucac (F.Ş: 201)* *ogäç (F.Ş: 240)*	*day (F.Q: 403)*	*işşek (F.S: 80)*	
İki yaşındaki erkek koyun	*şişäk (F.Ş: 703)*			
Koyunun dişi yavrusu		şişäg (004/30) *şişäg (F.Q: 532)*		
Koyunun erkek yavrusu, genç koç		qoçar (004/30)		
Üç yaşını geçen koyun	*yügäç (F.Ş: 1043)*		*äväç (F.S: 441)*	
Dört yaşındaki erkek koyun	*azma (F.Ş: 81)*			
Dört yaşını geçen koyun			*mang (F.S: 441)*	
Beş yaşını geçen koyun			*mangramaz (F.S: 441)*	

Altı yaşını geçen koyun			*malämäz (F.S: 441)*	
Kulakları küçük olan koyun			*çöri qoyun (F.S: 262)*	
Erkek koyun	qoç (006/8)	qoç (004/31)	*erkec (F.S: 60)*	
Koç	*alqar (F.Ş: 126)* *qoç (F.Ş: 779)*	*qoç (F.Q: 610)*	*ġoç (F.S: 431)*	
Koç yavrusu	*ozman (F.Ş: 225)*		*ġoçġar (F.S: 431)*	
Altı yaşındaki koç	*sozman (F.Ş: 661)*			
Türkmenlere ait koyun türlerinin adı			äfşar qoyun, mang, moqan (004/15)	
Köpek	it (006/54) *it (F.Ş: 258)*	*it (F.Q: 158)* *köpäk (F.Q: 663)*	it gucuk (3.17) *it (F.S: 86)*	it (002/4)
Dişi Köpek	*qancıq (F.Ş: 762)*	*las (F.Q: 731)*	*qancıq it (F.S: 86)*	
Köpek Yavrusu		*yit änigi (F.Q: 856)* *kuçu (F.Q: 668)*	*tula it (F.S: 86)* *gucuk (F.S: 486)*	
Başı büyük, kulakları uzun köpek	*paraq (F.Ş: 373)*	*baraq (F.Q: 177)*		
Av köpeği	*ala baş (F.Ş: 114)*		*tazi it (F.S: 86)*	
Çoban köpek			*köpek it (F.S: 86)*	
Melez köpek		*böcü (F.Q: 201)*	*ġay it (F.S: 426)*	

Türkmenlere ait bir çeşit köpeğin adı			ālabāy (004/13)	

3.7.3 Kuşlar

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Ağaçkakan	*ağac eşän, ağac deşän (F.Ş: 90)* *qaqac (F.Ş: 755)*	*bän dälän (F.Q: 196)* *dar dälän (F.Q: 395)*	*ağaç döşen (F.S: 21)* *daş däşän (F.S: 299)*	
Ağaçkakan ailesinden boynu uzun bir kuş	*boyun ılan (F.Ş: 277)*			
Akbaba	*ağ baba (F.Ş: 94)* *çalağan (F.Ş: 478)* *qäcir (F.Ş: 771)* *quzqun (F.Ş: 791)* *qara quş (F.Ş: 738)*	*qacır (F.Q: 559)* *kärkäz (F.Q: 650)*	*ġara ġuş (F.S: 413)*	
Akkuş	*ağ quş (F.Ş: 103)*			
Atmaca	*qızıl quş (F.Ş: 824)*	qerqi (4/67) *ötgäli (F.Ş: 123)*	*torquş (F.S: 220)* *baz şekari ġırġı (F.S: 443)*	

	alanquş (F.Ş: 119) *çıqır (F.Ş: 511)*	*bağırsaq otan (F.Q: 184)* *balaban (F.Q: 186)* *qızıl quş (F.Q: 632)* *çalağan (F.Q: 334)* *çärx (F.Q: 340)* *dal (F.Q: 400)* *qärä quş (F.Q: 586)*		
Anka			*Anqa (F.S: 41)*	
Balaban kuşu	*balaban quşu (F.Ş: 318)*			
Baykuş	Bayguş (006/72) *bayquş (F.Ş: 325)* *gecä quşu (F.Ş: 881)*	bayquş ~ bayqu ~ vayquş (004/77) *yapalaq (F.Q: 823)* *baygı (F.Q: 188)* *vayquş (F.Q: 785)*	bayguş bayenä (3.57) *bay quş (F.S: 158)*	bäyäquş (001/18)
Bıldırcın	bildirçin (006/71) *bildircin (F.Ş: 368)*	belderçin (004/74) *qazalaq (F.Q: 566)*	*turac (F.S: 219)*	belderçin (007/9)
Bülbül		*bulbul (F.Q: 211)*	bilbil (3.47) *bilbil (F.S: 177)*	

Cırcır böceği	*cır cır (F.Ş: 461)*		*hab (F.S: 275)*	
Civciv	cucä (006/83) *bilic (F.Ş: 370)* *cucä (F.Ş: 456)*	cicä (020/1) *cücä (F.Q: 311)*	*çüyçe (F.S: 267)*	cirig (001/14)
Devekuşu	*dävä quşu (F.Ş: 595)*		diyäquş (3.12) *döyä quş (F.S: 326)*	şotormorq (010/7)
Dişi doğan	*tärlan (F.Ş: 410)*	tärlan (004/68) *yoru tärlan (F.Q: 845)* *tärlan (F.Q: 269)*		
Erkek doğan	*laçin (F.Ş: 926)*	laçin (004/68) *laçin (F.Q: 730)*		
Guguk kuşu	*ala paxta (F.Ş: 115)*			
Güvercin	güärçin (006/70) *göyärçin (F.Ş: 908)*	göyärçin (004/53) göärçin (004/74) *göyärçin (F.Q: 714)*	käbdär (3.51) *käbdär (F.S: 456)*	gärçin (001/23)
Hindi	*häştärxan (F.Ş: 980)*	*häştärxan (F.Q: 803)*	buqälämun (3.12)	buqälämun (010/4)
Horoz		*xuruz (F.Q: 383)*	horoz (3.53) *horaz (F.S: 286)*	*xurus (127)* xoroz 001/12)

Bir yaşındaki horoz	*çolpa (F.Ş: 501)*			
Hüthüt, çavuş kuşu	*bıbı (F.Ş: 359)* *çavuş quşu (F.Ş: 484)* *käkil daraq (F.Ş: 849)* *hophop (F.Ş: 980)*	*çovuş quşu (F.Q: 355)* *seyid quşu (F.Q: 502)*	*hüdhüd (F.S: 285)*	
İlik			*yılık (F.S: 582)*	
İspinozgillerden, ötücü bir kuş		ġoyun quşi (004/21)		
Kanarya	*qänari (F.Ş: 776)*	*sarı köynäk (F.Q: 466)*		
Karga	qarqa (006/82) *taġan (F.Ş: 401)* *zaġ (F.Ş: 615)* *qarqa (F.Ş: 744)*	qarqa (004/64) *saġsaġan (F.Q: 468)* *qarġa (F.Q: 562)*	qarqa (3.42) *ala häkäk (F.S: 284)* *zaġ (F.S: 340)* *ġarġa (F.S: 416)*	gärçin (001/23)
Karga ailesinden bir kuş	*äkin qarqası (F.Ş: 182)* *saġsaġan (F.Ş: 635)*	çoban aldatan (004/55) *çoban alladan (F.Q: 352)*		çoban aldatan (001/20)
Teni kaç renkli başı siyah, karga ailesinden bir kuş	*läş qarqa (F.Ş: 926)*			
Karga ailesinden bir kuş	*qara qarqa (F.Ş: 737)*	göy qarqa (004/62)		
Karga ailesinden bir kuş	*ala qarqa (F.Ş: 118)*	ala qarqa (004/62)		

		ala qarqa (F.Q: 84) *ciġil qarqa (F.Q: 321)*		
Karga ailesinden bir kuş		bor qarqalar (004/63) *bor qarqa (F.Q: 213)*		
Kartal	*qartal (F.Ş: 742)*	qäre quş (004/70)	alqır (3.52) *börkut (F.S: 163)*	
Kaz	*qaz (F.Ş: 749)*		*ġāz (F.S: 418)*	
Keklik	*keklik (F.Ş: 848)*	*käylik (F.Q: 659)*	käkilik (3.58) *käkılık (F.S: 456)*	
Erkek keklik	*ular (F.Ş: 241)*			
Kelebek	*käpänäk (F.Ş: 842)*		käbäläk (3.30) *käbäläk (F.S: 457)*	
Kırlangıç	*qaranquş (F.Ş: 740)*	seylan quş (004/66) *aq boġaz (F.Q: 75)* *pırsuk (F.Q: 251)* *das bal (F.Q: 396)* *gäççi quşu (F.Q: 695)*	*ġarlavaç (F.S: 416)*	
Kuğu	*qu (F.Ş: 776)*	*quşu (F.Q: 602)*	quv qaẓ (3.56)	

			ġuba ġāz (F.S: 429)	
Kuş	quş (006/68) *quş (F.Ş: 792)*		*ġuş (F.S: 435)*	
Leylek	hacı leyläg (006/74) *hacı leyläk (F.Ş: 517)*	*hacı lägläg (F.Q: 369)*	hacı läkläk (3.55)	
Ördek	*ördäk (F.Ş: 214)*	*ördäk (F.Ş: 124)*	*ördäk (F.S: 127)*	
Siyah ördek		*çaläki (F.Q: 333)*		
Başı sarı olan ördek	*alma baş (F.Ş: 128)*			
60 cm uzunluğunda, 1-1.5 kg. ağırlığında ördek	*ala ördäk (F.Ş: 114)*			
Dişi ördek	*aġ sona (F.Ş: 102)*	*sona (F.Q: 497)*	*sona (F.S: 379)*	
Erkek ördek	*yaşıl baş (F.Ş: 1018)* *soqur (F.Ş: 665)*	*yaşıl baş (F.Q: 829)*	*yaşıl baş (F.S: 546)*	
Ördeğe benzeyen bir kuş	*qıl quş (F.Ş: 829)*	*çaqıraq (F.Q: 333)*		
Papağan	*tuti (F.Ş: 709)*	*tutu (F.Q: 283)*	*tūtı (F.S: 218)*	
Pelikan	*baba quşu (F.Ş: 290)* *qaşıqçı quşu (F.Ş: 754)*			

Serçe	serçä (006/68) *serçä (F.Ş: 623)*	serçe (004/49) *särçä (F.Q: 476)*	quş (3.50) *särçä (F.S: 365)*	qūş (010/5)
Kırmızı, erkek serçe	*däxsär (F.Ş: 558)*			
Su kuşu	*su quşu (F.Ş: 665)*	*su quşu (F.Q: 490)*	şu quşi (3.54)	suv quşı (001/21)
Sülün	*boz (F.Ş: 343)*		*solġon (F.S: 377)* *qırġavıl (F.S: 454)*	
Şahin	*şahin* *borqud* *qızıl quş* *qartal* *laçın* *ötlägä* *qırqı (F.Ş: 130)* *çaqır (F.Ş: 478)*	şahin (004/68) *alıcı quş (F.Q: 82)* *şahin (F.Q: 519)* *qırġı (F.Q: 625)*	burqut (3.49)	tärlan (001/19)
Tavuk	toyoq (006/102) *toyoq (F.Ş: 438)*	toyoq (4) *tavuq (F.Q: 263)*	tavuq (3.52) *tavuq (F.S: 207)*	*ketik (112)* kıtık (001/13)
Tavuğun dişi yavrusu, tavuk olmadan önce	färä (006/100) *färik (F.Ş: 716)*	*färäh (F.Q: 549)*		
Tavuğun erkek yavrusu, horoz olmadan önce	beçä (006/85) *beçä (F.Ş: 287)*	*bäç xurus (F.Q: 189)* *xulfä (F.Q: 385)*		

Yumartalayabilen 6 aylık tavuk		*barrı (F.Q: 176)*		
Tavuğun erkek olan yavrusu, Horoz		barri xurus (004/48)		
Tavus kuşu	*tavus (F.Ş: 708)*	*tavus (F.Q: 263)*	tavuş quş (3.60) *tavus (F.S: 207)*	
Turgay	toraxay (006/80) *torxay, torġay (F.Ş: 424)*	*torġa (F.Q: 284-9)*	*torġay (F.S: 220)*	
Turgaya benzeyen küçük, sarı kuş			*çırlaq (F.S: 269)*	
Kızıl ibikli kız kuşu		qız boqan ~ bayram quşi ~ gecä quşi (004/80) *didum (F.Q: 441)* *qız boġan (F.Q: 629)*		
Turna			*dorna (F.S: 314)*	

3.7.4 Böcekler, Deniz Hayvanları

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaççа
Akrep	*adı batmış (F.Ş: 62)*		ıçgan (3.56) *aqrab (F.S: 29)* *ıçıyan (F.S: 77)* *sarı ıçıyan (F.S: 350)*	äqräb (010/1)
Arı	*arı (F.Ş: 77)* *bal çıbını (F.Ş: 319)*	qızıları (021/19) *arrı (F.Q: 70)* *bal arrısı, bal päxşäsi, bal milçägi (F.Q: 185)*	arı (3.31) *arı* *bal arı (S. 14)*	hari (010/3)
Arı ailesinden bir böcek	*yaban arısı (F.Ş: 1000)* *eşşäk arısı (F.Ş: 157)* *al arı (F.Ş: 114)*			
Ateş böceği	*ulduz böcägi (F.Ş: 243)*	*atäşäk (F.Q: 60)*		
Balık	*balıq (F.Ş: 321)*	*balıq (F.Q: 186)*	balık (3.44) *balıq (F.S: 156)*	mahi (010/2)
Balina	*lüy (F.Ş: 933)*		läqqäbalık (3.45)	

Bit	*bıt (F.Ş: 359)*	*yuvşaq (F.Q: 849)* *hokkul (F.Q: 814)* *bey (F.Q: 222)* *bit (F.Q: 224)* *läläkkä (F.Q: 735)*	*bıt (F.S: 174)* *güyya (F.S: 497)*	
Böcek	*bücäk (F.Ş: 335)*	*böcük (F.Q: 201)*	*bökenek (F.S: 168)*	
Büyük Karınca	*yäzid qarışqası (F.Ş: 1035)*	*atlı qärmiçä (F.Q: 59)*	*at ġarınçġa (F.S: 4)*	
Hamam böceği	*ev bücägi (F.Ş: 165)* *böyük astaca (F.Ş: 357)*	*yayıq yiyän (F.Q: 836)* *fatma xanım (F.Q: 548)*	*tomzaq (F.S: 225)* *ġara çırlaq (F.S: 412)*	
Karınca	*qarışqa (F.Ş: 748)*	*qarınça (F.Q: 562)*	qarınçe (3.21) *ġarınçġa (F.S: 417)*	
Kertenkele				oqlanqodı(001/16)
Kırkayak	*min ayaq (F.Ş: 954)* *qulaġa girän (F.Ş: 797)*	*çayan (F.Q: 338)* *qırx ayaq (F.Q: 628)*		
Kurt	*qurdaq (F.Ş: 785)*	*yer qurdağı (F.Q: 852)* *qurd (F.Q: 599)*	*soġolcan (F.S: 376)* *ġurt (F.S: 432)*	

			möcäcık (F.S: 517)	
Örümcek	*tor atan (F.Ş: 423)* *kötül (F.Ş: 856)* *hörümcäk (F.Ş: 984)*		möy (3.14)	
Peygamberdevesi	*at baxan (F.Ş: 37)* *peyġämbär däväsi (F.Ş: 390)* *çol iti (F.Ş: 501)*		*at baqan (F.S: 4)*	
Sinek	*at milçägi (F.Ş: 42)* *milçäg (F.Ş: 953)* *sinäk (F.Ş: 685)*	*äyricä (F.Q: 112)* *miçäk (F.Q: 767)* *mägäz (F.Q: 753)*	*ollaqan sengek (F.S: 105)*	
Sivrisinek	*çäçä (F.Ş: 467)* *miġ miġa (F.Ş: 953)* *hünü (F.Ş: 985)*	päxşe (021/18) *hünü (F.Q: 809)* *böbäläk (F.Q: 201)* *päxşä (F.Q: 237)* *pırtäk (F.Q: 250)* *çıbın (F.Q: 364)*	çıbın (3.22) *ayaqçı (F.S: 46)* *peşe (F.S: 187)*	

Timsah	*atanak (F.Ş: 36) alaban (F.Ş: 114)*			
Uğur böceği	*xanımböcägi (F.Ş: 523) nänämdoğan (F.Ş: 963)*		*söyt qazqn (F.S: 383)*	
Yusufçuk	*yusufcuk (F.Ş: 1040)*		*tämäzlik (F.S: 213)*	

3.8 Doğa

3.8.1 Ağaç Adları

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Ağaç				*haqaç (108)*
Akasya	*salxım çiçäkli (F.Ş: 638)*			
Badem ağacı		*boruq ağacı (F.Q: 213)*		badam (009/4)
Çam ağacı	*arçan (F.Ş: 70)*			
Çınar ağacı	*çinar (F.Ş: 492)*			çenar (009/3)
Çölde biten ağaç			*sözän (F.S: 374)*	
Dağ fistiği		Kulxun (012/11)		
Dikenli ağaç			*ġandım (F.S: 423)*	
Dut ağacı		*pişräs (F.Q: 254)*		
Hurma ağacı		*mux (F.Q: 758)*		

Ilgın ağacı	*yolġun (F.Ş: 1045)* *dardaġan (F.Ş: 541)*	Gäz (012/32) *yilġin (F.Q: 858)* *ılġın (F.Q: 169)* *gäz (F.Q: 698)*	*gäz (F.S: 481)* *yılġın (F.S: 581)*	
Kavak ağacı	*aġ aġac (F.Ş: 89)* *avsaq (F.Ş: 139)* *qaval (F.Ş: 765)*	Sepidār (002/21)	*terek (F.S: 210)* *däräk (F.S: 305)*	
Kestane ağacı	*at şabalidi (F.Ş: 39)*			
Meşe ağacı	*aġ meşä (F.Ş: 105)* *palid (F.Ş: 377)*	*bälit (F.Q: 195)*	*dämir aġac (F.S: 309)* *mäzi (F.S: 507)*	
Sakız ağacı	*saqqız aġacı (F.Ş: 637)*		*gävin (F.S: 484)*	
Selvi ağacı	*ardıc (F.Ş: 72)* *salv (F.Ş: 639)*	*owl (F.Q: 147)* *sälb (F.Q: 479)*		
Sedir ağacı		Konar ~ Kunar (012/19) *rämälik (F.Q: 451)* *kunar (F.Q: 674)*	*särvi (F.S: 366)*	
Söğüt ağacı	*aq söyüd (F.Ş: 102)*	Senobā̄r (002/21) *aq sögüd (F.Q: 76)* *iginäk (F.Q: 166)* *pälä bid (F.Q: 241)* *çänir (F.Q: 344)*	*tal aġacı* *sevit aġacı (F.S: 203)*	

Sarı çiçekli bir ağaç		sıming (021/5)		
Sert ağaçları olan yaban badem ağacı		ärcin (012/8)		
Soğuk yerlerde biten, yaprakları boyamak için kullanılan bir ağaç		mordar aqacı (022/6)		
Dağlık ve soğuk yerlerde biten yaban kiraz ağacı		qärätolı (012/21)		
Üzüm ağacı		*üzümlük (F.Q: 119)*	mel *mäl, mäyım (F.S: 514)*	
Sarı ve ekşi meyveleri olan, 5-6 metre uzunluğunda bir ağaç	*at alması (F.Ş: 34)*			
Meyve Ağacı			*imiş ağaç (F.S: 97)*	
Ormanda bulunan ulu ağaç			*ġara ağaç (F.S: 412)*	
Her zaman yeşil olan ağaç			*yolqa (F.S: 573)*	
Uzun, ırı bir ağaç, yaprakları badem ağıcına	*bäqäm ağacı (F.Ş: 331)*			

benzer ve kırmızı çiçekleri olur				
Yaprak ve çiçekleri beyaz ve kırmızı güzel kokulu kabuğu olan bir ağaç	*bälsan ağacı (F.Ş: 332)*			
Soğuk bölgelerde çıkan kutsal bir ağaç		*tağ (F.Q: 260)*		

3.8.2 Coğrafya ile İlgili Adlar

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaççа
Ağaç	aqaç (007/9)		*ağaç (F.S: 21)*	haqac (008/6)
Ağaç gövdesi			*omça (F.S: 117)*	
Adacık			*adacıq (F.S: 7)*	
Balçık			*palçıq (F.S: 184)*	
Bataklık	*bataq (F.Ş: 291)*	*bataq (F.Q: 173)* *çaplow (F.Q: 326)* *çökläk (F.Q: 349)* *sulaq (F.Q: 490)* *qurlaq (F.Q: 598)*	*batğalıq (F.S: 144)* *çamırlıq (F.S: 253)* *yatasuv (F.S: 539)* *yalçı (F.S: 551)*	*batlaq (95)*
Bulut	*miğ (F.Ş: 953)*	*owr (F.Q: 146)*		
Çay	*çay (F.Ş: 484)*	çay (007/5) *çay (F.Q: 337)*	*çay* *arna*	*çay, çey (100)*

			arıq (S. 14) *yab (S. 537)* *aqaba (S. 28)*	
Çeşme	çeşmä (006/64) *bulaq (F.Ş: 350)* *çeşmä (F.Ş: 489)*	*buluqqu (F.Q: 209)* *pınar (F.Q: 256)* *çeşmä (F.Q: 340)* *san (F.Q: 470)* *cuy ab bozorg gözä (F.Q: 712)*	*bulaq (F.S: 169)*	*çeşme (100)* çeşme (008/14)
Çimen		çämän (003/19)	*arpaġan (F.S: 10)* *ölen (F.S: 132)* *çämän (F.S:258)*	
Çöl	çöl (006/18) *çöl (F.Ş: 500)*	biyaban (023/11) sähra (012/5) *ärġin (F.Q: 150)* *biyaban (F.Q: 230)* *çöl (F.Q: 349)* *säbäq (F.Q: 473)*	*adırlıq (F.S: 8)* *çöl, çölläk (F.S: 264)* *düz (F.S: 314)* *sähra (F.S: 347)* *yaban (F.S: 537)* *yazı (F.S: 544)*	*biyabān (98)* *däşt (103)* däşt (008/2) yīze (008/1)
Çiçek	gül (012/10)	*gül (F.Q: 703)*		*gul (108)* gül (008/7)
Çukur		çuxur (002/11) *çala (F.Q: 334): çale* *çuxur (F.Q: 350)*	çuqur (8.3) *çuqur (F.S: 263)*	
Dağ	daq (002/14) *daġ (F.Ş: 455)*	daq (001/5) *daġ (F.Q: 398)*	*daġ (F.S: 300)*	tāq (008/3)
Dağ Eteği		*daġ ätägi (F.Q: 398)*	*olġam (F.S: 105)*	

			çonggal (F.S: 266)	
Dağ zirvesi			*çönggul (F.S: 266)*	
Dağın arkası			*arqaç (F.S: 13)*	
Deniz		*dangiz (F.Q: 402)*	*därya (F.S: 306)* *dängiz (F.S: 310)*	därya (007/12)
Dere		därre (001/12)	*därä (F.S: 305)*	
Gökkuşağı	*ılgım salgım (F.Ş: 279)* *göy qurşağı (F.Ş: 918)*	*göyqurşağı (F.Q: 715)*	*älem quşar (F.S: 55)*	
Gökyüzü	gö (012/15) *göy (F.Ş: 918)*	göy (001/12) *göy (F.Q: 714)*	*asman* *göng, gök (F.S: 491)*	keg (004/5)
Göl	*göl (F.Ş: 909)*	göl (025/13) *göl (F.Q: 713)*	*göl (F.S: 492)*	göl (008/11)
Haliç			*aylag (F.S: 50)*	
Irmak			*ırmaq (F.S: 88)*	
Derinliği az ırmak			*yalpaq (F.S: 551)*	
Kum	*qum (F.Ş: 803)*	*räy (F.Q: 455)* *qum (F.Q: 606)*	qum (8.3) *avıncaq daş (F.S: 45)* *çağıl (F.S: 248)* *çega (F.S: 250)*	xūz (008/10)
Kuyu	guyı (017/7)	*quyu (F.Q: 608)*		*çah (100)*
Mağara		*mağara (F.Q: 747)*	*gavaq (F.S: 424)*	

Orman	*toġan (F.Ş: 430)*		*aġaçlıq (F.S: 21)* *orman (F.S: 112)* *cängnegl (F.S: 236)*	cängäl (007/12)
Ot	alax (006/31)		*bede (F.S: 158)*	
Ova	*ova (F.Ş: 250)*	*cülgä (F.Q: 312)* *beşä (F.Q: 220)* *cäväl (F.Q: 310)*	*cölga (F.S: 238)* *yayrang därä (F.S: 305)*	
Sahil				sahel (007/12)
Su yolu	*arx (F.Ş: 71)*			
Şelale	*axmaca (F.Ş: 55)* *çağlan (F.Ş: 476)* *xorxora (F.Ş: 528)*	*çur çur (F.Q: 351)* *şürşüräk (F.Q: 523)* *kuzur (F.Q: 672)*	*barġa (F.S: 147)* *şarlavuq (F.S: 397)*	tarturäk (008/9)
Taş	daş (006/83) *taş (F.Ş: 542)*	daş (001/26) *daş (F.Q: 397)*	taş (004/10) *daş (F.S: 299)*	*taş (123)* tāş (008/4)
Büyük taş			*avnuq daş (F.S: 45)*	
Tepe	*aşırım (F.Ş: 88)* *täpä (F.Ş: 407)*	*yummuz (F.Q: 844)* *tapar (F.Q: 258)* *tul (F.Q: 286)*	*aqlang (F.S: 30)* *orpaq (F.S: 101)* *däpä (F.S: 305)*	
Toprak	*topraq (F.Ş: 418)*	*torpaq (F.Q: 290)*	*topraq, tofraq (F.S: 215)*	*torpaq (125)* turpaq (008/8)
Toprak tepesi			*pel (F.S: 188)*	
Toz	*toz (F.Ş: 427)*		*tozġa (F.S: 222)*	
Yumuşak Toprak			*ürpiq (F.S: 137)*	
Yaprak	*yarpaq (F.Ş: 1009)*	bärg (012/14)	*yapraq (F.S: 538)*	bälg o baş (008/5)

		yarpaq (F.Q: 827) *bälg (F.Q: 195)*		
Su üzerinde yapılan ince buz			*cıza (F.S: 239)*	

3.8.3 Hava Olayları

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Ala bulut		*ala bulut (F.Q: 83)*	*ala bulut (F.S: 32)*	
Ayaz	*ayaz (F.Ş: 141)*	*ayaz (F.Q: 90)*	*ayaz (F.S: 46)*	
Çiğ	*çiġ (F.Ş: 510)*			
Dolu		*kortaqalaq (F.Q: 678)*	*cuvänäk (F.S: 238)* *dolı (F.S: 322)*	tōlı (008/21)
Duman	*duman (F.Ş: 590)*	*duman (F.Q: 430)*	*doman (F.S: 322)*	
Fırtına		*hällov (F.Q: 817)* *tufan (F.Q: 285)*	*çavġa (F.S: 253)* *ġay (F.S: 426)*	
Girdap	*çevirik (F.Ş: 468)* *dolamac (F.Ş: 588)*	*towlum (F.Q: 292)* *çävlämä (F.Q: 345)*	*aylançaq (F.S: 50)* *borġı (F.S: 163)*	
Gölge	*kölgä (F.Ş: 868)*	kölgä (014/19) *söykä (F.Q: 489)*	*kölägä (F.S:470)*	

Hava	häva (012/12)		*hava (F.S: 281)*	
Kasırga	*yel boğanağı (F.Ş: 996)* *burraġan (F.Ş: 339)*	*bobanaq (F.Q: 213)*	*töveli (F.S: 226)*	
Kuraklık			*ġoraqçılıq (F.S: 432)*	
Nem	*şeh (F.Ş: 689)*		*iġal (F.S: 92)* *ciġ (F.S: 273)*	
Rüzgar, denizden esen serin rüzgar			*culavaz (F.S: 238)*	
Serin	*särin (F.Ş: 647)*	*särin (F.Q: 477)*	*salqın (F.S: 355)* *särgin (F.S: 365)* *säläng (F.S: 367)*	xonukk (008/19)
Sis	*pus (F.Ş: 384)*	*çän (F.Q: 344)*		meh (008/24)
Sisli, bulutlu			*ġaramıq (F.S: 414)*	
Soğuk	soyuq (012/12)	souk (012/29) *çam (F.Q: 336)* *sovuq (F.Q: 499)*	ṣoūq (4.10) *savıq (F.S: 360)*	buz (008/17)
Kuru soğuk	*çovġun (F.Ş: 504)*		*qoraq savıq (F.S: 360)*	
Sıcak	ıstı (008/40) *ıstı (F.Ş: 267)* *sıcaq (F.Ş: 676)*	sıcaq (011/35) ıstı (021/25) *hür (F.Q: 808)* *ıssı (F.Q: 156)*	qızqın (4.10) *ıssı (F.S: 80)* *ötümli (F.S: 125)*	*gärm (107)* *hissi (110)* hıssı (008/18)

		sıcaq (F.Q: 503)		
Kar	qar (008/38)	bärf (011/14) *qar (F.Q: 560)*	*ġār (F.S: 412)*	*qār (118)* kar (008/15)
Sabah karı			*borcı (F.S: 163)*	
			uçġanaq (F.S: 100)	
Şafak			*şapaq (F.S: 395)*	
Şimşek	*yaşın (F.Ş: 1018)* *şimşäk (F.Ş: 706)*			
Toz fırtınası			*ala tozan (F.S: 32)* *tozanlab durmaq (F.S: 222)* *çang carmaq (F.S: 253)*	
Yağmur	yaqış (006/76) *yaġmur, yaġış (F.Ş: 1020)*	barun (016/5) *yaġmur, yaġış (F.Q: 830)*	*yaġış* *yaġın* *yaġmır (F.S: 549)*	*yaġiş (128)* yaqūş (008/16)
Yoğun yağış	*gur yaġış (F.Ş: 898)*	*tirişkow (F.Q: 298)* *cingirqalı yaġiş (F.Q: 323)* *zilyäli yaġış (F.Q: 462)*	*çabġa (F.S: 241)* *ġurt yaġın (F.S: 432)*	

		şipiriz (F.Q: 530)		
Yel		*yel (F.Q: 854)* *äpäläk (F.Q: 149)* *bad (F.Q: 175)*	*övsgen (F.S: 134)* *yel (F.S: 562)*	yel (008/20)
Hızlı esen yel	*topalang (F.Ş: 417)*			
Doğudan esen yel			*sörtök (F.S: 371)*	
Yıldırım	*acağan (F.Ş: 44)* *ıldırım (F.Ş: 279)* *göy çartlağan (F.Ş: 918)*	*yıldırım (F.Q: 858)* *ıldırım (F.Q: 157)*	*yıldırım (F.S: 581)*	asemun qorombe (008/23)

3.9 Zaman ile İlgili Adlar

3.9.1 Mevsimler

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaççа
Bahar		yaz (002/4) *yaz (F.Q: 827)* *bahar (F.Q: 187)*	yāz (7.25) *yaz (F.S: 45)* *bahar (F.S: 145)*	*bāhar (96)* *qarayaz (118)*
Yaz	yay (005/28)	*yay (F.Q: 837)*	tomuẓ (7.26) *tumus (F.S: 45)*	*tabestan (123)* *yaz (128)*
Son bahar	paiz (012/1) *paiz (F.Ş: 378)*	paiz (003/11) *xäzan (F.Q: 380)*	gǖẓ (7.27) *goyız (F.S: 45)* *paiz (F.S: 186)* *xazan (F.S: 292)*	*paiz (117)*
Kış	qış (008/37)	qiş (003/13)	qış (4.9)	*qış (119)*

		qış (F.Q: 633)	*qış (F.S: 45)*	
Mevsim			fäşil (007/25)	

3.9.2 Haftanın Günleri

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Hafta	häftä (006/100)	*häftä (F.Q: 804)*	häftä (007/29)	*hafta (108)*
Cumartesi		*şämmä (F.Q: 522)*	Şänbe (7.29) *şämmä (F.S: 401)*	
Pazar	*hamam günü (F.Ş: 518)* *süd günü (F.Ş: 655)*		ikinci gün (7.29)	
Pazartesi	*ulu gün (F.Ş: 246)* *baş gün (F.Ş: 307)* *toġay gün (F.Ş: 430)* *tüntü günü (F.Ş: 436)* *duz günü (F.Ş: 577)*	*duşämmä(F.Q: 425)*	üçünci gün (7.29)	
Salı	*tozan gün (F.Ş: 427)* *çärşänbä axşamı (F.Ş: 488)*		dörḍinci gün (7.29)	

Çarşamba	*od günü (F.Ş: 210)* *baras gün (F.Ş: 296)* *çärşänbä (F.Ş: 488)*	*çarşämmä (F.Q: 330)*	bā̧şinci gün (7.29)	
Perşembe	*arna günü (F.Ş: 76)* *ayna günü (F.Ş: 151)* *orta gün (F.Ş: 212)* *Cuma axşamı (F.Ş: 454)*		īş gün (7.29)	
Cuma	*yey gün (F.Ş: 1000)* *bayram gün (F.Ş: 325)*	*cumä (F.Q: 314)*	āñi gün tätilçilig gün (7.29) *anna (F.S: 42)* *cumġa (F.S: 238)*	*cimä (100)*

3.9.3 Zaman Terimi ile İlgi Adlar

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaççа
Akşam	axşam (015/7) *axşam (F.Ş: 55)* *şam (F.Ş: 693)*	şam (009/12) *axşam (F.Q: 60)* *şam (F.Q: 517)*	*aġşam (F.S: 24)*	
An			an (004/23) *talam (F.S: 15)*	
Ay	ay (006/100)	ay (004/79)	āy (7.1)	*ay (94)*

	ay (F.Ş: 141)	*ay (F.Q: 90)*	*ay (F.S: 45)*	*hāy (108)*
Dün	*dünän (F.Ş: 593)*	dünän (012/9) *dünän (F.Q: 420)*		
Dün gece			*öten gica (F.S: 124)*	
Eski		eski (007/6)		
Gece	gecä (006/101) *gecä (F.Ş: 881)*	gecä (009/12) *gecä (F.Q: 722)*	gecä (007/17) *gicä (F.S: 497)*	*keçe (111)*
Gün	gün (006/37) *gün (F.Ş: 914)*	gün (001/29) *gün (F.Q: 705)*	gün (7.20) *gün (F.S: 494)*	*kīn (112)*
Gündüz	*gündüz (F.Ş: 915)*	gündüz (009/11) *gündüz (F.Q: 706)*		*kindizi (112)*
İkindi			*ikindi (F.S: 94)*	
Öğle		zohr (009/12)	*öyle (F.S: 135)*	
Önceden		ilärtär (003/20)		
Sabah	*sabah (F.Ş: 707)*	naştalıq (001/1) *sähär (F.Q: 474)*		
Sabahleyin		gün dämindä (11)	*ertirinä (F.S: 59)* *ir irtir (F.S: 88)* *dang (F.S: 303)* *saba, sähär (F.S: 345)*	*sabähläyn (120)*
Şimdi	indi (006/106)	indi (001/26) *indi (F.Q: 170)*	indi (004/3) *ışdı (F.S: 80)* *indi (F.S: 84)*	
Yarın		sähär (009/3)	*erte (F.S: 59)* *saba (F.S: 345)*	*sabah (120)*
Yıl	il (006/2) *ıl (F.Ş: 277)*	yıl (026/29) il (002/16) *il (F.Q: 166)*	yıl (7.25) ıl (007/20) *yıl (F.S: 580)*	*il (111)* *sal (120)*

3.10 Renk Adları

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Açık Mavi		firuzei (001/27)		
Açık Kızıl Rengi	*qonur (F.Ş: 806)*		*alvan (F.S: 69)*	
Açık yeşil		yäşm (012/38)		
Altın rengi		tälai (011/24)		altīn (007/11)
Ala	*alaca (F.Ş: 124)*	ala (004/62) *al (F.Q: 83)*	*ala (F.S: 31)* *al (F.S: 31)*	
Bej			*mele (F.S: 78)*	
Beyaz	aq (008/19) *ağ (F.Ş: 89)*	aq (013/5) *aq (F.Q: 75)* *qır (F.Q: 639)*	*aq (F.S: 28)* *qır (F.S: 454)*	hirin (004/4)
Boz		boz (011/37) *boz (F.Q: 213)*	*boz (F.S: 164)*	
Çivit		nili (001/27)		
Gri	*bozaraq (F.Ş: 343)* *kül (F.Ş: 867)*	*mälhä (F.Q: 754)*	*kül (F.S: 78)* *çal (F.S: 250)*	
Gümüş		*gumuş (F.Q: 720)*	*kümüş (F.S: 78)*	
Kahverengi		*yangal (F.Q: 834)* *şuturu (F.Q: 524)*	*qongri (F.S: 78)*	
Kara	qara (008/6) *qara (F.Ş: 732)*	qärä (004/62) *qara (F.Q: 563)*	qara (011/65) *qara (F.S: 78)* *tönne (F.S: 226)*	*qäre (118)* kara (004/3)

Kırmızı ve kahverengi arasında bir renk		kähär (013/7) *bor (F.Q: 213)*	*sarıtmıq açıq qızıl (F.S: 78)*	
Kırmızı	qırmızı (008/15) *qırmızı (F.Ş: 818)*	qermezi (011/28) *surx (F.Q: 492)* *qırmızı (F.Q: 629)*		kızıl (004/8)
Kızıl	*qızıl (F.Ş: 823)*	*qızıl (F.Q: 631)*	*qızıl (F.S: 78)*	*qizil (119)*
Kumral	*qumral (F.Ş: 804)*	*qomral (F.Q: 617)*		
Lacivert		*surmäyi (F.Q: 484)*		
Mavi, yeşil	göy (008/20)	abi (001/27) göy (001/12) *movul (F.Q: 763)* *göy (F.Q: 714)*	*mavi (F.S: 78)* *gök (F.S: 491)*	keg (004/5)
Mor			*mür (F.S: 518)*	bänäfş (007/7)
Pembe		*buşti (F.Q: 208)*		suräti (007/7)
Sarı	sarı (006/103) *sarı (F.Ş: 631)*	sarı (012/15) *sarı (F.Q: 466)*	*as (F.S: 17)* *sarı (F.S: 78)*	sarōq (004/2)
Koyu sarı			*çıpar (F.S: 268)*	çaqqur (004/1)
Sarı ve yeşil arasında bir renk			*sarıtmaq yaşıl (F.S: 78)*	
Turuncu		*narinci (F.Q: 771)*		narenci (007/9)

Yeşil	*yaşıl (F.Ş: 1018)*	yaşil (022/9) *yaşıl (F.Q: 829)*	*yaşıl (F.S: 78)*	yeşel (004/6)
Beyaz ve sarı renklerinin karışımı		*aq läçäk (F.Q: 76)*		
Mor ve kırmzı renklerin karışımı		*burey (F.Q: 207)*		
Nar kabuğuyla boyanmış ve bu renkte olan şey	*gäzäli (F.Ş: 887)*			

3.11 Sayılar

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaç Türkçesi
Sayı		*san (F.Q: 470)*	ṣānavuç (6.1)	
Sıfır			sefr (6.1)	*sefr (120)*
Bir	bir (003/1) *bir (F.Ş: 362)*	bir (001/3) yek (001/11) *yek (F.Q: 838)* *bir (F.Q: 223)*	biṛ (6.2) *bir (F.S: 175)*	*bir (98)*
İki	iki (005/11) *iki (F.Ş: 274)*	ikki (001/48) do (012/14) *yikki (F.Q: 858)* *iki (F.Q: 166)* *do (F.Q: 424)*	ikki (6.2) *iki (F.S: 93)*	*do (103)* *āki, äkki (105)*
Üç	üç (008/4) *üç (F.Ş: 203)*	üç (001/29) se (001/7) *üç (F.Q: 114)*	üç (6.2) *üç (F.S: 136)*	*īç (111)*

Dört	dörd ~ dört (006/100) *dörd (F.Ş: 573)*	dörd (004/58) çar (009/12) *çar (F.Q: 329)* *dörd (F.Q: 420)*	dȯṛd (6.2) *tört (F.S: 219)* *dört (F.S: 312)* *çar (F.S: 244)*	*çar (100)* *dert (103)* *terd (124)*
Beş	beş (008/3) *beş (F.Ş: 288)*	beş (002/14) pänc (009/12) *beş (F.Q: 220)*	bā̄ş (6.2) *bäş (F.S: 150)*	*beş (97)*
Altı	altı (006/88) *altı (F.Ş: 123)*	altı (017/3) *altı (F.Q: 87)*	altı (6.2) *altı (F.S: 35)*	*alte (93)* *şiş (122)*
Yedi	yeddi (006/38) *yetdi (F.Ş: 989)*	yeddi (006/6) häft (009/22) *yetdi (F.Q: 851)*	yeddi (6.2)	
Sekiz	Säkkiz (006/38) *säkgiz (F.Ş: 648)*	säkkiz (006/6) häşt (009/22) *säkkiz (F.Q: 479)*	ṣäkkiz (6.2)	*sekkiz (121)*
Dokuz		noh (009/12) *doqquz (F.Q: 433)*	doqquẓ (6.2) *doqġuz (F.S: 320)*	*doqquz (104)* *toqquz (125)*
On	on (006/37) *on (F.Ş: 247)*	on (009/4) däh (009/22) *on (F.Q: 144)* *däh (F.Q: 413)*	ōn (6.2) *ōn (F.S: 118)*	*däh (102)* *on (115)*
On bir	*on bir (F.Ş: 248)*	on bir (002/16)	ōn biṛ (6.3)	*yazdäh (128)*
On iki	on iki (006/80) *on iki (F.Ş: 248)*	on iki (002/16) dävazdäh (001/7)	ōn iki (6.3)	*dävazdä (102)* *on äkki (116)*
On üç	*on üç (F.Ş: 248)*		ōn üç (6.3)	

On dört			ōn döṛd (6.3)	
On beş	on beş (006/99) *on beş (F.Ş: 248)*		ōn bā̄ş (6.3)	*on beş (116)* *panzdäh (117)*
On altı	*on altı (F.Ş: 247)*		ōn altı (6.3)	*on alti (116)*
On yedi	*on yetdi (F.Ş: 250)*		ōn yedi (6.3)	*on yeti (116)*
On sekiz	*on sekgiz (F.Ş: 248)*		ōn ṣäkkiz (6.3)	*on säkkiz (116)*
On dokuz	*on doqquz (F.Ş: 248)*		ōn doqquẓ (6.3)	
Yirmi	*ıgırmı (F.Ş: 277)*	ıgırmı (018/12) bist (015/7) *yiyirmi, yigirmi (F.Q: 859)* *igirmi (F.Q: 166)*	yıqrım (6.3) *yıgırmı (F.S: 580)*	*bist (98)* *yīgirmi (128)*
Yirmi bir			yıqrım biṛ (6.4)	
Yirmi iki			yıqrım iki (6.4)	
Yirmi üç			yıqrım üç (6.4)	
Yirmi dört		yigirmidört (021/4)		
Otuz	*otuz (F.Ş: 201)*	otuz (015/9) si (012/9) *otuz (F.Q: 138)*	otuẓ (6.4)	*hotuz (110)*
Otuz bir			otuẓ biṛ (6.5)	
Otuz iki			otuẓ iki (6.5)	
Kırk	*qırx (F.Ş: 815)*	qırx (025/19) çehel (001/23) *çıl (F.Q: 361)*	qırq (6.5) *ġırq (F.S: 443)*	*çel (100)*

		qırx, qırq (F.Q: 628)		
Kırk bir			qırq bir̤ (6.6)	
Kırk iki			qırq iki (6.6)	
Elli	*älli (F.Ş: 189)*	*älli (F.Q: 106)*	elli (6.6) *elli (F.S: 69)*	
Elli bir			elli bir̤ (6.7)	
Elli iki			elli iki (6.7)	
Altmış	*altmış (F.Ş: 122)*	şäst (001/42) *atmış (F.Q: 60)*	altmış (6.7) *altmış (F.S: 35)*	*şäst (122)*
Altmış bir			altmış bir̤ (6.8)	
Altmış iki			altmış iki (6.8)	
Yetmiş		yetmiş (015/19) *yetmiş (F.Q: 851)*	yetmiş (6.8)	
Seksen	*seksan (F.Ş: 624)*	säksan (015/19) *segsan (F.Q: 479)*	ṣeqṣän (6.9) *segsän (F.S: 367)*	*häştad (109)*
Doksan	*doxsan (F.Ş: 571)*	*doxsan (F.Q: 431)*	toqṣan (6.10)	*näväd (115)*
Yüz	*yüz (F.Ş: 1040)*	yüz (026/1) *yüz (F.Q: 839)* *mähr (F.Q: 756)*	yüẓ (6.11) *yüz (F.S: 568)*	*säd (120)*
Yüz bir			yüẓ bir̤ (6.12)	
Yüz iki			yüẓ iki (6.12)	
Yüz üç			yüẓ üç (6.12)	
Yüz yirmi			yüẓ yıqrım (6.12)	
Yüz otuz			yüẓ otuẓ (6.12)	

Yüz kırk			yüẓ qırq (6.12)	
Yüz elli			yüẓ elli (6.12)	
Yüz doksan			yüẓ toqṣan (6.12)	
İki yüz	*iki yüz (F.Ş: 276)*		iki yüẓ (6.13) *iki yüz (F.S: 94)*	
Üç yüz			üç yüẓ (6.13)	
Dört yüz			dörḍ yüẓ (6.13)	
Beş yüz			bāş yüẓ (6.13)	
Altı yüz			altı yüẓ (6.13)	
Yedi yüz	*yetdi yüz (F.Ş: 989)*		yeddi yüẓ (6.13)	*häftsäd (109) yetiyiz (128)*
Sekiz yüz			ṣäkkiz yüẓ (6.13)	
Dokuz yüz			doqquẓ yüẓ (6.13)	
Bin		min (002/14) *häzar (F.Q: 816)* *min, ming (F.Q: 768)*	müng (6.13) *müng (F.S: 521)*	*hezar (110)*
Bin yüz			müng biṛ yüẓ (6.14)	
Bin iki yüz			müng iki yüẓ (6.14)	
Bin üç yüz			müng üç yüẓ (6.14)	
İki bin			iki müng (6.14)	
Yedi min	*yetdi min (F.Ş: 989)*			

Milyar		*bilyon (F.Q: 230)*		
Trilyon		*tirilyun (F.Q: 299)*		

3.12 Ölçüm Birimleri

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kaşkay Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Halaççа
1 hektar		*cirib (F.Q: 321)*	*boyun (F.S: 174)*	
100 gr	*çäräk (F.Ş: 488)*		*çaräk (F.S: 245)* *çetber (F.S: 255)*	
16 kg	*nislik (F.Ş: 965)*			
16.4 kg			*put (F.S: 190)*	
18 km			*mäzil (F.S: 513)*	
250 gr	*ponza (F.Ş: 387)*			
3 hektar	*siyä (F.Ş: 686)*			
3 kg			*män (F.S: 515)*	
32 kg	*güyäz (F.Ş: 918)*			
33 santimetre	*arşın (F.Ş: 74)*	ärşin (002/12) *ärşin (F.Q: 99)*	*arşın (F.S: 12)*	
4.48 gr			*mısġal (F.S: 522)*	
400 gr			*qaraq (F.S: 449)*	
5 kg	*batman (F.Ş: 292)*	*batman (F.Q: 174)*		
500 kg	*xalvar (F.Ş: 522)*			
500 m^2	*çanaq (F.Ş: 482)*			
52 cm		*nimgäz (F.Q: 782)*		
6 kg	*kilä (F.Ş: 879)*			
6 km		*färsäx (F.Q: 549)*	*ağaç (F.S: 21)*	

az sar angoş miyani ta arenc nim metr		*qolac (F.Q: 615)*		
herşeyin 1.6		*dang (F.Q: 402)*		
Kilo	kilo (006/37)		*kıllugäram (F.S: 477)*	
Metre	Metir (008/3)	metir (002/12)		
Santimetre		sant (001/7)		

4 METİNLER

Bu bölümde saha çalışması sırasında elde edilen materyalların, metine aktarılmış hâli yer almaktadır. Metinlerdeki söz varlığı bu çalışmanın ana kaynağını oluşturmaktadır.

4.1 Azerbaycan Türkçesi Metinleri

Adı Soyadı: Mostaqim Dolati Darabad

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 78

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 1

Ääcib adlar variydiā̄, Kiçixan, Böhxan, helänçiläri? Mustäqim (1)

Bax bi, kätdä modiydi hami uşaxlarinin adin yaraşardi. (2) mäsälän Xanoqlan, Baloqlan (3) Güloqlan, Aqamoqlan. (4) Dädäkişi, Ämikişi. (5) Sulduz; Sulduz'un obirsi näiydi? Ayaz. (6) Bäd Sadıx, Barat, Sadıx, Sīrat. (7) Sämi, Barat. (8) Mustäqim, Müsäll (9) bädän, day kim vardi? Talep, Qalep. (10) bädän hamisi qardaşdilarā bular. Onnan (11)

Zäna; Xoşqädäm, Sarıgül, Gülişan. (12) onnan, Xanimgül, Äzämät, Qızbäs, Gülbäs, Äqdäs. (13) bular da qädimki adlardi. (14) onnan nämänädi Amänä, Sultan, Sultan elä orda da vardi. (15) İbrahim. Onnan, nä bilim adı nädi o? Bädi, Ceyran. (16) bulari de dāynan, yadua sal de dāynan. (17) Şokät, Kökäb, Äxtär, Duxtär. (18) mänim nänäm Sahıp, Sahıp nänämiydi onnan Rusiyä'dän gälmişdi adı Rusiyäiydi. (19) Duxtär, Äxtär, Firuzä, Äzizä. (20) onnan bulari istā̄yrlär? (21)

Bäzi adlar var äslän gülmäliyā̄. (22) ad çox varā̄ kätdä. (23)

Adı Soyadı: Mostaqim Dolati Darabad- Firuze Bahşi

Cinsiyet: Erkek- Kadın

Yaşı: 78- 72

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 2

Yarpız, Kähligoti, bäd Näna, Issıottäräsi, Qäzäyqi, Yaqlıc (1) onnan Arpatäräsi, Qoynqulaqi. (2) onnān nämänäydi Xaşxaş, Quşäpbäi, Yemlig. (3) onnān day nämänä? Täkäsäqqali. (4) Kättä çox olardiye Qäzäyqi (5)

- Qäzäyqi'in dedin. (6)

Gıcıtıkan da dedīn? (7) Gıcıtıkan da zada deyrlär Farsisi nädi onun Gäzänä. (8) onnan Märzä'ni dä dedim day, onnan yerdän yıqardilarā. (9)

Küftä'yä Märzä vurarduq, Şeşniş vurarduq onnan älan da vururlar day Kähligoti vurarduq bular day elä bu üç dänäni. (10) Tärä vurardılar. (11) mäsälätin Kahı äkärdüg elä Kahı Kahıydı. (12) Sarımsax, Sarımsax alahidi Sarımsax Sirdi, Sir deyrlär.(13) Bulaqoti da yiyälär. mäsälän daq nämänä deyrlär? Daqkävari onnan Türkäg (14)

Märiz mişodän Näna, Kähligoti. (15) mäsälätin nämänädi o äyä tapsam adı yadımnan çıxdı. (16) Axirindä dä Çalqı olur yeri süpürrüg ona nä deyrlär? (17) Çırttıq, Çırttıq'dan da sora bi şey vardı Çırttq^{x}'ın içinnän elä Şingilä yıqardıq, da budı day (18)

Adı Soyadı: Mohammad

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 42

Köyü: Tahran

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 3

içäridäki bädänin äzasi biri olur: ciār, qaraciār, aqciār. (1) üräh'di, baqirsaxdi, rudeyä deyrlär baqirsax.(2) da hä, soxra qarna deyrlär qarın. (3) mädädi, onnan sora döşdi. (4) onnan sora göbäkdi bur (5) soxrana omba, omba bu araya deyrlär. (6) kämärä deyrlär bel (7) dizdi, äyaxdi, qıçdı, omba yox topux baqişla (8) bular da barmaxdilar. (9)

Adı Soyadı: Mohammad

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 42

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Tahran

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 4

Bu tühdi (1) bu qaşdı (2) bu kiprigdi (3) qulaq, burn, göz, çänä, dodaq, diş, dil, çīn, boqaz, gol, äl, biläng, barmaq (4)

Barmaqların adın da de; (5) -başbarmaq, onu mamam başarir (6)

Adı Soyadı: Mostaqim Dolati Darabad- Firuze Bahşi

Cinsiyet: Erkek- Kadın

Yaşı: 78- 72

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Tahran

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 5

Ävväl buqdanı naqayrardin ki näynän äkärdin? (1)

-toxmun äkärdig da (2)

-o da bilir toxmı äkärlär da, (3) de qessäsin de. (4) ävväl gedärdin yeri näynän sürärdin? (5)

-xişnan cüt sürärdiq xişi apararդıq qoyardıq cüt sürärdig (6) zäbt eleyr da? (7) ävväl gedärsän toxumı apararsan köşänä (8)

-yeri sürärsän zadnan (9)

-cüt äkärsän, cüt diyärlär (10) cütün xişi var iki öküzä göyündürüqnan baqlarlar. (11) onnan qafainnan lahınnan onı birbirinä sallarlar. (12) cüti äkärsän, toxumı säpärsän, cüti äkärsän, äkännän sora, buqda çıxar buqda böyär, (13) buqda böyännän sora yetişärsän nämänädi, biçinä. (14) biçärsän biçännän sora gälirsän ba orax, oraxnan biçärlär. (15) gätirip xirmändä, välnän döärlär. (16) bädän sōruq atarlar. (17) bädän buqdanı gätirärlär evä (18) onnan apararlar därmana, därmanda nobätä qoyarlar un dartarlar. (19) unı gätirärlär evlärinä, xanum xämir elär onnan çöräh pişirär. (20) çöräh pişirännän sora zän o bäççeha cäm mişän mixorän, yıqışıp yiyärlär (21)

-uşaxlar yiyär bäççeha demä (22)

Tändirä atarux çöräh çıxar (23) çıxannan sora çöräyi day evi zadi süpürrüg kürsimizi quraruq oturarux kürsinin üstä yıqāruq. (24) onnan de day yadua gälsä (25) kürsinin üstä qoyannan sora hammiz cäm olluq çörähdi day gätirib yiyärug onnan çaydan (26)

Süfra, çöräyi qoyarux, soqan qoyāruq, onnan soqan variydi o zäman (27) äyä yay olsayidi mäsälätin keşniştän tärädän mäsälän kavar, kavar qoyārduq, onnan türp qoyārduq, belä belä da (28) sürfanın içinä su gätirärdug tökärdüg qürüşgäyä içärdüg (29) bizähçädä su gätirip goyarduq yanımızā ya çaynihdä. (30) goy sänä deym day bizim zadimiz yoxiydi parçimiz yoxiydi, onnan o bizähçänin suyu zadiydi da bizähçä dä sufaliydi mäsälän saxsidanidi biz saxsi diyärdug bular

sufali deyr bizähçänin suyunnan tökärdüg qürüşgäyä içärdüg. (31) çayimizi dä elä qürüşgäynän içärdüg istikan nälbäkimiz hebilä yoxiydi. (32) istikan istikandı, nälbäki nälbäkidi, kāsa kāsadı, onnan qaşıq qaşıqdı hä? (33) Tabax da ki tabaxda da unı älärdux çöräh mäsälän xämir elärdux. (34) çömçäynän dä zad tökärdüg (35)

- mälaqädı dāynan (36)

- mälaqä biliräm mälaqä istämir ki bu mälaqäni bilir (37) çömçäynän Şorba tökärdüg (38) onnan day guşkubumuz da yoxdi istikannan götürärdig hey vurardıq (39)

-A kişi goştkuba nä diyärdilär, ät äzän diyärdilär? (40)

-ät döän qıymäkiyä diyärdig̃ä, ät döän diyärdilär qıymäkiyä dä diyärdüg qıymäki da elä (41)

-pıçax da ke elä pıçaqıdı, hälä gör tüşdi? Säsimiz tüşmir ki gäräh yazasan (42)

Adı Soyadı: Foziye Abdollahzade

Cinsiyet: Erkek- Kadın

Yaşı: 67

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 6

Xob malin balasın yäni inäyin balası dünyaya gäländä deyrlär būzō. (1) ta bir il būzō deyrlär onnan bi az böyür deyrlär dügä. (2) äyä zad olsa dişi olsa deyrlär dügä erkäh olsa deyrlär dan (3) onnan bi az böyür day böyänän sora ke bilirlär day mäsälän böypti day genä dişi olsa deyrlär inäg erkäh olsa deyrlär öküz (4)

Goynun balasına nä deyrlär? sän de (5)

guzi, onnan sonra toqli. (6) onnan sonra erkäh olsa goyun dişi olsa goyun. (7) erkäh olsa qoç (8)

Onnan biz gamiş da saxleyrux day Farslar diyärlär gavmiş. (9) onun ävväl balasına diyärlär dana (10)

- cüngä (11)

- gamişin da balasına ävväl deyrlär potā. (12) böyännän soxra äyä dişi olsa deyrlär cärig erkäy olsa deyrlär käl. (13) day näyinkin deym? (14)

- nä yeyrlär mäsälän? (15)

- keçininkin (16)

- Aha nä yeylär, yemähläri täqribän bidi hamisin (17) biz çöldä bi dänä ke vardı äkärüg o çox çıxar bizlär diyärüg xäşä. (18) çox boländdi adamnan boländ ōlardi, oni elä hamisina doqrarlar oni hamisina tökärlär. (19)

- näynän doqrarlar? (20)

- olarin bi dänä mäxsus varlaridi maşinlari gätirärlär o maşinnan onı xurd eliyäsän gäräh biri dä var (21)

- adı nädi maşinin? (22)

- maşindi, maşin dästi. (23)

- giyutuin ro migän maşin, giyutini ke äläfa ro xurd mikonän bahaş. (24)

- ya biri vardı xirdādi älnän doqrarlar ona diyärlär (25) yeki häst dästiye, baqişla män orasın da Farsi deyräm (26) biri var dästidi orax deyrlär, yo orax däyr oni yadimnan çıxtı onı sora diyäräm (27) maşinnän doqreyrlar, biri dä var dästidi onı yadımnan çıxtı onu da diyäräm. (28) älnän tuturlar çäkirlär üstünä bi äyx yerisi var äyqiu goysan ora taxtıya vuruplar onnan doqreysan. (29)

Onnan täzdän goynunki goynun qäzasi çōx yoncadı. (30) çon o mäsälän äläfin zadin alax biz alax deyrug oların närmin yeyr, (31) väli mālinki hansi ola hämin o xäşeynän biri dä var buqdanın o rişäläridi ke buqda da böyg olur day uzun olur o rişälärin käsirlär aparırlar mäsälän çöldä guriyr onnan üstündä doqreyrlar onı da doqreyrlar olur xurd ona deyrlär saman çox xurd olur onı qatırlar hämin o xäşeynän ke onda doqreylar (32) orax hä baqişla o oraxdi onı oraqnan doqreyrlar. onnan qatırlar ona malinki odı (33) goynä dä onı tökäbilirlär (34) väli isteyrlär o inäyä ya gamişa süt verändä süti çox ōlā bi dänä vardı mävaddi bilmiräm o day nädändi onın adın bilmiräm ona deyrlär pin gätirirlär un kimidi, säbusdi bi şeyin säbusidir, onı gätirirlär bu olarnan doqrıyannan sora su vururlar gatirlar tökirlär ora (35) o mäsälän onnan onı gatirlär birbirinä tökirlär o mallarin qabaqina o malin sütün çoxaldır (36)

Malin da sütün mäsälän day gamişinki çox zaddi da süti häm çoxdi mäsälän gündä on kilo süt verir. (37) inäh mäsälän onın yarısın yeddi säkkiz kilo süt verir. (38) iki däfä ha bi däfä sub saqırlar bi däfä bädäzohr. (39) goynınki mäsälän olır beş kilo täqribän o da iki däfä bi däfä sub saqırlar bi däfä bädäzohr (40)

Onnan malinkin tölädä saxlarlar. (41) siz deyrsiz tävilä biz tölä deyrug tölädä saxlarlar. (42) öküzdi hämin inähdi gavdi olari helä saxlarlar. (43) Goynunkuları van deyrlär van bir az aşaqada olur mäsälän üstündä bir ev düzäldir aşaqasına onu deyrlär van. (44) täbäqä ävvälindä olan yeri qarandiriq olur goynunkun orda saxleyrlar. (45) guzununkuna da deyrlär guzulux, mäxsus elä mäsälän deyrlär guzununkudı. (46) genä inäin balasınnan ayrırlar goynun balası olarınkından ayrırlar onı guzuluxda deyrlär saxleyrlar. (47) İndi genä onnan sora här nä desän deym. (48)

Keçinin dä balası keçinin dä ävväl bi dänädi deyrlär täpiş uşaxdi deyrlär täpiş. (48) väli böyännän sora keçi deyrlär elä erkäh keçi dişi keçi deyrlär. (49) day män bilmiräm onın närinä nä deyrlär (50) onın da süti o goynnan çox olar genä elä inäin sütiycän olar. (51) o därdä dä däymir heş süti zadi mäsälän bi iddä yiyär bi iddä heç onın ätin yemäz. (52) elä saxlarlar fäqät o goynı mäsälän eläbil çoban täkidi goynların döräsindä dolā böyg yerä gedä biri gäländä ayixtär

o heyvanlardandi. (53) mäsälän apārirlär çölä çöldä mäsälän cänävar gälä it gälä o hamisinnan tez bilir. (54) ona göra mäsälän çox goynnan onu saxleyrlär nä malinan ā onu här goynun yanına mäsälän keçi saxleyrux biz. (55) o çox ayıq olur çölä gedändä bi yerdä görä mäsälän cänävar gälir; (56) orda cänävar olur bizim yerlärimizdä, döşan olar onnan tülki olar biri vardı deyrüg biz deyrug xirxäyaq xirxäyaq yox goy deym män onu täzdän lakpoşa diyärux biz baqa obirsi nädi kirpi, biri dä vardı mäsälän tühläri vardı siz deysiz tiqe biz ona diyärux kirpi. (57) Bizim çox yerlärdä olar vardılar goraz gälär goraz olur (58)

- goraza deysiz dōuz (59)

- dōuz, onnan biri dä var āyi, xirsä dä deyrug āyi. (60) āyi dä gälär olar gälärlär olar mäsälän çölä gedändä häm iti çox saxlarlär häm keçi çōx ayıq olur. (61) çon hämmäşä här yer uca ōla gedir orda däyanir heş moqe aşaqada goynlarnan qäza yemäz o ayrılar här yerdä dä uca yer (62) ona görä diyärlär mäsälän hämäşä daqin yerindä qäzani mäsälän deyrlär behtärin keçi yā̈yr (63) ona göra deyrlär mäsälän su içä här yerdä cäm ola goynlar su içä o gedär ävvälinnän çeşmänin su içär. (64) heş moqe o bulandırıx sudan içmäz. (65) o äslän özin ayrı elär ona göra da onu saxlarlar. (66) o da onınki, indi genä alahi şey desän (67)

Pärändeha, pärändelär dä mäsälän bu guşları ke biz saxleyruq bu bizim yerimizdä çox serçä olur. (68) toraxāy olur, toraxaynän serçä bidi fäqät onun biraz quyruqu uzundı ona görä serçä. (69) Güärçin çox olur käbutär deyrlär güärçin onı här evlärdä dä saxleyrlar. (70) Bildirçin çox olur yayda lap çox onı şikar eleyrlär bildirçin çox olur. (71) Bayguş olur. (72) Galanı da yadıma düşsä diyäräm (73)

Hacıleyläg biz hacıleyläh deyrux bilmiräm çox boländ day Farsisi nädi (74)

-läkläk (75)

Böyg olar olar özlärinä bi ev düzäldärlär yäni här nä yaqiş da gälä xärab elämäz. (76) o özünä bi dänä lunä düzäldär, lunädi day düzäldärlär özlärinä bi dänä dorunä äslän gel zad aparıp çäkärlär. (77) bi äslän äcib bi şey düzäldär ke iki üç il galar. (78) väli bildirçindi görärsän alaxların arasında elä iki dänä dä zad olsa orda yumurttaların goyar özidä çox. (79) mäsälän serçänin iki dänä var bildirçinin iki dänä var bildirçinin yox görüsän on dänä oniki dänä varıdı yumurtası väli serçänin, toraxayın, güärçinin olar häräsi iki dänä yumurtta goyrlar. (80) lunä düzältmähläri dä iki dänä görüsän alax goyarlar altlarına bildirçin dä elä bi zärrä altına mäsälän zat goya deyräm iki dänä o yakärim helädi äslän olar özlärinä lunä düzältmäzlär bi dänä elä hacıleylähdi ke özünä yuva düzäldär. (81) Onnan bi dänä dä qarqadı qarqa da aqaçların başında

hammisi mäsälän nä qädä uca aqac ola ke zad ola aqac deräxtä diyärux aqac. (82) Hä bayguş da mäsälän olar da käläh, kälähdä ona diyärug ke här yerdä daşları cäm elärlär bi yerä xirda kuh täki olur diyärug käläg o kälählärdä gedib oların arasında görsänmäz oların arasında bayguşlar hämmäşä cucä goyarlar.(83)

Toyoq^{x}, toyoq^{x} mäsälän ävväl ke cucädi day (84) onnan sora bi az böyür dişisinä deyrlär färä, erkählärinä deyrlär beçä (85) görüsän o färälärin saxleyrlar day bizimkilär beçäni saxlamirlar ke (86) görüsän on dänä toyuq^{x} saxleyrlär bi dänä beçä. (87) olar bir ildän sora färälihdän çıxdılär mäsälän genä bi altı yeddi aydan sonra böyür indiki maşini täki däyrlär bir aydan sora böyä altı yeddi aydan sora täzä onlar yumurtta goyrlar. (88) yumurtta goyanda oların özläri mäsälän da hämmäşä onı götürüsän bi däfä oların öz vaxti var elä olar gedärlär yatarlar yumurttanın üstä äslän säslärin däyşärlär özlärinnän bi säs çıxardarlar day här nä atarsan da çölä getmäz yäni gäräg o day cucä goya (89) gedärlär o yumurttalardan alarlar o da gäräg hätmän zadi ola beçänin toxmi ola (90) onı baxarlar görsänär hansinin toxmi olā yumurttanın baş täräfi belänçi äslän bi dänä ändazeye bi dänä düymä xālidi yäni onın toxmi var (91) baxarlar onı goyarlar toyoqun altına, toyoqun altına ta bi häftä galar (92) bi häftädän sora götürürlär onı günün qabaqında genä äli goyarlar onun qabaqına görsänär äyä hānsi cucädi bi dä xät äynän xätti mäsälän eläbil bi xät bi dänä sap qırmızı içində xät tüşär bilärlär ke onun toxmu varımış day bu cucädi (93) hansin görärlär götürärlär görärlär heşnä däyr elä hämin başı xalidi sāf yäni olar cucä däyr toxmi yoxumuş oları aylarlar (94) o ändazä ke cucädi goyarlar altına täzdän bi häftä dä keçär (95) bi häftä keçännän sora oldi iki häftä baxarlar görärlär hä day yäni cucädi ya bäzisi dä äslän o moqedä olar läq äluynän vurasan su täki olup genä dä oları o läqläri götürüp atarlar gedär (96) äsli o cucäläri goyarlar galar altında olar üçümci häftä (97) üçümci häftädän o yana görärsän bir bir onun cucäläri çıxır bi gündä day cucäläri çıxır (98) görüsän bi dänä toyuqun on dänä onbeş dänä cucäsi var yanında dolandırar (99) tā olar ola mäsälän bir ay öziynän dolandırar bir aydan sora bir bir gördin ke beçä färäsi day tanındı ta beçä färäsi tanınmeyp ävväl bällänmir hansi hansidi oların tā böymeyplär bällänmäz hansi beçädi hansi färädi belä ke bi az üç dörd häftä böyidi mäsälän bir ayı keçti bällänär beçä hansidi färä hansidi (100) o moqe nänäläri dä day ayrır yoxsa o moqeyäçän yıqır altına gecä hamisinin üstündä yatır (101) hara gedä doräsinä yıqır bi toyoq gälä goymur döräsinä uşaxlarından movazebätlix eleyr (102) bi mäsälän pişih gälä belä qalxir gedir ona sarı (103) mäsälän goymur äslän väli älä ke day o onun gutardı böydi beçä färäligi bälländi day goymur yanına birin gälä day (104) äslän

uşaxların özi goyr ävväldä hammisin ayrır birbirinnän day goymur yanına gälä o da ocurdı (105) genä dä indi obirsi heyvanlardan desän (106)

Adı Soyadı: Mostaqim Dolati Darabad

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 78

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 7

Kändimizdä neçä tayfayuq. (1) dört tayfadılar Därävar dört tayfadı; Qoşnallı, Axmatdı, Cinqirli, Mirzarähimli, dört tayfadılar. (2) olar hamisi dava eliyändä bu dört tanä görärsän bi näfär uşaq savaşandā mäsälän Qoşnallının bi uşaqıynan Cinqirlinin bi uşaqı bu tayfa da çıxar o tayfa d (3) aqacnan dāşnan vurarlar birbirinin qıçı sınar. (4) bir iki ay gedärlär pasgahda räis pasgah bulardan pul alar yiyär gündä bi bähaneynän onnan ta bulari barıştırıncan. (5) görärsän bäzi moqe dä här iki tayfa üç tayfa bi oldı biri täk oldı dödülär. (6) ya mäsälän kätdä birinin bi dänä iki täqribän bi goyni gedip birinin buqdasınä zämisinä bi az otdeyb, ägär hesab eläsän kollän beş qıran qeymäti yoxdi, iki känt tökülärdilär birbirinin bāşların vurup sındırardılar gözlärin sındırardılar dişlari sınardı. (7) bäzi moqe adam ölärdi hamisi ta bu qädä āxiri nä üstündäydi mäsälän birinin öküzi ya inäği getmişdi o zämidän bi az otlamışdı. (8) sän mänim zämimi otarıpsan niyä o iki uşaq däva elärdi härkäs gälä äväze inke uşaqın diyä baba savaşmeyn, elämeyn hami, härä bi aqaç götürärdilär sopat daşıynan vur ke vuracaxsan, yerin boş (9)

Ma Kürüliydi, Ärcüstaniydi, Aqmamiydi, Seyniydi, Alçaydı, onnan Divläydi, Yerceydi, Comadıydı, Väränyabıydı bäd ordan keçännän sora Irdımıssıydı, Häsänbariydi (10)

- de dāy (11)

- sän goymusan ki män bildigimi dä itiriräm, män day demäräm (12)

Kürdädehiydi, Säreyndi, Viladäreydi, Sirxabdi, onnan sora Layıdı, Gündoqanidi, Güärçinidi. (13) De dāynan yadımıza sal de, day küsdi. (14) Barıydı

- de day däva olanda hammi tayfalar bir olup gedärdilär (15)

Adı Soyadı: Foziye Abdollahzade

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 67

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 8

Bizim lebaslarımız mäxsusdı. (1) mäsälän bular täki däyrlär ke älan här käs här nä şälvar zat giyä. (2) bi dänä uzun mäsälän lebas tikärlär beş altı metirdän tuman diyärlär on (3) onnan onı belä mäsälän genä bir iki üçin geyra mäsälän yeriyändä görüsän gücnän yeriyr özlärin aparırlar. (4) bi dänä üstünnän köynäh giyärlär köynäh dä lap uzundu tumanın aşaqasınacan gälir. (5) onnan onun börünä şey tikärlär qara goyarlar onnan mäsälän qabaqın çox näqş qoyarlar göyçäh bi şey düzäldirlär özlärindän. (6) onnan onun üstünnän bi cılıqqa giyärlär cılıqqanın tämām qabaqınā pul olūr bi qıran xirda ola dāy mäsälän qädim bi qıran diyärdilär.) indi beş qıran. (7) elä onları cäm elärdilär mäxsus äruslarınkın qabaqın tikärlär. (8) gälär gedär tā o dalaçan. (9) onnan yeriyändä görärsän tarax taraxnan. (10) onnan onun üstündän bi dänä giyärlär ona diyärlär pencäk. (11) o pencäyi day böyg olar o ärusların olar onı da onun üstünnän giyärlär. (12) day mäsälän belänçi kanfa zad geymäzlär arvadlarınki (13) onnan o tumanların da hamisinin äyaqına qara goyarlar qara tikärlär yeriyändä mäsälän räh bä räng ola parçası da gäräh çox roşän. (14) Rängläri mäsälän çox qırmızı räh giyärlär onnan abi räh giyärlär äslän rängi roşän heş moqe tire geymirlär. (15) mäxsus ke gälinlärinkinä äslän gäräh tire olmıya (16) onnan bi dänä şalları olur şallar çox böyg sadälärinä diyärlär çarqad onlar ke rişäsi var ona diyärlär şal; o şal mäsälän böyh böyh gülläri olar qırmızı, qara qäşäng olar (17) o da onı da başlarına atarlar. (18) onnan o çarqad ama sade olar onu goca arvadlar örtärlär; rängi mäsälän aq olar çox aq örtär qara äslän örtmäzlär rängi aq ol (19) väli şalläri qırmızı, äbi rähläri mäsälän aq, göy här räng olur rähläri mäsälän yaxçi olur. (20) onnan bi dänä altdan ke baqleyrlär xirda olur çarqatın altınnan ona deyrlär leçäg seguş olūr. (21) onı tikirlär başlarına alttan baqleyrlar onun üstündän çarqad örtürlär şal örtürlär. (22) day kamfaları zadı olmur çon çılıqqa geyrlär o cılıqqaları da qälın olar mäxmäl olar onun üstündän pencäy olur dāy, mäsälän gälinlärinkinä deyrlär kot.(23) yox day lebasları täqribän budı mäsälän (24)

Kişilärinin lebasları çox kamfa olar iptän toxiyarux.(25) corapları gäräh hätmän yün ola çon yerläri soyuxdı yünnan toxiyallar.(26) şalvari väli qädim yünnan äyrärdilär nāzik kot şälvarı verärdilär onnan tikdirirdilär çun o yerlär soyūxdı o rutubätä zada o yaxçiydi. (27) verärdilär olardan tikdirirdilär älan day mäsälän parça çıxıbdı parçadan tikirlär. (28) oların da cılıqqaları olar onnan genä olar da diyärlär elä pencäg üstünnän pencäh giyärlär. (29) onnan bi dänä dä gäräh oların hammisinin börki ola börk goyarlar başın (30) biri var ke o mäsälän day ba kelas ona diyärlär läbädārī. (31) biri var o kamfailärdi onı gocalar gā̄yr kamfalardan goylar (32) ke biri dä var börk onı dä elä hami geyrlär. (33) bular da kişilärin lebasi papax da diyärlär hä o da kişilärin. (34)

Uşaqlarınınki dä çoxun mäsälän olar baftäni, toxunmalardan eleyrlär. (35) çon yerläri soyuxdı onların çox kamfadı lebasları.(36) onnan qışlarına da başmaxları hämmäşä gäräh çähmä ola äslän oqlan uşaxları ola qız uşaqı ola qışä gäräh çähmä giyälär.(37) çon yerimiz bizim qardı soyuxdı, Azärbaycan day soyuxdı yerlärimiz.(38) onnan şalgärdänläri mäsälän biz şärif deyrug. o şärifläri gäräh hätmän olā. aqızların tutalar uşaqlar mädrisiyä gedir hammisinin gäräh ol (39)

Qondaqlara da mäsälän oları toxıyarlar ällärin bucur nädi pätular deysiz xirda olar kimi onu da päşmdä elä yünnan toxıyrlar ıstı ola, (40) paltarları da näx ola gäräg kamfa ola mäsälän pämbä ola pambıq ola olardan elärlär ke närm ola uşaqlarının lebasi da odı (41)

Adı Soyadı: Mostaqim Dolati Darabad

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 78

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 9

Biz uşaqlıxda cäm olurdux oynıyanda bi dänä ‘çılıng aqac’ oynarduq. (1) bi dänä bi metr iki metr aqacımız olardı bi dänä kutah, xirdaca onnan onı qalxızardıq o böygnän vurardıq. (2) onnan bi dänä dä bi yeri qazardıq belä adına äbä diyärdig onı goyärdiq ora o çılıngı götürärdi atardı. (3) här moqe däysäydi äväz olardı vurmasaydı o vuran da mohkäm vurardı ke uzaqa gedä day gälib munı bu çılıngı atardı uzaqa aqacı goyärdi o häväng üstä onnan o uzaqa da vurardı ke o çılıng gälip muna däymäsin här moqe däyseydi gäräg äväz oleydi yäni o uttı bädän ke o gälärdi vurardı. (4)

Onnan ‘qayış götdi’ oynardıq. (5) yıqışardıq bi dänä qayışı açardıq uşaqlar dörä durardıq. (6) ävväl bi dänä şey gizlädärdig dalımızda tapardılar här kim tapannan sora dört näfär beş näfär neçä näfär olsaydı yarı olardı bi dänä cizdiq çäkärdig cizdiqi çäkännän sora onun o väsätinä bi dänä daş täki bi şey goyarduq ora o gälärdi onı götürmaqa o üç dört näfär o yoldaşları gälärdi ke bunı götürä o gayışnan vurardı o dayere o aqaççı goymazdı onı götürälär tā zämani ke o väsättäki här nä goyseydilar onı gaçırdeydilar. (7) äyär qaçırdseydı o nobäti oların nobäti olardı häräsinin älindä bi gayış bubirsiläri çıxardı gälib gäräg onı apara näxädä aparmeyp o da gäländä apara o gayışnan vurardı gayışnan mohkäm vurardı day gorxusunnan gälä bilmäzdi onnan tā dobarä dolanardılar dolanardılar gälärdilär. (8) bu da bi däneydi hammi tutardı gaçardı o yana bu yan (9)

Bi dänä dä oynumuz varıydı yıqışardılar ‘ay nänä kirman’ diyärdilär. (10) bölüşärdilär onnan biri molla olardı molla olanda

o diyärdi: -ay nänä kirman. (11)

obirsi diyärdi: -gaş gözüm qurban. (12)

o diyärdi: -äşşäin kimdi? (13)

o diyärdi: -tuttuqun mındı. (14)

gaçārdılar här kim här kimi tutseydi mınärdi äşşäh ävväzinä. (15)

Adı Soyadı: Foziye Abdollahzade

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 67

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 10

Biz ängoştärä diyärüg üzük. (1) goşvariyä diyärüg sırq (2) gärdänbändä diyärüg boyunbaqı. (3) golbaq. (5) boxariyä diyärüg pıç. (6)

Adı Soyadı: Firuze Bahşi

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 72

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 11

Kätdä pıçımız varıydı kärmäni gätirärdüg goyarduq onun içinä. (1) yappa yaparduq heyvanın peşgelinnän yappa yaparduq. (2) o gurıyardı qalaq qurarduq kätdä, qalaqın için doldurarduq seçmeynän onı tökärdüg onın bi dänä yeri varıydı bucurä zad kimi bu boyda alttan ona bi dänä acca näft tökärdüg kirbiti vurarduq o yanardı. (3) o bizim emmizi qızdırardı kändin evin qızdırardı. (4)

Adı Soyadı: Firuze Bahşi

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 72

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 12

Paiz ke ōldı Şährivär gutardı, buqdalar äkilär ta Şähriväri gutarır axirin zadıdı paiza yetişir. (1) paizin ävvälindä mäsälän zada nä deysiz, -arpa, - yox o ayın adı nädi Türki? (2) Mehr'in ävvälindä, Mehr deyrsiz siz? Ävväle Mehr görärsän buqdanı äkärlär, arpanı äkärlär, xäşe äkärlär, xäşe toxumı olar onı äkärlär galar. (3)

Mäsälän zämini öküz goşarlār birbirinä ya älan day tiraxtur çıxıp dāy day tiraxturnan bu yeri eşärlär. (4) mäsälän çäkärlär munı qäşäh hamar elärlär hamar eliyännän sora o zad olannan sora buqdanı säpärlär bucur ällärindä götürärlär atarlar belä ata ata gedärlär. (5)

bu galar, galar tā qış da galar orda paizi da galar orda tā Tir'äçäx Tir'ä Şährivär'ä, Tir'dä mäsälän da olar yetişär zämilär yetişär. (6) mäsälän saralar rängi mäsälän dönär mäsälän räsidä olar. (7) onnan onı gedärlär ba das ya dasnan ya da ke mäsälän zat vardı oraq[x] hä oraqınän biçärlär. (8) ya da ki bi dänä därgäz diyärlär bu xäşäläri dä därgäznän vurarlar därgäz bi dänä zatdı belä äldä bi dänä aqaca zad elärlär itti mäsälän xeyli tiz olar bu cur elärlär o därgäznän yıqarlar yıqannan sonra märcini dä, märci kürüşnä, paxla mäsälän yeralma mäsälätin härçi ähsän zatda olar Ordibeheştdä. (9) Färvärdin'in axirinnän şuru älärlär oları da äkärlär märcilär dä yävaş yävaş çıxar çıxannan sora bular gül açar, gül açar toxum baqlar. (10) onnan buların rängläri mäsälän saralar rängi dä sarardı hami gedär mäsälän ba däst munı cäm elärlär. (11) dästnän belä yolma yolarlar otlarlar arvadlar kişilär day älan ki älan eläbil maşinnan day yolurlar noxud äkärlär mäsälän bular zatdadı Ordibeheşt'in, nämänä deysiz bayramnan soxrıya Färvärdin'in axirinnan şuru elärlär day çun älan ke häva soyuq olur o växtdan şuru elärlär äkärlär cäm elärlär cäm eleyp gätirärlär xärmänä. (12) Tökärlär xärmänlärä, xärmänlärdä väl goşarlar iki dänä öküzü belä, älan da ke day maşin çıxıbdı xärmänkub deyrlär xärmänkubnan älan. (13) onnan tökürlär älan çoxuda bu do ta gavi boyunduruq baqlarlar boynuna boyunduruq diyärlär onı qäşäh bi dänä väl diyärlär onı belägoyarlar adam oturar onun üstä bu dolanar, bu dolanar bu väl bi saat iki saat dolānar ta bu äläf olar mäsälän xar olar saman olar. (14) saman olannan sora bunı genä

dä bu väli açıb apararlar heyvanı apararlar goyarlar evlärinä bular gälär şänä yaba gälärlär mäsälän kişilär bunu belä sōruq atarlar göä atarlar buqda galar burda samanı gedär o yana buqda tökülär bu yana samanı ayrılar. (15) ayrılar bulardan, bular ayrılannan sora qälbir, qälbirnän munı sora götürüb älärlär onı äliyännän sora tämizliyärlär day yıqarlar çuallar (16) Çuallara yıqıp gätilärlär evä goyarlar evdä galar day indi sattıxların satarlar mäsälän gälär şähärdän biri gälär alar aparar ya özläri goyarlar maşinlarında aparıb äräbädä maşinda qädim heläydi äräbä varıydı. (17) Äräbädä aparardılār satardılār özlärinä azuqä alıp gätilärdilär mäsälän qışlarına zatlarına biz dä buqdanı yuardug tämizlärdug yıqardug çuvallara yıqarduq bi azın da qäynadarduq yarma dartarduq. (18) o da bizim mäsälän zemestan aş pişirärdüg tökärdüg mäsälän qablamaya qablamada o pişärdi qäynädärduq çox väqti bu yarmanı gäynadıb zad elärduq pūlo da pişirärdüg mäsälän yarma pūlo diyärdüg xoşmäzä olardı tändirä goyarduq tändirdä pişärdi ya qablämädä bardaxda (19) Bardax diyärdilär bardaxın içinä goyarduq pişärdi götürüb yiyärdig. (20)

Adı Soyadı: Foziye Abdollahzade

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 67

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 13

Xob biz inähdän nälär älimizä gälir o sütünnän ävväl ke day sütün saqıruq bi şey odı ki goyrux pişir goyrux här näyin üstündä tändirin üstündä pişirärux gazın üstündä här nä dä pişirsän süti pişir. (1) gäräh gäyniya ävväl istiyäg mast älärug qatıq elärug onın qatıqınnan äyä yemäyä onun üstündä qäymaq baqlar qäşäng day bu Tehranınkılara täki däyr. (2) onnan yemäyä dä onnan yiyärüg galanın biz nehrä deyrüg tökärüg onā mäsälän bi gazan qatıq tökändä bi gazan da su tökärug^{h} içinä. (3) onnan onun bi dänä mäxsus var adı nehrädi altına bi şey goyaruq onı gäräh bi saat çalxıyasan tā o içindä olur kärä götürüb töküsän bi dänä gazana onnan görüsän üstündä mäsälän bi kilo olur indi galıpdı onun sütünä dāy. (4) süti äyä bäzisinin süti yaxçı olır mäsälän görüsän çox yaq verir käräsin götürrüg yaqın onnan altında galana diyärlär ayran day onun süti olmur. (5) mäsälän qatıq olur ayran şol olur süt kimi olur täzdän day çon bi gazan da su töhmüşüg içinä. (6) Onnan onı goyarlar genä dä pişär onı goyp pişirännän sora day o çüriyr ona biz diyärüg şor hammisi qäynar gälär yıqılar üzä onnan onı götürüb süzürlär bi dänä kisädän süzürlär suyu gedir onnan onı gätirirlär duz vururlar älläriynän väzzäleylär yapışır birbirinä yumurı yumurı ändaze mäsälän ändaze bi dänä sibzämini oları yumurı yumurı düzäldirlär yıqırlar hamisin bi yerä guriyr ona deyrlär qurut. (7) O şordan qurut düzäldirlär ya şorun da yeyrlär o qurudu da gätirirlär täzdän soxra istiyäsän aş pişiräsän istiyäsän käşki badimcan pişiräsän onnan onı äzirlär onın içindä onnan leh eleyrlär. (8) birdän aşnan abguşt, aşa tökäsän ya käşki badimcana tökäsän onı istifade eleyrlär. (9) Käläcoş pişirirlär. (10) Onnan onun o zadın ke deyräm duqu da ayranı da vardı. (11) ayranınnan da genä dä käläcoş pişirärüg onnan aşi duq pişirärüg onnan duqunnan da o şeyläri pişirrüg. (12) Onnan käräsin dä ki eliyäbilirüg käräsin elä ocur zad aq kärä olur yumurı yumurı düzäldäsän ya istiyäsän ona diyärlär sarı yaq tökürlär o yaqın da bi däfä su eleyrlär acca sarı köh vururlar. (13) onnan götürürlär onı saf eleyrlär tökürlär şişiyä tökürlär şişälärdä galir yäni o bir il gala sarı yaqdı da xarab olmaz onnan götürüb onu da helänçi işlädirlär olardan o ämälä gälir. (14)

Kälä coşu dā gäräh kählig oti olā bi dänä mäsälän soqanı riz riz sorx elärüg, sorx eliyännän sora ayranı goyrruq ayranı tökärüg. (15) onun içinä häm vurasan ta qäyneyncan boşdıyasan o da olar şor gäräh qäyniya bädän qäynädiqdän sora kählig oti tökärlär, kählig oti da töhdin olur Kälä coş. (16)

Aha Kälä coşu nätär pişirrüg bi dänä soqanı doqrarūg onu goyrruq, goyrannan sora ayranı tökärüg onun içinä bullaruq, bullaruq tā qäyniya qäyniyanda kählig oti vardı o kählig otini da oyaruq tökärüg onun içinä onnan götürrüg onu tökärig o kählig oti. (17) Hälä birinin mäsälän xoşi gälir läpeynän dugini alahida pişirirlär onu da näcur pişirirlär mäsälän bi dänä qablamaya bi az läpä tökisän üstünä onnan su töküsän onun üstünä bi dänä istikāna da gätirisän ya bi livana dugi tökisän ona bi az duz tökisän bi az zärdçube mäsälän o tā üzünäçän onun su gälir goysan o qablamada ke läpä varıydı onun väsätinä aqzın goysan o läpä pişincän o da onun içindä olur kätä kimi pişir onnan götürüb onı tökisän Kälä coşın içinä o da olur Kälä coş. (18)

Aşe duqu da onı da gäräg noxod ısdadasan gala aq noxod tökärlär onı alahida pişiräsän onnan bi yarım kilo da säbzi alasan säbzisi dä keşniş o tärädi oları xurd eliyäsän onnan doqrıyasan bi dänä peymane ya iki peymane baxısan day onun ändaze ayranına dāy, dugini onı da gäräg aynannan o qädä bullayasan ta qäyniya onnan bi dänä peymanä dä gäräg un tökäsän aş, çun aşdı açın bir az loabı ola o qäyniyännän soxra säbzisin töküsän onnan dugisin töküsän çon noxodu pişib dāy noxodun alahida pişirisän çon noxod aq noxod pişmäz ki o tez pişir day dugisi yarım saata onun pişir onnan noxodu töküsän içinä tā o yerinä tüşür äyä göräsän çox şoldı bi az unı çalasan istikan ya bi piyalada onnan tökäsän onun içinä o onı cäm elär olar loab verär äyär şol olsa äyä göräsän yox ändazädi ki yox o da aşi duqdı. (19)

Adı Soyadı: Foziye Abdollahzade

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 67

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 14

Sütnän sütti aş da pişirärlär. (1) sütti aşi da genä täh süt tökärlär onnan bi peymanä dugi tökärlär içinä o qäynar o day sıft ola da gäräg. (2) ägä istäsän lap seft ola dugisin bi az çox tök o sıft olsun firni täki. (3) äyä istiyäsän aş şol ola az tök. (4) onı bizim mäsälän biz qädim ärusilarda äslän o räsmdi gäräh sütti aş pişireydüg görärdin gedärdilar alardılar bi irmi kilo otuz kilo süt alardılar gätirärdilär sütti aş pişirärdilär tökärdilär boşqablār (5) onu seft pişirärlär day şol olmaya helänçi daqıla düzärdilär evä soyardı şam äväzinä mäsälän sütti aş verärdilär. (6)

Sütti pōlo da dugini necä kätä goysān elä onun suyunun äväzinä munun süt töküsän onnan yaq tökisän içinä ke yapışmıya tähi sarı köh töküsän onun gäräh kätä goysān aqzın goymıyasan aqzın goyasān hamisi qäydar daşar tökülär aqzın açıq goysan suyun çäkir eynän kätädi elä ke suyın çäkti aqzın goysan olur sütti pōlo. (7)

Adı Soyadı: Firuze Bahşi

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 72

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 15

Bi dänä qonşımız varıydı o bidänä därman. Därmana nä diyärlär? (1)

- elä därmandı dāynan. (2)

- o därmanın bi dänä daşı varıydı. (3) o daş belä äl daşı kimi firlanardı. (4) onun üstündä bebilä zadı varıydı buqdanı tökärdilär elä o, bi dänä eläbil säki kimi yerä, ordan buqda gälip tökülärdi. (5) o daşın içinä ordan dartılrdı, un dartardılar, ard demäzdilär, unu dartannan soxra onı yıqardılar siyärciyä çuala, siyärciyä hämi çual diyärdilär hämi siyärci. (6) burda bilmiräm nä deyrlär burda kisä deyrlär, onnan gätirärdilär emmizä mäsälän goyarduq evä onı tökärdüg tabaqa ävväl älärdüg äläginän onu tökärdüg tabaqa älärdüg duz tökärdüg acı xämirä atarduq, acı xämirä dä bilmiräm nä deyrlär Farsidä, acı xämiräni atannan sora qäşäh ona o qädä moç vurārduq cäm olardı o qäşäng olardı sıft olardı goyarduq tā mäsälän axşam xämir elärdüg galardı sub beşdä altıda tändirimizi yandırarduq pişirärdüg. (7)

İndi säsim pis tüşäcäxe. (8)

Az. 16

Baca varıydı damımızın üstä belä baca goyardılār damın üstän. (1) mäsälän tändir salanda tustı mustı çıxa gedä. (2) onnan ordan çarqatı sallardılar bi näfär gälärdi bizim dä evdä sincid olar, idä, idädän noxod kişmişdän, o zäman partaxal zat yoxıydı ki alma partaxal yoxıydı puldan baqlarduq olar da çäkip aparardılar diyärdilär gurşax sallamaya gedirüg filan kästän. (3) mäsälän bizä pul versin ya mäsälän yumurta verärdilär ya mäsälätin nämänädi evdä mäsälän här nä olseydi onnan baqlardılar çarqätın ucuna o çäkip aparrardı bi dä görürdün üçi dördi gälipdi bacadan zad diyärdilär gurşax sallamaya gäliplär. (4)

- onu da gäräh biri tanımıeydi ā özi damda oturardı tanınmazdı fäqät çarqatı gälärdi aşaqıy (5)

Adı Soyadı: Foziye Abdollahzade

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 67

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 17

Qädim oxuyardılar uşaxlar şer oxıyardılar diyärdilär. (1)

Uşudum ay uşudum, (2) daqdan alma daşıdım, (3) almāmı älimnän āldılar, (4) mäni yola sāldılar, (5) män yolumnan bezäräm, (6) därin guyı gazaram, (7) därin guyı beş keçi, (8) bā̄şi dä erkäh keçi, (9) erkäh gazanda gäynar, (10) qämbär yolunda oynar, (11) qämbär getti ōduna, (12) qäläm battı būdına, (13) qäläm däyir gümüşdi, (14) gümüşü verdim tata, (15) tat mänä däri verdi, (16) därini säpttim guşa, (17) guş mänä ganat verdi, (18) ganatnandım uşmaqa, (19) haq qapısın aşmaqa, (20) haq qapısı kilitli, (21) kilit dävä boynunda, (22) dävä Gilan yolunda, (23) Gilan yolı sär bä sär, (24) içindä meymun gäzär, (25) mā̄ymunun bālāları, (26) mäni gördi aqladı, (27) tumanına qıqladı. (28)

Az. 18

Qädim gälärdilär gälini āparmaqā oxıyardılar görärdin bi eddäsi oxıyardı ki istärdi ki onların läcin çıxarda diyärdi: (1)

Al almaqa gälmişäm şal almaqa gälmişäm oqlanın adāmıyam yandırmaqa gälmişäm. (2)

Väli olar ke mäsälän day bi az yaxçiydılar diyärdilär: (3) Al almaqa gälmişäm şal almaqa gälmişäm män oqlan adāmıyäm qız aparmaqa gälmişäm. (4)

Onnan qızınkilar da diyärdi: (5) Al vermäräm män sänä şal vermäräm män sänä män säni belä görürräm qız vermäräm män sänä. (6)

Adı Soyadı: Mostaqim Dolati Darabad- Firuze Bahşi

Cinsiyet: Erkek- Kadın

Yaşı: 78- 72

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 19

Tukana, ordan özümä sırqa alardım, sırqa gätirärdūq, gälinä alarduq, ärusa yani gälinä sırqa alarduq. (1) goyarduq siniyä onnan bayramda pay aparaduq dāy pūlo pişirärdüg boşqaba tökärdüg döräsinä dä bi azcalı şirnidän, kişmişdän. (2) onnan bäzi moqe dä kättä qädim heläydi, yumurttanı bäzärduq goyarduq bäqälinä aparaduq pay. (3) mäsälän di-yärdüg apar-ruq bu xalmızın pay.ıdı verärdüg boşqab.da o da biz.ä bi dänä yumurtta verärdi yā bi, bi şey värärdillär. (4) gälinä dä sırqa alarduq mäsälän gedirdüg üzüg alarduq, boynbaqı alarduq, onnan golbaqı alarduq. (5) onnan apararduq, bi dänä dä rusäri, çarqat alarduq, çarqät alarduq, rusäriyä çarqät diyärüg biz, onnan bi dänä köynählig alarduq, bi dänä başmaq alarduq, xolasä yıqarduq bi dänä xonça bäzärdüg, bayramlıq apararduq. (6) yıqışarduq hammiz cäm gedärdüg onlara, oturarduq orda çay gätirärdüg, tökärdilär. (7) sini, podenisä oları da gätirärdilär, podenisimizin dä içinä bi dänä corab alardılar goyardılar, bizä onu mäsälän kodō verärdilär, diyärdilär payınızın yeri boş olmasın, hä bu bizim payımızıydı. (8)

Adı Soyadı: Mostaqim Dolati Darabad

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 78

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 20

Şiyx Rähim, …, Baba, Uzun Baba, Qız Baba, bädän, Öküz Baba, bädän, day kim variydi. (1) Äli ämun Äta Aliydi. (2) Birdän diyärdilär Äli niyä Äta Äli deysän? Diyärdilär Äli munı Äta eleyp. (3)

Qızı Rähim, diyändä mänim bibi oqlımıdı, Şiyx Rähim bunın dädäsiydi. Adäm, Hatäm, day kim?

Hacı Baba, Hacı Äli (4)

Az. 21

Tehrannan getmişdig, bayramıydı, Qäşäm däva elämişdi zadnan Avadnan, Savadnan, qumar üstä däva elämiştilär. (1) bular iki tayfa davaçıydı. Män dä täzä qonax getmiştim dāy kändä bäd çıxmıştılar kätdän qıraqa älli atmış näfär bular, aqaç, it, çomaq, här nämäneynän älli atmış näfär o täräfdän daşnan mänim gaynatam bu tayfadaydı, o Avad Savad da bizim familimiziydi o tayfadanıydı. (3) män getmişdim väsätdä gedirdim bi yannan mänim gaynatam Şiyx Rähimiydi deyrdi Mäşä Mustäqim keş bi yana özüğä daş däyär. (4) o täräfä gedirdim Hacı Mursäl deyrdi Mäşä Mustäqim keş bi yana özüğä daş däyär. (5) Män dä durmuşdum orda bular vuruşurdı. (6) Däva elärdilär gutarancax män o väsätdeydim. (7) Bu da deyrdi gä bi yana sänä daş däyär o d (8) Män dä qonaqıydım da heş nä elämirdim. (9)

Adı Soyadı: Foziye Abdollahzade

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 67

Köyü: Darabad

Mülakat Yeri: Darabad

Mülakat Yapılan Yıl: 2020

Az. 22

Bi niyät elärlär mäsälän diyärlär gedäx gulax asax onun sözün eşidäg Çarşämbä güni a Çarşämbäsuri da fäqät. Şäbe Çarşämbäsuri. (1) Onnan gedärlär mäsälän birinin gulaq asarlar gapısınnān göräg o nä deyr. (2) Bi gün zänämuynan män otumuşduq dedüg gedäx gulaq āsāq göräh bizi Tehrana aparacaxlar ya yox. (3) Onnan dedüg yox biz gedäbilmärüg k olar çıxarlar abrumuz gedär Äli ämuyu yolladūq. (4) Onnan dedüg get gulaq as gör o hämsaye, qonşı nä dā̄yr o da gedip gulaq astı gäldi dedi, valla adı Kälbai Bäimiydi arvadın, dedi Kälbai Bäim ölçürdi deyrdi ärşin yarımı Saranın, ärşin yarımı Xädcänin, gäldüg dedüg hä gedäcōx Tehrana ärşin yarım yäni yoldı onnan gäldüg day dedüx Äli Aqa yaxçi qulaq asıpsan da bi yaxçi söz eşitmişüg. (5)

Ya birinin mäsälän diyärdilär indi birdän gälärdilär evä diyärdilär Mina gapıdan girdi onun ävväl sözin niyät elärdilär göräh nä deyr onun mäsälän özläri bi şey tutardılar day onnan o kälämäni ona göra diyärdilär säni Allah Çarşämbä axşāmı, Çarşämbä güni yaxçi danişin çon aqzı fal tutarlar. (6) aqzı fal tutardılar diyärdilär bu här nä desä bu olsun mäsälän bu illäri män felan işi göräciäm görmiyäciäm Çarşämbäsuri da o işlärimiz variydi. (7)

Bu da häççi elädi asgırdı. (8)

4.2 Kaşkay Türkçesi Metinleri

Adı Soyadı: Bahşi

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 1

Xob xorake Qäşqai naştaliqi ke dedim käräydi o päniriydi o soqanidi o taza çörägiydi o bäd Yaqli Kuk (1) yaqli Kuka xämir edieylär xob şol xämir edeylär bäd dökürler sacin üstünä ällärinän tō verirlär şolşoläk xo qäşänq pişeyr eyne bu nune co ke dukan nun Bärbärilär täqribän muniylän olir. (2) bäd … eleyrlär qizarir bäd arrı yaq tokiylär ba xorde qänd heyvan yaqi ya käre bäd xake qänd o belä zad tokilär üstünä ya şireye xorma çox dadli oleyr bu da mäsälän bir moqävvi xūb yemäliläri portäräftardir. (3)

dä bäd bir yemäliläri Çiçägdir xob Çiçäg nädīr? Çiçäg Türki çöräri xurd edeylär bir az näm vuriyorlar bäd Türki pänir ke zad därri içindädir çiqardirlar tökiylär muni üstünä xob qäriştirirlär bäd o da çox dädlidir bir yemäliläri. (4)

genä Çängaldir, Çängal quru çöräi çixardīyrlar xurd edīyrlär dökirlär yaq içinä bir täft verīrlär äqelän daq olir bäd genä dobare xake qänd tökirlär içinä o da çox xoşmäzädir o da çox gözäl yemälidir. (5) bäd bir yemäliläri dä Six'dir märuftärin yemäli qäşqai Six'dir o Laipolo'dor, baz Bōzqorma be hiç onvan heçnä qäriştirmeylär fäqät xali ättir mäsälän. (6)

bäd Six mäsälän gäliylär äti xurd edeylär quzzu quyruqunu da xurd edeylar se ta kence ät vuriyrlar sixä bi kence donbe quzunun quyruqunu vuriyerlar xob, bäd hämzäman üstinä dä çadir pi çäkīrlär duz da vuriyerlar tutilar ocaq üstüä, vuriyrlar sixläri dä mäxsusdur sixlärinin däh dävazdäh ta däh dävazdäh sant däste var dästäsi aqacdir uzun sixdir äyani sixdir, se six varlari vurirlär ona qoyrlar ot içinä pişir, ke çox çox yemälidir. (7) härkäs dä çox çox beläläri için mäsälän qäşqai içe äksärän qonaq mohtärämdir väli xob bir para qonaqlarin mäxsusi Six o Bōzqorma düzältirlär. (8) bäd bir yeki äz behtärin yemäliläri ke yemäli ayaqinda yēylar ke gahi väqt mäsälän äsrane o şamda yēyrlar Mastanadir. (9)

Mastana ayran ke elä o qätiqdän dedim qäynädir çixardirlar içinä pūdine o zire o vari zad tökirlär däri darma ba säri gül tökiylär içinä. (10) bäd qoylar qäyner hududän yek saät qäyner elä belä bir bulama qoylar içinä mäsälän bir aqac qoylar içinä mese elä bu ke çöräg edeylär …

qoylar içinä buleylar, buleylar bäd bu Mastane be murure zäman hodude bir saät ke qäynädi bir az seft olir äz halät ayran çixir xob olur qätiqläyn. (11) bäd çixir bäd elä ōni bäd daha dökiylär qoylär yäx olir tökiylär bir kisse içinä xob bäd kisseyä avizun edeylär göyä xob bu suyi kollän gedir bir nesfenä elä belä tökilär därreye içinä o musir tökiylär. (12) qālir çox dadlidir yäni väqti ke içirlär a mäsälän Qäşqai xob daha çador neşin ke yäxçal o belä zad yoqe elä o mäşki ke qodum dedim qoylar dāş üstünä dāş yiqeylär a oni içindä qoylar o daşlarin içinä xonäk tuliyr. (13) xob bäd elä oni tökiylär suda qäriştirirlär yäx mäsälän äge olsa yäx suda qäriştirirlär beläsinä içirlär çox xoşmäzä yārisini tökiylär kisseye xob tökiylär kisseye mäxsus ke dikmişlär, oni içinä o munin suyi gedir suyini tutiyorlar onda suyini ayri qoylar qäyneyr. (14) xob suyi ayri qäyneyr bäd su ke qäyneyr be morure zäman vuriylar birbir çükälik ke deyräm qärequrut da ondan gälir xob onnan bu Mastine ke dökmişlär kisseye suyi çixmiş oni da çixardirlar edeylär käşk. (15) käşk yeqiylär qäşäng bir zad varlaridir çīqdir xob deylär tälvare yeqiylär tälvare üstünä qoylar qurir ke olir käşk. (16) xob bäd qäräqurd ke qäyner tökilär qelän ard tökilär sini içinä muni tökiylär bäd başini qoylar üstünä daha bu qäyniyr bäd özi yäxleyr olir qaleb, onnan daha mäsälän be suräte dayere, moräbbä här cur seylär käsēylär bäd mäsälän verirlär äksärän soq. (17) bäd behtärin säbzihai ke qäşqai da ke dedim biläne Bonesorx'dur, Cikkä'dir, bäd Pärre musir'dir, Sirmud'dur, daha Kängär'dir yazda olsa girlärinä gälä mäsälän var, Caşur'dur, Bolxär'dir, bäd bulardir ke mäsälän turşi atiylar Mastane içinä atiylar çox dadlidir. (18)

Bäd Qäşqai väqti dä ke başlarina qäblän isteylärmiş hämam edäy yūalar bir giyah varimiş yiqiylarmiş pudre edirlärmiş be name Çoqan, bäd başlarini yûrlarmiş häm başi härarätini tutuyor häm tükin roşdi içe xub imiş häm dä çox tämiz şuyändäymiş xob häm dä ehsase arameş verirmiş bäd dâhi nämänä isteyräng yetmämişäg daha he. (19)

Biz bir para dä hälva düzälir Qäşqai içindä bir hälvaye xorma var bir Birişlig var bir Gälin xormasi var deyräm Gälin hälvasi var. (20) hälvaye xorma budur ke mäsälän gärm darman hel, mixäk, zäncäfil, darçini, qärä felfel, siyadune, çöräg otu mänzurum män deyräm siyadune bulari tökilär … içinä täft verirlär bäd xormayi da bi zärä unla tökilär içinä täft verirlär bulari täft verirlär xormayi tökilär içinä çäng vuriylar bu çox xoşmäzzädir. (21) mäsälän zäifälär içe çox xubdur zäifälär ke uşaqi olmuş onin için xubdur bäd dä baz bir no hälva düzlärdirlär zayeman içe elä o yaq ke dedim oni dökiyrlar bäd ārdi tökirlär içinä täft veriyorlar bäd zäncäfil, darçin, hel, mixäk, qärä felfel, āzär çub, qoläncan, soläncan bulari tökirlär içinä bäd ya ab şäkär ya ab

näbat dökiyrlär içinä näbat suyi deyrlär ya ab şäkär tökiyrlär içinä qäyneyr elä onan qäşäng yeqilir ke eleylär Birişlig eleylär verirlär gälin yeyr. (22)

Ta män yadimda arvad ke uşaqi oleyrdi, ävväl gälin ke gedirdi hecleyä ta çehel ruz deyerdilär äslän çixmeyäsi namähräm görä biläsini xob. (23) bäd ta çehel ruzdança ägär dävät ettilär bir yerä gedäsi hiç yerä getmiyäsi. (24) xo bäd ävväl gälini öz pedärşohäri ävväl qonaqleyr bäd babasigilä qonaqleyr bäd daha xahär o bäradär qonaqleyr bäd daha famile dur. (25) xo onnan sora bäd gälin uşaqi ke olmiş ävväl uşaqi ke oldi ta orança ke räsm imiş bir tikke ähän mäsälän bir qeyçi qoylardi yanina xo valla iläri bilmiräm indi nämadini buni däqiqän bilmiräm väli bir qurd qiçi dä hämişä yanindaymiş xo vä bir para daş, daş ke qoylar yanina ke ägär uşaq ya arvad sariliq variydi yäräqan variydi su ediylär verirlärdi içirdi. (26) bäd bi abi firuzei abiye por rang nili dāşidi su ediylärdi verirlärdi içirdi be xatere bärfäk o gärmi ke dili vurmuştur xo. (27) bäd yeki äz behtärin zadlar da ke qäşqai arvadi heç väqt nä kist varimiş nä ufunät varimiş nä zadi imiş mäzerät isteyräm täzzäg imiş billäng? Eşşäğin; oni ba härbe, härbä dä bir giyahtir dekirlärmiş ot üstünä xo. (28) bäd bu üzünü verirmiş munin duduna belafasele Qäşqai zäifäsi üç gün artiq yatmiyrmiş räxtexab içinä bäs ke äz näzäre täqziye biläsin täqziye edirlärmiş zad (29) daha bir zad da vardir ke väqti ke mäsälän Qäşqailar indi bu räsm kamelän zäife ävvälki uşaqini viyar vari çox quseyr hali pis olir kafidir ikki dane donbälan billing nämänädir donbälan duvarın aläte tänasolisi muni käsiyrlar atirlar tur üstünä pişir xo çox läzizdir. (30) ämma bäd tuz vureylar ba ablimu veriylär yeyr munin viyari da gedir elä män dä, mänädä veridilär viyarin da elä oninla gedir daha haläte tähävvo zad yoxin bäd dahi, daha bir dä dedim ke kollän qäşqailar kollän näcib xanevade bar getirirlär vāqän näcib oqul qizläri näcib ba ädäb hormäte pedär madäri çox vari montasi här birisi gälir Farslardan hämneşin olir cävgir olir. (31)

onnan daha nänänä varimizidi ke deyilmämiş lebasi dä ke dedim häy bir çoqqa da varimizidi ke qäşqai kişiläri gäyr ba käläş xo, äyäqqabi ke geyrlär elä o käläşlär ke tähi çärmdir zaddir lastikdir. (32) xo bular rahättärin käfşimiş ke Qäşqai daqa daşda gäyirmiş ke hiç asibi yetirmeyrmiş biläsinä bäd acib o qäribdir Esmail'in bäd çoqqa da ke gäyirmiş. (33) bu zanubän ke geyrlär pakeş ke baqleyrlarmiş onu da äksärän baqleyrlarmiş ke elä daqa gediyrlar ya mäsälän qäçi zad hämle edä asib görmeyä elä deyrlär pakeş. (34) elä esmini deyrlär pakeş bu da ke käläşdir bäd bir çoqqa gäyrlorlar o da ke aqaye Häqiqät dedi elä bu ke älan Mohämmädä var män isteyräm aparam üstündän tikäm xob hätmän isteyräm tikäm ägär moştäri varindir hätmän özümä sefareş ver xo tikiräm män. (35) bäd käpänäk, käpänägi käççidän düzäldirlär bilding

käççidän düzäldir bäd käpänäg be xatere inke käççidän düzälir belä xoşkdir väli be xatere ke çoban gäyä muni xo häm canävärdän biläsini mähfuz saxleyr xo çonke käpänägi belä çäkir başinä eyne äv oliyor oturir içinä häm dä biläsini souxtan saxleyr xo. (36) mäsälän gedir duvarin yanina gedir daq üstünä daq içinä beläy bir issi zaddir beläsini saxleyr. (37) bäd daha bir dä ke nemadi äz tac-e şahidir kola dudmuşi Qäşqai ke billing nä deyräm hä nemadi äz tac-e şahidir be xatere vaqän Qäşqai bir motäbär xälqimişlär. (38) xo bäd o zadi dä ke arvadlar baqleylär häy indi bunlarin da adin diyäm bilänä, tumman dedim zir tumman dedim ru tumman da dedim köynäi dä dedim arxalix xo bäd dä çärqäd. (39) bäd bir täqribän bu qäd parçäyi edilär koläqşä xo kolahe kuçulu ke bura qoyre xo onnan sora bu zolfi häm qompolu qäşänq saxleyr häm zolfi ke qoydin muni içinä häm xoşgel qäşäng turiyor. (40) bäd yaqliq da baqleyrlar qoylar üstünä xob o yaqliq da nämade äsillige Qäşqai arvadidir xob esaläte Qäşqai arvadidir. (41) bäd Qäşqai arvadi äksärän äksärän ähle arayeşo belä zad däyrlär çon özlärinin bir melahäte xasi varire mägär daha bu däheye şäst be yanda elä getmişlär belä belä zad içinä qärişmişlär ke daha mäsälän ola färq eleyr. (42) bäd dahi häy bir räsmläri dä budur ke ta orança ke tävan varlari baba nänädän pärästari eleylär ta väqte märg heç väqt pedär madärä biehteramlig etmeylär. (43) vä yeki äz behtärin sonnätläri dä budur Qäşqai fõqolade mägär daha bimeylär moxlarini vuralar daneşqahda zadda qizlär ya qiz oqul äslän be hiç onvan Farsnan väslät etmeylär Qäşqai Qäşqai'nan fäqät väslät eleyr ya Qäşqai Tebrizilärnän väslät eleyr. (44) olmuştur bizim için piş gälmiş belädir çonke Qäşqai mäsälän oyan torke Täbriz, Azerbaycani elä cozi äz Qäşqaidir elä olir Qäşqai xo. (45) bäd budur ke Qäşqaide de heç väqt hätta äge qizä dä ançenan sähmiye ineke cädidän daha sähme, sähmol erse qiz oqli babasi mäsälän bozorgtäre xanevade qoyur xob bäd ägär mäsälän ähyanän qoymaya zad edä bäd mäsälän qala kaka içe kaka elä bacisinin hävasi varidir ta axäre omr mägär daha bir şärayeti piş gälä ke kaka daha gücü çatmiy (46)

dahi dahi räsm o rusumatlari da qäşqai çox mäsälän män öz ovamizi deyräm män görding äsän penhankari yoxum biimoqli (47) häy muni da bilänizä demädim mänim Qäşqai içindä öz babamla biim iki namavär adamişlar där oci ke älläri xaliymiş yätimişlär älläri xaliymiş fõqolade ikisi dä zeräng o ruberah adamimiş. (48) bäd mänim ämilarim yaqiymiş xo bäd babam gedirmiş olarin işi daliçe ke onlarin hokme edami çixmişti ke olari täbräe edä işini bäd ämilärimin arvadi tämam caqil idi mäsälän bir iki qiz bu Almaça bir az böyhtär varimiş. (49) bäd bir gün riyoye ärteşi gälir bir maşin ärteşi gälirlär ke babami tutalar xob bäd ämmäm deyr ke adi Pärizad idi çox heykälliydi çaq topol heykäli bäd deyr ke lotfän särhängä deyr: 'getme benim çador täräfinä

märdane bizim yoximiz’, (50) Fa: biläyä deyr: ‘zänike härf näzän çi migi’, dalining ardina paye bilding nä dedim vurirlar çador altina payeyi çäkir särhängin burasina vurur ke särhäng yatir, särhäng deyr: ‘amu unlar yaqi nistän un zäne äz una yaqitäre’, gidärlär. (51) xo mäsälän beläydi, heç väqt ämmäm deyrdi, bir zäifeye Qäşqai heç väqt oturmayasi eltemas edä bir kişi gälä kömäginä özü özündän movazebät edäsi häy beläy. (52)

Adı Soyadı: Rahimli Moğanlı

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 2

Biz arpa buqda ke olir elä co gändom, torkisini biz deyrik arpa buqd (1) märcimäg Fārsisi ädäsdir. (2) arpa buqdanıñ ke ägmägini dedim näcur olir. (3) ämma märcimägi, märcimäg, noxod bullari yaz fäslindä äkiräg. (4) yaz daha … çox şoxmunı isteyreg täh vura säthi şoxm ediräg. (5) bulari säpiräg o baqliräg ya märcimäg ya noxod bu hububat vä tosän içindä dä älä gälir. (6) o tā getiräg bärdaşt eliräg. (7) ämma deräxt aqac, bizim mäntäqämiz ke Semiromdi alma için musaid idi. (8) hävasi sooq idi alma cävab verirdi xûb. (9) almalari yerimizi mämulän dästgahnän bile mekânikinän gazirdig. (10) çuxur ip tutiyrdik belä rädif mohändesi çuxurını gazirdig. (11) bir ärşin girirdik āşaqe bir ärşin dä eniydi ärşin yäni metir. (12) onan nähalini almayi nähal äkirlär qälämeyi däyl alma mämulän hälä öz mäntäqämizdä täksir oliyr Esfehan'da ya Semirom'd (13) män ezim bir baq ägmiştim, bir beş min aqac gettim Miyandoab'dan gätirdim ägdim. (14) çox yaxçiydi vāri baqlardan yetär idi elläti dä buydu ki män tähqiqat ettim ta bizim mäntäqämiz Semiromiñ ab o hävāsi däqiqän Miyandoabnän birdi, vä oranıñ nähalläri buda iyi cävab verirdi. (15) tā on bir on iki il oldi o kud da sämär eliyrdi su quridi. (16) su quridi ke äslän baqimiz aqaclärini dä çixarttilar apardilar odun ettilär ot ettilär. (17) bu räveşe alma ägmäg. (18) Daha mivälärdä elä bucur idi bizim mäntäqämizdä. (19) Mäsälän albalû, zärdalû, gilas, hulu, golabi, bullar elä vari biz elä bu forme alma täkin äkirdig. (20) olar ke qäläme vuriylar mämulän bu aqaclär ke çox zad däyl mäsälän sämär yoxidu Sepidār, Senobêr, mäsälän bu cur aqaclar ke Gäz bular daha qäläme vururlar. (21) yerlärin dorunä äkärdik, häme bi mohafez idi häm kölgäydi häm beläxäre heyvan duvar zad gälirdi. (22)

Çoban vardi äge çoban olmayaydi beläxäre gälip dä xärablig edirdi. (23) goyn gäççi seqir eşşäg bu mäntäqädä çoxidi gelirdi baq içinä. (24)

Adı Soyadı: Rahimi Moğanlı

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 3

Xob älan keşavärzligdän isteyräng danişam? (1) ärz edäm ke biz Qäşqāylär onda ke su varidi be hesab ägär isteyrdig buqda äkäg mäsälän ävväl yeri bir täläktorinän şoxm edeyrdik. (2) biz deyrdik täläktoli där äsl elä teraktor. (3) şoxm ediräg ävväl bir ikki gohannän ämiq şoxm ediräg onnan sora üç gohannän buqdai ke säpiräg üstünä üç gohannän genä bir şoxm nazik vuriräg üstünä. (4) bäd märzbänd deyräg Farsisi olir märzbänd muni baqleyräg be hesab kärti be hesab bizlär deyräg (5) onnan sora korō nän korō elä o ke topraqi çäkiring älnän biring verireng birin çäkireng korō bir dämirdir yassi dämirdir germişängz? (6) Aha bu korōning sapi aqacdur zäncir baqleyrdig beläsinä bir däste varidir ikki älli tutuiräng biläsinän ona deyrlär qoçäk ya qoşäk. (7) oni birin goturing çäkiräng o birin ke zäncirin tutmişän korō veriräng topraqdan çäkiräng vä bu yering be hesab ora ke su içäsi puzälärini bikirig bikirig o amade olir söyrmäg için ke bir bu tey sufal o aşqal getirig goyräg puzälärini näminä ke su aparmiye. (8) onnan suyi gätiririg daq ederig üstünä varisining molayem ke muni deyrig xakō ke bu yer ke äkmişäg şoxmumuz bu bäzr ke äkmişäg kāmel islana ke göyärä. (9) onän bir beş on günän sora ke tincälir yäni cävane vurir ta deyrig bäle älaemi vardir ke täk täk tincälir onda daha bir daha su veriräg muna deyrlär sokō. (10) bu suyi ke veriräg daha buqdamiz arpamiz bu şekli äkmişäg geyärir o daha mämulän paiz äkiräg bu arpa buqdayi. (11) biz paiz äkiräg daha iş yoximiz tā ägär yaqiş yaqiyr ke su almirig daha beläsinä ta gedä eyd doro bäri bayramdan sora o moqalar dobarädän suariräg dahā. (12) ägär dä yaqiş yaqmeyä birdän goriräng elä qiş ortasindadä suariräg. (13) bu keşte buqd (14) yaz genä bir neçä su ke veriräg beläsinä buqdamiz moqei ke buqda ya arpa moqei ke daha räng atir deyräg mäsälän bälal olmiş daha mäsälän doldirmiş danini axirki suyini deyrlär tatlar deyrlär dunō. (15) yäni daha dolduriyr buqdayi. (16) bu suyi da hätmän veriräg o daha moqei ke qurir ya älnän biçiräg ke deyrlär derō. (17) däsnän biçiräg bäd bafä bästä bästäsinä deyrig bafä genä bafäläri moqei ke kop edeyrig birbirisinä deyräg porläg. (18) porläki genä apariräg indi mäsälän ya elä o yērindä kamvaynän xurd edeyrig ya da ekliyräg mäsälän tereyliyä zada apariräg bir çämän içinä bir diz yerä tekiräg ederig xärmän. (19)

onnan xärmäni ilärtär bärcininän deyrdik indi daha kamvaynän eleyrig. (20) väli xob bu räveşe sonnätisidir ämma älan äksärän daha kamveyn gälire buqdayi arpayi elä yer içindä vurir o yandan dalini tikir häy tereyliye ya kamiyon içinä daha tämam bu buqdaninki. (21)

Adı Soyadı: Avazollah Kaşkuli

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 54

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 4

Häyvanlar, indi diyäm heyvanlar heyvanlarin än böygi bizim Qäşqailar içindä devädir. (1) devä şütür xo devänin ärkäinä deyrlär lok dişisinä deyrlär arvane. (2) xob ke be hesab anedir xob daha indi bu uşaq cocuq doqasi. (3) xob arvanä zämani ke uşaqini dünyaya gätirir o zämani ke donyaya gälir adi cocuxdur. (4) elä bu cocuqdur ke Türkiyälilär adam uşaqina deyrlär cocuq. (5) cocuq biraz aqzlananda ke mänzurum ez qiçi üstünä yol gedir o inir daha bu olir daylaq. (6) daylaq bir yaşar olanda elä Farsi deyrlär yeksal. (7) xob yeksaldan sora dobare aralanir genä aralanir aralanändä ärkäg dişi cong ärkägdi dişisi olir mäcı. (8) mäcı dä ke biliräng azce daha omr edändä genä gedäsidir xedmätinä ärz edäm kaml olanda genä elir arvane. (9) mäsälän daha at korre mäci dä deyrlär. (10) mäsälän korre mäci dişisinä deyrlär häy indi deyişlär içindä bu kälemälär tayefadan tayefaya emkan edir färqi dä ola äsli belädir. (11)

at zämani ke mäsälän ärkäginä deyrlär yabı dişisinä deyrlär madiyan. (12) xob ärkäg dişi dä ke biliräng nädir bu da censiyättir. (13) madiyan dünyaya gätirändä zämani ke uşaqi dünyaya gälir olir doluq. (14) doluq biraz beygtär olanda ke daha oyner olir qolun. (15) qolun biraz beygtär olanda olir dayiç (16) dayiça biraz beygtär olanda olir day xo. (17) day birazi ke beygtär olir day hägär goyrlar üstünä olir nōzin. (18) näşşä barinda deyrlär nōpalan väli bu nōzindir ke hägär daha qoylir üstünä. (19) burda da mäsälän tälim verirlär olir madiyan olir yabı belädir. (20)

xo daha ġoyun. (21) ġoyun dünyaya gäländä olir ġuzzi xo. (22) bu ġuzinin anasi öländä olir nämänä ämzik. (23) xob ananin ġuzisi öländä olir läcäb äslän doqmaz olanda olir nämänä qıssır. (24) daha bu ġuzi iki anali olanda çox ämändä ke be hesab särhal olir beläsinä deyrlär ämlik, ämzik ämlik. (25) çox ämmiş çox ämändä olir ämlik heç ämmäyändä ke ana yoxi olir ämzik. (26) ġuzinin ezi dä genä märhälä varidir. (27) körpe daha gäzändä körpädän sora ke daha süttän ayrilir olir rugāh. (28) xob süttän ayriländä olir rugāh, rugāhdän sora daha olir nämänä äge erkäg ola quçardir äge dişi ola mäsälän deyrlär dişi toqlu. (29) xob erkägä dä deyrlär erkäg toqlu hä begtär bu dişi begtär olanda olir şişäg ärkäg begtär olanda erkäg toqlu begtär olanda

olir qoçar. (30) xob bu qoçar där vaqe cävan qoçdur qoçar cävani deyrlär bäd olir qoç ġoyun belädir. (31) läytäg dünyaya gälmämiş näräsdir bildigin ölü dünyaya gälir be ke belä ya märiz olmiş anasi daş däymiş qarni içinä ya bir zärbä däymiş uşaqi öli dünyaya gäländä olir läytäg. (32)

daha sıqır Qäşqaida içe yoxtir män märahelini çox bilmeyräm. (33) Qäşqailär sıqırä çox dolaşmiyrlär. (34) biläm bu adlari täqribän biliräm mäsälän deyrlär hä ärkäinä deyrlär cönge. (35) öküzin cävanina deyrlär cönge. (36) inäk ke dişi sıqırä deyrlär sıqır där äsl ärkäin daha çox yaşlisina deyrlär sıqır. (37) hä bütün yaşlisina deyrlär sıqır burda birzad daha da var öküzing boyoġluqunda ke çox be qolän särhaldir mästidir deyrlär boq (38) boqa öküz, gusale dä deyrlär gusale ke daha älbäte Farsimädanlar deyrlär guzaqe. (39) buzaqe ke dünyaya gäländä belädir. (40) indi bu buzage ikki märhälädir ya erkägdir ya dişidir bu sıqır. (41) gav xo bu dünyaya gäländä ärkäg vare dişi vare ärkäginä deyrlär cönge beyg olanda da deyrlär cönge dişisinä dä deyrlär inäk. (42) xo cönge daha qärriyändä biläsinä deyrlär täqribän oce qodrätindä beläsinä deyrlär boq (43) boqa elä o däveydi ke belä dedilär boqara bilding nä deyräm. (44) erkäg däveyä Türki däveyä deyrlär Türki dävä iki kuhanlidir deyrlär boqar (45) ke män säri dedim beläkidir bu boqa da äslän ‘Divan-e Luqat-e Türk’te de muni göre billing ke älbätä bizim içimizdä dä mohaverei vardir deyrik felani bax bäq ederäg birisinä baxanda deyräk boqa öküzdür, boqulmäktän hä barikälla dorosttur. (46) xob bu da beläydir burdan bir säs çixardir mäsälän tutkun bir säs ke çixardir haläte boqulmäk varidir düzdür äslän Qäşqai içindä seqer az var. (47)

toyoġ az varimiz toyoġ içindä bir zad yoxdur nä var barri xurus. (48)

indi quşlar, kumcu gonceşkä deyrlär särçe. (49) Qäşqailär çoxunca deyrlär serçe väli bir tayefämiz Farsimädan deyr särçe. (50) serçä amdir Qäşqai içindä väli särçe bir tayefe ikki tayefe xasdir, serçe. (51) sehri’yä deyrlär ġoyun quşi. (52) göyärçin käbutärdir. (53) indi alici quşlar seyd quşi korkulätindir ke düngi vari behsab. (54) xob bu soleymanquşi dä ke daha çoban aldatan ke bir nemünäsidir. (55) bir än riz riz quşdur ke alan mäsälän baxanda deyräng mäläqdir väli quşdur muna deyrlär pıt. (56) çox rizdir bilmäm germişing germämişing ġuyruqin dä çox oynädir xob muna deyrlär pıt çok rizdi beläsinä deyrlär pıt. (57) indi calebdir ke biz qalimiz içindä dä riztärin näqşä deyrig pitäk riztärin näqşdir pitäg dörd ilmädir bir näqşdir haläte be älave çixir ona deyrlär pitig ad vari. (58) xob ‘ostad uzun ġuyruq’ ecazä ver varisi yadimdadir fäqät bircä bircä isteyräm diyäm. (59) bir para vardir ke be hesab döşi aqdur dali qärädir muna deyrlär qäräläçäg. (60) çox qoyrdun tutirdin bunlari. (61) xob mäsälän qarqalar göy qarqa, ala

qarqa, bor qarqalar elä bor vare göy vare ala varidir qärä dä vari rängläri färq eleyr ränglärinän şekilläri färq eleyr riztärdi ya doroşttär. (62) mäsälän göy qarqaynän o bor qarqa bor bir qärä quşdur serçädän böyktärdir rängi kop qärädir väli yäxindän baxanda ti yō bir az qizaq görikiyr. (63) bor qarqa, ala qarqa, göy qarqalar onda qärä qarqa xob bu da täqribän oldi qarq (64) indi bir para nemune şaxäläri varidir ke bu be hesab adläri färq edeyr. (65) biz pärästuyä deyrlär seylan quş o hämişä mosaferättädur, Azärisi deyrlär qaran quş bu Qäşqai içindä pärästu olir seylan quş. (66) indi alici quşlar şekari quşlar biz qerqi varimiz. (67) onnan sora baz, şahin ikkidir ya tärlandir ya laçindir, tärlan laçin nädir çon buqäd beläsinä ärzeşe, häyä xob ärkäi dişisi olir. (68) burda daha şahin billäng ke şahin adinädir dir Ovşarlar ve Qailär içindä haläte tabo varidir vä äslän yäxin olmeyrlär öldirmeylär tir beläsinä atmeylar biläng nä deyräm omqomdur nemad, muna deyrlär omqom tutämdir. (69) belä indi dä biz zämani ke mäsälän Aqaye Musalu bir däfä dedi qäşäng dedi, dedi niyä biz deyrik qäre quş qani çon qäre quşin qani heç väqt dökülmir ke älä gälä päs älä gälmäli däyl. (70) qäre quşin gäräg özi bir yerdä ölä çängini gätirirlär bir yerä mäsälän näzärbänd içe asirlär mäsälän maşin celoune ya asirlär äv içinä qäşänglig içindir belädir. (71) xob bu şahin tabodur äfşarlar için dä tabudur baqişla qailär içindä dä şahin tabudur omqomdur. (72) xob şahinin erkäg vare erkägi olir laçin dişi vare dişisi olir tärlan. (73) çin päsvände bin o quşlardir, göärçin, laçin, belderçin varimiz gärkäylig mäsälän. (74) xob oqab Ana Türkçe içindä sän isteyräng hesab edän täqribän olir çaqri Azerbaycanlilar deyrlär qartal ya kartal. (75) onda bu kartalin bir nemune daha varidir ke beläsinä deyrlär där vaqe bir döşäni başarir tuta apara buqäd güc varidir döşäncil beläsinä deyrlär genä elä o da tabudur omqomdur. (76) daha böyk quşlar bayqu bayquya Qäşqailär bayquş da deyrlär biz deyräg kör bayquş yäni bu bütün bu böyq quşlara deyrlär bayquş yäni çon qäblän bu bäylär beylär baze şekari varlärimiş beläsi mäsälän şekari vara väli siçan şikar eleyr päst işlär göreyr deyrlär kör bayquş. (77) indi çon bu oqqiyändä säsi bir haläte vay vay dir vayquş da deylir biläsinä bu gecä quşidän ayri dire gecä quşi. (78) bayram idi gecä quşi oxirdi adaxli qiz bäy corabin toxurdi härkäs şalin bir bacadan soxirdi ay nä gözäl qaydedi şal sallamax bäy şalina bayramliqin baqlamax. (79) bu gecä quşi där vaqe bayram quşidir biling nämädir biz deyrik qız boqan, qız boqan gecä quşi dir. (80) didomäk deyrlär bu da quşlar çoxdur bir melyun quş var bilmiräm necä sänä diyäm ke varisini anlata biläm. (81)

Adı Soyadı: Rahimi Moğanlı

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 5

āna elä buamizin, buaya mäsälän ata da deyräg baba da deyräg. (1) xob ondä anamiza da ke deyräg an (2) onda anamizing ānasina deyräg böygan (3) buamizing babasinä deyräg qocabab (4) onda buamizing bacisinä deyräg bibi kakasina da deyräg qärdeşinä deyräg ämi. (5) bu ke bizim dilimizdir. (6) anamizing bacisinä deyräg dazzä siz deyrängz xalä. (7) bäd genä anamizing qärdeşinä deyräg daı. (8) xo dazzaoqlu mäsälän pesär xale olir. (9) dazzäqizi, ämioqli ämiqizi bular da ke mäsälän sizin dilinizdä bucur, daıoqli daıqizi. (10) ondä arvad moqei ke taze gälir deyräg gälin xob tazä toy etmiş gälmiş deyräg gälin. (11) mäsälän bir gälin ki hesab et mäsälän mänim oqlim gälinidir ya kakam gälinidir ya bacim gälinidir deyräm gälinbaci, biz deyräg gälinbaci. (12) bäd gälin ärining bacisinä deyr görmi. (13) ärining qärdeşinä deyr qäyn. (14) gälining qäynidir genä ärining atasinä deyr qäynbab (15) anasinä deyr ärining anasinä deyr qäynnänä. (16) elä bu ke yadimä gälir. (17) Küräkän arvadinin bacisina anasina nä deyr? (18) muni daha mäsälän elä Farsisini mämulän män älan eşidmişäm indiyäcän mäsälän deyr madärzän pedärzän. (19) ha baldiz näçe mäsälän arvadining bacisinä deyr baldiz bu dorost. (20) arvadinin qardaşinä kakasinä nä deyr? (21) Elä deyr bäradärzän Farsi motäsefane bu iki üç kälämä biz elä Farsi deyräg bäradärzän, madärzän. (22) xahärzän ke deyräg baldiz. (23) bäd mäsälän nävä, birisinin uşaqinin uşaqi nä olir? (24) muni da elä Farsi deyrlär nävä, näväsidir ya mäsälän näväning näväsinä deyräg nätice uşaqining uşaqining uşaqina deyräg nätice bular Farsidir. (25)

Adı Soyadı: Avazollah Kaşkuli

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 54

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 6

Eşkali yox sizlämäk, xob mäsälän deyr dişim sizleyr ya sizzileyr. (1) xob sizlämäktän gälir ta mäsälän gedir yetişir sancıya mäsälän çox daha bir azca artiq olanda deyrlär mäsälän böräim sancı vurdi ya qarnim sancı vurdi sancı. (2) äslän sancıllamak biz bir no därdir bir no aqrıdır, aqrı sancılamak, sizlämä sancılamak. (3) ecaze ver, aqrıq bullar dä neçä märhäle daha varidir väli män hozure zehn yoxime bu loqätlärin vajälärin adlarin diyäm belänge. (4) bular mäsälän märahelidir ke aqrıqda var här nä artiq ola bir ad bir vaje daha gätirirlär beläsiçe. (5) eyne bilmäk ke mäsälän yeddi säkkiz variyant türkidä varidir ke vare Türklärdä dä var ettefaqän Azärbaycanda var, Türkiyädä var Daqestan'da var bilmäk. (6) bu aqriliq dä elä oninändir yeddi säkkiz märahe vare. (7) mäsälän bilmäg içe danmag, danestän danmagdir Türkidä, fähmidän dä elä o efhämdir ke Äräb'dän tutmişdir bir päsvänd fäqät ezafä etmişlär olmiş mäsdär bu där vaqe bir mäsdäre ektesabidir mäsdäre xase Fars dili deyl äma Türki'dä biz gäliräg sezmägdän şuru edeyrig. (8) sezmäk, sän biliräng ke män bir mätläbi varim väli bu äsle mätläbdän xäbärin yox muna deyrlär sezmäk. (9) anlamişing biraz şäk içindäsin ke mänim bir mätläbi varim bir därdi mändä var väli bilmiring nämänädir. (10) sezmäk, anmak, tatmak, danmak, bilmäk bir daha bu ortada olasi qanmak barikälla vä anlamak. (11) mäsälän Türkiyä'dä deyrlär anladın? Ya anladın mı? (12) Anlamag yäni kamel bilmäg bir zadi kamel biländä bir şeyi kamel biländä mätläbi kamel tutanda olir anlamak. (13) ya deyr anlata bildim? Yäni mätläbi kamel tutabilding? (14) bullar märhälälärdir ke bilmägdä var elmdä var, danestän fähemdä var. (15)

Adı Soyadı: ?

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 80- 90

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 7

Här şährläring bir para mäntäqäläri var xob, Färraşbänd mäsälän Pähnapän. (1) bilmiräm Xorru, mäsälän bizim Däşt-e Päläng, täräfe Buşehre. (2) Buşehr'dän Miyane'yä bir känd var yäni şähr var Xornaz'dir adı söylänir Däşti, şährestane Däşti. (3) Däşti'dän gäliräng biz yäni bizim qeşlaqimiz adı ora Däşt-e Päläng'dir. (4) yäni şährestane Däşti'dä arasindan bir çay geçir bu çayiki märze ostane Fars vä ostane Buşehr'dir. (5) biz orda bizim qeşlaqimiz ordadir hammisi yäni eskidä damdari yapirlarmiş duvar varlarimiş ämma indi daha olmiş keşavärzi yäni baq var keşavärzi vä baqestaan. (6) gedirlärdi çador vurirlardi damlari verirdig daqa gälirdik bir böyg mäntäqädi. (7) yäni neçä dänä ad varidir adı Sirgah'dir, Amarat, Çärxo, Narli mäsälän. (8) bu bizim mäntäqädä neçä tane ad vari. (9) onnan sora mäsälän Kunarxär, Çärxab, çox ad varidir ämma ilärtär duvar orda mäsälän oba olirlarmiş çador varlarimiş duvar işi yapirlarmiş. (10) onda daha indi biraz zor oldi bilälärinä duvar saxlatmak mäsälän moderniteyä sari gäldik daha zor olmiş. (11) indi dāha hepsi tolombeçah vurmişlar ordan keşavärzlig yola sallirlar. (12) mäsälän buqda äkirlär ya äkin şämmam qarpuz, çox seyficatlar äkirlär indi daha hepsi olmiş baq. (13) baqe limu, limu şirin, porteqal, narängi bullari äkmişlär daha varlaridir. (14)

Täqribän ora Färraş bänd qesmätindä bir cozi dä be estelah malekdirlär bir yer varimiz be esme Xorrab biz duvarläri ora daşirdik. (15)

Adı Soyadı: Kazemi

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 40- 50

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 8

Xob uşaqi ke aqleyrdi onda äksärän uşaq indi daha ävvälnän axerä qucaqdädi onda biri ke män idim tamlar toxiyrdim qonaq celounä çixirdim, çöräg edirdim, uşaq aqleyrdi nänäsi dä elä qeraqindäydi çador içindäydiq aq çador içindäydik, nännu asmiştim elä bu kumacada da varidi o bir yeridi o da bir päti arasına atırdık, layla deyrdig. (1) deyrdig laylay deyräm laylan gälä ıraq yerdän ämin gälä ya buan gälä mäsälän ya elä bu Törki şirimiz elä buiydi. (2)

mäsälän buqädär lalai uzun deyldi? Yo da edame vermirdik elä bu bizimki elä buyiydi ki bir lalai xassi diyäm män biliräm, bilmiräm elä muni deyrdig. (3)

Kaş. 9

Toylärimizi, maşin onda yoxudu isteyrdi bir käs toy edä ävväl başlix käsirlärdi. (1) indiki täyin däyl ke mäsälän äqd edälär mäsälän bir ildän sora ya mäsälän bir aydan sora ya beş ildän sora toy edälär däyldi. (2) bir qizini ke qōlini verirlärdi adäma, çänd ta adäm gälirlärdi qol verirlärdi oni sähär birgündä başlix käsärlärdi mäsälän duvar verirlärdi pul verirlärdi. (3) bäd bärnamerizi edirlärdi äl äyq yiqiştirirlärdi bu on günä bu beş günä gedirlärdi väsayel alirlardi. (4) o da indiki täyin däyldi obaiydi Türküdü, gedirlärdi mäsälän bir väsayele lazämä ke mäsälän bir tike täla ola mäsälän bir läbas ola mäsälän bir şirini ola bir beläy zad alirlärdi. (5) daha toy güni be niyät, äqddän sora başliq deyrlärdi, başliqdän sora bir xurde äl äyq ke yiqiştirirlärdi toy edirlärdi. (6) onda toy edändä maşin yoxidi mäsälän bir näfär ikki näfär ātnän gedirdi onda oba här bir ävlä här iki ävlä bir yerdäydi mäsälän birbirnän fasele varläriydi qiş yurdindäydilär färz. (7) bunlari dävät edirlärdi ke biz isteyräg toy edäg yiqiştirirlärdi bu obayi mäsälän kop edirlärdi bir mäsire xassä ke bir bir dorundä ola väsilä yoxidi bir birä yōq olalar xälq başara gälä toyä. (8) ātnän gedirlärdi deyrlärdi ôxçu ona deyrlärid oxçu dävät edirlärdi toy edirlärdi sonnäti çador içindäydilär. (9) mäsälän dörd beş çador tutiyrlärdi qäre çador aq çador da çox az varidi. (10) mäsälän bizim dorudän sora varidi bizdän iläri elä qärä çador idi xälxi dävät edirlärdi gälirlärdi toya gündüz dä toy edirlärdi. (11) şam mäsälän bu gecä xina ġoyrlärdi sähärgah saäte noh däh toy şuru idi zohr xälxä nahar verirlärdi päsin dä saäte çar o pänc gälini gätirirlärdi bu toy tämam

olirdi. (12) talar yoxudu feqät çador tutiyrlärdi, oyn elä bu saz o naqara gätirirlärdi. (13) mäsälän bir tō märdanä vurirlärdi kişi oynerdi bir tō zänane vurirlärdi zäifä oyneyrdi be räsme Qäşqai. (14) daha şer heç şer yoxiydi gälini mäsälän ätinän gätirirlärdi onda bu gälini ke … indiki täyn deyräm däyldi ke mäsälän oqul, qiz birbirin görä, birbiri dä äslän görmiyrdi çox az mäsälän. (15) daha gälini ätinän gätirirlärdi äslän dumad da getmirdi fäqät elä bu xälxi ke getmişti gälini mindirip bäzädirlärdi läbas geydirirlärdi, çätrini vurirlärdi, äşräfi tikirlärdi alnına börkä bir kolahçeyä. (16) daha gälini bäzädirlärdi gätirirlärdi dumad obasina çador içinä mäsälän bir aq çador cädidän, ondan iläri elä bu gelimlärdän häcle tutirlärdi biz deyrdig gerdäk, gerdäk dikirlär. (17) dumada da küräkän deyrlärdi indi deyrlär dumad daha Türki Taci qarişmiş onda Türki deyrlärdi küräkän. (18) xolasä daha gälini ke väqti gätirirlärdi daha bu oqul obasinä dumad obasinä daha toy tämamidi. (19) da onan sora bu oqul obasinda daha toy yoxidi cäşn yoxidi d (20) toyda duvar öldirirlärdi dugi pişirirlärdi mäsälän duginän o xoreşte alu, xoreşte qeyme toylärindä dä buni pişirirlärdi. (21) hätmän duvar äslän onda tooq bänasi yoxdi, duvar öldirirlärdi häft ta häşt ta mäsälän här nä cämiyät artiqtär olä artiqtär. (22) mäsälän yemäli pişirirlärdi aztär oleydi aztär duvar öldirirlärdi aztär mäsälän yemäli pişirirlärdi qäza pişirirlärdi. (23)

At oynädirlärdi mäsälän görirdin gälin celounda bir käsi ke mäsälän varedidi âtnän biz deyräg çapirdi, at çaptirirlärdi hä bu bärname varläriydi. (24)

Aşpäzxanä väsayeli qizä gilim idi cacim idi ōkäş idi mäsälän öz imiz indi. (25) onda ōkäş iki mänä var idi bir var idi ke su gätirirlärdi mäşk ġoy-lärdi iç.inä bir dä var.idi ke elä bu gälinin väsayelini yiqirlärdi içinä mäsälän läbas kif äslän yoqudu gälinin lebasini ġoylärdi boqçäyä ġoylärdi bu xorcinin o tay bu tayin (26) daha keççä verirlärdi mäsälän räşmä verirlärdi tänab bunlar da gälinin çeyiziydi. (27) mäsälän nänäsi obasi bir äşräfi verä ya mäsälän oqul obasi bir äşräfi verä ya bir sancaq hätmän nänä obasi verir bir äşräfi ya sancaq elä bu. (28)

Adı Soyadı: ?

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 80- 90

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 10

Bir cazärfi bura ġoymişäg içindä payla patilimizi ġoyrag. (1) içinä här väqt yemäli isteyräg pişiräg çixardiriz, payla, patul, boşqab, qaşoq bular elä budur. (2) ocaqda pişiriräg, payla käseyä deyräg patul qablemäyä deyräg. (3) bax oni göriräng orda ona deyräg sac çöräg pişiriräg, o sepayädir daha ocaq varimiz. (4) siz elä o ocaqdur, ġoyruq sepaye üstünä kıtır ġoyrag çay edeyrig. (5) çay felaks içinä, çayi däm edeyrig onda fincanimizi yüyräg gätirip ġoyräg or (6) bu fincanlar vara belädir muna deyrlärmiş qiz fencani qädim çon beli inçäymiş. (7)

Adı Soyadı: Avazollah Kaşkuli

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 54

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 11

Yemäklär, Qäşqailär içindä yemäklär gämanima ayri Türklärnän çox färqi yoxtur. (1) şayäd biraz elä bu aqarantilar içindä vajelär färq edä qormalar. (2) Çöräg sadäsinän män, yaq, su, birinc ke elä o dugudur, märcimäg, buqda, arpa, aqaranti, aqaranti elä läbäniyat änvae läbäniyat kollän olir aqaranti çon aqdir varisi. (3) onda calebdir bu aqaranti, ıranti dä deyrlär qäşqailär ıranti dä deyrlär häm aqaranti deyrlär häm ıranti, süt, ayran, yoğort, qar (4) qara käşkin suyi ke sizilmiş ola sora qäynädilär biraz un da säpirlär beläsinä qizarir muna deyrlär qara, qaraqurut. (5)

Çükälig ayran bişändä olir Çükälig. (6)

Kästırmä ayranı bişiräng väli birbirä vurmiyäng bir aqac atilar içinä bu adı da bulabuladır, bulabula'yı be hesab bulamiyäng birbirä vurmiyäng käsig käsig olir. (7) belä özi çäynäm çürrig olir käsilir käsig käsig olir adı Kästırmädır, bu bir no pänirdir. (8) ettefaqän bir özäl dad da varidir çox yemäli bir zaddir onda, süti nä ayranıya sütä maya vuriylar olir Dälämä. (9) Kästırmädän färqi budur, ayranı elä qäynädirlär ke vä buleylär birbirä vureylär ke saf çıxä loablana onda biraz ayran ezaf eleylär biläsinä darman da tökkilär içinä olir Mastanä. (10) qurut käşk qaymaq sütin üzindäki çärbiye elä yerdä ke daha qoyrlär biraz. (11) Qäşqaidä qäymaq çox az tutilir fäqät Särhäd'dä yadimda mäsälän yaylaqda gälirlärdi qaymaqi tutirlärdi xob qaymaqi tutirlärdi birazcä dä yumurta da ezaf eleylärdi beläsinä. (12) onda qar daqdän çobanlär gätirirlärdi bu qarı dä riz riz edirlärdi be hesab bir bir içinä döüylärdi eyne şekärläyn olirdi. (13) onda bu qäymaqi yumurtayi bu adi nä qari ezaf eleylärdi bir qeyn düşö dä dekirlärdi üstünä engur şiräsi, üzüm şiräsi dekirlärdi üstünä vurirlärdi birbirä bir no dondurmä bir no bästäni düzälirdi ke muni än sadä sadäsi elä o bärf o şiräydi. (14) şiräyi qarnän qäriştirirlärdi çox sadä bir bästäniydi çox seyirdilär beläsini da ayri zad be estlah ezaf edäräk yeytär olā gelirlär qaymaqnän yumurta da ezaf elirlärdi. (15) qaymaq qäşqaidä tutilmir fäqät Särhäd'dä yaylaq da biraz tutirlärdi bu da bu xater mun xater tutirlärdi bäd munnan geçändä qaymaqin bir daha karbord da ke varidir elä o yalama ke dedim belänge mäsälän gün dämindä görirdin bu yanaqları

yanmış qabiq atmiş muni elä bu qaymaqnan eyne keremlän çäkirlärdi üstünä yävaş yävaş saf olirdi bu da bir nemune karbordi. (16)

Änvae hälvalar ke bizdä var Dartı. (17) Dartı yaqı qäynädirlär käräyi zämani ke qäynädirlär bu käränin içindä hätmän bu yoqordin rizälärindän qalmiş be xatere inke bu saf ola gälirlär un säpirlär, zämani ke daha qäyneyre isteyre qäyniyä gälirlär un säpirlär üstünä uni ke säpirlär üstünä zemne inke aqirdir xob özi gedir aşaqa yaq gälir yüzä yaq yüzä gäländä durulir särin olir bir xurma da ezaf eleyrlär beläsinä yaqini süzändä bu yerindä qalana deyrlär Dartı. (18) elä o bişmiş ona deyrlär Dartı ke xurma da dekmişlär içinä vä şirindir hälva täkin yeylär. (19)

Birişlig genä dä elä undir qoylirlär beläsini şäkär ezaf eleylär gärm darman da ezaf eleylär olir Birişlig. (20)

Xorma hälvasi unı yaq içindä qörırlar danä danä olanda ke riz riz olir noql çox riztär älbäte ke deyräm vä xorma tekirlär üstünä bäd elä yoqirirlär ke yek däst çixir saf çixir bir no hälvadir. (21)

Qärä hälva da elä bu halätnän äbäte muni ärdäkan şährindä mäxsusän zaddan üzüm şiräsinnän, döşöünnän düzäldirlär vä felfel o bir para gärm därman ezaf eleylär beläsinä ke olir Qärä hälv (22) ke Qäşqaidä mäxsusän Käşkuli'dä çox täräftarı var, Sarı hälvayi unı yerinä nişaste tekirlär olir Sarı hälva ke şirnisi genä dä elä şäkärdir. (23)

Un qourma, şäkärdir ve undur yaqda elä qorilir ke rängi tälai olir ke daha heş nä ezaf etmirlär ayri zad mäsälän isteyrlär şirini daha xorma ezaf edälär etmiyrlär ya şirä ezafe etmirlär. (24)

Meydä elä o budur şirinisi düşö ya üzüm şiräsidir vä unı yerinä dugi unı ezafä edeyrlär unı yerinä berenc unıdır berenci yıdırlär ezaf edeyrlär mäsälän buqda unı däyr berenc unıdır. (25)

Qärä kaççı burqa tıkaning vä bir para daha yazzı ämiglärini ya otlaring otları ke därman içindän gälä onlaring suyundan vä bir para daha zad ezaf eleylär be darman daha ezaf eleylär beläsinä. (26) vä bir no Kaççı düzäldirlär bename Qärä kaççı cänbeye därman varidir yemäg deyl därvaqe, bulari da ke söylädim. (27)

Qörmalar, biliräng ke Türk dünyasinda qermezi ät çox täräfdari varidir, qermezi ät. (28) indi qörmalar, qörmalar än sadä sadäsi Sac qörmadır ya Sac käbab, qörmäg Sac käbab än sadäsidir bu Sac käbabi sacing. (29) sac ke biliring çöräg yapılır beläsindä, sacing içindä be

hesab munin öz çärbisinän beläsini qōrirlar bäd boxarpäz olir, olir Sac käbabi. (30) onda bu elä munu genä elä ez çärbisinän elä patildä, qazandä elä qōrirlär ke sümügü ayrilir, sümügü ayrilanda bu olir Bozgorm (31) indi isteyrlär biraz täm verälär biläsinä qurulimu da ezaf edeylär biläsinä az atirlar içinä torş mäzzä olir tuzdan ayrı bu käbablärä heş nä ezafe olmir. (32)

Qarın qorma elä Bozgorma'ya yenä elä o heyvanın qarnını däviririlär, yuurlär tämiz edirlär bu qōrmanın öz çärbisi içindä bir doleylär çox qōrmeylär ke sineye biling bu haläte be hesab ertecaisini äldän veräsi deyl ägär äldän verdi sinir, kässädir da bir azi doleylar elä bu yaq içinä beläsini ke fäqät … olmiyä. (33) onnan sora bu qormayi doldirirlär munin içinä aqzin da baqleylär bu olir Qarın qorm (34) bir ay ikki ay üç ay saxladirlar çox mohem deyl yazda Tir mah sıcaqi içindä yenä ta iki ay saxlanir häyä xärab olmir belä halät dä var. (35) daha änvae käbablär ke varimiz Ala sixidr, Dolamadır daha onnan sora ecazä ver Picigärdir Picigäri eyne sosislän ämäl ediyrlär nemunäsi çox daha äyani äşrafidir Picigärdir. (36)

Picigäri elä biraz cigäri biraz ot üstündä gäzdirirlär ke bozarä rängi boz ola xob bäd tökilär paylä içinä zad içinä beläsini döürlär ke närm ola änve darman ezaf eleyrlär beläsinä döürlär ke närm ola eyne haläte xämir beläsin çixardirlar xob çixardanda indi caleb budur ke xob xämir çixardanda beläsini munu bu qäte bu qäte azce azce çune çune beläsini käşkçe mäsälän ya böygtär qoylar çador piyaläsinä medänin dorundä äge yadinda ola bir çador pi var bir no pi var ke çador halätindädir täqribän pelastiki formdur bir belä zaddur bu qäte bu qäte käsirlär doleylär içinä onda baqirsaqi çäviririlär baqirsaqi o yüz edeylär däviririlär gäri bir zadnan yuurlar beläsin bu qäte bu qäte salilar o baqirsa içinä beläsin bu baqirsaq içinä salanda väqti tō verirän bir bir dōrunä eyne sosisläyn olir yäni täqribän şekli sosis şeklindä çixir bäd muni gäçirdirlär sixä bir yemäli çixir bename Picigäri. (37)

bu bir no Picigäridir indi bir no daha da genä vardir ke munda sadetär bişiril. (38) baqirsaq içä aparmirlar xob ya pi içä aparmirlar väli cigär hätmän bir yerindädir var. (39) Ala six, aq cigär, qärä cigär vä döş ätini be hesab bir qäyle iki qäyle bir bir arasina vuriylar bäd elä o çador pi çäki doli biraz gäzdirirlär ke be hesab qizarä. (40) deyräm elä bozara rängi boz ola räng qermezi qanli olmaya biraziki bozarir çadorpiyi doleylär dōruna genä bir az daha gäzdirirlär ke munin boxari beläsiynän äcin ola bäd elä o baqirsaqi ke tämiz etmişlär yumuşlar dolirlär o sixin dōrunä bäd otin şoläsindä yävaş pişirirlär ke bu boxor birbirinän äcin ola ke bu boxarlar där vaqe muni bişirir şole bişirmir özi boxar edeyr elä bu härarätnän boxor daha birbirinän elä äcin

olir ke daha bu yävaş yävaş baqirsaq bişir pi bişir içindä cigär vari bişir belädir. (41) bulari män huzure zehn yoxumdur bir pare zad ke yadimdädir män bura yazdım. (42)

Mutfak äşyalari mäsälän qazan, patıl xob dig qabläme day biliring qabläme yäni nämänä, caleb budur ke kıtriyä deyrlär, qızqan. (43) indi qızqan gälmiş ke daha olmiş kıtri, munin äsl adı qızqandır, häyä çox qäynädir, Qazanxan'ın adını Moqollar kıtri üstünä qoymiş munu burda eşitmädim, şayäd män deqqät etmädim bilmiräm kıtriyä deyrlär qızqan ya qızan. (44) elä onin üstünä Qazanxan adını Moqollar qoyar. (45) xob bıçaq indi bıçaqlar färq edeyr küçig vardır, böyg vardır, xedmätinä ärz edäm elä munin üstündä küçigi var, böygi vardır, mive bıçağı mäsälän mive kardi. (46) aşpalan safi abkeş, xob daha payla ke bu kasälärä deyrlär payl (47) indi bu kasälärin küçig böygi vare niyä çon başaran bir şeyi paylaşang, paylämäktän gälir här kimin sähmini payläynän veriring, paylamak. (48) bu piyalä Farsisi elä bu payladır, här käs sähmini mey o motrebdän här käs sähmini elä muninän alir, olar ke otirmişlär birbirinän. (49) boşqab, qaşoq day indi bular beläxärä, käfgirä hässım dä deyrlär hässım yaässım. (50) indi bax caleb budur ke bularing här birisinin bir paräsinin şayäd iki üç adi dä vare belä. (51) xob mäsälän taqar, taqar bir zärfdir ke aqzi äyaqinnan inçätärdir, indi här no ola, hätta küdi, tämbäl küdi var ya tämbäl küdinin aqzini götürürlär mundan taqar düzäldirlär. (52) caleb budir ke munin därisi dä var, därridän bir no kässä düzäldirlär ke aqzi inçätärdir muna deyrlär taqarcıq ya daqarçıq, haläte küzä vare. (53) onda munin içindä hububat saxladirlar yaq saxladirlar bir zadi ke xärab olmiyä bir zadi ke aradan getmiye. (54) häyä äslän yaqli därining özi bir no taqardir, taqarcıq behesab därriliqinä deyrlär taqarcıq, mäşkdir, yayıqdır, yanluqdur, tuluqdur. (55) tuluqun bir no nemunäsi elä o qolqadır, kärädandır, xıgdır, yox pänirin yerinä deyrlär xıg, duvarin därrisindän. (56)

indi muni necä düzäldirlär häyä än böyg böygi ke mäsälän pänir tökilär içinä ämmardir därvaqe xıg deyrlär. (57) biläsinä gälirlär bir qärä gäçi ke rängi qärä ola niyä qärä ola äslän qäräning därrisi mohkämtärdir xob nazok däyl indi caleb budur ke … qol altı nazokdur. (58) hätmän qärä olasi onda bu qärä därriyi gälirlär märäzän edeyrlär zad edeyrlär märä ke aztär var ola märä bir no riz qurddur ke ängäldir bu därrinän ätin arasinda ke här geçi ke aztär be hesab çox az märä varidir muni gätirirlär. (59) necä edeylär cäft bäluting miväsining qabuqu ortadaki qabuqunu ke qermezdir munu qäynädirlär suyunu tökürlär bu därri içinä häy day çärbisini vurirlär o aridirlar bäd muni tökirlär içinä xob boroqdän dä baz elä o zad elä o ezaf eleylär beläsinä xedmätinä ärz edäm velä ke olanda bu yävaş yävaş daha özi ämälä gälir vä elä suyini

däyşirlär elä suyini däyşirlär ke aqarir su aqarire üstünä qılı dä yävaş yävaş dekilir gäçi qeli aradan gedir ayrilir be hesab. (61) indi bu nemunäyi isteyrlär yayıq edälär necä eleyrlär isteyrlär yayıq edälär gälirlär un dekirlär su içinä onda munu säpiye vurirlar säpi ke deyräm biliräng yäni nämänä säpi yäni unnan o suyi qäriştirirlär tekilär därri içinä bu pis ıs verir äslän yaxinä getmäli deyl eyne fazelab xob bu yävaş yävaş därriyi ämälä gätirir indi muni bu därriyi bir başarirlar tuddiyälär, tudliyändä olir yayıq, tudleyrlär. (62) bäd, indi näcur tudleyrlär säpidän çixardirlär yuurlär onda içinä qum doldirirlär qum, qum doldirirlär aqzini dä seft baqleyrlär ke bu şekl tut (63) şekl tutanda qurrir, qum şen ya buqda şekl tutanda ke daha qurrimiştir beläsinä bir parça doleylar onda üziqola aseylar aqzi aşaqa asirlar bäd bir azca torpaq tökirlär ocaqın qäraqina bäd sora bu kössegilär. (64) kössegi biliring yäni nämänä aqaci ke başı ocaqda yanır quyruqundan tuteylar salırlar beläsini torpaq altine bu tut edeyr daha şoläsi forukeş edeyr tut edeyr munı deyrlär kössegi. (65) bu kössegi salırlar bu därri içinä vä tut verirlär därriye därriye tut verändä mohkäm olir muna deyrlär yayıq. (66) yayıq elä o yayıqı ke be hesab yayırlar ayran o käre o bulari ayrırlar birbirinän muna deyrlär yayıq. (67) yanlıq da elä belä düzälir, yanlıq biz bir därri yanlıqı varidir bir käredan varimiz ke be hesab elä käre yanlıqıdır bir pänir yanlıqı varimiz indi bu pänir yanlıqı böyg olanda olir xıg ändazäsi färq edeyr onda elä o mäşke küçiktär olanda olir qolq (68) qolqa kūmbuca olir ke çobanlär alirlär ällärinä mäsälän gedirlär daqa muna deyrlär tuluq. (69) çox qarın böyg adama deyrlär xikki bu xik elä odur bular da ke sänäte täqribän olir diyäyng däbbaqi. (70)

Adı Soyadı: ?

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 12

Bäle bir giyahaning adı qoçgedi dir otunung adıya birisi qoçgedi dir. (1) sarı güldir, ücä ücä, indi yoxtur älbäte az vardır. (2) birisining adı bülhärdir birisining adı qāsnı dır qāsnıng näräsin daqdan yeyr atırlar ocaqa pişirdi yeyrdi. (3) bu üç birisi dä kamādır, kama … birisi ke bu qāsnıye ängize ke deyrlär bullar ängize qāsnı ikki bülhärdir üç cāşir dörd, qoçiri beş o ke yadimda çöhülä çiçäk. (4) dedi gediräng sährada mänä yar gäti dōri çiçägli naz mänä gäti varimiş qoynämcäi deyrärdilär beläsinä. (5) bullar bu giyahlar bi şänge şirä deyrdilär çoban çaşni elä şirindir yeyrlär ke xoda diyä bäs bu birisidir. (6) onda bu ke deyrdilär bilmiräm dedin färmayeş edin nä yeyr ärz edäm kakamin xedmätinä bullar ke vardur vārisining giyahini indi män munin yarısını deyräm älan bu yadima düşändä äz ke narahät oliyam belä ollam. (7) vāri deräxt vardir şen deräxti vardur, ärcin deräxti vardur, badam deräxti vardur, ärcinning härcurisi bu qäddur. (8) ärcin vardi çomaq düzältmişti dünän gördüng o çomaqın başinig fişinda elän dä vardir boruq çomaqı mänim varumdur si saldır ke varum boländ zudı varıydı. (9) väqti gedirding munı qazirding eyne äsäl görmişäng ke daqdan çixardiräng uzānir munı çixarding elä belä gird goyrding aqziya yeyrding bi ändaze ärciningki çox şirindir badamki burqunki dä elä belädir. (10) bän vare, kurxun vare bullar be tämam xorake bu duvarläridi ke vāqän sütini väqti ke içiyording käräsini yeyrding doymeyrding. (11) indi bir otlär var bu täräftä bu zad täräfindä Nurestan täräfindä muning käräsini gätirmişlär sährada män yedim bir gecä särinçä … dedim nämänä ıssı verir. (12) bir duvar aldım Häzräte Äbbasi başini käsirdin ätini beläki edim gördüm äti ıs verir bu öz duvarlarimizing äti ke bu daqlarda gedīyor yaylır ke hämun be hesab caşir o bülhär o kuma yoqdur rişekän etmişlär. (13) daha yōşän yalpaçan, oqlaqbutası, yalpaçan bir do bärg bir hätta duvar da yiyändä görirding beläkinä äzık açıdur väli däm ediräg içiräng, (14) yō o ke sän deyräng o zaddur ōşunpän, qäreōşun dur bilmiräm bu ōşunpän ke deyräm daqlardan çixirdi bizim öz qıçlarımızda çixirdi här butası beläydi väqti gälirdin Allahıng ämiriynäng görirding gül güli çaqirir häme sarı häme gül vari zad beläy zad idi. (15) buruq gülä düşändä isteyrding tämaşa edäng vari zad nämänä bir zadlar komarlar içindä vardi ke deyrdilär qäçi

buruqı äz dır ke xōşmäzäydi munı çıxartmiş verirdig duvar yeyrdi, bir otdur çox gözäl ıs veriyor yäni. (16)

bäle kunar xanum yıqleyr bilän için, sänin için eleyr. (17)

onda ärz edäm kakamın xedmätinä yōşän, çoqal, väri zad varidi bu otlar bu gärmsir daqınnan ke biz roy eder bu varimiş ta gälä gedä rast sähradä ke ot edär yanar daqlarda bilmiräm vare ya yox. (18)

aqaclar äzizim bäning danasini biz yeyrig indi, bän varimiş bu bir, konar gärmsirdän çixiyor konari bu Firuzabad dōrundä dä var. (19) kunar bu ikki, kolxun baz Särhäd'dän çixir. (20) kolxun o bän o bullar Särhäd'dän çixir, biri aqac vardir beläsinä deyrlär qärätolı, yücädir elä bu buruqläydir, oning heç zadi yoxidir oning aqacı duvar ke yel tutir beläsini aqsa qurir mäzerät isteyräm süti qäçir bunların bir ikisinin aqacını käsirdig dikirdig duvara ke bu beyndän gedä. (21) qäräxorma'yı dökirlärdi duvara ke suxt edirdi suxtu xub ola cenab. (22) suxt billäng nädi, de?! suxt moqei ke duvar aclıq çäkä susuzluq çäkä cigäri ke yapişirmiş küh edä bilmäz. (23) mäsälän munı tökirlä ke bu atäş edä su içä ke suxtunu ata bid basmeyä belä haçan Faez giliniki bädbäxtin duvari suxt götirmiş muni dökirdi xormayi dökirdi duvara ta duvar xub ola vä xob dä oliyrdi nä ke qaliyrdi içīrdi. (24) bälanesbät bälanesbät qoynı äşşäg yerinä suvarmıyrlardı gör nätär qoyn äzizdir a qoynı äşşäg yerinä äşşäg cäbiyäsindä suvarmıyrlardı ke yel tutmiya quzisini ata xärab ola eşidding bu da vare quzısı yani o ke doqiyr äşşägi duvar yanina suvarmıyrlardı. (25) yuft etmirlärdi äşşäg duvar yanina su içä yel tuta xärab ola o ke yadimdadur beläkinidi, duvarı duzdaşida ke duz verirlardi beläsine cenab. (26) här duvarı öz duzdaşı içindä duz verirlärdi daha duvarın bir yerindä duz vermirlär, duzdaşi elä bu daşlari ke täbi daşi içinä duz tekirlärmiş. (27) häyä üstünä duz dökirlär ke duvar duz yiyä väqti gärmsirdän gälir bäle duz yiyä, ägä duvar dökülä duz daşiyä deyärdilär axey ke bu duvarin bädbäxting dökildi duz daşiyä bädbäxt yel qapar ya duvar şayäd märiz ol (28) tähindä yeyr mesleinke bir zad märizdir suyi isteyr içe sän tähindä su içeyn deyrlär içmä içmä felankäs märizdir, souk demiş beläkinidi, munı muxtäsär deyräma bularda iş yox xob häyä. (29)

duvä xorakisi konardır, bäle behtärin köhön gätirän duvä xorakisi konardur, kängärdir, ikki, pämme, pämme, ezace ver pämmedir ke äkirlär a diyer şotor där xab mibinäd pämmedune çiçi gahi lop lop mixore gah dune dunä. (30) oqä pämmeyi çox isteyrä bu bir, onda zola dä baz elä beläkin zola bir aqacdır Särhäd bändindä çixirdi godlar dolirdi väqti ke zola düşärdi xodaning ävindän elä olirdi ke isteyrdi därrädän çixa daha çaqligdan belädir küçkilärin adin gätirräm belän

için. (31) onda nämänä bir zad daha vardi ke heç väqt yemäzdi bir cängäl deräxtinä ılqın yeyrdi ılqın biliring nämä gäz deräxti ikki rō dura ılqınıng Taciki adı olir gäz, gäz vardir ämma o böyg gäzläri yemielär o ılqın çiçäg içindän çixir noçadir. (32) onlardan bu ikki curdura onlardan yeyrlär baderläng, mänim diş yoxi ke danişäm badläng bälanesbät badlängi äşşäg yeyrdi duvä yemäz duvä badläng yemäz äz xanevadeye gövändir. (33) gövän beş räqämdir alti räqämdir män yazmişäm älan yadimda däyr, küciye ke güle verir küciye, quziye, anzirit affärin bu duvänin bir xub xorakisidir anzirit hä, anzirit çox tikan vari. (34) xob duvä deyrdilär ke qädimkilär ke iman varlariydi deyrdilär duvä çon oyannan gälmiş kunaras demiş sälam sälam ke vermiş bu kumarin yixäsini qazmiş boyni qatir içäri kunarin qermezi tikanlarin qatir içinä bu aqzina batmeyr. (35) moxtäsär xedmätinä ärz eliyäm dişin suya yetişir suya sälam vermäz suya ke sälam vermäz bu dudaqlarini ke qoyr suyın üstünä su içä o qädimkilär deyrdi bu su bateyrmiş bu läblärinä bura dudaqlärinä ke sän näsil mänä sälam vermämişän su içiräng bu ke xixi belä içir bu batirmiş bu dudaqlarına munu da deyrlär bu ke eşitmişäm deyräma, älbätä su üstündä dä neçä däfä munu görmişäm a äma bir kuma deräxtinä ke yetişir. (36) äslän elä bil pi dir beläyndir, şora, şor butalar vardir bizlärdän çıqır deyrlär şora hänuz elä adı yadımdadır qoyn hämişä ziyad yeyr çox xubdur. (37) oni dä duz yerinä ziyad yeyr şora otdur kakoldän böygtärdir buqäd butäsi buqäddir kakol olir ke özimiz dä yeyräg boz rängdir pähndir dä belä diyäm näcur haläte yäşm rängi varudur. (38) älbäte o indi ikki cur vare birisi var ke äslän duve yemäz birisi vardir ke duvänin xorakıdır bäle. (39)

Adı Soyadı: Kazemi

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 40- 50

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 13

Deyrdi; bu yol gedär baqana dolanır aftavane män bir maral oqçası oqradım gäl ceyrani. (1)

häy ya deyrdik; bu yol gedär Täbrizä qännati rizä rizä xodam bizä bir yol ver biz gedäg elkämizä mähällimizä. (2)

daha; bir para yerlär valla diyäm çox da yadimda da däyl yer dä daha vıl oldi getdi. (3)

bäd; heylan ardi quzulı ceyran quzusunu män tutdum anasi getdi veylan. (4)

daha aq donı äläm äläm cibindä duvat qäläm gedändä küstürmişäm gäländä göyni alam. (5)

daha; bütädäki tuvada ikki quş bir yuvada biri atlänmış gedir, biz deyrdik dayim atlänmiş gedir, yäni atlänmiş atä minmiş gedir, bizi ġoymiş piyad (6)

bäd; kähär atin qolunu mäxmäl edin colunu biz gälmişäg aparäg sizing baqin golunu. (7)

daha; qiz köynägin susanı sährada sävdim säni Särhäd bäni souqdu aldattım almam säni. (8)

qiz köynägi haşima hara ġoyam başıma getmäli teztär getti ġaldı gözüm yaşin (9)

Adı Soyadı: Şevket Rızai

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 14

Deyr; älim älim xinasi älim älvan xinasi yaqlıq ver ta oynayam küräkäning anasi. (1)

Bu qädimidir, mäsäla burda deyr: kähär atın qulaqi päşmäkaning yolaqı burda bir gälin çixir säränna zi qälaqi. (2)

bular qädimi şerdir ke gälin başi ilärtär deyrlärdi mäsälän gälin çixändä gälin başina küräkän başina deyrlärdi. (3) o tayda gül biçänlär gülin suyini içänlär vāri deyin mobaräk kakama räxt biçänlär. (4)

bu qizlär kakalari içä deyrlärdi, bular bu bir ketabdir yaziram. (5)

qoyun quzı beslänmäz burda bir gälin çixir çätri daraq istämäz. (6) mäsäl buqäd çätri şäffaf o mäsäl şelaldir bulari elä bu ketabin arasina ora bura yazeyräm, burda ke gälinin cähizisini yükleyrlär bu şeri dä deyrlär. (7)

çäking qätir başini yükleyin qumaşini qiz gedir qäribligä çaqirin qärdaşini. (8)

bu da genä gälining başinda: bir äkin äkiläng yerdän kürzä çäkilän yerdän üzin tola bir öpäm çätrin tökülä yerdän. (9)

bu da küräkän şeridir, dovuli ke mäsälän toyinä gälirlär qeyre mostäqim birbirçe deyrlär mäsäl: kähär at nali neylär aq baqaz xali neylär namzädi qäşäng oqlan dünyada mali neylär. (10)

indi burda bu dastanning birbirnän ruberu deyrlär yazmişäm. (11) quşidi hay quşidi divarä qonmiş idi äl ettim quşi tutam öz yārim turmiş idi. (12)

bu qädimi şer idi ke indi şayäd xeylilär yadlärindä däyr, astanäktir. (13) ämimoqli ärmäni daqda doydı xärmäni arpasını at yemäz buqdası can darmanı. (14)

otay butay durmäli; indi mäsälän qiz oqula deyr otay butay durmäli sirçä gözing sürmäli zärgär qolin qurrusun yar yäxäsi düymäli. (15)

munı bu özümüngdür yazmişam Soltan Şokät özümüngdür çon bir naqes kälämä eşitmişdim gäldim burda düzälttim beläsini. (16)

ämimqizi Särvenaz sän naz et ta çäkäm naz qädäm bas gözim üste ta ömr varim çäkäm naz. (17)

bu ämioqli ämimqizidir, bu özimingdir bu astanäk, bir ketabdir başlamişäm yaziräm bir dastan. (18)

gök üstündä göyküzä kölgä döndü Närgiz'e döşmän gözing kor olsun toy genä döndi bizä. (19)

tut aqacı boyumçäs duq yemädim doyumçäs yāri xälvättä gördüm danişmadim doyumçäs. (20)

xeyli zäbt etmişän özümüzäga däyirman alti qarum, bu xoda rähmät etsin hämişe bir biim varidi muni oxirdi: (21) däyirman alti qarum xoş gälding kohnä yarum nä gälding nä dä getting apardıng extiyarum. (22)

qädimi şerdira heç mälum däyr kim demiştir bilmiräm. (23) Şiraz altı şah kändi su säptim su tükändi bäs ke dedim yāre can şirin ömrüm tükändi. (24)

Bu da bir çox qädimi şerdir: Ämimoqli miyanä çäk ta sigarin yana mäni sänä vermäzlär çäk tä cigärin yan (25)

Adı Soyadı: Rahimi Moğanlı

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 15

Qäräçador ävväl gäçının qılını qırxıyräg bäd qäreçodor gäçi qılınıya nä qoyninki gäçi qılını qırxıyräg. (1) onnan sora bir uzun aqacinän çirpirig tekerig yerä qıl çirpiriäg bu açilir birbirnän. (2) onnan sora genä otiriyrlar arvadlär dirirlär qılı belä älnän hey açirlär eyne mesle inke dästgah çärx vurira nä belä açılır saf olir. (3) ondä äyrirlär kermani äyrilännä sora genä ikki gorrayi birbirinän qoşiyrlär genä çatma qoyrlär ora o bunı asirlär beläsinä toliyrlär xob. (4) uzun ip asirlär toliyrlär imaq toliyrlär feşorde olir. (5) bäd kerman olir ke burda toleyrlär buqäze buqäze oliyor küçig küçig. (6) genä gelirlär bir imaqi asirlär ora mäsälän be faseleye bist metr si metr çatma qoyrlar üç paye vari burda da ikki ıi dir adı ıi dir toleyrlär bäd ikki bir oliyor. (7) bäd olir rişeye qali, aqırşaq nämänädir? (8) elä onlarin bisi aqırşaqdır xob, ipini ke riş olir uzardirlar ama çox uzun mäsälän göriräng otuz qırx ärşin uzunudur eni azdır eni buqäddir mäsälän bir yetmiş säksan sant. (9) onda otirirlä üstünä toxiyrlär tâ gedä axerinä bir täxtä dä edeyrlär täxtä onda olarin bir neççä dänä beläyn täxtä ke toxirlar arasini tekirlär birbirä olir qäräçador. (10) genä qäräçadoring o üz bu üzündän ki bir täxtä duvarindän nazoktär toxiyrlär muna deyrlär gärmän zadlar deyrlär lätäft. (11) gärmänin dorundan da genä aqacı görmişäng ke ince ince xelal düzältirlär munı şiş vurirlär o väsl eleyrlär birbirä düzälir. (12) altından da ke bu aqacları genä vurirlar vare dorundän aqac oturteylär adı olar mäsälän kommäcä genä o diräg vurirlär yaqişin altınd (13)

Adı Soyadı: Kazemi

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 40- 50

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 16

Bir täqribän bir bärnamäydi ıl qäre gälirdi yaqiş yaqmirdi beş on uşaq kop olirlärdi bir yerä deyrdi bir Kössegälin oynayag şayäd xoda bilämizä ürägi yandı bir yaqiş yaqdı. (1) mäsälän bir näfär olirdi bu uşaqlärin böygü bir zad doleyrdi başinä bir parçä. (2) bäd iki käfş dä qoyrdi burasinnän beläy şax täkin gedirdi bu ävlärä beş on ävli. (3) onnan mäsälän oba kopdu mäsälän häft ta ävli noh ta ävli belänä oyneyrdik gedirdik bu ävlärä biri dä ke mänim özüm olam deyrdik: Kössägälinäm. (4) o täräf deyrdi, o ke mäsälän uşaqlärin böygiydi deyrdi: Kössägälinäm şaxe zäliläm bad mixam barun mixam xuneye kixa şirini mixam. (5) mäsälän biri ävindä şirini varidi şirini verirdi bir xurma variydi xurma verirdi biri mäsälän bir mive variydi mive verirdi. (6) bunlar genä gedirdi o älki evlärä elä beläyl eltemase doaye baranidi. (7) deyrdig: adın, deyrdi: Kössegälin sähärinä dä yaqiş yaqa ya yaqmaya muna deyrdilär Kössegälin. (8)

Adı Soyadı: Rahimi Moğanlı

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 17

İlärtär räsm idi moqei ke isteyrdilär gälin gätirälär gälining buasi hätmän küräkäni vurasiydi. (1) bir aqacı bir daşi bir şapalaqi bir siliyi zadı vurasiydi. (2) bir näfäri män özüm gördüm moqei ke gettik gälini gätirä küräkäni bu gälin buasi tutı iki älinän o aqacnan bir beş altı aqac vurdı o beläsinä o gälini moräxxäs ettig. (3) väli män özüm moqei ke gettim gälin gätiräm mänim pedärzänim demişti ke gäläsi ta vuram män qayem oldum. (4) çōx demişlär getdi felan o gälmädi demişti necä, bir Mäş Qäländär varimizidi getmişdi demişti indi sän bu adät varidi bändexoda bu Qäländär mäsälän gözini ġoyrdi birbir üstünä danişändäya moqei ke danişirdi gözini ġoyrdi birbir üstünä. (5) aqa bu getmişti gözini ġoymişti birbir üstünä demişti indi isteyring bir şapalaq isteyräng vuräng küräkänin indi vur elä mänim qulaqim (6) aqa bu gözi birbir üstündeymiş bir şapalaq vurmuş beläsinä o da beläy ke hänüz ke hänüzdir bizim bir dukan varimiz gälirdi dukandan väsayel alirdi pulin vermirdi deyrdi mänä bir şapalaq vurmuş qulaqım (7)

Adı Soyadı: ?

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 18

Yayıq mäsälän yayırlar olir ayran. (1) qätiq bädeş içindän käre çixir. (2) kärädän sora käräyi ġoyrlar ayri yerä genä ayrıcaäk qäynädirlär olir çikälig. (3) çikäligi dobarä qäynädirlär olir nämänä olir käşk deyrlär çikäligi genä toleyrlär belä belä tō verirlär ġoyrlär loka üstünä olir käşk Törki käşk olir sateylär. (4) qäre qurut suyını sizärlär dekirlär kässe içinä suyını sizirlär onda suyını ke sizärlär olir qäre qurut qäre deyrlär çox xoşmäzzä olir. (5) Xob qätiqi ävväl sittir bişirir onnan sora birazce maya vurirlar bir pänc şiş saät sora üstüni açirlär olir qätiq. (6) qätiqi elä tökirlär yayiq içinä yayirlar olir ayran hami kärä çixir bir yana ayran çixeyr bir yan (7) onda bäd daha ayrancayı qäynädirlär olir çikälig. (8) çikäligi baz dobarä daha xub ke qäyneyr seft olir dekirlär kässe içinä Törki kässe içinä onda kässeci içindä suyi çixir sizärlär eleyrlär olir qäre qurt dobare çikäligin dä eleyrlär käşk. (9)

Märcimägi ävväl şoxm edeytlär tälaktolnän şoxm edeyrlär äkeyrlär elä çänd ta su verirlär beläsinä pänc şiş ta su ke verirlär daha dan eleyr ävväl tokirlär belä zad o biçirlär. (10) ya ällärinän qazirlär kop kop edeyrlär bir yerä onda bäd dobare böyg böyg poläk poläk düzäldirlär bir tälektor yerdän dökirlär içine ıgıldeyrlär ıgılländä märcimäg çixir bir täräfä samanı çixir bir täräfä. (11) noxod da elä belä, lubiya äkirdig xeyli äkirdig hä lubiya täki täki äkäsi olmaz şoxm içindä äkäng tälektornän şoxm ediräng väqti şoxm ediräng onda täki täki belä ıgırmı sant ıgırmı sant ġoyräng täki täki belä belä hey beläsin vurasi onda bütäsi beyg olir beyg olir onda täggä täggä qazäsı bütäsini yox täggä täggä şuxälärin qazäsı aparang kop edäng bir yerä. (12) onda tökän bir komme qife aqzina ıgılır onda lobyasi çixir bir yerä samanı çixir bir yerä xeyli qäşäng olir onda ke biz keşavärzi edeyrdig belä edeyrdig. (13)

Adı Soyadı: Rahimi Moğanlı

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 19

Ärz edäm bir därd ke o zäman çox varidi qezammoq idi, qezammoq, sorxäk olir Farslär deyrlär sorxäk. (1) onda bizim zämanimiz vaksäni yoxudu vä çox uşaqlar täläf oliyrlärdi adaming uşaqlar mäxsusän üz gözi qermezi qermezi dana tökirdi. (2) ıssıdırdıg çox biz vä çoxi beyndän gedirdi ämma xob mäsälän bir xakeşir o märmäreşk o bu daru därmanlardan verirdilär beläsinä. (3) bir därd dä ke daha be hesab häsbe o bulara biz elä deyrdig vava ya vurqun da deyrdig bir därd idi ke nagähan bir käsi beyndän gedirdi deyrdilär vurqun vurdi. (4) şayäd älan olabilä diyäng bu ist-e qälbidir onda bilmeyrdig deyrdig felan käsi vurqun vurmuş. (5) ya bir zäifä ke uşaqi isteyrdi ola munnan biyabanda bädänindän çox qan gedirdi bäd ke täläf oliyrlärdi deyrlärdi al vurdı beläsin ke bu bir eştebahe al äslän fekr etmiräm ke mäni var ola al, deyrlärdi al vurmiş al eyne mäsälän deyräng div, qul bu halät munin mänisin verirdi vä bu bir mored ehtemalän al elä Türk dilindä mänzurläri elä divdir ya quldur bu ikisini biz deyrdig al, al vurmiş, al aparmış. (6) daha mäsälän biri ke qıçı sinäydi mäsälän atdan yixiläydi ya daqdan uçäydi bir qıçı qolı sinäydi üstünä bir dar därman düzäldirlärdi deyrdig sirişim ya çäkäm munu yapişirdi munu qoyrdug üstünä baqleyrdig onnan doruna qämiş qoyrdig qämişing üstündän ipnän dolerydig baqleyrdig vä eyne indi gäç tutirlar bu xub olirdi. (7) bäd bädän äzaye bädäni mäsälän biz deyräg burmaq män aşaqadan deyräm gälä yuxari. (8)

Adı Soyadı: ?

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 80- 90

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 20

Lala lala bäbäm lala kakam lala cicäm lala quzum lala, lala deyäm bäbäm yata böyg ola tüfäng at (1)

Deyrdig: gälin gälin gäl otu aq keççäyi sal otu bu dili ke sändä var dilini qäymä lal otu, elä belä deydig. (2)

bäd deyrdig: bura toy obasıdı doyulur naqarasi, o tayda toy obasıdı doyulur naqarasi buqça gätir gul apar … baq aras. (3)

Adı Soyadı: Avazollah Kaşkuli

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 54

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 21

Azar deyrlar, azar onda bu bir yer yara ola ya birkäs bir azar tutmiş ola mäsälän yara olanda zämani ke amas edeyr gälir yuxari deyrlär yarasi āzmış. (1) azmış genä elä azardän kök tutur bir neççä no xästälig ya azar ke Qäşqai dilindä mäsälän vardur. (2) särä mäsälän deyrlär çalma, lata, sarılıq, haläte eqmaya deyrlär oxçunmag. (3) ya mäsälän sarılıq elä budur ke uşaq dünyaya gäländä sarıdır, sarısı täbii däyr, zärdi be hesab Farsi munı necä edeyrlär indiligdä ġoyrlar lamp altina bir xas lamp özindä vardır ke doktorlar täşxis verir yigirmi dört saät ta üç gün dört gün qalasıdır sarılıqı aradan gedir. (4) ämma bu sarılıq Qäşqailärdä bir cur daha da därman olir bir aqacdır bename sıming bu sıming adlı aqac bizim be hesab ara, ortalarda, orta yollarda vä qeşlaqlarımızda hälä var bir adı da sal aqacdır. (5) sal aqacing qabaqını gätirirlär qäynädirlär suyını sizirlär uşaqı yatırdırlär o suyä sora da daha yävaş yävaş aradän gedir vä anasınä dä gärm yemäli verirlär. (6) gärm yemäg birisi Birişlig dir ke vari gärm därman içindä

var şayäd mäsälän aqränti läbäniyat yiyäsi däyl çon bular särddir. (7) yemägdän zaddan reayät edir vä bu sarılıq aradan gedir. (8)

Daha neççä no dana azarlıg içindä vardir märizlig içindä vardır ke birisinä deyrlär qärädane, sarıdanä. (9) vä ya neççä no daha märizlig var änvae säktälär mäsälän birisi piränidir ke säkte xäfifdir birisi vurqundur ke o öldürän säktädir. (10) uşaqlar ya cocuqlar märizligläri ya xästäligläri ke dan tökirlär birisi maşdur, birisi qızamuq, qäramuq. (11) ya näfäs tängidä belä belä zadda birdän göriräng ta birisi köhä tutmuş, qärä köhä, qızamuq, qäramuq , maş, väba vava, qärä köhä, yatalıq häsbädir, yaraqan, yalamuq. (12) bu päsvänd amuqların birisi dä yalamuqdur, birisi bıtamuqdur, bıtamuq yox diftiri deyl tifusdur. (13) yalamuq bir no märizidir ke behesab bädäning därisi bir para danlar tekir ke bäd qabuq olir qabuq olanda yeri qermezi olir ke muna deyrlär bu no … deyrlär yalama yäni dil çäkändä qızarır yalam (14) onda bu därdä dä deyrlär yalamuq, yeyinti ke cozam ya xorädir, bax mähällisi xorädir elmisi deyrlär cozam Qäşqailär deyrlär yeyinti. (15) neyä çon bir yerä düşsä bu däriyi yeyr äti yeyr gedir geriyä elä belä bir baxiräng ke mäsälän bädäning bir ozvi yävaş yävaş tähli getmiş tämam olmiş belädir. (16)

disk änve disklärä mäsälän deyrlär käpänäg ya boyndur ya beldir bu daha ozvä bästälig varidir. (17)

ıssıtmälär xob bir siyäg ıssıtmäsi var xob bir ıssıtmä vardir ke mäsälän malariya ıssıtmädır, bir päxşe bir xas päxşe çalanda ıssıdır. (18) bir ıssıtmä dä vardir ke mäsälän gediring, mäsälän qızıları uşaqı çalmış arı, arıyä Qäşqailär deyrlär qızıları. (19) qızıları uşaqı çalmış bu bir no ıssıtmädır, ısıtır niyä çon täpeşe qälbi yuxari gedändä bu özü bädän ıssınır bir ıssıtmä be hesab düzälir ıssıtmä yetişändä ora ke täşännoc ediräng daha deyrlär titirätmä. (20) bir no daha danlärdän ke uşaqlar mämulän tutirlar havlädır. (21) xob bir no daha bir nemunä daha därri märizliglärindän sovdadır bu sovda bir halätdir ke därrining üstündä bir qesmät şaqqar şaqqar olir därri qurriyr bäd şax şekildä olir şax manänd olir täqribän munı här nä ediring day saf olmir. (22) munın özining xas därmanları vardir ke munı daha ilärki qärilärimiz ke därman belä zaddan baş aparıylar mäxsusän Türki därman. (23) burda be hesab änvae giyah därmanları ot därmanları bunlara deyrlär türki därman daşlar da bizim içimizdä çox iş görir därmanda mäsälän muncuqlar. (24) saläk dä ke saläk, soda, uçuq, uçuq gecä ädäm ıstıdändä birdän göriräng Farsi'dä täbxal deyrlär beläsinä. (25) çera ke xale konce läb nägäşte mobtäla be täb särasime bedin säbäb näyamädäm be xabe to bu öz şerimdir Musalu şeridir. (26) uçuq vä sulluq indi uçuqnän sulluq nä färq edeyr sulluq tavula deyrlär äling mäsälän bir zad tutmişäng seft

görmişäng qazma vurang ya bel vurang yerä elinçe tavul vurmuş bu tavula Qäşqailär deyrlär sulluq. (27) şekli elä uçuqnän birbirläyndir väli oning baesi ıssıtmädır ama munıng baesi döylmägdir birdän göriräng därri döyilmiş. (28) vä bu yanıqlar bir ayrı mäsälädir indi yanıqlar ya därri yanmiş ya omq vari ya bir para mäsaeli ke daha älbätä elä onin dä xas därmanlari var. (29) indi yanıqlar, su yanıqı varımız ot yanıqı varimiz, läbpär lalä mäsälän änvae läbpär lalälärä deyrlär ġoturräg. (30) indi nämänä baes olir gärmi baes olir bir para riz qurdaq var larv bir para riz larvlar aqaclarda var uşaqlar aqac altında gedirlär oynaya bu larvlar beläsini çalırdı niş vurırdı çalanda bu uşaq hässasiyät görsädirdi bädäni läbpär tökirdi ġoturäg tökirdi bu da bir no. (31) älbäte bunlar bir para xas zad däyrlär su vuranda su dökändä üstünä aradan gedirdi çox mohem däyrdi. (32) qorätlämä, qoyärtlämä bir moncoq da vardır ke bu dömälä aradan aparir o moncoqlar içindä bu därmanlar barisi deyilmiştir. (33) ämma medä, qarn aqrıqı mäsälän bir no aqrıq mäsälän mälqämidir, xob. (34) ya bir no mäsälän rävani märizligä deyrlär aybaşı indi aybaşı birdän görirding bisi ruhi rävani bir märizlig vari birdän tutir bilmiring dä haçan tutir xob birdän göriräng ke bäle munın bir väqti varire özi özinä birdän äsäbani olanda ya bir haläte şadlig beläsinä äl verändä bu märizlig beläsini tutir bu da rävani märizligdir. (35)

Adı Soyadı: Rahimi Moğanlı

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 22

İpi ävvälindän deym ke näcur eleyrlär dorost. (1) biz qoyunı qoyun ke bilisän qoynı qırxırıg bu kard qeyçi belä zad varimiz qırxırıg. (2) bäd üngını zäifälär ägrirlär, bu ke kerman biz deyrig indi bilmiräm biz deyrig kerman çärxägdir nädir kerman. (3) ägrirlär bäd yıqırlar beläsini kälaf düzäldirlär. (4) kälafı indi ke isteyrlär boyadalar bir giyahlar bir deräxtlär var ke härbirisi bir räng verir. (5) mäsälän sarı isteyrlär ola mordar aqacı deräxtini biz deyräg mordar aqacı Tatlar deyrlär xereşt. (6) oning bärgini boyadırlar birinin bänd bärgini boyadırlar birini mäsälän boyaq här zad var ke bir räng verir. (7) boyadırlar qäynädirlär atırlar suyın içinä bir qaşoq o rängdän tökirlär cevarindän. (8) ya mäsälän elä o ipdän o bärgdän deräxting bärgindän tekirlär içinä ipi dä atirlär içinä munı qäyneyr rängini verir bu ipä ip o rängi tutir sarı, yaşil ärz edäm abi. (9) bu rängläri ke onda çäkirlär atirlär o qurridirlär qurrir yumurir qurrir, qurriyändä kälafi dobarä açırlär korrä top eleyrlär beläsini eyne haläte tup. (10) bäd muna deyrlär, daha isteyrlär qalı uzadälär genä üngıng bir qesmätini dä mäxsus äyrirlär deyrlär reşk Farsisi olir rişä. (11) onı genä toleyrlär moqei ke toleyrlär be hesab çox seft oliyr. (12) rişä, qali ke biz deyräg tamdar uzadırlar daha räveşe uzatmaqi ke biliräng bir adam otirir o başinä, äyqınä bir adam otirir başinä vä bu ipi rişäyi, reşgi bir käs genä aparıre gätirire hey verir ona hey verir mun (13) altından geçirdirlär o deşidirlär biz deyräg deşirdi xob bir ip salır boynunä hey deşirdirlär qali amadä olir. (14) onda üstünä ärz edäm kıcı, kıcı genä üstündän qärar verirlär bu ipläri hey çalgäçırd eleyrlär bir bir içinä muna deyrlär kıcı. (15) bir genä poştundä var bir aqac muna deyrlär gälänvaran moqei ke bu gälänvaranı çäkiräng täb eleylär bir ılmä bir täb ke ılmäyä çalırlar toxumaynän toxumalar elä o iplär ke räng etmişlär boyamişlar olar hey çalırlar ılmä vurırlar. (16) biz deyrig ılmä, düğüm çalırlar çalırlar onda üstündän genä bir ip geçirdirlär kärkit biz deyrig kärkitnän vureylär tak tak tak bu seft ediyr. (17) väqti ke seft olir onda qäçileyrlär qeyçinän üstünü genä qeyçileyrlär saf olir saf ke olir genä gälirlär bir daha täp edeyrlär. (18) onda o işi dä elä o kıcı o gälänvaran gerir kıcı o gälänvaran onı itäleyrläng o yana bu täpi çäkiräng alt üst olir hey näqşä atırlär içinä toxiylär tämam olir. (19) män zäifälär arvadlar artıq

bilirlär väli billäm ke mäsälän mordar aqacı deräxti, Türklär bilirlär mordar aqacı nädir bu yaşil räng verir. (20) xob bän bärgi abi räng verir onda bir paräsi dä var genä mäsälän göriräng daha ränglär boyaq, boyaq var. (21) mäsälän atırlar qermez räng verir daha artıqlärini arvadlär bilirlär vāri rängläri täbii çıxardırlar deyrlär boyaqı daha cohär däyl şimiyayi däyl täbii räng çox calebdir. (22)

Adı Soyadı: ?

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 23

Xob onnan sora sacımızı da kılleyrdig ġoyrduq ocaqın üstünä altına ot edeyrdik yävaş yävaş otça daq olirdi. (1) xub ke daq olirdi sacimiz daq olirdi onda çöräglärimizi birdän birdän ederydgi ateyrdig üstünä altı xämir olirdi. (2) şayäd ıgırmı dänä otuz dänä ke ol-irdi daha aqır ol-irdi mu.nı gätir-irdig ġoy-rdig o yan.ä äz ävväl.dän dobarä yap-ırdıg yāpırdıg ke xäyli. (3) bu içäriyä olirdi ġoyrdig ora häyä da bu Türki çöräg ettigimiz beläki Türki çöräg edeyrdig. (4)

Yemälilärdä ilärtär ke belä qäza pişirirdig mäsälän elä belä digi pişirirdig ayrı pişirirdig. (5) ya özimiz olaydıq ya qonaqımız varimiz olaydı onda äti dä ayrı pişirirdig. (6) indikiläyin däyldi ke boşqab o qaşoq o çängal böyg sini çäkirdig bist näfär däh näfär varimizdi härkäsin celounä böyg sini ġoyrdug xälq äliynän rahät yeyrdi bari gedirdi o yana çox da xubudu qäşäng idi diginän ät. (7)

Şorba moqei ke biri souq yemişti şorba düzäldirlärdi särma xorde belä zad olmişti özimiz deyräg zekam Törkisi tutmiş bir şorba edeylär verirlär yiyä ke teztär xub ol (8) şorba xurde dugi ke belä xurde dugidän düzäldirlär içinä mäsälän ot ateylär säbzi ateylär bulardan ateylär olir şorba şälqäm ateylär olir şorba veriylär yeyr beläy. (9)

Cädid qäza eyne mäsälän digidir o ätdir o bademcandır o märcimäghilärdi o elä bular tooqdur elä beläy beläy qäzalar. (10) bular kollän elä qazanan pişirirdig da här väqt dä gediräg biyabana täfrihä daha otda pişirrig ot üstündä pişiririg böyg ot ederäg daş da ġoyrig ocaqda pişiririg. (11)

Toyda da beş altı böyg qazan buleyrlär qoyrlär ora iki dänä dä aşpäz buleyrlär gätirirlär özläri pişirirlär. (12) toyqu ayrı pişirirlär käbabi ayrı pişirirlär digi ayrı pişirirlär toylarda da beläy qäza verirlär indi dä qalmış daxele şährdä verirlär resturanlar pişirir da arvadlar pişirmir. (13) äma bizim toylar yo hänuz resturana qäza vermirlär özläri qäşäng elä biyabanda çador vuriylär qäşäng üç dört zäifä kişi qäşäng duvar öldirirlär pişiriylär. (14) biri yaqı qayr biri çeräg eleyr biri digi pişirir hänuz elä qädimki tordi ämma indi ke şährdä qalirlär onlar qeyrät etmirlär gedälär pişirälär. (15) ämma bizim Torklär yox özläri pişirirlär böyg çador tutirlär böyg qazan

qoyrlar dört beş kişi arvad qäşäng xoreşt pişire digi pişire. (16) toyda xoreşt qeyme verirlär käbab verirlär. (17) elä, xına gecäsindä dä häyä şam verirlär indi bular ke qalmiş şährdä dugi verirlär ät verirlär salad düzäldirlär nuşabe veriylär vari zad veriylär. (18) qädim yox olar ke indi hänuz dä elä qädimidir mäsälän biyabanda toy tuteylär elä bir digi aş verir duvar öldiriylär pişirirlär verirlär xälqä salad o nuşabä belä zad verimirlär ayran verirlär aşe sade pişirirlär elä beläyn sadä. (19) yox märcimäg dä ateylär içinä bäzi käs ke xoşi gälir ädäz polo düzäldiyräg Taciki olir Törki deyräg digiynän o märcimäg beläy pişirirlär här käs xoşi gälir beläy pişirirlär xoşi gälmey sade pişirir. (20)

Adı Soyadı: Avazollah Kaşkuli

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 54

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 24

Här nä ke älinän düzälir älinän qäylilir älinän toxinir o olir äl iş. (1) indi äl işlär ta orançası ke män biliräm ıgırmı no äl iş Qäşqailär içindä var. (2) oturdum Türkmän arvadları yaniya ılmä vurdum bunlar genä eläy mänim älimä baxirlar. (3) xob Türkmän arvadları Türkmän qızları genä beläy mänim älimä baxirlardı xob onda deyrdim baqişla burda bir dernaq olası hanı çägti geridä dedi muna deyrlär dernaq älim älim dernaqıdı häyä elä dernaqıdı bu öz dırnaqımızıdı tanırdım xob män tanırdım. (4) yox yox äslän kişi äslän çaquya äl etmir bir qäribi işidi män Türkmän Sähra'da gödüm xob än küçig küçigi gärmändir, gärmän qıldır, qılı. (5) xob indi bu gärmän äge palas oldı indi palas nädir yüngdür, yüng päşm xob indi palas bozpalas bizim varımızdır bu bozpalas boyalıpalas da vardır indi bu palası sorası mäsälän olir cäcim, kilim sizdä var. (6) ke qäşqailär çoqanca deyrlär gilim ke äsli kilimdir xob kilim sizdä var şişä därmä sizdä yox, şiş tärke saf tärkäyä biz deyrig şiş, şişä därmä yäni şiş üstünä därilir onda burda muşäxxäs eleyrlär ke muning näqşi nämänä olası sora ayrirlar şişi çäkirlär gäçirdirlar beläyi näqşi düzäldirlär beläsinä muning üstünä deyrlär şişä därmä. (7) därilir şiş üstünä ya tärke üstünä därilir, xob dävräçin indi dävräçin nädir? (8) ayna qoylar aşaqadan o yüzdän näqş salırlar ayna, aynayı qoylar bu qalinin bu rişlärin altına belä onda burdan baxirlar rişkin arasından näqş salırlar ayna içinä dävrä düşir çox çätin äl işidir xob dävräçin, oyo dä bir belä zaddır. (9) rent, qali, rent elä gerehdır ılmädır montaha ılmäsi käsilmir ılmäsi elä ez içinä batır eyne qalidir färq etmir fäqät käsilmir qäçilänmir qäçi yemir äma rending be hesab elä o dügünlär başi yuxari gäländä xav düzälir beläsinä xav, porz. (10) elä bu xav olmış hav olmış be ezafe lı havlı yäni porzdar hole in käleme bu xavdän gälir bax görin bu qalinin xavi hayandır xab däyl xav xavı hayandır bäd belä äl çäkirlär deyrlär ha bax xavı belädir belä saf olir muna deyrlär xav porz bu xav elä havdır ke x'nän l birbirinä täbdil olir, havlı. (11) bular da bizim äl işlärimizdir. (12)

Adı Soyadı: Rahimi Moğanlı

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 25

Tilkinän qarqa birbirnän yoldaşıydılar deyrdig qardaşlıq oxudular. (1) dedilär ke ävväl birbiri qonaq edäg tilki qarqayı qonaq etti. (2) dedi, bir aş düzälttdi, apardı tegdi bir yassı daş üstünä qarqa här nä dumdug vurirdi bu aş aqzına getmirdi. (3) tilkinin özi yaladı tämiz yedi getti qarqa dedi ke xob sän sabah gecä mänä qonaqäng. (4) gettdi bu biz deyrig qorqa buqdayäi ke bereşte edeyäg biz deyrig qorqa, munı onnan düzältdi qäyirtdi o apardı tekdi bir tikanli bütäying içinä. (5) onda tilkini qonaq etti tilki gäldi här nä dil çäkirdi tikanlar batırdı dilinge yiyä bilmirdi. (6) qarqanıng özi dumduguynän dumdug etti o yedi o çıxtı, xob bucur tälafi etti. (7) onnan sora daha qarqa ke qäräz aparmıştlardı birbirnän tilkiynän hey birbir içe vurirlärdi o zad. (8) bir gün qarqa dedi ke män tilkiyä dedi: beläng isteyräng uçmäg örgädäm. dedi ke: häyä arzumdur uçäm. (9) dedi: min dalıma ta gedäg, tilki mindi qarqanıng dalına qarqa ıçtı getdi göye xub havalandı getti göye. (10) tilkiyä dedi ke, yer alayındı, dedi ke biraz, dedi: xob indi daha män burda belängi vel edäräm özing uçäsi. (11) tilkiyi attı kota tilki gördi ävi yansın çox pis gälir ke här yerä gälä daqılır burda yolda ke gälirdi dedi: ya gölä ya xärmänä. (12) doa etti ke ey xoda män ya düşäm göl içinä ya düşäm xärmänä üstünä där qeyre bu surät ölläm. (13) gäldi gäldi gäldi aşaqa yerdä bir gölidi göl su, bir näfär alem elä bu axund ordaydı äba ämmame vardi xolase elä burda vuzu tutmuştı göling qäraqindä nämaz oxiyrdi yahu belä göyä baxirdi qunut oxirdi gördi bir heyvan bir canevar göydän gälir väqti härkät etti qorxudan bu äbasi düşti tilki gäldi düşti suy (14) çox su soyuquydu çıxtı yazıyä äba burda düşmişti doladı özünä vä be här hal düşti yol (15) getti bir yerdä qurt beläsini gördi dedi: tilki kaka bu äba hardaymış bu palto hardaymış sän buları hardan elä salmışän. (16) dedi: män buni özim oturmişäm toximişäm. (17) dedi: päs bir dä mänim içi toxi. (18) dedi: xärc varıdır, dedi: xarcı nädir? dedi: qırx gün mänim içe gündä bir quzı gätiräsi, ätini yiyäm, hey belän için bir dane toxiyäm. qurd dedi: olsun. (19) qırx günidi qurd elä gündä bir quzı gätirirdi tilki yeyrdi o oturmişdi bir däligin tähinä elä deyrdi belän için amade eleyräm. (20) tā qırx gün baş oldi, bir gün daha tilki isteyrdi qäçä äbasini götirdi däligin dämindän isteyrdi qäçä qurda dedi: belä gäl ışıq ola ingämi itirmişäm bulam qurd gäldi belä tilki qäçdi; qäçändä

qurd düşti dalına çattı quyruqunu qapdı quyruqu tilkinin qazıldı. (21) elä beläy getdi quyruq yoxiydi vardı getdi daha çoxdanıdı ke elä bu qurd beläsini gäzirdi. (22) ta birgün bir yerdä buldı, bäd ke buldı gördi bir tilkidir quyruqu yoxudu dedi: män belängi elä göydä gäzirdim, yerdä buldum sän mänim buami andırdıng, mäni äz bäs ke quzı gätirdim vurdular belämi çobanalar o quzı gätirdim verdim yeding indi moqädir ke buanı pişiräm . (23) dedi: ke säning hävasin nädir sänin mänzuring nädir. (24) dedi: män neşane etdim sänin quyruqun ke yoxing elä o, dedi: yox biz bir eddeyig elä varımız elä munı ke demädim. (25) tilki moqeike getti tilkilärin qapısına, apardı bir baq içinä dedi: üzüm qazın yeyin bu quyruqınızı da baqlayın ta rahät olaynz quyruqların baqladılar. (26) bäd gördilär äsi gäldi väqti härkät etti oların quyruqu baqlıydı, dedilär: biz necä edäg? (27) dedi: quyruqınızı qırçın qäçın varisi quyruqların qırçdılär o qäçdilär. (28) onnan sora ke gettilär qurd gäldi beläsin buldı o dedi: quyruqın säning belädi, dedi: biz bir familäg varimiz elä belä käleyg çaqırdı räfiqlärin gäldilär gördi varisi kälädir da qurd da vardi getdi. (29)

Adı Soyadı: ?

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 60- 70

Mülakat Yeri: Şiraz

Mülakat Yapılan Yıl: 2018

Kaş. 26

- İki yüz üç yüz varimiz (1)
- Onda hara gedirlär, harda otarirängz beläsini (2)
- Belä o daqların yanına (3)
- Daqın adı nädir (4)
- Bu daq Pärrekurt (5)
- Ämi bu duvarlar neçä no yayılmak varläri gecä yayılmäginä nä deyrlär (6)
- Gecä şokän (7)
- Onda günüzdä ad yoxtir (8)
- Yox daha sähärgah gün içärisindä apariräng (9)
- Saät neçädä qopardiräng ämi (10)
- Biz saät şiş täqribän qopariräng (11)
- Onda ke häläm gün çixmämiş (12)
- Birdän adam vari gün çalanda iläri qopır birdän adam yoxi naştalıq sähär gün çaländän sora qopır bu nemunädir (13)
- Onda canavardi dä olmiş indiyännançä, nä canavarları duvara çoxtär gälir (14)
- Canavar äge isteyräng fekrindä olmayan vari canavar häme qurt var häme käftar var häme päläng var donguz ke duvara äzyät yox käftarnän o qurd o päläng (15)
- Ondan sora siz qädim nicä edeyrdingiz isteyrdiniz ke saxliyäniz canavar olmaya nicä edeyrdiniz (16)
- Ävväldän axerä yanında olası (17)
- Canavar hämle etti nicä edäsi, tüfäng aliräng güllä atası (18)
- İndi özün canavari görmişäng (19)
- Bälä görmişäm (20)
- Haçanimiş hardaymış (21)

- Xeyli väqtmiş gärmsirdä gecä duvaring yanında ke şokän vermişäg atmış duvar gätirmiş almışäg älindän ke havava hara apardı (22)

- Heç bu duvarläri aparirdiniz yaylä heç yanı içe şer bir zad da oxirdiniz (23)

- Yox (24)

- Ämi deyräm bu qoynların uşaqlıqgindan ta böyglügünä neçä adları var adlarını bizä deyräng (25)

- Ärz etsäm qoyn ta beş il altı il, il xub gälä özini saxladır ta beş ildän sora dişi düşir kehli oliyr xolase beynnän gedir (26)

- Ävväli quzudur ayändäsi toqludur (27)

- Neççä ildän sora toqlu olir (28)

- Elä ayändäsi mäsälän bir yılın quzısı … deyrlär toqlu bu gälän yazımız şişägdi beş aydan sora doqası (29)

- Ämi ilärtär oqurruq varıdı (30)

- Oqurruq indi dä var, gedirdiz oqurruqa ya yox, belä zad bizim rukimizdä yoxidi (31)

- Onda oqrı nicä edirdiniz nä edirdiz (32)

- Kişig çäkirdig indi dä kişig çäkiräg (33)

- Ämi indi bu gäçininki necä (34)

- Gäççi dä elä bunun täki o gäläni göriräng bu oqlaqdır bunun qulaqlarını vurmuşlar bimä etmişlär (35)

- Mundan qabaq häzräte Äbbas bimäsiydi indi färq elämiş bimeye Keşavärzi olmiş (36)

- Onda bu gäçininki ävväl nämänädir (37)

- Ävväl oqlaqdır, leytäg dolan selanda deyrlär leytäg (38)

- Onda nä märizliglär var duvarda (39)

- Duvarda vari märizlig var fäqät indi dar därman çıxmış (40)

- Xob indi adları nädir billäng (41)

- Birdän bir yayılmäzlig edeyr bir kuft tutir birdän ärz etsäm novla tutir nä biläm kişi, xodafez (42)

4.3 Türkmen Türkçesi Metinleri

Adı Soyadı: Akhgar

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 52

Mülakat Yeri: Günbed-i Kâvus

Mülakat Yapılan Yıl: 2019

Trkm. 1

Xob indi göy gomliq arasında indi bāqda ya şol bāq baqçede bostanda bitigen zadı bolsa adı (1) Albalu deyip durṣun biz älbälu deyip kullaniyäg. (2) âlua da älu deyip kullaniliyäg. (3) änara nâr deyip kullaniliyäg. (4) onnan äncire incir diyäg. (5) ängurä dä ki üẓüm mel baqdan bitgän üẓümlärä üẓüm diyäz. (6) indi behä dä ke beh diyäg. (7) pırtıqal pırtıqal boliyä. (8) pıstä dä ke pıbıq ya pıste. (9) badam da ke şol badam deyip kullaniyäg badam. (10) enä tämeşk deyip durṣun bo̅rṣlän. (11) tutä dä ke tut diliyä. (12) xärboze dä kim qāvun diliyä. (13) xorma da ke hämun horm (14) xiyar da ke hiyar. (15) zärdalu ṣārı āli . (16) zeytun dä ke ẓeytun. (17) senced iqde. (18) sib dä ke alm (19) xob şäftalu da şeftāli. (20) onnan ṣora fändoq dä ke pındıq. (21) gerdu dä ke hoẓ. (22) golabi dä armıt. (23) goce säbz dä hälçäk. (24) goce dä ke pomaẓor. (25) gilaṣ da ke şol gīlaṣ. (26) limu da ke limu. (27) moz da ke mouz. (28) nargil dä ke nargil. (29) narinç, toronç. (30) narengi dä ke şu narengi bolur. (31) hulu yenä şeftali. (32) hendevanä dä ki qarpuẓ. (33) kädu dä ka̅di. (34) bademcan bademcan. (35) käläm dä ke käläm. (36) zorrät dä ke mäkkä cävan. (37) baqala da ke baqal (38) lubiya da ke lôbiya diyäg. (39) hävicä ka̅şil diyäg. (40) kähuya keu diyäg. (41) onnan ṣora şir ṣüt. (42) mast qatıq. (43) käre dä ke mesgä yaq. (44) duqa da ke çal deygälä. (45) käşkä dä ke qurt deliyä. (46) qara qurt dä ke qara qurt. (47) penir dä ke peynir. (48) onnan sär şirä dä qaymaq diliyä. (49) sib zämini kortop. (50) onnan ṣora piyaza da ke ṣoqan. (51) qarç da ke kömölög. (52)

Trkm. 2

Dändan ra migim diş. (1) dähan ra migim aqıẓ. (2) zäban ra migim dıl. (3) bäd una ro ke qäblän goftäm neşun dadäm, be sibil migim muṛt. (4) be riş migim ṣäqqal. (5) ärz be huzur hala biyaym daxel, be mede migim āş qāẓan ya mädä deyip kullaniliyä. (6) onnan ṣora āq cigär āq öyke şoş ya mäṣälän yörök del. (7) tähal dālıq. (8) onnan ṣora qolve böräk. (9) rude içäge. (10) onnan ṣora şekäm äm qaṛn mişe. (11) ostoxanha, be lägän migän çüçüglug. (12) sütüne fäqärat ōmurqa arxa ōmurqaṣı. (13)

Trkm. 3

geçin oqlaqı. (1) qoynun quzuşı. (2) şıqrın tanäşi. (3) dıyä dä var dıyä dä köşoqi dıyä ärkäinä inär deliyä ya boqro deliyä ke orxusunä ke mayä deliyä. (کنترل در دیکشنری) (4) onnan doqan köşoq deliyä. (5) atınka da ayttıq tay. (6) onnan şora sıqrıka da ayttıq tanä deyip. (7) qoynunka da ayttıq qozu deyip. (8) geçininki ayttıq oqlaq deyip. (9) xob indi xoffaş deyip ayıtdurşun xoffaşa biz kortuçan ya yerşiçan diyäg. (10) onnan şora lakpoşt pıştbaqa diyäg. (11) buqälämun da ke şol buqälämun. (12) şotormorq da ki diyäquş deyip ad beriliyä. (13) änkäbuda ke möy deyip ad beriliyä. (14) muşa da ke şıçan deyip ad beriliyä. (15) gorbe dä pişig ya mişig deyip ad beriliyä. (16) sägä dä it deyip gucuk deyip ad beriliyä. (17) xär dä ke eşäg deyip ad beriliyä. (18) qater da ke qatır deliyä. (19) kermä dä ke qurçug deliyä. (20) murçe dä ke qarınçe deliyä. (21) päşä päşä deyip durlän burda muna da ke çıbın deliyä. (22) käftar deyip durşunuz käftara da ke şırtlan deliyä. (23) onnan şora şaqala ke biz şaqal deyip kullaniyäh. (24) rubah da ke tilki deyip ad beriliyä. (25) gorgä dä ke möcüg ya qurt deliyä. (26) bäbr dä kim barşdi. (27) päläng dä ki qaplandi. (28) şir dä ki arşlandi. (29) pervane deyip durşän o da käbäläkdi. (30) zänbur deyip durşän o da ke arı deyıp ad beriliyä. (31) fil dä ki pil deyip ad beriliyä. (32) meymunu da maymun ya bijın deliyä. (33) xukä dä ke donguz deliyä. (34) mäläxä dä çekirtge deyip ad beriliyä. (35) âhua ceyran ad beriliyä. (36) gäväznä dä kim keyik ad beriliyä. (37) xersä dä kim ayı dip ad beriliyä. (38) goraza da donguz deyip ad beriliyä. (39) goraz ya ke yekä qafan da deliyä. (40) indi bu cucetiqi oqulca kirfi bar qoyun kirfi bar dişlisine qoyun kirfi oqluquna oqulca kirfi deliyä. (41) onnan şora kälaqa qarqa deliyä. (42) xärguşä tavşan deliyä. (43) mahi balık. (44) onnan şora nähäng dä şol läqqäbalık bolup bilar. (45) qurbaqa da ke qurbaq (46) bolbol da ke bilbil deyip ad beriliyä. (47) oqab ya baz alqıŗ. (48) şahin dä ke burqut. (49) gonceşk, quş. (50) käbutär dä käbdär. (51) morq da ke şol tavuq. (52) xurus da kim horoz. (53) morqabi da ki şu quşı. (54) läk läk dä kim hacı läk läk deyip. (55) qu quv qaẓ, äqräbä dä ıçgan diyäg. (56) coqda ke bayguş ya bayenä deyip ad beriliyä. (57) käbkä dä ke käkilik deyip kullaniyä. (58) mara da ke yılan deyip ad beriliyä. (59) tavus da tavuş quş deliyä d (60)

Trkm. 4

Türkmän āraşında ṣaqlanıyan mavqalalar. (1) Türkmänlär ulu ulu bir qoyunları sürü sürü qoyunları ṣaqlar yaylaq qeşlaq ediliyär. (2) onnan ṣonra indi täqribän bi yaylımla yaylıqla ṣerhät bilinän bēri āẓalıp dāralıp indi hämişä çarqalup goçup qonmaları bardi. (3) indi härkim öz şährdä yāşar … şol märtä diyän yerlärdä şol yaylımlarda öẓlärinä bir cāy beriyä mallaqa ṣaqliyä. (4) … ẓadları da qoyun, geçi, ṣıqıṛ, diyä, onnan ṣora minmiyänä kullaniyä diyänä dä minmäq için kullanilmiyä. (5) yani atdan ya eşa̅gdän şey eliyä minmäyänä alıp berip yol aşmaqana şol at olaqlardan piyada aliniyä (6) atı da kim här … bir tevläsi bar. (7) öẓ bir mäxṣuṣ saqlanıyan yeri bar mäṣälän ṣıqırın öẓ bir cāyları bar taşqar aşaqında qışda … üṣtü başılqalıq oliyar. (8) onnan ṣora qoyun quziları için dä qışda bir cāyları öẓ bir nämänä cāyları bar indi iṣtäbl ya tävilä deliyä. (9) üṣtü taşıllı üṣtü başırqılı ṣoūqda qızqında bir ẓerär yetmäẓ yani. (10) onnan ṣora başqa ıt … här kim çobançılıqda bir yānda itläri bar. (11) indi Türkmänin ilki vadä şol atları Türkmän at axäl tekä deyip ad beriyä ıt ṣaxleyärlär guçuk ṣaxleyärlär ıtlärinin adına ālabāy deyip ād beriyärlär. (12) bular Türkmänin öẓinä dibişli bir ha̅yvanlar ki Türkmänlär belä şuna yāşak gelşi at Türkmänin yanma bolukdur ya şol ıt ālabāy diyä. (13) ıt öẓi bir Türkmän ıtı deyip kullaniliyäymiş şol Türkmänin adına geçip duriya ya atı axel tekä atı Türkmänin adına geçipdur. (14) ya qoyun öẓünä debişdur Türkmän qoyun deyip duriyä başka yerdä äfşar qoyun diyä mang diyä moqan diyä. (15) … Türkmänin bir haṣ öẓünä debişli qoyunları bar öẓ mäntäqäsinä yūrdunä debişli. (16) olardan hayırlanıyärlär. (17) indi mäṣälän atın çaqasına ilki vadä ya koṛe äsb ke mäṣälän tay diyärlär. (18) onnan ṣora qonon diyärlär onnan ṣora at diyärlär. (19) ya eşägdän ön yana koṛe diyärlär. (20) ṣıqṛdan ön yana mäṣälän tanä deliyärlär. (21) qoynunka ilki vadä quzu diläyärlär. (22) onnan ṣora toqluq boliyä qoyun boliyä adları bar şol an yadıma tüşmän adı. (23) geçi çaqlaşına geçi oqlaqı deliyäg geçinin çaqlaşına onnan ṣora erkäç deyip ärkäinä ad beriliyä geçi deyip … ad beriyärlär. (24)

Trkm. 5

Xob qaedätän famila hame ca hämun famili ke şoma darin mam darim dige mäsälän be xanevade pedäri xob. (1) ärus o damad hala damad pedär dare madär dare bäradär dare hala äz xodeş bozorgtär bäradär dare äz xodeş kuçiktär be bäradäre bozorgtäreş be pedäreş mige dāde be madäreş mige ece. (2) hala bädän dige in täqir kärde in chizha ba gozäşt zäman. (3) mäsälän be pedär mige ata be madär mige emmä älan migän nänä. (4) be madärbozorg migän ece. (5) xob hala be pedäreş mige dāde be madäreş mige ece. (6) be bäradäre bozorgtäreş mige āqam yäni bäradäre bozorgäm. (7) be bäradäre äz xodeş kuçik mige inin bäradäre kuçikäm. (8) be xahäre bozorgtär äz xodeş mige eceke yäni xahäre bozorgäm. (9) be xahäre kuçiktär äz xodeş mige bāllım yäni bäradär ya xahäre kuçiktäräm bacım yäni kuçiktäräm bacı yäni xahäre. (10) bäd be zänbäradäre bozorgtäreş mige gälin ecä gälin yäni ärus. (11) be zänbäradäre kuçiktär äz xodeşäm ke gäline dige ya esmeşo seda mikone ya xahäräm seda mikone ya ballım seda mikone mäsälän incuri hästeş. (12) hala be bäradäre pedäreş ke ämuyeş mişe felan dāde esmeşo mige bäd felan dāde yäni felan pedär. (13) be zänämuye xodeş mige felan gälläce. (14) hala miyad be xuneye xanevadeye, aha be madäre pedäreş mige ece yäni oqqece, olkānece, qāṛece in hämäş yäni bozorg dige hala qāṛece pir mişe oqqece yäni bozorg mişe olkān bazäm bozorg mişe. (15) ece kuçik ece bozorg ece kuçik ke male xodeşe ece madäreş be madäre pedäreşäm mige ece, in älan nesbätaye pedäriye. (16) älan mirim tu nesbätaye madäriş, be bäradäre madäreş mige daı şomam migin daı mam migim daı. (17) be zäne daış mige daıẓä. İn äz in. (18) bäd be bäradäre madäreş ke äz madäreş bozorgtär başe daı mige be zäneşäm mige gälindaıẓä un äruse dige daıẓä. (19) hala be äz täräfe damad darim migim märd darim migim çizeş be madäreş be madäre madäreş mige māmā. (20) be pedäre madäreş mige bāv (21) be pedäre pedäreş mige kāka be pedäre madäreş mige bāv (22) be madäre pedäreş mige ece be madäre madäreş mige māmā. (23) hala ämme be ämme mige ecäke yäni xodeş bozorgtär goftäm dige falan eceke mişe esmeşo mige eceke mige. (24) bäd xaläş dayza şod xale dayz (25) hala bärmigärdim be xanomeş äz xanumeş bozorgtär başe pesär başe bozorgtär başe qaynāq (26) pedäre ärus yäni pedärzäneş qaynat (27) xob bäd madäre xanumeş qaynene. (28) be bäradäre bozorge xanumeş qaynāq (29) be xahäre bozorge xanumeş qaynekeci. (30) bäradäre kuçike xanumeş mişe yürci. (31) be xahäre kuçike xanumeş bāldız migän. (32) inha onvanhaye näsäbiyät ba ham dige ina ezdevac kärdän famil näsäbi şodän qäribe qäribe, incuri säbäbi o näsäbi incuri ba ehteram hämdige ro seda mikonän. (33) pesär ämu doqon oqlan mäsälän pedäre män ba pedäre şäxse digäri bäradäre ma

ba häm pesär ämu hästimm doqon oqlan. (34) doqon oqlan qızı, doxtäräm doqon oqlan mişe pesäräm. (35) ba xale nä çıkan mişe pesär xaale çıkan mişe. Kollän doxtäräm başe çıkane pesäräm başe çıkane dige. (36) pesäre daıyäm çon dayışe daı seda mikonän väli be esm felan daı, yäni esme xasi vase un nisteş. (37) näve ra migim axtuq un äge bozorg şod ezdevac kärd nätice mişe dige mişe çōluq. (38) bäd unäm äge pesärdar beşe mişe yūluq incuri edame peyda mikone ta häft näsl häst väli män huzure zehn nädaräm. (39)

Trkm. 6

ṣānavuç da ke ṣanacak bolsang Türkmän dilindä sefr sefr boliyä. (1) onnan ṣora biṛ, ikki, üç, dörḍ, bā̈ş, altı, yeddi, ṣäkkiz, doqquẓ, ōn. Ōn dänä ṣānlar. (2) indi şoma aṛttıracaq bolsang ōn biṛ, ōn iki, ōn üç, ōn dörḍ, ōn bā̈ş, ōn altı, ōn yedi, ōn ṣäkkiz, ōn doqquẓ indi boliyä yıqrım. (3) yıqrım biṛ, yıqrım iki, yıqrım üç, bäd miresim be si otuẓ. (4) otuẓ biṛ, otuẓ iki miresim be çehel ke qırq. (5) qırq biṛ, qırq iki miresim be pänca ke elli. (6) elli biṛ, elli iki be şäst miresim altmış. (7) altmış biṛ, altmış iki be häftad miresim yetmiş. (8) edame midim be häştad miresim ṣeqṣän. (9) bäd be näväd miresim toqṣan. (10) bäd be säd miresim yüẓ. (11) hala yüẓ biṛ, yüẓ iki, yüẓ üç, yüẓ yıqrım, yüẓ otuẓ, yüẓ qırq yüẓ elli, yüẓ toqṣan mäṣälän edamäṣi. (12) indi be divist miresim hala migim ma iki yüẓ, bäd sisäd üç yüẓ, dörḍ yüẓ, bā̈ş yüẓ, altı yüẓ, yeddi yüẓ, ṣäkkiz yüẓ, doqquẓ yüẓ bäd miresim be hezar müng. (13) müng biṛ yüẓ, müng iki yüẓ, müng üç yüẓ iki münga variyä. (14)

Trkm. 7

Türkmänlär yıl boyunça on ikki āyı kämäridän heşapliyärlär. Kämäri ayın ilkincisi Mehärräm bizdä Mehärräm diyäg. (2) on ṣong Ṣäfär diyäg Ṣäfär kullanıyäg. (2) onnan ṣora dörṭ türkeşig käliyä. (3) dörṭ türkeşig ilkincisi ayı Räbi-ol-ävväl ikinciṣi Räbi-os-sani üçüncisi Cämadi-ol- ävväl onnan ṣora Cämadi- os-sani ya Cämadi-ol-axär. (4) Şu dörḍisi dörṭ türkeşig ya āqaçlı ay deliyä şu aylar içindä şu dörd ayın içindä Räṣul-ul-allah altmış üç yaşında dünyadan ötäntäng Türkmänlär dä şoa här kim öẓ altmış yaşa yetändä şoa şokronä berip bir ziyafät beriyärlär. (5) mäṣälän burda bar altmış yaşa yetändä bir şokrone berip başlıya, altmış üç yaşanda ulu bir ziyafät doqun qardaş komların çāqırıp ulu bir ziyafät beriyä. (6) o gäliyän doqan qardaşları da şuna öẓ hälätlig eliyärlär hälät qovşulıyärlär. (7) onnan ṣora Ereci ay gäliyä hämun Räcäb. (8) onnan ṣora Şäban ayı gäliyä ke biz Meräd ay diyäg. (9) onnan ṣora Rämäzan ayı gäliyä Erämäzan deyip ad beriyäg. (10) onnan ṣora Şävval ayı gäliyä Bayram ayı deyip ad beriyäg. (11) onnan ṣonra Ziqäde gäliyä ke ona Baş ay deyip ad beriyäg. (12) onnan ṣonra Qorban ayı gäliyä hämun Zihäcce. (13) şu on ikki āyı şu yıllı kullaniliyä indi şol āraṣında bir tüvär ayı häram ay diyärlär bir tüvär ayı da söymäyärlär. (14) mäṣälän Baş aydaykän toy tutmiyärlär bayram tutmiyärlär ya Mehärräm ayı Ṣäfär aydaykän biṛ toy tutup ziyafät toy tutup şadianliq cäşn etmiyärlär şadliq etmiyärlär. (15) xob Erämäzan ayı da ki qaedätän bir mohtäräm ay seviniyän ay onda dige ārazi tutup ebadät edip xäyr häsänat edip şu ayı bir ... onnan ṣora bayramçılıq geçiriyärlär. (16) indi här kim öẓ düşüncäsinä görä indi şol Qädr gecä deyip yıqırmı birindän yıqırmı biri gecä yıqırmı üçü gecä yıqırmı beşi gecä yıqırmı yedisi gecä şoları qädr gecä deyip ad beriliyä. (17) şol Qoran'in bir tämam olan vaqti naẓil olan vaqti onnan ṣora kollän şol gecälär ebadät bilän geçiriyärlär. (18) ämma şol yıqırmı yedilinci gecä belläb şunu qō ṣurättä Qädır gecä Qädr tutup Qädırlı tutup Qädır gecä deyip bir ṣöfrä yazıp cäşn tutup bir qō ṣurättä ebadät bilän geçiriyärlär. (19) üç gün ayda qaliyä onnan ṣonra şol üç gün dä Kokun gün deyip bir öwdän ı çıxar mäṣälän Kokun ya Posloq pişiriyärlär ya Çabatı pişiriyärlär şol ıl araṣında bir dädımlık bir näẓri halätindä şuni hämsayälärä qomşulara doqan paylap qovşuriyärlär. (20) Qadr gecäni ayttuq Kokunu da ayttup onnan ṣora şol āradan aydı gäliyä. (21) gedip ayd oqup gäliyä onnan ṣonra bir birin görüşmänä bir sele rähem diyäli ayd qutlaniyä. (22) doqun doz qomşu āralarına qatlaşıp aytlarını qutlayirlär. (23)

İndi dörḍ fäṣlimiz bar. (24) fäṣilläri ayttıq bolsaq bir yıl on iki aydır dörḍ bölsäg üç ay üç ay, ilkinci üç āya yāz diyärlär bähar fäṣli. (25) on ṣong ikinci üç aya tomuẓ ayı diyärlär tabestan

... mähsulların yetişän ayları boliyä. (26) on ṣong üçüncü üç āya gṻẓ diyärlär paiz fäṣli oliyä mädresälär açılıp oqucular şol oquyan yerlärinä qatlaşıp ... (27) on ṣong dörḍülüncü üç āya qış ayı deyip adliyerlär üç āyı qış fäṣli o da ki zemestan qäbl äz paiz Noruz zemestan häst ke qış ayı deyip aydiliyä. (28)

Şänbe häftänin ilkinci gün aydiliyä onnan ṣora ikinci, üçünci, dörḍinci, bā̄şinci gün deyip ṣānap başlıyarlar perşänbä īṣ gün diyärlär cumqäni āñi gün deyip ad beriyärlär ya tätilçilig gün kullaniliyä. (29)

Trkm. 8

Türkmän āraşında da ekrançılıq baridi ... bolsaq (1) Türkmänlär arfa, buqday ene öẕ yurdumuz Türkmänsähra'da ȫniyän ȫnümlär indi täzälik şo arfa, buqday öẕ īmıtlärinä ya mal ... nämälär ekib ȫnümlär ekib şolardan hayırlanırärtilär. (2) indi buqday ya äkiyärlär īmıtdän arfayı da ekyäpdilär şol ... qış geçirän yalı arfadan da hayırlanmalı arfanın da änbara bas qoy ärtilar bu ẓämanda indi änbari ya silu haläti bäcäriyärlär yäni ön ... bir änbar bäcäriyärlär qädim äyyamda muni çuqur qaẓıp şunu änbar çuqur içinä üṣtünä dä sāman basıp onunu üṣtünä dä qum bas qoyärtilär ke şu tāze qalaryalı (3) indi buqdayı ṣora ūn edip çöräg edip kullaniliyän. (4) arfanı da kim şu īm malqara īm olur yaylıq qışaylarını hayırlanıyärlär. (5) onnan ṣora pāmuq ekäy ärtilär kim pāmuq da indi şol sū gutalıp pāmuq önüm yōq. (6) ong yerinä şāli o da kim şol tū ekiliyä (7) onnan ṣonra kolẓa deyip täzälikdä bir önüm gäldi o da kim yāqından hayırlanmak içün. (8) oları ekib kārxane yāq çıkarıyan. (9) ẓire deyip dursän o da äkiliyä Türkmänsähra'd (10) başka yenä dä aytmalıq kop zadlarqa başka xiyar yālı, qarpuz yālı, qāvun yālı, bādemcan yālı, kortop yālı, kā̄di yālı, hürşkäd yālı, yenä dä pamaẓor bar kortop soqan da bar ṣarımṣak da ekiliyä zadlar bular īmıtıdılar. (11) gündä kullanıyan hayırlaniyän bu īmıtlärdän olardan da ekiläylär. (12) ämma şol qädimdä azalleyip biṛ avzallan muni ya sıqra däniyälär ya olaqa dänäyälär ... (13) indi mekânize olup şol teraktor gäldi yizinä daqılıyan ... gäldi. (14) indi dä bu zämanda dige at olaq bilän yer āqdarıp yer ekilmiyä. (15) indi hämişä oraq bilän orulup onnan ṣora şol gätirib qūrudub üṣtünü ṣonra oluq bilän yā zad bilän defelädip dänälärini ayırttılar. (16) onda kisälär şu çuqur änbarlara baṣ qoyartilar. (17) indi bolṣa şuni täräktor bilän ekiläylär şol täräktorun götünä daqılıyan avdayşayla bilän onnan ṣora kämbay bilän dä oruq alıp onı kisälä dōlätä tähvil beriyärlär ya öẕ änbarlarına ki indi şu ... yerin yüẕündä änbar edip tükäniyärlär üṣtü başırqalı bir qapısı bar penceräsi bar ... (18) şol şuna basıp qoyp da öẕ gereinä peydalanacaina görä onnan qalanı da şol bāzara berip peydalaniylar. (19) başka ȫnümlär dä ȫnlärinä görä qarpuzdur, qāvundur, xiyārdır, pamadordur, kortopdur o ȫnümlärdän yäni öẕlärinä görä alıp qalanı şol bāzara beriliyä. (20) bir eqtesadi taydan da här öyä bir däyişli peydali zadlar biläy. (21)

Trkm. 9

Ayde Qorban diyärlär Qorban äyı yäni Zihäccä giriyä önluncu güni Qurban äydı deyip xodaye täala yolunda Qorbanlıq çalınıy (1) Qorbanlıq çalınma da här öwin öẓ däb däṣtuṛ bir här käs öẓ omurduquna gücün yettiginä görä här näfärä bir qoyun ya yedi näfärä bolup biṛ ṣıqır ya mäṣälän tänä öldürüyärlär. (2) indi tänä, qoyun, ṣıqır, diyä dä öldürüp başarıyärlär. (3) bu diyä bilän ṣıqır bolanda yedi näfärin äraṣında boluşup bileyärlär. (4) ämma qoyun bolanda här näfärä bir danä här ädama bir danä qoyun öldürüyärlär. (5) indi qoyun öldüräcäk ädam ya Qorbanlıq çalacaq ädam nā̄ hil ädam olmalı näcur xanevadä olmalı? (6) şular öẓläri işlär o yıldan o yıla öẓ işlän işläri bilän döşöndi bilän qoyup biliyän ädamlar olmalı. (7) öwi boliyä älinin işi oliyä bergisi bolmuya şular yäni ädamlar öẓlärinä işläp duruylar bergisi dä yoq şular Qorbanlıq çalmaqa öẓlärinä borç biliyärlär. (8) indi zänanin adına öẓ adına bir danä här danäsinä biṛ qoyun Qorbanlıq çalınıy (9) ya da bular ulu sürätindä şol yedi boliniyän mallar araşına qoşılıyarlar ya diyä bolsun ya ṣıqır bolsun. (10) xob indi şu İşlamın buyuruqı här kim öẓ yaqdıqına görä öldürmäli qıynansaq da indi şol däb bolupdur indi olar Qorbanlıq çalınıya biẓ nämä deyip çalımayız deyipdur. (11) här yerdä ke bolsan şol gedip bir mal alıp yā şol bir qoyn alıp öẓlärinä Qorbanlıq çalıyarlar. (12) indi Qorbanlıq çalma biṛ väẓife şäri vä dini ämma ṣän şol nämäsindän gälip bilmiyän bir mäṣälän qoyun almaqa ohdäsindän gälip bilmiyän şol pul tapmalı bergi borcun boliyä qestin ya bergin bolup. (13) şoma qoyun almaqına da gū̄cün yetmäli bolan ṣürätindä ṣän gälip bir Qorbanlıq çalıp bilgän. (14) qeynansa indi öwlärinä oqlan ... oqlan uşaq qärz bergi borçla bolsa girip Qorbanlıq här öw öẓinä bir Qorbanlıq çalıyarlar. (15) Allah käbul etsin väli xob qeynasaq da hazır indi şu yıl bolup Qorbanlıq qäräz davar käsiläcäk bolup şey onun da öẓünä görä biṛ ... bahaçılıq da bucurä bir yetmäzçilik här kim öẓ yaqdıqına görä. (16)

Şu fälsäfäsi ya mäquläsi Qorban äyın öni güni ilki vadä şährdä olqan şährdä yäşayanlar hokmän eyde Qorban nämazin oqıp onnan ṣora gälip Qorbanlıqlarini çalıyarlar ya öldürüyärlär. (17) şu şährdä bulunulan mäṣälän erti bilän här kim öẓ arasalabdır ya täzäläbdır ... bilän nämaze eyde Qorbanı gedip qatlaşıp erti bilän gedip saat ṣäkkizlärdä biṛ cäme äzim bilän Qorbanlıq nämaẓın okıyarlar. (18) onnan ṣora şol gidänlärinin mäṣälän mezarçılıqa varıp gidänlärinin yanında biṛ didarlaşıp ziyarätinä bariyärlär onnan ṣora gäliyärlär övlärinä öẓ öwün Qorbanlıqın çalıy (19) ya üläg bilän şol şerakätiyä girän ädamlarla şol mähälle barip Qorbanlıq ölüniyän ya da ṣıqır öldürüliyän yerä bārıp arkalaşıp komäkläşip öẓ sähmlärini alıp qäytiyärlär. (20) onnan ṣora däbdir äzaçıqınnan üç gündä qō sürätdä äyd tutup ṣofrä yaẓıp onnan ṣora şunı gälänä pişirip

berip ya qäfa gälänä şonlara bir xeyre häsänat edip onnan şora sele rähem dä boliyä o tad (21) oqlan uşaqı bilän öẕ familina qarındaşına, hemsayäşinä, qonşuşuna doşt yarlarına qatlaşıp xanevadegi bilän qatlaşıp birbirinä äyd qutlaşıyärlär. (22) şu ay tutmaq da üç gün äzaçıqı on şong gälin gedin bolansang biri yetişiyä biri yetimiyä yedi günä dä uzaqlaşıyälär. (23)

şofra üştündä dä yäni här kim öwdä öẕ başardıqınnan elinin gäliyän qädimki däb däşturlar Pişmä pişiriyärlär Poştoq pişiriyärlär Çavatı pişiriyärlär Qatlama pişiriyärlär Tatar çöräg pişiriyärlär. (24) xob indi buni bazarlaşdırıpdırlar emruzi olupdur şol yerinä şirni bazardan satın aliyärlär Çıqıt acıl aliyärlär şofräni yäzıp qoyarlar. (25) durlu dumäni här kim öẕ yazqayına görä ämma şol arasında da hokmän ayt bolanda şu Qorbanlıqından da gätirip indi suya qäynatma ya qävurma ya käbab halätindä gälän mehmanları karşılayarlar şu Qorbanlıqınnan dadışıyarlar birbirlärinä. (26)

Adı Soyadı: Bedaxşan

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 50- 60

Mülakat Yeri: Günbed-i Kâvus

Mülakat Yapılan Yıl: 2019

Trkm. 10

Qoyuru häst Gileük häst, arfa, buqdey ina ro ke miduni. (1)

Goyur mişe Kaparis, Gicerök hämun Gäzäne, Yannaq häst Xarşotor, Yılqın häst Gäz. (2)

Äz deräxtha ke Nar hämun änar migän, Hōz gerdü, bäd Seüd migän Bide, äncir ke hämun İncir migän, Kerkō̜ häst äfra, Mazı migän Boländ Mazu häst. (3)

Çıratan häst Alotemome, Qaraq häst Alastoxise, Salsola häst äläfe şur ke ye noeş Quş Göẓi migän, Qaraqan häst, Qānıyaç häst äläf härze tu mäzare gändom ziyade yulaf. (4)

Goyul xasiyät darui dare hala hefz nist adäm çon tedad giyah ziyade väli äksärän ino estefade mikonän, Şirin bäyan Ṣücü boyan migän in ziyad estefade dare tu darui. (5) Dermäne häst Yavşan häst un çänd cur dare Bozoqan migän Yavşan häst ina ziyad estefade dare mohemmaş inan dige. (6)

Adı Soyadı: ?

Cinsiyet: Kadın

Yaşı: 30- 35

Mülakat Yeri: Günbed-i Kâvus

Mülakat Yapılan Yıl: 2019

Trkm. 11

Qō yapmalıyız yāqın qō yapıyäg. (1) onnan ṣora ṣoqanı qoyıyoruz. (2) ṣoqanı ṣora ätini dä qoyuyoruz. (3) iki dänä ṣoqanı äti dä kızartiyän robbını qoyuyon qō edip qızariyän. (4) onnan ṣora ätini qoyıyon ätin kızartıyän. (5) onnan ṣora robbı qoyiyän yine qavuriyan qızariyän. (6) ...olannan ṣonra Çäktirmä ṣuyun qoyıyon ṣuyun qoyanda da yenä qäyniye ätin pişmäli häyä içindäki ät pişmäli o pişännän ṣong ät pişibdir mi pişänän ṣong tūtuni qoymalı. (7) onnan qoyıyan ... ezafa su bolmasın ... qalıpdır qoyıyan onnan ṣonra dämini aldırıyan. (8) qablämäni şu ayttın da käte yäna qāzanda pişiriyäg xeyli xub mişe Çäktirmä mäxsuse qāẓan häst. (9)

Män goftam ke här käs ye räveşi dare bäraye poxte Çäktirmä. (10) Män şu yāqı yapmalı iẓinä ṣoqan aytmadım ikki ädäd qō ṣoqan ṣoqanı täzä qaoymalı. (11) män öẓüm qızarıp bari yāqa qurşunu qoyiyän. (12) qurşun menän dāmi yenä ṣoqan pişiriliyä. (13) qāzanda qızariyä izindä robbını qoyıyän robbını qoyanda äkki danä ... (14) şu märhäle be märhäle öẓi ... izini ön çäktir käte yanıq da bäzisi äti minän çäktiriyärlär bäzisi ätini çıxariyärlär. (15) män ätin çıxariyän. (16) män dä çıxariyän ovraniyä da ät ovraniya şoyle durṣun deyip onı çıxariyan kertop. (17) bir tä var o da Täqamlıq boliye kertopın yanına ... ārtmalı küçücäk kertoplar bolṣa onun yanına ... ätin yanına ṣuyunı qoyıyan yani su qoyanda ṣunan qoyıyan kertopı ... qoyıyan araṣınd (18) indi sonnäti ... bolsaq şu ät minän kertop. (19) indi bärdi sonnäti sonnäti da şu ṣoqan, ät, rob üçiṣi. (20) ṣu minän tūṣini qoyıyon çäktiriyän qoyan tūṣini qoyanda bir ämecik qaldırıyan ätäyini ṣuyun çäkiye betär dä bolsa aşaqa çäkiyäg qafaqını yatıq qoyıyon boxār bilā̄n bol pişiye. (21) açıp göriyän hä çäkibdir. (22) ṣuyun çäkännän ṣora käpgir minän aqdarıyän hammiṣin aqdarıyän qoyiyän yenä yapıyan yenä dämin alıye bu qō edip boxar çıxıp duruyer öẓinä yumuşacıq pişibdir yenä bir däfä aqdarıyän onnan ṣora tämam pişiye dämin alsın diyä yapıp qoyan bir dämin aldırax yinä onnan ṣora nahar amade boliyä. (23)

Başka şol dämi toylarda pişiriyän ẓādlar Börüg yāqlı Börügümüz bar. (24) sönnäti qäzalarından biri Börüg, Pişme, sönnätilär Qatlam Qatlama bar Ekmäk bar. (25) Ekmäk dä diyändä yäni biz Çöräg diyäg hämana här yerdä ayrı täfavotlı ya öydä ayttım mäṣälän Ekmäk ki

... Ekmäk deyän şu Ekmägi bir neçä adäm bar Çöräg diyärlär bäziläri dä şuna Ekmäk diyärlär. (26) Onuça hämir etgälär hämirin içinä nämänä qoyarlar biliyän Ekmägin ... şu minän ezafe zad qoymiyän çonke pişirilmiyä da onı biliyon mı? (27) onnan bu Ekmägi yükura yäyıyarlar ba värdän, oqlō diyäq biz äqlo diyäg här şivädä färq etiyä, arxa çänıq dä diliyä aqaçtan kullaniliyä yükuraq dämi neççä yü etsän qō boliyä üşur etmäli. (28) toy etcäk bolanlarını kop ädämi çaqırıyärlär çaqırıyärlär gälirlär üşuruliyärlär här kim şeylä oturiyä oturup här kimin övündä öẓ oqolo çänäqı bar öẓu alıp gäliye. (29) yäni minän yäni minän Çänäq, Okura oları yäni minän alıp gäliye ya öẓ şoruşturub gätiriyärlär qädimdän ediliyän däb şeylär ... oturuyurlar här kim şeyle yäyıp işlär ... (30) munun üştünä pül ya şokolat kaş mikonän... här kim işlärinä dävam ediyärlär edip qutariyä öẓi bir toy xodeş ye märasemiye. ... (31) ... Qaẓana äz yäq qoyuyrlar yäqın äz uriyerlar ... on xämiri oqladılar aqdırıyarlar. (32) onnan şora yenä bir xämiri yenä aqdırıyarlar çon xämiri bar ärti ällärinin gȗci yetişänça ẓōri yetişänça ällärinän aqdırıyarlar. (33) män yäqinnän gördüm da onı yäq sırf yäql (34) onnan şonra xämiri qoyaqa bir durdu mu aqdarıyarlar yenä goyiyorlar yenä aqdarıyarlar aqdırıp aqdırıp yäq öẓinä şiniyä öẓinä cäẓb boliyä şiniyä öẓinä . .. çıxariyarlar da bir ... yoqe yäyaıyarlar bir deṛin ädämle yäyı onı qō edip çıxariyarlar okdelo bar. (35) här kim başaranı yoq da här kim başarmıya başarıyan başarıya neçä näfär bar. (36)

Onnan şora toyda qız täräfi äkti ha ärkäk oqlan täräfi damad täräf etiye da onı gälin täräfi şunu ... äktiyälär hava äkidiliyä öẓini cüft cüft qoyiyä ... cüft cüft qoyıp epläb qoyıyä. (37) Onnan şora bir dänä ẓadımız Qatlam (38)

Qatlama şu form dā̄mi yäyiärlar ... mecmä diyärlär hāva yäq qoyıyarlar ... yenä dämi bir danä xämir qoyıyarlar yenä yäyıp yenä qoyıyarlar älin kā̄n bolmalı .... urba yayınlatmak diyärlär. (39) yäzıp ün qoyup üştündä Çörägi dä urba yaylatma diyärlär urba yaratıpdır felani diyärlär öv öv çaqırıyarlar. (40) şu gün Çöräg yapıyaq ärti gälin aliyaq düẓdadışıyaq biz Qudadalma diyäg düẓdadışma diyäg düẓdadışma minän bir gün dä Urban yayladıp Çöräg pişirinännän şonra düẓdadışma diyärlär şu Çöräg ... (41) onnan Puşluq gäliyä ärus täräfi Ekmäk, Qatlama barıyan ärus täräf Qatlama, Ekmäk pişirände olar Puşluq pişiriyärlär ẓaddan Ekmäkdän qalınraq färq etiyä. (42) qaẓana qänimätçä yäq qoyaqaq oqlaqqa çıqariyärlär yüqoraq yımşaqra o da şol Ekmäkdän qalın qat boliya d (43) onnan Ekmägi ärus täräf dämi aliya Qatlamanı ärus täräf alıya onun yerinä Ekmäk şalıya, Ekmäk şalıy (44) onnan ärus täräfdän gälänlärini şora

şuna paylıyarlar damad täräfi dä paylıy (45) Ekmägi yāqı āz qoyliya yäni ayttı Ecō Eççeke yāqı āz qoyup pişiriliye. (46) Poştoqu yāqı kā̄n qoyulup pişiriliye kā̄n yāq içinä qoyup. (47)

Qatlama da yāq kā̄n pişiriliyä Qatlama da āytıp ... Mecmä diyärlär nā̄mä diyärlär şuna qabına nä diyärlär yo īni diyärlär nā̄mä diyärlär şu Mecmä diyärlär mi şu içinä ... un konıyä Qatlama yāıyarlar bir ... yāqa qoyıyarlar yenä ... yāıp yenä qoyıyarlar. (48) indi bu xämir ... şeylär onu şeylä tike tike ... ücunu tutup şeylä öraq öraq toqlab toqlab ekitiyerlär onnan üştünä basıyerlär şeylä bir dincini aldiriyärlär. (49) kā̄n yāq qoyıyerlar qāẓana qāẓanda pişiriyerlär kā̄n yāq qoyıyerlar yāqı da qabläme ... pişirmeyärlär şoläşini bir qänimät edip dāqlıyarlar şunı dāqla qıẓardıp çıkırıyerlär tord boliyä da bir qō gumur dokiyärlär bätär qō boliyä puşuq qoyuliyä un ta qoyuyalar da indi şunı ... qoyıyärlär siz şekär diyäniz biz puşuq diyäg şuna bizim toyumuzki. (50)

Bir dänä qäzamız dä ki Bō̄rük. (51) Bō̄rügü da här kim bir pişirciq färq ediyä d (52) Doqru deyil mi şu bir käşi bar ät minän çärx kärde şoqan minän pişiriyärlär. (53) tendirä kā̄n pişiriyärlär şu form käşi dä bar kertop da qoşıyarlar qārıp bäd kertopı qäynätiyärlar onda rändädä qıcıqına ovradıp ätä qoşıyärlar. (54) äti qoşarlarınan şonra un xämirdä ... bolup bolup yāyıp on içinä ät menän kertopu qoyup yāqda pişiriyärlär. (55) onun yāqı da qänimätçe bolmalı āzaçıq bolanda bolmiyä yāq qänimätçe bolanda ... Bō̄rügi pişiyä qāvi pişiyä. (56) Bō̄rügün da hämiri onun da dämi män öẓ iki dänä ... xämir behdaş da qoyıyarlar pişiriyän xämir maye qoyıyrlar käşi şunu qoymiyä bir mecik yāq atıyärlär dūẓ menän qäyriyerlär qō boliyä tord boliyä hāv (57) Sonnätisi şu şoqan minän ät. (58) ävväl gärdiye yäni şu mävaddi var ẓadın Bō̄rügin içini pişirirlär. (59) Bō̄rüg içi äti şol kertopinän qäynatılärlär ätin şoqan minän Gäpimä diyäq Gäpimädän täft beriliyä onnan şol bilä qärelip Bō̄rügün içinä goyuliyä. (60) hämirin içinä qoyuliyä Kokoloq diyärlär, Qayış diyärlär, Qotab diyärlär, xämiri doqriyärlär. (61) Şuyun içindä dä şuyu qäynadıp dä içinä quyup ābkeş edip dä bäcäriyärlär şüẓgüç diyäg. (62) Espenaqdan da etiyärlär. (63) Qäynatıp dō̄liyärlär. Guşkub minän mi? dō̄liyärlär ät dō̄liyän diyärlär. (64) Şol minän dō̄liyärlä onnan şora da ädviye qoyıyan ädviye qara qurç qoyıyolar ... (65) bir danä dä yumurtqa qatıyerlär içinä şōyanda ha ... yumurtqa qoyıyolar. (66) onnan şora hamirin yayıp şol hamirin kiçicäg kiçicäg edip öẓünä göre içinä qoyup qoyup Qotabdır hämiri altına şalıyän qafini qoyan qaẓanda qäynatiyän. (67) Qalebi dä bar amade ... üştünä qoyıp ... ẓadları qoyup yenä öẓündän bir xämir yāyip qoyuliyä ... etägindän qaçıye onnan şunu şuda qäynätiyärlär ya da boxarpäz ediliyä. (68) o da öẓ älindäki model yäni formlara doqurleyärlär mäşälän öẓ şäliqänä öẓ ẓadına bästegisi bar

öẓ ṣäliqänä baqlı. (69) Pişmä dä bar Pişmäni dä indi ṣän näcur doqurliyän, pişmäni män aydıyem mi? (70) Biz dämi keyki näcūr doqurluyorlar bir livan puşugä üç dänä yumurtqa onnan ṣora bir menä yāq qoyıliyä onnan ṣora ohom dā̄mi ẓadı ṣüt qoyuliyä käṣi ṣüt menän qatıqı qārıp qoyıyarlar käṣi fäqät ṣütdän bäcäriyärlär ... (71) ūn qoyup duruluyarlar onnan keyk dā̄mi öẓ ẓadında qoyıyarlar pudrun qoyıyarlar çişirmädän çeri onnan qänimätçe yāq içinä tikelär. (72) onı hıllätiyärlär dört burşluq etiyärlär ... on yāq atarlar desin ... pişiriyerlär yuvuş yuvuşdan pişiriyā̄rlär içi xämir bolmasın ... (73) bir dinciqni alannan ṣonra tikelär qoyıyarlar ... onnan ṣora dinciqın aldırıp aẓ aẓdan oqlıyärlär yāqı ceviliyä yuvuş yuvuşdan pişirmäli o da çişiyä keyk yanıq çişiyä yārliyä öẓi bizim pişmäyindän biri şu d (74)

Onnan ṣong Çävatimiz bar bizim. (75) qädimdän gäliye Çävati da nä hämir yoquruyon hämir maya atılıyä munda här aytta Erämäẓan aydından öng Qurbanlıq aydından öng şol ayt üçün Qurbanlıq şol üç gündä ... pāylıyarlar dōräge keṣip keṣip pāylanıyä. (76) Nanroqäni diyäng ṣiz biz şuna Çävati diyäg pişip ... (77) indi biri ayırlıyanda hokmän aytta toyda däq Poṣtoq minän şol ayırmana da ediliyä kokon bir övdän ölü çıxanda öy bolsa här yerdä kokun ediliyer īṣ edilyä deyip perşämbe günlärini īṣ güni yaşana Türkmän şu īṣ günlärinä yaxıp pişiriyärlär iẓinnän hokmän obaranax doa axeräti oxuniyä şunu yaqmalı deyip o da bar d (78)

Tatar çörägi şu ayttım bir dämi yumurtqa minän ūn bir mecik dämi şu keykin pudrunu qoyuyorlar bir mecik cōş qoyıyä şu qō yuqrıyärlär. (79) munı qoyıyarlar biṛ dinciqını aldırıyärlär Tatar çörägi täqribän yārım saqat käm qoyulmiyä da yārım saqat ohom onu qoyıyän dincıqını alıp xämiri dä pişecik bolmiyä ōlqon yayıyarlar bolup bolup qoyıyarlar mäsälän ... ṣıqır yāna ... ṣıqır yanıq alıyarlar muni bolup bolup qoyıyarlar munı dämi şu ... yānaq ekmägi araṣı yayımarlar. (80) onun araṣıca yayılmalı yūqucuk etmäli käşi şuni iki laye qoyuyarlar xämiri käsärlärinä iki laye qoyıya indi şun ... biṛ layä birçe layä şunı daşla orayan iẓin daşla orap bir ekmägin dä munın ṣaqlap käzäk yāqın içinä ṣalıp çıxarıyän ayttım ṣatıp çıxarıyän ... pişiriliyä. (81) onnan ṣora pişirip dä qoyannan ṣonra pişū̄qün ūnuqunı ūn bolanda üṣtündä qoyanda qāvi öẓinä ṣinqyad (82) şunu ovup qoyıyarlar şu pudrını qoyıyarlar pişüqün pūdrını qoyıyarlar. (83) nä ūn yoq pudre arde şekär ro migäm ard mämuli male xämiro nemigäm yō arde berenc däq pişüq qoyuliyä pişüqü ovradıp qōce dō̄vüp şu ūn boliyä da qō dō̄vändä şu quşkub minän qädimlärde dō̄vülüyärdi. (84) dō̄vüş deliyä ṣoqı diyärtdilär ṣoqı yäni öẓ bir payäsi bar hätmän ṣizdä dä bārdır payäsi bar bir dämi satıliye etägi bir dämir bolur aqaçtan da boliyä şol dō̄vüp dō̄vüp ṣonra ūn ediliyä. (85) ohum şunı Tatar çöräg pişiriyän vä yāqdan çıxariyän qızıncıqın

diyärlär qōdur yāq diyärlär pışıg diyäg. (86) ohom muna siz dā̈mi pışıgä şekär diyän biz şekärä ẓad diyäg nämi qändä biz şekär diyäg biz qändä şekär diyäg ohom dā̈mi sizin şekärinizä dä biz pışıg diyäg. (87)

Līvan olar Fārsi o da yōqmış ke Türklär araşında şu kā̈şe barmiş. (88) bäd çeläg bardak diyärtti kurşuge dä ke Orsun ärti kurşuge, kartuşge ... Türkmänlär āraşında qalıpdır äbişge fincanı äbişge diyäg fincanı dä Fārsi äbişge dä Orsça biz yōqmış ke Türkmän qaraövdä yāşaptır qaraövdä yaşanşa modern ẓadlar minän yōq. (89) onnan ṣonra modernläşännän ṣonra gäliye on şol qāliye da biẓim aramızda ... olardan qāliye äbişge alınma ṣöz bolup qāliye. (90)

Munqa dekmiş diyärlär çā̈ynik dä diyärlär dekmiş dä diyärlär çā̈ynik diyärlär öẓ dämi tayfalarına görä bir dilläri färq ediye dēmädim mi här tayefe bir ẓad diyärlär. (91) çā̈ynik, kāşe başqa nämä diyärlär şekärqab mardax da diyärlär livana Türklär bardaq diyärlär emä biẓdä mardax diyärlär. (92) parça, parç Fārsiye ina tābaq, mecmä, pişdästi o ina male Fārsiye ma nädarim qäläm diyäg qaşoqa çemçämiz bardi qädim aqaçtan. (93) ṣuẓoq ke aş mikeşin mälaqe biz ona ṣuẓoq diyäg ṣuẓoqumuz bar bizim. (94) çemçämiz bardi çemçäni ... nahara yedig ... aqac qäläm minän içilirdi incuri bu dige qäblän. (95) hammisinä indi qäläm diyäg biz şu aqaçlara da çemçä, ṣuẓoq hämina darim m (96) Çemçe çubiye väli gode mäxsuse supxoriye. Qädima äz una estefade mikärdän dige. Kepgir hämun mam kepgir migim şoma käfgir migin ma kepgir migim. (97) qāẓan. Tāqan älan estefade nemikonän gaz gälännän beri tāqanı o äyaqlı üç äyaq diyärlär day ... çälikdän bäcäräyir ärti ya yerqä qoyar ärtilär qāẓan ẓad tāqan ocoq ... toy ẓad bolanda çox pişiriliye indi başqa yerlärdä bar ... yürtlärdä duşurmäsälär gazin üştündä oyıyarlar ocoqda qoyıyarlar. (98)

4.4 Halaç Türkçesi Metinleri

Adı Soyadı: Mohammad Beygi

Cinsiyet: Erkek

Yaşı: 20- 30

Köyü: Mansûr abad

Mülakat Yapılan Yıl: 2021

Hlç. 1

canevärlär atlari: gōrg, beri. (1) şir, aslan. (2) päläng, qaflan. (3) şoqal hämun şoqal. (4) rubah tülki. (5) gusfänd, yılqı. (6) miş, kōn. (7) bärre, kozi. (8) boz, äççi. (9) bozqale, uqlaq. (10) gav, sıqır. (11) xurus hämun xoroz. (12) morq, kıtık. (13) cuce, cirig. (14) mar, yılan. (15) marmuläk, oqlanqodı. (16) qurbaqe, çurpaqa. (17) coqd, bäyäquş. (18) şahin, tärlan. (19) ye pärändeyi häst tu biyaban fek konäm Farsiş mişe çupan färibäk, çoban aldatan. (20) suv quşı. (21) gonceşko quş migän. (22) käftär, gärçin älbäte täläffozaye dige gevärçin äm darim väli ma migim gärçin. (23)

Hlç. 2

äsb, hāt. (1) olaq, äşgä. (2) bäççeye olaq, sūpa. (3) ärzäm be huzuretun ke säg, it. (4) gorbe, puşug. (5) bäççe gorbe, bala puşug. (6) bozmäççe, gäççämän ke hämun gäççi ämän mişe mesle hämun bozmäççäst. (7) lakpoşt tābaq tuye lähceye bäharestan migän bāqqa. (8)

Hlç. 3

muş, sıçqan. (1) xärguş, toboşqan. (2) goraz ya xuk mişe, tüngūz. (3)

Hlç. 4

zärd, zärde porrang, çaqqur. (1) zärde kämräng sarōq. (2) siyah, kāra. (3) sefid, hirin. (4) abi, keg. (5) säbz, yeşel. (6) käbud o xakestäri ro häm keg migän. (7) qermez, kızıl. (8)

Hlç. 5

tekrareshun häm be in säbk häst mäsälän çizaye xeyli sefid ro migän hip hirin. (1) xeyli siyah ro migän kap kara. (2) be hämin tärtib çam çaqqur. (3) sam sarōq. (4) yim yeşel. (5) kem keg. (6)

Hlç. 6

sälam väqt be xeyr äz nesbäthaye famili şuru mikonim madär, näne. (1) pedär, däde. (2) bäradär, lala. (3) xahär, bāci. (4) ärus, kälin. (5) damad, kidäyi. (6) näve, häman, nätice hämun nätice. (7) xahärzade, bacīm oqli ya bacīm qızı. (8) bäradärzade, lalām qızı ya lalā oqlı. (9) madärşohär, qadūn äbäsi. (10) pedärşohär, qadūn dädäsi ya qadūn baba cofteşäm migän. (11) madärzän, pedärzänäm häman. (12) xahärzän mişe baldūz. (13) xahärşohär, härin bācisi ya här bācisi. (14) bäradärzän, kıssım lalası. (15) bäradärşohär, härin laläsi. (16) xale häman xāla. (17) pesärxale, xāla oqli. (18) doxtärxale, xālä qızı. (19) dayı häman dayı. (20) pesärdayı, dayı oqlı. (21)

Hlç. 7

doxtär dayı, dayı qızı. (22) zändayı, dayı kıssı. (23) ämu, āmı. (24) ämme häman ämme. (25) madärbozorg därvaqe bidiknäne. (26) pedärbozorg häm tatā gofte mişe häm bidikdäde be mäni pedäre bozorg. (27) bänäfş o suräti ro nädarim. (28) abi keg, säbz, yeşel. (29) narenci ro nädarim. (30) xakestäri mişe hämun keg yäni abi o xakestäri täqribän ye mäzmun darän. (31) tälayi mişe altīn. (32) täbiätäm därya häman, sahel häman, cängäläm häman. (33)

Hlç. 8

kävir ya biyaban mişe yīze. (1) däşt häman mişe däşt migän. (2) kuh mişe tāq. (3) säng tāş. (4) bärg, bälg o baş (5) deräxt, haqac. (6) gol, gül. (7) xak, turpaq. (8) abşar, tarturäk. (9) şen, xūz. (10) däryaçe, göl. (11) aseman, keg. (12) zämin, yer. (13) çeşme häman çeşme. (14) bärf, kar. (15) baran, yaqūş. (16) särd mişe, buz. (17) gärm, hıssı. (18) xonäk, xonukk. (19) tufan, yel. (20) tägärk, tōlı. (21) bad, yel. (22) saeqe mişe asemun qorombe därvaqe räd o bärqäm häman mäni ro mide. (23) meh äm häman mişe. (24)

Hlç. 9

xob ye seri giyahan o deräxtanı ke yadäm häst ro migäm. (1) ina deräxtayi häst ke ba mivehaş şenaxte mişän mesle gerdu yoqaq. (2) çenar häman çenar mäsälän. (3) badam häman badam. (4) zärdalū pındık. (5) giyahane äläfi mäsälän mesle rivas, yoqoşqun. (6), sıqırqurduqu, äççeçänäki, yemlik häman şeng häst, un do ta ke goftam ro moadeleşo nemidunäm. (7) väräg darim. (8) kätik darim. (9) hala ye seri ina çon esmaşo bayäd negah konäm. (10) daqdaqan darim, qaraqan darim. (11)

Hlç. 10

äqräb moadel nädare. (1) mahi häman mahi häst. (2) zänbur, hari. (3) buqälämun häst. (4) gonceşk, qūş. (5) kälaq, qaq. (6) şotormorq, häst şotormorq. (7) belderçin äm nädarim. (8) coqd, bäyäquş. (9) säg, it. (10) gorbe, puşuk. (11) gusfänd, yılqı. (12) gav, sıqır. (13) bärre, kozi. (14) gusale, häman gusale gofte mişe. (15) boz, äççı. (16) bozqale, uqlaq. (17) qater häman qater. (18) şotor, tävä. (19) fil o säncab häman. (20) cucetiqi, pirpi. (21) xuk, tüngūz. (22) xorake heyvan häm häman yonce o dane o säbus, yonce o dane o säbus gofte mişe. (23)

Hlç. 11

miveha zärdalu pındık. (1) zeytun häman. (2) toränc häman toränc. (3) torob häman torob. (4) limu häman limu. (5) şälqäm häman, sibzämini häman. (6) piyaz, soqan. (7) hävic häman hävic. (8) bademcan häm häman. (9) kädu häman kädu. (10) sir, sarmäsāq. (11) reyhan, häman reyhan. (12) porteqal, porteqal. (13) xiyar, häman, goce häm häman goce. (14) şäftalu, häman şäftalu. (15) hulu, häman hulu. (16) änar, häman, moz häm häman moz. (17) zorrät häman älbäte zorod gofte mişe. (18) kahu häman, qarç häman. (19) narengi häman. (20) käläm, häman. (21) hendevane äm häman, fäqät xärboze kaläk gofte mişe. (22)

Hlç. 12

gändom, buqda. (1) co, arpa. (2) noxod, noxod. (3) lubiya, lubiya. (4) ädäs, ädäs. (5) bälqur, häman bälqur. (6) çavdar, häman çavdar. (7)

guruhe läbäniyat mast, qatoq. (8) duq, saqon. (9) käre, käre. (10) pänir, pänir. (11) şir, sit. (12) käşk, tōraq. (13) qärequrut, tārf. (14) xame, qanuq. (15) roqän, yāq. (16) ard, hūn. (17) ab, sū. (18) şekär, şekär. (19) nämäk, tūz. (20) toxmemorq, yumurxa. (21) rob, rob. (22) şire, häman şire. (23) ärde, häman, neşaste, häman, xorma häman Farsi, çay häman, yäx būzäk. (24)

Hlç. 13

felfel, zärdçube, darçin, hel häme Farsi. (1) şähr, şähr. (2) rusta, baluq. (3) mähälle, yurt. (4) mäsced, mäsced. (5) mädrese, mäktäb. (6) baq, baq. (7) çador, çarqäd. (8) xane, häv, häsar häm gofte mişe. (9) mäqaze, dokkan. (10) tävile, häman tävile gofte mişe. (11) lane, kōf. (12) mähälle negahdari heyvanat, aqol. (13) äqäb, çänd ta mäni dare yeki hard, yeki haqa, yeki äyse, äyse där mäkan estefade mişe. (14) celo, ey. (15) bala, yoqqar. (16) payin, ene. (17) kenar, hare. (18) ruberu häman mişe. (19) daxel, iççär. (20) birun, taşqar. (21)

Hlç. 14

qaşoq, qaşoq. (1) boşqab, boşqab. (2) çängal, häman, kase, häman, livan häman. (3) mälaqe, çömçe. (4) käfgir, häman. (5) racebe mälaqe ye çizi häm darim be esme qamuç, älbäte mälaqe çubi häst. (6) sini, häman, parç häman. (7) be sac ma migim tiqän. (8) qabläme, häman. (9) çaqu, çaqqı. (10) quri, häman, ketri, häman. (11) äläk, migän häylämä. (12) näx, çänd ta moadel dare yīp, maras, xamäto. (13) näx zäximtär ro migän sındurma, beşimi (14) suzän, ine. (15) kebrit, häman kebrit. (16) ketab, häman. (17) pärde, häman. (18) sabun, häm häman. (19) qeyçi äm häman. (20)

Hlç. 15

sälam şäb bexeyr. (1) be lebas kollän migän käsik. (2) şälvar emb. (3) damän hätäk. (4) pirahän tōn. (5) kolah bilyäk. (6) curab hämun cūrab. (7) käfş, orsi. (8) şal, ro häman şal migän. (9) rusäri, çārqäd. (10) dästkeş ro älçäk. (11)

Hlç. 16

dähan, aqoz. (1) cegär, pircig. (2) şoş, şoş. (3) pişani, hāl. (4) çeşm, kēz. (5) äbru, qāş. (6) moje, kiprik. (7) pelk, pılk. (8) bini, borun. (9) dändan, tīş. (10)

Hlç. 17

zäban, tīl. (1) dändane äql, aqel tīş. (2) dändanhaye väsät, korsi tīş. (3) dändane nişäm ke käsän tīş. (4) guş, kulaq. (5) lop hämun lop mişe. (6) gune häman. (7) çane, çänä. (8) fäk, aver. (9) läb, ären. (10) käfe däst, äl käfi. (11) däst, äl. (12) moçe däst häman moç. (13)

Hlç. 18

saed, häman saed. (1) aränc, tirsäg. (2) pa, hädaq. (3) ran, but. (4) zanu, tīz. (5) paşne pa häman hädaq paşnäsi. (6) pänceye pa, hädaq päncäsi. (7) rude, buqursaq. (8) kolliye, qolva. (9) sär, bāş. (10)

Hlç. 19

pählu, pählı. (1) kämär, bel. (2) mäqz, mox. (3) moxçe häman moxçe mişe. (4) gärdän, buyon. (5) gälu, boqz. (6) nay, xer. (7) şane, şanā. (8) tähal, tālaq. (9) pust, täri. (10) sine, keys. (11) qäfäse sine äm, keys mişe. (12) dände, danda. (13) ostoxan, sımık. (14) şekäm, karon. (15) del äge qälb başe, yüräk. (16) bädän äm mişe cān. (17) xun, kān. (18) mede häman qarın mişe. (19) ängoşt, barmaq. (20) esme ängoşt şäst hämun şäst mişe. (21) işare barmaq. (22) ängoştär barmaq. (23) hāra barmaq. (24) mu, saç. (25) muye bädän äm kīl gofte mişe. (26) naxon, tırnaq. (27) surāt, yīz. (28)

Hlç. 20

riş, sakkal. (1) sibil, sebel. (2) nok ro migän tuk. (3) dom qurpuq. (4) ac häman ac. (5) pär häman pärr. (6) bal äm ke hämun bal mişe. (7)

5 SONUÇ

Bu çalışmada Oğuz dil grubunun dalları sayılan Azerbaycan Türkçesi, Kaşkay Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Türk dili sınıflandırmalarında bağımsız bir kola yerleştirilen Halaç Türkçesinin söz varlığı karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

İnceleme bölümünde saha çalışmaları sırasında derlenen materyaller ele alınmıştır. Ses ve görüntü kayıtları analiz edilerek deşifre edilmiştir. İncelemeler sonucunda her bir dilin kültürel sözvarlığı tespit edilmiş ve tematik konulara göre sınıflandırılmıştır. Böylece her bir dil farklı başlıklara ayrılarak değerlendirmeye alınmıştır. 12 başlıkta değerlendirmeye alınan söz varlıkları kökenlerine göre incelenmiş ve alıntı oranları tespit edilmiştir. Her başlık altında incelemenin sonucunu belirten grafiklere yer verilmiştir.

Karşılaştırma bölümünde saha çalışması sonucunda tespit edilen kelimelerin yanı sıra, her bir dilin sözlüğü taranmış ve elde edilen isimlere yer verilmiştir. Tematik olarak sınıflandırılan tablolarda Azerbaycan Türkçesi, Kaşkay Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Halaç Türkçesi sözvarlığının karşılaştırması yapılmıştır.

Son olarak elde edilen verilerin dizini hazırlanmıştır.

İnceleme bölümünde her başlık altında değerlendirilen sonuçlardan yararlanarak, grafiksel karşılaştırmalar elde edilmiştir. Her bir grafikte, Azerbaycan Türkçesi, Kaşkay Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Halaç Türkçesinin alıntı ve Türkçe kökenli kelimelerin oranı gösterilmiştir.

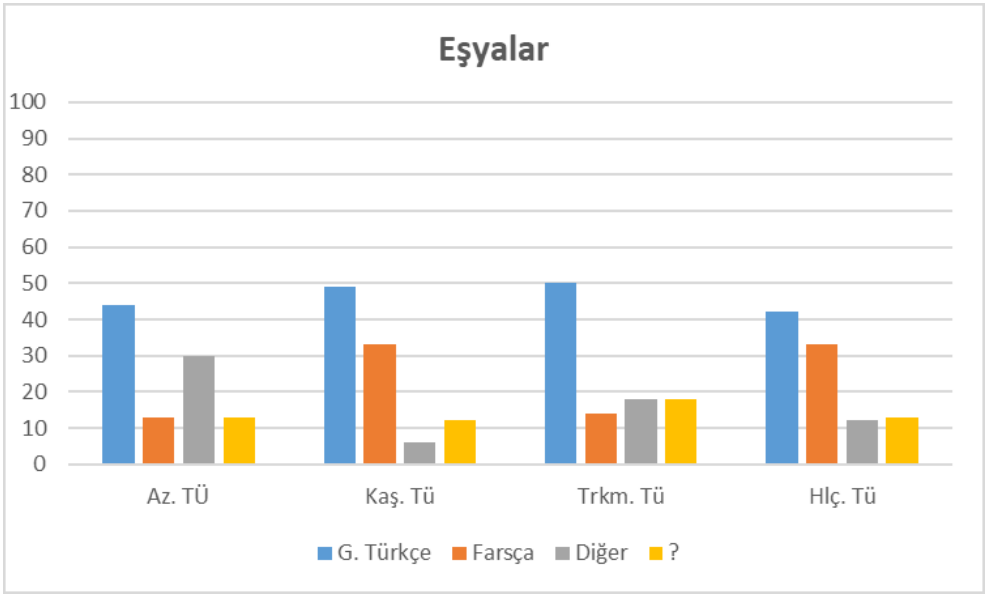

Şekil 0.1 *Eşya Adlarının Karşılaştırması*

İran'da konuşulan Türk ağızlarının hepsinde 'Eşyalar' alanında birçok alıntı kelime bulunmaktadır. Bu dillerde kullanılan Türkçe kökenli kelimeler 50% oranını geçmemektedir.

Bu alanda Farsçadan en fazla alıntı kelime Kaşkay Türkçesi ve Halaç Türkçesinde tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra özellikle mutfak aletlerinde Kaşkay Türkçesinde, kökeni Türkçe olan ve diğer dillerde görülmeyen fazlaca kelime kaydedilmiştir.

Bu dilde, Kaşkay halkının hayvancılıkla uğraştığını gösteren, hayvan ve hayvancılıkla ilgili olan kelimeler bulunmaktadır. Örnek olarak keçi veya koyun derisinden yapılmış içinde farklı süt ürünleri yetiştirilen çeşitli yayık türleri kullanılmaktadır: *yaqli däri* (011/55), *yanluq* (011/55), *xıg* (011/56), *taqarcıq* (011/55), *yayıq* (011/55).

Diğer Türk dillerinde sac biçimiyle kullanılan kelime, Halaç Türkçesinde '*tiqän* (014/8)' şeklinde görülmektedir. Diğer dillerde elek şeklinde bulunan kelime ise bu dilde, '*häylämä* (014/12)' suretiyle kaydedilmiştir.

Sadece Azerbaycan Türkçesinde görülen '*şingilä*: bir bitkinin toplanmasıyla oluşturulan süpürge (002/18)' ve '*kärmä*: yakılış için ezilen ve kurutulan hayvanların dışkısı (011/1)' gibi kelimeler de bu alanda tespit edilmiştir.

İncelenen bu Türk dillerinde 'Mekân adları' başlığı altında bulunan yön adları büyük bir oranla Türkçe olarak kullanılmıştır. Özel yer adları, genelde Türkçe olarak kullanılmıştır. Fakat Kaşkayların, Fars kökenli şehirlerle çevirili olduklarından dolayı, özel yer adlarının birçoğu Farsça olarak geçmektedir. Bunun karşılığında, Azerbaycan Türklerinin bir arada ve birbirlerinin komşuluğunda yaşamaları, bütün özel yer adlarının Türkçe olarak kullanımına neden olmuştur. Her dört dilde de yerleşim hayat ve moderinte ile ilgili olan yer adları Farsça ve diğer dillerden alıntıdır. Göçebe bir hayat sürdüren Türk halkı, yerleşim hayata geçince kendilerini yeni hayat şartlarıyla uzlaşmaya çalışmışlar. Hayvancılıkla uğraşan halk, tarım işleriyle ilgilenmeye başlamıştır. Bütün bu dillerde bağ, şehir gibi kelimeler ortak olarak kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra Türk halkının eski hayat tarzını yansıtan çadır, ev, oba gibi kelimeler de ortaklıkla görülmüştür.

İran'da yaşayan Türk halkı İslam dinine karışı derin inanç beslenmektedirler. Bu inancın izleri özel adların kullanımında görülür. Erkek ve Kadın adlarının birçoğu dinî adladan oluşmaktadır. Ayrıca Şii imamları türbesine ziyarete giden halk o şehir adını lakap olarak alır. Örnek olarak Hz. Rıza türbesini ziyerete giden birisi *mäşhädi*, Hz. Hüseyin ziyaretine giden birisi de *kerbälayi* lakabını alır. Halkı, özellikle yaşlı insanları bu lakaplarla hitap etmek saygı

sayılır. Büyük şehirlerde bu gelenek unutulmaya doğru giderse de küçük şehirlerde ve köylerde hala devam ettirilmektedir.

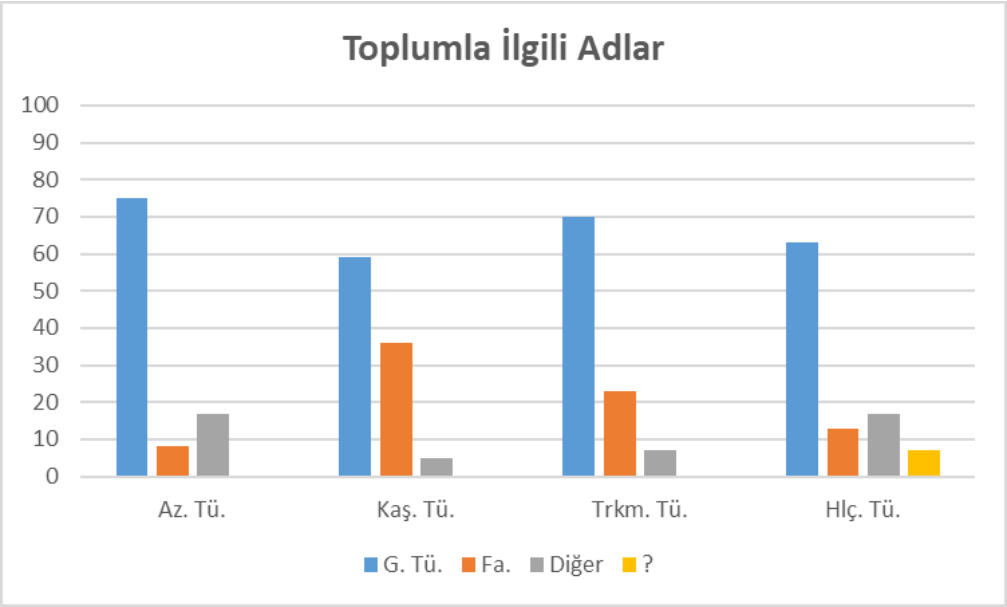

Şekil 0.2 *Toplumla İlgili Adların Karşılaştırması*

Türkçe kelime kullanım oranı yüksek olan bir başlık 'Toplumla İlgili Adlar' alanındadır. Bütün dillerde kelimelerin yarısından fazlası Türkçe olarak kullanılırmıştır. Bu alanda en çok Kaşkay Türkçesinde, Farsçadan alıntı kelime görülmektedir. Türkmen Türkçesi 23% Farsça kelime kullanımıyla onun arkasında yer almaktadır.

Çalışmadaki diğer Tük dillerinin hepsinde yerini Farsça karşılığa veren torun ve torunun çocuğu kelimeleri, Türkmen Türkçesinde varlığını sürdürmektedir: '*axtuq*: torun' (005/38), '*çōluq*: torunun çocuğu' (005/38) '*yūluq*: torunun torunu' (005/39).

Halaç Türkçesinde akrabalık adlarının yüksek oranı Türkçe olarak kullanılmaktadır. Diğer dillerde görülmeyen Eski Türkçedeki *kisi*: 'kadın' (EDPT: 749) kelimesi, bu dilde dayı *kıssı*: yenge, dayının eşi (007/2) ve *kıssım lalası*: kayınço, eşin küçük kardeşi (006/15) kelimelerinde kullanılmaktadır.

Akrabalık adlarında bütün dillerde ortak olarak kullanılan kelimeler de oldukça fazladır. Ata, dayı, gälin, kayın (Halaç Türkçesinde qadun), eş anlamında kullanılan *är* (Halaç Türrkçesinde hā̆r) kelimeleri ve bunlardan üretilen kelimeler ortak olarak görülmektedir.

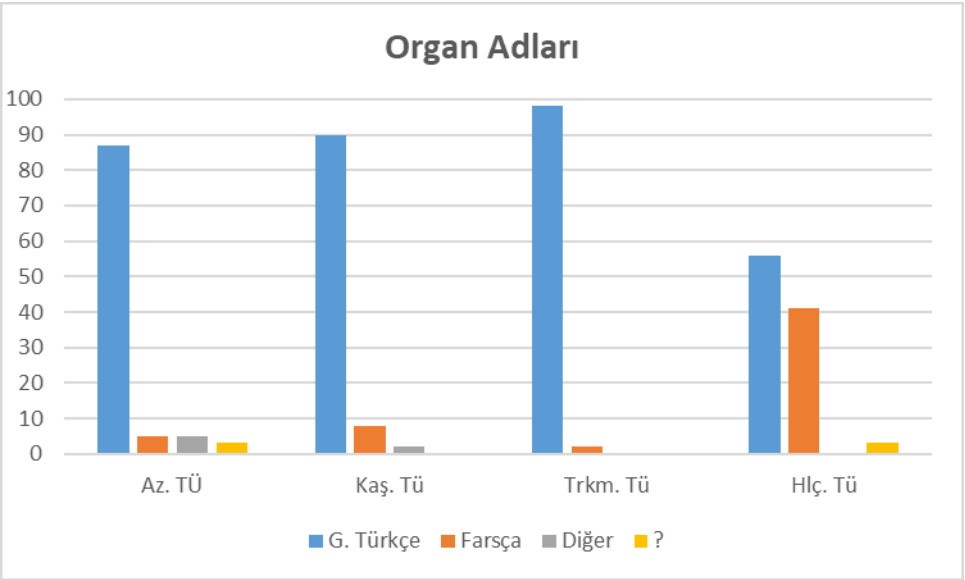

Şekil 0.3 *Organ Adlarının Karşılaştırması*

Oğuz grubu dalı sayılan Azerbaycan Türkçesi, Kaşkay Türkçesi ve Türkmen Türkçesinde; organ adları için çok yüksek oranda Türkçe kelime kullanılmıştır. Türkmen Türkçesinde neredeyse bütün kelimeler Türkçe olarak kullanılmıştır.

Halaç Türkçesinde organ adlarında birçok Farsçadan alıntı kelime bulunsa da Ana Türkçeye kadar dayanan birçok kelime de görülmektedir. Birçok Türk dili ve ağzında varlığını kaybeden kelimeler Halaç Türkçesinde yaşamaktadır.

Organ adları bütün dillerde yüksek oranda benzerlikle kullanmaktadırlar. Sadece bazı organ adlarında değişiklikler görülmektedir. Diğer dillerde alın şeklinde kullanılan kelime, Halaç Türkçesinde eski biçimiyle *hāl* 'alın' (016/4) ve *ayaq* kelimesi *hädaq* 'ayak' (018/3) şeklinde tespit edilmiştir. Aynı şekilde dil, diş, diz, döş kelimeleri de sadece Halaç Türkçesimde *tīl* (017/1), *tīş* (016/10) ve *tīz* (018/5), *tēş* (124) biçimleriyle görülür. Oğuz dillerinde ortak olan göz kelimesi Halaç Türkçesinde, Ana Türkçedeki *kö:z* (EDPT: 755) biçimini koruyarak kēz 'göz' şekliyle tespit edilmiştir.

Azerbaycan Türkçesi, Kaşkay Türkçesi ve Halaç Türkçesinde baqirsaq biçimiyle kullanılan kelime sadece Türkmen Türkçesinde *içäge* (2.10) olarak kullanılmaktadır. Eski Türkçedeki *érin* 'dudak' (EDPT: 232) kelimesi, anlamını koruyarak Halaç Türkçesinde *ären* (017/10) biçimiyle ve 'dudak köşesi' anlamında Türkmen Türkçesinde erin (F.S: 61) görülmektedir.

Azerbaycan Türkçesi ve Kaşkay Türkçesinde üräk olarak kullanılan kelime Türkmen Türkçesi ve Halaç Türkçesinde yüräk şeklinde görülür. Aynı şekilde Azerbaycan Türkçesi ve Kaşkay Türkçesinde *üz* ve *yüz* şeklinde görülen kelime Türkmen Türkçesi ve Halaç Türkçesinde sadece yüz şeklinde tespit edilmiştir.

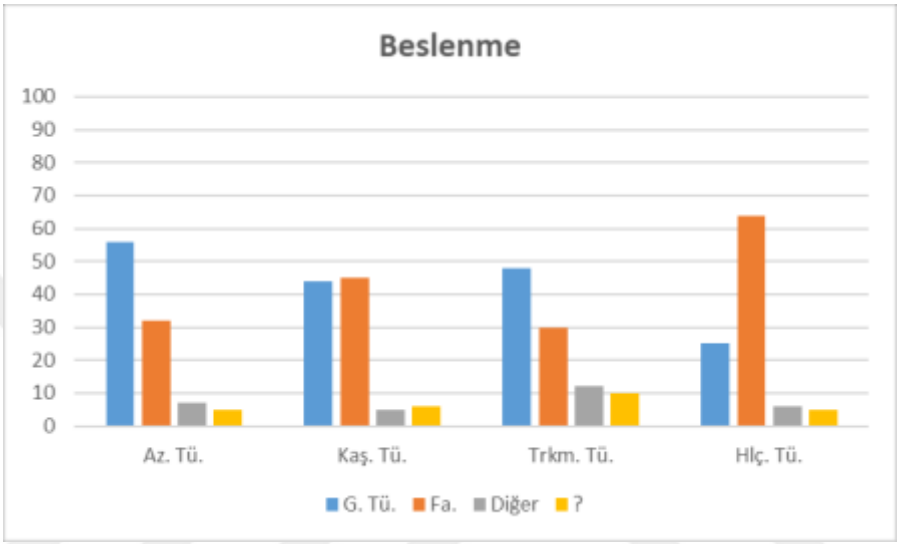

Şekil 0.4 *Beslenme ile İlgili Adların Karşılaştırması*

Türk halkı diğer dil konuşurlar ile en fazla beslenme alanında alışveriş yaptığından, bu başlıkta birçok alıntı kelime bulunmaktadır.

Farsçadan en çok alıntı kelime Halaç Türkçesinde gerçekleşmiştir. Kaşkay Türkçesinde, beslenme adlarında Türkçe kelimeden daha fazla Farsça kelime kullanılmıştır. En çok Türkçe kelime ise Azerbaycan Türkçesinde görülmektedir.

Azerbaycan, Kaşkay ve Türkmen halkının her birinde kendi kavimlerine özgü yemekler görülmektedir. Bütün bu yemeklerin ana malzemeleri, Türk halkının en çok tükettiği et ve süt ürünlerinden oluşsa da yine birbirinden farklı, diğer bölgelerde görülmeyen, çeşitli yemeklere rastlanmıştır.

Süt ürünleri alanında Türkçe kökenli kelimelerin yüksek oranda kullanıldığı bütün dillerde açıkça görülmektedir. Günümüzde bile hayvancılığa çok önem veren Türk halkı, beslenmelerinde en fazla hayvandan elde edilen ürünleri tüketmektedirler.

Tarım ürünlerinde ise arpa ve buğday kelimesi bütün dillerde ortak olarak Türkçe olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Halaç Türkçesi hariç, diğer dillerde märcämäk kelimesi ortak olarak görülür. Diğer tarım ürünlerinde Farsça karşılıklar kullanılmaktadır.

Azerbaycan ve Kaşkay Türkçesinde ayran biçiminde kullanılan kelime Türkmen Türkçesinde *çal* (1.45) ve Halaç Türkçesinde *saqon* (012/9) şeklinde tespit edilmiştir. Oğuz dillerinde ortak kullanılan qaymaq 'kaymak' kelimesi Halaç Türkçesinde *sariqaq* (120) biçimiyle kullanılmaktadır. 'Kurut: qurut' ve 'Kurutun suyunu süzdükten sonra kaynatıp üzerine azıcık un serperek ortaya çıkan ürün: qara qurut' kelimeleri için sadece Halaç Türkçesinde diğer dillerden farklı olarak sırasıyla *tōraq* (012/13) ve *tārf* (012/14) kelimeleri kullanılmıştır. Tereyağı karşılığı için sadece Türkmen Türkçesinde mesgä *yaq* (1.44) kelimesi tespit edilmiştir, diğer dillerde Farsça karşılık olan kärä kelimesi kullanılmaktadır.

Diğer dillerde Farsça olarak kullanılan şäkär kelimesi için Türkmen Türkçesinde *pışıg* (011/86) kelimesi kullanılmaktadır.

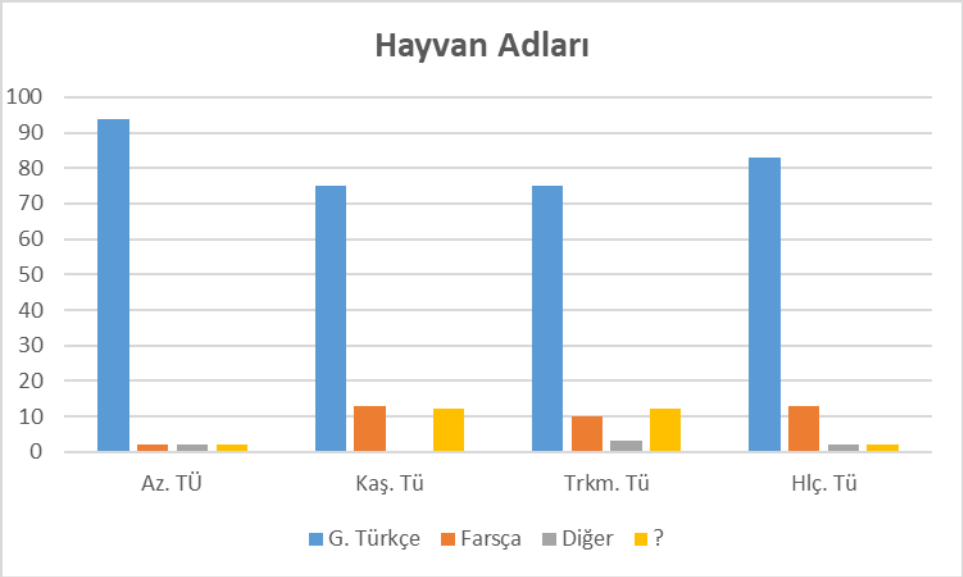

Şekil 0.5 *Hayvan Adlarının Karşılaştırması*

Bütün Türk dilleri arasında ortalama en fazla Türkçe kelime Hayvan adları başlığında kullanılmaktadır. Azerbaycan Türkçesinde %94 ve Halaç Türkçesinde %83 oranla en fazla Türkçe kelime bu alanda tespit edilmiştir. Kaşkay Türkçesi ve Türkmen Türkçesinde de Hayvan adlarında Türkçe kelimenin yüksek oranda kullanıldığı görülmektedir.

Bu alanda dikkat çekici bir husus da kelimelerdeki çeşitliliktir. Özellikle evcil hayvan adlarında, yaş ve cinsiyete göre farklı kelimelerin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Örnek olarak Kaşkay Türkçesinde koyunu anlatan 13 kelime tespit edilmiştir. Ama ne yazık ki bu çeşitlilik

Halaç Türkçesinde görülmemektedir. Bu dilde sadece hayvan adının temel adı geçmektedir ve hayvanın çeşitleri ve cinsiyetleri için fazla karşılık bulunmamaktadır.

Hayvan adlarında diller arası ortak kelime kullanımı fazladır. Bunun yanı sıra bazı hayvan adlarında farklılıklar da tespit edilmiştir. Azerbaycan Türkçesi ve Kaşkay Türkçesinde *qurt, canavar* 'kurt' kelimesi karşılığında Türkmen Türkçesin ve Halaç Türkçesinde sırasıyla *böri* (F.S: 164) ve *beri* (001/1) kelimeleri kullanılmıştır. Ayrıca Türkmen Türkçesinde *möcüg* 'kurt' (3.26) kelimesi de görülmektedir. Azerbaycan Türkçesi ve Kaşkay Türkçesinde 'hindi' kelimesine karşılık *häştärxan* Türkmen Türkçesi ve Halaç Türkçesinde ise Farsça *buqälämun* kelimesi kullanılmaktadır.

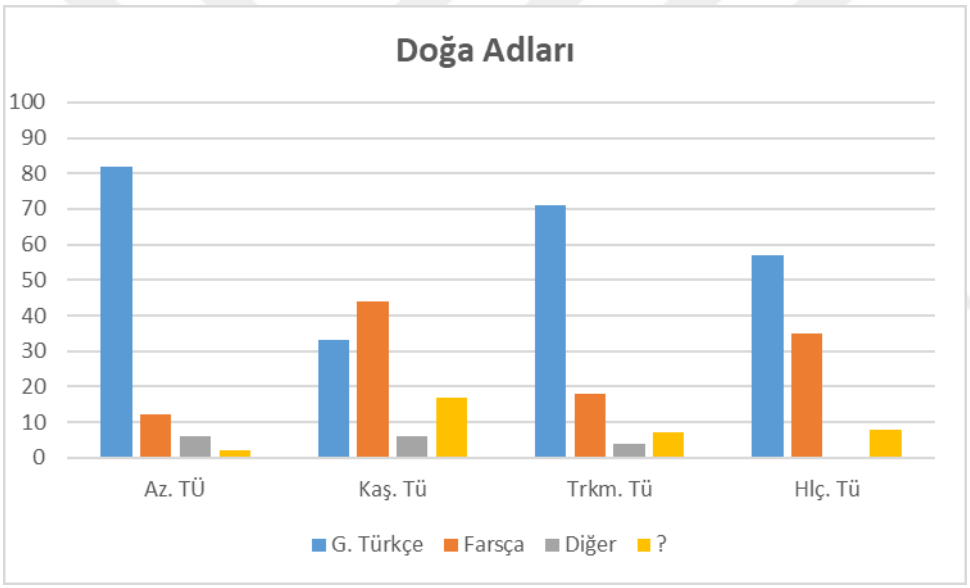

Şekil 0.6 *Doğa Adlarının Karşılaştırması*

Doğa adlarında en fazla Farsçadan alıntı kelime, Kaşkay Türkçesinde görülmektedir. Diğer dillerde Türkçe kullanılan kelimelerin oranı yüksektir.

Kaşkay Türkçesi hariç, diğer dillerde sayılar sadece Türkçe olarak kullanılır. Kaşkay Türkçesinde ise sayıların Türkçe karşılıkları bulunsa da halk konuşmaları sırasında genellikle Farsça sayıları söylüyorlar.

Bütün başlıklar tematik olarak incelediğinde bütün bu Türk dillerinin neredeyse aynı oranla Farsça ve diğer dillerin etkisinde kaldıkları görülür. Türk kavimlerinin hayvancılıkla uğraştıkları ve hâlâ bu işe devam ettikleri, en fazla Türkçe kökenli kelimenin bu alanlarda kullanıldığından ortaya çıkamaktadır.

Organ adları, akrabalık adlar ve hayvan adları gibi birçok temel alanda, diller arası ortak kelimelerin oranı çok yüksektir. Bunun yanı sıra değerlendirilen diller arasında Azerbaycan Türkçesi ve Kaşkay Türkçesi diğer iki dile göre daha fazla benzerlik taşımaktadırlar. Ayrıca Türkmen Türkçesinde, Azerbaycan Türkçesi ve Kaşkay Türkçesine göre hem eski Türkçe kelime sayı hem de Rusça alıntı kelimelerin sayısı fazladır.

Köktürk yazıtlarında bulunan *ini:* (EDPT: 170) kelimesi Türkmen Türkçesinde kullanımına devam ettirmektedir. Eski Türkçede *çıkan* (EDPT: 409) şeklinde görülen ve Köktürk yazıtlarında kullanılan kelime, aynı şekilde Türkmen Türkçesinde yaşamaktadır. Bu dilde kullanılan '*eceke*: abla, hala' (005/9) kelimesi*, eçe* ve *eke* (EDPT:9) biçimiyle Eski Türkçede "anneden daha küçük teyze ve abla" anlamında bulunmaktadır. Türkmen Türkçesinde tespit edilen yūrci kelimesi aynı anlamla Eski Türkçede *yurç* (EDPT: 958) şeklinde görülmektedir.

Kaşkay Türkçesi, Azerbaycan Türkçesiyle yüksek benzerlik taşısa da, bu dilde kullanılan ve diğer dillerde görülmeyen kendine özgün özellikler taşımaktadır.

Eski Türkçede *tağa:r* (EDPT: 471) "büyük kap" anlamında bulunan kelime, Kaşkay Türkçesinde *taqar*, *taqarcıq* şeklinde ve 'ağzı ayağından daha ince olan her çeşit kap' anlamında görülmektedir. Eski Türkçede *tolvır* (EDPT: 493) şeklinde bulunan 'sayeban' anlamlı kelime, anlamını koruyarak Kaşkay Türkçesinde '*tälvare*: ince kamışlardan yapılmış sayeban' (001/16) anlamında yaşamakatadır. Eski Türkçede 'çoban çantası' anlamında kullanılan '*yanlık*' (EDPT: 950) kelimesi, Kaşkay Türkçesinde '*yanluq*' (011/55) şeklinde 'keçi dersinden yapılmış, içinde peynir veya tereyağı yapılan bir çeşit tulum' anlamıyla görülmektedir.

Azerbaycan Türkçesinde ve Türkmen Türkçesinde, Farsçanın yanı sıra Rusçadan alıntı kelimeler de tespit edilmiştir. 19. yüzyılda İran-Rus devletleri arasında gerçekleşen anlaşmalar sonucu Türkmen ve Azerbaycan halkının yarısının İran topraklarından ayrılmışlar. Anlaşmalardan önce bu bölgelerde yaşayan Türk halkı hep Ruslarla iletişimdeydiler ve bu ilişkiler halk arası kelime alışverişine neden olmuştur. Bu tarihten sonra da devletler birbirinden ayrılsalar da halk ilişkilerini korumuş, dolayısıyla alıntı kelimeler de dilde muhafaza edilmiştir.

Azerbaycan Türkçesinde '*qürüşgä*: su içmek için kullanılan metal bardak' şeklinde bulunan kelime, Türkmen Türkçesinde de '*kartuşge*: içinde su içilen bir kap' biçimiyle kullanılmaktadır.

Türkmen Türkçesinde bazı tarım ürünlerinin Rusçada aşıntı olarak kullanıldığı görülür: '*pamaẓor*: pamador', '*kertop*: patates'. Azerbaycan Türkçesinde ise Eşyalar alanında Rusça kelimeler mevcuttur: '*pıç*: soba', '*podenis*: tepsi'.

Değerlendirilen bu diller arasında toplam olarak en çok alıntı kelime Halaç Türkçesinde bulunmaktadır. İran merkezinde bir taraftan Fars halkı, diğer taraftan Azerbaycan Türkleri ile olan komşuluğu bu alıntılara yol açmıştır. Halaç Türklerinin yaşadığı konum bu dilin tehlikedeki diller arasında yer almasına neden olmuştur.

Sosyal ve ekonomik şartlardan dolayı halkın büyük şehirlere göçleri gittikçe çoğalmıştır. Dolayısıyla halk birbirinden uzaklaşmış, Halaç Türkçesi iletişim dili olma konumundan çıkmıştır. Bunun sayesinde dilin nesiller arası aktarımı azalmış, yoğun nüfus tarafından konuşulan Farsça yeni nesiller arasında yerini almıştır.

Bütün bunların yanı sıra, en çok Eski Türkçe kelime de Halaç Türkçesinde tespit edilmiştir. Ayrıca bu dil, Ana Türkçe özelliklerini taşıyan nadir diller arasında yer alıyor. İran'da konuşulan Türk dilleri değil, dünyada konuşulan birçok Türk dilinde kaybolmuş özellikler Halaç Türkçesinde yaşamaktadır.

Halaç Türkçesinde, Ana Türkçesindeki uzun ünlüler korunmuştur: *kēz* 'göz' (016/5), *tīş* 'diş' (016/10).

Ana Türkçenin özelliği olan söz başı h- sesinin korunması sadece Halaç Türkçesinde bulunmaktadır: *haqa*: arka (013/14), *hädaq* 'ayak' (018/3), *hāl* 'alın' (016/4), *hāra barmaq* 'orta parmak' (019/24), *hāt:* at (002/1), *haqac* 'ağaç' (008/6), *hıssı* 'sıcak' (008/18).

Ana Türkçedeki ¬-d- sesi, Halaç Türkçesinde de görülmektedir: *bidikdäde*: büyükbaba (007/6), *bidiknäne*: büyükanne (007/5) *, qadūn* 'kayın' (006/11).

Eski Türkçe -gan sıfat fiil ekinin korunması Halaç Türkçesinin özelliklerinden sayılmaktadır. Bu özellik *sıçqan* 'sıçan' (003/1) ve *toboşqan* 'tavşan' (003/2) kelimelerinde kalıplaşmış olarak görülmektedir.

Ses özelliklerinin yanı sıra sözvarlığı alanında da Halaç Türkçesinde birçok eski kelime yer alır:

Eski Türkçedeki *é:n* 'aşağıya eğimli' (EDPT: 165) kelimesi, Halaç Türkçesinde *ene:* alt (013/17) anlamında bulunmaktadır. Eski Türkçede bulunan *balık* 'şehir' (EDPT: 335) kelimesi, *baluq*: köy (013/3) şekliyle Halaç Türkçesinde korunmuştur.

Eski Türkçede *kisi*: ‘kadın’ (EDPT: 749) anlamında görülen kelime, Halaç Türkçesinde dayı *kıssı*: yenge, dayının eşi (007/2), *kıssım lalası*: kayınço, eşin küçük kardeşi (006/15) kullanılmaktadır.

Eski Türkçede *érin* ‘dudak’ (EDPT: 232) şeklinde bulunan kelime, anlamını koruyarak Halaç Türkçesinde *ären* (017/10) biçimiyle görülmektedir.

Bu çalışma sırasında İran’da konuşulan Türk dilleri ve ağızlarında özellikle Farsça alıntı kelime oranının çok yüksek olması tespit edilmiştir. Eğitim dilinin Farsça olması halkın kendi dilinden uzaklaşmasını ve özellikle Halaç Türkçesinde nesiller arası aktarımının azalmasına neden olmuştur.

Saha çalışmaları sırasında birçok kelime için hem Farsça hem Türkçe eş anlamlı kelimenin kullanımı gözlemlenmiştir. Bu nedenle yazı diline sahip olamayan bu dillerin kayda geçirilmesi, söz varlığı hazinesinin toplanmasına gerek duymaktadır. Böylece halkın kendi zengin söz varlığını korumasına da yardımcı olacaktır.

6 DİZİN

Azerbaycan Türkçesi

Abguşt : Et, nohut, su ve salçadan yapılan İran'ın geleneksel yemeği. [Fa.]
013/9

aç -: açmak [Tü.]

- ar 012/10

- ardıq 009/6

- ıb 012/15

aç: aç [Tü.]

+ ıq 014/7

acca: az [Tü.]

011/3, 013/13

acı xämirä: hamur mayası [Tü.+ Ar.]

- atarduq 015/7

- dä 015/7

+ ni atannan 015/7

ad: ad [Tü.]

001/23

+ ı 001/16, 001/19, 002/16, 006/22, 012/2, 013/4, 022/5

+ ına 009/3

+ in 001/2

+ ın 004/5, 006/35

+ lar 001/1, 001/22

+ lardi 001/14

adam: adam [Ar.]

007/8, 012/14

+ nan 006/19

adām: adam [Ar.]

+ ıyam 018/2

+ ıyäm 018/4

Adäm: özel erkek adı [Ar.]

020/4

al -: almak [Tü.]

- ar 007/5, 012/17
- ardılar 019/8, 014/5
- ardım 019/1
- arduq 019/1, 019/5, 019/6
- arlar 006/90
- asan 013/19
- ıp 012/18
- maqa 018/2, 018/4, 018/2, 018/4, 018/6

āl -: almak [Tü.]
- ā.- dılar 017/4

alahi: ayrı [?]
- 006/67
+ da 013/18, 013/19
+ di 002/13

alax: ot [Tü.]
- 006/31, 006/81
+ ların 006/79

Alça: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]
+ ydı 007/10

Allah: Allah [Ar.]
- 022/6

alma: elma [Tü.]
- 016/3, 017/3

almā: elma [Tü.]
+ mı 017/4

alt: alt [Tü.]
+ dan 008/21
+ ına 006/81, 006/92, 006/101, 006/95
+ ında 006/97
+ ınnan 008/21
+ ına 013/4

+ ında 013/5
+ larına 006/81
+ tan 008/22, 011/3
altı: altı [Tü.]
006/88, 008/3
+ da 015/7
ama: ama [Ar.]
008/19
Amänä: özel kız adı [Ar.]
001/15
apar -: götürmek [Tü.]
- a 009/8
- acaxlar 022/3
- aduq 019/2, 019/3
- ar 012/17
- ardılar 016/3
- ardılār 012/18
- ardıq 005/6
- arduq 019/6
- arlar 012/15
- arlar 005/19
- arsan 005/8
- ıb 012/17
- ıp 006/77
- ırlar 006/32, 008/4
- maqa 018/4
- meyp 009/8
- rardı 016/4
- ruq 019/4
apār -: götürmek [Tü.]
- irlär 006/54

āpar -: götürmek [Tü.]
ā.- maqā 018/1
aq: beyaz [Tü.]
008/19, 008/20, 013/19
aq kärä: tere yağı [Tü.+ Fa.]
013/13
aqla -: ağlamak [Tü.]
- dı 017/27
aqac: ağaç [Tü.]
006/82
+ a 012/9
+ ı 009/4
+ ımız 009/2
ā.+ nan 007/4
aqaç: ağaç [Tü.]
007/9, 021/3
+ çı 009/7
+ ların 006/82
Aqamoqlan: özel erkek adı [Tü.]
001/4
aqciār: akciğer [Tü.]
003/1
aqız: ağız [Tü.]
+ ların 008/39
Aqmam: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]
+ iydi 007/10
aqz: ağız [Tü.]
+ ı 022/6, 022/7
+ ın 013/18, 014/7
ara: ara [Tü.]
+ sında 006/79, 006/83

+ ya 003/6
arpa: arpa [Tü.]
012/2
+ nı 012/3
arpa täräsi: bitki adı [Tü.+ Tü.]
002/2
arvad: kadın [Tü.]
+ ın 022/5
+ lar 008/19, 012/12
+ larınki 008/13
as -: asmak [Tü.]
022/5
- arlar 022/2
- ax 022/1
- ıpsan 022/5
- tı 022/5
aş: çorba [Tü.]
012/19, 013/8, 013/19, 014/4
+ a 013/9
+ i- duq 013/19
+ ın 013/19
+ nan 013/9
aş -: açmak [Tü.]
- dı 013/19
+ maqa 017/20
ās -: asmak [Tü.]
ā.- āq 022/3
aşaqa: aşağı [Tü.]
+ da 006/44, 006/62
+ sına 006/44
+ sınacan 008/5

aşaqı: aşağı [Tü.]
+ ya 016/5
asgır-: hapşırmak [Tü.]
-dı 022/8
at -: atmak [Tü.]
- a 012/5
- annan 015/7
- ardı 009/3, 009/4
- arduq 015/7
- arlar 005/17, 006/96, 008/18, 012/5, 012/15
- arsan 006/89
- arux 005/23
atmış: altmış [Tü.]
021/3
Avad: özel erkek adı [Ar.]
021/3
+ nan 021/1
axir: son [Ar.]
+ in 012/1
+ indä 002/17
+ innan 012/12
+ innän 012/10
āxir: son [Ar.]
ā.+ i 007/8
Axmat: Erdebil ilçesinde, Darabad köyünde yaşayan bir boy adı [Tü.]
007/2
axşam: akşam [Tü.]
015/7
ay: ay [Tü.]
006/100, 007/5, 009/11, 017/2
- nänä-kirman diyärdilär 009/10

+ dan 006/100, 006/88
+ ı 006/100
+ ın 012/2
Ayaz: özel erkek adı [Tü.]
001/6
āyi: ayı [Tü.]
ā. 006/60, 006/61
ayıq: uyanık [Tü.]
006/56, 006/61
ayr -: ayırmak [Tü.]
- ır 006/101, 006/105
- ılar 006/62, 012/15, 012/16
- ırlar 006/47
- ılannan 012/16
ayran: ayran [Tü.]
013/5, 013/6
+ ı 013/11, 013/15, 013/17
+ ınnan 013/12
+ ına 013/19
ayrı: ayrı [Tü.]
006/66
az: az [Tü.]
006/2, 006/4, 006/100, 006/44, 006/85, 007/7, 007/8, 013/18,
013/19, 014/3, 014/4, 018/3
+ calı 019/2
+ ın 012/18
Azärbaycan: Azerbaycan [Tü.]
008/38
azuqä: yemek [Tü.]
012/18
baba: baba [Fa.]

007/9

Baba: özel erkek adı [Fa.]

B. 020/1

baca: baca [Tü.]

b. 016/1

b.+ dan 016/4

bala: yavru [Tü.]

b.+ sı 006/1, 006/47, 006/48

b.+ sın 006/1

b.+ sına 006/5, 006/10, 006/12

b.+ sınnan 006/47

bālā: yavuru [Tü.]

b.+ ları 017/26

Baloqlan: özel erkek adı [Tü.]

B. 001/3

baq: bağ [Fa.]

b.+ larlar 005/11

baqa: kaplumbağa [Tü.]

b. 006/57

baqirsax: bağırsak [Tü.]

b. 003/2

b.+ di, 003/2

baqiş -: bağışlamak [Tü.]

b.- la 003/8, 006/26, 006/33

baqla -: bağlamak [Tü.]

b.- rdılar 016/4

b.- r 012/10, 013/2

b.- rlar 012/14

b.- rduq 016/3

baqle -: bağlamak [Tü.]

b.- yrlar 008/22

b.- yrlär 008/21

Barat: özel erkek adı [Tü.]

B. 001/7, 001/8

bardax: seramik kap

b. 012/20

b.+ da 012/19

b.+ ın 012/20

Barı: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

B.+ ydı 007/15

barış -: barışmak [Tü.]

b.- tırıncan 007/5

barmaq : parmak [Tü.]

b. 004/4

b.+ ların 004/5

barmax : parmak [Tü.]

b.+ dilar 003/9

başar -: başarmak [Tü.]

b.- ir 004/6

baş: baş [Tü.]

b.- täräfi 006/91

b.+ ı 006/94

b.+ ında 006/82

b.+ ına 008/30

b.+ larına 008/18, 008/22

bāş: baş [Tü.]

b.+ ların 007/7

başbarmaq: başparmak [Tü.]

b. 004/6

başmaq: ayakkabı [Tü.]

b. 019/6

başmax: ayakkabı [Tü.]

b.+ ları 008/37

bat -: batmak [Tü.]

b.- tı 017/13

bax -: bakmak [Tü.]

b. 001/2

b.- arlar 006/91, 006/92, 006/96

b.- ısan 013/19

bayguş : baykuş [Tü.]

b. 006/72, 006/83

b.+ lar 006/83

bayram: bayram [Tü.]

b.+ da 019/2

b.+ ıydı 021/1

b.+ lıq 019/6

b.+ nan 012/12

bebilä: bu kadar [Tü.]

b. 015/5

beçä: tavuğun erkek yavrusu, horoz [Tü.]

b. 006/100, 006/104, 006/85, 006/87

b.+ di 006/100

b.+ ni 006/86

b.+ nin 006/90

bäd: sonra [Ar.]

b. 001/7, 002/1, 007/10, 021/3

bädän: sonra [Ar.]

b. 001/10, 001/11, 005/17, 005/18, 009/4, 013/16, 020/1

bädän: vücut [Ar.]

b.+ in 003/1

bähane: bahane [Fa.]

b.+ ynän 007/5

behtärin: en iyisi [Fa.]

b. 006/63
bel: bel [Tü.]
b. 003/7
belä: böyle [Tü.]
b. 005/28, 006/100, 006/103, 008/4, 009/3, 012/5, 012/9, 012/12, 012/13, 012/14, 012/15, 015/4, 016/1, 018/6
b. +nçi 006/91, 008/13
bällän -: belli olmak [Tü.]
b.- di 006/104
b.- är 006/100
b.- mäz 006/100
b.- mir 006/100
bäqäl: yan [Fa.]
b.+ inä 019/3
beş: beş [Tü.]
b. 006/40, 007/7, 008/3, 008/7, 009/7, 017/8
b.+ dä 015/7
bā̄ş: beş [Tü.]
b. +i 017/9
bez -: bezmek [Tü.]
b.- äräm 017/6
bäzä -: bezemek [Tü.]
b.- rdüg 019/6
b.- rduq 019/3
bäzi: bazı [Ar.]
b. 001/22, 007/6, 007/8, 019/3
b.+ si 006/96
b.+ sinin 013/5
bi: bir [Tü.]
b. 001/2, 002/18, 006/2, 006/4, 006/100, 006/102, 006/103, 006/18, 006/21, 006/29, 006/35, 006/39, 006/40, 006/48, 006/52, 006/56, 006/76,

006/77, 006/78, 006/81, 006/82, 006/83, 006/85, 006/87, 006/88, 006/89, 006/91, 006/92, 006/93, 006/95, 006/96, 006/98, 006/99, 007/3, 007/5, 007/6, 007/7, 007/8, 007/9, 008/3, 008/5, 008/6, 008/7, 008/11, 008/17, 008/21, 008/30, 009/1, 009/2, 009/3, 009/6, 009/7, 009/8, 009/9, 011/3, 012/9, 012/14, 012/18, 013/1, 013/3, 013/4, 013/6, 013/7, 013/13, 013/15, 013/17, 013/18, 013/19, 014/2, 014/3, 014/5, 015/1, 015/3, 015/5, 016/3, 016/4, 018/1, 018/3, 019/2, 019/4, 019/6, 019/8, 021/4, 021/5, 021/8, 022/5, 022/6, 009/10, 015/1, 022/1, 022/3

bibi_oqlı: kuzen, hala oğlu [Tü.]

b.+ 020/4

biç -: biçmek [Tü.]

b.- ärlär 005/15, 012/8

b.- ärsän 005/15

b.+ ännän 005/15

biçin: ekin [Tü.]

b.+ ä 005/14

bil -: bilmek [Tü.]

b.- digimi 007/12

b.- ärlär 006/93

b.- im 001/16

b.- ir 005/3, 005/37, 006/54

b.- iräm 005/37

b.- irlär 006/4

b.- miräm 006/35, 006/50, 006/74, 015/7

bildirçin: bıldırcın [Tü.]

b. 006/71, 006/81

b.+ di 006/79

b.+ in 006/80

biläng: bilek [Tü.]

b. 004/4

bir: bir [Tü.]

b. 006/2, 006/100, 006/44, 006/88, 006/98, 007/5, 007/16, 008/4, 013/14, 013/19

b.+ dän 013/9, 020/3, 022/6

b.+ i 003/1, 006/21, 006/25, 006/27, 006/28, 006/32, 006/53, 006/57, 006/60, 007/6, 008/31, 008/32, 008/33, 009/11, 012/17, 016/5

b.+ inin 007/7, 007/8, 013/18, 022/2, 022/6

b.+ in 006/104

b. +az 006/69

birbir: birbir [Tü.]

b.+ innän 006/105

b.+ inä 005/12, 006/36, 012/4, 013/7

b.+ inin 007/4, 007/7

biz: biz [Tü.]

b. 005/31, 006/9, 006/18, 006/31, 006/42, 006/55, 006/57, 006/68, 006/74, 008/39, 009/1, 010/1, 012/18, 013/1, 013/3, 013/7, 014/5, 019/6, 022/4

b.+ ä 016/4, 019/4, 019/8

b.+ i 022/3

b.+ im 005/31, 006/57, 006/58, 006/68, 008/1, 008/38, 011/4, 012/19, 014/5, 016/3, 019/8, 021/3

b.+ imkilär 006/86

b.+ lär 006/18

bizähçä: matara [?]

b. 005/31

b.+ dä 005/30

b.+ nin 005/31

Böhxan: özel erkek adı [Tü.]

B. 001/1

böl -: bölmek [Tü.]

b.- üşärdilär 009/11

boländ: uzun [Fa.]

b. 006/19, 006/74

b.+ di 006/19

boqaz: boğaz [Tü.]

b. 004/4

bör: yan [Tü.]

b.+ ünä 008/6

börk: şapka, bere [Tü.]

b. 008/30, 008/33

b.+ i 008/30

boş: boş [Tü.]

b. 007/9, 019/8

boşdı -: bırakmak [Tü.]

b.- yasan 013/16

boşqab: tabak [Tü.]

b.+ a 019/2

b.+ da 019/4

b.+ lāra 014/5

boy: boy [Tü.]

b.+ da 011/3

böy -: büyümek [Tü.]

b.- ännän 006/13

b.- är 005/13

b.- meyplär 006/100

b.- pti 006/4

b.- ür 006/2, 006/4, 006/85, 006/88

b.+ di 006/104

b.+ ä 006/88

b.+ ännän 006/4, 005/14, 006/49

b.+ idi 006/100

böyg: büyük [Tü.]

b. 006/32, 006/53, 006/76, 008/12, 008/17

b.+ nän 009/2

böyh: büyük [Tü.]

b. 008/17

boyn: boyun [Tü.]

b.+ una 012/14

b.+ unda 017/22

boynbaqı: kolye [Tü.]

b. 019/5

boyunbaqı: kolye [Tü.]

b. 010/3

boyunduruq: boyunduruk [Tü.]

b. 012/14

bu: bu [Tü.]

b. 002/10, 003/6, 004/1, 004/2, 004/3, 005/37, 006/35, 006/68, 006/93, 007/3, 007/8, 009/4, 009/9, 011/3, 012/4, 012/6, 012/9, 012/14, 012/15, 012/19, 013/2, 019/4, 019/8, 021/3, 021/8, 022/8, 022/7

b.+ cur 008/40, 012/5, 012/9

b.+ curä 011/3

b.+ dı 002/18, 008/24

b.+ lar 001/11, 001/14, 002/10, 003/9, 005/31, 008/2, 008/34, 012/10, 012/12, 012/15, 012/16, 021/2, 021/3, 021/6

b.+ lardan 007/5, 012/16

b.+ lari 001/17, 001/21, 007/5

b.+ ların 012/11

b.+ nı 009/7, 012/15

b.+ nın 020/4

b.+ nu 012/15

b.+ ra 003/5

b.+ rda 015/7

bubirsiläri: başkaları [Tü.]

b. 009/8

bulandırıx: bulanık [Tü.]

b. 006/65

Bulaqoti: bitki, su teresi [Tü.]

B. 002/14

bulla -: yemek karıştırmak [Tü.]

b.- ruq 013/17

b.- yasan 013/19

buqda: buğday [Tü.]

b. 005/13, 005/14, 006/32, 012/15, 015/5

b.+ ni 005/1

b.+ nı 005/18, 012/3, 012/5, 012/18, 015/5

b.+ nın 006/32

b.+ sınä 007/7

b.+ lar 012/1

burn: burun [Tü.]

b. 004/4

būzō: ineğin yeni doğmuş yavrusu [Tü.]

b. 006/1, 006/2

çal -: çalmak [Tü.]

ç.- asan 013/19

çalxı -: çalkalamak [Tü.]

ç.- yasan 013/4

çarqad: çarşaf [Tü.]

ç. 008/17, 008/19, 008/22

çarqat: çarşaf [Tü.]

ç. 019/6

ç.+ ı 016/3, 016/5

ç.+ ın 008/21

çarqät: çarşaf [Tü.]

ç. 019/6

ç.+ ın 016/4

Çarşämbä: Çarşamba [Fa.]

Ç. 022/1

Çarşämbä axşāmı: Güneş takviminin en son salı gecesinin kutlaması [Fa.+ Tü.]

Ç.+ 022/6

Çarşämbä gün : Güneş takviminin en son salı gecesinin kutlama günü [Fa.+ Tü.]

Ç.+ 022/6

çay: çay [Çin.]

ç. 019/7

ç.+ dan 005/26

ç.+ imizi 005/32

çaynih: demlik [?]

ç.+ dä 005/30

çähmä: çizme [Tü.]

ç. 008/37

çäk -: çekmek [Tü.]

ç.- ännän 009/7

ç.- ärdig 009/7

ç.- ärlär 006/77, 012/5

ç.- ip 016/3, 016/4

ç.- ir 014/7

ç.- irlär 006/29

ç.- ti 014/7

cäm: toplanmak [Ar.]

c. 005/21, 005/26, 006/64, 006/83, 008/8, 009/1, 012/11, 012/12, 013/19, 015/7, 019/7

çänä: çene [Fa.]

ç. 004/4

cänävar: kurt [Fa.]

c. 006/54, 006/56, 006/57

cärig: manda yavrusu [Tü.]

c. 006/13

çeşmä: çeşme [Fa.]

ç.+ nin 006/64

Ceyran: özel kız adı [Tü.]

C. 001/16

ciār: ciğer [Fa.]

c. 003/1

çılıng aqac: bir oyunun ad [Tü.]

ç.- 009/1, 009/4

ç.+ ı 009/3, 009/4

cılıqqa: yelek [?]

c. 008/7

c.+ ları 008/23, 008/29

c.+ nın 008/7

çılıqqa: yelek [?]

ç. 008/23

çīn: omuz [?]

ç. 004/4

Cinqirli: Erdebil ilçesinde, Darabad köyünde yaşayan bir boy adı [Tü.]

C. 007/2

C.+ nin 007/3

Çırttıqx: bitki, hindiba [Tü.]

Ç. 002/18

Ç.+ dan 002/18

çıx -: çıkmak [Tü.]

ç.- a 016/2

ç.- annan 005/24

ç.- annan 012/10

ç.- ar 005/13, 005/23, 006/18, 007/3, 012/10

ç.- arda 018/1

ç.- ardı 009/8

ç.- ardarlar 006/89

ç.- arlar 022/4

ç.- dı 002/16

ç.- dlär 006/88

ç.- ıbdı 012/13

ç.- ıbdı 008/28

ç.- ıp 012/4

ç.- ır 006/98

ç.- mıştılar 021/3

ç.- tı 006/27, 006/28

cizdiq: çizgi [Tü.]

009/7

çoban: çoban [Fa.]

ç. 006/53

çöl: çöl [Tü.]

ç.+ dä 006/18, 006/32, 006/54

ç.+ ä 006/54, 006/56, 006/61, 006/89

Comadı: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

C.+ ydı 007/10

çömçä: kepçe [Tü.]

ç.+ ynän 005/35, 005/38

çon: çünkü [Fa.]

ç. 006/31, 006/62, 008/23, 008/26, 008/36, 008/38, 013/6, 013/19, 022/6

corab: çorap [Fa.]

c. 019/8

corap: çorap [Fa.]

c.+ ları 008/26

çöräh: ekmek [Tü.]

ç. 005/20, 005/21, 005/23, 005/34

ç.+ di 005/26

çöräy: ekmek [Tü.]

ç.+ i 005/24, 005/27

çox: çok [Tü.]

ç. 001/23, 002/5, 006/18, 006/19, 006/32, 006/35, 006/37, 006/51, 006/55, 006/56, 006/58, 006/61, 006/68, 006/70, 006/71, 006/74, 006/79, 008/6, 008/14, 008/15, 008/17, 008/19, 008/25, 008/36, 012/19, 013/5, 013/19, 014/3

ç.+ aldır 006/36

ç.+ di 006/37

ç.+ un 008/35

ç.+ uda 012/14

çōx: çok [Tü.]

ç. 006/30, 006/61

çual: çuval [Fa.]

ç. 015/6

ç.+ a 015/6

ç.+ lara 012/16, 012/17

cucä: civciv [Tü.]

c. 006/83, 006/89, 006/94

c.+ di 006/84, 006/93, 006/95, 006/96

c.+ läri 006/97, 006/98

c.+ si 006/99

çun: çünkü [Fa.]

ç. 008/27, 012/12, 013/19

çüri-: çürümek [Tü.]

ç.- yr 013/7

cüt: pulluk [Tü.]

c. 005/6, 005/10

c.+ i 005/13

c.+ ün 005/11

çuval: çuval [Fa.]

ç.+ lara 012/18

da: da, bağlaç [Tü.]

d. 001/14, 001/15, 002/7, 002/8, 002/10, 002/14, 002/18, 003/3, 003/9, 004/5, 005/2, 005/3, 005/7, 005/28, 005/31, 005/34, 005/39, 005/41, 005/42, 006/9, 006/105, 006/12, 006/26, 006/28, 006/32, 006/37, 006/40, 006/46, 006/51, 006/66, 006/67, 006/73, 006/76, 006/82, 006/83, 006/89, 006/90, 007/3, 008/12, 008/14, 008/18, 008/23, 008/29, 008/34, 008/37, 008/40, 008/41, 009/4, 009/8, 009/9, 012/6, 012/8, 012/9, 012/10, 012/13, 012/18, 012/19, 013/3, 013/6, 013/8, 013/11, 013/12, 013/13, 013/14, 013/16, 013/17, 013/18, 013/19, 014/1, 014/2, 014/7, 016/3, 016/5, 018/5, 019/4, 019/8, 021/3, 021/8, 021/9, 022/1, 022/5, 022/7, 022/8

dal: arka [Tü.]

d.+ açan 008/9

d.+ ımızda 009/7

dam: dam [Tü.]

d.+ da 016/5

d.+ ımızın 016/1

d.+ ın 016/1

dana: İneğin bir yaşını geçirmiş erkek yavrusu [Tü.]

d. 006/3, 006/10

daniş -: konuşmak [Tü.]

d.- in 022/6

daq: dağ [Tü.]

d. 002/14

d.+ dan 017/3

d.+ in 006/63

daqıl -: dağılmak [Tü.]

d.- a 014/6

Daqkävari: dağ kavağı [Tü.]

D. 002/14

dāri: kuş yemi [Fa.]

d. 017/16

d.+ ni 017/17

dart -: kavurmak

d.- annan 015/6

d.- ardılar 015/6

d.- arduq 012/18

d.- arlar 005/19

d.- ılrdı 015/6

daş: taş [Tü.]

d. 009/7, 015/4, 021/4, 021/5, 021/8

d.+ ı 015/3

d.+ ıynan 007/9

d.+ ın 015/6

d.+ ları 006/83

d.+ nan 021/3

daş -: taşmak [Tü.]

d.- ar 014/7

daşı -: taşımak [Tü.]

d.- dım 017/3

dava: kavga [Tü.]

d. 007/3

davaçı: kavgacı [Tü.]

d.+ ydı 021/2

day: işte [Tü.]

d. 001/10, 002/4, 002/9, 002/10, 002/18, 005/24, 005/25, 005/26, 005/31, 005/39, 006/4, 006/9, 006/100, 006/101, 006/104, 006/105, 006/14, 006/32, 006/35, 006/37, 006/50, 006/74, 006/77, 006/84, 006/86, 006/89, 006/93, 006/96, 006/98, 007/12, 007/14, 007/16, 008/12, 008/13, 008/23, 008/24, 008/28, 008/31, 008/38, 009/4, 009/8, 012/4, 012/12, 012/13, 012/16, 012/17, 013/1, 013/2, 013/5, 013/6, 013/7, 013/19, 014/2, 014/6, 018/3, 020/1, 020/4, 022/5, 022/6

dāy: işte [Tü.]

d. 007/11, 008/7, 008/23, 012/4, 013/4, 013/19, 019/2, 021/3

dāynan: işte [Tü.]

d. 001/17, 005/36, 007/14, 015/2

de: bağlaç, de [Tü.]

d. 001/17, 004/5, 005/4, 005/25, 006/5, 007/11, 007/14, 007/16

de -: demek [Tü.]

d.- di 022/5

d.- dim 002/9

d.- din 002/6

d.- dīn 002/7

d.- düg, 022/3, 022/5

d.- dügh 022/4

d.- düx 022/5

d.- mä 005/22

d.- märäm 007/12

d.- mäzdilär 015/6

d.- sä 022/7

d.- sän 006/106, 006/48, 006/67

d.- ym 005/31, 006/14, 006/48, 006/57

d.- yr 005/31, 022/2, 022/6

d.- yrdi 021/4, 021/5, 021/8, 022/5

d.- yräm 006/26, 006/81, 013/11

d.- yrlär 002/8, 002/13, 002/14, 002/17, 003/2, 003/3, 003/6, 003/7, 006/1, 006/2, 006/3, 006/4, 006/5, 006/12, 006/13, 006/27, 006/32, 006/35, 006/44, 006/46, 006/47, 006/48, 006/49, 006/50, 006/63, 006/64, 006/70, 006/85, 008/21, 012/13, 013/7, 015/7

d.- yrsiz 006/42, 012/3

d.- yrug 006/31, 006/42, 006/57, 006/60, 008/39

d.- yrüg 006/57, 013/3

d.- yrux 006/74

d.- ysän 020/3

d.- ysiz 006/57, 006/59, 008/40, 012/2, 012/12

dä: bağlaç, dA [Tü.]

d. 002/9, 002/17, 005/31, 005/32, 005/35, 005/41, 006/101, 006/106,

006/21, 006/28, 006/32, 006/34, 006/48, 006/52, 006/57, 006/60, 006/61,
006/62, 006/68, 006/70, 006/79, 006/81, 006/82, 006/83, 006/93, 006/95,
006/96, 007/6, 007/12, 008/5, 008/30, 008/33, 008/35, 009/3, 009/10,
012/9, 012/10, 012/11, 012/15, 012/18, 013/1, 013/3, 013/7, 013/12, 013/13,
013/19, 015/7, 016/3, 016/4, 017/9, 019/2, 019/3, 019/5, 019/6, 019/8,
021/3, 021/6, 021/9
dä -: demek [Tü.]
d.- yär 021/4
d.- yär 021/5
d.- yir 017/14
d.- ymir 006/52
d.- yr 006/94
d.- yr 006/27, 006/94
d.- yrlär 006/88, 008/2
här-moqe d.- yseydi 009/4
här-moqe d.- ysäydi 009/4
dädä: baba [Tü.]
d.+ siydi 020/4
Dädäkişi: özel erkek adı [Tü.]
D. 001/5
däfä: defa [Ar.]
d. 006/39, 006/40, 013/13
bi- d. 006/89
dänä: tane [Fa.]
d. 006/18, 006/21, 006/35, 006/77, 006/79, 006/80, 006/81, 006/82,
006/87, 006/91, 006/93, 006/99, 007/7, 008/3, 008/5, 008/11, 008/17,
008/21, 008/30, 009/1, 009/2, 009/3, 009/6, 009/7, 009/10, 011/3,
012/9, 012/13, 012/14, 013/4, 013/7, 013/15, 013/17, 013/18, 013/19,
015/1, 015/3, 015/5, 019/4, 019/6, 019/8
d.+ di 006/48
d.+ ni 002/10

Därävar: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

D. 007/2

därgäz: orak [?]

d. 012/9

d.+ nän 012/9

därin: derin [Tü.]

d. 017/7, 017/8

därman: değirmen [Tü.]

d. 015/1

d.+ a 005/19, 015/1

d.+ da 005/19

d.+ dı 015/2

d.+ ın 015/3

däva: kavga [Fa.]

d. 007/9, 007/16, 021/1

D. 021/7

dävä: deve [Tü.]

d. 017/22, 017/23

däy -: dokunmak [Tü.]

d.- är 021/8

d.- mäsin 009/4

däyan -: dayanmak [Tü.]

d.- ir 006/62

däyr: değil [Tü.]

d. 013/2

däyş -: değişmek [Tü.]

d.- ärlär 006/89

di -: demek [Tü.]

d.- yä 007/9

d.- yändä 020/4

d.- yärdi 009/11, 009/12, 009/13, 009/14, 018/1, 018/5

d.- yärdig 009/3

d.- yärdigā̆ 005/41

d.- yärdilär 005/40, 005/41, 008/7, 009/10, 012/20, 015/6, 016/3, 016/4, 017/1, 018/3, 019/8, 020/3, 022/6, 022/7

d.- yärdug 005/31

d.- yärdüg 005/41, 012/19, 019/4

d.- yäräm 006/27, 006/28, 006/73

d.- yärlär 005/10, 006/9, 006/10, 006/25, 006/63, 008/3, 008/11, 008/17, 008/31, 008/29, 008/34, 012/9, 012/14, 013/5, 013/13, 015/1, 022/1

d.- yärug 006/83

d.- yärüg 006/18, 010/1, 010/2, 010/3, 010/5, 013/7, 019/6

d.- yärux 006/57, 006/82

dil: dil [Tü.]

d. 004/4

diş: diş [Tü.]

d. 004/4

d.+ lari 007/7

dişi: dişi [Tü.]

d. 006/3, 006/4, 006/7, 006/13, 006/49

d.+ sinä 006/85

Divlä: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

D.+ ydi 007/10

diz: diz [Tü.]

d.+ di 003/8

dö -: döğmek [Tü.]

d.- dülär 007/6

d.- ärlär 005/16

dobarä: tekrar [Fa.]

d. 009/8

dodaqx: dudak [Tü.]

d. 004/4

doldur -: dodurmak [Tü.]

d.- arduq 011/3

dolan -: dolanmak [Tü.]

d.- ar 012/14

d.- ardılar 009/8

d.- dırar 006/100, 006/99

dolān -: dolanmak [Tü.]

d.- ar 012/14

dön -: dönmek [Tü.]

d.- är 012/7

doqr -: doğramak [Tü.]

d.- arlar 006/19, 006/20, 006/25

d.- arūg 013/17

d.- eylar 006/32

d.- eyrlar 006/28, 006/32, 006/33

d.- eysan 006/29

d.- ıyannan 006/35

d.- ıyasan 013/19

dörd: dört [Tü.]

d.006/100

d.+ i 016/4

dorä: etraf [Ar.]

d.+ sinä 006/102

dörä: etraf [Ar.]

d. 009/6

d.+ sindä 006/53

d.+ sinä 006/102

d.+ sinä 019/2

dört: dört [Tü.]

d. 007/2, 007/3, 009/7

döş: döş [Tü.]

d.+ di 003/4

döşan: tavşan [Tü.]

d. 006/57

dōuz: domuz [Tü.]

d. 006/59, 006/60

dügä: İneğin bir yaşını geçirmiş dişi yavrusu [Tü.]

d. 006/2, 006/3

dugi: pirinç [?]

d. 013/18, 014/2

d.+ ni 013/18

d.+ si 013/19, 014/7

d.+ sin 013/19, 014/3

dünya: dünya [Fa.]

d.+ ya 006/1

duq: ayran [Fa.]

d.+ unnan 013/12

d. +u 013/11

dur -: durmak [Tü.]

d.- ardıqx 009/6

d.- muşdum 021/6

düş -: düşmek [Tü.]

d.- sä 006/73

Duxtär: özel kız adı [Fa.]

D. 001/18, 001/20

düymä: düğme [R.]

d. 006/91

duz: tuz [Tü.]

d. 013/7, 013/18, 015/7

düzäld -: düzeltmek [Tü.]

d.- är 006/77, 006/78, 006/81

d.- ärlär 006/76, 006/77

d.- äsän 013/13

d.- ir 006/44

d.- irlär 008/6, 013/7, 013/8

düzält -: düzeltmek [Tü.]

d.- mähläri 006/81

d.- mäzlär 006/81

düzär -: düzmek [Tü.]

d.- dilär 014/6

ächib: ilginç [Ar.]

ä. 001/1, 006/78

ägä: eğer [Ar.]

ä. 014/3

ägär: eğer [Ar.]

ä. 007/7

ähsän: aferin [Ar.]

ä. 012/9

äk -: ekmek [Tü.]

ä.- ännän 005/13

ä.- ärdig 005/2

ä.- ärdin 005/1

ä.- ärdüg 002/12

ä.- ärlär 012/3, 012/10, 012/12

ä.- ärlär 005/3

ä.- ärsän 005/10

ä.- ärsän, 005/13

ä.- ärüg 006/18

ä.- ilär 012/1

äl: el [Tü.]

ä. 004/4

e.+ dä 012/9

ä.+ imizä 013/1

ä.+ imnän 017/4

ä. + indä 009/8

ä.+ lärin 008/40

ä.+ lärindä 012/5

ä.+ läriynän 013/7

ä.+ nän 006/25, 006/29

ä.+ uynän 006/96

äl_daş: el değirmeni [Tü.+ Tü.]

ä.+ ı 015/4

älan: şimdi [Ar.]

ä. 002/10, 008/2, 008/28, 012/4, 012/12, 012/13, 012/14

elä: işte [Tü.]

e. 001/15, 002/10, 002/12, 002/18, 005/32, 005/41, 005/42, 006/19, 006/46, 006/49, 006/51, 006/53, 006/79, 006/81, 006/89, 006/94, 008/8, 008/29, 008/33, 008/40, 013/13, 014/7, 015/2, 015/5

elä -: yapmak [Tü.]

e.- meyn 007/9

e.- mäz 006/76

e.- mirdim 021/9

e.- mişdi 021/1

e.- rdilär 022/6

e.- rug 013/2

e.- ämiştilär 021/1

e.- är 005/20, 006/66, 013/19

e.- ärdi 007/9

e.- ärdilär 021/7

e.- ärdilär 008/8

e.- ärdüg 015/7

e.- ärduq 012/19

e.- ärdux 005/34

e.- ärlär 012/5, 012/9, 012/11, 012/12, 022/1

e.- ärlär 006/83, 008/41

e.- äsän 007/7

el(e) -: yapmak [Tü.]

e.- yp 012/12, 020/3

e.- yr 006/102

e.- yr 005/7

e.- yrlär 013/8, 013/9, 013/13, 013/14

e.- yrlär 006/71, 008/35

i.- iyäbilirüg 013/13

i.- iyändä 007/3

i.- iyännän 012/5

i.- iyäsän 013/19

i.- iyäsän 006/21

älä -: yapmak [Tü.]

ä. 006/104

ä.- rug 013/2

ä.- rdüg 015/7

ä.- rdux 005/34

ä.- rlär 012/10, 012/16

ä.- iyännän 012/16

eläbil: sanki [Tü.]

e. 006/53, 006/93, 012/12, 015/5

elä: öyle [Tü.]

e. +di 022/8

äläf: ot [Fa.]

ä. 006/24, 012/14

ä.+ in 006/31

äläg: elek [Tü.]

ä.+ inän 015/7

Äli: Özel erkek adı [Ar.]

Ä. 006/93, 020/2, 020/3, 022/4

Ä.- Aqa yaxçi 022/5

älli: elli [Tü.]

ä. 021/3

em: ev [Tü.]

e.+ mizä 015/7

e.+ mizi 011/4

ämälä gäl-: yapılmak [Ar.+ Tü.]

ä. -ir 013/14

Ämikişi: özel erkek adı [Tü.]

Ä. 001/5

ämu: amca [Ar.]

ä.+ n 020/2

ä.+ yu 022/4

ändaze: miktar [Fa.]

ä. 006/91, 013/7, 013/19

ändazä: miktar [Fa.]

ä. 006/95

ä.+ di 013/19

Äqdäs: özel kız adı [Ar.]

Ä. 001/13

Ärcüstan: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

Ä.+ iydi 007/10

äräbä: araba [Ar.]

ä. 012/17

ä.+ dä 012/17, 012/18

erkäh: erkek [Tü.]

e. 006/3, 006/4, 006/7, 006/8, 006/13, 006/49, 017/9, 017/10

e.+ lärinä 006/85

ärşin: 33cm. [?]

ä. 022/5

ärus: gelin [Ar.]

ä.+ a 019/1

ä.+ ların 008/12

ä.+ larınkın 008/8

ärusi: düğün [Ar.]

ä.+ larda 014/5

eş- : ayırmak [Tü.]

e.- ärlär 012/4

eşid -: işitmek [Tü.]

e.- äg 022/1

eşit -: işitmek [Tü.]

e.- mişüg 022/5

äslän: aslında [Ar.]

ä. 001/22, 006/104, 006/105, 006/66, 006/77, 006/78, 006/81, 006/89, 006/91, 006/96, 008/15, 008/16, 008/19, 008/37, 014/5

äsli: asıl [Ar.]

ä. 006/97

äşşä: eşek [Tü.]

ä.+ in 009/13

äşşäh: eşek [Tü.]

ä. 009/15

ät döän: et ezen [Tü.]

ä. 005/41

ät äzän: et ezen [Tü.]

ä.- 005/40

ä.+ in 006/52

Äta_Ali: özel erkek adı: [Ar.]

Ä.+ 020/2

ev: ev [Tü.]

e. 006/44, 006/76

e.+ dä 012/17, 016/3, 016/4

e.+ ä 005/18, 012/17, 014/6, 015/7, 022/6

e.+ i 005/24

e.+ in 011/4

e.+ lärdä 006/70

e.+ lärinä 005/20

e.+ lärinä 012/15

ävväl: ilk [Ar.]

ä. 005/1, 005/5, 005/8, 006/10, 006/100, 006/12, 006/48, 006/84, 009/7, 012/3, 013/1, 013/2, 015/7, 022/6

ä.+ dä 006/105

ä.+ indä 006/45, 012/2, 012/3

ä.+ innän 006/64

Äxtär: özel kız adı [Fa.]

Ä. 001/18, 001/20

äyaq: ayak [Tü.]

ä.+ ına 008/14

ä.+ iu 006/29

äyax: ayak [Tü.]

ä.+ di 003/8

äyä: eğer [Ar.]

ä. 002/16, 005/28, 006/3, 006/13, 006/93, 013/2, 013/5, 013/19, 014/4

äyär: eğer [Ar.]

ä. 009/8, 013/19

äynän: aynan [Ar.]

ä. 006/93

äyr -: eymek [Tü.]

ä.- ärdilär 008/27

äz -: ezmek [Tü.]

ä.- irlär 013/8

äza: vücut [Ar.]

ä.+ si 003/1

Äzämät: özel kız adı [Ar.]

Ä. 001/13

Äzizä: özel kız adı [Ar.]

Ä. 001/20

fal: fal [Fa.]

f. 022/6, 022/7

famil: akraba [Fra.]

f.+ imiziydi 021/3

Fars: Fars [Fa.]

F.+ lar 006/9

Farsi: Farsça [Fa.]

F. 006/26

F.+ dä 015/7

F.+ si 002/8, 006/74

felan: filan [Fa.]

f. 022/7

fäqät: sadece [Ar.]

f. 006/53, 006/69, 016/5, 022/1

färä: Tavuğun dişi yavrusu, tavuk olmadan önce [Tü.]

f. 006/100, 006/85

f.+ di 006/100

f.+ lärin 006/86

f.+ ligi 006/104

f.+ lihdän 006/88

f.+ si 006/100

Färvärdin: Güneş takviminin ilk ayı [Fa.]

F.+ in 012/10, 012/12

filan: falan [Fa.]

f. 016/3

firlan -: dönmek [Tü.]

f.- ardı 015/4

Firni: yemek adı [Fa.]

f. 014/3

Firuzä: özel kız adı [Fa.]

F. 001/20

gaç -: kaçmak [Tü.]

g.- ardı 009/9

g.- ārdılar 009/15

g.- ırdeydilar 009/7

g.- ırdseydı 009/8

gal -: kalmak [Tü.]

g.- a 013/14, 013/19

g.- ar 006/78, 006/92, 006/97, 012/3, 012/6, 012/15, 012/17

g.- ardı 015/7

g.- ıpdı 013/4

g.- ir 013/14

galan: kalan [Tü.]

g.+ a 013/5

g.+ ı 006/73

g.+ ın 013/3

gamiş: manda [Tü.]

g. 006/9

g.+ a 006/35

g.+ in 006/12

g.+ inki 006/37

ganat: kanat [Tü.]

g. 017/18

g.- nandım 017/19

gapı: kapı [Tü.]

g.+ dan 022/6

g.+ sınnān 022/2

gaş: kaş [Tü.]

g. 009/12

g.+ dı 004/2
gat -: katmak [Tü.]
g.- irlar 006/35
g.- irlär 006/36
gayış: kırbaç [Tü.]
g. 009/8
g.+ nan 009/7, 009/8
gayn ata: kayınpeder [Tü.]
g.+ m 021/3
g.+ m 021/4
gaz: ocak [Fa.]
g.+ ın 013/1
gaz -: kazmak [Tü.]
g.- aram 017/7
gazan: kazan [Tü.]
g. 013/3, 013/6
g.+ a 013/4
g.+ da 017/10
gecä: gece [Tü.]
g. 006/101
ged -: gitmek [Tü.]
g.- ä 006/102, 006/53, 009/4, 016/2
g.- äbilmärüg 022/4
g.- äcōx 022/5
g.- ändä 006/56, 006/61
g.- är 006/64, 006/96, 008/9, 012/11, 012/15, 022/4
g.- ärdilar 014/5
g.- ärdilär 007/16
g.- ärdin 005/5
g.- ärdüg 019/7
g.- ärlär 022/2

g.- ärlär 006/89, 006/90, 007/5, 012/5, 012/8

g.- ärsän 005/8

g.- äx 022/1, 022/3

g.- ib 006/83

g.- ip 007/7, 022/5

g.- ir 006/62, 006/103, 008/39, 013/7

g.- irdim 021/4, 021/5

g.- irdüg 019/5

g.- irüg 016/3

gel: çamur [Fa.]

g. 006/77

gäl -: gelmek [Tü.]

g. 021/8

g.- di 022/5

g.- dügh 022/5

g.- ä 006/102, 006/103, 006/104, 006/105, 006/54, 006/76, 007/9, 009/8

g.- ändä 006/1, 006/53, 009/8

g.- är 006/58, 006/61, 008/9, 012/15, 012/17, 013/7

g.- ärdi 009/4, 009/7, 016/3, 016/5

g.- ärdilär 009/8, 018/1, 022/6

g.- ärlär 012/15

g.- ärlär 006/61

g.- ib 009/4, 009/8

g.- ip 009/4, 015/5

g.- ipdi 016/4

g.- iplär 016/4

g.- ir 006/56, 008/5, 013/1, 013/14, 013/18

g.- irsän 005/15

g.- mişdi 001/19

g.- mişäm 018/2, 018/4

g.- sä 005/25

gälin: gelin [Tü.]

g.+ ä 019/1, 019/5

g.+ i 018/1

g.+ lärinkinä 008/16, 008/23

genä: yine [Tü.]

g. 006/4, 006/106, 006/47, 006/48, 006/51, 006/67, 006/88, 006/93, 006/96, 008/4, 008/29, 012/15, 013/7, 013/12, 014/2

gäräg: gerek [Tü.]

g. 006/89, 006/90, 008/41, 009/4, 009/8, 013/19, 014/2

gäräh: gerek [Tü.]

g. 005/42, 006/21, 008/14, 008/16, 008/26, 008/30, 008/39, 008/37, 008/39, 013/2, 013/4, 013/15, 013/16, 014/5, 014/7, 016/5

get -: gitmek [Tü.]

g. 022/5

g.- mäz 006/89

g.- mişdi 007/8

g.- mişdig 021/1

g.- mişdim 021/4

g.- miştim 021/3

g.- ti 017/12

gätir -: getirmek [Tü.]

g.- ärdilär 015/7, 019/8

g.- ärdilär 014/5

g.- ärdug 005/29

g.- ärdüg 011/1, 019/7

g.- ärdūq 019/1

g.- ärlär 005/18, 012/12

g.- ärlär 005/20, 006/21

g.- ib 005/26

g.- ip 005/16, 005/30

g.- irlär 006/35, 013/7, 013/8

g.- irlär 006/35

g.- isän 013/18

g.- lärdilär 012/18

g.- lärlär 012/17

gey -: giymek [Tü.]

g.- mäzlär 008/13

g.- mirlär 008/15

g.- r 008/32

g.- rlär 008/23, 008/33

gäyn -: kaynamak [Tü.]

g.- ar 017/10

g.- iya 013/2

g.- adıb 012/19

gäz -: gezmek [Tü.]

g.- är 017/25

Gıcıtıkan: ısıırgan, bitki [Tü.]

G. 002/7, 002/8

Gilan: İran'ın kuzeyinde bulunan bir şehir [Fa.]

g. 017/23, 017/24

gir -: girmek [Tü.]

g.- di 022/6

giy -: giymek [Tü.]

g.- ä 008/2

g.- älär 008/37

g.- ärlär 008/5, 008/7, 008/11, 008/12, 008/15, 008/29

gizlä -: gizlemek [Tü.]

g.- därdig 009/7

gö: gökyüzü [Tü.]

g.+ ä 012/15

göbäk: göbek [Tü.]

g.+ di 003/5

goca: yaşlı [Tü.]

g. 008/19

g.+ lar 008/32

gol: kol [Tü.]

g. 004/4

golbaqı: bileklik [Tü.]

g. 019/5, 010/4

gör -: görmek [Tü.]

g. 005/42, 022/5

g.- di 017/27

g.- din 006/100

g.- äciäm 022/7

g.- äg 022/2

g.- äh 022/3, 022/6

g.- ärdin 014/5

g.- ärdin 018/1

g.- ärlär 006/94, 006/96

g.- ärsän 012/3

g.- ärsän 006/79, 006/98, 007/3, 007/6, 008/10

g.- äsän 013/19

g.- miyäciäm 022/7

g.- sänär 006/91, 006/93

g.- sänmäz 006/83

g.- ürdün 016/4

g.- ürräm 018/6

g.- üsän 013/4, 013/5

g.- üsän 006/80, 006/81, 006/86, 006/87, 006/99, 008/4

göra: göre [Tü.]

g. 006/55, 006/64, 006/66, 022/6

görä: göre [Tü.]

g. 006/56, 006/63, 006/69

gorxu: korku [Tü.]

g.+ sunnan 009/8

goş -: bağlamak [Tü.]

g.- arlar 012/13

g.- arlār 012/4

götür -: götürmek [Tü.]

g.- ä 009/7

g.- älär 009/7

g.- ärdi 009/3

g.- ärdig 005/39

g.- ärdilär 007/9

g.- ärlär 012/5

g.- ärlär 006/94

g.- maqa 009/7

g.- rüg 013/17

g.- rügh 013/5

g.- üb 012/16, 012/20, 013/4, 013/7, 013/18

g.- üp 006/96

g.- ürlär 013/14

g.- ürlär 006/93

g.- üsän 006/89

goy -: koymak [Tü.]

g. 005/31, 006/57

g.- a 006/81, 006/89

g.- anda 006/89

g.- ar 006/79

g.- ardılar 019/8

g.- ardılār 016/1

g.- arduq 005/30, 009/7, 015/7, 011/1, 012/19, 012/20, 015/7, 019/2, 019/3

g.- arlar 006/81, 006/83, 006/92, 006/93, 006/95, 006/97, 008/6, 008/14, 008/30, 012/17, 012/14, 012/15, 012/17, 013/7

g.- aruq 013/4

g.- asān 014/7

g.- ärdi 009/4

g.- ärdiq 009/3

g.- lar 008/32

g.- mazdı 009/7

g.- mıyasan 014/7

g.- mur 006/102, 006/104, 006/105

g.- musan 007/12

g.- p 013/7

g.- r 006/105

g.- rlar 006/80, 006/88

g.- rux 013/1

g.- san 013/18, 014/7

g.- san 006/29

g.- sān 014/7

g.- seydilar 009/7

göy: mavi [Tü.]

g. 008/20

göyçäh: güzel [Tü.]

g. 008/6

goyn: koyun [Tü.]

g.+ i 007/7

goyr -: kavurmak [Tü.]

g.- annan 013/17

g.- ruq 013/15, 013/17

goyun: koyun [Tü.]

g. 006/7

g.+ ä 006/34

g.+ ı 006/53

g.+ ınki 006/40

g.+ lar 006/64

g.+ ların 006/53

g.+ larnan 006/62

g.+ nan 006/51, 006/55

g.+ un 006/30, 006/47, 006/55

g.+ unki 006/30

g.+ unkuları 006/44

g.+ unkun 006/45

g.+ un 006/5

göyündürüq: boyunduruk [Tü.]

g.+ nan 005/11

göz: göz [Tü.]

g. 004/4

g.+ lärin 007/7

g.+ üm 009/12

güc: zor [Tü.]

g.+ nän 008/4

Güärçin: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

G.+ idi 007/13

güärçin: güverçin [Tü.]

g. 006/70

g.+ in 006/80

gül -: gülmek [Tü.]

g.- mäliyā̄ 001/22

gül: çiçek [Fa.]

g. 012/10

g.+ läri 008/17

gulaq: kulak [Tü.]

g. 022/1, 022/2, 022/3, 022/5

Gülbäs: özel kız adı [Fa.]

G. 001/13

Gülişan: özel kız adı [Fa.]

G. 001/12

Güloqlan: özel erkek adı [Fa.+ Tü.]

G. 001/4

gümüş: gümüş [Tü.]

g.+ di 017/14

g.+ ü 017/15

gün: gün [Tü.]

g. 022/3

g.+ dä 006/37, 006/98, 007/5

g.+ i 022/1

g.+ ün 006/93

Gündoqan: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

G.+ idi 007/13

guri -: kurumak [Tü.]

g.- ıyardı 011/3

g.- yr 006/32, 013/7

gurşax sallama: Azerbaycan Türkleri arasında yapılan bir gelenek adı [Tü.]

g. 016/3, 016/4

guş: kuş [Tü.]

g. 017/18

g.+ a 017/17

gutar -: bitirmek [Tü.]

g.- ancax 021/7

g.- dı 006/104, 012/1

g.- ır 012/1

guyı: kuyu [Tü.]

g. 017/7, 017/8

guzi: kuzu [Tü.]

g. 006/6

guzu: kuzu [Tü.]

g.+ lux 006/46
g.+ luxda 006/47
g.+ nunkudı 006/46
g.+ nunkuna 006/46
Hacı: Hacı, lakap [Ar.]
H. 021/5
H.- Baba 020/4
H.- Äli 020/4
hacıleyläg: leylek [Ar.+ Fa.]
h. 006/74
h. +di 006/81
hamar: yolu düzleştirmek [Ar.]
h. 012/5
hami: herkes [Fa.]
h. 001/2, 007/9, 008/33, 012/11
h.+ si 001/11, 007/3, 007/8, 014/7
h.+ sina 006/17, 006/19
h.+ sinnan 006/54
h.+ sinin 006/101, 008/14
h.+ sin 013/7
hammi: herkes [Fa.]
h. 007/16, 009/9
h.+ si 006/82, 013/7
h.+ sin 006/105
h.+ sinin 008/30, 008/39
h.+ miz 005/26, 019/7
hansi: hangisi [Tü.]
h. 006/32, 006/93, 006/100
h.+ di 006/100
h.+ n 006/91, 006/94
h.+ nin 006/91

haq: hak [Ar.]

h. 017/20, 017/21

hara: nere [Tü.]

h. 006/102

Hatäm: özel erkek adı [Ar.]

H. 020/4

hä: evet [Tü.]

h. 003/3, 005/33, 006/33, 006/83, 006/96, 008/34, 012/8, 019/8,022/5

hebilä: o kadar [Tü.]

h. 005/32

heç: hiç [Fa.]

h. 006/52

häftä: hafta [Fa.]

h. 006/100, 006/92, 006/95, 006/96, 006/97

h.+ dän 006/93, 006/98

helä: öyle [Tü.]

h. 006/43

h. +di 006/81

h.+ nçi 013/14, 014/6

h.+ nçiläri 001/1

h.+ ydi 012/17, 019/3

hälä: hele [Tü.]

h. 005/42, 013/18

häm: hem [Fa.]

h. 006/37, 006/61, 013/16

h. +i 015/6

hämäşä: her zaman [Fa.]

h. 006/63

hämmäşä: her zaman [Fa.]

h. 006/62, 006/83, 006/89, 008/37

här: her [Fa.]

h. 006/55, 006/70, 007/6, 008/20, 021/3
h.- käs 008/2
h.- nä 006/48, 006/76, 006/89, 008/2
h.- yer 006/62
h.- yerdä 006/62, 006/64, 006/83
h.- kim här-kimi tütseydi 009/15
h.- kim tapannan 009/7
h.- moqe däyseydi 009/4
h.- moqe däysäydi 009/4
h.- nä dä 013/1
h.- nä desä 022/7
h.- nä göyseydilar 009/7
h.- nä olseydi 016/4
här kim: her kim [Fa.+ Tü.]
h.+ i 009/15
här nä: her ne [Fa.+ Tü.]
h.+ yin üstündä 013/1
härä: her kes [Fa.+ Tr.]
h. 007/9
h. +si 006/80
h. +sinin 009/8
här käs: her kes [Fa.]
h. 007/9
heş: hiç [Fa.]
h. 006/52, 006/62, 008/15, 021/9
h.- moqe 006/65
hesab: hesap [Ar.]
h. 007/7
Häsänbari: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]
H.+ ydi 007/10
heşnä: hiçbir şey [Fa.+ Tü.]

h. 006/94

häva: hava [Ar.]

h. 012/12

häväng: havan [Fa.]

h. 009/4

heyvan: hayvan [Ar.]

h.+ ı 012/15

h.+ ın 011/2

h.+ lardan 006/106

h.+ lardandi 006/53

İbrahim: özel erkek adı [Ar.]

İ. 001/16

iç: iç [Tü.]

i.+ indä 006/93

i.+ innän 002/18

i.+ inä 005/29, 015/6, 013/6, 013/19, 013/17

i.+ in 011/3

i.+ indä 013/4, 013/8

i.+ indä 013/18, 017/25

i.+ inä 011/1, 012/20, 013/3, 013/16, 013/17, 013/18, 013/19, 014/2, 014/7, 019/8

iç -: içmek [Tü.]

i.- ä 006/64

i.- är 006/64

i.- ärdüg 005/29, 005/31, 005/32

i.- mäz 006/65

içäri: içeri [Tü.]

i.+ däki 003/1

idä: ide [Tü.]

i. 016/3

i.+ dän 016/3

iki: iki [Tü.]

i. 005/11, 006/39, 006/40, 006/78, 006/79, 006/80, 006/81, 006/96, 007/5, 007/6, 007/7, 007/9, 008/4, 009/2, 012/13, 012/14, 013/19, 021/2

il: yıl [Tü.]

i. 006/2, 006/78, 013/14

i.+ dän 006/88

i. +läri 022/7

indi: şimdi [Tü.]

i. 006/106, 006/48, 006/67, 008/7, 012/17, 013/4, 015/8, 022/6

i.+ ki 006/88

inä: ine [Tü.]

i.+ in 006/47, 006/51

inäg: inek [Tü.]

i. 006/4

i.+ i 007/8

inäh: inek [Tü.]

i. 006/38

i.+ dän 013/1

i.+ di 006/43

inäy: inek [Tü.]

i.+ ä 006/35

i.+ in 006/1

ip: ip [Tü.]

i.+ tän 008/25

Irdımıssı: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

I.+ ydı 007/10

irmi: yirmi [Tü.]

i. 014/5

iş: iş [Tü.]

i.+ i 022/7

i.+ lärimiz 022/7

ısdada -: ıslatmak [Tü.]

ı.- san 013/19

işläd -: işletmek [Tü.]

i.- irlär 013/14

Issı ot täräsi: bitki adı [Tü.]

I. 002/1

istä -: istemek [Tü.]

i.- mir 005/37

i.- ärdi 018/1

i.- sän 014/3

i.- yrlär 001/21

iste -: istemek [Tü.]

i.- yrlär 006/35

isti -: istemek [Tü.]

i.- yäsän 013/8, 013/13, 014/4

i.- yäg 013/2

ıstı: sıcak [Tü.]

ı. 008/40

istifade: kullanmak [Fa.]

i. 013/9

istikan: bardak [Rus.]

i. 005/32, 005/33, 013/19

i.+ dı 005/33

i.+ nan 005/39

it: köpek [Tü.]

i. 006/54, 021/3

i.+ i 006/61

it -: kaybetmek [Tü.]

i.- iriräm 007/12

it-: itmek [Tü.]

i. -ti 012/9

kahı: marul [Fa.]

K. 002/12

K.+ ydı 002/12

kamfa: yün iplik [Fa.]

k. 008/25, 008/41

k.+ dı 008/36

k.+ lardan 008/32

k.+ ları 008/23

k.+ ilärdi 008/32

kanfa: yün iplik [Fa.]

k. 008/13

kāsa: kāse [Fa.]

k. 005/33

k.+ dı 005/33

kavar: bir bitki adı [?]

k. 005/28

ke: ki [Fa.]

k. 005/42, 006/4, 006/100, 006/104, 006/18, 006/24, 006/32, 006/68, 006/78, 006/81, 006/82, 006/83, 006/84, 006/86, 006/93, 006/95, 007/9, 008/2, 008/16, 008/17, 008/21, 008/31, 008/33, 008/41, 009/4, 009/7, 012/1, 012/8, 012/12, 012/13, 013/1, 013/11, 013/18, 014/7, 018/3

keç -: geçmek [Tü.]

k.- ännän 007/10

k.- ännän 006/96

k.- är 006/95

k.- ti 006/100

keçi: keçi [Tü.]

k. 006/49, 006/55, 006/61, 006/63, 017/8, 017/9

k.+ nin 006/48

k.+ ninkin 006/16

kähligoti: kekik [Tü.]

k.- 002/1, 002/10, 002/15, 013/15, 013/16, 013/17

Kälbai: İnsanlara özgü kullanılan lakap [Fa.]

K.- 022/5

Käläcoş: yemek adı [?]

K. 013/10, 013/12, 013/16, 013/18

K.+ ın içinä 013/18

K.+ u 013/15

K.+ u 013/17

Käläg: baykuş yuvası [?]

k. 006/83

k.+ lärdä 006/83

kälämä: kelime [Ar.]

k.+ ni 022/6

känd: köy [Tü.]

k.+ ä 021/3

k.+ imizdä 007/1

k.+ in 011/4

k. 007/7

kärä: tereyağı [Fa.]

k. 013/4

k.+ sin 013/5, 013/13

kärmä: yakılış için ezilen ve kurutulan hayvan dışkısı [?]

k.+ i 011/1

keş-: geçmek [Tü.]

k. 021/4, 021/5

käs -: kesmek [Tü.]

k.- irlär 006/32

käs: kimse [Tü.]

här- k. 008/2

k.+ tän 016/3

käşki: keşki [Fa.]

k. 013/8

käşk-i badimcan: Yemek adı [Fa.]

k.+ a 013/9

keşniş: kişniş, bitki [Fa.]

k. 013/19

k.+ tän 005/28

kät: köy [Tü.]

k.+ dä 001/2, 001/23, 007/7, 011/3

K.+ dä 011/1

k.+ dän 021/3

k.+ tä 002/5, 019/3

kätä: pirinç pilavi [Fa.]

k. 013/18, 014/7

k.+ di 014/7

ki: ki [Fa.]

k. 005/1, 005/34, 005/37, 005/42, 007/12, 012/9, 012/12, 013/1, 013/13, 013/19, 016/3, 018/1

Kiçixan: özel erkek adı [Tü.]

K. 001/1

kilit: kilit [R.]

k. 017/22

k.+ li 017/21

kilo: kilo [Fra.]

k. 006/37, 006/38, 006/40, 013/4, 013/19, 014/5

kim: kim [Tü.]

k. 001/10, 006/35, 020/1, 020/4

k.+ di 009/13

k.+ i 008/40, 011/3, 013/6, 013/18, 015/4, 015/5

kiprig: kirpik [Tü.]

k.+ di 004/3

kirbit: kibrit [R.]

k.+ i 011/3

kirpi: kirpi [Tü.]

k. 006/57

kisä: kese [Ar.]

k. 015/7

k.+ dän 013/7

kişi: erkek [Tü.]

k. 005/40

k.+ lär 012/12, 012/15

k.+ lärinin 008/25

k.+ lärin 008/34

kişmiş: kuru üzüm [Fa.]

k.+ dän 016/3, 019/2

Kökäb: özel kız adı [Ar.]

K. 001/18

köşän: ova [Tü.]

k.+ ä 005/8

kot: ceket [İng.]

k. 008/23, 008/27

köynäh: gömlek [Tü.]

k. 008/5

k.+ lig 019/6

Küftä: yemek adı [Fa.]

K.+ yä 002/10

Kürdädeh: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

K.+ iydi 007/13

kürsi: kışın evi sıcak tutmak için sehpanın altında soba yakılır ve üstüne yorgan seriler ve halk yorganın etrafında toplanır [Ar.]

k.+ mizi 005/24

k.+ nin 005/24, 005/26

Kürüli: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

K.+ ydi 007/10

kürüşnä: tarım ürünü [Tü.]

k. 012/9

küs -: küsmek [Tü.]

k.- di 007/14

kutah: kısa [Fa.]

k. 009/2

lahın: tarımda kullanılan bir alet [?]

l.+ nan 005/12

lap: çok [?]

l. 006/71, 008/5, 014/3

Layı: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

L.+ dı 007/13

lebas: elbise [Fa.]

l. 008/3

l.+ i 008/41, 008/34

l.+ ları 008/24, 008/25, 008/36

l.+ larımız 008/1

läbädārī: şapka [Fa.]

l. 008/31

leçäg: leçek, beyaz tülbent, kadın baş örtüsü [Tü.]

l. 008/21

läc: inat [Fa.]

l. 018/1

leh: ezmek [Fa.]

l. 013/8

läpe: sarı renkte bir bakliyat [Fa.]

l.+ ynän 013/18

läpä: sarı renkte bir bakliyat [Fa.]

l. 013/18

läq: gevşek [Fa.]

l. 006/96

l.+ läri 006/96

lunä: yuva [Fa.]

l. 006/77, 006/81

l.+ di 006/77

mal: mal [Tü.]

m.+ inan 006/55

m.+ in 006/1, 006/36, 006/37

m.+ inki 006/32, 006/33

m.+ inkin 006/41

m.+ larin 006/36

mama: anne [Fa.]

m.+ m 004/6

maşin: alet [Fra.]

m. 006/24, 012/13

m.- dästi 006/23

m.+ da 012/17

m.+ di 006/23

m.+ i 006/88

m.+ in? 006/22

m.+ lari 006/21

m.+ larında 012/17

m.+ nan 006/21, 012/12

m.+ nän 006/28

mädä: mide [Fa.]

m.+ di 003/4

mädrisä: okul [Ar.]

m.+ (i)yä 008/39

Mehr: Güneş takviminin 7.ayı [Fa.]

M. 012/3

M.+ in 012/3

mälaqä: kepçe [Fa.]

m. 005/37

m.+ dı 005/36

m.+ ni 005/37

män: ben [Tü.]

m. 006/26, 006/50, 006/57, 007/12, 017/6, 018/4, 018/6, 021/4, 021/7, 022/3, 022/7, 021/3, 021/6, 021/9

m.+ ä 017/16, 017/18

m.+ i 017/5, 017/27

m.+ im 007/9, 001/19, 020/4, 021/3, 021/4

märci: mercimek [Fa.]

m. 012/9

m.+ lär 012/10

m.+ ni 012/9

Märzä: bitki adı [Fa.]

M. 002/10

M.+ ni 002/9

Mäşä: İnsanlara özgü kullanılan lakap [Fa.]

M.- Mustäqim 021/4, 021/5

mäsälän: mesela [Ar.]

m. 001/3, 002/14, 005/28, 005/31, 005/34, 006/4, 006/100, 006/103, 006/104, 006/15, 006/31, 006/32, 006/36, 006/37, 006/38, 006/40, 006/44, 006/46, 006/52, 006/53, 006/54, 006/55, 006/56, 006/57, 006/61, 006/63, 006/64, 006/68, 006/80, 006/81, 006/82, 006/83, 006/84, 006/88, 006/89, 006/93, 007/3, 007/7, 007/8, 008/2, 008/3, 008/4, 008/6, 008/7,008/13, 008/14, 008/15, 008/17, 008/19, 008/20, 008/23, 008/24, 008/28, 008/31, 008/35, 008/39, 008/40, 008/41, 012/2, 012/4, 012/5, 012/6, 012/7, 012/8, 012/9, 012/11, 012/12, 012/14, 012/15, 012/17, 012/18, 012/19, 013/3, 013/4, 013/5, 013/6, 013/7, 013/15, 013/18, 014/5, 014/6, 015/7, 016/2, 016/4, 018/3, 019/4, 019/5, 019/8, 022/1, 022/2, 022/6, 022/7

mäsälätin: mesela [Ar.]

m. 002/12, 012/9, 002/16, 005/28, 016/4

metir: metre [Fra.]

m.+ dän 008/3

metr: metre [Fra.]

m. 009/2

mävad: malzeme [Ar.]

m.+ di 006/35

mäxmäl: kadife [Ar.]

m. 008/23

mäxsus: özel [Ar.]

m. 006/21, 006/46, 008/8, 008/16, 013/4

m.+ dı 008/1

meymun: maymun [Ar.]

m. 017/25

mā̃ymun: maymun [Ar.]

m.+ un 017/26

mın -: binmek [Tü.]

m.- dı 009/14

m.- ärdi 009/15

Mina: özel kız adı [Fa.]

M. 022/6

Mirzarähimli: Erdebil ilçesinde, Darabad köyünde yaşayan bir boy adı [Ar.]

M. 007/2

mod: moda [Fra.]

m.+ iydi 001/2

mohkäm: sert [Ar.]

m. 009/4, 009/8

molla: hoca [Fa.]

m. 009/11

moqe: zaman [Ar.]

m. 006/62, 006/65, 006/101,007/6, 007/8, 008/15, 019/3

m. +dä 006/96

m.+ äçän 006/101

movazebät: dikkat etmek [Ar.]

m.+ lix 006/102

mu: bu, zamir [Tü.]

m.+ na 009/4

m.+ nı 009/4, 012/5, 012/11, 012/16, 020/3

m.+ nun 014/7

Mursäl: özel erkek adı [Ar.]

M. 021/5

Müsälla: özel erkek adı [Ar.]

M. 001/9

Mustäqim: özel erkek adı [Ar.]

M. 001/1, 001/9

Naqayrardin: ne yaptın? [Tü.]

n. 005/1

nāzik: ince [Fa.]

n. 008/27

nä: ne? [Tü.]

n. 001/16, 002/17, 005/40, 006/5, 006/15, 006/17, 006/50, 006/55, 007/8, 012/2, 015/1, 015/7, 021/9, 022/2, 022/5, 022/6

här- n. 006/48, 006/76, 006/89, 008/2

n.- qädä 006/82

n.+ cur 013/18

n.+ di 001/16, 002/8, 006/22, 006/57, 006/74, 008/40, 012/2

n.+ iydi 001/6

n.+ lär 013/1

n.+ mänä 002/4, 002/14

n.+ mänädi 002/16

n.+ mänäydi 002/3

n.+ mänä 012/12

n.+ mäneynän 021/3

n.+ mänädi 001/15, 005/14

n.+ mänädi 016/4
n.+ tär 013/17
n.+ yinkin 006/14
n.+ ynän 005/1, 005/5, 006/20
necä: nasıl [Tü.]
n. 014/7
neçä: ne kadar [Tü.]
n. 007/1, 009/7
nädän: neden [Tü.]
n.+ di 006/35
näfär: kişi [Ar.]
n. 007/3, 009/7, 016/3, 021/3
näft: petrol [Fa.]
n. 011/3
nehrä: yayık [Fa.]
n. 013/3
n.+ di 013/4
nälbäki: fincan tabağı [Ar.]
n. 005/33
n.+ di 005/33
n.+ miz 005/32
Näna: nane [Ar.]
N. 002/1, 002/15
nänä: anne [Fa.]
n. 009/11
n.+ läri 006/101
n.+ miydi 001/19
n. +m 001/19
näqş: nakış [Ar.]
n. 008/6
näx: ip [Fa.]

n. 008/41
niyä: neden [Tü.]
n. 007/9, 020/3
niyät: niyet [Fa.]
n. 022/1, 022/6
nobät: sıra [Fa.]
n.+ ä 005/19
n.+ i 009/8
noxod: nohut [Fa.]
n. 013/19, 016/3
n.+ u 013/19
n.+ un 013/19
noxud: nohut [Fa.]
n. 012/12
o : zamir [Tü.]
001/16, 002/16, 005/3, 005/21, 005/26, 005/27, 005/28, 005/31, 005/33, 005/39, 006/2, 006/4, 006/6, 006/18, 006/21, 006/31, 006/32, 006/33, 006/35, 006/36, 006/40, 006/41, 006/47, 006/48, 006/51, 006/52, 006/53, 006/54, 006/56, 006/57, 006/60, 006/62, 006/64, 006/65, 006/66, 006/67, 006/70, 006/71, 006/89, 006/77, 006/81, 006/83, 006/86, 006/90, 006/91, 006/92, 006/93, 006/96, 006/97, 006/98, 006/82, 006/85, 006/101, 006/104, 006/105, 007/3, 007/8, 007/9, 008/9, 008/12, 008/14, 008/17, 008/18, 008/19, 008/23, 008/27, 008/31, 008/32, 008/34, 008/39, , 007/5, 007/10, 007/13, 008/4, 008/6, 006/64, 006/66, 006/69, 006/83, 008/3, 008/11, 008/17, 008/21, 008/31, 006/89, 006/7, 006/9, 006/29, 006/30, 006/32, 006/96, 009/2, 009/3, 009/4, 009/7, 009/8, 009/9, 009/11, 009/13, 008/11, 008/12, 008/22, 008/23, 008/12, 008/18, 008/22, 008/32, 008/33, 008/29, 008/30, 008/37, 008/39, 008/4, , 008/7, 008/10, 008/11, 008/14, 008/15, 008/17, 008/19, 008/21, 008/27, 009/14, 011/3, 011/4, 012/2, 012/5, 012/9, 012/12, 012/15, 012/19, 013/1, 013/4, 013/7, 013/8, 013/11, 013/12, 013/13, 013/14, 013/16, 013/17, 013/18, 013/19, 014/2, 014/3, 014/5, 015/1, 015/5, 015/7, 013/17, 013/18, 013/19, 014/7, 015/5, 022/6, 013/4, 013/5, 013/7, 013/8, 013/12, 013/14, 013/17, 013/18, 013/19, 013/7, 013/8, 013/9, 013/14, 013/18, 013/19, 014/5, 015/6, 015/7, 014/2, 014/7,

015/7, 016/3, 016/4, 018/5, 019/2, 019/3, 019/5, 016/3, 016/4, 019/4, 021/3, 021/7, 021/8, 022/2, 022/5, 022/6, 019/6, 022/5, 022/6, 022/7

o.+ birsi 001/6, 006/106, 006/57, 009/12

o.+ cur 013/13

o.+ curdı 006/105

o.+ dı 006/33, 008/41, 013/1

o.+ lar 006/100, 006/76, 006/81, 006/88, 006/89, 007/3, 008/29, 013/19, 016/3, 018/3

o.+ lardan 008/41, 008/28, 013/14

o.+ ları 006/94, 006/96, 008/40, 013/7, 013/19, 019/8

o.+ ların 006/100, 006/31, 006/83, 006/89, 008/29, 008/30, 009/8

o.+ larınkından 006/47

o.+ lari 006/43

o.+ larin 006/21

o.+ larnan 006/35

o.+ na 002/17, 006/25, 006/32, 006/33, 006/35, 006/55, 006/57, 006/63, 011/3, 013/7, 013/13, 013/18, 015/7

o.+ nā 013/3

o.+ na sarı 006/103

o.+ nda 006/32

o.+ nı 005/12, 006/21, 006/27, 006/28, 006/32, 006/33, 006/34, 006/35, 009/2, 009/3, 009/7, 009/8, 012/3, 012/8, 012/14, 012/16, 013/4

o.+ nın 006/35, 006/38, 006/50, 006/51, 006/52, 006/91, 011/3, 013/2, 013/8

o.+ nınki 006/67

o.+ ni 006/19, 006/27

o.+ nlar 006/88, 008/17

o.+ nlara 019/7

o.+ nları 008/8

o.+ nların 008/36, 018/1

o.+ nnan 001/11, 001/13, 001/15, 001/16, 001/19, 001/21, 003/4, 003/5, 002/2, 002/9, 002/10, 002/14, 005/12, 005/19, 005/20, 005/25, 009/2, 009/3, 009/4, 009/11, 009/5, 013/7, 013/11, 013/13, 019/6, 022/2, 022/4, 022/5012/8, 012/11, 012/14, 013/3,

o.+ nnān 002/3, 002/4
o.+ nu 004/6, 006/28, 006/44, 006/55, 006/57, 006/66, 008/19, 008/40, 013/14, 013/17, 013/18, 014/6, 015/7, 016/5, 019/8
o.+ nun 002/8, 006/10, 006/104, 006/69, 006/93, 006/98, 008/6, 008/7, 009/7, 011/1, 012/14, 013/2, 013/4, 013/5, 013/11, 013/16, 022/1
o.+ ra 006/29, 006/35, 009/3, 009/7
o.+ rasın 006/26
o.+ rda 001/15, 006/45, 006/57, 006/62, 006/79, 012/6, 019/7, 021/6
o.+ rdan 007/10, 015/5, 015/6, 016/3, 019/1
o: ve [Fa.]
o. 006/36, 008/27
ōdun: odun [Tü.]
ō.+ a 017/12
öküz: öküz [Tü.]
ö. 006/4, 012/4
ö.- 020/1
ö.+ di 006/43
ö.+ ä 005/11
ö.+ i 007/8
ö. +ü 012/13
ol -: olmak [Tü.]
o.- a 006/100, 006/32, 006/64, 006/82, 006/90, 008/7, 008/14, 008/19, 008/26, 008/30, 008/37, 008/39, 008/40, 008/41, 014/2, 014/3, 014/4
o.- ā 006/91, 008/39, 013/15, 013/19
o.- an 006/45
o.- anda 007/16
o.- anda 009/11
o.- annan 012/5, 012/15
o.- ar 006/51, 006/57, 006/58, 006/61, 006/76, 006/80, 006/83, 006/94, 006/96, 006/97, 008/12, 008/17, 008/19, 008/23, 008/25, 008/29, 008/35, 008/40, 012/3, 012/6, 012/7, 012/9, 012/14, 013/16, 016/3, 022/4

o.- ardı 009/2, 009/4, 009/7, 009/11, 012/19, 015/7
o.- ardiye 002/5
o.- arı 012/10
o.- di 006/96
o.- dı 007/6
o.- eydi 009/4
o.- ır 006/40, 013/5
o.- luqx 005/26
o.- masın 019/8
o.- maya 014/6
o.- maz 013/14
o.- mıya 008/16
o.- mur 008/23, 013/5
o.- sa 006/3, 006/4, 006/7, 006/8, 006/13, 006/79, 013/19
o.- saydı 009/7
o.- sayidi 005/28
här-nä o.- seydi 016/4
o.- sun 014/3, 022/7
o.- up 006/96, 007/16
o.- ur 002/17, 003/1, 006/32, 006/44, 006/45, 006/56, 006/57, 006/58, 006/61, 006/68, 006/69, 006/70, 006/71, 006/72, 006/83, 008/17, 008/20, 008/21, 008/23, 012/12, 013/4, 013/6, 013/16, 013/18, 014/7
o.- ūr 008/7, 008/21
aq-kärä o.- ur 013/13
o.- urdux 009/1
ōl -: olmak [Tü.]
ō.- a 006/62
ō.- ā 006/35
ō.- ardi 006/19, 009/8
ō.- dı 012/1
öl -: ölmek [Tü.]

ö.- ärdi 007/8
ölç -: ölçmek [Tü.]
ö.- ürdi 022/5
omba: kalça [Tü.]
o. 003/6, 003/8
on: on [Tü.]
o. 006/37, 006/80, 006/87, 006/99
o.+ a 022/6
o.+ ı 011/3, 012/14
o.+ u 013/17
on beş: on beş [Tü.]
o. 006/99
on iki: on iki [Tü.]
o. 006/80
oqlan: oğlan [Tü.]
o. 008/37, 018/4
o.+ ın 018/2
oraq: orak [Tü.]
o. 012/8
o.+ ınän 012/8
o.+ nan 006/33
orax: orak [Tü.]
o. 005/15, 006/27, 006/33
o.+ di 006/33
o.+ nan 005/15
Ordibeheşt: Güneş takviminin 2. ayı [Fa.]
O.+ dä 012/9
O.+ in, 012/12
ört -: örtmek [Tü.]
ö.- är 008/19
ö.- ärlär 008/19

ö.- mäzlär 008/19

ö.- ürlär 008/22

ot -: otlamak [Tü.]

o.- arıpsan 007/9

o.- deyb 007/7

o.- lamışdı 007/8

otu -: oturmak [Tü.]

o.- muşduq 022/3

otur -: oturmak [Tü.]

o.- ar 012/14

o.- ardı 016/5

o.- arduq 019/7

o.- arux 005/24

otuz: otuz [Tü.]

o. 014/5

oxı -: okumak [Tü.]

o.- yardı 018/1

o.- yardılar 017/1

o.- yardılar 018/1

oxu -: okumak [Tü.]

o.- yardılar 017/1

oy -: oymak [Tü.]

o.- aruq 013/17

oyn -: oynamak [Tü.]

o.- ar 017/11

o.- ardıq 009/5

o.- arduq 009/1

o.- ıyanda 009/1

oyn: oyun [Tü.]

o. +umuz 009/10

öz: kendi [Tü.]

ö. 006/89

ö.+ i 006/105, 016/5

ö.+ idä 006/79

ö.+ iynän 006/100

ö.+ in 006/66

ö.+ läri 006/89, 012/17, 022/6

ö.+ lärindän 008/6

ö.+ lärinä 006/77, 006/81, 012/18

ö.+ lärinnän 006/89

ö.+ lärinä 006/76

ö.+ lärin 008/4

ö.+ ünä 006/77, 006/81

ö.+ üğä 021/4, 021/5

ö.+ ümä 019/1

paiz: son bahar [Fa.]

P. 012/1

p.+ a 012/1

p.+ i 012/6

P.+ in 012/2

paltar: elbise [?]

p.+ ları 008/41

pambıq: pamuk [Fa.]

p. 008/41

papax: soğukta başa giyilen bir çeşit şapka, börk [Rus.]

p. 008/34

parça: kumaş [Fa.]

p. 008/28

p.+ dan 008/28

p.+ sı 008/14

partaxal: portakal [Fra.]

p. 016/3

pasgah: karakol [Fa.]
p. 007/5
p.+ da 007/5
paxla: bakla [Ar.]
p. 012/9
pay: pay [Tü.]
p. 019/2, 019/3
p.+ ıdı 019/4
p.+ ımızıydı 019/8
p.+ ınızın 019/8
pencäg: kot [?]
p. 008/29
pencäh: kot [?]
p. 008/29
pencäk: kot [?]
p. 008/11
pencäy: kot [?]
p. 008/23
pärände: kuş [Fa.]
p.+ lär 006/68
peymanä: ölçü [Fa.]
p. 013/19, 014/2
pıç: soba [Rus.]
p. 010/5
p.+ ımız 011/1
pıçaq: bıçak [Fa.]
p.+ ıdı 005/42
pıçax: bıçak [Fa.]
p. 005/42
pin: kepek [?]
p. 006/35

pis: kötü [Tü.]

p. 015/8

piş -: pişmek [Tü.]

p.- är 013/7

p.- ärdi 012/19, 012/20

p.- ib 013/19

p.- incän 013/18

p.- ir 013/1, 013/18, 013/19

p.- irännän 005/21

p.- irär 005/20

p.- irärdilär 014/5

p.- irärdüg 012/19, 015/7, 019/2

p.- irärlär 014/1, 014/6

p.- irärux 013/1

p.- irärüg 013/12

p.- iräsän 013/8, 013/19

p.- ireydüg 014/5

p.- irirlär 013/10, 013/18

p.- irisän 013/19

p.- irrüg 013/12, 013/17

p.- irsän 013/1

p.- mäz 013/19

p.- irännän 013/7

pişih: kedi [Tü.]

p. 006/103

podenis: tepsi [Rus.]

p.+ ä 019/8

p.+ imizin 019/8

potā: manda yavrusu [Tü.]

p. 006/12

pul: para [Fa.]

p. 007/5, 008/7, 012/19, 019/2, 016/4

p.+ dan 016/3

qabaq: ön [Tü.]

q.+ ınā 008/7

q.+ ina 006/36

q.+ ına 006/93

q.+ ın 008/6, 008/8

q.+ ında 006/93

qablama: tencere [Tü.]

q.+ da 012/19, 013/18

q.+ ya 012/19, 013/18

qablämä: tencere [Tü.]

q.+ dä 012/19

qafain: pulluk [Fa.]

q.+ nan 005/12

qal -: kalmak [Tü.]

q.- xir 006/103

qalaq: hayvan dışkısının kurutulmuşu [?]

q. 011/3

q.+ ın 011/3

Qalep: özel erkek adı [Ar.]

Q. 001/10

qalxız -: kaldırmak [Tü.]

q.- ardıq 009/2

qapı: kapı [Tü.]

q.+ sı 017/21

q.+ sın 017/20

qar: kar [Tü.]

q.+ dı 008/38

qara: kara [Tü.]

q. 008/6, 008/14, 008/17, 008/19

qaraciār: karaciğer [Tü.+ Fa.]

q. 003/1

qarandiriq: karanlık [Tü.]

q. 006/45

qardaş: kardeş [Tü.]

q.+ dilarā 001/11

qarın: karın [Tü.]

q. 003/3

q.+ a 003/3

qarqa: karga [Tü.]

q. 006/82

q.+ dı 006/82

qaşıq: kaşık [Tü.]

q. 005/33

q.+ dı 005/33

qat -: katmak [Tü.]

q.- ırlar 006/32, 006/33

qatıq: yoğurt [Tü.]

q. 013/2, 013/3, 013/6

q.+ ınnan 013/2

qayış: kırbaç [Tü.]

q.- götdi oynardıq 009/5

q.+ ı 009/6

qaz -: kazmak [Tü.]

q.- ardıq 009/3

qädär: kadar [Ar.]

q. 007/8, 013/19

nä- q. 006/82

qädim: eski [Ar.]

q. 008/7, 008/27, 012/17, 014/5, 017/1, 018/1, 019/3

q.+ ki 001/14

qälbir: elek [Tü.]

q. 012/16

q.+ nän 012/16

qäläm: kalem [Ar.]

q. 017/13, 017/14

qälın: kalın [Tü.]

q. 008/23

Qämbär: özel erkek adı [Ar.]

q. 017/11, 017/12

qäşäh: güzel [Fa.]

q. 012/5, 012/14, 015/7

Qäşäm: özel erkek adı [Tü.]

Q. 021/1

qäşäng: güzel [Fa.]

q. 008/17, 013/2, 015/7

qessä: hikâye [Fa.]

q.+ sin 005/4

qäyd -: dönmek

q.- ar 014/7

qäymaq: kaymak [Tü.]

q. 013/2

qeymät: fiyat [Fa.]

q.+ i 007/7

qäyn -: kaynamak [Tü.]

q.- adarduq 012/18

q.- ar 013/7, 014/2

q.- eyncan 013/16

q.- iya 013/16, 013/17, 013/19

q.- iyanda 013/17

q.- iyännän 013/19

q.- ädärduqx 012/19

q.- ädiqdän 013/16
qäza: yemek [Ar.]
q. 006/62
q.+ ni 006/63
q.+ si 006/30
Qäzäyqi: bitki [Tü.]
Q. 002/1, 002/5
Q.+ in 002/6
qıç: bacak [Tü.]
q.+ dı 003/8
q.+ ı 007/4
qıqla -: sıçmak [Tü.]
q.- dı 017/28
qıran: para birimi [Fa.]
q. 007/7, 008/7
qıraq: kenar [Tü.]
q.+ a 021/3
qırmızı: kırmızı [Fa.]
q. 006/93, 008/15, 008/17, 008/20
qış: kış
q. 012/6
q.+ ä 008/37
q.+ larına 008/37
q.+ larına 012/18
qıymäki: et ezen [Tü.]
q. 005/41
q.+ yä 005/41
qız: kız [Tü.]
q. 008/37, 018/4, 018/6
q.+ ınkilar 018/5
Qız Baba: özel erkek adı [Tü.]

Q. 020/1

Qızbäs: özel kız adı [Tü.+ Fa]

Q. 001/13

qızdır - : sıcak etmek [Tü.]

q.- ardı 011/4

qoç: koç [Tü.]

q. 006/8

qonaq: konuk [Tü.]

q.+ ıydım 021/9

qonax: konuk [Tü.]

q. 021/3

qonşı: komşu [Tü.]

q. 022/5

q.+ mız 015/1

Qoşnallı: Erdebil ilçesinde, Darabad köyünde yaşayan bir boy adı [Tü.]

Q. 007/2

Q.+ nın 007/3

qoy -: koymak [Tü.]

q.- annan 005/26

q.- ardıq 005/6

q.- ārduq 005/28

q.- ārduq 005/28

q.- arlar 005/19, 008/6

q.- āruq 005/27

q.- arux 005/27

Qoynqulaqi: bitki [Tü.]

Q.- 002/2

qulaq: kulak [Tü.]

q. 004/4, 022/5

qumar: kumar [Fa.]

q. 021/1

qur -: kurmak [Tü.]

q.- arduq 011/3

q.- aruqx 005/24

qurban: kurban [Ar.]

q. 009/12

qurud: kurut [Tü.]

q.+ u 013/8

qürüşgä: su içmek için kullanılan metal bardak [Tü.]

q.+ ynän 005/32

q.+ yä 005/29, 005/31

qurut: kurut [Tü.]

q. 013/7, 013/8

Quşäpbäi: Çobançantası, bitki [Tü.]

Q. 002/3

quyruq: kuyruk [Tü.]

q.+ u 006/69

räh: renk [Fa.]

r. 008/14, 008/15

r.+ läri 008/20

räis: reis [Ar.]

r. 007/5

räng: renk [Fa.]

r. 008/14, 008/20

r.+ i 008/15, 008/19, 012/7, 012/11

r.+ läri 008/15, 012/11

räsm: gelenek [Fa.]

r. +di 014/5

rişä: kök [Fa.]

r.+ läridi 006/32

r.+ lärin 006/32

r.+ si 008/17

Rusiyä: Rusya
R.+ iydi 001/19
R. + dän 001/19
saat: saat [Ar.]
s. 012/14, 013/4
s. +a 013/19
sadä: basit [Ar.]
s. 008/19
s.+ lärinä 008/17
Sadıx: özel erkek adı [Ar.]
S. 001/7
sāf: temiz [Ar.]
s. 006/94, 013/14
Sahıp: özel kız adı [Ar.]
S. 001/19
sal -: salmak [Tü.]
s. 001/17, 007/14
s.- anda 016/2
s.- lamaya 016/3, 016/4
s.- lardılar 016/3
s.- larlar 005/12
s.- dılar 017/5
şal: şal [Fa.]
ş. 008/17, 008/22, 018/2, 018/4, 018/6
ş.+ lar 008/17
ş.+ ları 008/17
ş.+ läri 008/20
şalgärdän: şal [Fa.]
ş.+ läri 008/39
şalvar: pantolon [Fa.]
ş.+ i 008/27

şam: şam [Fa.]

ş. 014/6

saman: saman [Tü.]

s. 006/32, 012/14, 012/15

s.+ ı 012/15

sap: sap [Tü.]

s. 006/93

saq -: sağmak [Tü.]

s.- ırlar 006/39, 006/40

s.- ıruq 013/1

Sara: özel kız adı [?]

S.+ nın 022/5

sarar -: sararmak [Tü.]

s.- dı 012/11

s.- lar 012/7, 012/11

sarı: sarı [Tü.]

s. 006/103

s.- köh töküsän 014/7

s.- köh vururlar 013/13

s.- yaq tökürlär 013/13

sarı_yaq: sarı yağ

s.+ dı da 013/14

Sarıgül: özel kız adı [Tü.]

S. 001/12

sarımsax: sarmasık [Tü.]

S. 002/13

sat -: satmak [Tü.]

s.- ardılār 012/18

s.- arlar 012/17

s.- tıxların 012/17

Savad: özel erkek adı [Ar.]

S. 021/3

S.+ nan, 021/1

savaş: savaş [Tü.]

s.+ andā 007/3

s.- meyn 007/9

saxla -: saklamak [Tü.]

s.- mirlar 006/86

s.- rlär 006/61

s.- rlar 006/41, 006/42, 006/43, 006/53, 006/66

saxle -: saklamak [Tü.]

s.- yrlar 006/45, 006/47, 006/70, 006/86

s.- yrlär 006/55, 006/87

s.- yruq 006/68

s.- yrux 006/9, 006/55

saxsi: seramik [Tü.]

s. 005/31

s.+ danidi 005/31

säbzi: yeşillik [Fa.]

s. 013/19

s.+ si 013/19

s.+ sin 013/19

seft: sert [Fa.]

s. 014/3, 014/6

şähär: şehir [Fa.]

ş.+ dän 012/17

Şährivär: güneş takviminin 6. ayı [Fa.]

Ş. 012/1

Ş.+ ä 012/6

Ş.+ i 012/1

säkkiz: sekiz [Tü.]

s. 006/38

şälvar: pantolon [Fa.]

ş. 008/2

ş.+ ı 008/27

Sämi: özel erkek adı [?]

S. 001/8

sän: sen [Tü.]

s. 006/5, 007/9, 007/12

s.+ ä 005/31, 018/6, 021/8

s.+ i 018/6, 022/6

säp -: sepmek [Tü.]

s.- ärlär 012/5

s.- ärsän, 005/13

s.- ttim 017/17

şer: şiir [Ar.]

ş. 017/1

serçä: serçe [Tü.]

s. 006/68, 006/69

s.+ nin 006/80

Säreyn: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

S.+ di 007/13

şärif: atkı [Ar.]

ş. 008/39

ş.+ läri 008/39

säs: ses [Tü.]

s. 006/89

s.+ imiz 005/42

s.+ im 015/8

s.+ lärin 006/89

şeşniş: keşniş [Fa.]

Ş. 002/10

şey: şey [Tü.]

ş. 002/18, 006/67, 006/78, 008/6, 009/7, 013/1, 013/4, 019/4, 022/6

ş.+ in 006/35

ş.+ läri 013/12

Seyni: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

S.+ ydi 007/10

sıft: sert [Fa.]

s. 014/2, 014/3, 015/7

şikar: şikar [Fa.]

ş. 006/71

sın -: kırılmak [Tü.]

s.- ar 007/4

s.- ardı 007/7

s.- dırardılar 007/7

s.- dırardılar 007/7

Şingilä: Bir bitkinin toplanmasıyla uluşturulan süpürge [?]

Ş. 002/18

Sīrat: özel erkek adı [Ar.]

S. 001/7

şirni: tatlı [Fa.]

ş.+ dän 019/2

sırqa: küpe [Tü.]

s. 010/2, 019/1, 019/5

Sirxab: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Fa.]

S.+ di 007/13

şişä: şişe [Fa.]

ş.+ lärdä 013/14

ş.+ iyä 013/14

siyärci: çuval [Tü.]

s. 015/6

s.+ yä 015/6

Şiyx: lakap, şeyh [Ar.]

Ş.- Rähim 020/1, 020/4, 021/4

siz: siz [Tü.]

s. 006/42, 006/57, 012/3

Şokät: özel kız adı [Ar.]

Ş. 001/18

şol: gevşek [Tü.]

ş. 013/6, 013/19, 014/4, 014/6

ş. +dı 013/19

sonra: sonra [Tü.]

s. 006/6, 006/7, 006/88, 012/9

sopat daşi: oyun [Tü.]

s. 007/9

soqan: soğan [Tü.]

s. 005/27

s.+ ı 013/15, 013/17

şor: tuzlu [Fa.]

ş. 013/7, 013/16

ş.+ dan 013/8

ş.+ un 013/8

sora: sonra [Tü.]

s. 002/18, 003/4, 003/5, 005/13, 005/14, 005/15, 005/21, 005/24, 005/26, 006/4, 006/100, 006/27, 006/35, 006/48, 006/49, 006/85, 006/88, 006/93, 006/96, 007/10, 007/13, 009/7, 012/5, 012/10, 012/15, 012/16, 013/7, 013/16, 013/17, 015/7

sorx-elärüg sorx-eliyännän s. 013/15

Şorba: Et, nohut ve patatesin suda pişirilmesiyle yapılan bir yemek.

Ş. 005/38

sōruq: elek [?]

s. 005/17, 012/15

sorx_el -: kızartmek [Fa. +Tü.]

s.- ärüg sorx-eliyännän sora 013/15

sorx-elärüg s.- iyännän sora 013/15

soxra: sonra [Tü.]

s. 003/3, 006/13, 013/8, 013/19, 015/6

s. +na 003/6

s. +ıya 012/12

soy -: soymak [Tü.]

s.- ardı 014/6

soyuq: soğuk [Tü.]

s. 012/12

soyux: soğuk [Tü.]

s.+ dı 008/26, 008/36, 008/38

soyūx: soğuk [Tü.]

s.+ dı 008/27

söz: söz [Tü.]

s. 022/5

s.+ in 022/6

s.+ ün 022/1

su: su [Tü.]

s. 005/29, 005/30, 006/35, 006/64, 006/96, 013/3, 013/6, 013/13, 013/18

s.+ dan 006/65

s.+ yu 005/31

s.+ yun 014/7

s.+ yın 014/7

s.+ yu 013/7

s.+ yunnan 005/31

s.+ yunun 014/7

sub: sabah [Tü.]

s. 006/39, 006/40, 015/7

süfra: sofra [Fa.]

S. 005/27

Sulduz: özel erkek adı [Tü.]

S. 001/6

S.+ un 001/6

Sultan: özel kız adı [Ar.]

S. 001/15

süpür -: süpürmek [Tü.]

s.- rüg 002/17, 005/24

sür -: sürmek [Tü.]

s.- ärdigh 005/6

s.- ärdin 005/5

s.- ärdiqx 005/6

s.- ärsän 005/9

sürfa: sofra [Fa.]

s.+ nın 005/29

süt: süt [Tü.]

s. 006/35, 006/37, 006/38, 013/6, 014/2, 014/5, 014/7

s.+ i 006/35, 006/37, 006/51, 006/52, 013/1, 013/5

s.+ iycän 006/51

aşi-duqdı S.+ nän 014/1

s.+ ün 006/36, 006/37, 013/1

s.+ ünnän 013/1

s.+ ünä 013/4

Sütti pōlo: yemek adı [Tü.+ Fa.]

S. 014/7

Sütti aş : yemek adı [Tü.]

S.+ i da 014/2

s.- 014/1, 014/5, 014/6

süz -: süzmek [Tü.]

s.- ürlär 013/7

tabaq: tabak [Tü.]

t.+ a 015/7

tabax: tabak [Tü.]

T. 005/34

t.+ da 005/34

Talep: özel erkek adı [Ar.]

T. 001/10

tanı -: tanımak [Tü.]

t.- mıeydi 016/5

t.- ndı 006/100

t.- nmazdı 016/5

t.- nmeyp 006/100

tanä: tane [Fa.]

t. 007/3

tap -: bulmak [Tü.]

t.- annan 009/7

t.- ardılar 009/7

t.- sam 002/16

tarax: tarak [Tü.]

t. 008/10

t.+ nan 008/10

tat: ?

t. 017/16

t.+ a 017/15

taxtı: tahta [Fa.]

t.+ ya 006/29

tayfa: tayfa, boy [Ar.]

t. 007/3, 007/6, 021/2

t.+ danıydı 021/3

t.+ daydı 021/3

t.+ dı 007/2

t.+ dılar 007/2

t.+ lar 007/16

t.+ yuq 007/1

täbäqä: kat [Ar.]

t. 006/45

täh: dip [Fa.]

t. 014/2

t.+ i 014/7

Tehran: Tahrab [Fa.]

T.+ a 022/3, 022/5

T.+ ınkılara 013/2

T.+ nan 021/1

täk: tek [Fa.]

t. 007/6

Täkäsäqqali: bitki [Tü.]

T. 002/4

täki: gibi [Tü.]

t. 006/83, 006/88, 006/96, 008/2, 009/7, 013/2, 014/3

t.+ di 006/53

tämām: bütün [Ar.]

t. 008/7

tämiz: temiz [Ar.]

t.+ lärdug 012/18

t.+ liyärlär 012/16

Tändir: odunla yanan yemek pişirilen ocak, tandır [Ar.]

t. 016/2

t.+ dä 012/19

t.+ ä 005/23, 012/19

t.+ imizi 015/7

t.+ in 013/1

täpiş: keçi yavrusu [Tü.]

t. 006/48

täqribän: yaklaşık [Ar.]

t. 006/17, 006/40, 007/7, 008/24

Tärä: bitki [Fa.]

T. 002/11

t.+ dän 005/28

t.+ di 013/19

täräf: taraf [Ar.]

t.+ dän 021/3

t.+ ä 021/5

baş- t.+ i 006/91

tez: erken [Tü.]

t. 006/54, 013/19

täzdän: tekrardan [Tü.]

t. 006/30, 006/57, 006/95, 013/6, 013/8

täzä: taze [Fa.]

t. 006/88, 021/3

tik -: dikmek [Tü.]

t.- ärlär 008/3, 008/6, 008/8, 008/14

t.- irlär 008/22, 008/28

t.- dirirdilär 008/27, 008/28

Tir: güneş takviminin 4. ayı [Fa.]

T.+ dä 012/6

T.+ ä 012/6

T.+ äçäx 012/6

tiraxtur: traktör [Fa.]

t. 012/4

t.+ nan 012/4

tire: koyu [Fa.]

t. 008/15, 008/16

tiz: kesici [Fa.]

t. 012/9

töh -: dökmek [Tü.]

t.- din 013/16

t.- müşüg 013/6

tök -: dökmek [Tü.]

t. 014/3, 014/4

t.- äbilirlär 006/34

t.- ändä 013/3

t.- ärdilär 014/5, 015/5, 019/7

t.- ärdüg 005/29, 005/31, 005/38, 012/19, 011/3, 015/7, 019/2

t.- ärig 013/17

t.- ärlär 006/19, 012/13, 013/16, 013/19, 014/2

t.- ärüg 013/15, 013/17

t.- ärdüg 005/35

t.- ärugh 013/3

t.- äsän 013/9, 013/19

t.- irlär 006/35, 006/36

t.- isän 013/18, 014/7

t.- ülär 012/15, 014/7

t.- ülärdi 015/5

t.- ülärdilär 007/7

t.- ürlär 012/14, 013/14, 013/13

t.- üsän 013/4, 013/18, 013/19, 014/7

tölä: ineklerin tutulduğu yer [Ar.]

t. 006/42

t.+ dä 006/41, 006/42

topux: topuk [Tü.]

t. 003/8

toqli: koyunun yavrusu [Tü.]

t. 006/6

toraxay: turgay [Tü.]

t.+ ın 006/80

t.+ nän 006/69

t. 006/69

toxi -: dokumak [Tü.]

t.- yallar 008/26

t.- yarux 008/25

t.- ıyarlar 008/40

t.- ıyrlar 008/40

toxm: tohum [Fa.]

t.+ i 006/90, 006/91, 006/94

t.+ u 006/93

toxum: tohum [Fa.]

t. 012/10

t.+ ı 005/3, 005/8, 005/13, 012/3

t.+ un 005/2

toxunma: örme [Tü.]

t.+ lardan 008/35

toyoq: tavuk [Tü.]

t. 006/84, 006/102

t.+ un 006/92

toyuq: tavuk [Tü.]

t.+ un 006/99

t. 006/87

tüh: saç [Tü.]

t.+ di 004/1

t.+ läri 006/57

tukan: dükkan [Ar.]

T. +a 019/1

tülki: tilki [Tü.]

t. 006/57

tuman: etek [Tü.]

t. 008/3

t.+ ın 008/5

t.+ ına 017/28

t.+ ların 008/14
Türkäg: bitki [Tü.]
T. 002/14
Türki: Türkçe [Tü.]
T. 012/2
türp: turp [Fa.]
t. 005/28
tüş -: düşmek [Tü.]
t.- di 005/42
t.- äcäxe 015/8
t.- är 006/93
t.- mir 005/42
t.- ür 013/19
tustı: duman [Tü.]
t. 016/2
tut -: tutmak [Tü.]
t.- alar 008/39
t.- ardı 009/9
t.- ardılar 022/6, 022/7
t.- arlar 022/6
t.- tuqun 009/14
t.- urlar 006/29
uc: uç [Tü.]
u.+ una 016/4
üç: üç [Tü.]
ü. 002/10, 006/100, 006/78, 007/6, 009/7
ü.+ i 016/4
ü.+ in 008/4
ü.+ ümci 006/97, 006/98
uca: yüksek [Tü.]
u. 006/62, 006/82

un: un [Tü.]

u. 005/19, 006/35, 013/19, 015/6

u.+ ı 005/20, 005/34, 013/19

u.+ u 015/6

üräh: yürek [Tü.]

ü.+ di 003/2

uşaq: çocuk [Tü.]

u. 007/3, 007/9

u.+ ı 007/3, 008/37

u.+ ıynan 007/3

u.+ ın 007/9

u.+ lar 008/39, 009/6

u.+ larının 008/41

u.+ larınınki 008/35

u.+ lıxda 009/1

uşax: çocuk [Tü.]

u.+ di 006/48

u.+ lar 005/22, 017/1

u.+ ları 008/37

u.+ larından 006/102

u.+ larinin 001/2

u.+ ların 006/105

uşmaq: uçmak [Tü.]

u.+ a 017/19

üst: üst [Tü.]

ü.+ ä 005/24, 005/26, 006/89, 009/4, 012/14, 016/1, 021/1

ü.+ än 016/1

ü.+ ündä 006/101, 006/32, 006/44

ü.+ ündäydi 007/8

ü.+ ündän 008/11

ü.+ ünä 006/29

ü.+ ünnän 008/5, 008/7, 008/12, 008/29
ü.+ ündä 015/5
ü.+ ünä 013/18
ü.+ ündä 013/1, 013/2, 013/4
här-näyin ü.+ ündä 013/1
ü.+ ündän 008/22, 008/23
ü.+ ünä 013/18
uşu -: üşümek [Tü.]
u.- dum 017/2
ut -: kazanmak
u.- tı 009/4
üz: yüz [Tü.]
ü.+ ä 013/7
ü.+ ünäçän 013/18
uzaq: uzak [Tü.]
u.+ a 009/4
üzüg: yüzük [Tü.]
ü. 019/5
üzük: yüzük [Tü.]
ü. 010/1
uzun: uzun [Tü.]
u. 006/32, 008/3
u.+ dı 006/69
u.+ du 008/5
valla: vallahi [Ar.]
v. 022/5
van: koyunların tutulduğu yer [?]
v. 006/44
var: var [Tü.]
v. 001/22, 005/11, 006/21, 006/27, 006/28, 006/29, 006/32, 006/60, 006/80, 006/89, 006/91, 006/99, 008/17, 008/31, 008/32, 008/33, 013/4

v.+ di 001/15, 001/10

v.+ dı 006/18, 006/25, 006/57, 002/18, 006/35, 012/8, 013/11, 013/17

v.+ dılar 006/58

v.+ ıdı 006/80

v.+ ımış 006/93

v.+ iydi 005/27, 020/1, 022/7

v.+ iydiā 001/1

v.- ıydı 009/10, 011/1, 011/3, 012/17, 013/18, 015/1, 015/3, 015/5, 016/1

v.+ laridi 006/21

väl: düven taşı [Tü.]

v. 012/13, 012/14

v.+ i 012/15

v.+ nän 005/16

väli: ama [Ar.]

v. 006/104, 006/32, 006/35, 006/49, 006/79, 006/80, 008/20, 008/27, 018/3

väqti: vakit [Ar.]

v. 012/19

ver -: vermek [Tü.]

v.- di 017/16, 017/18

v.- dim 017/15

v.- ändä 006/35

v.- är 013/19

v.- ärdi 019/4

v.- ärdilär 008/27, 008/28, 014/6, 016/4, 019/4, 019/8

v.- ärdügh 019/4

v.- ir 006/37, 006/38, 013/5

v.- märäm 018/6

v.- sin 016/4

Väränyabı: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

V.+ ydı 007/10

väsät: orta [Ar.]

v.+ dä 021/4
v.+ deydim 021/7
v.+ inä 009/7, 013/18
v.+ täki 009/7
växt: zaman [Ar.]
v.+ dan 012/12
Viladäre: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [?]
V.+ ydi 007/13
vur -: vurmak [Tü.]
v. 007/9
v.- acaxsan 007/9
v.- an 009/4
v.- ardı 009/4, 009/7, 009/8
v.- ardılar 002/11
v.- ardıq 009/2
v.- ardıq 005/39
v.- arduq 011/3
v.- arduq 002/10
v.- arduq 002/10
v.- ārduq 015/7
v.- arlar 012/9
v.- arlar 007/4
v.- asan 013/16
v.- asan 006/96
v.- masaydı 009/4
v.- up 007/7
v.- uplar 006/29
v.- urlar 013/7
v.- urlar 002/10, 006/35
sarı-köh v.- urlar 013/13
v.- uşurdı 021/6

xala: teyze [Ar.]

x.+ mızın 019/4

xali: boş [Tü.]

x.+ di 006/91, 006/94

Xanimgül: özel kız adı [Tü.]

X. 001/13

Xanoqlan: özel kız adı [Tü.]

X. 001/3

xar: diken [Fa.]

x. 012/14

xarab: bozuk [Fa.]

x. 006/76, 013/14

Xaşxaş: haşhaş [Fa.]

X. 002/3

Xädcä: özel kız adı [Fa.]

X.+ nin 022/5

xämir: hamur [Ar.]

x. 005/20, 005/34, 015/7

xärmän: harman [Fa.]

x.+ ä 012/12

x.+ lärä 012/13

x.+ lärdä 012/13

xäşe: yonca [Tü.]

x. 012/3

x.+ ynän 006/32

xäşä: yonca [?]

x. 006/18

x.+ läri 012/9

xät: hat [Ar.]

x. 006/93

x.+ ti 006/93

xeyli: çok [Fa.]

x. 012/9

xirda: küçük [Fa.]

x. 006/83, 008/7, 008/21, 008/40

x.+ ca 009/2

x.+ di 006/25

xirmän: harman [Fa.]

x.+ dä 005/16

xolasä: işte

x. 019/6

xonça: düğünlerde içinde gelin ve damada hediyeler götürülen tepsi [Fa.]

x. 019/6

xoşi: mutluluk [Fa.]

x. 013/18

xoşmäzä: lezetli [Fa.]

x. 012/19

Xoşqädäm: özel kız adı [Fa.]

X. 001/12

xurd: küçük parça [Fa.]

x. 006/21, 006/24, 006/32, 013/19

ya: ya, bağlaç [Fa.]

y. 005/30, 006/25, 006/35, 006/96, 007/7, 007/8, 012/4, 012/8, 012/9, 012/17, 012/19, 013/8, 013/9, 013/13, 013/18, 013/19, 016/4, 019/4, 022/3, 022/6

yad: hatır [Fa.]

y.+ ıma 006/73

y.+ ımıza 007/14

y.+ imnan 006/27

y.+ ımnan 002/16, 006/28

y.+ ua 001/17, 005/25

yan: yan, taraf [Tü.]

y.+ a 006/98, 021/8, 009/9, 012/15, 021/4, 021/5
y.+ ımızā 005/30
y.+ ına 006/104, 006/105, 006/55
y.+ ında 006/99
y.+ nan 021/4
yan -: yanmak [Tü.]
y.- ardı 011/3
y.- dırarduq 015/7
y.- dırmaqa 018/2
yani: yani [Ar.]
y. 019/1
yap -: yapmak [Tü.]
y.- arduq 011/2
yapış -: yapışmak [Tü.]
y.- ır 013/7
y.- mıya 014/7
yaq: yağ [Tü.]
y. 013/5, 014/7
y.+ ın 013/5, 013/13
yaqiş: yağmur [Tü.]
y. 006/76
Yaqlıca: bitki adı [Tü.]
Y. 002/1
yaraş -: yarışmak [Tü.]
y.- ardi 001/2
yarı: yarı [Tü.]
y. 009/7
y.+ sın 006/38
yarım: yarım [Tü.]
y. 013/19, 022/5
y.+ ı 022/5

yarma: yarma [Tü.]

y. 012/18, 012/19

y.+ nı 012/19

Yarpız: yarpuz [Tü.]

Y. 002/1

yat -: yatmak [Tü.]

y.- arlar 006/89

y.- ır 006/101

yaxçi: iyi [Tü.]

y. 008/20, 013/5, 022/5, 022/6

y.+ ydi 008/27

y.+ ydılar 018/3

yay: yaz [Tü.]

y. 005/28

y.+ da 006/71

yaz -: yazmak [Tü.]

y.- asan 005/42

ye -: yemek [Tü.]

y.- mäz 006/52, 006/62

y.- ylär 006/17, 013/8

y.- yr 006/31, 006/63

y.- yrlär 006/15

yeddi: yedi [Tü.]

y. 006/38, 006/88

yemäh: yemek [Tü.]

y.+ läri 006/17

yemäy: yemek [Tü.]

y.+ ä 013/2, 013/3

Yemlig: bitki adı [Tü.]

Y. 002/3

yäni: yani [Ar.]

y. 006/1, 006/76, 006/89, 006/91, 006/94, 006/96, 009/4, 013/14, 022/5

yer: yer [Tü.]

y. 006/62

y.+ dä 006/56, 006/62, 006/64, 006/83

y.+ dän 002/9

y.+ ä 006/53, 006/83, 013/7, 015/5

y.+ i 002/17, 005/5, 005/9, 006/45, 009/3, 011/3, 012/4, 019/8

y.+ imiz 008/38

y.+ imizdä 006/68

y.+ indä 006/63

y.+ isi 006/29

y.+ in 007/9

y.+ inä 013/19

y.+ lär 008/27

y.+ lärdä 006/58

y.+ läri 008/26, 008/36

y.+ lärimiz 008/38

y.+ lärimizdä 006/57

yeri -: yürümek [Tü.]

y.- yändä 008/4, 008/10, 008/14

y.- yr 008/4

yeralma: patates [Tü.]

y. 012/9

Yerce: Erdebil ilçesinde bulunan bir köyün adı [Tü.]

Y.+ ydi 007/10

yetiş -: yetişmek [Tü.]

y.- är 012/6

y.- ärsän 005/14

y.- ir 012/1

yi -: yemek [Tü.]

y.- yälär 002/14

y.- yär 005/22, 007/5

y.- yär 006/52

y.- yärdig 012/20

y.- yärlär 005/21

y.- yärug 005/26

y.- yärüg 013/3

yıq -: toplamak [Tü.]

y.- annan 012/9

y.- ardılar 015/6

y.- ardilarā̄ 002/9

y.- ardıq 002/18

y.- ardugh 012/18

y.- arduq 012/18, 019/6

y.- arlar 012/9, 012/16

y.- āruqx 005/24

y.- ılar 013/7

y.- ıp 012/17

y.- ır 006/101, 006/102

y.- ırlar 013/7

y.- ışardıq 009/6

y.- ışarduq 019/7

y. -ışardılar 009/10

yolma yol -: yolmak [Tü.]

y.- urlar 012/12

y.- arlar 012/12

yol: yol [Tü.]

y.+ a 017/5

y.+ dı 022/5

y.+ ı 017/24

y.+ umnan 017/6

y.+ unda 017/11

y.+ unda 017/23

yoldaş: arkadaş [Tü.]

y.+ ları 009/7

yolla -: göndermek [Tü.]

y.- dūq 022/4

yonca: yonca [Tü.]

y.+ dı 006/30

yox: yok [Tü.]

y. 003/8, 006/57, 006/80, 008/24, 012/2, 013/19, 022/3, 022/4

y.+ di 005/39, 007/7

y.+ iydi 005/31, 005/32

y.- ıydı 016/3

y.+ sa 006/101

y.+ umuş 006/94

yu -: yıkamak [Tü.]

y.- ardug 012/18

yumurı: yumru [Tü.]

y. 013/7, 013/13

yumurta: yumurta [Tü.]

y. 016/4

y.+ sı 006/80

yumurtta: yumurta [Tü.]

y. 006/80, 006/88, 006/89, 019/4

y.+ lardan 006/90

y.+ ların 006/79

y.+ nı 019/3

y.+ nın 006/89, 006/91

yün: yün [Tü.]

y. 008/26

y.+ nan 008/26, 008/27, 008/40

yuva: yuva [Tü.]
y. 006/81
zad: şey [Tü.]
z. 005/35, 006/3, 006/77, 006/79, 006/82, 008/13, 011/3, 012/5, 012/9, 012/19, 013/13, 016/4
z.+ a 002/8, 008/27, 012/2
z.+ di 006/37
z.+ i 005/24, 006/52, 006/90
z.+ ı 008/23, 015/5
z.+ imiz 005/31
z.+ ıdı 012/1
z.+ in 006/31
z.+ ın 013/11
z.+ iydi 005/31
z.+ nan 005/9, 021/1
zat: şey [Tü.]
z. 006/81, 008/2, 012/8, 016/3
z.+ da 012/9
z.+ dadı 012/12
z.+ dı 012/9
z.+ larına 012/18
zäbt el-: kayd etmek [Ar.+ Tü.]
z. eyr 005/7
zäman: zaman [Ar.]
z. 005/27, 016/3
z.+ i 009/7
zämi: yer [Fa.]
z.+ dän 007/8
z.+ lär 012/6
z.+ mi 007/9
z.+ sinä 007/7

zämin: yer [Fa.]

z.+ i 012/4

zärrä: zerre [Ar.]

z. 006/81

Kaşkay Türkçesi

a: ünlem

012/25, 012/36

äba: aba [Ar.]

ä. 025/14, 025/15, 025/16

ä.+ si 025/14

ä.+ sini 025/21

äbäte: elbette [Ar.]

ä. 011/22

Äbbas: özel erkek adı [Ar.]

Ä. 026/36

Ä.+ i 012/13

abi: mavi [Fa.]

001/27

022/9, 022/21

abkeş: süzgeç [Fa.]

011/47

ablimu: limon suyu [Fa.]

001/31

aç -: açmak [Tü.]

- ilir 015/2

- ılır 015/3

- irlär 015/3, 018/6, 022/10

- ıdur 012/14

ac: aç [Tü.]

+ lıq 012/23

acib: ilginç [Ar.]

001/33

äcin ol-: alışmak [Ar.+ Tü.]

ä. 011/41

ad: ad [Tü.]

004/58, 006/5, 007/8, 007/9, 007/10, 011/14, 011/51, 026/8

+ ı 007/3, 007/4, 007/8, 011/7, 011/8, 011/44, 012/1, 012/3, 012/32, 012/37, 015/7, 015/13, 021/5, 026/4

+ i 001/50, i 004/4

+ in 001/39, 012/31

+ ın 016/8

+ ını 011/44, 011/45

+ inädir 004/69

+ ıya 012/1

+ lari 004/35

+ ları 026/25, 026/41

+ läri 004/65

+ larin 006/4

+ larını 026/25

+ lı 021/5

ädäb: edep [Fa.]

ä. 001/31

adam: insan [Ar.]

004/5, 022/13, 026/13

+ a 011/70

+ imiş 001/48

+ ing 019/2

+ işlar 001/48

adäm: insan [Ar.]

009/3

+ a 009/3

adät: alışkanlık [Ar.]

017/5

adaxli: nişanlı [Tü.]

004/79

ädäz polo (ädäs polo): pilava mercimek eklenerek yapılan İran'daki yemek [Tü.]

ä.- 023/20
affärin: aferin [Ar.]
012/34
Äfşar: Afşar boyu [Tü.]
ä.+ lar 004/72
äg -: ekmek [Tü.]
ä.- dim 002/14
ä.- mäg 002/18
ä.- mägini 002/3
ä.- miştim 002/14
ägär: eğer [Fa.]
ä. 001/24, 001/26, 001/35, 001/46, 003/2, 003/12, 003/13, 011/33
äge: eğer [Fa.]
ä. 001/14, 001/46, 002/23, 004/29, 011/37, 012/28, 024/6, 026/15
ägri -: ayırmak [Tü.]
ä.- rlär 022/3, 022/4
aha: ünlem
003/7
ähän: demir [Fa.]
ä. 001/26
äk -: ekmek [Tü.]
ä.- ärdik 002/22
ä.- äg 003/2
ä.- äng 018/12
ä.- äsi 018/12
ä.- eyrlär 018/10
ä.- iläng 014/9
ä.- iräg 002/4, 003/11, 003/12
ä.- irdig 002/20, 018/12
ä.- irlär 002/13, 007/13, 012/30
ä.- mişäg 003/9, 003/11

ä.- mişlär 007/14

äkin: ekin [Tü.]

ä. 007/13, 014/9

äksärän: çoğunlukla, genellikle [Ar.]

ä. 001/8, 001/17, 001/34, 001/42, 003/21, 008/1

äl: el [Tü.]

ä. 009/4, 009/6, 014/12, 021/35, 024/1, 024/2, 024/5, 024/9, 024/11, 024/12

ä.+ ä 004/70

ä.+ dän 011/33

ä.+ im 014/1, 024/4

ä.+ imä 024/3, 024/4

ä. +ki 016/7

ä.+ indän 026/22

ä.+ inän 017/3, 024/1

ä.+ ing 021/27

ä.+ iynän 023/7

ä.+ lärinä 011/69

ä.+ läri 001/48

ä.+ lärinän 001/2, 018/11

ä.+ li 003/7

ä.+ nän 003/6, 003/17, 015/3

al -: almak [Tü.]

- 019/6

- am 013/5

- ayındı 025/11

- dım 012/13

- ici 004/54, 004/67

- ir 011/49

- irdi 017/7

- iräng 026/18

- irlär 011/69

- irlardi 009/4
- irlärdi 009/5
- mam 013/8
- mirig 003/12
- mışäg 026/22

Ala six: akciğer ve karaciğerin şişte pişirilmesiyle yapılan yemek [Tü.]
- 011/40
- sixidr 011/36

ala: ala rengi [Tü.]
004/62
- qarqa 004/62, 004/64

älä: öyle [Tü.]
ä. 002/6

älaem: işaretler [Ar.]
ä.+ i 003/10

älan: şimdi [Ar.]
ä. 001/35, 003/1, 003/21, 005/19, 012/7, 012/34, 019/5

aläte tänasolisi: penis [Fa.]
- 001/30

albalū: vişne [Fa.]
002/20

älbätä: elbet, kesinlikle [Ar.]
ä. 011/21, 021/29, 012/36

älbäte: elbet [Ar.]
ä. 012/2, 012/39, 021/32

aldat -: aldatmak [Tü.]
- tım 013/8

alem: bilgin [Ar.]
025/14

Allah: Allah [Ar.]
+ıng 012/15

alma: elma [Tü.]

002/8, 002/9, 002/13, 002/18, 002/20

+ lari 002/10

+ yi 002/13

Alma: özel kız adı [Tü.]

+ ça 001/49

aln: alın [Tü.]

+ ına 009/16

alt: alt [Tü.]

022/19

+ ina 001/51

+ ı 014/22, 014/24, 011/58, 023/2

+ ine 011/65

+ ına 021/4, 023/1, 024/9

+ ında 015/13, 021/31

+ ından 015/13, 022/14

altı: altı [Tü.]

012/34, 014/21, 017/3, 023/12, 026/26

äm -: emmek [Tü.]

ä.- ändä 004/25, 004/26

ä.- mäyändä 004/26

ä.- miş 004/26

ama: amma [Ar.]

015/9, 021/28

äma: amma [Ar.]

ä. 006/8, 012/36, 023/14, 024/10

amadä: hazır [Fa.]

022/14

amade: hazır [Fa.]

003/8

ämälä getir-: yetiştirmek [Ar.+ Tü.]

ä. 011/62

Amarat: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı [Tü.]

007/8

amas: iltihap [Fa.]

021/1

ämi: amca [Ar.]

ä. 005/5, 026/6, 026/10, 026/25, 026/30, 026/34

ä.+ larim 001/49

ä.+ lärimin 001/49

ä.+ n 008/2

ämimqizi: amcakızı [Ar.+ Tü.]

ä. 014/17

ä. +dir 014/18

ämioqli: amcaoğlu [Ar.+ Tü.]

ä. 005/10, 014/18, 014/14, 014/25

ämiq: derin [Ar.]

ä. 003/4

ämir: emir [Ar.]

ä. +iynäng 012/15

ämlik: iki koyundan emen kuzu [Tü.]

ä. 004/25, 004/26

ämma: amma [Ar.]

ä. 001/31, 002/4, 002/8, 003/21, 007/6, 007/10, 012/32, 019/3, 021/5, 021/34, 023/15, 023/16

ämmä: hala [Ar.]

ä.+ m 001/50, 001/52

ämmame: türban

ä. 025/14

ämmar: keçi dersinden yapılmış, içinde peynir yapılan bir çeşit tulum; yanluqun büyük çeşididir [Tü.]

ä.+ dir 011/57

ämzik: annesi yavrulama sırasında ölen kuzu [Tü.]

ä. 004/23, 004/25, 004/26

an -: anmak [Tü.]

- mak 006/11

än: an [Tü.]

ä. 004/1, 004/56

än: en [Tü.]

ä. 024/5, 011/14, 011/29, 011/57

Ana Türkçe: Ana Türkçe [Tü.]

004/75

ana: anne [Tü.]

004/26, 005/2

+ li 004/25

+ nin 004/24

+ miza 005/2

+ mizing 005/3, 005/7, 005/8

+ si 004/23, 004/32, 013/4, 014/1

+ sina 005/18

+ sinä 005/16

+ sınä 021/6

āna: anne [Tü.]

ā. 005/1

ā.+ sina 005/3

ändazä: büyüklük [Fa.]

ä.+ si 011/68

ändaze: büyüklük [Fa.]

ä. 012/10

andır -: andırmak [Tü.]

- dıng 025/23

ane: anne [Tü.]

+ dir 004/3

ängäl: bit [Fa.]
ä.+ dir 011/59
ängize: moral [Fa.]
ä. 012/4
anla -: anlamak [Tü.]
- dın 006/12
- mag 006/13
- mak 006/11, 006/13
- mişing 006/10
- ta- bildim 006/14
- ta- biläm 004/81
änvae: çeşit [Ar.]
ä. 011/3, 011/17, 011/36, 011/37, 021/10, 021/17, 021/24, 021/30
apar -: götürmek [Tü.]
020/3
- a 004/76
- äg 013/7
- am 001/35
- ang 018/12
- dı 025/3, 025/5, 025/26, 026/22
- dilar 002/17
- dıng 014/22
- ir 021/33, 011/61
- ire 011/61
- ıre 022/13
- iräg 003/19
- iräng 026/9
- irdiniz 026/23
- mirlar 011/39
- mış 019/6
- mıştlardı 025/8

- miye 003/8

aq çador: beyaz çadır [Tü.]

a. 008/1, 009/10, 009/17

aq cigär: akciğer [Tü.+ Fa.]

011/40

aq: ak, beyaz [Tü.]

013/5, 014/10, 020/2

+ dur 004/60

aqa: ağa [Moğ.]

017/6, 017/7

aqac: ağaç [Tü.]

002/8, 002/14, 011/7, 012/21, 015/13, 017/3, 021/5, 021/31, 022/16

+ dır 001/11, 012/31, 021/5

+ dur 003/7

+ i 011/65

+ ı 012/21, 014/20, 015/12, 017/2

+ ını 012/21

+ inän 015/2

+ ing 021/6

+ lar 002/21, 012/19

+ larda 021/31

+ ları 015/13

+ lär 002/21

+ lärini 002/17

+ nan 017/3

aqaranti: süt ürünleri [Tü.]

011/3, 011/4

+ lar 011/2

aqa: bey [Moğ.]

001/35

äqd: nikah [Ar.]

ä. 009/2

ä. 001/5

äqelän: en azından [Ar.]

ä.+ dän 009/6

aqir: ağır [Fa.]

023/3

+ dir 011/18

aqırşaq: halı ipleri [?]

015/8

+ dır 015/9

aqle -: ağlamak [Tü.]

- yrdi 008/1

aqränti: süt ürünleri [Tü.]

021/7

aqrı: ağrı [Tü.]

006/3

+ dır 006/3

+liq 006/7

aqrıq: ağrı [Tü.]

021/34, 006/4

+ da 006/5

+ ı 021/34

aqz: ağız [Tü.]

+ i 011/52, 011/53, 011/64

+ in 011/34

+ ina 012/35, 018/13

+ ına 025/3

+ ini 011/52, 011/63

+ iya 012/10

aqzlan -: hayvanın bir az büyümesi [Tü.]

- anda 004/6

är: eş, koca [Tü.]

ä.+ ining 005/13, 005/14, 005/15, 005/16

ara: ara [Tü.]

021/5

+ dan 011/54, 011/61, 021/4, 021/8, 021/32, 021/33

+ dän 021/6

+ sına 008/1

+ sina 011/40, 014/7

+ sinda 011/59

+ sindan 007/5

+ sından 024/9

Äräb: Arap [Ar.]

Ä. + dän 006/8

aralan -: ayrılmak [Tü.]

- ändä 004/8

- ir 004/8

arameş: huzur [Fa.]

001/19

arayeş: makyaj [Fa.]

001/42

ärcin: sert ağaçları olan yaban badem ağacı [Tü.]

ä. 012/8, 012/9

ä.+ ingki 012/10

ä.+ ning 012/8

ard: arka [Tü.]

001/17

+ ina 001/51

ārd: un [Fa.]

ā.+ i 001/22

Ärdäkan: İran'da bir ilçe adı [Fa.]

Ä. 011/22

arı: arı [Tü.]

021/19

+ yä 021/19

arid -: arıtmak [Tü.]

- irlar 011/60

ärkäg: erkek [Tü.]

ä. 004/8, 004/13, 004/30, 004/42

ä.+ di 004/8

ä.+ inä 004/12, 004/42

ä.+ i 004/68

ä.+ in 004/37

ä.+ inä 004/2, 004/35

ärmäni: ermeni

ä. 014/14

arpa: arpa [Tü.]

002/1, 002/3, 003/11, 003/15, 011/3

+ miz 003/11

+ sını 014/14

+ yi 003/21

arrı yaq: hayvan yağı [Tü.]

001/3

ärşin: ölçüm birimi, 33 santimetre [Rus.]

ä. 002/12, 015/9

ärteşi: asker [Fa.]

ä. 001/50

artiq: artık [Fa.]

001/29, 006/2, 006/5

+ tär 009/22

artıq: artık [Fa.]

022/20

+ lärini 022/22

arvad: eş, kadın [Tü.]

001/23, 001/26, 005/11, 023/16

+ i 001/28, 001/42, 001/49

+ idir 001/41

+ inin 005/18, 005/21

+ ining 005/20

+ lar 001/39, 022/20, 023/13

+ lär 015/3, 022/22

+ ları 024/3, 024/4

arvanä: dişi deve [Fa.]

004/4

arvane: dişi deve [Fa.]

004/2, 004/9

arxalix: Leçeğin altına bağlanılan kumaş [Tü.]

001/39

ärz ed-: söyleyim [Ar.+ Tü.]

ä.- äm 003/2, 004/9, 011/46, 011/61, 012/7, 012/18, 019/1, 022/9, 022/15

ä.- säm 026/26, 026/42

ä.- eliyäm 012/36

arzu: arzu [Fa.]

+ mdur 025/9

aş: sulu yemek [Tü.]

023/19, 025/3

+ e 023/19

as -: asmak [Tü.]

- eylar 011/64

- irlar 011/64

- irlär 004/71, 015/4, 015/5, 015/7

- miştim 008/1

äsäbani: kızgın [Ar.]

ä. 021/35

äsäl: bal [Fa.]

ä. 012/10

äsän: aslında [Ar.]

011/18, 011/64, 025/14

ä. 001/47

aşaqa: aşağı [Tü.]

+dan 019/8, 024/9

āşaqe: aşağı [Tü.]

ā. 002/12

asib: zarar [Fa.]

001/34

+ i 001/33

äsl: asıl [Ar.]

ä. 003/3, 004/37, 006/9, 011/44

äslän: asla [Ar.]

ä. 001/23, 001/44, 002/17, 004/24, 004/46, 004/47, 004/69, 006/3, 009/15, 009/16, 009/22, 009/26, 011/55, 011/58, 011/62, 012/37, 012/39, 019/6, 024/5,

äsli: asıl [Ar.]

ä. 004/11, 024/7

aşpalan: süzgeç [Tü.]

011/47

aşpäz: aşçı [Tü.+ Fa.]

023/12

aşpäzxanä: mutfak [Tü.+ Fa.]

009/25

aşqal: çöp [Fa.]

003/8

äşräfi: altın sikke [Fa.]

ä. 009/16, 009/28

ä.+ dir 011/36

äsrane: akşam saatlerinde yenilen yemek [Fa.]

ä. 001/9

äşşäg: eşek [Tü.]

ä. 012/25, 012/26, 012/33

ä.+ i 012/25

ässım: kepçe, büyük kaşık [?]

ä. 011/50

astanäk: yedi heceli şiir [Fa.]

+ tir 014/13

014/18

äşya: eşya [Ar.]

ä.+ lari 011/43

ät: et [Tü.]

ä. 001/7, 011/28, 023/7, 023/18

ä.+ dir 023/10

ä.+ i 001/7, 012/13, 023/6, 021/16

ä.+ in 011/59

ä.+ ini 011/40, 012/13, 025/19

ä.+ nän 009/7

ä.+ tir 001/6

at -: atmak [Tü.]

- a 012/24, 012/25, 020/1

- ası 026/18

- eylär 023/9, 023/20

- eyrdig 023/2

- ir 003/15

- irlar 001/30, 011/32

- ırdık 008/1

- irlär 022/9, 022/10

- ırlar 012/3, 022/8, 022/22

- ırlär 022/19

- ilar 011/7

- iylar 001/18
- meylar 004/69
- miş 011/16
- tı 025/11

at: at [Tü.]
004/10, 004/12, 009/24, 014/10, 014/14
+ ä 013/6
+ dan 019/7
+ in 013/7
+ ın 014/2

āt: at [Tü.]
ā.+ inän 009/15, 009/16
ā.+ nän 009/9, 009/24

ata: baba [Tü.]
005/1
+ sinä 005/15

atäş: ateş [Fa.]
012/24

atlän -: atlanmak [Tü.]
- miş 013/6

atmış: atmış [Tü.]
026/22

äv: ev [Tü.]
ä. 001/36, 004/71
ä.+ i 025/12
ä.+ indä 016/6
ä.+ indän 012/31
ä.+ lärä 016/3, 016/4, 016/7
ä.+ li 016/3, 016/4
ä.+ lä 009/7

ävväl: ilk [Fa.]

ä. 001/23, 001/25, 001/26, 003/2, 003/4, 009/1, 015/1, 018/6, 018/10, 025/2, 026/37, 026/38
ä.+ dän 023/3, 026/17
ä.+ i 026/27
ä.+ indän 022/1
ä.+ ki 001/30
ä.+ nän 008/1
axär: son [Ar.]
+e 001/46
axer: son [Ar.]
+ ä 008/1, 026/17
+ inä 015/10
axey: ünlem
012/28
axir: son [Ar.]
+ ki 003/15
axund: din hocası [Fa.]
025/14
ay: ay [Tü.]
004/79, 011/35
+ dan 009/2, 026/29
ayändä: gelecek [Fa.]
+ si 026/27, 026/29
äyani: şahane [Ar.]
ä. 001/7
ayaq ayaq [Tü.]
+ inda 001/9
äyaq: ayak [Tü.]
ä.+ innan 011/52
äyäqqabi: ayakkabı [Tü.]
ä. 001/32

aybaşı: ruhsal hastalık,delilik [Tü.]

021/35

ayna: ayna [Fa.]

024/9

+yı 024/9

äyq: ayak [Tü.]

ä. 009/4, 009/6

ä. +ınä 022/13

ayran: ayran [Tü.]

001/10, 001/11, 011/4, 011/6, 011/10, 011/66, 018/1, 018/7, 023/19

+ ı 011/7, 011/10

+ ıya 011/9

äyri -: ayrı [Tü.]

ä.- rlär 022/11

ayri: ayrı [Tü.]

001/14, 004/78, 011/1, 011/15, 011/24, 011/32, 018/3

ayrı: ayrı [Tü.]

021/29, 023/5, 023/6, 023/13

ayril -: ayrılmak [Tü.]

- anda 011/31

ä.- ännä 015/4

- ändä 004/29

- ir 004/28, 011/31, 011/61

ayrir -: ayırmak [Tü.]

- lar 024/7

ayrır -: ayırmak [Tü.]

- lar 011/66

äyrir -: ayırmak [Tü.]

ä.- lär 015/4

az: az [Tü.]

001/4, 001/11, 001/49, 004/47, 004/48, 004/63, 009/10, 009/15, 011/12, 011/32, 011/41, 011/59, 012/2
+ ce 004/9, 011/37
+ ca 006/2, 011/64
+dır 015/9
+ i 011/33
+ tär 009/23, 011/59
āzär çub: ilaç olarak kullanılan bir bitki [Fa.]
001/22
azar: hastalık [Fa.]
021/1, 021/2
+ dän 021/2
+ lıg 021/9
Azärbaycan: Azerbaycan
+ da 006/6
Azäri: Azerbaycan Türkçesi
+si 004/66
äza: üye [Ar.]
ä. +ye 019/8
Azerbaycan: Azerbaycan
+ lilar 004/75
Azerbaycani: Azerbaycan Türkçesi
001/45
äzık: ezik [Tü.]
ä. 012/14
äziz: aziz [Ar.]
ä.+ dir 012/25
ä.+ im 012/19
āz ~ az- : yaranın iltihabı [Tü.]
- mış 021/2
äzyät: sıkıntı [Ar.]

ä. 026/15

baba: baba [Fa.]

b. 001/43, 005/1

b. +m 001/49

b.+ mi 001/50

b.+ mizin 005/1

b.+ mizing 005/4, 005/5

b.+ mla 001/48

b.+ si 001/46

b.+ sinä 005/4

b.+ sigilä 001/25

b.+ ya 005/1

bäbä: baba [Fa.]

b.+ m 020/1

baca: baca [Fa.]

b.+ dan 004/79

baci: abla, kız kardeş [Tü.]

b.+ m 005/12

b.+ sina 005/18

b.+ sinä 005/5, 005/7, 005/13, 005/20

b.+ sinin 001/46

bäd: sonra [Ar.]

b. 001/1, 001/2, 001/3, 001/4, 001/5, 001/6, 001/7, 001/9, 001/11, 001/12, 001/14, 001/15, 001/17, 001/18, 001/19, 001/21, 001/22, 001/24, 001/25, 001/26, 001/27, 001/28, 001/29, 001/31, 001/33, 001/35, 001/36, 001/38, 001/39, 001/40, 001/41, 001/42, 001/43, 001/46, 001/49, 001/50, 003/5, 003/18, 004/31, 005/8, 005/13, 005/24, 009/4, 011/16, 011/21, 011/30, 011/37, 011/40, 011/41, 011/61, 011/63, 011/64, 013/4, 013/7, 015/1, 015/6, 015/7, 015/8, 016/3, 018/2, 018/8, 018/11, 019/6, 019/8, 020/3, 021/14, 021/22, 022/3, 022/4, 022/11, 024/11, 025/23, 025/27

bad: yel [Fa.]

b. 016/5

badam: bademağacı [Fa.]

b. 012/8

b.+ ki 012/10

bädän: beden [Tü.]

b. 019/8, 021/20

b.+ i 021/31

b.+ indän 019/6

b.+ ing 021/14, 021/16

bädbäxt: çaresiz [Fa.]

b. 012/28

b.+ ing 012/28

b. +in 012/24

bademcan: patlıcan [Fa.]

b. 023/10

badläng: geven ailesinden bir bitki [Fa.]

b. 012/33

b.+ i 012/33

b.+ dır 023/10

baes: sebeb [Ar.]

b. 021/31

b. +i 021/28

bafä: biçilmiş buğdayların destesi [Fa.]

b. 003/18

b.+ läri 003/18

bälal: mısır [Fa.]

b. 003/15

bälanesbät: sizden uzak [Ar.]

b. 012/25, 012/33

baldiz: baldız [Tü.]

b. 005/20, 005/23

bäle: evet [Fa.]

b. 003/10, 012/1, 012/17, 012/28, 012/30, 012/39, 021/35

bälut: meşe [Fa.]

b.+ ing 011/60

bän: ağaç adı [Fa.]

b. 012/11, 012/19, 012/20

b.+ ing 012/19

bän: ben [Tü.]

b. 022/21

bäna: temel [Ar.]

b. +si 009/22

bänd: ip [Fa.]

b. 022/7

bändexoda: Allah kulu [Fa.]

017/5

baq: bağ [Fa.]

b. 002/14, 002/24, 007/6, 007/13, 007/14, 020/3, 025/26

b.+ ana 013/1

b.+ imiz 002/17

b.+ in 013/7

b.+ lardan 002/15

bäq: bağ [Fa.]

b. 004/46

baqestaan: bağ [Fa.]

b. 007/6

baqirsaq: bağırsak [Tü.]

b. 011/37, 011/39, 011/41

b.+ i 011/37, 011/41

baqişla -: bağışlamak [Tü.]

b.- 004/72, 024/4

baqla -: bağlamak [Tü.]

b.- dılar 025/27

b.- yın 025/26

b.- max 004/79

baqle -: bağlamak [Tü.]

b.- ylär 001/39, 011/34

b.- yrdig 003/7, 019/7

b.- yräg 003/5

b.- yrlar 001/41

b.- yrlär 011/63

b.- yrlarmiş 001/34

baqli -: bağlamak [Tü.]

b.- räg 002/6

baqlı: bağlı [Tü.]

b.+ ydı 025/27

bar: yük [Fa.]

b. 001/31

bäradär: kardeş [Fa.]

b. 001/25

bäradärzän: kayın, kocaya göre eşinin erkek kardeşi [Fa.]

b. 005/22

baran: yağış [Fa.]

b.+ idi 016/7

Bärbäri: bir çeşit ekmek [Fa.]

B.+ lär 001/2

bärf: kar [Fa.]

b. 011/14

bärfäk: azıcık erimiş kar [Fa.]

b. 001/27

bärg: yaprak [Fa.]

b. 012/14

b.+ dän 022/9

b.+ i 022/21

b.+ indän 022/9

b.+ ini 022/7

bari: tüm [Tü.]

b. 023/7

b. +si 021/33

barikälla: aferin [Ar.]

b. 004/46, 006/11

bärnamä: program [Fa.]

b. 009/24

b.+ ydi 016/1

barri xurus: horoz [Fa.]

b. 004/48

barun: yağış [Fa.]

b. 016/5

baş: baş [Tü.]

b.+ i 001/19

b.+ inä 001/36

b.+ ini 001/17

b.+ ıma 013/9

b.+ larina 001/19

b.+ larini 001/19

bas -: basmak [Tü.]

b.- meyä 012/24

baş apar -: anlamak [Tü.]

b.- ıylar 021/23

baş: baş [Tü.]

b. 025/21

b.+ ı 011/65

b.+ i 014/3, 024/10

b.+ inä 016/2, 022/13

b.+ ina 014/3

b.+ inda 014/9

b.+ ini 012/13, 014/8

b.+ inig 012/9

bas-: basmak [Tü.]

b. 014/17

bäs: yeterli [Fa.]

b. 001/29, 014/24

başar -: başarmak [Tü.]

b.- a 009/8

b.- an 011/48

b.- irlar 011/62

b.- ir 004/76

başla: başlamak [Tü.]

b. 014/18

başliq: başlık [Tü.]

b. 009/6

b.+ dän 009/6

başlix: başlık [Tü.]

b. 009/1, 009/3

bästä: paket [Fa.]

b. 003/18

b.+ sinä 003/18

bästäni: dondurma [Fa.]

b. 011/14

b.+ ydi 011/15

bat -: batmak [Tü.]

b.- eyrmiş 012/36

b.- irmiş 012/36

b.- meyr 012/35

b.- ır 024/10

b.- ırdı 025/6

bax -: bakmak [Tü.]

b. 004/46, 010/4, 011/51, 021/15, 024/11

b.- anda 004/46, 004/56, 004/63

b.- iräng 021/16

b.- irlar 024/3, 024/9

b.- irlardı 024/4

b.- irdi 025/14

bayqu: baykuş [Tü.]

b. 004/77

b.+ ya 004/77

bayquş: baykuş [Tü.]

b. 004/77

bayram: bayram [Tü.]

b. 004/79

b.+ dan 003/12

bayram quşi: kız kuşu, ibikli [Tü.]

b.- +dir 004/80

bayramliq: bayramlık [Tü.]

b.+ in 004/79

baz: tekrar, yine [Fa.]

b. 001/6, 001/22, 011/61, 012/20, 012/31, 018/9

bäzr: tohum [Fa.]

b. 003/9

bäzäd -: süslemek [Tü.]

b.- irlärdi 009/16, 009/17

bäzi: bazı [Ar.]

b. 023/20

be hesab: aslında [Ar.]

b. 003/2, 003/5, 003/8, 004/3, 004/25, 004/54, 004/60, 004/65, 004/75, 011/55

begtär: daha büyük [Tü.+ Fa.]

b. 004/30

behtärin: en iyisi [Fa.]

b. 001/9, 001/18, 001/28, 001/44, 012/30

bel: bel [Tü.]

b. 021/27

b.+ dir 021/17

b. +i 010/7

belä: böyle [Tü.]

b. 001/3, 001/11, 001/12, 001/13, 001/36, 001/42, 002/11, 004/32, 004/44, 004/70, 011/8, 011/35, 011/37, 011/51, 011/67, 012/7, 012/10, 012/24, 012/36, 012/38, 015/3, 018/4, 018/10, 018/12, 018/13, 020/2, 021/12, 021/16, 021/23, 022/2, 023/5, 023/8, 023/9, 023/19, 024/9, 024/11, 025/14, 025/21, 025/29, 026/3, 026/20, 026/31

b.+ di 025/29

b.+ dir 001/45, 004/11, 004/20, 004/31, 004/40, 004/71, 010/7, 011/41, 012/10, 012/31, 021/16, 024/11

b.+ ki 012/13

b.+ kidir 004/46

b.+ kin 012/31

b.+ kinä 012/14

b.+ kinidi 012/26, 012/29

b.+ läri 001/8

b.+ n 012/31

b.+ nä 016/4

b.+ nge 006/4, 011/16

b.+ ngi 025/11

b.+ si 004/77

b.+ siçe 006/5

b.+ sin 018/12, 019/6, 011/37, 025/29

b.+ sinä 001/14, 003/7, 003/12, 003/15, 004/25, 004/43, 004/57, 004/68, 004/69, 004/76, 011/5, 011/12, 011/18, 011/22, 011/26, 011/37, 011/61, 011/64, 012/5, 012/21, 015/4, 017/3, 017/7, 018/10, 019/3, 021/25, 021/35, 024/7, 024/10

b.+ sindä 011/30

b.+ sine 012/26

b.+ sini 001/37, 011/15, 011/20, 011/30, 011/33, 011/37, 011/65, 012/21, 014/16, 021/31, 021/35, 022/4, 022/10, 025/16, 025/22, 026/2

b.+ siynän 011/41

b.+ yndir 012/37

b.+ y 001/52, 001/37, 009/5, 012/15, 016/3, 017/7, 023/9, 023/10, 023/13, 023/20, 024/4, 025/22,

b.+ ydi 001/52, 012/15

b.+ ydir 004/47

b. +yi 024/7

b.+ yl 016/7

b.+ yn 015/10, 023/19

belafasele: hemen [Fa.]

b. 001/29

beläki: belki [Fa.]

b. 023/4

beläxärä: sonunda [Fa.]

b. 002/22, 002/23, 011/50

belderçin: bıldırcın [Tü.]

b. 004/74

ben: ben [Tü.]

b.+ im 001/50

berenc: pirinç [Fa.]

b.- unıdır 011/25

b.+ i 011/25

bereşte: gevrek [Fa.]

b. 025/5

beş: beş [Tü.]

b. 002/14, 003/10, 009/2, 009/4, 009/10, 012/4, 012/34, 016/1, 016/3, 017/3, 023/12, 023/16, 026/26, 026/29

beslän -: beslenmek [Tü.]

b.- mäz 014/6

beyg: büyük [Tü.]

b. 018/12

b. +tär 004/15, 004/16, 004/17, 004/18

beyndän ged-: ziyan olmak [Fa.+ Tü.]

b. 001/7, 001/21, 001/27, 012/21, 019/3, 019/4

bi: bir [Tü.]

b. 002/22, 012/6, 012/10

b.+ si 015/9, 021/35

bibi: hala [Tü.]

b. 005/5

biç -: biçmek [Tü.]

b.- irlär 018/10

b.- iräg 003/17, 003/18

b.- änlär 014/4

bıçaq: bıçak [Tü.]

b. 011/46

b.+ lar 011/46

b.+ ğı 011/46

biehteramlig: saygısızlık [Fa.+ Tü.]

b. 001/43

bii: hala [Tü.]

b.+ m 001/48, 014/21

biimoqli: hala(mın) oğlu [Tü.]

b. 001/47

bil -: bilmek [Tü.]

b. 012/37

b. -äm 026/42

b.- ändä 006/13

b.- digin 004/32

b.- dim 006/14

b.- ding 001/36, 001/51, 004/44

b.- iräm 008/3

b.- ing 004/80, 011/33

b.- iräm 004/35, 024/2

b.- iräng 004/9, 004/13, 006/9, 022/13, 011/28, 011/62

b.- iring 011/30, 011/43, 011/65, 012/32

b.- irlär 022/20, 022/22

b.- isän 022/2

b.- läm 022/20

b.- läng 001/28, 004/69, 012/23, 026/41

b.- ling 001/30, 001/38, 004/46

b.- mäg 006/8, 006/13

b.- mägdä 006/15

b.- mäk 006/6, 006/11

b.- mäm 004/35, 004/57

b.- meyräm 004/33

b.- meyrdig 019/5

b.- mäz 012/23

b.- miräm 001/26, 004/81, 007/2, 008/3, 012/7, 012/15, 012/18, 014/23, 022/3

b.- miring 006/10, 011/44, 021/35

b.- mirdi 025/6

bilä: beraber [Tü.]

b. 012/17

b.+ lärinä 007/11

b.+ mizä 016/1

b. +n 012/17

b.+ nä 001/39

b.+ ne 001/18

b.+ ng 004/69

b.+ nizä 001/48

b.- sin 001/29

b.+ sinä 001/33, 011/10, 011/32, 011/58, 004/43, 004/78

b.+ sinän 003/7

b.+ sini 001/23, 001/36

b.+ yä 001/51

bile_mekânik: dozer [Fa.]

b.+ inän gazirdig 002/10

bimä: sigorta [Fa.]

b. 026/35

b.+ siydi 026/36

b.+ ylär 001/44

bir: bir [Tü.]

b. 001/3, 001/4, 001/5, 001/6, 001/8, 001/9, 001/11, 001/12, 001/16, 001/19, 001/20, 001/22, 001/24, 001/26, 001/28, 001/30, 001/31, 001/32, 001/35, 001/37, 001/38, 001/40, 001/42, 001/43, 001/46, 001/49, 001/50, 001/52, 002/12, 002/14, 012/1, 003/2, 003/4, 003/6, 003/7, 003/8, 003/10, 003/15, 003/19, 004/7, 004/32, 004/47, 004/48, 004/50, 004/51, 004/55, 004/56, 004/58, 004/60, 004/63, 004/65, 004/70, 004/71, 004/76, 004/78, 004/79, 004/81, 005/12, 006/2, 006/3, 006/5, 006/8, 006/9, 006/10, 006/11, 006/13, 007/1, 007/3, 007/5, 007/7, 007/15, 008/1, 008/3, 009/1, 009/2, 009/3, 009/5, 009/6, 009/7, 009/8, 009/14, 009/16, 009/17, 009/24, 009/26, 009/28, 010/1, 011/7, 011/8, 011/9, 011/13, 011/14, 011/15, 011/16, 011/18, 011/21, 011/22, 011/26, 011/27, 011/33, 011/35, 011/37, 011/38, 011/39, 011/40, 011/41, 011/42, 011/48, 011/51, 011/52, 011/53, 011/54, 011/55, 011/56, 011/58, 011/59, 011/62, 011/64, 011/67, 011/68, 012/12, 012/13, 012/14, 012/16, 012/19, 012/21, 012/27, 012/29, 012/31, 012/32, 012/34, 012/36, 013/1, 013/2, 013/3, 013/6, 014/2, 014/5, 014/6, 014/9, 014/16, 014/18, 014/21, 014/25, 015/2, 015/7, 015/9, 015/10, 015/11, 016/1, 016/2, 016/6, 017/2, 017/3, 017/5, 017/6, 017/7, 018/6, 018/7, 018/11, 018/12, 018/13, 019/1, 019/3, 019/4, 019/6, 019/7, 021/1, 021/2, 021/4, 021/5, 021/14, 021/16, 021/18, 021/19, 021/20, 021/21, 021/22, 021/27, 021/29, 021/31, 021/32, 021/33, 021/34, 021/35, 022/5, 022/7, 022/8, 022/11, 022/13, 022/14, 022/15, 022/16, 022/17, 022/18, 022/21, 023/8, 023/19, 024/4, 024/5, 024/9, 025/3, 025/5, 025/9, 025/14, 025/16, 025/18, 025/19, 025/20, 025/21, 025/23, 025/25, 025/26, 025/29, 026/23, 026/29, 026/42

b.+ cä 004/59
b.+ dän 003/13, 021/12, 021/25, 021/28, 021/35, 023/2, 026/13, 026/42
b.+ di 002/15
b.+ i 008/1, 012/21, 013/6, 016/4, 016/6, 019/7, 023/8, 023/15
b.+ in 003/6, 003/8
b.+ ini 022/7
b.+ ing 003/6
b.+ inin 022/7
b.+ isi 001/15, 001/31, 012/1, 012/4, 012/39, 021/7, 021/10, 021/11, 021/12, 021/13
b.+ isinä 021/9, 004/46
b.+ isinin 005/24, 011/51
b.+ isidir 012/6
b.+ isining 012/3
bir käs: bir şahıs [Tü.+ Fa.]
b. 021/1
biraz: biraz [Tü.]
b. 004/6, 004/15, 004/16, 004/17, 006/10, 007/11, 011/2, 011/5, 011/10, 011/11, 011/16, 011/32, 011/37, 011/40, 025/11
b.+ cä 011/12, 018/6
b.+ iki 011/41
b. +i 004/18
birbir: birbir [Tü.]
b.+ ä 011/7, 011/10, 011/14, 015/10, 015/12, 017/5, 017/6, 017/7, 025/8
b.+ çe 014/10
b.+ i 009/15, 025/2
b.+ in 009/15
b.+ inä 024/11
b.+ inän 011/41, 011/49, 011/66, 015/4
b.+ isinä 003/18
b.+ läyndir 021/28
b.+ nän 009/7, 014/11, 015/2, 025/1, 025/8

Birişlig: bir çeşit helva adı [Tü.]
B. 001/20, 001/22, 011/20
B.+ dir 021/7
biş -: pişmek [Tü.]
b.- ändä 011/6, 011/41
b.- ir 011/41
b.- iräng 011/7
b.- iril 011/38
b.- irir 018/6
b.- irmir 011/41
b.- miş 011/19
bist: yırmı [Fa.]
b. 015/7, 023/7
bıtamuq: tifüs [Tü.]
b. 021/13
b.+ dur 021/13
biyaban: çöl [Fa.]
b.+ a 023/11
b.+ da 019/6, 023/14, 023/19
biz: biz [Tü.]
b. 001/20, 002/1, 002/20, 003/2, 003/3, 003/12, 004/58, 004/66, 004/67, 004/70, 004/77, 004/80, 005/12, 005/22, 006/3, 006/8, 007/4, 007/6, 007/15, 009/8, 009/17, 009/24, 011/67, 012/18, 012/19, 013/2, 013/6, 013/7, 018/13, 019/3, 019/4, 019/6, 019/8, 022/2, 022/3, 022/6, 022/13, 022/14, 022/17, 024/7, 025/5, 025/25, 025/27, 025/29, 026/11
b.+ ä 013/2, 014/19, 026/25
b.+ dä 011/17
b.+ dän 009/11
b.+ i 013/6
b.+ im 001/45, 001/50, 002/8, 002/15, 002/19, 004/1, 004/46, 005/6, 007/2, 007/4, 007/6, 007/9, 009/11, 012/15, 017/7, 019/2, 021/5, 021/24, 023/14, 023/16, 024/6, 024/12, 026/31

b.+ imki 008/3

b.+ lär 003/5,

b.+ lärdän 012/37

boländ: yüksek [Tü.]

b. 012/9

Bolxär: bir bitki adı [?]

B.+ dir 001/18

Bonesorx: sarımsak aileseinden, kökü ve asıl gövdesi kırmızı olan bir bitki [Fa.]

B.+ dur 001/18

boq -: boğmak [Tü.]

b.- ulmäk 004/47

boqa: erkek sığır, öküzden daha büyük olan sığır [Tü.]

b. 004/38, 004/39, 004/43, 004/44, 004/46

boqara: iki kamburlu erkek deve [Tü.]

b. 004/44, 004/45

boqçä: kese [Fa.]

b.+ yä 009/26

bor: bor rengi [Tü.]

b. 004/62, 004/63

bor_qarqa: bor renginde olan karga [Tü.]

b.- qarqa 004/63, 004/64

b.+ lar 004/62

börä: böbrek [Tü.]

b.+ im 006/2

börkä: şapka [Tü.]

b. 009/16

boroq: dibek [Tü.]

b.+ dän 011/61

boruq: dibek [Tü.]

b. 012/9

boşqab: tabak [Tü.]

b. 010/2, 011/50, 023/7

boxar: buhar [Fa.]

b. 011/41

b.+ i 011/41

b.+ lar 011/41

boxor: buhar [Fa.]

b. 011/41

boya -: boyamak [Fa.]

b.- mişlar 022/16

b.- dalar 022/5

b.- dırlar 022/7, 022/8

boyalıpalas: bir çeşit halı [Tü.]

b. 024/6

boyaq: iplerin boyamasında kullanılan doğal boyalara verilen ad [Tü.]

b. 022/7, 022/21

b.+ ı 022/22

böyg: büyük [Tü.]

b. 007/7, 011/46, 011/57, 011/68, 011/70 ,012/32, 018/11, 020/1, 023/7, 023/11, 023/12, 023/16

b.+ i 004/1, 011/46, 011/48, 011/57

b.+ iydi 016/5

b.+ ü 016/2

b.+ lügünä 026/25

b.+ tär 011/37

b.+ tärdir 012/38

böygana: büyükanne [Tü.]

b. 005/3

böyh: büyük [Tü.]

b.+ tär 001/49

böyk: büyük [Tü.]

b. 004/77

boyn: boyun [Tü.]

b. +dur 021/17

b.+ i 012/35

b.+ unä 022/14

boyoġ -: büyük [Tü.]

b.- luqunda 004/38

böyq: büyük [Tü.]

b. 004/77

boy: boy [Tü.]

b. +umçäs 014/20

boz: boz rengi [Tü.]

b. 011/37, 011/41, 012/38

bozar -: bozarmak [Tü.]

b.- a 011/41

b.- ä 011/37

b.- ir 011/41

Bozgorma: : etin tavada kemiği etten ayrılana kadar kızarılmasıyla yapılan yemek [Tü.]

B. 011/31

B.+ ya 011/33

Bōzqorma: etin tavada kemiği etten ayrılana kadar kızarılmasıyla yapılan yemek [Tü.]

B. 001/6, 001/8

bozpalas: bir çeşit halı [Tü.]

b. 024/6

bu: bu [Tü.]

b. 001/2, 001/3, 001/11, 001/12, 001/15, 001/17, 001/21, 001/29, 001/30, 001/34, 001/35, 001/40, 001/42, 001/49, 002/6, 002/18, 002/20, 002/21, 002/24, 003/7, 003/8, 003/9, 003/11, 003/14, 003/17, 003/21, 004/3, 004/5, 004/6, 004/11, 004/13, 004/19, 004/25, 004/30, 004/31, 004/35, 004/41, 004/42, 004/46, 004/47, 004/55, 004/64, 004/65, 004/66, 004/72, 004/76, 004/77, 004/78, 004/80, 004/81, 005/6, 005/17, 005/20, 005/22, 006/4, 006/7, 006/8, 006/9, 006/11, 007/5, 007/9, 008/1, 008/2, 008/3, 009/4, 009/8, 009/12, 009/13, 009/15, 009/16, 009/17, 009/19, 009/20, 009/24, 009/26, 009/28,

010/7, 011/2, 011/4, 011/7, 011/8, 011/13, 011/14, 011/16, 011/18, 011/22, 011/29, 011/31, 011/32, 011/33, 011/34, 011/37, 011/38, 011/41, 011/47, 011/48, 011/49, 011/59, 011/60, 011/61, 011/62, 011/63, 011/64, 011/65, 011/66, 011/68, 011/70, 012/4, 012/6, 012/7, 012/8, 012/11, 012/12, 012/13, 012/15, 012/18, 012/19, 012/20, 012/21, 012/24, 012/25, 012/27, 012/28, 012/31, 012/33, 012/34, 012/35, 012/36 013/1, 013/2, 014/2, 014/5, 014/7, 014/9, 014/10, 014/11, 014/13, 014/16, 014/18, 014/21, 014/25, 015/2, 015/11, 015/13, 016/2, 016/3, 016/4, 017/3, 017/5, 017/6, 017/7, 019/3, 019/5, 019/6, 019/7, 020/2, 021/1, 021/5, 021/8, 021/13, 021/14, 021/15, 021/16, 021/17, 021/20, 021/22, 021/26, 021/27, 021/29, 021/31, 021/33, 021/35, 022/2, 022/3, 022/9, 022/10, 022/13, 022/15, 022/16, 022/17, 022/19, 022/20, 023/4, 024/4, 024/6, 024/9, 024/11, 025/3, 025/5, 025/13, 025/14, 025/16, 025/22, 025/26, 026/5, 026/6, 026/13, 026/23, 026/25, 026/29, 026/34, 026/35, 026/37

b.+ an 008/2

b.+ cur 002/19, 005/10, 025/7

b.+ da 002/15

b.+ dir 011/53

b.+ dur 001/43, 001/44, 001/46, 001/21, 010/2, 011/10, 011/25, 011/37, 011/43, 011/51, 011/58, 021/4

b.+ iydi 008/2

b.+ lar 001/33, 002/21, 005/10, 005/25, 006/5, 010/2, 011/50, 011/70, 014/3, 014/5, 021/7, 023/10, 023/11, 023/18, 024/12

b.+ lara 019/4

b.+ larda 012/29

b.+ lardan 023/9

b.+ lardir 001/18

b.+ lari 001/21, 001/22, 002/6, 007/14, 011/27, 011/42, 011/66, 014/7, 025/16

b.+ laring 011/51

b.+ llar 002/20, 006/4, 006/15, 012/4, 012/6, 012/7, 012/11, 012/20

b.+ llari 002/4

b.+ nı 015/4

b.+ ni 001/26, 009/21, 025/17

b.+ nlar 009/27, 016/7, 021/32, 024/3

b.+ nlara 021/24

b.+ nlari 004/61, 009/8

b.+ nlarin 001/39

b.+ nların 012/21

b.+ nun 026/35

b.+ qäd 014/7

b.+ qädär 008/3

b.+ qäddir 015/9

b.+ qäze 015/6

b.+ ra 001/40, 010/1, 011/42, 012/36, 014/7, 020/3

b.+ rasina 001/51

b.+ rasinnän 016/3

b. +rda 004/20, 004/38, 004/69, 011/44, 014/2, 014/6, 014/7, 014/11, 014/16, 015/6, 015/7, 021/24, 024/4, 024/7, 025/11, 025/12, 025/14, 025/15

b.+ rdan 004/47, 024/9

b.+ tay 014/15

b.+ ydu 002/15

b.+ yiydi 008/3

bua: baba [Fa.]

b.+ mi 025/23

b.+ nı 025/23

b.+ si 017/1, 017/3

bul -: bulmak [Tü.]

b.- am 025/21

b.- eyrlär 023/12

b.- dı 025/23, 025/29

b.- dum 025/23

bula -: karıştırmak [Tü.]

b.- miyäng 011/7

bulabula: mutfakta yemekleri karıştırmak için kullanılan, ağaçtan bir alet [Tü.]

b.+ dır 011/7

b.+ yı 011/7

bulama: mutfakta yemekleri karıştırmak için kullanılan, ağaçtan bir alet [Tü.]

b. 001/11

bule -: karıştırmak [Tü.]

b.- ylar 001/11

b.- ylär 011/10

bülhär: bir bitki adı [?]

b. 012/13

b.+ dir 012/3, 012/4

buqäd: bu kadar [Tü.+ Fa.]

b. 004/68, 004/76, 012/38

b.+ dir 012/38

buqça: kese [Fa.]

b. 020/3

buqda: buğday [Tü.]

b. 002/1, 003/2, 003/14, 003/15, 007/13, 011/3, 011/25, 011/64

b.+ i 003/4

b.+ miz 003/11, 003/15

b.+ ninki 003/21

b.+ nıñ 002/3

b.+ sı 014/14

b.+ yi 003/11, 003/16, 003/21,

b. + yäi 025/5

burmaq: parmak [Tü.]

b. 019/8

Buşehr: İran'daki bir şehir

B.+ dän 007/3

B.+ dir 007/5

B.+ e 007/2

butä: çalı [Fa.]

b.+ si 012/38

buta: çalı [Fa.]

b. +lar 012/37

b. +sı 012/15

bütä: çalı [Fa.]

b.+ däki 013/6

b.+ si 018/12

b.+ sini 018/12

b.+ ying 025/5

bütün: bütün [Tü.]

b. 004/38, 004/77

buzaqe: buzağı, sığır yavrusu [Tü.]

b. 004/40, 004/41

cacim: kilim [Fa.]

c.+ idi 009/25

cäcim: kilim [Fa.]

c. 024/6

cädid: yeni [Fa.]

c. 023/10

cädidän: son zamanlarda [Fa.]

c. 001/46, 009/17

çadir: çadır, zar [Fa.]

ç. 001/7

çador: çadır [Fa.]

ç. 001/13, 001/50, 001/51, 007/7, 007/10, 008/1, 009/9, 009/10, 009/13, 009/17, 011/37, 011/40, 023/14, 023/16,

çadorpiyi: ayak arkasındaki bir damar adı [Fa.]

ç. 011/41

cäft: bir bitki adı [?]

011/60

cähiz: çeyiz [Fa.]

c.+ isini 014/7
çäk -: çekmek [Tü.]
ç. 014/25
ç.- ä 012/23
ç.- äm 014/17, 019/7
ç.- ändä 021/14
ç.- i 011/40
ç.- ilän 014/9
ç.- ir 001/36, 001/51
ç.- īrlär 001/7
ç.- iräg 026/33
ç.- iräng 003/8, 022/16, 022/19
ç.- ireng 003/6
ç.- iring 003/6
ç.- irlär 022/10, 024/7, 024/11
ç.- irlärdi 011/16
ç.- irdi 025/6
ç.- irdig 023/7, 026/33
ç.- ing 014/8
çal -: çalmak [Tü.]
ç.- anda 026/13
ç.- ändän 026/13
ç.- ırlar 022/16, 022/17
çal -: ısırmak [Tü.]
ç.- anda 021/18, 021/31
ç.- ırdı 021/31
ç.- mış 021/19, 021/20
caleb: ilgiç [Fa.]
c. 011/37, 011/43, 011/51, 011/53, 011/58
c.+ dir 004/58, 011/4, 022/22
çalma: epilepsi, sara [Tü.]

ç. 021/3

çämän: çimen [Fa.]

ç. 003/19

cämiyät: toplum [Tü.]

c. 009/22

can: can [Fa.]

c. 014/14, 014/24

canävär: hayvan [Fa.]

c.+ dän 001/36

canavar: hayvan [Fa.]

c. 026/15, 026/16, 026/18

c.+ i 026/19

c.+ ları 026/14

c.+ di 026/14

cänbe: yön [Ar.]

c.+ ye 011/27

çänd: kaç [Fa.]

ç. 009/3, 018/10

canevar: hayvan [Fa.]

c. 025/14

çäng: pençe [Fa.]

ç. 001/21

ç.+ ini 004/71

Çängal: Ekmeği kurutup ezdikten sonra yağda kızartıp üzerine öğütülmüş şeker eklenerek yapılan yemek [Tü.]

Ç. 001/5

Ç.+ dir 001/5

çängal: çatal [Fa.]

ç. 012/32, 023/7

çap -: çapmak [Tü.]

ç.- irdi 009/24

ç.- tirirlärdi 009/24

çaq: şişman [Fa.]

ç. 001/50

caqil: küçük [?]

c.+ idi 001/49

çaqlig: şişmanlık [Fa.+ Tü.]

ç.+ dan 012/31

çaqir -: çağırmak [Tü.]

ç.- dı 025/29

ç.- ir 012/15

ç.- in 014/8

çaqu: bıçak [Fa.]

ç.+ ya 024/5

çar: dört [Fa.]

ç. 009/12

çärbi: yağ [Fa.]

ç.+ si 011/33

ç.+ sinän 011/30, 011/31

ç.+ sini 011/60

ç.+ ye 011/11

çärm: deri kumaşı [Fa.]

ç.+ dir 001/32

çärqäd: leçek , kadın giyisi [Fa.]

ç. 001/39

çärx: tekerlek [Fa.]

ç. 015/3

ç.+ ägdir 022/3

Çärxab: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı [Fa.]

Ç. 007/10

Çärxo: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı [Fa.]

Ç. 007/8

caşir: dağlarda biten güzel kokulu bir bitki, genellikle hayvanların yemi olur [Fa.]

c. 012/13

c.+ dur 001/18

cāşir: dağlarda biten güzel kokulu bir bitki, genellikle hayvanların yemi olur [Fa.]

c. 012/4

cäşn: kutlama [Fa.]

c. 009/20

çat -: çatmak [Tü.]

ç.- miya 001/46

ç.- tı 025/21

çatma: çadır kurmakta üç ağacı birbirine bağlayarak dikilen temel [Tü.]

ç. 015/4, 015/7

çätin: zor [Tü.]

ç. 024/9

çätri: saç modeli [Fa.]

ç.+ i 014/6, 014/7

ç.+ in 014/9

ç.+ ini 009/16

cävab: cevap [Ar.]

c. 002/9, 002/15

cävan: genç [Fa.]

c. 004/31

c.+ i 004/31

c.+ ina 004/36

cävane: tomurcuk [Fa.]

c. 003/10

cävgir: havaya girmek [Fa.]

c. 001/31

çävir -: çevirmek [Fa.]

ç.- irlär 011/37

çay: çay [Çin.]

ç. 010/5, 010/6

çay: çay, göl [Tü.]

ç. 007/5

ç.+ iki 007/5

cazärfi: tabaklık [Fa.]

c. 010/1

çehel: kırk [Fa.]

ç. 001/23, 001/24

celo: ön [Fa.]

c.+ unä 008/1, 023/7

c.+ unda 009/24

cenab: beyefendi [Fa.]

c. 012/22, 012/26

censiyät: cinsiyet [Fa.]

c.+ tir 004/13

çera: neden [Fa.]

ç. 021/26

çeräg: ekmek [Tü.]

ç. 023/15

çeyiz: çeyiz [Fa.]

ç.+ iydi 009/27

ceyran: ceylan [Tü.]

c. 013/4

c.+ i 013/1

cib: cep [Fa.]

c.+ indä 013/5

cicä: civciv [Fa.]

c.+ m 020/1

Çiçäg: ekmeği kurutup ezdikten sonra bir özel peynir eklenerek yapılan yemek [Tü.]

Ç. 001/4, 012/32

Ç.+ dir 001/4

çiçäg: güzel kokulu, sarı çiçekli bir bitki [Tü.]

ç.+ li 012/5

cigär: ciğer [Fa.]

c. 011/39, 011/41

c.+ i 012/23, 011/37

c.+ in 014/25

Çükälig: pişmiş ayran [Fa.]

Ç. 011/6

çikälig: süt ürünü [?]

ç. 018/3, 018/8

ç.+ i 018/4, 018/9

ç.+ in 018/9

cikkä: sarımsak ailesinden, güzel kokulu bir bitki [?]

c.+ dir, 001/18

çīq: ? “bir zad varlaridir çīqdir”

ç.+ dir 001/16

çiqar -: çıkarmak [Tü.]

ç.- dirlar 001/4

çirp -: çırpmak [Tü.]

ç.- iriäg 015/2

ç.- irig 015/2

çix -: çıkmak change cix to çıx [Tü.]

ç.- a 012/31

ç.- ä 011/10

ç.- ändä 014/3

ç.- ardanda 011/37

ç.- ardir 004/47

ç.- ardiriz 010/2

ç.- ardirlar 011/37, 011/63

ç.- ardırlar 022/22

ç.- ardiräng 012/10

ç.- ardīyrlar 001/5

ç.- ardirlar 001/10, 001/15

ç.- artmiş 012/16

ç.- arttilar 002/17

ç.- eyr 018/7

ç.- ir 001/11, 004/58, 011/21, 011/37, 012/20, 012/32, 014/2, 014/6, 018/2, 018/7, 018/9, 018/11, 018/13

ç.- irdi 012/31, 012/15

ç.- irdim 008/1

ç.- iyor 012/19

ç.- mämiş 026/12

ç.- meyäsi 001/23

ç.- mış 026/40

ç.- miş 001/15

ç.- mişti 001/49

ç.- tı 025/7, 025/15

çoban: çoban [Fa.]

ç. 001/36, 002/23

ç.+ alar 025/23

ç.+ lär 011/13, 011/69

çoban aldatan: karga ailesinden bir kuş [Fa.+ Tü.]

ç.- 004/55

çoban çaştı: soğan ailesinden bir bitki [Fa.+ Tü.]

ç.- 012/6

cocuq: devenin yeni doğmuş yavrusu [Tü.]

c. 004/3, 004/5, 004/6

c.+ dur 004/5

cocux: devenin yeni doğmuş yavrusu [Tü.]

c.+ dur 004/4

cohär: cevher [Ar.]

c. 022/22

colu: ön [Fa.]

c.+ nu 013/7

çomaq: dibek [Tü.]

ç. 012/9

ç.+ ı 012/9

ç.+ ın 012/9

çon: çünkü [Fa.]

ç. 001/42, 001/36, 001/45, 004/68, 004/70, 004/77, 004/78, 010/7, 011/4, 011/48, 012/35, 014/16, 021/7, 021/16, 021/20,

cong: devenin bir yaşını geçen erkek yavrusu [?]

c. 004/8

cönge: sığırın erkek yavrusu, öküz olmaktan öncesi durumu [?]

c. 004/35, 004/36, 004/42, 004/43

çoqal: bir bitki adı [?]

ç. 012/18

çoqan: kalın köklü bir bitki, bitkinin kökü çamaşır yıkamak için kullanılır [Tü.]

ç. 001/19

çoqqa: yelek [Tü.]

ç. 001/32, 001/33, 001/35

corab: çorap [Fa.]

c.+ in 004/79

çöräg: ekmek [Tü.]

ç. 001/11, 008/1, 010/4, 011/3, 011/30

ç.+ iydi 001/1

ç. +i 001/4, 001/5

ç.+ lärimizi 023/2

çöräg otu: çörek otu [Tü.]

ç. 001/21

çox: .çok [Tü.]

ç. 001/3, 001/4, 001/5, 001/7, 001/8, 001/13, 001/14, 001/18, 001/19, 001/21, 001/22, 001/30, 001/31, 001/47, 001/50, 002/5, 002/15, 002/21, 004/25, 004/26, 004/33, 004/34,

004/37, 004/38, 004/57, 004/61, 006/2, 007/10, 007/13, 009/10, 009/15, 011/1, 011/9, 011/12, 011/15, 011/21, 011/23, 011/28, 011/33, 011/35, 011/36, 011/44, 011/59, 011/70, 012/10, 012/16, 012/31, 012/34, 012/37, 013/3, 014/25, 015/9, 017/5, 018/5, 019/1, 019/2, 019/3, 019/6, 021/24, 021/32, 022/12, 022/22, 023/7, 024/9, 025/12, 025/15

ç.+ danıdı 025/22

ç.+ dur 004/81

ç.+ i 019/3

ç.+ idi 002/24

ç.+ unca 004/50

ç.+ tär 026/14

çune: baza [Fa.]

ç. 011/37

cur: çeşit [Fa.]

c. 001/17, 012/39

c. +dur 012/33

çürrig: çürük [Tü.]

ç. 011/8

çuxur: çukur [Tü.]

ç. 002/11

ç.+ ını 002/11

da: da, bağlaç [Tü.]

d. 001/3, 001/4, 001/5, 001/7, 001/15, 001/18, 001/21, 001/28, 001/30, 001/31, 001/32, 001/33, 001/34, 001/35, 001/39, 001/41, 001/47, 001/48, 002/16, 003/17, 003/19, 004/13, 004/20, 004/38, 004/42, 004/46, 004/47, 004/64, 004/76, 004/77, 004/78, 004/81, 005/1, 005/2, 005/5, 005/10, 005/25, 008/1, 008/3, 009/5, 009/10, 009/16, 009/18, 009/20, 009/27, 011/5, 011/7, 011/9, 011/10, 011/12, 011/15, 011/16, 011/18, 011/19, 011/20, 011/22, 011/27, 011/32, 011/33, 011/34, 011/38, 011/67, 011/70, 012/14, 012/25, 012/36, 013/3, 014/9, 014/10, 014/25, 015/7, 015/12, 015/13, 017/7, 018/12, 019/4, 021/5, 021/6, 021/24, 021/31, 021/33, 021/35, 023/1, 023/4, 023/7, 023/11, 023/12, 023/13, 024/6, 024/12, 025/26, 025/29, 026/23

dä: da, bağlaç [Tü.]

d. 001/4, 001/6, 001/7, 001/8, 001/19, 001/20, 001/22, 001/26, 001/28, 001/31, 001/32, 001/36, 001/38, 001/39, 001/43, 001/44, 001/46, 001/48, 002/6, 002/12, 002/15, 002/17, 002/23, 003/13, 004/9, 004/10, 004/11, 004/13, 004/27, 004/30, 004/39, 004/42, 004/46, 004/55, 004/57, 004/58, 004/62, 004/70, 004/72, 006/4, 006/6, 006/7, 006/8, 007/15, 008/1, 009/11, 009/12, 009/15, 009/21, 009/26, 011/4, 011/12, 011/13, 011/14, 011/20, 011/23, 011/35, 011/50, 011/51, 011/53, 011/61, 011/63, 012/4, 012/9, 012/10, 012/19, 012/24, 012/31, 012/36, 012/38, 013/3, 014/7, 014/22, 015/10, 018/9, 019/4, 021/6, 021/13, 021/15, 021/19, 021/25, 021/29, 021/35, 022/9, 022/11, 022/19, 022/21, 023/6, 023/11, 023/12, 023/13, 023/18, 023/19, 023/20, 024/9, 025/18, 026/14, 026/31, 026/33, 026/35

daha: daha [Tü.]

d. 001/12, 001/13, 001/17, 001/18, 001/19, 001/25, 001/30, 001/31, 001/32, 001/38, 001/42, 001/44, 001/46, 002/5, 002/19, 002/21, 003/10, 003/11, 003/12, 003/15, 003/16, 003/17, 003/20, 003/21, 004/3, 004/6, 004/9, 004/10, 004/15, 004/19, 004/21, 004/25, 004/28, 004/29, 004/33, 004/37, 004/38, 004/39, 004/43, 004/55, 004/69, 004/76, 004/77, 005/19, 006/2, 006/4, 006/5, 006/11, 007/6, 007/11, 007/13, 007/14, 008/1, 010/4, 009/6, 009/15, 009/16, 009/17, 009/18, 009/19, 009/20, 009/27, 011/11, 011/16, 011/18, 011/24, 011/26, 011/36, 011/38, 011/41, 011/44, 011/47, 011/61, 011/64, 011/65, 012/14, 012/27, 012/31, 012/32, 013/3, 013/5, 013/6, 013/8, 014/13, 014/23, 016/3, 016/4, 016/8, 018/8, 018/9, 018/10, 019/4, 019/7, 021/5, 021/6, 021/9, 021/10, 021/17, 021/20, 021/21, 021/22, 021/23, 021/29, 022/11, 022/13, 022/18, 022/21, 022/22, 025/8, 025/11, 025/21, 025/22, 026/9

dä -: demek [Tü.]

d.- yrlär 001/42

däbbaqi: sepici [Ar.]

d. 011/70

dadli: lezetli [Tü.]

d. 001/3, 001/4

d.+ dir 001/13, 001/18

däfä: defa, kez [Ar.]

d. 012/36, 004/70

däh: on [Fa.]

d. 001/7, 001/42, 023/7

dahā: daha [Tü.]

d. 003/12

dāha: daha [Tü.]

d. 007/12

dahi: başka [Tü.]

d. 001/19, 001/31, 001/43, 001/47

dаı: dayı [Tü.]

d. 005/8

daıoqli: dayı oğlu [Tü.]

d. 005/10

daıqizi: dayı kızı [Tü.]

d. 005/10

dal: arka [Tü.]

d.+ i 004/60

d.+ içe 001/49

d.+ ıma 025/10

d.+ ına 025/10, 025/21

d.+ ini 003/21

d.+ ining 001/51

Dälämä: süte maya eklenerek yapılan bir yemek [Fa.]

D. 011/9

dälig: delik [Tü.]

d.+ indä 011/16

däm: dem [Fa.]

d. 010/6, 012/14

d.+ in 025/20, 025/21

d.+ indän 025/21

dam: duvar [Fa.]

d.+ lari 007/7
damdari: hayvancılık [Fa.]
d. 007/6
dämir: demir [Tü.]
d.+ dir 003/6
dan: leke [Fa.]
d. 018/10, 021/11
d.+ lar 021/14
d.+ lärdän 021/21
dan -: sezmek [Tü.]
d.- mag 006/8
d.- magdir 006/8
d.- mak 006/11
dan: yem [Fa.]
d.+ ini 003/15
dana: tane [Fa.]
d. 019/2
d.+ sini 012/19
danä: tane [Fa.]
d. 011/21
dänä: tane [Fa.]
d. 007/8, 015/10, 023/3, 023/12
dane: tane [Fa.]
d. 001/30, 025/19
daneşgah: üniversite [Fa.]
d.+ da 001/44
daniş -: konuşmak [Tü.]
d.- äm 012/33
d.- am 003/1
d.- ändäya 017/5
d.- irdi 017/5

d.- madim 014/20

daq: dağ [Tü.]

d. 001/5, 001/33, 001/37, 023/1, 023/2, 026/5

d.+ a 001/34, 007/7, 011/69

d.+ da 014/14

d.+ dan 012/3, 012/10, 019/7

d.+ dän 011/13

d.+ ın 026/4

d.+ ınnan 012/18

d.+ larda 012/13, 012/18

d.+lardan 012/15

d.+ ların 026/3

daq: sıcak [Fa.]

d. 003/9

daqarçıq: kumdan sürahi [Tü.]

d.+ çıq 011/53

Daqestan: Dağıstan [Tü.+ Fa.]

D.+ da 006/6

D.+ ir 006/3

daqıl -: dağılmak [Tü.]

d.- ır 025/12

däqiqän: kesin olarak [Ar.]

d. 001/26, 002/15

daraq: tarak [Tü.]

d. 014/6

darçin: tarçin [Fa.]

d. 001/22

d. +i 001/21

därd: dert [Tü.]

d. 019/1, 019/4

d.+ ä 021/15

d.+ idi 019/4

däri: deri [Tü.]

d. 001/10

d.+ ning 011/55

d.+ si 011/53, 021/14

d.+ yi 021/16

däril -: derilmek [Tü.]

d.- ir 024/7, 024/8

darman: baharat [?]

d. 001/10, 001/21, 011/10, 011/20, 011/26, 011/37

darman: derman [Fa.]

d.+ ı 014/14

därman: baharat [?]

d. 011/22, 011/26, 011/27

därman: ilaç [Fa.]

d. 019/7, 021/5, 021/7, 021/23, 021/24, 026/40

d.+ da 021/24

d.+ lar 021/33

d.+ lari 021/29

d.+ ları 021/23, 021/24

d.+ lardan 019/3

därre: dere [Fa.]

d. +eye 001/12

d.+ dän 012/31

därri: deri [Tü.]

d. 001/4, 011/60, 011/62, 011/66, 011/67, 021/22, 021/28, 021/29

d.+ dän 011/53

d.+ liqinä 011/55

d.+ nän 011/59

d.+ ning 021/22

d.+ si 011/58

d.+ sindän 011/56

d.+ ye 011/66

d.+ yi 011/59, 011/62

Dartı: tereyağı, hurma ve undan yapılan bir çeşit helva [Tü.]

D. 011/17, 011/18, 011/19

daru: ilaç [Fa.]

d. 019/3

därvaqe: aslında [Ar.]

d. 011/27, 011/57

dās: orak [Fa.]

d.+ nän 003/18

dāş: taş [Tü.]

d. 001/13

d.+ idi 001/27

daş: taş [Tü.]

d. 001/26, 004/32, 023/11, 025/3

d.+ da 001/33

d.+ i 012/27, 017/2

d.+ lar 021/24

d.+ lari 012/27

d.+ larin 001/13

daşir -: taşımak [Tü.]

d.- dik 007/15

däst: el [Fa.]

d. 011/21

däste: demet [Fa.]

d. 001/7, 003/7

d.+ si 001/7

dastan: hikaye [Fa.]

d. 014/18

d.+ ning 014/11

Däşte Päläng: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı [Fa.]

D. 007/2

D.- dir 007/4

dästgah: makine [Fa.]

d. 015/3

d.+ nän 002/10

Däşti: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı [Fa.]

D. 007/3

D.+ dä 007/5

D.+ dän 007/4

dävä: deve [Tü.]

d. 004/45

däve: deve [Tü.]

d.+ yä 004/45

d.+ ydi 004/44

dävät: davet [Ar.]

d. 001/24, 009/8, 009/9, 009/11

dävazdäh: on iki [Fa.]

d. 001/7

dävir -: devirmek [Tü.]

d.- irlär 011/33, 011/37

dävrä: devirme [Tü.]

d. 024/9

dävräçin: halı nakşına aynadan ters olarak bakarak halı dokuma sanatına verilen ad [Tü.]

d. 024/8, 024/9

day: Atin yavrusu; dayiçadan sonrası nōzinin öncesi [Tü.]

d. 004/17, 004/18

däy -: dokunmak [Tü.]

d.- miş 004/32

day: başka, daha [Tü.]

d. 011/43, 011/50, 011/60, 021/22

dayere: yuvarlak [Fa.]

d. 001/17

dayi: dayı [Tü.]

d.+ m 013/6

dayiça: atin yavrusu; qolundan sonrası, daydan öncesi [Tü.]

d. 004/16, 004/17

däyirman: değirmen [Tü.]

d. 014/21, 014/22

daylaq: devenin sütten kesildikten sonra bir yaşına kadar olan yavrusu [Tü.]

d. 004/6, 004/7

däyl: değil [Tü.]

d. 002/13, 002/21, 004/70, 009/2, 011/58, 013/3, 021/7, 022/22

d.+ di 009/2, 009/5, 009/15, 023/7

däyr: değil [Tü.]

d. 011/25, 012/34, 021/4

d.+ di 021/32

d.+ lär 021/32

däyş -: değişmek [Tü.]

d.- irlär 011/61

dazzä: teyze [Tü.]

d. 005/7

dazzaoqlu: teyze oğlu [Tü.]

d. 005/9

dazzäqizi: teyze kızı [Tü.]

d. 005/10

de -: demek [Tü.]

d.- di 001/35, 004/70, 012/5, 024/4, 025/3, 025/4, 025/9, 025/10, 025/11, 025/12, 025/16, 025/17, 025/18, 025/19, 025/21, 025/23, 025/24, 025/25, 025/26, 025/28, 025/29

d.- dilär 004/44, 025/2, 025/27

d.- dim 001/1, 001/10, 001/13, 001/18, 001/22, 001/31, 001/32, 001/39, 001/51, 002/3, 004/46, 011/16, 012/12, 014/24

d.- din 012/7

d.- mädim 001/48, 025/25

d.- miş 012/35

d.- mişlär 017/5

d.- mişti 017/4, 017/5, 017/6

d.- miştir 014/23, 021/33

d.- yäm 020/1

d.- ydig 020/2, 025/1

d.- yerdilär 001/23

d.- yin 014/4

d.- ylär 001/16

d.- ylir 004/78

d.- ym 022/1

d.- yr 001/50, 001/51, 004/50, 005/13, 005/14, 005/15, 005/16, 005/18, 005/19, 005/20, 005/21, 005/22, 006/1, 006/14, 014/1, 014/2, 014/15

d.- yärdilär 012/28

d.- yräm 001/15, 001/20, 001/21, 001/38, 001/47, 011/21, 011/41, 011/62, 004/44, 004/69, 005/12, 008/2, 009/15, 012/7, 012/15, 019/8, 026/25

d.- yräma 012/29, 012/36

d.- yräg 003/5, 003/15, 003/18, 004/77, 005/1, 005/2, 005/3, 005/4, 005/5, 005/7, 005/8, 005/11, 005/12, 005/22, 005/23, 005/25, 009/24, 010/3, 010/4, 019/8, 022/6, 022/13, 022/14, 023/8, 023/20

d.- yräk 004/46

d.- yräng 004/56, 012/15, 019/6, 026/25

d.- yrängz 005/7

d.- yrdim 024/4

d.- yrdilär 012/6, 012/7, 012/16, 012/35

d.- yrig 004/58, 022/3, 022/17, 024/7, 025/5

d.- yrik 002/1, 004/46, 004/70, 004/80

d.- yrdi 001/52, 013/1, 016/1, 016/5, 016/8, 017/7, 025/20

d.- yrdig 008/1, 008/2, 008/3, 016/8, 019/4, 019/5, 019/6, 019/7, 020/2, 020/3

d.- yrdik 003/3, 003/20, 013/2, 013/6, 016/4

d.- yrig 003/9, 003/10, 003/18

d.- yrlar 021/1

d.- yrlär 001/22, 001/35, 003/7, 003/10, 003/15, 003/17, 004/2, 004/5, 004/7, 004/10, 004/11, 004/12, 004/19, 004/25, 004/29, 004/30, 004/31, 004/35, 004/36, 004/37, 004/38, 004/39, 004/42, 004/43, 004/45, 004/49, 004/50, 004/52, 004/56, 004/57, 004/58, 004/60, 004/66, 004/69, 004/75, 004/76, 004/77, 004/81, 005/25, 006/2, 006/9, 006/12, 009/18, 011/4, 011/5, 011/18, 011/19, 011/43, 011/44, 011/47, 011/50, 011/53, 011/55, 011/56, 011/57, 011/65, 011/66, 011/69, 011/70, 012/4, 012/21, 012/29, 012/36, 012/37, 014/7, 014/10, 014/11, 015/11, 018/4, 018/5, 019/1, 021/1, 021/3, 021/9, 021/14, 021/15, 021/17, 021/19, 021/20, 021/24, 021/25, 021/27, 021/30, 021/35, 022/6, 022/11, 022/15, 022/16, 022/22, 024/4, 024/7, 024/11, 026/6, 026/29, 026/38

deyil: değil [Tü.]

d.- yrlärdi 009/6, 009/9, 009/18, 014/3, 014/5, 019/4, 019/6

d.- yrdilär 009/9, 016/8

d.- yrlärmiş 010/7

d.- yilmämiş 001/32

dek -: dökmek [Tü.]

d.- irlär 011/62, 018/5, 018/9

d.- irlärdi 011/14

d.- irlärmiş 001/28

d.- mişlär 011/19

d.- ilir 011/61

deqqät: dikkat [Ar.]

d. 011/44

deräxt: ağaç [Fa.]

d. 012/8

d.+ i 012/8, 012/32, 022/20

d.+ inä 012/32, 012/36

d.+ ing 022/9

d.+ ini 022/6

d.+ lär 022/5

dernaq: kirkit, halı dokumakta kullanılan alet [Tü.]

d. 024/4

d.+ ıdı 024/4

derō: biçmek [Fa.]

d. 003/17

deş -: deşmek [Tü.]

d.- idirlär 022/14

d.- irdi 022/14

d.- irdirlär 022/14

devä: deve [Tü.]

d. 004/2

d.+ dir 004/1

d.+ nin 004/2

deyiş: şive [Tü.]

d.+ lär 004/11

deyl: değil [Tü.]

d. 006/8, 011/27, 011/33, 011/35, 011/62, 021/13

d.+ di 008/3

di -: demek [Tü.]

d.- yä 012/6

d.- yäm 001/39, 004/1, 004/59, 004/81, 006/4, 008/3, 012/38, 013/3

d.- yäng 019/5

d.- yäyng 011/70

didomäk: gece kuşu [Fa.]

d. 004/81

dig: kazan [Fa.]

d. 011/43

digi: pirinç [Tü.]

d. 023/5, 023/13, 023/15, 023/16, 023/19

d.+ dir 023/10

d.+ nän 023/7

d.+ ynän 023/20

dik -: dikmek [Tü.]

d.- irlär 009/17

d.- irdig 012/21

d.- mişlär 001/14

dil: dil [Tü.]

d. 021/14, 025/6

d.+ i 001/27, 006/8, 020/2

d.+ indä 019/6

d.+ ini 020/2

d.+ imizdir 005/6

d.+ inizdä 005/10

d.+ inge 025/6

d.+ indä 021/2

diräg: çadır altında kurulan, direk [Tü.]

d. 015/13

dirir -: tiftiklenmek [Tü.]

d.- lär 015/3

dırnaq: kirkit, halı dokumakta kullanılan alet [Tü.]

d.+ ımızıdı 024/4

diş: diş [Tü.]

d. 012/33

d.+ i 026/26

d.+ im 006/1

d.+ in 012/36

dişi: dişi [Tü.]

d. 004/8, 004/13, 004/29, 004/30, 004/37, 004/42, 004/73

d.- toqlu 004/29

d.+ dir 004/41

d.+ si 004/8, 004/68, 004/73

d.+ sinä 004/2, 004/11, 004/12, 004/42

disk: disk [?]

d. 021/17

d.+ lärä 021/17

div: dev [Fa.]

d. 019/6

d.+ dir 019/6

divane: deli [Fa.]

d. 004/46

divar: duvar [Fa.]

d.+ ä 014/12

diz: düz [Tü.]

d. 003/19

do: iki [Fa.]

d. 012/14

doa: dua [Ar.]

d. 025/13

d. +ye 016/7

dobarä: tekrar [Fa.]

d. 018/4, 018/9, 022/10, 023/3

d.+ dän 003/12

dobare: tekrar [Fa.]

d. 004/8, 018/9, 018/11

dök -: dökmek [Tü.]

d.- ändä 021/32

t.- irdi 012/24, 021/31

d.- irlär 001/5, 012/28, 018/11, 021/11

d.- irlärdi 012/22

d.- ildi 012/28

d.- iylär 001/12

d.- iyrlar 001/22

d.- iyrlär 001/22
d.- mişlär 001/15
d.- ürler 001/2
d.- ülä 012/28
d.- ülmir 004/70
doktor: doktor [Fa.]
d.+ lar 021/4
dol -: dolamak [Tü.]
d.- adı 025/15
d.- anır 013/1
d.- aşmiyrlär 004/34
d.- dirmiş 003/15
d.- dirirlär 011/34, 011/63
d.- duriyr 003/16
d.- eyrdi 016/2
d.- erydig 019/7
d.- eylär 011/33, 011/37, 011/41
d.- eylar 011/33, 011/64
d.- irlär 011/41
d.- irdi 012/31
Dolama: et ile yapılan bir yemek [Tü.]
D.+ dır 011/36
dolan: dolanmak [Tü.]
d. 026/38
doli: dolu [Tü.]
d. 011/40
doluq: atin yeni doğmuş yavrusu [Tü.]
d. 004/14, 004/15
dömä: dövme [Tü.]
d.+ lä 021/33
dön -: dönemk [Tü.]

d.- di 014/19

d.- dü 014/19

don: etek [Tü.]

d.+ ı 013/5

donbe: kuyruk yağı [Fa.]

d. 001/7

dondurmä: dağın başından elde edilen sert karı, şeker taneleri durumuna gelene ezip üzerine pekmez, yumurta ve kaymak eklenerek yapılan bir yemek, dondurma [Tü.]

d. 011/14

donguz: domuz [Tü.]

d. 026/15

donya: dünya [Fa.]

d.+ ya 004/4

doq -: doğmak [Tü.]

d.- asi 004/3

d.- ası 026/29

d.- iyr 012/25

d.- maz 004/24

dor: etraf [Fa.]

d. 001/6

d.+ una 019/7

d. + unä 002/22

d.+ undä 011/37, 009/8

d.+ undan 015/12

d.+ udän 009/11, 015/13

dōr: etraf [Fa.]

d.+ i 012/5

d. +undä 012/19

d.+ una 011/41

d.+ unä 011/37, 011/41

doro: biçmek [Fa.]

d. 003/12

dorost: doğru [Fa.]

d. 005/20, 022/1

dört: dört [Tü.]

d. 004/58, 009/10, 012/4, 023/14, 023/16, 021/4

döş: döş [Tü.]

d. 011/40

d.+ i 004/60

döşän: tavşan [Tü.]

d.+ i 004/76

döşäncil : kartal ailesinden bir kuş [Tü.]

d. 004/76

döşö: pekmez [Tü.]

d.+ ünnän 011/22

döür -: dövmek [Tü.]

d.- lär 011/37

döüy -: dövmek [Tü.]

d.- lärdi 011/13

döşmän: düşman [Fa.]

d. 014/19

doy -: doymak [Tü.]

d.- dı 014/14

d.- meyrding 012/11

d.- umçäs 014/20

d.- ulur 020/3

döyil -: dövülmek [Tü.]

d.- mägdir 021/28

d.- miş 021/28

dud: duman [Fa.]

d.+ una 001/29

dudaq: dudak [Tü.]

d.+ larına 012/36

d.+ lärinä 012/36

d.+ larini 012/36

dudmuşi: gri rengi [Fa.]

d. 001/38

dugi: pirinç [?]

d. 009/21, 011/25, 023/9, 023/18

d.+ dän 023/9

d.+ nän 009/21

d.+ dur 011/3

duvat: mürekkep [Fa.]

d. 013/5

düğüm: düğüm [Tü.]

d. 022/17

dügün: düğün [Tü.]

d.+ lär 024/10

dukan: dukkan [Ar.]

d. 001/2, 017/7

d.+ dan 017/7

dumad: damat [Fa.]

d. 009/16, 009/17, 009/18, 009/19

d. +a 009/18

dumdug: gaga [Tü.]

d. 025/3, 025/7

d.+ uynän 025/7

dünän: dün [Tü.]

d. 012/9

düng: gaga [Tü.]

d. +i 004/54

dunō: buğdayların sulanması [?]

d. 003/15

dünya: dünya [Fa.]
d.+ da 014/10
d.+ sinda 011/28
d.+ ya 004/4, 004/14, 004/22, 004/32, 004/40, 004/42, 021/4
duq: ayran [Fa.]
d. 014/20
dur -: durmak [Tü.]
d. 001/25
d.- ulir 011/18
d. -mäli 014/15
düş -: düşmek [Tü.]
d.- äm 025/13
d.- ändä 012/7, 012/16
d.- ärdi 012/31
d.- ir 024/9, 026/26
d.- mişti 025/15
d.- sä 021/16
d.- ti 025/14, 025/15, 025/21
düşö: pekmez [Tü.]
d. 011/14, 011/25
duvä: deve [Tü.]
d. 012/30, 012/33, 012/35
d.+ nin 012/34, 012/39
duvar: davar [Tü.]
d. 002/22, 007/6, 007/10, 007/11, 009/3, 009/21, 009/22, 009/23, 012/13, 012/14, 012/16, 012/21, 012/23, 012/24, 012/25, 012/26, 012/28, 023/14, 023/19, 026/22
d.+ a 012/21, 012/22, 012/24, 026/14, 026/15
d.+ da 026/39, 026/40
d.+ i 012/24
d.+ ı 012/26, 012/27
d.+ in 011/56, 012/28, 001/37

d.+ ın 012/27, 001/30

d.+ indän 015/11

d.+ ing 026/22

d.+ lar 026/6

d.+ läri 007/15, 026/23

d.+ läridi 012/11

d.+ larimizing 012/13

duve: deve [Tü.]

d. 012/39

düymä: düğme [R.]

d.+ li 014/15

duz: tuz [Tü.]

d. 001/7, 012/26, 012/27, 012/28, 012/38

duzdaşi: içinde koyunlara tuz verilen kap [Tü.]

d.+ i 012/27

d.+ da 012/26

d.- yä 012/28

düz: doğru [Tü.]

d.+ dür 004/47

düzäl -: yapmak, düzelmek [Tü.]

d.- dir 001/36

d.- dirlär 011/27, 011/22, 011/52, 011/53, 011/57, 022/4, 001/36, 018/11, 023/9, 023/18, 024/7

d.- dirlärdi 019/7, 023/8

d.- diyräg 023/20

d.- ir 001/20, 001/36, 011/67, 015/12, 021/20, 024/1, 024/10

d.- irdi 011/14

d.- rdirlär 001/22

d.- tdi 025/3, 025/5

d.- ttim 014/16

d.- tirlär 001/8, 015/12

d.- tmişti 012/9
ecazä: izin [Fa.]
e. 004/59, 011/36
ecaze: izin [Fa.]
e. 012/30
e.- ver 006/4
ed -: etmek [Tü.]
e.- ä 001/34, 001/46, 001/49, 001/52, 009/1, 012/23, 012/24
e.- äg 009/8, 025/2, 025/27
e.- älär 009/2, 011/24, 011/62
e.- äm 019/1
e.- ändä 004/9, 009/7
e.- äng 018/12, 012/16
e.- är 012/18
e.- er 012/18
e.- äräm 025/11
e.- äräk 011/15
e.- äsi 001/52, 026/18
e.- äy 001/19
e.- eyr 011/41, 011/46, 011/65, 011/68, 026/42
e.- eräg 023/11
e.- eyäg 025/5
e.- eylär 001/2, 001/4, 001/7, 001/11, 001/12, 001/15, 011/32, 011/37, 011/60, 015/10, 018/10, 018/11, 021/4, 022/18, 023/8
e.- eylar 001/7
e.- eyr 021/1, 021/27
e.- eyrdig 018/13
e.- eyrdingiz 026/16
e.- eyrdiniz 026/16
e.- eytlär 018/10
e.- erig 003/9, 003/19

e.- eräg 004/46

e.- eyr 004/65

e.- eyrlär 011/25, 011/59

e.- eyrig 006/8

e.- eyrdig 023/4

e.- eyrdik 003/2, 023/1

e.- eyrig 003/18, 003/19, 010/5, 010/6

e.- ilär 001/40

e.- im 012/13

e.- in 013/7, 012/7

e.- ir 004/11, 021/8

e.- iräng 018/12, 021/20

e.- iräg 003/4, 002/5, 012/14

e.- irdi 002/23, 012/22

e.- irdiniz 026/32

e.- irdiz 026/32

e.- irdim 008/1

e.- iring 021/22

e.- irlär 011/33

e.- irlärdi 009/4, 009/6, 009/8, 009/9, 009/11, 011/13

e.- ieylär 001/2

e.- irlärmiş 001/19, 001/29

e.- iyr 022/17

e.- iylär 001/26, 011/36

e.- iylärdi 001/27

e.- īyrlär 001/5

edame: devam [Fa.]

e. 008/3

edam: idam [Ar.]

e. +i 001/49

ehsase: duygu [Ar.]

e. 001/19

ehtemalän: mühtemelen [Ar.]

e. 019/6

ek -: ekmek [Tü.]

e.- liyräg 003/19

el -: elemek [Tü.]

e.- ä 011/23

e.- ämiş 026/36

e.- eyr 001/42, 001/44, 001/45, 004/62, 004/77, 012/17, 018/10, 023/15

e.- eylär 001/22, 001/43, 011/10, 011/20, 011/22, 011/26, 011/61, 018/9, 022/16

e.- eylärdi 011/12, 011/14

e.- eyräm 025/20

e.- eyrig 003/20

e.- eyrlär 001/3, 011/18, 011/37, 011/62, 015/12, 022/1, 022/10, 022/15, 024/7

e.- ir 004/9

e.- iräg 002/7

e.- irlärdi 011/15

e.- iyrdi 002/16

elä: işte, öyle [Tü.]

e. 001/10, 001/11, 001/12, 001/13, 001/14, 001/22, 001/31, 001/32, 001/34, 001/35, 001/42, 001/45, 001/46, 002/1, 002/19, 002/20, 003/3, 003/6, 003/13, 003/19, 003/21, 004/5, 004/7, 004/44, 004/62, 004/76, 005/1, 005/17, 005/19, 005/22, 005/25, 006/7, 006/8, 008/1, 008/2, 008/3, 009/11, 009/13, 009/16, 009/17, 009/26, 009/28, 010/2, 010/5, 011/2, 011/3, 011/10, 011/11, 011/14, 011/16, 011/19, 011/20,011/21, 011/22, 011/24, 011/25, 011/31, 011/33, 011/37, 011/40, 011/41, 011/45, 011/46, 011/49, 011/56, 011/61, 011/66, 011/67, 011/68, 011/70, 012/6, 012/10, 012/21, 012/27, 012/31, 012/37, 014/7, 015/9, 016/7, 017/6, 018/7, 018/10, 018/12, 019/4, 019/6, 020/2, 021/2, 021/4, 021/16, 021/28, 021/29, 022/9, 022/16, 022/19, 023/5, 023/10, 023/11, 023/14, 023/15, 023/18, 023/19, 024/4, 024/10, 024/11, 025/14, 025/16, 025/20, 025/22, 025/23, 025/25, 025/29, 026/29, 026/35

e. +y 024/3

elkä: ülke [Tü.]

e.+ mizä 013/2

ellät: neden [Ar.]

e. + i 002/15

elm: ilim [Ar.]

e. +isi 021/15

eltemase: yalvarmak [Ar.]

e. 001/52, 016/7

en: en [Tü.]

e.+ i 015/9

e.+ iydi 002/12

engur şiräsi: üzüm pekmezi [Fa.]

e. 011/14

erkäg: erkek [Tü.]

e. 004/29, 004/30, 004/45, 004/73

e.- toqlu 004/30

e.+ ä 004/30

e.+ dir 004/41

e.+ i 004/73

erse: miras [Ar.]

e. 001/46

Esfehan: İran'da bir şehir [Fa.]

E.+ da 002/13

eşid -: işitmek [Tü.]

e.- ding 012/25

e.- mädim 011/44

e.- mişäm 005/19

eşit -: işitmek [Tü.]

e.- mişäm 012/36

e.- mişdim 014/16

eşkal: sorun [Ar.]

e. +i 006/1
eski: eski [Tü.]
e.+ dä 007/6
Esmail: özel erkek adı [Ar.]
E.+ in 001/33
eşşäg: eşek [Tü.]
e. 002/24
e.+ in 001/28
eştebah: yanlış [Ar.]
e. 019/6
estelah: deyim [Ar.]
e. 011/15
et -: etmek [Tü.]
e. 014/17
e.- dim 025/25
e.- mädim 011/44
e.- meylär 001/43, 001/44
e.- mişän 014/21
e.- mişlär 006/8, 011/41, 022/16, 026/35
e.- mir 024/5, 024/10
e.- miräm 019/6
e.- mirlär 011/24, 023/15
e.- mirlärdi 012/26
e.- miş 005/11, 005/12
e.- mişlär 012/13
e.- miyrlär 011/24
e.- sin 014/21
e.- ti 025/2, 025/6, 025/7, 025/13, 025/14, 025/27, 026/18
e.- tilär 001/24
e.- tim 002/15, 014/12
e.- tig 017/3

e.- tigimiz 023/4

e.- tilär 002/17

eyd: bayram [Ar.]

e. 003/12

eyne: gibi [Ar.]

e. 001/2, 001/36, 011/13, 011/16, 011/36, 011/37, 011/62, 019/6, 019/7, 015/3, 022/10, 023/10, 024/10

ez: kendi [Tü.]

e. 004/6, 011/31, 024/10

e.+ i 004/27

e.+ im 002/14

ezaf: eklemek [Ar.]

e. 011/10, 011/12, 011/14, 011/15, 011/18, 011/20, 011/22, 011/24, 011/25, 011/26, 011/32, 011/37, 011/61

ezafe: fazla [Ar.]

e. 024/11

Faez: özel ad [Ar.]

F. +giliniki 012/24

famil: akraba [Fra.]

f. 001/25

f. +äg 025/29

fäqät: sadece [Ar.]

f. 001/6, 001/44, 011/12, 011/16, 011/33, 006/8, 009/16, 009/13, 024/10, 026/40

färq: fark [Ar.]

f. 001/42, 004/62, 004/65, 011/2, 011/46, 011/68, 021/27, 024/10, 026/36

f. +i 004/11, 011/1, 011/10

Färraşbänd: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı [Fa.]

F. 007/1, 007/15

Fars: Fars [Fa.]

F. 006/8, 007/5

F.+ lardan 001/31

F.+ lär 019/1
F.+ nan 001/44
Farsi: Farsça [Fa.]
F. 004/7, 005/22, 005/25, 021/4
F.+ dä 021/25
F.+ dir 005/25
F.+ si 002/2, 003/5, 011/49, 022/11
F.+ sini 005/19
Farsimädan: Kaşkay bir tayfanın adı [Fa.]
F. 004/50
F. +lar 004/39
färz: farz [Ar.]
f. 009/7
fasele: mesafe [Ar.]
f. 009/7, 015/7
fäsl: mevsim [Ar.]
f.+ indä 002/4
fazelab: atık su [Fa.]
f. 011/62
fekr: düşünce [Ar.]
f. 019/6
f.+ indä 026/15
felaks: termos [İng.]
f. 010/6
felan: falan [Fa.]
f. 017/5, 019/5
felfel: biber [Fa.]
f. 011/22
qärä felfel: kara biber [Tü.+ Fa.]
f. 001/21, 001/22
feşorde: sıkıştırmak [Ar.]

f. 015/5

fincan: fincan [Ar.]

f.+ imizi 010/6

f.+ lar 010/7

Firuzabad: genellikle Kaşkay Türklerinin yaşadığı, Fars eyaletinde bir ilçe [Fa.]

F. 012/19

Firuzei: firuze rengi, açık mavi [Fa.]

f. 001/27

fõqolade: olağanüstü [Ar.]

f. 001/44, 001/48

form: halet [Fra.]

f. +dur 011/37

forukeş: ateşin soğuması [Fa.]

f. 011/65

gäç: geç [Tü.]

g. 019/7

gäççi: keçi [Tü.]

g. 002/24, 024/5, 026/35

gäçi: keçi [Tü.]

g. 011/61, 015/1

g.+ nıng 015/1

g.+ ninki 026/34, 026/37

gäçir -: geçirmek [Tü.]

g.- dirlär 011/37, 022/14, 022/17

g.- dirlar 024/7

gahi: bazen [Fa.]

g. 001/9

gäl -: gelmek [Tü.]

g. 013/1, 020/2, 025/21

g.- ä 001/18, 001/46, 001/52, 004/70, 008/2, 009/8, 011/26, 012/18, 019/8, 024/10, 025/12, 026/26

g.- än 026/29

g.- ändä 004/22, 004/32, 004/40, 004/42, 011/18, 013/5, 021/4

g.- äni 026/35

g.- äsi 017/4

g.- di 025/6, 025/14, 025/21, 025/27, 025/29

g.- dilär 025/29

g.- dim 014/16

g.- ding 014/22

g.- dik 007/11

g.- ip 002/23

g.- ir 001/15, 001/31, 001/50, 002/6, 004/4, 004/14, 004/32, 005/17, 005/11, 006/2, 011/18, 011/48, 011/61, 012/28, 021/1, 023/20, 024/11, 025/12, 025/14, 026/14

g.- iräg 006/8

g.- iräng 007/4

g.- ire 003/21

g.- irdi 002/22, 002/24, 016/1, 017/7, 025/12

g.- irdik 007/7

g.-irdin 012/15

g.- irlär 001/50, 011/18, 011/58, 011/59, 011/62, 014/10, 015/7, 022/18

g.- irlärdi 009/3, 009/11, 011/12

g.- iylär 001/7

g.- mädi 017/5

g.- mäli 004/70

g.- mämiş 004/32

g.- mey 023/20

g.- miş 001/45, 005/11, 011/44, 012/35

g. -mişäg 013/7

ġal -: kalmak [Tü.]

ġ.- dı 013/9

gälän varan: varan gelen ağazı, halı dokumakta kullanılan alet [Tü.]

g. 022/16, 022/19

g.+ ı 022/16

Gälin hälvasi: bir çeşit helva [Tü.]

G.- 001/20

gälin: gelin [Tü.]

g. 001/20, 001/22, 001/23, 001/26, 005/11, 005/12, 005/13, 009/24, 014/2, 014/3, 014/6, 017/1, 017/3, 017/4, 020/2

g.+ i 001/25, 009/12, 009/15, 009/16, 009/17, 009/19, 017/3

g.+ in 009/26, 009/27, 014/7

g.+ idir 005/12

g.+ ing 005/15, 014/9, 017/1

gälinbaci: yenge [Tü.]

g. 005/12

gäman: zan etmek [Fa.]

g.+ ima 011/1

gäräg: gerek [Tü.]

g. 004/71

gäri: geri [Tü.]

g. 011/37

gärm: sıcak [Fa.]

g. 001/21, 001/27, 011/20, 011/22, 021/6, 021/7, 021/31

gärmän: halıcılıkta kullanılan bir alet [?]

g. 015/11, 024/5, 024/6

g.+ dir 024/5

g.+ in 015/12

gärmsir: sıcaklık [Fa.]

g. 012/18

g.+ dä 026/22

g.+ dän 012/19, 012/28

gäti: getirmek [Tü.]

g. 012/5

gätir -: getirmek [Tü.]

g. 020/3

g.- ä 017/3

g.- älär 017/1

g.- äm 017/4

g.- än 012/30

g.- ändä 004/14

g.- äsi 025/19

g.- dim 002/14, 025/23

g.- ip 010/6

g.- ir 004/4, 011/62

g.- irdi 025/20

g.- irdig 023/3

g.- ire 022/13

g.- irlär 004/71, 006/5, 011/59, 021/6, 023/12

g.- irlärdi 009/12, 009/13, 009/15, 009/16, 009/17, 009/19, 009/26, 011/13

g.- irig 003/9

g.- miş 026/22

g.- mişlär 012/12

g.- räm 012/31

gäy -: giymek [Tü.]

g.- ä 001/36

g.- irmiş 001/33

g.- rlorlar 001/35

gäz: ılgın ağacı [Fa.]

g. 012/32

g.+ läri 012/32

gäz -: gezmek [Tü.]

g.- ändä 004/28

g.- irdi 025/22

g.- irdim 025/23

gaz -: kazmak [Tü.]

g.- irdig 002/10, 002/11

Gäz: Ağaç adı [Fa.]

G. 002/21

gäzdir -: gezdirmek [Tü.]

q.- irlär 011/37

geç -: geçmek [Tü.]

g.- ändä 011/16

g.- ir 007/5

gecä: gece [Tü.]

g. 009/12, 012/12, 021/25, 025/4, 026/6, 026/7, 026/22

gecä quşi: kız kuşu, ibikli [Tü.]

g.- 004/78, 004/79, 004/80

g.- dän 004/78

geçi: keçi [Tü.]

g. 011/59

ged -: gitmek [Tü.]

g.- ä 003/12, 012/18, 012/21, 015/10

g.- äg 013/2, 025/10

g.- älär 023/15

g.- ändä 013/5, 021/20

g.- är 013/1, 013/2

g.- ärlär 001/51

g.- äsi 001/24

g.- äsidir 004/9

g.- ir 001/12, 001/14, 001/31, 001/37, 004/6, 006/2, 011/18, 011/61, 013/6, 014/8, 021/4, 021/8, 021/6, 021/16, 026/26

g.- iräg 023/11

g.- iräng 012/5

g.- irdi 001/23, 009/7, 016/3, 016/7, 019/3, 019/4, 019/6, 021/32, 023/7

g.- irdik 016/4

g.- irding 012/10

g.- irdiz 026/31

g.- iring 021/19

g.- irlär 011/69, 021/31, 026/2

g.- irlärdi 007/7, 009/4, 009/5, 009/9

g.- irmiş 001/49

g.- iyrlar 001/34

g.- īyor 012/13

gelim: kilim [Fa.]

g.+ lärdän 009/17

genä: yine [Tü.]

g. 003/4, 003/15, 003/18, 003/19, 004/8, 004/9, 004/27, 004/76, 005/8, 005/15, 011/20, 011/23, 011/31, 011/38, 011/41, 014/9, 014/19, 015/3, 015/4, 015/7, 015/11, 015/12, 015/13, 016/7, 018/3, 018/4, 021/2, 022/11, 022/12, 022/13, 022/15, 022/16, 022/17, 022/18, 022/21, 024/3, 024/4

ger -: görmek [Tü.]

g.- ir 022/19

g.- mämişing 004/57

g.- mişing 004/57

g.- mişängz 003/6

gerdäk: gelin ve damat için hazırlanan özel çadır [Fa.]

g. 009/17

gereh: düğüm [Fa.]

g.+ dır 024/10

geri: geri [Tü.]

g.+ dä 024/4

g.+ yä 021/16

get -: gitmek [Tü.]

g.- di 013/3, 013/4, 017/5, 025/4, 025/10, 025/22, 025/29

g.- iräg 002/7

g.- irirlär 001/31

g.- irig 003/8

g.- me 001/50
g.- mäli 011/62, 013/9
g.- mirdi 009/16, 025/3
g.- miş 021/16
g.- mişdi 017/5
g.- mişti 009/16, 017/6
g.- mişlär 001/42
g.- miye 011/54
g.- miyäsi 001/24
g.- ti 013/9, 025/4, 025/10, 025/16, 025/26
g.- tik 017/3
g.- tim 002/14, 017/4
g.- ting 014/22
g.- tilär 025/29
gey -: giydirmek [Tü.]
g.- dirirlärdi 009/16
g.- rlär 001/32, 001/34
geyär -: yapmak [Tü.]
g.- ir 003/11
gilas: kıraz [Fa.]
g. 002/20
gilim: kilim [Fa.]
g. 024/7
gir -: girmek [Tü.]
g.- irdik 002/12
gird: yuvarlak [Fa.]
g. 012/10
giyah: bitki [Fa.]
g. 001/19, 012/6
g.+ aning 012/1
g.+ ini 012/7

g.+ lar 022/5
g.+ tir 001/28
god: derin [Fa.]
g.+ lar 012/31
gohan: pulluk [Fa.]
g.+ nän 003/4
gök: gök [Tü.]
g. 014/19
gol: çiçek [Fa.]
g.+ unu 013/7
göl: göl [Tü.]
g. 025/13, 025/14
g.+ ä 025/12
g.+ idi 025/14
g.+ ing 025/14
golabi: armut [Tü.]
g. 002/20
gör -: görmek [Tü.]
g. 012/25
g.- ä 001/23, 009/15
g.- äg 021/30, 021/31
g.- ding 001/47
g.- düm 012/13, 014/20, 017/3, 024/5
g.- düng 012/9
g.- eyr 004/77
g.- in 024/11
g.- ir 021/24
g.- iräng 003/13
g.- irding 012/14, 012/15
g.- ikiyr 004/63
g.- iräng 010/4, 015/9, 021/12, 021/25, 021/28, 021/35, 022/21, 026/35

g.- irdin 009/24, 011/16

g.- irding 021/35

g.- meyä 001/34

g.- mişäm 012/36, 026/20

g.- mişäng 012/10, 015/12, 021/27, 026/19

g.- miyrdi 009/15

g.- sädirdi 021/31

görmi: görümce [Tü.]

g. 005/13

götir -: götürmek [Tü.]

g.- di 025/21

g.- miş 012/24

götür -: götürmek [Tü.]

g.- ing 003/8

g.- ürlär 011/52

göy: gökyüzü [Tü.]

g.+ ä 001/12, 025/14

g.+ dä 025/23

g.+ dän 025/14

g.+ e 025/10

goy -: koymak [Tü.]

g.- räg 003/8

g.- rlar 004/18

ġoy -: koymak [Tü.]

ġ.- am 013/9

ġ.- lärdi 009/26

ġ.- rlärdi 009/12

ġ.- miş 013/6

ġ.- mişäg 010/1

ġ.- mişti 017/6

ġ.- rag 010/1, 010/5

ġ.- räg 010/6

ġ.- rdi 016/3, 017/5

ġ.- rdig 019/7, 023/3, 023/4

g.- rding 012/10

ġ.- rdug 019/7, 023/7

ġ.- rduq 023/1

ġ.- rig 023/11

ġ.- rlar 015/7, 018/3

ġ.- rlär 018/4, 023/12

ġ.- ruq 010/5

ġ. -yrlar 021/4

göy: göy rengi [Tü.]

g. 004/62

g.- qarqa 004/62

g.- qarqalar 004/64

g.- qarqaynän 004/63

göyär -: tomurcuklanmak [Tü.]

g.- ä 003/9

göärçin: güvercin [Tü.]

g. 004/74

göyärçin: güvercin [Tü.]

g. 004/53

göyn: gönül [Tü.]

g.+ i 013/5

goyn: koyun [Tü.]

g. 002/24

ġoyun quşi: ispinozgillerden, ötücü bir kuş [Tü.]

ġ. 004/21, 004/22, 004/31, 004/52

göz: göz [Tü.]

g.+ i 017/7, 019/2

g.+ im 014/17

g.+ ing 014/15, 014/19
g.+ ini 017/5, 017/6
g.+ üm 013/9
gözäl: güzel [Tü.]
g. 001/5, 004/79, 012/16
güc: güç [Tü.]
g. 004/76
g.+ ü 001/46
gül: gül [Fa.]
g. 001/10, 014/4, 012/15, 020/3
g.+ ä 012/16
sarı- g.+ dir 012/2
g.+ i 012/15
g.+ in 014/4
g. +e 012/34
güllä: mermi [Fa.]
g. 026/18
gün: gün [Tü.]
g. 001/29, 001/50, 011/16, 021/4, 025/9, 025/19, 025/21, 025/23, 026/9, 026/12, 026/13
g.+ ä 009/4
g.+ än 003/10
g.+ dä 025/19, 025/20
g.+ i 009/6
g.+ idi 025/20
günüz: gündüz [Tü.]
g. 009/11
g.+ dä 026/8
ġuyruq: kuyruk [Tü.]
ġ.+ in 004/57
guzaqe: buzağı, sığır yavrusu [Fa.]
g. 004/39

ġuzi: kuzu [Tü.]

ġ. 004/25

ġ.+ nin 004/23, 004/27

ġ.+ si 004/24

ġuzzi: kuzu [Tü.]

ġ. 004/22

hä: ünlem

h. 001/38, 004/30, 004/35, 004/38, 004/46, 009/24, 012/34, 018/12,

he: ünlem

h. 001/19

ha: ünlem

h. 003/5, 005/20, 024/11

haçan: ne zaman [Tü.]

h. 012/24, 021/35

h.+ imiş 026/21

häcle: düğün gecesinde gelin ve damat için hazırlanan oda [Fa.]

h. 009/17

häft: yedi [Fa.]

h. 009/22, 016/4

hägär: nal [?]

h. 004/18, 004/19

hal: hal [Ar.]

h. 025/15

hälä: işte, ünlem

h. 002/13, 021/5

h.+ i 001/30

häläm: henüz

h. 026/12

halät: durum [Ar.]

h. 001/11, 011/35, 011/33, 011/37, 011/53, 012/38, 019/6, 022/10

h.+ dir 021/22

h. +e 001/31, 004/47, 004/58, 004/69, 004/78, 021/3, 021/35

h.+ nän 011/22

h. +indädir 011/37

hälva: helva [Ar.]

h. 011/19, 001/20, 001/22

h.+ dir 011/21

h.+ lar 011/17

h.+ ye 001/21

h.+ yexorma 001/20

häm: hem [Fa.]

h. 001/19, 001/36, 001/40, 002/22, 011/4

hämam: hamam [Ar.]

h. 001/19

häme: herkes, tüm [Fa.]

h. 002/22, 026/15

hami: herkes [Fa.]

h. 018/7

hämişä: her zaman [Fa.]

h. 001/26, 004/66, 012/37, 014/21

hämle: saldırı [Ar.]

h. 001/34

hammi: hepsi [Fa.]

h. 026/18

h.+ si 007/6

hämun: zamir, o [Fa.]

h. 012/13

hämzäman: eşzamanlı [Fa.]

h. 001/7

hanı: hani [Tü.]

h. 024/4

h.+ dir 017/7

hänuz: henüz [Fa.]

h. 012/37, 017/7, 023/14, 023/15, 023/19

Häqiqät: özel soyadı [Ar.]

H. 001/35

här: her [Fa.]

h. 001/17, 001/31, 009/7, 009/22, 007/1, 011/52, 011/59, 012/15, 012/27, 022/7, 023/11, 023/20, 025/3, 025/6, 025/12, 025/15

h.+ birisi 022/5

h.- birisinin 011/51

h.- curisi 012/8

h.- käs 004/79, 011/49

h.- kimin 011/48

h.- nä 021/22, 024/1

hara: neresi [Tü.]

h. 013/9, 026/2, 026/22

härarät: sıcaklık [Ar.]

h.+ ini 001/19

härbä: küçük yaprakları olan ve ilaç olarak kullanılan bir bitki [?]

h. 001/28

harda: nerede [Tü.]

h. 025/16, 026/2

h. +n 025/16

h.+ ymış 026/21

härkäs: herkes [Fa.]

h. 001/8

h.+ in 023/7

härkät: herket [Ar.]

h. 025/14, 025/27

häsbe: tifoid hastalığı [Ar.]

h. 019/4, 021/12

hässasiyät: alerji [Ar.]

h. 021/31

hässım: kepçe, büyük kaşık [?]

h. 011/50

häşt: sekiz [Fa.]

h. 009/22

hätmän: kesinlikle [Ar.]

h. 001/35, 003/17, 009/22, 009/28, 011/18, 011/39, 011/58, 017/1

hätta: hatta [Ar.]

h. 001/46, 011/52, 012/14

hav: halının örüldüğü yön [Tü.]

h. 024/11

h.+ dır 024/11

h.+ lı 024/11

havava: yansıma sesi

h.026/22

häva: hava [Ar.]

h.+ si 001/46, 002/9

hävā: hava [Ar.]

h.+ si 002/15

havalan -: havalanmak [Ar.+ Tü.]

h. - dı 025/10

hävas: heves [Fa.]

h.+ in 025/24

havlä: ateşe neden olan, lekeler döktüren hastalık adı [?]

h.+ dır 021/21

hay: ünlem

h. 014/12

häy: ünlem

h. 001/32, 001/39, 001/43, 001/48, 001/52, 011/60, 013/2

häyä: evet

h. 011/35, 011/44, 011/55, 011/57, 012/28, 012/29, 023/4, 023/18,

024/4, 025/9
häyvan: hayvan [Ar.]
h.+ lar 004/1
Häzräte: lakap, Hazret [Ar.]
H. 012/13, 026/36
heç: hiç [Fa.]
h. 001/28, 001/43, 001/46, 004/26, 009/15, 012/21, 012/32, 014/23, 026/23
h.- väqt 004/70, 001/52
h.+ nä 001/6
hecle: düğün gecesinde gelin ve damat için hazırlanan oda [Ar.]
h.+ yä 001/23
hel: kakule [Fa.]
h. 001/21, 001/22
hepsi: hepsi [Tü.]
h. 007/12, 007/13
heş: hiç [Fa.]
h. 011/24, 011/32
be hesab: aslında [Fa.]
h. 011/7, 011/13, 011/30, 011/33, 011/40, 011/59, 011/61, 011/66,
011/67, 012/13, 019/4, 021/4, 021/5, 021/20, 021/24, 022/12, 024/10
hey: ünlem
h. 015/3, 018/12, 022/13, 022/14, 022/15, 022/16, 022/19, 025/8, 025/19
heykäli: kaslı [Fa.]
h. 001/50
heykälli: kaslı [Tü.]
h.+ ydi 001/50
heyvan: hayvan [Ar.]
h. 002/22, 025/14
h.+ lar 004/1
h.+ larin 004/1
h.+ ın 011/33

heyvan yaqi: sarı yağ [Ar.+ Tü.]
h. 001/3
hiç: hiç [Fa.]
h. 001/6, 001/24, 001/33, 001/44
hodude: yaklaşık [Ar.]
h. 001/11
hole: havlu [Fa.]
h. 024/11
hormäte: hürmet [Ar.]
h. 001/31
hububat: bakliyat [Ar.]
h. 011/54
hududän: yaklaşık [Ar.]
h. 001/11
hulu: şeftali [Fa.]
h. 002/20
iç -: içmek [Tü.]
i.- ä 012/24, 012/26, 012/36
i.- änlär 014/4
i.- e 012/29
i.- eyn 012/29
i.- ir 012/36
i.- iräng 012/14, 012/36
i.- īrdi 012/24
i.- irdi 001/26, 001/27
i.- irlär 001/13, 001/14
i.- iyording 012/11
i.- mä 012/29
ıç -: uçmak [Tü.]
ı.- tı 025/10
iç: iç [Tü.]

i.+ ä 011/39

i.+ ärisindä 026/9

i.+ äri 012/35

i.+ äriyä 023/4

i.+ äsi 003/8

i.+ e 001/8, 001/19, 001/22, 001/46, 004/33, 004/71, 006/8, 025/8, 025/19, 026/23

i.+ i 025/18

i.+ imizdä 004/46, 021/24

i.+ inä 001/5, 001/7, 001/10, 001/11, 001/12, 001/13, 001/14, 001/17, 001/18, 001/21, 001/22, 001/29, 001/36, 001/37, 001/40, 001/42, 002/24, 003/19, 003/21, 004/32, 004/71, 009/17, 009/26, 010/2, 010/6, 011/7, 011/10, 011/13, 011/19, 011/32, 011/33, 011/34, 011/37, 011/57, 011/60, 011/61, 011/62, 011/63, 011/66, 012/27, 012/35, 018/5, 018/7, 018/9, 022/8, 022/9, 022/15, 022/19, 023/9, 023/20, 024/9, 024/10, 025/5, 025/13, 025/26

i.+ indä 001/13, 001/20, 001/48, 002/6, 003/21, 004/1, 004/11, 004/47, 004/48, 004/51, 004/58, 004/66, 004/69, 004/72, 004/75, 010/1, 011/1, 011/2, 011/18, 011/21, 011/30, 011/33, 011/35, 011/41, 011/54, 012/16, 012/27, 018/9, 018/12, 021/7, 021/9, 021/33, 024/2

i.+ indädir 001/4

i.+ indän 012/32, 018/2, 011/26

i.+ indäsin 006/10

i.+ indäydik 008/1

i.+ indäydilär 009/9

i.+ ine 018/11

için: için [Tü.]

i. 001/8, 001/22, 001/45, 002/8, 003/8, 004/72, 012/17, 012/31, 025/19, 025/20

i.+ dir 004/71

idi: idi [Tü.]

i. 002/8, 002/9, 002/15, 002/19, 002/22

içä: için [Tü.]

i. 014/5

ıgıl -: düğümlemek [Tü.]

ı.- deyrlär 018/11

ı.- ır 018/13

ı.- ländä 018/11

ıgırmı: yırmı [Tü.]

ı. 018/12, 023/3, 024/2

ıi: halıcılıkta kullanılan bir alet [Tü.]

ı. 015/7

iki: iki [Tü.]

i. 001/48, 001/49, 004/25, 004/45, 005/22, 009/7, 009/26, 011/35, 011/40, 011/51, 016/3, 017/3, 023/12, 026/1

i.+ si 001/48

i.+ sini 019/6

i.+ sinin 012/21

ikki: iki [Tü.]

i. 001/30, 003/4, 003/7, 004/41, 004/51, 009/7, 011/35, 012/4, 012/20, 012/30, 012/32, 012/33, 012/39, 013/6, 015/4, 015/7

i.+ dir 004/68

il: yıl [Tü.]

i. 002/16, 016/1, 026/26

i.+ dän 009/2, 026/26, 026/28

ilär: önce [Tü.]

i.+ ki 021/23

iläri: ileri [Tü.]

i. 001/26, 009/11, 009/17, 026/13

ilärtär: daha önce [Tü.]

i. 003/20, 007/10, 014/3, 017/1, 023/5, 026/30

ılmä: halı düğümü [Tü.]

ı. 022/16, 022/17, 024/3

ı.+ dır 004/58, 024/10

ı.+ si 024/10

ı.+ yä 022/16

ılqın: ılqın [Tü.]

ı. 012/32

ı.+ ıng 012/32

iman: iman [Ar.]

i. 012/35

imaq: halı düğümü [Tü.]

i. 015/5

i.+ i 015/7

imiş: imiş [Tü.]

i. 001/28

in -: inmek [Tü.]

i.- ir 004/6

inäk: inek [Tü.]

i. 004/37, 004/42

inçä: ince [Tü.]

i.+ tärdir 011/52, 011/53

i.+ ymiş 010/7

inçe: ince [Tü.]

i. 015/12

indi: şimdi [Tü.]

i. 001/26, 001/30, 001/39, 003/19, 003/20, 004/1, 004/3, 004/11, 004/41, 004/49, 004/54, 004/58, 004/65, 004/67, 004/70, 004/78, 007/6, 007/11, 007/12, 007/13, 008/1, 009/18, 009/25, 011/29, 011/32, 011/37, 011/38, 011/44, 011/46, 011/48, 011/50, 011/51, 011/52, 011/57, 011/58, 011/62, 011/63, 011/68, 012/2, 012/7, 012/12, 012/19, 012/39, 014/11, 014/13, 014/15, 017/5, 017/6, 019/7, 021/27, 021/29, 021/30, 021/31, 021/35, 022/3, 022/5, 023/13, 023/15, 023/18, 023/19, 024/2, 024/6, 024/8, 025/11, 025/23, 026/19, 026/31, 026/33, 026/34, 026/36, 026/40, 026/41

i.+ ki 009/2, 009/5, 009/15

i.+ kiläyin 023/7

i.+ ligdä 021/4

i.+ yäcän 005/19
i.+ yännänçä 026/14
ingä: iğne [Tü.]
i.+ mi 025/21
ip: ip [Tü.]
i. 002/11, 015/5, 022/9, 022/14, 022/17
i.+ ä 022/9
i.+ dän 022/9
i.+ i 022/1, 022/9, 022/13
i.+ ini 015/9
i.+ lär 022/16
i.+ läri 022/15
i.+ nän 019/7
ıranti: süt ürünleri [Tü.]
ı. 011/4
ıraq: uzak [Tü.]
ı. 008/2
iş: iş [Tü.]
i. 001/49, 003/12, 012/29, 021/24, 024/1, 024/2
i.+ i 007/10, 022/19
i.+ idi 024/5
i.+ idir 024/9
i.+ ini 001/49
i.+ lär 004/77, 024/2
i.+ lärimizdir 024/12
ıs: koku [Tü.]
ı. 011/62, 012/13, 012/16
ışıq: ışık [Tü.]
ı. 025/21
ısıt -: ısıtmak [Tü.]
ı.- ır 021/20

islan -: islanmak [Tü.]

i.- a 003/9

issi: sıcak [Tü.]

i. 001/37

ıssı -: ısıtmak [Tü.]

ı.- dır 021/18

ı. -dırdıg 019/3

ıssı: sıcak [Tü.]

ı. 012/12

ıssın -: ısınmak [Tü.]

ı.- ır 021/20

ıssıtmä: ateş [Tü.]

ı. 021/18, 021/19, 021/20

ı.+ dır 021/18, 021/20, 021/28

ı.+ lär 021/18

iste -: istemek [Tü.]

i.- yr 012/29

i.- yrä 012/31

i.- ylärmiş 001/19

i.- yräg 009/8, 010/2

i.- yräm 001/28, 001/35, 004/59, 012/21

i.- yräng 001/19, 003/1, 004/75, 017/6, 025/9, 026/15

i.- yrdi 009/1, 012/31, 019/6, 025/21

i.- yrdig 003/2

i.- yrdilär 017/1

i.- yrding 012/16

i.- yrdiniz 026/16

i.- yre 011/18

i.- yreg 002/5

i.- yring 017/6

i.- yrlär 011/24, 011/32, 011/62, 022/5, 022/6, 022/11

istä -: istemek [Tü.]

i.- mäz 014/6

ist-e qälbi: kalp kırızı [Fa.]

i.- dir 019/5

ıstı: sıcak [Tü.]

ı.+ dändä 021/25

itäle -: itelemek [Tü.]

i.- yrläng 022/19

itir -: kayb etmek [Tü.]

i.- mişäm 025/21

käbab: kebap [Ar.]

k. 011/29, 023/17

k.+ i 011/29, 023/13

Sac- k.+ i 011/30

k.+ lär 011/36

k.+ lärä 011/32

käççi: keçi [Tü.]

k.+ dän 001/36

kaççı: un, yağ ve özel baharatlarla yapılan bir yemek [Fa.]

k. 011/26, 011/27

kafi: yeterli [Ar.]

k.+ dir 001/30

käfş: ayakkabı [Fa.]

k.+ imiş 001/33

käftar: sırtlan [Fa.]

k. 026/15

k.+ nän 026/15

kähär: kahverengine yakın bir renk [Fa.]

k. 013/7, 014/2, 014/10

kaka: ağabey, erkek kardeş [Tü.]

k. 001/46, 025/16

k.+ lari 014/5

k.+ ma 014/4

k.+ m 020/1, 005/12

k.+ min 012/7, 012/18

k.+ sina 005/5

k.+ sinä 005/21

kakol: genellikle çöllerde biten bir bitki [Fa.]

k. 012/38

k.+ dän 012/38

käl: kel [Tü.]

k.+ ädir 025/29

k.+ eyg 025/29

kälaf: iplik [Fa.]

k. 022/4

k.+ i 022/5, 022/10

käläm: kalem [Ar.]

k.+ ä 014/16

kälämä: kelime [Ar.]

k. 005/22

käläş: erkeklerin kullandıkları bir tür ayakkabı [Fa.]

k. 001/32

k.+ dir 001/35

k.+ lär 001/32

kälemä: kelime [Ar.]

k.+ lär 004/11

käleme: kelime [Ar.]

k. 024/11

kamah: dağlarda biten bir ot [?]

k. 012/4

kamā: : dağlarda biten bir ot [?]

k.+ dır 012/4

kamel: tam [Ar.]

k. 006/13, 006/14

kāmel: tam [Ar.]

k. 003/9

kamelän: tamamen [Ar.]

k. 001/30

kamiyon: kamyon arabası [Fra.]

k. 003/21

kamvayn: biçerdöver [Fra.]

k. 003/21

k. +än 003/19, 003/20

känd: köy [Tü.]

k. 007/3

k.+ i 014/24

kängär: yaprakları dikenli yaban bir bitki [Fa.]

k.+ dir 001/18, 012/30

käpänäg: Genelde çobanların kullandıkları, keçi derisinden yapılan, omuzda sert bir şekilde duran yelek [Tü.]

k. 001/36, 021/17

k.+ i 001/36

kärä: tereyağı [Fa.]

k. 018/7

k.+ dän 018/3

k.+ sini 012/11, 012/12

k.+ nin 011/18

k.+ yi 011/18, 018/3

k.- ydi 001/1

kärädan: keçi dersinden yapılmış, içinde tereyağı yapılan bir çeşit tulum [Fa.]

k.+ dır 011/56

karbord: işlev [Fa.]

k. 011/16

käre: tereyağı [Fa.]

k. 001/3, 011/66, 011/67, 018/2

käredan: keçi dersinden yapılmış, içinde tereyağı yapılan bir çeşit tulum [Fa.]

k. 011/67

kärkit: kirkit [Tü.]

k. 022/17

k.+ nän 022/17

kartal: kartal [Tü.]

k. 004/75

k.+ in 004/76

kärti: tarımda kullanılan bir alet [?]

k. 003/5

käs: kimse [Fa.]

k. 022/13, 023/20

k.+ i 009/1, 009/24, 019/4, 019/5

här- k. 011/49

k.+ ēylär 001/17

käs -: kesmek [Tü.]

k.- ärlärdi 009/3

k.- irdig 012/21

k.- irdin 012/13

k.- irlär 011/37

k.- irlärdi 009/1

k.- ilir 011/8

k.- ilmir 024/10

k.- iyrlar 001/30

kasä: kâse [Fa.]

k.+ lärä 011/47

k.+ lärin 011/48

käsig: kesik [Tü.]

k. 011/7, 011/8

käşk: kurut [Fa.]

k. 001/15, 001/16, 011/11, 018/4, 018/9

k.+ çe 011/37

k.+ in 011/5

Käşkuli: un, yağ ve şeker ile yapılan bir tatlı [?]

K.+ dä 011/23

kässä: kese [Ar.]

k. 011/53, 018/5, 018/9

k.+ ci 018/9

k.+ dir 011/33

Kästırmä: ayranı karıştırmadan kızartma durumu, tencerenin içine bir ağaç koyulur ama ayran karıştırılmıyor dolayısıyla kesik kesik oluyor, peynir gibi kullanılmaktadır [Tü.]

K. 011/7

K.+ dır 011/8

K. +dän 011/10

ke: ki [Fa.]

k. 001/1, 001/2, 001/4, 001/7, 001/9, 001/10, 001/11, 001/13, 001/14, 001/15, 001/16, 001/17, 001/18, 001/19, 001/21, 001/22, 001/23, 001/26, 001/27, 001/28, 001/29, 001/30, 001/31, 001/32, 001/33, 001/34, 001/35, 001/36, 001/38, 001/39, 001/40, 001/42, 001/43, 001/46, 001/48, 001/49, 001/50, 001/51002/1, 002/3, 002/8, 002/17, 002/21, 003/2, 003/4, 003/6, 003/8, 003/9, 003/10, 003/11, 003/12, 003/15, 003/17, 003/18, 004/3, 004/4, 004/5, 004/6, 004/9, 004/12, 004/13, 004/14, 004/15, 004/18, 004/19, 004/25, 004/26, 004/28, 004/32, 004/37, 004/38, 004/39, 004/40, 004/44, 004/46, 004/47, 004/54, 004/55, 004/56, 004/58, 004/60, 004/65, 004/69, 004/70, 004/76, 004/81, 005/2, 005/6, 005/10, 005/11, 005/17, 005/23, 006/5, 006/6, 006/8, 006/9, 006/10, 006/15, 008/1, 009/2, 009/3, 009/5, 009/6, 009/8, 009/15, 009/16, 009/19, 009/24, 009/26, 011/3, 011/5, 011/10, 011/11, 011/14, 011/16, 011/17, 011/18, 011/19, 011/21, 011/22, 011/23, 011/24, 011/26, 011/27, 011/28, 011/30, 011/31, 011/33, 011/36, 011/37, 011/38, 011/40, 011/41, 011/42, 011/43, 011/44, 011/47, 011/49, 011/51, 011/52, 011/53, 011/54, 011/57, 011/58, 011/59, 011/60, 011/61, 011/62, 011/63, 011/64, 011/65, 011/66, 011/67, 011/69, 011/70, 012/4, 012/6, 012/7, 012/9,

012/10, 012/11, 012/13, 012/15, 012/16, 012/18, 012/21, 012/22, 012/23, 012/24, 012/25, 012/26, 012/27, 012/28, 012/30, 012/31, 012/32, 012/33, 12/34, 012/35, 012/36, 012/38, 012/39, 014/3, 014/7, 014/10, 014/13, 014/24, 015/6, 015/9, 015/10, 015/12, 015/13, 016/4, 016/5, 017/1, 017/3, 017/4, 017/5, 017/7, 018/5, 018/9, 018/10, 018/13, 019/1, 019/4, 019/6, 019/7, 020/2, 021/1, 021/2, 021/4, 021/7, 021/9, 021/10, 021/11, 021/14, 021/15, 021/16, 021/18, 021/19, 021/20, 021/21, 021/22, 021/23, 021/25, 021/26, 021/29, 021/33, 021/35, 022/1, 022/2, 022/3, 022/5, 022/7, 022/10, 022/12, 022/13, 022/16, 022/18, 022/20, 023/2, 023/3, 023/5, 023/7, 023/8, 023/9, 023/15, 023/18, 023/19, 023/20,024/1, 024/2, 024/7, 024/11, 025/2, 025/4, 025/5, 025/8, 025/9, 025/11, 025/12, 025/13, 025/22, 025/23, 025/24, 025/25, 025/29, 026/12, 026/15, 026/16, 026/22

kence: sıra [?]

k. 001/7

kerem: kerem [Fa.]

k.+ län 011/16

kerman: halıcılıkta kullanılan bir alet [?]

k. 015/6, 022/3

k.+ i 015/4

keşavärz: çiftçi [Fa.]

k.+ lig 007/12

k.+ ligdän 003/1

keşavärzi: çiftçilik [Fa.]

k. 007/6, 018/13

ketab: kitap [Ar.]

k.+ dir 014/5, 014/18

k.+ in 014/7

ki: ki [Fa.]

k. 002/15, 005/12, 008/3, 015/11

kıcı: halıcılıkta kullanılan bir alet [?]

k. 022/15, 022/19

kif: çanta [Fa.]

k. 009/26
kilim: kilim [Fa.]
k. 024/6, 024/7
k.+ dir 024/7
kılle -: küllenmek [Tü.]
k.- yrdig 023/1
kim: kim [Tü.]
k. 014/23
här- k.+ in 011/48
kişi: adam [Tü.]
k. 001/52, 009/14, 023/14, 023/16, 024/5, 026/42
k.+ läri 001/32
kişig: nöbet çekmek [Fa.]
k. 026/33
kisse: kese [Ar.]
k. 001/12
k.+ ye 001/14, 001/15
k.+ yä 001/12
kist: tümör [İng.]
k. 001/28
kıtır: çaydanlık [İng.]
k. 010/5
kıtri: çaydanlık [İng.]
k. 011/44
k.+ yä 011/43, 011/44
köhä: Tehlikeli duruma gelen öksürük [Tü.]
k. 021/12
kohnä: eski [Fa.]
k. 014/22
kök: kök [Tü.]
k. 021/2

kolahe: şapka [Fa.]

k. 001/40

koläqşä: şapka [Fa.]

k. 001/40

kölgä: gölge [Tü.]

k. 014/19

k.- ydi 002/22

kollän: genel olarak [Ar.]

k. 001/12, 001/31, 011/3, 023/11

kömäg: yardım [Tü.]

k.+ inä 001/52

komar: ?

k.+ lar 012/16

kommäcä: ?

k. 015/13

konar: sedir ağacı [Fa.]

k. 012/19

k.+ dır 012/30

k.+ dur 012/30

k.+ i 012/19

kop: toplu [Tü.]

k. 003/18, 004/63, 009/8, 016/1, 018/11, 018/12

k.+ du 016/4

kör bayquş: baykuş [Tü.]

- b. 004/77

kor: kör [Tü.]

k. 014/19

korō: bir çeşit kürek [?]

k. 003/6, 003/8

k.+ ning 003/7

körpä: koyunun yeni doğmuş yavrusu [Tü.]

k.+ dän 004/28

körpe: koyunun yeni doğmuş yavrusu [Tü.]

k. 004/28

korrä: hayvan yavrusu [Fa.]

k. 022/10

korre: yavru [Fa.]

k. 004/10, 004/11

korkulätin: bir çeşit kuş [Tü.]

k. 004/54

Kössegälin: çocuklar arsında oynanan bir oyun [Tü.]

K. 016/1, 016/8

K. +äm 016/4, 016/5

kössegi: alev aldıktan sonra söndürülmüş odun [?]

k. 011/65, 011/66

k.+ lär 011/64

kota: ?

k. 025/12

köynäg: gömlek [Tü.]

k.+ i 001/39, 013/9

k.+ in 013/8

küçig: küşük [Fa.]

k. 011/46, 011/48, 015/6, 024/5

k.+ i 011/46

küçik: küçük [Fa.]

k.+ tär 011/68

küciye: geven [Fa.]

k. 012/34

kuçulu: küçük [Fa.]

k. 001/40

kud: gübre [Fa.]

k. 002/16

kuft: mecazi anlamda hastalık [Fa.]

k. 026/42

küh: ?

k. 012/23

kuhan: deve kamburu [Fa.]

k.+ lidir 004/45

Kuka: bir çeşit ekmek [Tü.]

K. 001/2

Yaqli- K. 001/1

kumar: ?

k.+ in 012/35

kunar: sedir ağacı

k. 012/17, 012/20

k.+ in 012/35

kunaras: bir bitki adı [Fa.]

k. 012/35

kulxun: dağ fistiği ağacı [Fa.]

k. 012/11, 012/20

kūmbuca: matara [?]

k. 011/69

Kunarxär: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı [Fa.]

K. 007/10

küräkän: damad [Tü.]

k. 005/18, 009/18, 014/3, 014/10

k.+ i 017/1, 017/3

k.+ ing 014/1

k.+ in 017/6

küstür -: küstürmek [Tü.]

k.- mişäm 013/5

läb: dudak [Fa.]

l.+ lärinä 012/36

läbas: elbise [Fa.]

l. 009/5, 009/16, 009/26

läbpär: deri hastalığı; böceklerin ısırmasıyla belirlenen alerji [Fa.]

l. 021/31

l.- lalä 021/30

l.- lalälärä 021/30

läcäb: ölü kuzu yavrulayan koyun [?]

l. 004/24

laçin: erkek doğan [Tü.]

l. 004/68, 004/73, 004/74

l.+ dir 004/68

Laipolo: Pirinç pilavına çok miktarda et ve kuru üzüm eklenerek yapılan bir yemek [Tü.]

L. 001/6

lalai: ninni [Fa.]

l. 008/3

lastik: lastik [Fa.]

l.+ dir 001/32

lamp: lamba [Fra.]

l. 021/4

larv: ağaçlarda bulunan bir çeşit haşere [Fa.]

l. 021/31

l.+ lar 021/31

lata: zatürre [?]

l. 021/3

lätäft: bir çeşit dokuma [Tü.]

l. 015/11

layla ~ laylay: ninni, uyku [Fa.]

l. 008/1

l.+ n 008/2

läytäg: ölü doğan kuzu [?]

l. 004/32

läziz: lezetli [Fa.]

l.+ dir 001/30

lebas: elbise [Fa.]

l.+ i 001/32

lebas: elbise [Fa.]

l.+ ini 009/26

limu şirin: tatlı limon [Fa.]

l.- 007/14

limu: limon [R.]

l. 007/14

loab: sır [Fa.]

l.- lana 011/10

lobya: fasulye [Fa.]

l.+ si 018/13

lok: erkek deve [Fa.]

l. 004/2

loqät: kelime [Ar.]

l.+ lärin 006/4

lotfän: lütfen [Ar.]

l. 001/50

lubiya: fasulye [Fa.]

l. 018/12

mäci: devenin bir yaşını geçen dişi yavrusu [?]

m. 004/8, 004/9, 004/10, 004/11

madär: anne [Fa.]

m.+ ä 001/43

madärzän: kayınvalide [Fa.]

m.+ i 001/31

madiyan: dişi at [Fa.]

m. 004/12, 004/14, 004/20

m. 005/19, 005/22

mägär: meğer [Fa.]

m. 001/42, 001/44, 001/46

mah: ay [Fa.]

m. 011/35

mähäl: mahalle [Ar.]

m.+ limizä 013/2

mähälli: geleneksel [Ar.]

m.+ si 021/15

mähfuz: saklı [Ar.]

m. 001/36

mal: mal [Fa.]

m.+ i 014/10

mäläq: çekirge [Fa.]

m.+ dir 004/56

malek: sahip [Ar.]

m.+ dirlär 007/15

mälqäm: karın ağrısı [Ar.]

m.+ idir 021/34

mälum: belli [Ar.]

m. 014/23

mämulän: genellikle [Ar.]

m. 002/10, 002/13, 002/21, 003/11, 005/19, 021/21

män: ben [Tü.]

m. 001/21, 001/23, 001/31, 001/35, 001/47, 002/14, 002/15, 004/33, 004/46, 005/19, 006/4, 006/9, 008/3, 011/61, 012/7, 012/12, 012/34, 013/1, 013/4, 017/3, 017/4, 017/5, 019/8, 022/20, 024/2, 024/4, 024/5, 025/9, 025/11, 025/13, 025/17, 025/23, 025/25

m.+ ä 009/26, 012/5, 012/36, 017/7, 025/4

m.+ ädä 001/31

m.+ dä 006/10

m.+ i 014/25, 025/23

m.+ idim 008/1

m.+ im 001/48, 001/49, 005/12, 006/10, 012/9, 012/33, 016/4, 017/4, 017/6, 024/3, 024/4, 025/18, 025/19, 025/23

manänd: gibi [Fa.]

m. 021/22

mäni: mena [Ar.]

m. 019/6

m.+ sin 019/6

mäntäqä: bölge [Ar.]

m.+ dä 002/24, 007/9

m.+ di 007/7

m.+ läri 007/1

m.+ miz 002/8, 002/15

m.+ mizdä 002/13, 002/19

mänzur: demek istediği(m)(n) [Ar.]

m.+ ing 025/24

m.+ läri 019/6

m. +um 001/21

märä: çoğunlukla hayvanların karnında yaşayan bir çeşit kurt, bit [?]

m. 011/59

märahel: aşamalar [Ar.]

m.+ idir 006/5

m.+ ini 004/33

maral: maral [Tü.]

m. 013/1

märäzän: bit öldürmek [Fa.]

m. 011/59

märcimäg: mercimek [Fa.]

m. 002/2, 002/4, 002/6, 011/3, 018/11, 023/20

m.+ hilärdi 023/10

m.+ i 002/4, 018/10

märdanä: erkeklere özel [Fa.]

m. 001/50, 009/14

märg: ölüm [Fa.]

m. 001/43

märhälä: aşama [Ar.]

m. 004/27

m.+ dir 004/41

m.+ lärdir 006/15

märhäle: aşama [Ar.]

m. 006/4

märiz: hasta [Ar.]

m. 004/32, 012/28

m.+ dir 012/29

märizi: hastalık [Ar.+ Fa.]

m. +dir 021/14

märizlig: hastalık [Ar.+ Tü.]

m. 021/9, 021/10, 021/35, 026/40

m.+ ä 021/35

m.+ dir 021/35

m.+ lär 026/39

m.+ läri 021/11

m.+ lärindän 021/22

märmäreşk: kalın yapraklı bir bitki [Fa.]

m. 019/3

märuf: ünlü [Ar.]

m.+ tärin 001/6

märz: sınır [Fa.]

m. 007/5

maş: ateşe neden olan, lekeler döktüren bir hastalık [?]

m. 021/12

m.+ dur, 021/11

Mäş: lakap, Meşhed'e İmam Riza türbesinin ziyaretine giden kimse [Fa.]

M. 017/5

mäsäl: örnek [Ar.]

m. 014/7, 014/10

mäsälä: problem [Ar.]

m.+ dir 021/29

mäsäla: mesela [Ar.]

m. 014/2

mäsälän: mesela [Ar.]

m. 001/3, 001/6, 001/7, 001/8, 001/9, 001/11, 001/13, 001/14, 001/17, 001/18, 001/21, 001/22, 001/26, 001/30, 001/34, 001/37, 001/42, 001/45, 001/46, 001/47, 001/49, 001/52, 002/20, 002/21, 003/2, 003/15, 003/19, 004/10, 004/11, 004/12, 004/20, 004/29, 004/35, 004/47, 004/56, , 004/62, 004/63, 004/70, 004/71, 004/74, 004/77, 005/1, 005/9, 005/10, 005/12, 005/19, 005/20, 005/24, 005/25, 006/1, 006/2, 006/5, 006/6, 006/8, 006/12, 007/1, 007/2, 007/8, 007/10, 007/11, 007/13, 008/2, 008/3, 009/2, 009/3, 009/5, 009/7, 009/8, 009/10, 009/11, 009/12, 009/14, 009/15, 009/17, 009/21, 009/22, 009/23, 009/24, 009/25, 009/26, 009/27, 009/28, 011/12, 011/16, 011/24, 011/25, 011/37, 011/43, 011/46, 011/52, 011/57, 011/69, 012/24, 014/3, 014/10, 014/15, 015/7, 015/9, 015/13, 016/2, 016/4, 016/5, 016/6, 017/5, 018/1, 019/3, 019/6, 019/7, 019/8, 021/1, 021/2, 021/3, 021/4, 021/7, 021/10, 021/16, 021/17, 021/18, 021/19, 021/24, 021/27, 021/30, 021/34, 021/35, 022/6, 022/7, 022/9, 022/20, 022/21, 022/22, 023/5, 023/9, 023/10, 023/19, 024/6, 026/29

mäsdär: mastar [Ar.]

m. 006/8

maşin: makine [Fra.]

m. 001/50, 004/71, 009/1, 009/7

mäşk: kırba [Fa.]

m. 009/26, 011/68

m.+ dir 011/55

m. +i 001/13

mäst: sarhoş [Fa.]

m.+ idir 004/38

Mastana: Ayrana çeşitli baharatlar eklenerek kızartırlar, ayran kaynayıp sert bir duruma gelene kadar bir ağaçla karıştırırlar, sonra tatlandırılmış ayranı geriye kalan suyunu da çeksin diye keseye koyup bir yerden asıyorlar, suyu bittikten sonra üzerine sarımsak eklenerek yenir [Fa.]

M. 001/10

M.+ dir 001/9

Mastane: bk. mastana

M. 001/11, 001/18

Mastine: bk. mastana

M. 001/15

Mastanä: bk. mastana

M. 011/10

mätläb: konu [Ar.]

m.+ dän 006/9

m.+ i 006/9, 006/10, 006/13, 006/14

mäxmäl: kadife [Ar.]

m. 013/7

mäxsus: özel [Ar.]

m. 001/14, 022/11

mäxsusän: özellikle [Ar.]

m. 011/22, 011/23, 019/2, 021/23

m.+ dur 001/7

m. +i 001/8

maya: hamur mayası [Fa.]

m. 011/9, 018/6

mäzerät: mazeret [Ar.]

m. 001/28

mäzzä: mezze [Fa.]

m. 011/32

medä: mide [Ar.]

m. 021/34

m.+ nin 011/37

melyun: milyon [Fa.]

m. 004/81

mesle: gibi [Ar.]

m. 015/3

mesleinke: galiba [Fa.]

m. 012/29

metir: metir [Fra.]

m. 002/12

metr: metir [Fra.]

m. 015/7

mey: mey [Fa.]

m. 011/49

Meydä: Pirinç unu ve pekmezden yapılan bir çeşit helva [?]

M. 011/25

min -: binmek [Tü.]

m.- dirip 009/16

m.- miş 013/6

min: bin [Tü.]

m. 002/14, 025/10

m.- di 025/10

mivä: meyve [Fa.]

m.+ lärdä 002/19

m.+ sining 011/60

mive: meyve [Fa.]

m. 011/46, 016/6

mixäk: karanfil [Fa.]

m. 001/21, 001/22

Miyandoab: İran'da bir şehrin adı [Fa.]

M.+ dan 002/14

M.+ nän 002/15

Miyane: İran’da bir şehrin adı [Fa.]

M.+ yä 007/3

mobaräk: mübarek [Ar.]

m. 014/4

mobtäla: hastalanmak [Ar.]

m. 021/26

modernite: modernleşme [Fra.]

m. +yä 007/11

mohafez: koruyucu [Ar.]

m. 002/22

Mohämmäd: özel erkek adı [Ar.]

M.+ ä 001/35

mohem: önemli [Ar.]

m. 011/35, 021/32

mohkäm: sert [Ar.]

m. 011/66

m.+ tärdir 011/58

mohtäräm: saygılı [Ar.]

m.+ dir 001/8

molayem: yavaşça [Ar.]

m. 003/9

montaha: ama [Ar.]

m. 024/10

moqa: vakit [Ar.]

m.+ lar 003/12

m. +i ke 003/15, 003/17, 003/18

moqävvi: güçlendirici [Fa.]

m. 001/3

moqei ke: o zaman ki [Ar.]

m. 005/11, 012/23, 017/1, 017/3, 017/4, 017/5, 022/12, 022/16, 023/8, 025/26

Moqol: Moğol

M.+ lar 011/44, 011/45

moräbbä: reçel [Fa.]

m. 001/17

moräxxäs: izinli [Ar.]

m. 017/3

mordar aqacı: soğuk yerlerde biten, yaprakları boyamak için kullanılan bir ağaç [Fa.+ Tü.]

m. 022/6, 022/20

mostäqim: direk [Ar.]

m. 014/10

moştäri: müşteri [Ar.]

m. 001/35

motäsefane: maalesef [Ar.]

m. 005/22

motreb: şarkıcı [Ar.]

m.+ dän 011/49

movazebät: dikatli olmak [Ar.]

m. 001/52

mox: beyin [Fa.]

m.+ larini 001/44

moxtäsär: özet [Ar.]

m. 012/35

mu: bu [Tü.]

m.+ n 011/16

m.+ na 003/10, 004/56, 004/57, 004/60, 004/69, 006/9, 010/7, 011/5, 011/53, 011/66, 011/69, 015/11, 016/8, 022/11, 022/13, 022/15, 022/16, 024/4, 024/11

m.+ nda 011/38

m.+ ndan 011/52, 026/36

m.+ ni 001/4, 001/17, 001/30, 001/36, 001/40, 001/48, 003/5, 003/9, 004/46, 005/19, 005/25, 008/3, 011/14, 011/16, 011/22, 011/37, 011/41, 011/57, 011/59, 011/61, 011/62, 012/24, 014/21, 021/14

m.+ nin 001/14, 001/29, 001/31, 011/30, 011/34, 011/41, 011/44, 011/46, 011/53, 011/54, 012/7, 019/6

m.+ ninän 011/49

m.+ ning 012/12, 024/7

m.+ niylän 001/2, 023/3

m.+ nı 011/65, 012/10, 012/16, 012/24, 012/29, 014/16, 015/12, 021/4, 021/22, 021/23, 022/9, 025/5, 025/25

m.+ nın 021/23, 021/35

m.+ nıng 021/28

m.+ nnan 011/16, 019/6

m.+ nu 011/31, 011/37, 011/44, 011/60, 011/62, 012/36, 019/7

musaid: masait [Ar.]

m. 002/8

Musalu: özel erkek adı [Ar.]

M. 021/26

muşäxxäs: belli [Ar.]

m. 024/7

musir: sarımsak ailesinden bir bitki, baharat olarak kullanılır [Fa.]

m. 001/12

m.+ dir 001/18

muxtäsär: özet [Ar.]

m. 012/29, 012/36

nä: ne [Tü.]

n. 001/28, 001/38, 001/51, 004/44, 004/48, 004/69, 004/79, 005/18, 005/21, 005/24, 006/5, 009/22, 011/9, 011/14, 011/24, 011/32, 012/7, 012/24, 014/22, 015/1, 015/3, 021/27, 025/3, 025/6, 026/6, 026/14, 026/32, 026/39, 026/42

n. +di 012/23

n. +dir 004/13, 004/68, 022/3, 022/20, 024/6, 024/8, 025/19, 025/24, 026/4, 026/41

n. +dīr 001/4

näbat: şekerden yapılan bir tatlı [Fa.]

n. 001/22

näçe: neçe [Tü.]

n. 005/20

näcib: necip [Ar.]

n. 001/31

näcur: nasıl [Tü.]

n. 012/38, 002/3, 011/63, 022/1

näfär: kişi [Fa.]

n. 009/7, 016/2, 023/7, 025/14

n.+ i 017/3

näfäs tängi: nefes darlığı [Fa.]

n. + dä 021/12

nagähan: birden bire [Fa.]

n. 019/4

nähal: fidan [Fa.]

n. 002/13

n.+ ini 002/13

n.+ läri 002/15

nahar: öğlen yemeği [Fa.]

n. 009/12

nal: nal [Fa.]

n. +i 014/10

näm: rutubet [Fa.]

n. 001/4

nämä: ne [Tü.]

n. 012/32

n.+ dir 004/80

n.+ nä 004/23, 004/24, 004/29

nämad: simbol [Fa.]

n. 001/41

n. +ini 001/26

namähräm: mahrem olmayan kimse [Fa.]

n. 001/23

nämänä: ne [Tü.]

n. 001/19, 011/43, 011/62, 011/65, 012/12, 012/16, 012/32, 018/4, 021/31, 024/7

n.+ dir 001/30, 006/10, 015/8, 026/37

namavär: ünlü [Fa.]

n. 001/48

nämaz: namaz [Fa.]

n. 025/14

name: mektup [Fa.]

n. 001/19

namzäd: nişanlı [Fa.]

n. +i 014/10

nänä: anne [Fa.]

n. 001/32, 009/28

n.+ dän 001/43

n. +si 008/1, 009/28

nännu: beşik [Fa.]

n. 008/1

naqara: davul [Fa.]

n. 009/13

n.+ si 020/3

naqes: tamamlanmamış [Ar.]

n. 014/16

näqş: nakış [Ar.]

n. 024/9

n.+ dir 004/58

n.+ i 024/7

näqşä: plan [Ar.]

n. 022/19

narahät: üzgün [Fa.]

n. 012/7

narängi: mandalına [Fa.]

n. 007/14

närä: nere? [Tü.]

n.+ sin 012/3

näräsdir: yetişmemiş [Tü.]

n. +dir 004/32

Närgiz: özel kız adı [Ar.]

N.+ e 014/19

Narli: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı [Tü.]

N. 007/8

närm: yumuşak [Fa.]

n. 011/37

näsil: nasıl [Tü.]

n. 012/36

naştalıq: sabahın erken saati [Fa.+ Tü.]

n. 001/1, 026/13

n. +i 001/1

nätär: nasıl [Tü.]

n. 012/25

nätice: torunun çocuğu [Fa.]

n. 005/25

nävä: torun [Fa.]

n. 005/24, 005/25

n.+ ning 005/25

n.+ sidir 005/25

n.+ sinä 005/25

naz: naz [Fa.]

n. 012/5, 014/17

näzärbänd: nazarlık [Fa.]

n. 004/71

näzär: düşünce [Ar.]

n. 001/29
nazik: ince [Fa.]
n. 003/4
nazok: ince [Fa.]
n. 011/58
n.+ dur 011/58
n. +tär 015/11
necä: nasıl [Tü.]
n. 006/4, 007/8, 007/9, 004/81, 011/57, 011/60, 011/62, 017/5, 021/4, 025/27, 026/34
neçä: kaç [Tü.]
n. 012/36, 026/6, 026/25
n.+ dä 026/10
neççä: kaç [Tü.]
n. 003/15, 015/10, 021/2, 021/9, 021/10, 026/28
nemad: semböl [Fa.]
n. 001/38, 004/69
nemunä: örnek [Fa.]
n. 021/22
n.+ dir 026/13
n.+ si 011/36, 011/56
n.+ sidir 004/55
n.+ yi 011/62
nemune: örnek [Fa.]
n. 004/65, 004/76, 011/16
neşane: simge [Fa.]
n. 025/25
neyä: nasıl [Tü.]
n. 021/16
neylär: ne yapar [Tü.]
n. 014/10
nicä: nasıl [Tü.]

n. 026/16, 026/18, 026/32

nili: çivit [Fa.]

n. 001/27

nişaste: nişasta [Fa.]

n. 011/23

niyä: neden [Tü.]

n. 004/70, 011/48, 011/58, 021/20

niyät: niyet [Tü.]

n. 009/6

no: hayır [Fa.]

n. 001/22, 011/8, 011/14, 011/21, 011/27, 011/37, 011/38, 011/52, 011/53, 011/55, 011/56, 011/59, 021/2, 021/9, 021/10, 021/14, 021/20, 021/21, 021/22, 021/31, 021/34, 021/35, 026/6

noh: dokuz [Fa.]

n. 009/12, 016/4

nōpalan: eğitim alabilme, binile bilen duruma gelmiş olan at [Fa.]

n. 004/19

noql: şekerle yapılan bir tatlı [Fa.]

n. 011/21

noxod: nohut [Fa.]

n. 002/4, 002/6, 018/12

nōzin: eğitim alabilme, binile bilen duruma gelmiş olan at [Fa.]

n. 004/18

n.+ dir 004/19

nun: ekmek [Fa.]

n. 001/2

Nurestan: İran'da bir şehir adı [Fa.]

N. 012/12

nuşabä: içecek [Fa.]

n. 023/19

nuşabe: içecek [Fa.]

n. 023/18

o: o, zamir [Tü.]

o. 001/4, 001/5, 001/9, 001/10, 001/13, 001/22, 001/32, 001/35, 001/39, 001/41, 002/6, 002/7, 002/15, 002/16, 003/6, 003/8, 003/11, 003/12, 003/17, 003/19, 003/21, 004/4, 004/6, 004/44, 004/63, 004/66, 004/74, 004/76, 008/1, 009/21, 009/26, 010/4, 010/5, 011/3, 011/14, 011/16, 011/19, 011/25, 011/33, 011/37, 011/40, 011/41, 011/56, 011/61, 011/66, 011/68, 012/4, 012/9, 012/15, 012/25, 012/26, 012/32, 012/36, 012/39, 015/11, 015/13, 016/5, 017/7, 018/5, 018/8, 018/9, 018/11, 018/12, 018/13, 019/1, 019/3, 021/6, 021/10, 021/33, 022/8, 022/9, 022/10, 022/13, 022/16, 022/19, 023/3, 023/7, 024/9, 024/10, 025/25, 026/3, 026/35

o.+ dur 011/70

o.+ la 001/42

o.+ lar 002/21, 011/49, 022/16, 023/19

o.+ lari 001/49

o.+ larin 001/49, 015/10

o.+ ların 025/27

o.+ na 001/7, 003/7, 004/58, 009/9, 010/4, 011/19, 022/13

o.+ nan 001/22, 002/13, 009/20

o.+ nān 003/10

o.+ ndä 005/2, 005/11, 015/4

o.+ nda 001/14, 003/2, 003/10, 004/64, 004/76, 005/3, 005/5, 006/8, 007/11, 008/1, 009/1, 009/7, 009/15, 009/18, 009/22, 009/26, 010/6, 011/4, 011/9, 011/10, 011/13, 011/14, 011/31, 011/37, 011/54, 011/59, 011/62, 011/63, 011/64, 011/68, 012/7, 012/18, 012/31, 012/32, 015/10, 019/2, 019/5, 021/1, 021/15, 022/10, 022/15, 022/17, 022/18, 022/19, 022/21, 023/2, 023/6, 024/4, 024/7, 024/9, 025/6, 026/2, 026/8, 026/12, 026/14, 026/32, 026/37, 026/39

o.+ ndan 001/15, 009/17, 026/16

o.+ ni 001/13, 001/14, 001/15, 001/22, 001/28, 003/8, 009/3, 010/4, 012/38

o.+ nin 001/22, 011/45, 021/29

o.+ ning 012/21, 021/28, 022/7

o.+ ninla 001/31

o.+ nlar 023/15

o.+ nlardan 012/33

o.+ nlarin 001/49, 015/9

o.+ nlaring 011/26

o.+ nnan 001/15, 001/17, 001/26, 001/32, 001/40, 003/4, 003/6, 003/9, 003/20, 004/68, 007/10, 011/34, 011/36, 015/2, 015/3, 016/4, 018/6, 019/7, 023/1, 025/5, 025/8, 025/29

o.+ nu 001/34

o.+ ra 003/8, 007/4, 007/15, 010/6, 014/7, 015/4, 015/7, 021/20, 023/4, 023/12

o.+ rança 001/26, 001/43

o.+ rançası 024/2

o.+ ranıñ 002/15

o.+ rda 007/6, 007/10, 010/4

o.+ rdadir 007/6

o.+ rdan 007/12

o.+ rdaydı 025/14

o.+ tay 014/15

o.+ yan 001/45

o.+ yannan 012/35

o: ve [Fa.]

o. 001/1, 001/3, 001/6, 001/8, 001/10, 001/12, 001/13, 001/14, 001/25, 001/27, 001/33, 001/47, 001/48, 009/5, 009/12, 009/13, 011/14, 011/22, 011/49, 011/60, 011/62, 011/66, 012/13, 012/20, 014/7, 015/4, 015/12, 016/7, 017/3, 017/5, 018/10, 019/3, 019/4, 022/14, 022/19, 023/7, 023/10, 023/19, 023/20, 024/1, 025/5, 025/7, 025/8, 025/20, 025/23, 025/28, 025/29, 026/15

oba: oba [Tü.]

o. 007/10, 009/7, 016/4

o.+ iydi 009/5

o.+ mizi 001/47

o.+ si 009/28

o.+ sina 009/17

o.+ sinä 009/19

o.+ sinda 009/20

o.+ sıdı 020/3

o.+ yi 009/8

ocaq: ocak [Tü.]

o. 010/4, 001/7

o.+ a 012/3

o.+ da 010/3, 011/65

o.+ dur 010/5

o.+ ın 011/64

odun: odun [Tü.]

o. 002/17

ōkäş: 1: Kırba içine koyulan bir çeşit kap; 2: Gelin çeyizinde, gelinin kıyafetleri içine koyulan sandık [Fa.]

ō. 009/26

ō.+ idi 009/25

öküz: öküz [Tü.]

ö. 004/39

ö.+ dür 004/46

ö.+ in 004/36

ö.+ ing 004/38

ol -: olmak [Tü.]

o.- a 004/11, 004/29, 009/5, 009/8, 011/5, 011/18, 011/37, 011/41, 011/52, 011/58, 011/59, 012/22, 012/24, 012/25, 012/26, 012/28,019/6, 020/1, 021/1, 022/6, 023/8, 025/21

o.- ā 011/15

o.- ä 009/22

o.- abilä 019/5

o.- ası 024/4, 024/7, 026/17

o.- alar 009/8

o.- anda 011/21, 011/61, 011/68

o.- aydı 023/6

o.- aydıq 023/6

o.- dı 024/6

o.- dum 017/5

o.- am 016/4

o.- anda 004/7, 004/9, 004/15, 004/16, 004/17, 004/24, 004/25, 004/30, 004/42, 006/2, 021/1, 021/14, 021/14, 021/35

o.- ar 015/13

o.- asi 006/11, 011/58

o.- aynz 025/26

o.- di 001/26, 002/16, 004/64, 007/11, 013/3, 025/21

o.- eyr 001/3

o.- eydi 009/23

o.- eyrdi, 001/23

o.- ir 001/2, 001/5, 001/11, 001/12, 001/16, 001/17, 001/30, 001/31, 001/45, 002/1, 002/3, 003/5, 003/8, 004/6, 004/8, 004/14, 004/15, 004/16, 004/17, 004/18, 004/20, 004/22, 004/23, 004/24, 004/25, 004/26, 004/28, 004/29, 004/30, 004/31, 004/32, 004/66, 004/68, 004/73, 004/75, 006/13, 011/3, 011/6, 011/8, 011/9, 011/10, 011/18, 011/20, 011/21, 011/22, 011/23, 011/24, 011/30, 011/31, 011/32, 011/34, 011/37, 011/41, 011/62, 011/66, 011/68, 011/69, 011/70, 012/32, 012/38, 015/3, 015/5, 015/6, 015/8, 015/9, 015/10, 018/1, 018/3, 018/4, 018/5, 018/6, 018/7, 018/8, 018/9, 018/12, 018/13, 019/1, 021/5, 021/14, 021/22, 021/31, 022/11, 022/14, 022/18, 022/19, 023/9, 023/20, 024/1, 024/6, 024/11, 026/28

o.- irdi 009/12, 011/13, 011/16, 012/31, 016/2, 019/7, 023/1, 023/2, 023/3, 023/4

o.- irlärdi 016/1

o.- irlarmiş 007/10

o.- iyam 012/7

o.- iyrdi 012/24

o.- iyr 002/13, 022/12, 026/26

o.- iyrlärdi 019/2, 019/6

o.- iyor 001/36, 015/6, 015/7

o.- lam 012/7

o.- maya 011/41, 026/16

o.- mayan 026/15

o.- mayaydi 002/23

o.- maz 018/12

o.- meyrlär 004/69

o.- mir 011/32, 011/35, 021/22

o.- miş 001/26, 003/15, 004/32, 006/8, 007/6, 007/11, 007/13, 011/44, 021/16, 026/14, 026/36

o.- mişti 023/8

o.- mış 024/11

o.- miyä 011/33, 011/54

o.- muş 001/22

o.- muştur 001/45

o.- sa 001/14, 001/18

o.- sun 014/19, 025/19

o.- ur 001/11

öl -: ölmek [Tü.]

ö.- ändä 004/23, 004/24

ö.- ä 004/71

ö.- dirmeylär 004/69

ö.- dirirlär 023/14

ö.- diriylär 023/19

ö.- dirirlärdi 009/21, 009/22, 009/23

ö.- dürän 021/10

ö.- läm 025/13

öli: ölü [Tü.]

ö. 004/32

ölü: ölü [Tü.]

ö. 004/32

omq: derinlik [Ar.]

o. 021/29

omqom: kutsal bir simbol [Tü.]

o. 004/69

o.+ dur 004/69, 004/72, 004/76

omr: ömür [Ar.]

o. 001/46

ömr: ömür [Ar.]

ö. 014/17

ö.+ üm 014/24

on: on [Tü.]

o. 009/4, 003/10, 016/1, 016/3

on bir: on bir [Tü.]

o. 002/16

on iki: on iki [Tü.]

o. 002/16

ō: o, zamir [Tü.]

ō.+ ni 001/12

onvan: unvan [Ar.]

o. 001/6, 001/44

öp -: öpmek [Tü.]

ö.- äm 014/9

oql: oğul [Tü.]

o.+ i 001/46

o.+ im 005/12

oqlan: oğlan [Tü.]

o. 014/10

oqlaq: keçinin yeni doğmuş yavrusu [Tü.]

o.+ dır 026/35, 026/38

oqlaq butası: sıcak yerlerde biten, beyaz bir çalı [Tü.]

o. 012/14

oqqi -: okumak [Tü.]

o.- yändä 004/78

oqra -: çalmak [Tü.]
o.- dım 013/1
oqrı: hırsız [Tü.]
o. 026/32
oqul: oğul [Tü.]
o. 001/31, 001/44, 009/15, 009/19, 009/20, 009/28
o.+ a 014/15
oqurruq: hırsızlık [Tü.]
o. 026/30, 026/31
o.+ a 026/31
örgäd -: öğretmek [Tü.]
ö.- äm 025/9
orta: orta [Tü.]
o. 021/5
o.+ da 006/11
o.+ daki 011/60
o.+ larda 021/5
o.+ sindadä 003/13
ostad: hoca [Fa.]
o. 004/59
ostan: eyalet [Fa.]
o. 007/5
ōşumpähn: kekik ailesinden bir bitki [Fa.]
ō. 012/15
ot: ot [Tü.]
o. 001/7, 001/28, 002/17, 011/37, 012/18, 021/24, 023/1, 023/9, 023/11
o.+ ça 023/1
o.+ da 023/11
o.+ dur 012/16, 012/38
o.+ in 011/41
o.+ lar 012/18

o.+ lär 012/12

o.+ ları 011/26

o.+ laring 011/26

o.+ unung 012/1

o.- yanıqı 021/30

otar -: otlamak [Tü.]

o.- irängz 026/2

otir -: oturmak [Tü.]

o.- ir 022/13

o.- irlä 015/10

o.- iyrlar 015/3

o.- mişlär 011/49

otur -: oturmak [Tü.]

o.- dum 024/3

o.- ir 001/36

o.- mayasi 001/52

o.- mişäm 025/17

o.- mişdi 025/20

o.- teylär 015/13

otuz: otuz [Tü.]

o. 015/9, 023/3

Ovşar: Afşar boyu [Tü.]

O.+ lar 004/69

oxçu: düğünlere gelen atçı [Tü.]

o. 009/9

ōxçu: bk. oxçu

ō. 009/9

oxçunmag: koma [?]

o. 021/3

oxi -: okumak [Tü.]

o.- irdi 004/79

o.- rdi 014/21, 025/4, 025/7

o.- rdiniz 026/23

o.- yrdi 025/14

oxu -: okumak [Tü.]

o.- dular 025/1

oyn: oyun [Tü.]

o. 009/13

oyna -: oynamak [Tü.]

o.- ayam 014/1

o.- ädirlärdi 009/24

o.- ya 021/31

o.- yag 016/1

oyne -: oynamak [Tü.]

o.- e 004/15

o.- erdi 009/14

o.- eyrdi 009/14

o.- ädir 004/57

o.- yrdik 016/4

öz: kendi [Tü.]

ö. 001/25, 001/47, 001/48, 002/13, 011/30, 011/33, 012/13, 012/15, 012/27, 014/12, 021/26, 024/4

ö.+ i 001/17, 004/71, 011/8, 011/18, 011/41, 011/55, 011/61, 021/35, 025/4, 025/7

ö.+ im 025/17

ö.+ imiz 009/25, 012/38, 023/6, 023/8

ö. +imingdir 014/18

ö.+ inä 021/35

ö.+ indä 021/4

ö.+ ini 026/26

ö.+ ing 025/11

ö.+ ining 021/23

ö.+ läri 023/12, 023/14, 023/16

ö.+ lärinin 001/42

ö.+ ü 001/52, 021/20

ö.+ üm 016/4, 017/3, 017/4

ö.+ ümä 001/35

ö.+ ümüngdür 014/16

ö.+ ümüzäga 014/21

ö.+ ün 026/19

ö.+ ünä 025/15

ö.+ ündän 001/52

özäl: özel [Tü.]

ö. 011/9

ozv: üye, birim [Ar.]

o.+ ä 021/17

o.+ i 021/16

pähn: geniş [Fa.]

p.+ dir 012/38

Pähnapän: : Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı [Fa.]

P. 007/1

paiz: son bahar [Fa.]

p. 003/11, 003/12

pakeş: erkeklerde dizden tabana kadar sarılarak bağlanılan kumaş [Fa.]

p. 001/34, 001/35

päläng: panter [Tü.]

p. 026/15

palas: bir çeşit halı [Tü.]

p. 024/6

p.+ ı 024/6

palto: palto [Fra.]

p. 025/16

pämme: pamuk bitkisi [F.]

p. 012/30

p.+ dir 012/30

p.+ yi 012/31

pänc: beş [Fa.]

p. 009/12, 018/6, 018/10

pänir: peynir [Fa.]

p. 001/4, 011/57, 011/68

p.+ dir 011/8

p.+ in 011/56

p.+ iydi 001/1

para: kısım [Fa.]

p. 001/8, 001/20, 001/26, 004/60, 004/65, /1, 011/22, 011/26, 013/3, 021/14, 021/29, 021/31, 021/32

parä: kısım [Fa.]

p.+ si 022/21

p.+ sinin 011/51

parça: kumaş [Fa.]

p. 011/64

parçä: kumaş [Fa.]

p. 016/2

p.+ yi 001/40

pare: kısım [Fa.]

p. 011/42

Pärizad: özel kız adı [Fa.]

P.+ idi 001/50

Pärre musir: sarımsak ailesinden, yenilebilir bir bitki [Fa.]

P.- dir 001/18

Pärrekurt: Fars ilinde bulunan bir dağ adı [Tü.]

P. 026/5

päşm: kıl [Fa.]

p. 024/6

päst: düşük [Fa.]

p. 004/77
päsvänd: ek [Fa.]
p. 004/74, 006/8, 021/13
päti: battaniye [Fa.]
p. 008/1
patıl: tencere [Fa.]
p. 011/43
patil: tencere [Fa.]
p.+ dä 011/31
p.+ imizi 010/1
patul: tencere [Fa.]
p. 010/2, 010/3
päxşe: sinek [Fa.]
p. 021/18
paye: temel [Fa.]
p. 001/51, 015/7
p.+ yi 001/51
paylä -: paylamak [Tü.]
p.- mäktän 011/48
p.- ynän 011/48
payla -: paylamak [Tü.]
p.- mak 011/48
payla: kâse [Tü.]
p. 010/1, 010/2, 010/3, 011/47
p.+ dır 011/49
paylä: kâse, cam [Tü.]
p. 011/37
paylaş -: paylaşmak [Tü.]
p.- ang 011/48
pedär: baba [Fa.]
p. 001/31, 001/43

pedärşohär: kayınpeder [Fa.]

p.+ i 001/25

pedärzän: kaynbaba, kocaya göre eşinin babası [Fa.]

p. 005/19

p.+ im 017/4

pelastik: plastik [Fa.]

p. 011/37

penhankari: gizlilik yapmak [Fa.]

p. 001/47

pi: kuyruk yağı [Tü.]

p. 001/7, 011/37, 011/39, 011/40, 011/41

p.+ dir 012/37

Picigär: Ciğeri baharatlarla kızartıp küçük parçalara doğrayıp hamur şekline getirdikten sonra, işkembe veya bağırsağın içine doldurup şişte pişirilen yemek [Fa.]

P.+ dir 011/36

P.+ i 011/36, 011/37

P.+ idir 011/38

piräni: hafif olan kalp krizi [?]

p.+ idir 021/10

pis: kötü [Tü.]

p. 001/30, 011/62, 025/12

pişir -: pişirmek [Tü.]

p. 001/45, 001/46

p.- äm 025/23

p.- äg 010/2

p.- älär 023/15

p.- di 012/3

p.- e 023/16

p.- eyr 001/2

p.- ir 001/7, 001/30, 023/13, 023/15, 023/20

p.- iräg 010/3, 010/4

p.- irdig 023/5, 023/6, 023/11

p.- irlär 011/41, 023/12, 023/13, 023/16, 023/19, 023/20

p.- irlärdi 009/21, 009/23

p.- iylär 023/14

p.- mir 023/13

p.- rig 023/11

pıt: bir çeşit kuş, çok küçük ve ötücü bir kuş [Tü.]

p. 004/56, 004/57

pitäg ~ pitäk ~ pitig: halıda bir nakış adı [Tü.]

p. 004/58

piyada: yaya [Fa.]

p. 013/6

piyalä: kâse [Tü.]

p. 011/49

p.+ sinä 011/37

poläk: ?

p. 018/11

por: dolu [Fa.]

p. 001/27

porläg: tarım ürünleri demetlerinin birleşimi [?]

p. 003/18

porläk: tarım ürünleri demetlerinin birleşimi [?]

p.+ i 003/19

portäräftar: beğeneni fazla olan [Fa.]

p.+ dir 001/3

porteqal: portakal [Fra.]

p. 007/14

porz: pürüz [Fa.]

p. 024/10, 024/11

poşt: arka [Fa.]

p.+ undä 022/16

pudre: pudra [Fa.]

p. 001/19

pul: para [Fa.]

p. 009/3

p.+ in 017/7

puzä: hayvan ağzı [Fa.]

p.+ lärini 003/8

qabaq: kabuk [Tü.]

q.+ ını 021/6

qabaq: ön [Tü.]

q. 026/36

qabiq: kabuk [Tü.]

q. 011/16

qäblän: önceden [Ar.]

q. 001/19, 004/77

qabuq: kabuk [Tü.]

q. 021/14

q.+ u 011/60

q.+ unu 011/60

qäç -: kaçmak [Tü.]

q.+ ä 025/21

q.- ändä 025/21

q.- dilär 025/28

q.- ın 025/28

q.- ir 012/21

qäçi: makas [Tü.]

q. 024/10

q.+ länmir 024/10

qäçile -: makasla kesmek [Tü.]

q.- yrlär 022/18

qäd: boy [Fa.]

q. 001/40
qädäm: adım [Ar.]
q. 014/17
qädim: eski [Ar.]
q. 010/7, 014/3, 014/13, 014/23, 014/25, 023/19, 026/16
q.+ dir 014/2
q.+ idir 023/19
q.+ ki 023/15
q.+ kilär 012/35, 012/36
Qai: Kaşkay bir tayfa adı [Tü.]
Q.+ lär 004/69, 004/72
qāl -: kalmak [Tü.]
q.- ir 001/12
qal -: kalmak [Tü.]
q.- a 001/46
q.- asıdır 021/4
q.- ana 011/18
q.- irlär 023/15
q.- iyrdi 012/24
q.- miş 011/18, 023/18
q.- mış 023/13
qäläm: kalem [Ar.]
q. 013/5
qäläme: çelik [Ar.]
q. 002/21
q.+ yi 002/13
Qäländär: özel erkek adı [Ar.]
Q. 017/5
qaleb: kalıb [Ar.]
q. 001/17
qali: halı [Fa.]

q. 015/8, 022/13, 022/14, 024/10

q.+ dir 024/10

q.+ miz 004/58

q.+ nin 024/9, 024/11

qalı: halı [Fa.]

q. 022/11

qämiş: kamiş [Tü.]

q. 019/7

q.+ ing 019/7

qan -: anlamak [Tü.]

q.- mak 006/11

qan: kan [Tü.]

q. 019/6

q.+ i 004/70

q.+ li 011/41

qännat: kuyu [Fa.]

q.+ i 013/2

qap -: kopmak [Tü.]

q.- ar 012/28

q.- dı 025/21

qapı: kapı [Tü.]

q.+ sına 025/26

qar: kar [Tü.]

q. 011/13

q.+ i 011/14

q.+ ı 011/13

q.+ nän 011/15

q.+ nını 011/33

qärä: kara [Tü.]

q. 004/62, 004/63, 004/64, 011/58, 011/59

q.+ dir 004/60, 004/63

qara: kara [Tü.]

q. 011/4, 011/5

q.+ ning 011/58

qärä çador: kara keçinin yününden kurulaan siyah çadır [Tü.]

qärä- ç. 009/11, 015/1, 015/10

q.+ ing 015/11

qärä cigär: kara ciğer [Tü.]

q. 011/40

qärädane: ateşe neden olan, lekeler döktüren bir hastalık [Tü.]

q. 021/9

qärä felfel: karabiber [Tü.]

q.- 001/21, 001/22

Qärä hälva: Pekmez ve undan yapılan bir çeşit helva [Tü.]

Q.- 011/22

Qärä kaççı: Baharat yoğunluklu olan bir çeşit helva [Tü.]

Q. 011/26, 011/27

qärä köhä: Tehlikeli duruma gelen öksürük [Tü.]

q. 021/12

qäräläçäg: göğsü beyaz arkası kara bir kuş [Tü.]

q. 004/60

qäre quş: kartal [Tü.]

q. 004/70

q. + in 004/70, 004/71

qaran quş: bir kuş adı [Tü.]

q. 004/66

qäramuq: ateşe neden olan, lekeler döktüren bir hastalık [Tü.]

q. 021/11, 021/12

qäraq: etraf [?]

q.+ indä 025/14

q.+ ina 011/64

qäräqurd: kurutun suyunu süzdükten sonra kaynatıp üzerine azıcık un serperek ortaya çıkan ürün [Tü.]

q. 001/17

qärequrut: kurutun suyunu süzdükten sonra kaynatıp üzerine azıcık un serperek ortaya çıkan ürün [Tü.]

q. 001/15

qaraqurut: kurutun suyunu süzdükten sonra kaynatıp üzerine azıcık un serperek ortaya çıkan ürün [Tü.]

q. 011/5

qärar ver-: yerleştirmek [Ar.+ Tü.]

q. 022/15

qärätolı: dağlık ve soğuk yerlerde biten yaban kiraz ağacı [Tü.]

q. 012/21

qärä xorma: siyah hurma [Tü.+ Ar.]

q.+ yı 012/22

qäräz: maksat [Ar.]

q. 025/8

qardaş: kardeş [Tü.]

q.+ inä 005/21

q.+ ini 014/8

q.+ lıq 025/1

qärdeş: kardeş [Tü.]

q.+ inä 005/5, 005/8, 005/14

qäre qurt: kurutulmuş kurut suyu [Tü.]

- q. 018/9

qäre: kara [Tü.]

q. 016/1

qäre: kurut [Tü.]

q. 018/5

q.- qurt 018/9

q.- qurut 018/5

qäreōşun: bir kuş adı [Tü.]

q.+ dur 012/15

qärib: garip [Ar.]

q. +dir 001/33

q.+ i 024/5

q.+ ligä 014/8

Qarın qorma: Etini kendi yağıyla pişirip, hafifçe kızartılmış işkembenin içine doldurduktan sonra yapılan bir yemek [Tü.]

Q.- 011/33, 011/34

qarın: karın [Tü.]

q. 011/70

qäriş -: karışmak [Tü.]

q.- mişlär 001/42

q.- tirmeylär 001/6

q.- tirirlär 001/4, 001/14

qariş -: karışmak [Tü.]

q.- miş 009/18

q.- tirirlär 011/62

q.- tirirlärdi 011/15

qarn: karın [Tü.]

q. 021/34

q.+ i 004/32

q.+ im 006/2

qarpuz: karpuz [Tü.]

q. 007/13

qarqa: karga [Tü.]

q. 004/64, 025/1, 025/3, 025/4, 025/8, 025/9, 025/10

ala- q. 004/62, 004/64

bor- q. 004/63, 004/64

göy- q. 004/62

qärä- q. 004/64

q.+ lar 004/62
göy- q.+ lar 004/64
göy- q.+ ynän 004/63
q.+ nıng 025/7, 025/10
q.+ yı 025/2
qartal: kartal [Tü.]
q. 004/75
qarum: ?
q. 014/21, 014/22
qäşäng: güzel [Fa.]
q. 001/2, 001/16, 001/22, 001/40, 004/70, 014/10, 018/13, 023/14, 023/16
q.+ idi 023/7
q.+ lig 004/71
qāsnı: bir bitki adı [Fa.]
q. 012/4
q.+ dır 012/3
q.+ ng 012/3
q.+ ye 012/4
qaşoq: kaşık [Tü.]
q. 010/2, 011/50 ,022/8, 023/7
Qäşqai: Kaşkay [Tü.]
Q. 001/1, 001/6, 001/8, 001/13, 001/18, 001/19, 001/20, 001/28, 001/29, 001/32, 001/33, 001/38, 001/41, 001/42, 001/44, 001/45, 001/47, 004/47, 004/51, 004/66, 009/13, 021/2, 001/48, 001/52
Q.+ da 004/33
Q.+ dä 011/12, 011/16, 011/23
Q.+ de 001/46
Q.+ dir 001/45
Q.+ lar 001/30, 001/31, 004/1
Q.+ lär 004/34, 004/50, 004/77 011/1, 011/4, 021/15, 021/19, 021/27, 024/2, 024/7
Q.+ lärdä 021/5

Q.+ nan 001/44

Qäşqāy: Kaşkay [Tü.]

Q.+ lär 003/2

qätiq: yoğurt [Tü.]

q. 018/2, 018/6

q.+ dän 001/10

q.+ i 018/6, 018/7

q. +läyn 001/11

qatir: katır [Fa.]

q. 012/35

qätir: katır [Fa.]

q. 014/8

qäymä -: ?

q.- 020/2

qayde: gelenek [Ar.]

q.+ di 004/79

qayem: gizlenmek [Fa.]

q. 017/5

qäyir -: yapmak [Tü.]

q.- tdi 025/5

qäyle: parça [?]

q. 011/40

qaymaq: kaymak [Tü.]

q. 011/11, 011/16

q.+ i 011/12

q.+ in 011/16

q.+ nan 011/16

q.+ nän 011/15

qäymaq: kaymak [Tü.]

q. 011/12

q.+ i 011/14

qäyna -: kaynatmak [Tü.]

q.- dir 011/44

q.- dirlär 011/10, 011/60, 011/18

q.- dilär 011/5

qäynä: kaynamak [Tü.]

q.- ädi 001/11

q.- dir 001/10

q.- dirlär 018/3, 018/4, 018/8, 021/6, 022/8

qäyne -: kaynamak [Tü.]

q.- r 001/11, 001/17

q.- yr 001/22, 001/14, 001/15, 018/9, 022/9

q.- yre 011/18

qäyni -: kaynamak [Tü.]

q.- iä 011/18

q.- yr 001/17

qäyn: kayın [Tü.]

q. 005/14

q.+ idir 005/15

qäynbaba: kayınbaba [Tü.]

q. 005/15

qäynnänä: kaynana [Tü.]

q. 005/16

qaz -: kopmak [Tü.]

q.- ın 025/26

q.- ıldı 025/21

qaz -: kazmak [Tü.]

q.- äsı 018/12

q.- irding 012/10

q.- irlär 018/11

q.- miş 012/35

qäza: yemek [Ar.]

q. 009/23, 023/5, 023/10, 023/13, 023/14

q.+ lar 023/10

qazan: kazan [Tü.]

q. 011/43, 023/12, 023/16

q.+ an 023/11

q.+ dä 011/31

Qazanxan: Kazanhan [Tü.]

Q. 011/45

Q.+ ın 011/44

qazma: kazma [Tü.]

q. 021/27

qel: kıl [Tü.]

q.+ i 011/61

qeraq: yakın [Tü.]

q.+ indäydi 008/1

qermez: kırmızı [Ar.]

q. 022/22

q.+ dir 011/60

qermezi: kırmızı [Ar.]

q. 011/28, 011/41, 012/35, 019/2, 021/14

qerqi: atmaca [Tü.]

q. 4/67

qeşlaq: kışlak [Tü.]

q.+ imiz 007/4, 007/6

q.+ larımızda 021/5

qesmät: bölüm [Ar.]

q. 021/22

q.+ indä 007/15

q.+ ini 022/11

qeyçi: makas [Tü.]

q. 001/26, 022/2

q.+ nän 022/18

qeyçile -: makasla kesmek [Tü.]

q.- yrlär 022/18

qeyme: bir yemek adı

q. 023/17

qeyre: ayrıca [Ar.]

q. 014/10, 025/13

qezammoq: kızamık [Tü.]

q. 019/1

q.+ idi 019/1

qiç: bacak [Tü.]

q.+ i 001/26, 004/6

qıç: bacak [Tü.]

q.+ ı 019/7

q. +larımızda 012/15

qif: huni [Fa.]

q. 018/13

qıl : kıl [Tü.]

q. 015/2

q.+ dır 024/5

q.+ ı 011/61, 015/3, 024/5

q.+ ını 015/1

q.+ ınıya 015/1

qırç -: kesmek [Tü.]

q.- dılär 025/28

q.- ın 025/28

qırx -: kırkmak [Tü.]

q. 015/9, 025/19, 025/20, 025/21

q.- ırıg 022/2

q.- ıyräg 015/1

qırx: kırk [Tü.]

q. 025/19, 025/20, 025/21

qiş: kış [Tü.]

q. 003/13, 009/7

qız boqan: kız kuşu, ibikli [Tü.]

b. 004/80

qıssır: Yavrulayamayan koyun [Tü.]

q. 004/24

qiz fencani: çay bardağı [Tü.]

f. 010/7

qiz: kız [Tü.]

q. 001/44, 001/46, 001/49, 004/79, 009/15, 013/8, 013/9, 014/8, 014/15

q.+ ä 001/46, 009/25

q.+ ini 009/3

q.+ lär 001/44, 014/5

q.+ läri 001/31

qız: kız [Tü.]

q.+ ları 024/4

qızamuq: kızamık [Tü.]

q. 021/11, 021/12

qızan: kazan [Tü.]

q. 011/44

qizaq: renk adı [Tü.]

q. 004/63

qizar -: kızarmak [Tü.]

q.- ä 011/40

q.- ir 001/3, 011/5

qızar -: kızarmak [Tü.]

q.- ır 021/14

qızıları: arı [Tü.]

q. 021/19, 021/20

qızqan: kazan [Tü.]

q. 011/43, 011/44

q.+ dır 011/44

qoç: koç [Tü.]

q. 004/31

q.+ dur 004/31

qocababa: dede [Tü.]

q. 005/4

qoçäk ~ qoşäk: halıcılıkta kullanılan bir alet [?]

q. 003/7

qoçar: koyunun erkek yavrusu, toqludan daha büyük yaşa gelmiş durumu, genç koç [Tü.]

q. 004/30, 004/31

qoçgedi: sarı çiçekli bir ot [Tü.]

q.+ dir 012/1

qoçiri: çöllerde biten bir bitki [Tü.]

q. 012/4

qol: kol [Tü.]

q. 011/58

q.+ ı 019/7

q.+ in 014/15

q.+ unu 013/7

qol: söz [Ar.]

q. 009/3

qōl: söz [Ar.]

q.+ ini 009/3

qoläncan: bir baharat adı [?]

q. 001/22

qolqa: matara [?]

q. 011/68, 011/69

q.+ dır 011/56

qolun: atin sütten kesildikten sonra bir yaşına kadar olan yavrusu [?]

q. 004/15, 004/16

qompolu: yuvarlak [Fa.]

q. 001/40

qon -: konmak [Tü.]

q.- miş 014/12

qonaq: konuk [Tü.]

q. 001/8, 008/1, 025/2, 025/6

q.+ äng 025/4

q.+ ımız 023/6

q.+ larin 001/8

qonaqle -: konuklamak [Tü.]

q.- yr 001/25

qop -: davarları otlamaya götürmek [Tü.]

q.- ır 026/13

q.- ardiräng 026/10

q.- ariräng 026/11

qōr -: kavurmak [Tü.]

q.- irlar 011/30

q.- irlär 011/31

q.- ırlar 011/21

q.- meylär 011/33

qorätlämä: ?

q. 021/33

qori -: kurumak [Tü.]

q.- lir 011/24

qorma: kavurma [Tü.]

q. 011/33, 011/34

q.+ lar 011/2

q.+ yi 011/34

Qōrma: kavurma yemeği [Tü.]

q.+ dır 011/29

q.+ lar 011/29

Q.+ lar 011/28

q.+ nın 011/33

qourma: kavurma [Tü.]

un- q. 011/24

qorqa: kızartılmış buğday [Tü.]

q. 025/5

qorxu: korku [Tü.]

q.+ dan 025/14

qoş -: kurmak [Tü.]

q.- iyrlär 015/4

qoy -: koymak [Tü.]

q.- ar 011/45

q.- din 001/40

q. -dun 004/61

q.- lar 001/11, 001/13, 001/14, 001/16, 001/17, 001/26, 001/41, 011/37, 024/9

q.- lär 001/12

q.- lardi 001/26

q.- lir 004/19

q.- lirlär 011/20

q.- maya 001/46

q.- miş 011/44

q.- r 012/36

q.- re 001/40

q.- rlar 001/7, 023/16

q.- rlär 011/11, 015/4

q.- ur 001/46

qoyärtlämä: morarma [Tü.]

q. 021/33

qoyn: koyun [Tü.]

q. 012/25, 012/37, 022/2, 026/26

q.+ ı 012/25

q.+ inki 015/1

q.+ ların 026/25

qoyun: koyun [Tü.]

q. 014/6, 022/2

q.+ ı 022/2

qoynämcäi: ?

q. 012/5

qucaq: kucak [Tü.]

q.+ dädi 008/1

quçar: erkek koyun [Tü.]

q.+ dir 004/29

qul: dev [Fa.]

q. 019/6

q.+ dur 019/6

qulaq: kulak [Tü.]

q.+ i 014/2

q.+ ima 017/6

q.+ ıma 017/7

q.+ larını 026/35

qum: kum [Tü.]

q. 011/63, 011/64

qumaş: kumaş [Tü.]

q.+ ini 014/8

qunut: namazda okunan dua [Ar.]

q. 025/14

qur -: kurmak [Tü.]

q.- ir 003/17, 012/21

qur -: kurumak [Tü.]

q.- idi 002/16, 002/17

qurd: kurt [Tü.]

q. 001/26, 025/19, 025/20, 025/21, 025/22, 025/29, 026/15

q.+ a 025/21

q.+ dur 011/59

qurt: kurt [Tü.]

q. 025/16, 026/15

qurdaq: bir çeşit haşere [Tü.]

q. 021/31

quri -: kurumak [Tü.]

q.- r 001/16

qurri -: kurumak [Tü.]

q.- dirlär 022/10

q.- miştir 011/64

q.- r 011/64, 022/10

q.- yändä 022/10

qurri: kuru [Tü.]

q.+ yr 021/22

qurru -: kurumak [Tü.]

q.- sun 014/15

quru: kuru [Tü.]

q. 001/5

qurulimu: kurutulmuş limon [Tü.+ R.]

q. 011/32

qurut: kurut [Tü.]

q. 011/11

qus -: kusmak [Tü.]

q.- eyr 001/30

quş: kuş [Tü.]

q. 004/81, 013/6

qaran- q. 004/66

qäre- q. 004/70

seylan- q. 004/66

q.+ dur 004/56

qärä- q.+ dur 004/63
qäre- q.+ in 004/70, 004/71
q.+ i 014/12
q. +idi 014/12
q.+ lar 004/49, 004/54, 004/67, 004/77, 004/81
q.+ lara 004/77
q.+ lardir 004/74
gecä- q. +i 004/78, 004/79, 004/80
ġoyun- q. +i 004/52
seyd- q. +i 004/54
soleyman- q. +i 004/55
gecä- q.+ idän 004/78
gecä- q.+ idir 004/80
quyruq: kuyruk [Tü.]
q. 025/22
q.+ ın 025/29
q.+ ınızı 025/26, 025/28
q.+ ların 025/27, 025/28
q.+ u 025/21, 025/23, 025/27
q.+ un 025/25
q.+ unu 001/7, 025/21
q.+ undan 011/65
quzi: kuzu [Tü.]
q.+ sini 012/25
q.+ ye 012/34
quzı: kuzu [Tü.]
q. 014/6, 025/19, 025/20, 025/23
q.+ sı 012/25, 026/29
quzu: kuzu [Tü.]
q.+ m 020/1
q.+ lı 013/4

q.+ dur 026/27

q.+ nun 001/7

q.+ sunu 013/4

quzzu: kuzu [Tü.]

q. 001/7

rädif: sıra [Ar.]

r. 002/11

räfiq: arkadaş [Ar.]

r.+ lärin 025/29

rahät: rahat [Ar.]

r. 023/7, 025/26

r.+ tärin 001/33

räng: renk [Fa.]

r. 001/27, 003/15, 011/41, 022/5, 022/7, 022/16, 022/20, 022/21, 022/22

r.+ dän 022/8

r.+ dir 012/38

r.+ i 004/63, 011/24, 011/37, 011/41, 011/58, 012/38, 022/9

r.+ ini 022/9

r.+ lär 022/21

r.+ läri 022/10, 022/22

r.+ lärinän 004/62

r.+ läri 004/62

räqäm: rakam [Ar.]

r.+ dir 012/34

räsm: gelenek [Ar.]

r. 001/30, 009/13, 001/47

r.+ idi 017/1

r.+ imiş 001/26

r.+ läri 001/43

räşmä: ip [Fa.]

r. 009/27

rast: düz [Fa.]

r. 012/18

rävani: ruhsal [Fa.]

r. 021/35

räveş: yöntem [Fa.]

r. 022/13

r. +e 002/18, 003/21

räxt: elbise [Fa.]

r. 014/4

räxtexab: yatak [Fa.]

r. 001/29

reayät: gözetlemek [Ar.]

r. 021/8

rent ~ rend: halıcılkta bir çeşit düğüm [?]

r. 024/10

reşg ~ reşk: halı ipleri [?]

r.+ i 022/13

r. 022/11

resturan: restoran [Fra.]

r.+ a 023/14

r.+ lar 023/13

riş: sakal [Fa.]

r. 015/9

r.+ lärin 024/9

rişekän: tamamen ortadan kalkmış [Fa.]

r. 012/13

riz: küçük [Fa.]

r. 004/56, 011/13, 011/21, 011/59, 021/31

r. +ä 013/2

r.+ älärindän 011/18

r.+ di 004/57

r.+ dir 004/57

r.+ tär 011/21

r. + tärdi 004/62

r. + tärin 004/58

ruberu: karşı [Fa.]

r. 014/11

rugāh: koyunun sütten kesildikten sonra bir yaşına kadar olan yavrusu [Fa.]

r. 004/28, 004/29

r.+ dän 004/29

ruz: gün [Fa.]

r. 001/23

r.+ dança 001/24

saät: saat [Ar.]

s. 001/11, 009/12, 018/6, 021/4, 026/10, 026/11

säbäb: neden [Ar.]

s. 021/26

sabah: yarın [Ar.]

s. 025/4

säbzi: yeşillik [Fa.]

s. 023/9

s.+ hai 001/18

Sac käbabi: Sac içinde etin kendi yağıyla kızartması [Tü.]

S.- 011/30

sac: sac [Tü.]

s. 010/4, 011/29, 011/30

s.+ imiz 023/2

s.+ ımızı 023/1

s.+ in 001/2

s.+ ing 011/29, 011/30

sadä: sade [Fa.]

s. 011/14, 011/15, 011/29, 023/19

s.+ si 011/14, 011/29

s.+ sidir 011/29

s.+ sinän 011/3

sade: sade [Fa.]

s. 023/19, 023/20

s.+ tär 011/38

şadlig: mutluluk [Fa.+ Tü.]

ş. 021/35

saf: düz [Ar.]

s. 011/10, 011/16, 011/18, 011/21, 015/3, 021/22, 022/18, 024/7, 024/11

şäffaf: şeffaf [Fa.]

ş. 014/7

şah: şah [Fa.]

ş. 014/24

sähär: sabahın erken saati [Fa.]

s. 009/3, 026/13

s.+ inä 016/8

s. +gah 009/12, 026/9

şahin: şahin kuşu [Fa.]

ş. 004/68, 004/69, 004/72

ş.+ in 004/73

sähm: pay [Ar.]

s. +e 001/46

s.+ ini 011/48, 011/49

sähmiye: pay [Ar.]

s. 001/46

sähmol: kuzey [?]

s. 001/46

şähr: şehir [Fa.]

ş. 007/3

ş.+ dä 023/13, 023/15, 023/18

ş.+ indä 011/22

ş.+ läring 007/1

sähra: sahra [Ar.]

s.+ da 012/5, 012/12, 013/8

s.+ dä 012/18

şährestan: il [Fa.]

ş. 007/3, 007/5

şäk: şüphe [Ar.]

ş. 006/10

şäkär: şeker [Fa.]

ş. 001/22, 011/20

ş.+ dir 011/23, 011/24

säkkiz: sekiz [Tü.]

s. 006/6, 006/7

säksan: seksen [Tü.]

s. 015/9

säktä: kalp krizi [Ar.]

s.+ lär 021/10

s. +dir 021/10

sal -: salmak [Tü.]

s. 020/2

s.- anda 011/37

s.- ır 022/14

s.- ırlar 011/65, 011/66, 024/9

s.- lirlar 007/12

s.- mışän 025/16

s.- ilar 011/37

sal: bir ağaç adı [?]

s. 021/5, 021/6

şal: şal [Tü.]

ş.+ in 004/79

ş.+ ina 004/79

şal- s. 004/79

sal: sene [Fa.]

s.+ dır 012/9

salad: salata [Fa.]

s. 023/18, 023/19

saläk: bir hastalık [Fa.]

s. 021/25

sälam: selam [Fa.]

s. 012/35, 012/36

şälqäm: şalgam [Fa.]

ş. 023/9

şam: gece [Fa.]

ş. 009/12, 023/18

ş. +da 001/9

saman: saman [Tü.]

s.+ ı 018/11, 018/13

sämär: sonuç [Fa.]

s. 002/16, 002/21

şämmam: şamama [Ar.]

ş. 007/13

sän: sen [Tü.]

s. 004/75, 006/9, 012/15, 012/29, 012/36,014/17, 017/5, 025/4, 025/16, 025/23

s.+ ä 004/81, 014/25

s.+ dä 020/2

s.+ i 013/8

s.+ in 012/17, 025/24, 025/25

s.+ ing 025/24, 025/29

sancaq: toplu ine [Ar.]

s. 009/28

sancı: sancı [Tü.]

s. 006/2

s.- vurdi 006/2

s.+ ya 006/2

sancıla -: sancılanmak [Tü.]

s.- mak 006/3

sant: santimetre [Fra.]

s. 001/7, 015/9, 018/12

säp -: sepmek [Tü.]

s.- irlär 011/5, 011/18

s.- iräg 002/6, 003/4

s.- iye 011/62

s.- tim 014/24

sap: sap [Tü.]

s.+ i 003/7

şapalaq: tokat, yansıma sesi

ş. 017/6, 017/7

ş.+ i 017/2

säpi: deriyi yayık yapma sırasında, derinin içine koyulup bekletilen un ve su karışımı [?]

s. 011/62

s.+ dän 011/63

şaqqar: parça parça [?]

ş. 021/22

şärayet: koşul [Ar.]

ş. 001/46

särçe: serçe [Tü.]

s. 004/49, 004/50, 004/51

Särhäd: İran'da bir şehir adı [Fa.]

S. 012/31, 013/8

S.+ dä 011/12, 011/16

S.+ dän 012/20

särhal: neşeli [Fa.]

s. 004/25

s.+ dir 004/38

särhäng: komtan [Fa.]

s. 001/51

s.+ ä 001/50

s.+ in 001/51

sāri: sarı [Tü.]

s. 001/10

Sarı gül: sarı çiçekli bir bitki [Tü.]

s.+ dir 012/2

Sarı hälva: Nişasta ve şekerden yapılan bir çeşit helva [Tü. Ar.]

S. 011/23

S.+yi 011/23

säri: hızlı [Ar.]

s. 004/46

sarı: sarı [Tü.]

s. 012/15, 022/6, 022/9

s.+ sı 021/4

s.+ dır 021/4

sari: yön eki [Tü.]

s. 007/11

sarıdanä: ateşli, lekeler döktüren bir hastalık [Tü.]

s. 021/9

sarılıq: sarılık [Tü.]

s. 021/3, 021/4, 021/5, 021/8

s.+ ı 021/4

sariliq: sarılık [Tü.]

s. 001/26

särin: serin [Tü.]

s. 011/18

s.+ çä 012/12

särma: soğuk [Fa.]

s. 023/8

Särvenaz: özel kız adı [Fa.]

S. 014/17

säs: ses [Tü.]

s. 004/47

s.+ i 004/78

şäst: altmış [Fa.]

ş. 001/42

sat -: satmak [Tü.]

s.- eylär 018/4

säthi: düzeysel [Ar.]

s. 002/5

säv -: sevmek [Tü.]

s.- dim 013/8

şax: boynuz [Fa.]

ş. 016/3, 016/5, 021/22

şaxä: ağaç dalı [Fa.]

ş. +läri 004/65

saxla -: tutmak, hayvan beslenmek [Tü.]

s.- dır 026/26

s.- dirlar 011/35, 011/54

s.- nir 011/35

s.- tmak 007/11

saxle -: tutmak [Tü.]

s.- yr 001/36, 001/37, 001/40

saxli -: tutmak, hayvan beslenmek [Tü.]

s.- yäniz 026/16

şayäd: belki [Ar.]

ş. 011/2, 011/44, 011/51, 012/28, 014/13, 016/1, 019/5, 021/7, 023/3

saz: saz [Fa.]

s. 009/13

se: üç [Fa.]

s. 001/7

sefareş: sipariş [Fa.]

s. 001/35

seft: sert [Fa.]

s. 001/11, 011/63, 018/9, 021/27, 022/12, 022/17, 022/18

şekär: şeker [Fa.]

ş.+ läyn 011/13

şekil: şekil [Ar.]

ş.+ dä 021/22

ş.+ läri 004/62

şekl: şekil [Ar.]

ş. 011/63, 011/64

ş.+ indä 011/37

ş. +i 003/11, 011/37, 021/28

şelal: akışkan [?]

ş.+ dir 014/7

selan: gezmek [?]

s.+ da 026/38

Semirom: İran'da bir şehir [Fa.]

S.+ da 002/13

S.+ di 002/8

S.+ iñ 002/15

şen: bir bitki adı [Fa.]

ş. 012/8

şänge şirä : Sansevieria bitkisi [Fa.]

ş. 012/6

senobär: söğüt ağacı [Fa.]

s. 002/21

sepayä: Üzerinde yemek pişirilen üç ayaklı mutfak aleti [Fa.]

s.+ dir 010/4

sepaye: Üzerinde yemek pişirilen üç ayaklı mutfak aleti [Fa.]

s. 010/5

sepidār: kavak ağacı [Fa.]

s. 002/21

seqer: sığır [Tü.]

s. 004/47

seqir: sığır [Tü.]

s. 002/24

şer: şiir [Fa.]

ş. 009/15, 026/23

ş.+ dir 014/3, 014/25

ş.+ dira 014/23

ş.+ i 014/7

ş.+ idi 014/13

ş.+ idir 014/10, 021/26

ş.+ imdir 021/26

serçä: serçe [Tü.]

s. 004/51

s.+ dän 004/63

serçe: serçe [Tü.]

s. 004/50, 004/51

sey -: sevmek [Tü.]

s.- irdilär 011/15

sey -: söylemek [Tü.]

s.- lär 001/17

şey: şey [Tü.]

ş.+ i 006/13, 011/48

seyd quşi: bir çeşit kuş [Tü.]

s. 004/54

seylan quş: kırlangıç [Tü.]

s. 004/66

sez -: sezmek [Tü.]

s.- mägdän 006/8

s.- mäk 006/9, 006/11

si: otuz [Fa.]

s. 012/9, 015/7

siçan: sıçan [Tü.]

s. 004/77

sıcaq: sıcak [Tü.]

s.+ i 011/35

sigar: sigara [Fa.]

s.+ in 014/25

sili: sille [Fa.]

s.+ yi 017/2

sıming: sarı çiçekli bir ağaç [Fa.]

s. 021/5

şimiyayi: kimiyasal [Fa.]

ş. 022/22

sin -: kırmak [Tü.]

s.- äydi 019/7

s.- ir 011/33

sini: tepsi [Fa.]

s. 001/17, 023/7

sıqır: sığır [Tü.]

s. 004/33, 004/37, 004/38, 004/41

s.+ ä 004/34, 004/37

şir: şiir [Fa.]

ş.+ imiz 008/2

şirä: pekmez [Fa.]

ş. 011/24, 012/6

engur- ş.+ si 011/14

üzüm- ş.+ si 011/14
üzüm- ş.+ sidir 011/25
üzüm- ş.+ sinnän 011/22
ş.+ ydi 011/14
ş.+ yi 011/15
Şiraz: İran'da bir il adı [Fa.]
Ş. 014/24
sirçä: serçe [Tü.]
s. 014/15
şireye xorma: hurma pekmezi [Fa.+ Ar.]
ş.- 001/3
Sirgah: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı [Fa.]
S.+ dir 007/8
şirin: tatlı [Fa.]
ş. 009/5, 014/24, 016/5, 016/6
ş.+ dir 011/19, 012/6, 012/10
ş.+ isi 011/23, 011/25
şirini: tatlı [Fa.]
ş. 011/24
sirişim: ilaç olarak kullanılan kaç baharatın karışımı [?]
s. 019/7
sirmuk: yaban sarımsak [Fa.]
S.+ dur 001/18
şiş: şiş [Tü.]
ş. 015/12, 018/6, 018/10, 024/7, 024/8, 026/11
ş.+ i 024/7
şişä därmä -: bir sanat adı [Tü.]
d. 024/7
şişäg: koyunun dişi yavrusu, toqludan daha büyük yaşa gelmiş durumu [Tü.]
ş. 004/30
ş.+ di 026/29

sit: süt [Tü.]

s.+ tir 018/6

six: şiş, şiş et yemeği [Tü.]

s. 001/7, 001/8

s.+ ä 001/7, 011/37

s.+ dir 001/7

S.+ dir 001/6

s.+ in 011/41

s.+ läri 001/7

s.+ lärinin 001/7

siyadune: bir hastalık adı [Fa.]

s. 001/21

siyäg ıssıtmäsi: Isıtma, ateş [Fa.]

s. 021/18

siz -: süzmek [Tü.]

s.- ärlär 018/5, 018/9

s.- irlär 018/5, 021/6

s.- ilmiş 011/5

siz: siz [Tü.]

s. 005/7, 010/5, 026/16

s.+ dä 024/6, 024/7 s.+ ing 013/7

s.+ in 005/10

sizlä -: sizlemek [Tü.]

s.- mä 006/3

s.- mäk 006/1

s.- mäktän 006/2

s.- yr 006/1

sizzile -: sizilmek [Tü.]

s.- yr 006/1

soda: hastalık [?]

s. 021/25

şokän: gece hayvaları otlamaya götürmek [?]

ş. 026/7, 026/22

Şokät: özel kız adı [Ar.]

Ş. 014/16

Soltan: lakap [Ar.]

S. 014/16

sokō: tarım aşamalarından [?]

s. 003/10

şol: gevşek [Fa.]

ş. 001/2

ş. +şoläk 001/2

şolä: alev [Fa.]

ş.+ si 011/65

ş.+ sindä 011/41

ş. 011/41

soläncan : bir baharat adı [?]

s. 001/22

soleyman quşi: bir çeşit kuş [Ar.+ Tü.]

s. 004/55

sonnäti: geleneksel [Ar.]

s. 009/9

sonnät: gelenek [Ar.]

s.+ läri 001/44

s.+ sidir 003/21

sooq: soğuk [Tü.]

s. 002/9

soq: ?

s. 001/17

soqan: soğan [Tü.]

s.+ idi 001/1

şor: tuzlu yerlerde biten bitki [Tü.]

ş. 012/37

şora: tuzlu bitki [Fa.]

ş. 012/37, 012/38

sora: sonra [Tü.]

s. 001/26, 001/40, 003/4, 003/6, 003/10, 003/12, 004/8, 004/28, 004/29, 004/68, 007/10, 009/2, 009/6, 009/11, 009/20, 011/5, 011/34, 011/36, 011/64, 015/2, 015/3, 015/4, 018/3, 018/6, 021/6, 023/1, 024/7, 025/8, 025/29, 026/13, 026/16, 026/26, 026/28, 026/29

s.+ sı 024/6

şorba: çorba [Tü.]

ş. 023/8, 023/9

sosis: sosis [Fra.]

s. 011/37

s.+ län 011/36

s.+ läyn 011/37

souk: soğuk [Tü.]

s.- demiş 012/29

souq ye-: soğuk alma [Tü.]

s.-mişti 023/8

souq: soğuk [Tü.]

s.+ du 013/8

soux: souk [Tü.]

s.+ tan 001/36

sovda: deri hasatlığı, derinin kuruyup kabarması [?]

s. 021/22

s.+ dır 021/22

sox -: sokmak [Tü.]

s.- irdi 004/79

şoxm: ekin [Tü.]

ş. 002/5, 003/2, 003/4, 018/10, 018/12

ş.+ unı 002/5

ş.+ umuz 003/9

söylä -: söylemek [Tü.]

s.- dim 011/27

s.- nir 007/3

soyuq: soğuk [Tü.]

s.+ uydu 025/15

su: su [Tü.]

s. 001/15, 001/26, 001/27, 002/16, 002/17, 003/2, 003/8, 003/10, 003/12, 003/15, 011/3, 011/61, 011/62, 012/24, 012/26, 012/29, 012/36, 014/24, 018/10, 021/32, 025/14, 025/15

s.+ da 001/14

s.+ suzluq 012/23

s.+ ya 012/36, 025/14

s.- yanıqı 021/30

s.+ yä 021/6

s.+ yi 001/12, 001/14, 001/15, 001/22, 003/9, 003/11, 003/17, 011/5, 011/62, 012/29, 018/9

s.+ yini 001/14, 003/15, 011/61, 014/4

s.+ yın 012/36, 022/8

s.+ yını 018/5, 021/6

s.+ yundan 011/26

s.+ yunu 011/60

suar -: sulamak [Tü.]

s.- iräg 003/12, 003/13

sufal: seramik [Fa.]

s. 003/8

sulluq: kabarcık [Tü.]

s. 021/27

sümüg: kemik [Tü.]

s.+ ü 011/31

surät: yüz [Fa.]

s. 001/17, 025/13

sürmä: sürme [Ar.]

s.+ li 014/15

şuru: başlangıç [Fa.]

ş. 006/8, 009/12

sus: süs [Tü.]

s.+ anı 013/8

süt: süt [Tü.]

s. 011/4

s.+ ä 011/9

s.+ i 011/9, 012/21

s.+ in 011/11

s.+ ini 012/11

s.+ tän 004/28, 004/29

suvar -: su vermek [Tü.]

s.- mıyrlardı 012/25

şuxä: demet [Fa.]

ş.+ lärin 018/12

suxt: yakıt [Fa.]

s. 012/22, 012/23, 012/24

s.+ u 012/22

s.+ unu 012/24

süz -: süzmek [Tü.]

s.- ändä 011/18

ta: bağlaç [Fa.]

t. 001/7, 001/23, 001/24, 001/26, 001/43, 001/46, 002/15, 003/10, 003/12, 006/2, 009/3, 009/22, 011/35, 012/18, 012/24, 014/1, 014/17, 014/25, 016/4, 017/4, 018/10, 021/4, 021/12, 024/2, 025/10, 025/23, 025/26, 026/25, 026/26

tā: bağlaç [Fa.]

t. 002/7, 002/16, 003/12, 014/25, 015/10, 025/21

täb: ateş [Fa.]

t. 022/16

täbdil: dönüşmek [Ar.]

t. 024/11

täbi: doğal [Ar.]

t. 012/27

täbii: doğal [Ar.]

t. 021/4, 022/22

tabo: kutsal imge [Tü.]

t. 004/69, 004/72

tabu: kutsal imge [Tü.]

t.+ dur 004/72, 004/72, 004/76

täbräe: bağış [Ar.]

t. 001/49

Täbriz: İran'da bulunan bir şehir

T. 001/45

T.+ ä 013/2

tace şahi: padişahlık tacı [Fa.]

t. +dir 001/38

Taci: Farsça [Fa.]

T. 009/18

Taciki: Farsça [Fa.]

T. 012/32, 023/20

täfrih: eğlence [Ar.]

t.+ ä 023/11

täft: kavurmak [Fa.]

t. 001/5, 001/21, 001/22

täggä: ses yansıması

t. 018/12

täh: dip [Fa.]

t. 001/32, 002/5

t. +i 001/32

t.+ inä 025/20

t.+ indä 012/29

tähävvo: bunaltı [Ar.]

t. 001/31

tählil: inceleme [Ar.]

t. 021/16

tähqiqat: araştırma [Ar.]

t. 002/15

tak: ses yansıması [Fa.]

t. 022/17

täk: tek [Fa.]

t. 003/10

täki: gibi [Fa.]

t. 002/20, 026/35

täkin: gibi [Tü.]

t. 011/19, 016/3, 018/12

täksir: çoğaltma [Ar.]

t. 002/13

täla: altın [Fa.]

t. 009/5

täläf: ölmek [Ar.]

t. 019/2, 019/6

tälafi: telafi [Ar.]

t. 025/7

tälai: altın rengi [Fa.]

t. 011/24

täläktor: traktör [Fa.]

t. +i 003/3

t.+ inän 003/2

tälektor: traktör [Fa.]

t. 018/11

t.+ nän 018/10, 018/12

teraktor: traktör [Fa.]

t. 003/3

talar: salon [Fa.]

t. 009/13

tälim: eğitim [Ar.]

t. 004/20

tälvare: sayeban [Tü.]

t. 001/16

tam: simge [?]

t.+ lar 008/1

tämam: bütün [Ar.]

t. 001/49, 003/21, 009/12, 012/11, 021/16, 022/19

t.+ idi 009/19

tämaşa: izlemek [Fa.]

t. 012/16

tämbäl küdi: bal kabağı [Fa.]

t. 011/52

t.+ nin 011/52

tamdar: dokunması devameden halı, tezgah üzerinde olan halı [Tü.]

t. 022/13

tämiz: temiz [Ar.]

t. 001/19, 011/33, 011/41, 025/4

tänab: ip [Fa.]

t. 009/27

aläte tänasoli: penis [Fa.]

- t.+ si 001/30

tane: tane [Fa.]

t. 007/9

tanı -: tanımak [Tü.]

t.- rdım 024/4

täp: bir yere toplamak [Tü.]

t. 022/18

t.+ i 022/19

täpeş-e qälb: kalp ateşi [Fa.]

t. +i 021/20

taqar: ağzı ayağından daha ince olan her çeşit kap [Tü.]

t. 011/52

t.+ cıq 011/53

t.+ dir 011/55

taqarcıq: deriden yapılmış ağzı ayağından daha ince kese [Tü.]

t. 011/55

täqribän: yaklaşık [Ar.]

T. 001/2, 001/40 , 004/35, 004/43, 004/64, 004/75, 007/15, 011/37, 011/70, 016/1, 021/22, 026/11

täqziye: beslenme [Ar.]

t. 001/29

täräf: taraf [Ar.]

t. 007/2, 016/5

t.+ ä 018/11

t.+ i 011/28

t. +ı 011/23

t.+ inä 001/50

t.+ indä 012/12

t.+ tä 012/12

tärkä: şiş [Fa.]

t.+ yä 024/7

tärke: şiş [Fa.]

t. 024/7, 024/8

tärlan: dişi doğan [Tü.]

t. 004/68, 004/73

t.+ dir 004/68

täşännoc: sınır kırızı [Ar.]

t. 021/20

tat -: tatmak [Tü.]

t.- mak 006/11

Tat: Fars [Fa.]

T.+ lar 003/15, 022/6

tävan: ceza [Ar.]

t. 001/43

täxtä: tahta [Fa.]

t. 015/10, 015/11

tay: taraf [Tü.]

t. 009/26

t.+ da 014/4

t.+ ina 009/26

tayefa ~ tayefä ~ tayefe : tayfa [Ar.]

t.+ dan 004/11, 004/51

t.+ ya 004/11

t.+ miz 004/50

täyin: tayın [Ar.]

t. 009/2, 009/5

taza: yeni [Fa.]

t. 001/1

tazä: yeni [Fa.]

t. 005/11

täzzäg: hayvan dışkısı [?]

t.+ imiş 001/28

tek -: dökmek [Tü.]

t.- di 025/3, 025/5

t.- ilär 011/62

t.- ir 021/14

t.- iräg 003/19

t.- irig 015/2

t.- irlär 011/21, 011/23, 015/10, 022/9

t.- irlärmiş 012/27

tereyli: tır [İng.]

t.+ yä 003/19

t.+ ye 003/21

tez: erken [Tü.]

t.+ tär 013/9, 023/8

tik -: dikmek [Tü.]

t.- äm 001/35

t.- ir 003/21

t.- iräm 001/35

t.- irlärdi 009/16

tikan: diken [Tü.]

t. 012/34

t.+ lar 025/6

t.+ li 025/5

t.+ larin 012/35

tike: parça [Fa.]

t. 001/26, 009/5

tilki: tilki [Tü.]

t. 025/2, 025/6, 025/10, 025/12, 025/14, 025/16, 025/20, 025/21, 025/26

t.+ dir 025/23

t.+ lärin 025/26

t.+ nän 025/1

t.+ ni 025/6

t.+ nin 025/4, 025/21

t.+ yä 025/9, 025/11

t.+ yi 025/11

t.+ ynän 025/8

tincäl -: dinlenmek [Tü.]

t.- ir 003/10

Tir: yazın ilk ayı [Fa.]

T. 011/35

titirätmä: titreme, çok üşütmeden kaynaklanan genellikle ateşle birlikte olan hastalık [Tü.]

t. 021/20

tō: kavurmak [Tü.]

t. 001/2, 009/14, 011/37, 018/4

tok -: dökmek [Tü.]

t.- ilär 001/3

t.- irlär 018/10

t.- iylär 001/3

tök -: dökmek [Tü.]

t.- än 018/13

t.- irdi 019/2

t.- ilär 001/12, 001/17, 001/21, 011/37, 011/57

t.- irlär 001/5, 001/10, 001/22, 011/61, 011/64, 012/24, 018/7, 022/8

t.- iylär 001/4, 001/10, 001/12, 001/14, 001/17

t.- iyrlär 001/22

t.- kilär 011/10

t.- ürlär 011/60

t.- ülä 014/9

tole -: dolanmak [Tü.]

t.- yrlär 015/6, 015/7, 018/4, 022/12

toli -: dolanmak [Tü.]

t.- yrlär 015/4, 015/5

tolombeçah: kuyu [Fa.]

t. 007/12

tooq: tavuk [Tü.]

t. 009/22

t.+ dur 023/10

top: top [Fa.]

t. 022/10

topol: şişman [Fa.]

t. 001/50

topraq: toprak [Tü.]

t.+ dan 003/8

t.+ i 003/6

toqlu: koyun bir yaşını geçen yavrusu, kuzudan sonraki yaşı [Tü.]

t. 004/30, 026/28, 026/29

t.+ dur 026/27

dişi- t. 004/29

erkäg- t. 004/30

Tork: Türk [Tü.]

T.+ lär 023/16

Torki: Türkçe [Tü.]

t.+ sini 002/1

Törki: Türkçe [Tü.]

T. 008/2, 018/4, 018/9, 023/20

T.+ si 023/8

torpaq: toprak [Tü.]

t. 011/64, 011/65

torş: ekşi [Fa.]

t. 011/32

tosän:?

t. 002/6

toxi -: dokumak [Tü.]

t.- 025/18

t.- mişäm 025/17

t.- nir 024/1

t.- rlar 015/10

t.- yäm 025/19

t.- yrdim 008/1

t.- yrlär 015/10, 015/11, 022/19

toxu -: dokumak [Tü.]

t.- rdi 004/79

toxuma: dokuma [Tü.]

t.+ lar 022/16

t.+ ynän 022/16

toy: düğün [Tü.]

t. 005/11, 009/1, 009/2, 009/6, 009/7, 009/8, 009/9, 009/11, 009/12, 009/19, 009/20, 014/19, 020/3, 023/19

t.+ a 009/11

t.+ ä 009/8

t.+ da 009/21, 023/12, 023/17

t.+ inä 014/10

t.+ lar 023/14

t.+ larda 023/13

t.+ lärimizi 009/1

t.+ lärindä 009/21

toyoġ: tavuk [Tü.]

t. 004/48

toyq: tavuk [Tü.]

t.+ u 023/13

tud -: dumana karşı bırakmak [Tü.]

t.- diyälär 011/62

t.- leyrlär 011/62, 011/63

t.- liyändä 011/62

tüfäng: silah [Fa.]

t. 020/1, 026/18

tük: saç [Tü.]

t.+ in 001/19

tükän -: tükenmek [Tü.]

t.- di 014/24

tuluq: bir çeşit yayık [Tü.]

t. 011/69

t.+ dur 011/55

t.+ un 011/56

tumman: etek [Tü.]

t. 001/39

ru tumman: kadınların etek üstünden giydikleri, süs amaçlı ince bir kumaş [Fa.+ Tü.]

t. 001/39

zir tumman: kadınların etek altından giydikleri giysi [Fa.+ Tü.]

t. 001/39

tup: top [Fa.]

t. 022/10

tur -: durmak [Tü.]

t.- mişidi 014/12

t.- iyor 001/40

Türk: Türk [Tü.]

T. 011/28, 019/6

T.+ lär 022/20

T.+ lärdä 006/6

T.+ lärnän 011/1

T.+ üdü 009/5

Türki: Türkçe [Tü.]

T. 001/4, 004/45, 009/18, 021/23, 021/24, 023/4

T.+ dä 006/6, 006/8

Türkiyä: Türkiye [Tü.]

T.+ dä 006/6, 006/12

T.+ lilär 004/5

Türkmän Sähra: Türkmen Sehra [Tü.+ Ar.]

T.+ da 024/5

Türkmän: Türkmen [Tü.]

T. 024/3, 024/4

turşi: turşu [Fa.]
t. 001/18
tut -: tutmak [Tü.]
t. 011/65, 011/66, 014/20
t.- a 004/76, 011/63, 012/26
t.- abilding 006/14
t.- alar 001/50
t.- am 014/12
t.- anda 006/13, 011/64
t.- dum 013/4
t.- eylar 011/65
t.- eylär 023/19
t.- ı 017/3
t.- ilar 001/7, 019/7, 021/21
t.- ilir 011/12
t.- ilmir 011/16
t.- ir 012/21, 022/9, 021/35, 026/42
t.- irlär 023/16
t.- irlärdi 009/17, 011/12, 011/16
t.- iyrdik 002/11
t.- iyrlärdi 009/10, 009/13
t.- iyorlar 001/14
t.- kun 004/47
t.- miş 023/8, 021/1
t.- mişän 003/8
t.- mişdir 006/8
t.- mişäng 021/27
t.- miya 012/25
t.- muş 021/12
t.- muştı 025/14
t.- uiräng 003/7

t.- ur 021/2
t.- uyor 001/19
tutäm: totem [Tü.]
t.+ dir 004/69
tuva: yuva [Tü.]
t.+ da 013/6
tuz: tuz [Tü.]
t. 001/31
t.+ dan 011/32
uç -: düşmek [Tü.]
u.- äydi 019/7
uç -: uçmak [Tü.]
u.- äm 025/9
u.- äsi 025/11
u.- mäg 025/9
üç: üç [Tü.]
ü. 001/29, 003/4, 005/22, 011/35, 011/51, 012/4, 015/7, 021/4, 023/14, 026/1
uçuq: uçuk [Tü.]
u. 021/25, 021/27
u.+ nän 021/27, 021/28
ufunät: enfeksiyon [Ar.]
u. 001/28
un: un [Tü.]
u. 011/5, 011/18, 011/62
u.+ dir 011/20
u.+ dur 011/24
u.+ i 011/18
u.+ ı 011/21, 011/23, 011/25
berenc- u.+ ıdır 011/25
u.+ nan 011/62
u.+ la 001/21

un qourma: un ve şekerden yapılan bir çeşit helva [Tü.]

u. 011/24

üng: yün [Tü.]

ü.+ ıng 022/11

ü.+ ını 022/3

üräg: yürek [Tü.]

ü.+ i 016/1

uşaq: çocuk, yavru [Tü.]

u. 001/26, 004/3, 008/1, 016/1, 021/4, 021/31

u.+ i 001/22, 001/23, 001/26, 004/14, 004/32, 005/24, 008/1, 019/6

u.+ ı 021/6, 021/19, 021/20

u.+ ina 004/5, 005/25

u.+ ini 001/30, 004/4

u.+ inin 005/24

u.+ ining 005/25

u.+ lar 019/2, 021/11, 021/21, 021/31

u.+ lärin 016/2, 016/5

u.+ lıqgindan 026/25

üst: üst [Tü.]

ü. 022/19

ü.+ e 014/17

ü.+ inä 001/7

ü.+ üä 001/7

ü.+ ünä 001/2, 001/3, 001/4, 001/13, 001/16, 001/17, 001/28, 001/30, 001/37, 001/41, 010/5, 003/4, 003/9, 004/6, 004/18, 004/19, 011/14, 011/16, 011/18, 011/21, 011/44, 011/45, 011/61, 012/28, 012/36, 015/10, 017/5, 017/6, 018/4, 019/7, 021/32, 022/15, 023/1, 023/2, 024/7, 024/8, 025/3, 025/13

ü.+ ündä 011/37, 011/46, 012/36, 014/19, 021/22, 023/11

ü.+ ündän 001/35, 019/7, 022/15, 022/17

ü.+ ündeymiş 017/7

ü.+ üni 018/6

ü.+ ünü 022/18

üz: yüz [Tü.]

ü. 015/11, 019/2

ü. +in 014/9

ü.+ indäki 011/11

ü.+ ünü 001/29

ü.+ ündän 015/11

uzad -: uzatmak [Tü.]

u.- älär 022/11

u.- ırlar 022/13

uzān -: uzanmak [Tü.]

u.- ir 012/10

uzard -: uzartmak [Tü.]

u.- irlar 015/9

uzat -: uzatmak [Tü.]

u.- maqi 022/13

üziqola: ters yüz [Tü.]

ü. 011/64

üzüm şiräsi: üzüm pekmezi [Tü.]

ü. 011/14

ü.- dir 011/25

ü.- nnän 011/22

üzüm: üzüm [Tü.]

ü. 025/26

uzun: uzun [Tü.]

u. 001/7, 008/3, 015/2, 015/5, 015/9

u.+ udur 015/9

u.- ġuyruq 004/59

uzun ġuyruq: bir çeşit kuş [Tü.]

u. 004/59

vä: ve, bağlaç [Fa.]

v. 001/26, 001/44, 002/6, 002/15, 003/8, 004/69, 006/11, 007/5, 007/6, 011/10, 011/19, 011/21, 011/22, 011/25, 011/26, 011/27, 011/40, 011/61, 011/66, 012/24, 019/2, 019/3, 019/6, 019/7, 021/5, 021/6, 021/8, 021/10, 021/27, 021/29, 022/13, 025/15

vajä: kelime [Fa.]

v.+ lärin 006/4

vaje: kelime [Fa.]

v. 006/5

v.+ lär 011/2

vaksän: aşı [Fa.]

v.+ i 019/2

väli: amma [Ar.]

v. 001/8, 001/26, 001/36, 003/21, 004/19, 004/50, 004/51, 004/56, 004/63, 004/77, 006/4, 006/9, 006/10, 011/7, 011/39, 012/14, 017/4, 021/28, 022/20

valla: vallahi [Ar.]

v. 001/26, 013/3

vaqän: gerçekten [Ar.]

v. 001/38

vāqän: gerçekten [Ar.]

v. 001/31, 012/11

väqt: vakit, zaman [Ar.]

v. 001/9, 001/28, 001/43, 001/46, 010/2, 012/32, 023/11

heç- v. 001/52, 004/70

v.+ miş 026/22

väqti ke: o zaman ki [Ar.]

v. 001/13, 001/19, 001/30, 009/19, 011/37, 012/10, 012/11, 012/15, 012/28, 012/31, 018/12, 021/35, 022/18, 025/14, 025/27

var: var [Tü.]

v. 001/7, 001/18, 001/20, 001/35, 004/38, 004/47, 004/48, 004/69, 004/81, 006/5, 006/6, 006/10, 006/15, 007/1, 007/3, 007/6, 011/24, 011/17, 011/23, 011/35, 011/37, 011/39, 011/46, 011/52, 011/53, 011/59, 012/12, 012/19, 012/39, 019/6, 020/2, 021/5, 021/7,

021/10, 021/18, 021/29, 021/31, 022/5, 022/7, 022/16, 022/21, 024/2, 024/6, 024/7, 026/15, 026/25, 026/31, 026/39, 026/40

v.+ a 010/7

v.+ di 012/9, 012/16, 012/32, 025/14, 025/29

v.+ dir 001/30, 011/38, 0012/8, 12/9, 012/21, 012/32, 012/37, 012/39, 021/9, 021/18, 021/19, 021/23

v.+ dı 025/22

v.+ dır 011/46, 012/2, 021/4, 021/9, 021/33, 024/6

v.+ dur 012/7, 012/8, 021/2

v.+ e 011/48, 011/51, 011/53, 012/11, 012/18, 012/25, 012/39

v.+ i 001/30, 007/9, 012/15, 012/34, 021/35, 026/13

v.+ idi 008/1, 009/10, 009/11, 009/26, 012/18, 014/21, 016/6, 017/5, 019/1

v.+ idir 001/46, 004/62, 004/65, 004/69, 006/4, 006/6, 007/8, 007/10, 011/9, 011/16, 011/27, 011/28, 011/59, 011/67, 021/17

v. + im 006/9, 006/10, 014/17

v.+ imiş 001/19, 001/28, 001/49, 012/5, 012/18, 012/19

v.+ imiz 004/67, 007/15, 010/4, 011/36, 011/67, 011/68, 017/7, 021/30, 022/2, 023/6, 025/29, 026/1

v.+ imizdi 023/7

v.+ imizidi 001/32, 017/5

v.+ indir 001/35

v.+ ire 001/42, 021/35

v.+ isi 025/28

v.+ iydi 001/26, 016/6

v.+ ıdı 026/30

v.+ ıdır 025/18

v.+ ımız 021/30, 025/25

v.+ ımızdır 024/6

v.+ ıydı 012/9

v.+ läri 026/6

v.+ läriydi 009/7, 009/24

v.+ lari 001/7, 001/43

v.+ laridir 007/14

v.+ larimiş 007/6, 007/10

v.+ lariydi 012/35

v.+ um 012/9

v.+ umdur 012/9

var -: varmak [Tü.]

v.- a 004/77

v.- di 002/23

v.- dir 003/10, 004/46, 004/60

v.- e 004/42, 004/62, 004/73

v.- i 004/58

v.- idi 003/2

v.- idir 003/7, 004/27, 004/47, 004/76

v.- imiz 004/48, 004/74

v.- isining 003/9

v.- lärimiş 004/77

v.- udur 012/38

vare: hepsi [Tü.]

v. 015/13

vared: profesyonel [Fa.]

v.+ idi 009/24

vari: bütün, hepsi [Tü.]

v. 001/10, 001/31, 002/20, 004/54, 004/62, 011/41, 012/16, 015/7, 021/7, 021/29, 023/18, 026/15, 026/40

v.+ si 004/59, 011/4, 025/29

v.+ sini 004/81

vāri: bütün [Tü.]

v. 002/15, 012/8, 012/18, 014/4, 022/22

v.+ sining 012/7

väsayel: eşya [Ar.]

v. 017/7
v.+ ini 009/26
v. +i 009/25
v. 009/4, 009/5
väsilä: eşya [Ar.]
v. 009/8
väsl: bağlamak [Ar.]
v. 015/12
väslät: erişmek [Ar.]
v. 001/44, 001/45
vava: veba [Fa.]
v. 019/4
vay: ünlem
v. 004/78
vayquş: baykuş [Tü.]
v. 004/78
ver -: vermek [Tü.]
v. 001/35, 004/59, 011/36, 012/30, 013/2, 014/1
v.- ä 009/28
v.- älär 011/32
v.- ändä 011/66, 021/35
v.- äsi 011/33
v.- dim 025/23
v.- di 011/33
v.- idilär 001/31
v.- imirlär 023/19
v.- ir 009/28, 011/62, 012/12, 012/13, 012/34, 021/4, 022/5, 022/7, 022/9, 022/13, 022/20, 022/21, 022/22, 023/19
v.- iräg 003/10, 003/11, 003/15, 003/17
v.- irän 011/37
v.- iräng 003/8

v.- irdi 002/9, 002/15, 016/6, 019/6

v.- irdig 007/7, 012/16

v.- irdilär 019/3

v.- ireng 003/6

v.- iring 011/48

v.- irlardi 012/26

v.- irlär 001/2, 001/17, 001/21, 001/22, 004/20, 011/66, 018/4, 018/10, 021/6, 022/15, 023/8, 023/13, 023/17, 023/18, 023/19

v.- īrlär 001/5

v.- irlärdi 001/26, 001/27, 009/3, 009/12, 009/27, 012/27

v.- irmiş 001/19, 001/29

v.- iylär 001/31, 023/9, 023/18

v.- iyor 012/16

v.- iyorlar 001/22

v.- mämişän 012/36

v.- mäz 012/36

v.- mäzlär 014/25

v.- mirdi 017/7

v.- mirdik 008/3

v.- mirlär 023/14, 012/27

v.- miş 012/35

v.- mişäg 026/22

veylan: avarelık [Fa.]

v. 013/4

vıl: viran [?]

v. 013/3

viyar: aşermek [Fa.]

v. 001/30

v.+ i 001/31

v.+ in 001/31

vur -: vurmak [Tü.]

sancı- v.- di 006/2
v. 017/6
v.- a 002/5
v.- alar 001/44
v.- am 017/4
v.- anda 021/32
v.- ang 021/27
v.- äng 017/6
v.- asi 018/12
v.- asiydi 017/1, 017/2
v.- dı 017/3, 019/4, 019/6
v.- dum 024/3
v.- dular 025/23
v.- eylar 001/31
v.- eylär 011/10, 022/17
v.- ir 003/10, 003/21
v.- ira 015/3
v.- iräg 003/4
v.- irdi 025/3
v.- irlar 001/51, 011/62, 015/13, 018/6
v.- irlardi 007/7
v.- irlär 001/7, 011/60, 015/12, 015/13
v.- irlärdi 009/14, 009/16, 011/14, 025/8
v.- iyerlar 001/7
v.- iylar 001/15, 001/21, 002/21, 011/9, 011/40
v.- iylär 023/14
v.- iyorlar 001/4
v.- iyrlar 001/7
v.- ırdı 021/31
v.- ırlar 022/16
v.- miş 019/6

v.- mişlar 007/12

v.- miyäng 011/7

v.- muş 017/7, 019/5, 021/27

v.- muşlar 026/35

v.- muştur 001/27

v.- ur 001/51

v.- urlar 002/21

vurqun: kalp krizi [Tü.]

v. 019/4, 019/5

vuzu: abdest [Fa.]

v. 025/14

xäbär: haber [Ar.]

x.+ in 006/9

xäfif: hafif [Ar.]

x. +dir 021/10

xahär: kız kardeş [Fa.]

x. 001/25

xahärzän: kocaya göre eşinin kardeşi [Fa.]

x. 005/23

xake qänd: pudra şeker [Fa.]

x.- 001/3, 001/5

xakeşir: : kahverengi tohumları olan bir bitki, tohumları şerbet içerisinde kullanılır [Fa.]

x. 019/3

xal: ben [Fa.]

x.+ i 014/10

xali: boş [Fa.]

x. 001/6

x.+ ymiş 001/48

xälq: halk [Ar.]

x. 009/8, 023/7

x.+ imişlär 001/38

x.+ ä 023/19

xälvät: tenha [Fa.]

x.+ tä 014/20

xälx: halk [Ar.]

x.+ ä 009/12

x.+ i 009/11, 009/16

xämir: hamur [Ar.]

x. 001/2, 011/37, 023/2

xanevade: aile [Fa.]

x. 001/31, 001/46

x. +ye 012/33

xanum: hanım [Fa.]

x. 012/17

xärab: bozuk [Fa.]

x. 011/35, 011/54, 012/25, 012/26

x.+ lig 002/23

xärc: masraf [Ar.]

x. 025/18

x.+ i 025/19

xakō: tarım aşamalarından [?]

x. 003/9

xärmän: harman [Fa.]

x. 003/19

x.+ ä 025/12, 025/13

x.+ i 003/20, 014/14

xas: özel [Ar.]

x. 004/51, 009/8, 021/4, 021/18, 021/23, 021/29, 021/32

x. +i 001/42

x. +si 008/3

xästälig: hastalık [Fa.+ Tü.]

x.+ läri 021/11

x.+ 021/2

xater: hatır [Ar.]

x. 011/16

xatere: hatıra [Ar.]

x. 001/27, 001/36, 001/38, 011/18

xav: halının örüldüğü yön [?]

x. 024/10, 024/11

x.+ dän 024/11

x.+ i 024/11

x.+ ı 024/11

xäyli: çok [Fa.]

x. 023/3

xedmät: hizmet [Ar.]

x.+ inä 004/9, 011/46, 011/61, 012/7, 012/18, 012/36

xelal: kürdan [Ar.]

x. 015/12

xeyli: çok [Fa.]

x. 014/21, 018/12, 018/13, 026/22

x.+ lär 014/13

xıg: keçi dersinden yapılmış, içinde peynir yapılan bir çeşit tulum; yanluqun büyük çeşididir. [Fa.]

x. 011/56, 011/57, 011/68

x.+ dır 011/56

xik: keçi dersinden yapılmış, içinde peynir yapılan bir çeşit tulum; yanluqun büyük çeşididir. [Fa.]

x. 011/70

xikki: şişman [Fa.]

x. 011/70

xına gecäsi: kına gecesi [Fa.+ Tü.]

x.+ ndä 023/18

xina: kına [Fa.]

x. 009/12

x.+ si 014/1

xixi: yansıma sesi

x. 012/36

xo: işte [Fa.]

x. 001/2, 001/24, 001/25, 001/26, 001/27, 001/28, 001/30, 001/32, 001/35, 001/36, 001/39, 001/40, 001/45, 001/49, 001/52, 005/9

xob: işte [Fa.]

x. 001/1, 001/2, 001/4, 001/7, 001/8, 001/11, 001/12, 001/13, 001/14, 001/15, 001/16, 001/17, 001/19, 001/23, 001/35, 001/41, 001/46, 001/50, 003/1, 003/21, 004/3, 004/4, 004/8, 004/13, 004/24, 004/29, 004/30, 004/31, 004/47, 004/55, 004/57, 004/59, 004/62, 004/64, 004/68, 004/72, 004/73, 004/75, 005/2, 005/11, 006/1, 006/2, 007/1, 008/1, 011/12, 011/18, 011/37, 011/39, 011/43, 011/45, 011/47, 011/52, 011/58, 011/61, 011/62, 012/24, 012/29, 012/35, 015/4, 015/9, 018/6, 019/3, 021/18, 021/22, 021/34, 021/35, 022/14, 022/21, 023/1, 024/4, 024/5, 024/6, 024/7, 024/8, 024/9, 025/4, 025/7, 025/11, 026/41

xoda: Allah [Fa.]

x. 012/6, 014/21, 016/1, 025/13

x.+ m 013/2

x.+ ning 012/31

xodafez: hoşçakal [Fa.]

x. 026/42

xolasä: hulasa [Ar.]

x. 009/19

xolase: özet [Ar.]

x. 025/14, 026/26

xonäk: serin [Fa.]

x. 001/13

xorake: yiyecek [Fa.]

x. 001/1, 012/11

xoraki: yiyecek [Fa.]

x.+ si 012/30

x.+ sidir 012/34

x.+ dır 012/39

xorcin: kese [Fa.]

x.+ in 009/26

xorde qänd: pudra şeker [Fa.]

x. 001/3

xorde: hurda [Fa.]

x. 023/8

xoreşt: sulu yemek [Fa.]

x. 023/16, 023/17

xoreşte alu: kuru kaysıyla yapılan bir yemek adı

009/21

xoreşte qeyme: bir yemek adı [Fa.]

q. 009/21

Xorma hälvasi: hurma helvasi, hurmadan yapılan bir çeşit helva [Ar.+ Fa.]

X.- 011/21

xorma: hurma [Ar.]

x. 001/21, 011/21, 011/24

şireye- x. 001/3

x.+ si 001/20

x.+ yi 001/21, 012/24

Xornaz: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı [Fa.]

X.+ dir 007/3

Xorrab: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı [Fa.]

X. 007/15

Xorru: Kaşkayların kışlak yaptıkları bölgenin adı [Fa.]

X. 007/2

xoş: hoş [Fa.]

x. 014/22

xoşgel: güzel [Fa.]

x. 001/40

xoşi: mutluluk [Fa.]

x. 023/20

xoşk: kuru [Fa.]

x.+ dir 001/36

xōşmäzä: lezetli [Fa.]

x.+ ydi 012/16

xoşmäzzä: lezetli [Fa.]

x. 001/14, 018/5

x.+ dir 001/5, 001/21

xub: iyi [Fa.]

x. 012/22, 012/24, 012/34, 018/9, 019/7, 023/2, 023/8, 025/10, 026/26

x.+ dur 001/22, 012/37

x.+ imiş 001/19

x.+ udu 023/7

xūb: iyi [Fa.]

x. 001/3, 002/9,

xune: ev [Fa.]

x. +ye 016/5

xurd: hurda [Fa.]

x. 001/4, 001/5, 003/19

x.- edeylar 001/7

x.- edeylär 001/7

xurde: hurda [Fa.]

x. 009/6, 023/9

xurma: hurma [Ar.]

x. 011/18, 011/19, 016/6

ya: ya, bağlaç [Fa.]

y. 001/3, 001/22, 001/26, 001/34, 001/44, 001/45, 002/6, 002/13, 003/7, 003/15, 003/17, 003/19, 003/21, 004/32, 004/41, 004/62, 004/68, 004/71, 004/75, 005/12, 005/25, 006/1, 006/2, 006/12, 006/14, 007/13, 008/2, 009/2, 009/28, 011/24, 011/25, 011/26, 011/29,

011/37, 011/39, 011/44, 011/50, 011/52, 011/53, 011/64, 012/18, 012/28, 013/2, 016/8, 018/11, 019/4, 019/6, 019/7, 021/1, 021/2, 021/4, 021/10, 021/11, 021/12, 021/15, 021/17, 021/27, 021/29, 021/35, 022/9, 024/8, 025/12, 025/13, 026/31

yabı: erkek at [Fa.]

y. 004/12, 004/20

yad: hatır, yad [Fa.]

y.+ ima 001/23, 012/7, 013/3

y.+ imä 005/17

y.+ imda 011/12, 012/4, 012/34

y.+ ımdadır 012/37, 004/59

y.+ imdadur 012/26

y.+ imdädir 011/42

y.+ inda 011/37

y.+ lärindä 014/13

yahu: ünlem

y. 025/14

yala -: yalamak [Tü.]

y.- dı 025/4

yalama: yalama [Tü.]

y. 021/14, 011/16

yalamuq: deri hastalığı, derinin yaralanmasına ve kabuklanmaya neden olan bir hastalık, kabukların yeri deride kırmızı iz bırakmaktadır [Tü.]

y. 021/12, 021/14, 021/15

y.+ dur 021/13

yalpaçan: ilaç olarak kullanılan çok acı bir bitki [Tü.]

y. 012/14

yan -: yanmak [Tü.]

y.- ar 012/18

y.- dı 016/1

y.- miş 021/29

y.- sın 025/12

yan: yan [Tü.]

y.+ a 014/25, 018/7, 022/19, 023/7

y.+ ä 023/3

y.+ da 001/42

y.+ dan 003/21

y. +ı 026/23

y.- ır 011/65

y.+ ına 026/3

y.+ ında 026/17, 026/22

y.+ ina 001/26, 001/37, 012/25, 012/26

y.+ indaymiş 001/26

y.+ iya 024/3

y.- mış 011/16

yanaq: yanak [Tü.]

y.+ ları 011/16

yani: yani [Ar.]

y. 012/25

yäni: yani [Ar.]

y. 001/13, 012/16, 002/12, 003/10, 003/16, 004/77, 006/13, 006/14, 007/3, 007/4, 007/5, 007/6, 007/8, 011/37, 011/43, 011/62, 011/65, 013/6, 021/14, 024/7, 024/11

yanıq: yanık [Tü.]

ot- y.+ ı 021/30

su- y.+ ı 021/30

y.+ lar 021/29, 021/30

yanlıq: bir yemek adı [Tü.]

y. 011/67

y.+ ı 011/67, 011/68

y.+ ıdır 011/67

yanluq: keçi dersinden yapılmış, içinde peynir veya tereyağı yapılan bir çeşit tulum [Tü.]

y.+ dur 011/55

yap -: yapmak [Tü.]

y.- ırdıg 023/3

y.- ılır 011/30

y.- irlarmiş 007/6, 007/10

yapiş -: yapışmak [Tü.]

y.- irmiş 012/23

y.- irdi 019/7

yaq -: yağmak [Tü.]

y.- a 016/8

y.- dı 016/1

y.- iyr 003/12

y.- maya 016/8

y.- meyä 003/13

y.- mirdi 016/1

yaq: yağ [Tü.]

y. 001/3, 001/5, 001/22, 011/3, 011/18, 011/21, 011/33, 011/54

y.+ da 011/24

y.+ ı 011/18, 023/15

y.+ ini 011/18

y.+ li 011/55

yaqiş: yağış [Tü.]

y. 003/12, 003/13, 016/1, 016/8

y.+ in 015/13

yaqli däri : keçi dersinden yapılmış, içinde yağ saklanılan bir çeşit tulum [Tü.]

y.+ li 011/55

Yaqli kuka: sac üzerinde pişirilen bir çeşit ekmek [Tü.]

Y.- Kuka 001/1

yaqliq: başörtüsü [Tü.]

y. 001/41

yaqlıq: başörtüsü [Tü.]

y. 014/1

yar: yar [Fa.]

y. 014/15, 012/5

y.+ um 014/22

yār: yar [Fa.]

y.+ im 014/12

y. +e 014/24

y. +i 014/20

yara: yara [Tü.]

y. 021/1

y.+ si 021/1

yäräqan: sarılık [Ar.]

y. 001/26

yāri: yarı [Tü.]

y.+ sini 001/14

yarı: yarı [Tü.]

y.+ sını 012/7

yaş: göz yaşı [Tü.]

y.+ ina 013/9

yaş: yaş [Tü.]

y.+ ar 004/7

y.+ lisina 004/37, 004/38

yaşil: yeşil [Tü.]

y. 022/9, 022/20

yäşm: açık yeşil [Tü.]

y. 012/38

yassı: yassı [Tü.]

y. 003/6, 025/3

yat -: yatmak [Tü.]

y.- a 020/1

y.- ırdırlär 021/6

y.- ir 001/51

y.- miyrmiş 001/29

yatalıq: tifo [Tü.]

y. 021/12

yätim: yetim [Ar.]

y.+ işlär 001/48

yävaş: yavaş [Tü.]

y. 011/16, 011/41, 011/61, 011/62, 021/6, 021/16, 023/1

yäx: buz [Fa.]

y. 001/12, 001/14

yäxä: yaka [Tü.]

y.+ si 014/15

yäxçal: buzdolabı [Fa.]

y. 001/13

yaxçi: iyi [Tü.]

y.+ ydi 002/15

yaxin: yakın [Tü.]

y.+ ä 011/62

yäxin: yakın [Tü.]

y. 004/69

y.+ dän 004/63

yäxle -: buzlamak [Tü.]

y.- yr 001/17

yay -: yaymak [Tü.]

y.- ırlar 011/66, 018/1

y.- irlar 018/7

y.- lır 012/13

yayıl -: yayılmak [Tü.]

y.- mäginä 026/6

y.- mak 026/6

y.- mäzlig 026/42

yayıq: sütten ayran ve tereyağını ayırmak için kullanılan, keçi dersinden yapılmış bir çeşit tulum [Tü.]

y. 011/62, 011/66, 018/1

y.+ dır 011/55

y. +ı 011/66

yayiq: sütten ayran ve tereyağını ayırmak için kullanılan, keçi dersinden yapılmış bir çeşit tulum [Tü.]

y. 018/7

yaylä: yayla [Tü.]

y. 026/23

yaylaq: yazlık [Tü.]

y. 011/16

y.+ da 011/12

yaz: yaz [Tü.]

y. 002/4, 002/5, 003/15

y.+ da 001/18, 011/35

y.+ ımız 026/29

yaz -: yazmak [Tü.]

y.- dım 011/42

y.- eyräm 014/7

y.- iram 014/5

y.- iräm 014/18

y.- mişam 014/16

y.- mişäm 012/34, 014/11

yazı: yazı [Tü.]

y.+ yä 025/15

yazzı: yazzı [Tü.]

y. 011/26

ye -: yemek [Tü.]

y.- di 025/7

y.- dim 012/12

y.- ding 025/23

y.- mädim 014/20

y.- mäz 012/33, 012/39, 014/14
y.- mäzdi 012/32
y.- mielär 012/32
y.- mir 024/10
y.- yin 025/26
y.- ylär 011/19
y.- yr 001/22, 001/31, 012/3, 012/7, 012/29, 012/37, 012/38, 021/16, 023/9
y.- yräg 012/38
y.- yrdi 012/3, 012/16, 012/32, 012/33, 023/7, 025/20
y.- yrding 012/10, 012/11
y.- yrig 012/19
y.- yrlär 012/6, 012/33
yē: yemek [Tü.]
y. -ylar 001/9
y. -yrlar 001/9
yedi: yedi [Tü.]
y. 006/6, 006/7, 025/4
yek: bir [Fa.]
y. 001/11, 011/21
yeki: bir tane [Fa.]
y. 001/9, 001/28, 001/44
yeksal: devenin bir yaşında olan yavrusu [Fa.]
y. 004/7
y. +dan 004/8
yel: yel [Tü.]
y. 012/21, 012/25, 012/26, 012/28
yemäg: yemek [Tü.]
y. 011/27, 021/7
y. +dän 021/8
yemäk: yemek [Tü.]
y.+ lär 011/1

yemäli: yemek [Tü.]

y. 001/6, 001/9, 009/23, 010/2, 011/9, 011/37, 021/6

y.+ dir 001/5, 001/7

y.+ lärdä 023/5

y.+ läri 001/3, 001/4, 001/6, 001/9

yenä: yine [Tü.]

y. 011/33, 011/35

yeqi -: toplamak [Tü.]

y.- ilir 001/22

y.- iylär 001/16

yēr: yer [Tü.]

y.+ indä 003/19

yer: yer [Tü.]

y. 003/9, 003/21, 007/15, 013/3, 021/1, 025/11

y.+ ä 001/24, 003/19, 004/71, 015/2, 016/1, 018/3, 018/11, 018/12, 018/13, 021/16, 021/27, 025/12

y.+ dä 004/71, 011/11, 025/14, 025/16, 025/23

y.+ dän 008/2, 014/9, 018/11

y.+ däydi 009/7

y.+ i 003/2, 021/14

y.+ idi 008/1

y.+ imizi 002/10

y.+ inä 011/23, 011/25, 011/56, 012/25, 012/38

y.+ indä 011/18, 012/27

y.+ indädir 011/39

y.+ ing 003/8

y.+ lär 013/3

y.+ lärin 002/22

yet -: yetmek [Tü.]

y.- irmeyrmiş 001/33

y.- mämişäg 001/19

yetär: yeter [Tü.]

y. 002/15

yetiş -: yetişmek [Tü.]

y.- ändä 021/20

y.- ir 006/2, 012/36

yetmiş: yetmiş [Tü.]

y. 015/9

yeyinti: cüzzam [Tü.]

y. 021/15

yeytär: daha iyi [Tü.]

y. 011/15

yi -: yemek [Tü.]

y.- yä 012/28, 023/8, 025/6

y.- yäm 025/19

y.- yändä 012/14

y.- yäsi 021/7

yıd -: yedirmek [Tü.]

y.- ırlär 011/25

yigirmi dört: yırmı dört [Tü.]

y. 021/4

yıl: yıl [Tü.]

y.+ ın 026/29

yiq -: toplamak [Tü.]

y.- eylär 001/13

y.- irlärdi 009/26

y.- iylarmiş 001/19

yıq -: toplamak [Tü.]

y.- ırlar 022/4

y.- leyr 012/17

yiqiş -: toplamak [Tü.]

y.- tirirlärdi 009/4, 009/6, 009/8

yixä: yaka [Tü.]

y.+ sini 012/35

yixil -: yıkılmak [Tü.]

y.- äydi 019/7

yo: yok [Tü.]

y. 008/3, 023/14

yō: yok [Tü.]

y. 012/15

yoğort: yoğurt [Tü.]

y. 011/4

yol: yol [Tü.]

y. 004/6, 013/1, 013/2

y.+ a 007/12, 025/15

y. +da 025/12

y.+ larda 021/5

yolaq: ?

y.+ ı 014/2

yoldaş: yoldaş [Tü.]

y.+ ıydılar 025/1

yoq: yok [Tü.]

y.+ e 001/13

y.+ dur 012/13

y.+ udu 009/26

yōq: yok [Tü.]

y. 009/8

yoqir -: yoğurmak [Tü.]

y.- irlär 011/21

yoqord: yoğurt [Tü.]

y.+ in 011/18

yōşän: bir bitki adı [?]

y. 012/14, 012/18

yox: yok [Tü.]

y. 006/1, 006/9, 011/56, 012/18, 012/29, 018/12, 021/13, 023/16, 023/19, 023/20, 024/5, 024/7, 025/25, 026/9, 026/15, 026/24, 026/31

y.+ di 009/22

y.+ dur 004/48

y.+ i 004/26, 012/33, 026/13

y.+ idi 009/7, 009/8, 009/20, 026/31

y.+ idir 012/21

y.+ idu 002/21

y.+ ime 006/4

y.+ imiz 001/50, 003/12

y.+ in 001/31

y.+ ing 025/25

y.+ iydi 009/15, 025/22

y.+ udu 009/1, 009/13, 019/2, 025/23

y.+ um 001/47

y.+ umdur 011/42

y.+ tir 004/33, 026/8

y.+ tur 011/1, 012/2

yū -: yıkamak [Tü.]

y.- alar 001/19

y.- rlarmiş 001/19

yü -: yıkamak [Tü.]

y.- yräg 010/6

yu -: yumak [Tü.]

y.- muşlar 011/41

yücä: yüce [Tü.]

y.+ dir 012/21

yuft: ?

y. 012/26

yükle -: yüklemek [Tü.]

y.- yin 014/8
y.- yrlär 014/7
yumur -: yuvarlak olamk [Tü.]
y.- ir 022/10
yumurta: yumurta [Tü.]
y. 011/12, 011/15
y.+ yi 011/14
yüng: yün [Tü.]
y. 024/6
y.+ dür 024/6
yurd: yurt [Tü.]
y.+ indäydilär 009/7
yuu -: yıkamak [Tü.]
y.- rlar 011/37
y.- rlär 011/33, 011/63
yuva: yuva [Tü.]
y.+ da 013/6
yuxari: yukarı [Tü.]
y. 019/8, 021/1, 021/20, 024/10
yüz: yüz [Tü.]
y. 026/1, 011/37
y.+ ä 011/18
y.+ dän 024/9
zäbt: kayıt [Ar.]
z. 014/21
zad: şey [Tü.]
z. 001/3, 001/4, 001/10, 001/13, 001/16, 001/30, 001/31, 001/34, 001/42, 001/46, 002/21, 002/22, 004/48, 009/5, 011/15, 011/24, 011/26, 011/37, 011/42, 011/59, 011/61, 012/12, 012/15, 012/16, 012/18, 012/29, 012/32, 016/2, 018/10, 021/27, 021/32, 022/2, 022/7, 023/8, 023/18, 023/19, 025/8, 026/23, 026/31
z.+ a 001/29, 003/19

z.+ da 001/44, 021/12

z.+ dan 011/22, 021/8, 021/23

z.+ dir 001/32, 001/37, 011/9

z.+ dır 024/9

z.+ dur 011/37, 012/15

z.+ i 001/28, 001/39, 006/13, 011/54, 012/21

z.+ ı 017/2

z.+ lar 001/28, 012/16, 015/11

z.+ nan 011/37

zäifä: kadın [Ar.]

z. 019/6, 009/14, 023/14

z.+ lär 001/22, 022/3, 022/20

z.+ si 001/29

zäife: kadın [Ar.]

z. 001/30

z. +ye 001/52

zälil: düşük [Ar.]

z.+ äm 016/5

zäman: zaman [Ar.]

z. 001/11, 001/15, 019/1

z. +i 004/4, 004/12, 004/14, 004/70, 011/18

z.+ imiz 019/2

zänane: kadınlara özel [Fa.]

z. 009/14

zäncäfil: zencefil [Fa.]

z. 001/21, 001/22

zäncir: zincir [Fa.]

z. 003/7

z.+ in 003/8

zanubän: dizi bağlamak için kullanılan bir giysi [Fa.]

z. 001/34

zärä: zerre [Ar.]

z. 001/21

zärbä: darbe [Ar.]

z. 004/32

zärdalū: erik [Fa.]

z. 002/20

zärf: zarf [Ar.]

z.+ dir 011/52

zärgär: kuyumcu [Fa.]

z. 014/15

zayeman: doğum [Fa.]

z. 001/22

zehn: beyin, kafa [Fa.]

z. 006/4, 011/42

zekam: grip [Fa.]

z. 023/8

zeräng: aktif [Fa.]

z. 001/48

zir: alt [Fa.]

z. 001/39

zire: kimyon [Fa.]

z. 001/10

ziyad: fazla [Fa.]

z. 012/37, 012/38

zohr: öğlen saati [Fa.]

z. 009/12

zola: bir ağaç adı [?]

z. 012/31

zolf: saç [Fa.]

z. +i 001/40

zor: zor [Tü.]

z. 007/11

zud: erken [Fa.]

z. 012/9

Türkmen Türkçesi

äbişge: fincan [Rus.]

ä. 011/89, 011/90

aç -: açmak [Tü.]

- ılıp 007/27

- ıp 011/22

ād: ad [Tü.]

ā. 004/12

ad: ad [Tü.]

003/13, 003/14, 003/15, 003/16, 003/17, 003/18, 003/25, 003/31, 003/32, 003/35, 003/36, 003/37, 003/38, 003/39, 003/47, 003/57, 003/59, 004/12, 004/24, 007/10, 007/11, 007/12, 007/17, 007/29

+ ı 001/1, 004/23

+ ına 009/9, 004/12, 004/14

+ ları 004/23

+ liyerlär 007/28

ädäd: tane [Ar.]

ä. 011/11

ādam: insan [Ar.]

ā. 009/6

ā.+ a 009/5

ā.+ lar 009/7, 009/8

ā.+ larla 009/20

adäm: insan [Ar.]

011/26

ādäm: insan [Ar.]

ā.+ i 011/29

ā.+ le 011/35

ädviye: baharat [Fa.]

ä. 011/65

äfşar qoyun, mang, moqan: Türkmenlere ait bir çeşit koyunun adı [Tü.]

ä. 004/15
äk -: ekmek [Tü.]
ä.- idiliyä 011/37
ä.- ti 011/37
ä.- iliyä 008/10
ä.- iyärlär 008/3
äkki: iki [Tü.]
ä. 011/14
al -: almak [Tü.]
- annan 011/74
- dırax 011/23
- dırıp 011/74
- dırıyan 011/8
- diriyärlär 011/49
- dırıyärlär 011/80
- iniyä 004/6
- ınma 011/90
- ıp 004/6, 008/18, 008/20, 009/12, 009/20, 011/29, 011/30, 011/80
- iya 011/44
- ıya 011/44
- iyaq 011/41
- iyärlär 009/25
satın- - iyärlär 009/25
- ıyarlar 011/80
- ıye 011/23
- maqına 009/14
- qıṛ 003/48
- sın 011/23
äl: el [Tü.]
ä.+ in 011/39
ä.+ indäki 011/69

ä.+ inin 009/8

ä.+ lärinän 011/33

ä.+ lärinin 011/33

älbälu: vişne [Fa.]

ä. 001/2

älu: sarı erik [Fa.]

ä. 001/3

ālabāy: Türkmenlere ait bir çeşit köpeğin adı [Tü.]

ā. 004/12, 004/13

Allah: Allah [Ar.]

009/16

alma: elma [Tü.]

001/19

almaq -: almak [Tü.]

- a 009/13

alt: alt [Tü.]

+ ına 011/67

altı: altı [Tü.]

006/2

altmış: altmış [Tü.]

006/7, 007/6

- biṛ 006/8

- iki 006/8

- üç 007/5, 007/6

- yaşa 007/5

amade: hazır [Fa.]

011/23, 011/68

ämecik: ufacık [?]

ä. 011/21

ämma: ama [Ar.]

ä. 007/19, 008/13, 009/5, 009/13, 009/26

an: an [Tü.]
004/23
änbar: depo [Fa.]
ä. 008/3, 008/18
ä.+ a 008/3
ä.+ i 008/3
ä.+ lara 008/17
ä.+ larına 008/18
āñi: cuma günü [?]
ā. 007/29
āqaçlı ā.- ay 007/5
āq cigär: akciğer [Tü.+ Fa.]
ā. 002/7
āq öyke: akciğer [Tü.]
ā. 002/7
āqa: ağabey [Moğ.]
ā. 005/7
aqac: ağaç [Tü.]
011/95
aqaç: ağaç [Tü.]
+ lara 011/96
+ tan 011/28, 011/85, 011/93
aqdar -: çevirmek, toprak sürmek
- ıyän 011/23
- ıyarlar 011/35
āqdar - ~ aqdır -: çevirmek
ā.- ıp 008/15
- rıyarlar 011/32
- ıp 011/35
- ıyarlar 011/33
aqıẓ: ağız [Tü.]

002/2
āqlo: oqlō: merdane
ā. 011/28
är -: ermek [Tü.]
ä.- tilar 008/3
ekäy- ä.- tilär 008/6
ara: ara [Tü.]
+ mızda 011/90
+ salabdır 009/18
+ şı 011/80
+ şıca 011/81
+ sında 001/1, 009/26
+ şında 007/20, 011/18, 011/88
+ şına 009/10
āra: ara [Tü.]
ā.+ şında 004/1, 007/14, 008/1, 009/4, 011/89
ā.+ dan 007/21
ā.+ larına 007/23
arfa: arpa [Tü.]
008/2, 010/1
+ dan 008/3
+ nı 008/5
+ nın 008/3
+ yı 008/3
ārazi: yer [Ar.]
ā. 007/16
arı: arı [Tü.]
003/31
ärkä: arka [Tü.]
ä.+ inä 004/24
ärkäk: erkek [Tü.]

ä. 011/37

arkalaş -: yardımlaşmak [Tü.]

- ıp 009/20

armıt: armut [Tü.]

001/23

arşlan: arslan [Tü.]

+ di 003/29

at: at [Tü.]

+ ınka 003/6

aṛt -: artmak [Tü.]

- tıracaq 006/3

ärti: idi [Tü.]

ä. 011/33, 011/41, 011/89, 011/98

ārtmalı: artmalı [Tü.]

ā. 011/18

ärus: gelin [Ar.]

ä. 011/42, 011/44, 011/45

arxa: arka [Tü.]

002/13, 011/28

āş qāẓan: mide [Tü.]

ā. 002/6

aşaqa: aşağı [Tü.]

011/21

aşaqı: aşağı [Tü.]

+ nda 004/8

aşmaq -: açmak [Tü.]

- ana 004/6

at -: atmak [Tü.]

- arlar 011/73

- ılıyä 011/76

- ıyärlär 011/57

at: at [Tü.]

004/6, 004/12, 004/13, 004/19, 008/15

+ dan 004/6

+ ı 004/7, 004/14

+ ın 004/18

+ ları 004/12

ät: et [Tü.]

ä. 011/7, 011/17, 011/19, 011/20, 011/53, 011/55, 011/58

ä.- dō̈liyän 011/64

ä.+ ä 011/54

ä.+ i 011/4, 011/15, 011/55, 011/60

ä.+ ini 011/15

ä.+ in 011/5, 011/7, 011/16, 011/18, 011/60

ä.+ ini 011/3, 011/5

ata: baba [Tü.]

+ 005/4

ätäy: etek, mecazen alt anlamında [Tü.]

ä.+ ini 011/21

avdayşa: tarımda kullanılan bir alet [?]

ä.+ yla 008/18

avzallan: ?

008/13

axäl: Türkmen atı

004/12

axel: Türkmen tı

004/14

axerät: son [Ar.]

ä.+i 011/78

axtuq: torun [Tü.]

005/38

ay: ay [Tü.]

007/8, 007/9, 007/12, 007/14, 007/16, 007/25, 009/23

āqaçlı- 007/5

+ da 007/20

+ de 009/1

+ daykän 007/15

on-iki + dır 007/25

+ ı 007/4, 007/9, 007/10, 007/11, 007/13, 007/14, 007/15, 007/16, 007/26, 007/28

+ ın 007/1, 007/5

+ lar 007/5

+ ları 007/26

ay -: söylemek [Tü.]

- diliyä 007/28, 007/29

āy: ay [Tü.]

ā.+ a 007/27, 007/28, 007/25

ā.+ ı 007/1, 007/14, 007/28, 009/1

ā.+ ın 009/17

äyaq: ayak [Tü.]

ä. 011/98

ä.+ lı 011/98

ayd -: söylemek [Tü.]

- ıyem 011/70

ayd: ayıt [Tü.]

007/22

+ ı 007/21

+ ından 011/76

āyd: bayram [Tü.]

ā. 009/21, 009/22

ā.+ ı 009/1

ayı: ayı [Tü.]

003/38, 007/14

ayırlı: ayrılmak [Tü.]

+ yanda 011/78

ayırman: ayrılanda [Tü.]

+ a 011/78

ayırt -: ayırtmak [Tü.]

- tılar 008/16

ayıt -: söylemek [Tü.]

- durşun 003/10

ayrı: ayrı [Tü.]

011/26

āyt -: söylemek [Tü.]

ā.- ıp 011/48

ayt -: söylemek [Tü.]

- madım 011/11
- malıq 008/11
- tı 011/46
- tıq 003/6, 003/7, 003/8, 003/9, 007/25
- tup 007/21
- tuq 007/21
- tım 011/26, 011/79, 011/81
- tın 011/9

ayt: ayıt [Tü.]

009/26 , 011/76

+ larını 007/23

+ ta 011/76, 011/78

äyyam: günler [Ar.]

ä.+ da 008/3

āz: az [Tü.]

ā. 011/32, 011/46

ā.+ açıq 011/56

ā.+ açıqınnan 009/21

aẓ: az [Tü.]

011/74

+ dan 011/74

āẓ: az [Tü.]

ā.+ alıp 004/3

āzaçı: azıcık [Tü.]

ā.+ qı 009/23

azal -: azalmak [Tü.]

- leyip 008/13

äzim: büyük [Ar.]

ä. 009/18

bacı: abla [Tü.]

b. 005/10

bäcär -: yapmak [Tü.]

b.- äyir 011/98

b.- iyärlär 008/3, 011/62, 011/71

bäd: kötü [Fa.]

b. 011/54, 011/89

baha: pahalı [Tü.]

b.+ çılıq 009/16

bāldız: baldız [Tü.]

b. 005/32

balık: balık [Tü.]

b. 003/44

bāllı ~ ballı: kız kardeş [Tü.]

b. 005/10, 005/12

bāq: bağ [Fa.]

b. 001/1

b.+ da 001/1

baq: bağ [Fa.]

b.+ dan 001/6

baqala: bakla [Ar.]

b. 001/38

baqçe: bahçe [Fa.]

b.+ de 001/1

baqlı: bağlı [Tü.]

b. 011/69

bār -: varmak [Tü.]

b.- dır 011/85

b.- ıp 009/20

bar -: varmak [Tü.]

b.- di 004/3, 011/93, 011/95

b.- ip 009/20

b.- iyärlär 009/19

b.- ıyan 011/42

b.- miş 011/88

bar: var [Tü.]

b. 003/41, 004/7, 004/8, 004/9, 004/11, 004/16, 004/23, 008/11, 008/18, 011/24, 011/25, 011/26, 011/29, 011/33, 011/35, 011/36, 011/53, 011/54, 011/68, 011/69, 011/70, 011/75, 011/78, 011/85, 011/94, 011/98, 007/6, 007/24

b.- idi 008/1

bärdi: ?

b. 011/20

bari: fazlaca [Tü.]

b. 011/12

barṣ: kaplan [Tü.]

b.+ di 003/27

bas -: basmak [Tü.]

b.- ıp 008/3, 008/19

b.- ıyerlär 011/49

baṣ -: basmak [Tü.]

b.- ırqalı 008/18

b.- ılqalıq 004/8

b.- ırqılı 004/10

Baş: Kameri ayın 11.si [Tü.]

B. 007/12, 007/15

bā̄ş: beş [Tü.]

b.+ inci 007/29

b. 006/2

ōn- b. 006/3

b.- yüẓ 006/13

başar -: başarmak, bir işi becermek [Tü.]

b.- anı 011/36

b.- dıqınnan 009/24

b.- ıya 011/36

b.- ıyan 011/36

b.- ıyärlär 009/3

b.- mıya 011/36

başka: başka [Tü.]

b. 004/15, 008/11, 008/20, 011/24

başlı -: başlamak [Tü.]

b.- ya 007/6

b.- yarlar 007/29

başqa: başka [Tü.]

b. 004/11, 011/92, 011/98

bätär: aşırı derece [?]

b. 011/50

bāva: baba [Fa.]

b. 005/21, 005/22

bayenä: baykuş [Tü.]

b. 003/57

bayguş: baykuş [Tü.]

b. 003/57

bayram: bayram [Ar.]

b. 007/15

b. 007/11

b.+ çılıq 007/16

bāzar: bazar [Ar.]

b.+ a 008/19, 008/20

bazar: pazar [Ar.]

b.+ dan 009/25

b.+ laşdırıpdırlar 009/25

bäzi: bazı [Ar.]

b.+ läri 011/26

b.+ si 011/15

beh: ayva [Fa.]

b. 001/7

belä: böyle [Tü.]

b. 004/13

ber -: vermek [Tü.]

b.- iliyä 003/13, 003/14, 003/15, 003/16, 003/17, 003/18, 003/25, 003/31, 003/32, 003/35, 003/36, 003/37, 003/38, 003/39, 003/47, 003/57, 003/59, 004/24, 007/17, 008/20, 011/60

b.- ip 004/6, 007/5, 007/6, 008/19, 009/21

b.- iyä 004/4, 004/12, 007/6

b.- iyärlär 004/12, 004/24, 007/5, 007/29, 008/18

b.- iyäg 007/10, 007/11, 007/12

bergi: borç [Tü.]

b. 009/13, 009/15

b.+ n 009/13

b.+ si 009/8

bēri: beri [Tü.]

b. 004/3

beri: beri [Tü.]

b. 011/98
bi: bir [Tü.]
b. 004/3
bijın: maymun [Tü.]
b. 003/33
bil -: bilmek [Tü.]
b.- ar 003/45
b.- äy 008/21
b.- eyärlär 009/4
b.- gän 009/14
b.- inän 004/3
b.- iyän 009/7, 011/27
b.- iyärlär 009/8
b.- iyon 011/27
b.- miyän 009/13
b.- miyän 009/13
bilä: ile [Tü.]
b. 011/60
bilän: edat, ile [Tü.]
b. 007/18, 007/19, 008/15, 008/16, 008/18, 009/4, 009/7, 009/18, 009/20, 009/22
bilā̆n: ile [Tü.]
b. 011/21
bilbil: bülbül [Fa.]
b. 003/47
bir menä: bu kadar [Tü.]
b. 011/71
bir: bir [Tü.]
b. 004/2, 004/4, 004/7, 004/8, 004/9, 004/10, 004/11, 004/13, 004/14, 004/16, 007/5, 007/6, 007/14, 007/16, 007/18, 007/19, 007/20, 007/22, 007/25 008/3, 008/8, 008/18, 008/21, 009/2, 009/5, 009/9, 009/12, 009/13, 009/14, 009/15, 009/16, 009/21, b. 011/18, 011/21, 011/23, 011/26, 011/31, 011/33, 011/35, 011/38, 011/39, 011/41, 011/48,

011/49, 011/50, 011/51, 011/52, 011/53, 011/57, 011/66, 011/68, 011/71, 011/74, 011/78, 011/79, 011/81, 011/85, 011/91
b.+ çe 011/81
b.+ i 009/23, 011/25, 011/74, 011/78
yıqırmı- b.+ i 007/17
b.+ in 007/22
yıqırmı- b.+ indän 007/17
biṛ: bir [Tü.]
b. 006/2, 007/15, 008/13, 009/2, 009/9, 009/13, 009/16, 009/18, 009/19, 011/80, 011/81
altmış- b. 006/8
elli- b. 006/7
ōn- b. 006/3
otuẓ- b. 006/5
qırq- b. 006/6
yıqrım- b. 006/4
yüẓ- b. 006/12
birbir: bir bir [Tü.]
b.+ inä 009/22
b.+ lärinä 009/26
bit -: bitmek [Tü.]
b.- gän 001/6
b.- igen 001/1
biz: biz [Tü.]
b. 001/2, 003/10, 003/24, 007/9, 011/26, 011/28, 011/41, 011/50, 011/71, 011/77, 011/87, 011/89, 011/94, 011/96
b.+ dä 007/1
b.+ im 011/74, 011/75, 011/94
biẓ: biz [Tü.]
b. 009/11
b.+ dä 011/92
b.+ im 011/50, 011/90

bol -: olmak [Tü.]

b.- an 009/14

b.- anda 009/4, 009/5, 009/26, 011/56, 011/82, 011/98

b.- anlarını 011/29

b.- iniyän 009/10

b.- iyä 001/8, 004/23, 006/1, 006/3, 007/26, 009/8, 009/13, 009/21, 011/23, 011/28, 011/35, 11/50, 011/57, 011/84, 011/85

b.- iya 011/43

b.- iye 011/18

b.- malı 011/39, 011/56

b.- masın 011/8, 011/73

b.- miyä 011/56, 011/80

b.- muya 009/8

b.- sa 001/1, 009/15, 011/21, 011/78

b.- şa 008/18, 011/18

b.- san 009/12

b.- sang 006/1, 006/3

b.- saq 007/25, 008/1, 011/19

b.- sun 009/10

b.- up 009/2, 009/13, 009/16, 011/55, 011/80, 011/90

b.- updur 009/11

b.- ur 001/32, 011/85

b.- uşup 009/4

b.- ansang 009/23

bol: fazla [Tü.]

b. 011/21

boluk -: ?

b.- dur 004/13

boqro: erkek deve [?]

b. 003/4

borc: borç [Ar.]

b.+ un 009/13

borç: borç [Ar.]

b. 009/8

b.+ la 009/15

bȫrşlän: Ahududu [?]

b. 001/11

Bȫrüg : Bȫrük: Börek [Tü.]

B.+ i 011/56

B.+ in 011/59

B.+ ü 011/52

B.+ ün 011/57, 011/60

Bȫrüg: Börek [Tü.]

B. 011/60

Bȫrük: Börek [Tü.]

B. 011/51

bostan: bağ [Fa.]

b.+ da 001/1

boxār: buhar [Fa.]

b. 011/21

boxar: buhar [Fa.]

b. 011/23

boxarpäz: buharda pişirmek [Fa.]

b. 011/68

boyunça: boyunca [Tü.]

b. 007/1

Bozoqan: Bir bitki adı [Tü.]

B. 010/6

böl -: bölmek [Tü.]

b.- säg 007/25

Börög: Börek [Tü.]

B. 011/25

Börüg: Börek [Tü.]

B. 011/24

B.+ ümüz 011/24

böräk: böbrek [Tü.]

b. 002/9

bu: bu, zamir [Tü.]

b. 003/41, 008/3, 008/12, 008/15, 009/4, 011/23, 011/28, 011/49, 011/95

b.+ curä 009/16

b.+ lar 004/13, 008/11, 009/10

b.+ ni 009/25

b.+ rda 003/22, 007/6

bul -: bulmak [Tü.]

b.- unulan 009/18

buqälämun: hindi [Fa.]

b. 003/12

buqday: buğday [Tü.]

b. 008/2, 008/3

b.+ ı 008/4

Buqdey: buğday [Tü.]

b. 010/1

burqut: şahin [Tü.]

b. 003/49

burşluq: ?

b. 011/73

buyuruq: buyruk [Tü.]

b.+ ı 009/11

Cämadiolävväl: Kameri ayların 5. ayı [Ar.]

C. 007/4

Cämadiolaxär: Kameri ayların 6. ayı [Ar.]

C. 007/4

Cämadiossani: Kameri ayların 6. ayı [Ar.]

C. 007/4

cäme: toplum [Ar.]

c. 009/18

cāy: yer [Fa.]

c. 004/4

c.+ ları 004/8, 004/9

cäẓb: emmek [Ar.]

c. 011/35

çeläg bardak: bardak [?+ Tü.]

ç. 011/89

ceviliyä: ?

c. 011/74

ceyran: ceylan [Tü.]

c. 003/36

cōş: kaynar [Fa.]

c. 011/79

cumqäni: Cuma [Ar.]

c. 007/29

cüft: çift [Fa.]

c. 011/37

Çabatı: bir tatlı adı

Ç. 007/20

çäk -: çekmek [Tü.]

ç.- ännän 011/23

ç.- ibdir 011/22

ç.- iyäg 011/21

ç.- iye 011/21

ç.- tir 011/15

ç.- tiriyän 011/21

ç.- tiriyärlär 011/15

Çäktirmä: pirinç, salça ve etin karışımıyla yapılan yemek [Tü.]

Ç. 011/7, 011/9, 011/10

çal -: çalmak [Tü.]

ç.- acaq 009/6

ç.- ımayız 009/11

ç.- ınıya 009/1, 009/9, 009/11

ç.- ınma 009/2

ç.- ıp- bilgän 009/14

ç.- ıya 009/19

ç.- ıyarlar 009/12, 009/15, 009/17

ç.- ma 009/13

ç.- maqa 009/8

çal: ayran [Tü.]

ç. 001/45

Çānäq: düğünlerde verilen, hamurla yapılan bir yemek [Tü.]

Ç. 011/30

ç. + ı 011/29

çānıq: düğünlerde verilen, hamurla yapılan bir yemek [Tü.]

ç.+ 011/28

çaqa: yavru [?]

ç.+ sına 004/18

çāqır -: çağırmak, davet etmek [Tü.]

ç.- ıp 007/6

çaqır -: çıkartmak [Tü.]

ç.- ıyarlar 011/40

ç.- ıyärlär 011/29

çaqla: yavru [Tü.]

ç.+ şına 004/24

çarqalup: ?

ç. 004/3

çärx kärde: kıyma et [Fa.]

ç. 011/53

Çavatı: bayramlarda dağıtılan, hamuru kızartarak yapılan yemek [Tü.]

Ç. 009/24

Çävati: bayramlarda dağıtılan, hamuru kızartarak yapılan yemek [Tü.]

Ç. 011/76, 011/77

Ç.+ miz 011/75

çā̈ynik: çaydanlık [?]

ç. 011/91, 011/92

çekirtge: çekirge [Tü.]

ç. 003/35

çemçä: kepçe, Genelde yemek karıştırmak için kullanılan ağaçtan kaşık [Tü.]

ç. 011/96

ç.+ miz 011/93, 011/95

ç.+ ni 011/95

çıbın: sivrisinek [Tü.]

ç. 003/22

çık -: çıkmak [Tü.]

ç.- arıyan 008/9

ç.- ırıyerlär 011/50

çıkan: teyze çocuğu, kuzen [Tü.]

ç. 005/36

çıqar -: çıkarmak [Tü.]

ç.- iyärlär 011/43

Çıqıt: kuru yemiş [Tü.]

Ç. 009/25

Çıratan: Alotemome [Tü.]

Ç. 010/4

çıx -: çıkmak [Tü.]

ç.- anda 011/78

ç.- ar 007/20

ç.- ariyan 011/17

ç.- ariyän 011/16, 011/17, 011/86

ç.- arıyän 011/81

ç.- ariyarlar 011/35

ç.- ariyärlär 011/15

ç.- ıp 011/23

çiş -: şişmek [Tü.]

ç.- irmädän 011/72

ç. - iyä 011/74

çoban: çoban [Fa.]

ç.+ çılıqda 004/11

çōluq: torunun çocuğu [Tü.]

ç. 005/38

çox: çok [Tü.]

ç. 011/98

Çöräg: ekmek [Tü.]

ç. 008/4, 011/26, 011/41, 011/86

çuqur: çukur [Tü.]

ç. 008/3, 008/17

çüçüglug: leğen kemikleri [Tü.]

ç. 002/12

da: bağlaç, da [Tü.]

d. 001/3, 001/10, 001/14, 001/15, 001/20, 001/26, 001/27, 001/28, 001/38, 001/39, 001/45, 001/51, 001/52, 003/6, 003/7, 003/8, 003/12, 003/13, 003/15, 003/19, 003/22, 003/23, 003/25, 003/30, 003/31, 003/33, 003/39, 003/40, 003/46, 003/47, 003/52, 003/53, 003/54, 003/59, 003/60, 004/5, 004/7, 006/1, 007/7, 007/14, 007/16, 007/21, 007/28, 008/1, 008/3, 008/5, 008/6, 008/7, 008/8, 008/10, 008/11, 008/12, 008/19, 008/21, 009/2, 009/10, 009/11, 009/14, 009/16, 009/20, 009/23, 009/26, 011/7, 011/9, 011/15, 011/17, 011/18, 011/20, 011/27, 011/34, 011/35, 011/36, 011/37, 011/43, 011/48, 011/50, 011/52, 011/54, 011/56, 011/57, 011/63, 011/65, 11/68, 011/69, 011/74, 011/76, 011/78, 011/80, 011/84, 011/85, 011/88, 011/90, 011/92, 011/96

dä: bağlaç, dA [Tü.]

d. 001/7, 001/9, 001/12, 001/13, 001/17, 001/19, 001/21, 001/22, 001/23, 001/24, 001/25, 001/29, 001/31, 001/33, 001/34, 001/36, 001/37, 001/44, 001/46, 001/47, 001/48, 001/49, 001/6, 003/4, 003/16, 003/17, 003/18, 003/20, 003/21, 003/26, 003/27, 003/28, 003/29, 003/32, 003/34, 003/35, 003/37, 003/38, 003/45, 003/49, 003/51, 003/55, 003/56, 003/58, 004/5, 004/9, 007/5, 007/20, 008/3, 008/11, 008/15, 008/18, 008/20, 009/3, 009/8, 009/21, 009/23, 009/24, 011/3, 011/4, 011/17, 011/21, 011/26, 011/28, 011/40, 011/41, 011/45, 011/51, 011/54, 11/62, 011/66, 011/68, 011/70, 011/80, 011/81, 011/82, 011/85, 011/87, 011/89, 011/91

däb: yaygın [Fa.]

d. 009/2, 009/11, 009/21, 009/24

dā̈de: baba [Tü.]

d. 005/2- 005/6-005/13

dādımlık: tadımlık [Tü.]

d. 007/20

dadışı -: tatlandırmak [Tü.]

d.- yarlar 009/26

däfä: defa [Ar.]

d. 011/23

daı: dayı [Tü.]

d. 005/17

daıẓä: dayının eşi, yenge [Fa.]

d. 005/18

dālıq: dalak [Tü.]

d. 002/8

damad: damat [Fa.]

d. 011/37, 011/45

dāmi: an [Fa.]

d. 011/13

dämi: an [Fa.]

d. 011/24, 011/28, 011/39, 011/44, 011/57, 011/71, 011/79, 011/80, 011/85, 011/91

dā̈mi: an [Fa.]

d. 011/39, 011/71, 011/72, 011/87

dämir: demir [Tü.]

d. 011/85

danä: tane [Fa.]

d. 009/5, 009/9, 011/14, 011/39, 011/66

d.+ sinä 009/9

dänä: tane [Fa.]

d. 011/4, 011/38, 011/51, 011/57, 011/71

d.+ lärini 008/16

d.+ yälär 008/13

daq -: dağılmak [Tü.]

d.- ılıyan 008/14, 008/18

däq: değil [Tü.]

d. 011/78, 011/84

dāq: sıcak [Fa.]

d.+ la 011/50

dāqlı -: dağılmak [Tü.]

d.- yarlar 011/50

dār: dar [Tü.]

d.+ alıp 004/3

däṣtuṛ: emir [Ar.]

d. 009/2

däṣtur: emir [Ar.]

d.+ lar 009/24

daş: taş [Tü.]

d.+ la 011/81

dävam: devam [Ar.]

d. 011/31

davar: davar [Tü.]

d. 009/16

däyiş: ?

d.+ li 008/21
dayza: teyze [Tü.]
d. 005/25
de -: demek [Tü.]
d.- liyä 001/13, 001/45, 001/12, 001/49, 001/46, 003/4, 003/5, 003/19, 003/20, 003/21, 003/22, 003/23, 003/26, 003/33, 003/34, 003/40, 003/41, 003/42, 003/43, 003/60, 004/9, 007/5, 011/85
d.- liyäg 004/24
d.- liyärlär 004/21
d.- sin 011/73
d.- yän 011/26
d.- yäg 001/5, 001/7, 001/39, 001/40, 001/41
d.- yäz 001/6
d.- yip 001/2, 001/3, 001/4, 001/10, 001/11, 002/6, 003/7, 003/8, 003/9, 003/10, 003/13, 003/14, 003/15, 003/16, 003/17, 003/18, 003/22, 003/23, 003/24, 003/25, 003/30, 003/31, 003/32, 003/35, 003/39, 003/47, 003/57, 003/58, 003/59, 004/12, 004/14, 004/15, 004/24, 007/10, 007/11, 007/12, 007/17, 007/19, 007/20, 007/28, 007/29, 008/8, 008/10, 009/1, 009/11, 011/17, 011/78
d.- yipdur 009/11
d.- yıp 003/31 d.- yip 003/55
d.- durşun 001/2, 001/11
dē: demek [Tü.]
d. -mädim 011/91
debişdur: özgü [?]
d. 004/15
debişli: özgü [?]
d. 004/16
defelädip: tarım aşamalarından
d. 008/16
dekmiş: çaydanlık [Tü.]
d. 011/91

deṛin: derin [Tü.]

d. 011/35

deyil: değil [Tü.]

d. 011/53

dıl: dil [Tü.]

d. 002/3

dıyä: deve [Tü.]

d. 003/4

di -: demek [Tü.]

d.- läyärlär 004/22

d.- liyä 011/28

d.- yä 004/13, 004/15, 011/23

d.- yäg 003/10, 003/11, 003/56, 007/1, 007/2, 007/9, 011/26, 011/28, 011/41, 011/50, 011/62, 011/77, 011/86, 011/87, 011/89, 011/93, 011/94, 011/96

d.- yäli 007/22

d.- yän 004/4, 011/87

d.- yändä 011/26

d.- yäng 011/77

d.- yäniz 011/50

d.- yäq 011/28, 011/60

d.- yärlär 004/18, 004/19, 004/20, 007/14, 007/25, 007/26, 007/27, 007/29, 009/1, 011/26, 011/39, 011/40, 011/41, 011/48, 011/61, 011/64, 011/86, 011/91, 011/92, 011/98

d.- yärtdilär 011/85

d.- yärtti 011/89

didar: görüşmek [Fa.]

d.+ laşıp 009/19

dil: dil [Tü.]

d.+ läri 011/91

d.+ indä 006/1

dinc: istirahat [Tü.]

d.+ ini 011/49

dinciq: istirahat [Tü.]

d.+ ın 011/74

d.+ ını 011/80

d.+ ni 011/74

dini: dini [Ar.]

d. 009/13

dip: dip [Tü.]

d. 003/38

diş: diş [Tü.]

d. 002/1

dişli: dişi [Tü.]

d. +sine 003/41

diyä: deve [Tü.]

d. 004/5, 004/15, 009/3, 009/4, 009/10

d.+ nä 004/5

diyäquş: deve kuşu [Tü.]

d. 003/13

dō̄ -: döğmek [Tü.]

ät- d.- liyän 011/64

d.- liyärlä 011/65

d.- liyärlär 011/64

d.- vüp 011/84

doa: dua [Ar.]

d. 011/78

dok -: dokmak [Tü.]

d.- iyärlär 011/50

dōlät: devlet [Ar.]

d.+ ä 008/18

donguz: domuz [Tü.]

d. 003/34, 003/39

doq -: doğramak [Tü.]

d.- riyärlär 011/61

d.- urliyän 011/70

d.- urluyorlar 011/71

d.- urleyärlär 011/69

doqan köşaq [?]

d. 003/5, 007/7, 007/20

doqon oqlan qıẓı: amca çocuğunun kızı [Tü.]

d. 005/35

doqon oqlan: amca çocuğu, kuzen [Tü.]

d. 005/34

doqquẓ: dokuz [Tü.]

d. 006/2

ōn- d. 006/3

d.- yüẓ 006/13

doqru: doğru [Tü.]

d. 011/53

doqun: akraba [Tü.]

d. 007/6, 007/23

dōrä: çevre [Ar.]

d.+ ge 011/76

doṣt: dost [Fa.]

d. 009/22

dȭv -: dövmek [Tü.]

d.- ändä 011/84

d.- ülüyärdi 011/84

d.- üp 011/85

d. -üş 011/85

doz: ?

d. 007/23

dȯṛd: dört [Tü.]

d. 006/2, 007/24, 007/25

ōn- d. 006/3

d.- yüẓ 006/13

d.+ inci 007/29

d.+ isi 007/5

d.+ ülüncü 007/28

d.- türkeşig 007/3, 007/4, 007/5

dörd: dört [Tü.]

d. 007/5, 011/73

döşön- : döşemek [Tü.]

d. -di 009/7

dur -: durmak [Tü.]

d.-du 011/35

d.- iya 004/14

d.- iyä 004/15

d.- län 003/22

d.- ṣän 003/30, 003/31, 008/10

d.- ṣun 011/17

d.- ṣunuz 003/23

d.- uyer 011/23

d.- uluyarlar 011/72

d.- uylar 009/8

durlu dumän: [Tü.]

d.+ i 009/26

duşur-: düşürmek [Tü.]

d.- mäsälär 011/98

dūẓ: tuz [Tü.]

d. 011/57

dūẓdadışı -: hayvanlara tuz verilen kap [Tü.]

d.- yaq 011/41

dünya: dünya [Fa.]

d.+ dan 007/5

düşüncä: düşünce [Tü.]

d.+ sinä 007/17

ebadät: ibadet [Ar.]

e. 007/16, 007/18, 007/19

ecäke: hala [Tü.]

e. 005/24

ece: anne [Tü.]

e. 005/2- 005/5- 005/6-005/15-005/16-005/23

eceke: abla [Tü.]

e. 005/9

Ecō: özel kız adı [Tü.]

E. 011/46

Eççeke: abla [Tü.]

E. 011/46

ed -: etmek [Tü.]

e.- iliyä 011/68, 011/78, 011/85

e.- iliyän 011/30

e.- iliyer 011/78

e.- ilyä 011/78

e.- ip 007/16, 008/4, 008/18, 009/21, 011/4, 011/23, 011/31, 011/35, 011/50, 011/62, 011/67

e.- iyä 011/52

e.- iye 011/52

e.- iyärlär 011/31

edamä: devam [Ar.]

e. +şi 006/12

edil -: edilmek [Tü.]

e.- iyär 004/2

ek -: ekmek [Tü.]

e.- äy- ärtilär 008/6

e.- ib 008/2, 008/9

e.- iläylär 008/12, 008/18

e.- iliyä 008/7, 008/11

e.- ilmiyä 008/15

e.- yäpdilär 008/3

ekiti -: ekmek [Tü.]

e.- yerlär 011/49

Ekmäg: ekmek [Tü.]

e.+ i 011/26, 011/28, 011/44, 011/46, 011/80

e.+ in 011/27 , 011/81

Ekmäk: ekmek [Tü.]

E. 011/25, 011/26, 011/42, 011/44

E.+ dän 011/42, 011/43

ekrançılıq: ?

e. 008/1

el -:etmek [Tü.]

e.- iyärlär 007/7

el: el [Tü.]

e.+ inin 009/24

eli -: etmek [Tü.]

e.- yä 004/6

elli: elli [Tü.]

e. 006/6

yüẓ- e. 006/12

e.- biṛ 006/7

e.- iki 006/7

emä: ama [Ar.]

e. 011/92

ene: işte [Tü.]

e. 008/2

enä: işte [Tü.]

e. 001/11

Erämäẓan: Kameri ayların 9. ayı [Ar.]

E. 011/76

Erämäzan: Kameri ayların 9. ayı [Ar.]

E. 007/10, 007/16

Ereci: Kameri ayların 7. ayı [Ar.]

E. 007/8

erkäç: keçi yavrusu [Tü.]

e. 004/24

Espenaq: ıspanak [R.]

E.+ dan 011/63

eşäg: eşek [Tü.]

e. 003/18

e.+ dän 004/20

eşa̅g: eşek [Tü.]

e.+ dän 004/6

et -: etmek [Tü.]

e.- cäk 011/29

e.- gälär 011/27

e.- iyä 011/28, 011/42

e.- iyärlär 011/63, 011/73

e.- iye 011/37

e.- mäli 011/28, 011/81

e.- miyärlär 007/15

e.- sän 011/28

etäg: etek [Tü.]

e.+ ägi 011/85

e.+ indän 011/68

ezafa: fazla [Ar.]

e. 011/8

ezafe: fazla [Ar.]

e. 011/27

fälsäfä: felsefe [Ar.]

f.+ si 009/17

famil: akraba [Fra.]

f.+ ina 009/22

fäqät: sadece [Ar.]

f. 011/71

färq: fark [Ar.]

f. 011/28, 011/42, 011/52, 011/91

Fārsi: Farsça [Fa.]

F. 011/88, 011/89

fäṣil: mevsim [Ar.]

f.+ läri 007/25, 007/25, 007/27, 007/28

f.+ imiz 007/24

Fincan: fincan [Rus.]

f.+ ı 011/89

form: form [Fra.]

f. 011/39, 011/54

f. +lara 011/69

gäl -: gelmek [Tü.]

g.- än 009/26

g.- änä 009/21

g.- änlärini 011/45

g.- ännän 011/98

g.- di 008/8, 008/14

g.- in 009/23

g.- ip 009/13, 009/14, 009/17

g.- irlär 011/29

g.- iyä 007/8, 007/9, 007/10, 007/11, 007/12, 007/13, 007/21, 007/22, 011/42

g.- iyän 007/7, 009/24

g.- iye 011/29, 011/30, 011/76, 011/90

g.- iyärlär 009/19

gälin daıẓä: büyük dayının eşi [Tü.]

g. 005/19 ...

gälin ecä: ağabeyin eşi [Tü.]

g. 005/11

gälin: gelin [Tü.]

g. 011/37, 011/41

gälläce: yenge [Tü.]

g. 005/14

Gäpimä: Böreğin iç harcı [Tü.]

G. 011/60

G.+ dän 011/60

gätir -: getirmek [Tü.]

g.- iriyärlär 011/30

g.- ip 009/26

g.- irib 008/16

gaz: ocak [Fa.]

g.+ in 011/98

gecä: gece [Tü.]

g. 007/17, 007/19

g.+ lär 007/18

g.+ ni 007/21

geç -: geçmek [Tü.]

g.- ip 004/14

g.- ipdur 004/14

g.- iräп 008/3

g.- iriyärlär 007/16, 007/18, 007/19

geçi: keçi [Tü.]

g. 004/5, 004/24

g.+ nin 004/24

g.+ ninki 003/9

g.+ n 003/1

ged -: gitmek [Tü.]

g.- in 009/23

g.- ip 007/22 , 009/12, 009/18

gelşi: ?

g. 004/13

Gicerök: ısırgan otu [?]

G. 010/2

gid -: gitmek [Tü.]

g.- änlärinin 009/19

g.+ änlärinin 009/19

gīlaṣ: kiraz [Fa.]

g. 001/26

Gileük: bir bitki adı [Tü.]

G. 010/1

gir -: girmek [Tü.]

g.- än 009/20

g.- ip 009/15

g.- iyä 009/1

gomliq: ?

g. 001/1

goy -: koymak [Tü.]

g.- iyorlar 011/35

g.- uliyä 011/60

Goyul: bir bitki adı [Tü.]

G. 010/5

Goyur: bir bitki adı [Tü.]

G. 010/2

gör -: görmek [Tü.]

g.- düm 011/34

g.- iyän 011/22

görä: göre [Tü.]

g. 007/17, 008/19, 008/20, 009/2, 009/11, 009/16, 009/26, 011/67, 011/91

görüşmänä: görüşmek [Tü.]

g. 007/22

göt: arka [Tü.]

g.+ ünä 008/18

göy: yeşillik [Tü.]

g. 001/1

gȳc: güç [Tü.]

g. +i 011/33

g.+ ün 009/14

gün: gün [Tü.]

g. 007/20, 007/29, 009/23, 011/41

g.+ ä 009/23

g.+ dä 009/21, 011/76, 008/12

g.+ i 009/1, 009/17, 011/78

g.+ lärinä 011/78

g.+ lärini 011/78

gucuk: köpek [Tü.]

g. 003/17

guçuk: köpek [Tü.]

g. 004/12

gumur: ?

g. 011/50

gut -: bitmek [Tü.]

g.- alıp 008/6

gȳẓ: son bahar [Tü.]

g. 007/27

güc: güç [Tü.]

g.+ ün 009/2

hacı läkläk: leylek [Ar.+ Fa.]

h. 003/55

häftä: hafta [Fa.]
h.+ nin 007/29
hälät: durum [Ar.]
h. 007/7
h.+ i 008/3
h.+ indä 007/20, 009/26
h.+ lig 007/7
hämir: hamur [Ar.]
h. 011/27, 011/76
h.+ i 011/57, 011/67
h.+ in 011/27, 011/61
hamir: hamur [Ar.]
h.+ in 011/67
hämişä: her zaman [Fa.]
h. 004/3, 008/16
hammi: herkes [Fa.]
h.+ şin 011/23
h.+ sinä 011/23
hämsayä: komşu [Fa.]
h.+ lärä 007/20
här: her [Fa.]
h. 004/7, 008/21, 009/2, 009/5, 009/9, 009/15, 011/10, 011/28, 011/76, 011/91
h.- kim 004/4, 004/11, 007/5, 007/17, 009/11, 009/16, 009/18, 009/24, 009/26, 011/29, 011/30, 011/31, 011/36, 011/52
h.- kimin 011/29,
h.- käs 009/2
h.- yerdä 009/12, 011/26, 011/78
häram: haram [Ar.]
h. 007/14
haṣ: özel [Ar.]
h. 004/16

häsänat: iyilikler [Ar.]

h. 007/16, 009/21

hāva: evet

h. 011/39, 011/57

häyä: evet

h. 011/7

hayırlan -: hayırlanmak [Tü.]

h.+ ıyärlär 004/17

h.- malı 008/3

h.- ırärtilär 008/2

h.- iyän 008/12

h.- ıyärlär 008/5

h.- mak 008/8

hā̄yvan: hayvan [Ar.]

h.+ lar 004/13

hazır: hazır [Ar.]

h. 009/16

hemsayä: komşu [Fa.]

h.+ şinä 009/22

heṣapli -: hesaplamak [Ar.+ Tü.]

h.- yärlär 007/1

hıllät -: ?

h.- iyärlär 011/73

hiyar: salatalık [Fa.]

h. 001/15

hokmän: kesinlikle [Ar.]

h. 009/17, 009/26, 011/78

horma: hurma [Ar.]

h. 001/14

horoz: horoz [Fa.]

h. 003/53

hoẓ: ceviz, ceviz ağacı [Ar.]

h. 001/22

Hōz: ceviz ağacı [?]

H. 010/3

hürşkäd: bir tarım ürünü [?]

h. 008/11

hälçäk: yeşil erik [?]

h. 001/24

ı: koku [Tü.]

ı. 007/20

ıçgan: akrep [Tü.]

ı. 003/56

ıl: yıl [Tü.]

ı. 007/20

ıt: köpek [Tü.]

ı. 004/11, 004/12, 004/13, 004/14

ı.+ ı 004/14

ı.+ lärinin 004/12

iç -: içmek [Tü.]

i.- ilirdi 011/95

iç: iç [Tü.]

i.+ i 011/60, 011/73

i.+ inä 011/48, 011/60, 011/61, 011/72

i.+ ini 011/59

i.+ inä 007/5, 008/3, 011/55, 011/62, 011/66, 011/67

i.+ indä 011/62

i.+ indäki 011/7

i.+ inä 011/27, 011/47, 011/81

için: için [Tü.]

i. 004/5, 004/9

içün: için [Tü.]

i. 008/8
içäge: bağırsak [Tü.]
i. 002/10
iki: iki [Tü.]
i. 011/4, 011/57, 011/81
i.+ ncişi 007/4
i.+ nci 007/26, 007/29
altmış- i. 006/8
elli- i. 006/7
ōn- i. 006/3
otuẓ- i. 006/5
qırq- i. 006/6
yıqrım- i. 006/4
yüẓ- i. 006/12
i.- münga 006/14
i.- yüẓ 006/13
ikki: iki [Tü.]
i. 006/2, 007/14, 011/11
on- i. 007/1
ilk: ilk [Tü.]
i.+ i 004/12, 004/18, 004/22, 009/17
i.+ incisi 007/1, 007/4
i.+ inci 007/25, 007/29
īm: tarımda kullanıllan alet [?]
ī. 008/5
īmıt: tarımda kullanılan bir alet [?]
ī.+ dän 008/3
ī.+ ıdılar 008/11
ī.+ lärdän 008/12
ī.+ lärinä 008/2
inär: erkek deve [Tü.]

i. 003/4

İncir: incir, incir ağacı [Fa.]

İ. 001/5, 010/3

indi: şimdi [Tü.]

i. 001/1, 001/7, 003/10, 003/41, 004/3, 004/4, 004/9, 004/12, 004/18, 006/3, 006/13, 007/14, 007/17, 007/24, 008/2, 008/3, 008/4, 008/6, 008/14, 008/15, 008/16, 008/18, 009/3, 009/6, 009/9, 009/11, 009/13, 009/15, 009/16, 009/25, 009/26, 011/19, 011/20, 011/49, 011/50, 011/70, 11/78, 011/81, 011/96, 011/98

īni: ?

ī. 011/48

inin: erkek kardeş [Tü.]

i. 005/8

iqde: iğde [Tü.]

i. 001/18

īṣ: koku [Tü.]

ī. 007/29

īṣ: Perşembe [Tü.]

ī. 011/78

İṣlam: İslam [Ar.]

İ.+ ın 009/11

iṣtäbl: atların tutulduğu yer [Fa.]

i. 004/9

iş: iş [Tü.]

i.+ i 009/8

i.+ län 009/7

i.+ lär 009/7, 011/30

i.+ läri 009/7

i.+ lärinä 011/31

işlä -: işlemek [Tü.]

i.- p 009/8

it: köpek [Tü.]

i. 003/17

i.+ läri 004/11

iẓ: üzeri, üst [Tü.]

i.+ inä 011/11

i.+ in 011/81

i.+ innän 011/78

i.+ ini 011/15

i.+ indä 011/14

Käbab: kebab [Ar.]

k. 009/26

käbäläk: kelebek [Tü.]

k.+ di 003/30

käbdär: güvercin [Fa.]

k. 003/51

käbul et -: kabul etmek [Ar.]

k.- sin 009/16

kā̄di: kabak [Fa.]

k. 001/34, 008/11

kāka: babanın babası, dede [Tü.]

k. 005/22

käkilik: keklik [Tü.]

k. 003/58

käl -: kalmak [Tü.]

k.- iyä 007/3

kämäri: kameri aylar [Ar.]

k. 007/1

k.+ dän 007/1

kämbay: tarımda kullanılan bir makine [Fra.]

k. 008/18

kā̄n: fazla [Tü.]

k. 011/39, 011/47, 011/48, 011/50, 011/54

käpgir: kevgir [Fa.]

k. 011/23

karşıla -: karşılamak [Tü.]

k.- yarlar 009/26

kartuşge: içinde su içilen kap [Rus.]

k. 011/89

kārxane:fabrika [Fa.]

k. 008/9

käs -: kesilmek [Tü.]

k.- iläcäk 009/16

k.- ärlärinä 011/81

kāṣe: kâse [Fa.]

k. 011/92

kā̄ṣe: kâse [Fa.]

k. 011/88

käṣi: kimisi [Fa.]

k. 011/53, 011/54, 011/57, 011/71

käşi: ?

k. 011/81

kā̄şil: havuç [Fa.]

k. 001/40

käte: pirinç pilavi [Fa.]

k. 011/9, 011/15

katır: katır [Fa.]

o.+ lardan 004/6

käzäk: kızgın [Tü.]

k. 011/81

ke: ki [Fa.]

k. 001/7, 001/9, 001/10, 001/12, 001/14, 001/15, 001/17, 001/19, 001/21, 001/22, 001/25, 001/26, 001/27, 001/28, 001/29, 001/31, 001/36, 001/37, 001/38, 001/39, 001/44, 001/45, 001/46, 001/47, 001/48, 001/51, 001/52, k. 002/4, 003/4, 003/12,

003/14, 003/15, 003/18, 003/19, 003/20, 003/21, 003/22, 003/23, 003/24, 003/25, 003/26, 003/31, 003/34, 003/40, 003/46, 003/47, 003/49, 003/52, 003/57, 003/58, 003/59, 004/18, 007/9, 007/12, 007/28, 008/3, 009/12, 006/1, 006/5, 006/6, 011/10, 011/88, 011/89, 011/94

kepgir: kevgir [Tü.]

k. 011/97

Kerkō̄: akçaağaç [?]

K. 010/3

kertop: patates [Rus.]

k. 011/17, 011/19, 011/54

k.+ ı 011/18, 011/54

k.+ ın 011/18

k.+ inän 011/60

k.+ lar 011/18

k.+ u 011/55

keṣ -: kesmek [Tü.]

k.- ip 011/76

keu: marul [Fa.]

k. 001/41

keyik: geyik [Tü.]

k. 003/37

keyk: kek [İng.]

k. 011/72, 011/74

k.+ in 011/79

k.+ i 011/71

kızar -: kızarmak [Tü.]

k.- tıyän 011/5

k.- tiyän 011/4

ki: ki [Fa.]

k. 001/6, 001/33, 003/13, 003/28, 003/29, 003/32, 003/54, 004/13, 007/16, 007/28, 008/18, 011/26, 011/51

kiçicäg: küçücük [Fa.]

k. 011/67

kim: ki [Tü.]

här- k. 007/5, 007/17, 009/11, 009/16, 009/18, 009/24, 009/26, 011/29, 011/30, 011/31, 011/36, 011/52

här- k.+ in 011/29

k. 001/13, 003/27, 003/37, 003/38, 003/53, 003/55, 004/7, 008/5, 008/6, 008/7, 008/8

kirfi: kirpi [Tü.]

k. 003/41

kisä: kese [Ar.]

k.+ lä 008/18

k.+ lär 008/17

Kokoloq: kıyma veya ıspanakla yapılan bir çeşit börek [Tü.]

K. 011/61

kokon: taziye günü

k. 011/78

Kokun: taziye günü

K. 007/20

kollän: tamamen [Ar.]

k. 007/18

kolẓa: ?

k. 008/8

komäk: yardım [Fa.]

k.+ läşip 009/20

kon -: koymak [Tü.]

k.- ıyä 011/48

kop: çok [Tü.]

k. 008/11, 011/29

koṛe: hayvan yavrusu [Fa.]

k. 004/18, 004/20

kortop: patates [Rus.]

k. 001/50, 008/11

k.+ dur 008/20

kortuçan: yarasa [?]

k. 003/10

kömölög: mantar [?]

k. 001/52

köşoq: devenin yeni doğmuş yavrusu [Tü.]

k. 003/5

k.+ i 003/4

kullan -: kullanmak [Tü.]

k.- iliyä 002/6, 007/14, 007/29, 011/28

k.- iliyäg 001/3, 001/4

k.- iliyän 008/4

k.- iyä 004/5, 003/58

k.- iyäg 001/2, 001/10

k.- iyäh 003/24

k.- ıyäg 007/2

k.- ıyan 008/12

k.- iliyäymiş 004/14

k.- ilmiyä 004/5

käläm: lahana [Fa.]

k. 001/36

kurşuge: içinde su içirilen kap [Rus.]

k. 011/89

küçücäk: küçücük [Fa.]

k. 011/18

läqqäbalık: balina [Tü.]

l. 003/45

layä: kat [Fa.]

l. 011/81

laye: kat [Fa.]

l. 011/81

limu: limon [R.]

l. 001/27

lôbiya: Fasuliye [Fa.]

l. 001/39

mädresä: okul [Ar.]

m.+ lär 007/27

mähälle: mahalle [Ar.]

m. 009/20

mähsul: ürün [Ar.]

m.+ ların 007/26

mal: mal [Tü.]

m. 008/2, 009/12

m.+ lar 009/10

mallaqa: kepçe [Tü.]

m. 004/4

malqara: ?

m. 008/5

māmā: anneanne [Fa.]

m. 005/20

mang: (äfşar qoyun, moqan): Türkmenlere ait bir çeşit koyunun adı [Tü.]

m. 004/15

mäntäqä: bölge [Ar.]

m.+ sinä 004/16

mäqulä: mevzu [Ar.]

m.+ si 009/17

mardax: bardak [Tü.]

m. 011/92

märtä: çöl [Ar.]

m. 004/4

mäṣälän: mesela [Ar.]

m. 004/8, 004/18, 004/21, 007/6, 007/15, 007/20, 009/2, 009/13, 009/18, 009/19, 011/26, 11/69

mavqala: hayvan [?]

m. +lar 004/1

mäxṣuṣ: özel [Ar.]

m. 004/8

maya: maya [Fa.]

m. 011/76

maymun: maymun [Ar.]

m. 003/33

Mazı: şabalıdyapraq [Fa.]

M. 010/3

mecik: azıcık [Tü.]

m. 011/57, 011/79

mecmä: büyük tepsi [Ar.]

m. 011/93

M. 011/48

Mehärräm: Kameri ayların ilk ayı [Ar.]

M. 007/1, 007/15

mehman: misafir [Fa.]

m.+ ları 009/26

mekânize: makineleşme [İng.]

m. 008/14

mel: üzüm ağacı [?]

m. 001/6

menän: ile [Tü.]

m. 011/13, 011/55, 011/57, 011/71

Meräd: kameri ayların 8.si [?]

M. 007/9

mesgä yaq: Tereyağı [Tü.]

m. 001/44

mezar: mezarlık [Fa.]

m.+ çılıqa 009/19

mı: soru kelimesi [Tü.]

m. 011/27

mi: soru kelimesi [Tü.]

m. 011/7, 011/48, 011/53, 011/64, 011/70, 011/91

min -: binmek [Tü.]

m.- mäq 004/5

m.- mäyänä 004/6

m.- miyänä 004/5

minän: ile [Tü.]

m. 011/15, 011/19, 011/21, 011/23, 011/27, 011/30, 011/41, 011/53, 011/58, 011/60, 011/64, 011/65, 011/78, 011/79, 011/84, 011/89, 011/95

mişig: kedi [Tü.]

m. 003/16

model: model [Fra.]

m. 011/69

modern: modern [Fra.]

m. 011/89

m.+ läşännän 011/90

Mohtäräm: saygılı [Ar.]

m. 007/16

Moqan: (äfşar qoyun, mang): Türkmenlere ait bir çeşit koyunun adı

m. 004/15

mouz: muz [Ar.]

m. 001/28

möcüg: kurt [Tü.]

m. 003/26

möy: örümcek [?]

m. 003/14

mu: bu [Tü.]

m. 011/35
m.+ nda 011/76
m.+ na 003/22, 011/87
m.+ ni 008/3, 008/13, 011/80
m.+ nı 011/80
m.+ nın 011/81
m.+ nqa 011/91
muṛt: bıyık [?]
m. 002/4
müng: bin [Tü.]
m. 006/13
m.- biṛ- yüẓ 006/14
m.- iki- yüẓ 006/14
m.- üç- yüẓ 006/14
iki- m.+ a 006/14
mädä: mide [Ar.]
m. 002/6
mäkkä-cävan: mısır [?]
m.001/38
nä: hayır [Fa.]
n. 011/48, 011/76, 011/84
näcur: nasıl [Tü.]
n. 009/6, 011/70
näcūr: nasıl [Tü.]
n. 011/71
näfär: kişi [Ar.]
n.+ ä 009/2, 009/5
n.+ in 009/4
nahar: öğlen yemeği [Fa.]
n. 011/23
n.+ a 011/95

nämä?: ne? [Tü.]

n. 009/11, 011/48, 011/92

n.+ lär 008/2

n. +sindän 009/13

n. +nä 004/9, 011/27

nämaẓ: namaz [Fa.]

n.+ ın 009/18

nämaz: namaz [Fa.]

n.+ in 009/17

n. 009/18

nänä: anne, nine [Fa.]

n. 005/4

Nanroqäni: yağlı ekmek [Fa.]

N. 011/77

nâr: nar [Fa.]

n. 001/4

Nar: nar ağacı [Fa.]

N. 010/3

narengi: mandalına [Fa.]

n. 001/31

nargil: hindistan cevizi [Fa.]

n. 001/29

naẓil: inmek [Ar.]

n. 007/18

näẓri: ihsan [Ar.]

n. 007/20

neçä: kaç [Tü.]

n. 011/26, 011/36

neççä: kaç [Tü.]

n. 011/28

Noruz: nevruz [Fa.]

N. 007/28

O: zamir, o [Tü.]

o. 007/7, 007/28, 008/7, 008/8, 008/10, 008/20, 009/7, 009/21, 011/7, 011/18, 011/43, 011/69, 011/74, 011/78, 011/88, 011/93, 011/98

o.+ ın 011/27

o. +n 011/32, 011/55, 011/73, 011/90

o.+ nda 007/16, 008/17, 011/54

o.+ na 007/12, 011/94

o.+ nnan 001/5, 001/21, 001/42, 001/49, 001/51, 002/7, 002/9, 002/11, 003/5, 003/7, 003/11, 003/24, 003/30, 003/31, 003/42, 003/45, 004/3, 004/5, 004/9, 004/11, 004/19, 004/23, 004/24, 006/2 007/3, 007/4, 007/8, 007/9, 007/10, 007/11, 007/12, 007/13, 07/16, 007/18, 007/20, 007/21, 007/22, 007/29, 008/6, 008/8, 008/16, 008/18, 008/19, 009/17, 009/19, 009/21, 011/2, 011/5, 011/6, 011/8, 011/23, 011/28, 011/33, 011/35, 011/42, 011/44, 011/45, 011/49, 011/60, 011/65, 011/67, 011/68, 011/71, 011/72, 011/74, 011/82, 011/90, 011/37, 011/38, 011/75

o.+ ng 008/7

o.+ nı 008/18, 011/17, 011/34, 011/35, 011/37, 011/73

o.+ nu 011/49, 011/80

o.+ nunu 008/3

o.+ nun 009/16, 011/18, 011/44, 011/56, 011/57, 011/81

O.+ nuça 011/27

o.+ lar 009/11

o.+ lardan 004/17,008/12, 011/90

o.+ ları 008/9, 011/30

ol -: olmak [Tü.]

o.- an 007/18

o.- annan 011/7

o.- ar 011/42, 011/88

o.- iyä 007/27, 009/8

o.- iyar 004/8

o.- malı 009/6, 009/7

o.- qan 009/17

o.- up 008/14, 003/45

o.- updur 009/25

o.- ur 008/5

on: on [Tü.]

o. 007/2, 007/14, 007/26, 007/27, 007/28

o.- ikki 007/1

o.- iki 007/25

oqu: okumak [Tü.]

o.- p 007/22

o.- yan 007/27

oqucu: okuyucu [Tü.]

o.+ lar 007/27

ötäntäng: ?

ö. 007/5

olaq: katır [Fa.]

o. 008/15

o.+ a 008/13

obaranax: ?

o. 011/78

ocoq: ocak [Tü.]

o. 011/98

o.+ da 011/98

ohdäsindän çık-: bir işi başarmak [Fa.+ Tü.]

o.+ 009/13

okı -: okumak [Tü.]

o.- yarlar 009/18

Okura: düğünlerde verilen bir yemek [Tü.]

O. 011/30

olkān ece: babaanne [Tü.]

o. 005/15

ōlqon: mutfakta kullanılan bir alet [Tü.]

ō. 011/80

oluq: mutfakta kullanılan bir alet [Tü.]

o. 008/16

omurduq: yetenek [?]

o.+ una 009/2

ōmurqa: omurga [Tü.]

ō. 002/13

ō. +sı 002/13

ȭn - : ekmek [Tü.]

ȭ.- iyän 008/2

ȭn: ekin [Tü.]

ȭ.+ lärinä 008/20

önüm: ekin [Tü.]

ö. 008/6, 008/8

ȭnüm: ekin [Tü.]

ȭ.+ lär 008/2, 008/20

ȭ.+ lärdän 008/20

oraq: orak [Tü.]

o. 008/16

ōn: on [Tü.]

ō. 006/2

ō.- altı 006/3

ō.- bäş 006/3

ō.- biŗ 006/3

ō.- doqquẓ 006/3

ō.- döŗd 006/3

ō.- iki 006/3

ō.- ṣäkkiz 006/3

ō.- üç 006/3

ō.- yedi 006/3

ō.+ i 009/17

ō.+ luncu 009/1

oqı -: okumk [Tü.]

o.- p 009/17

oqla -: hamur açmak [Tü.]

o.- dılar 011/32

oqlan: oğlan [Tü.]

o. 009/15, 009/22, 011/37

oqlaq: keçinin yeni doğmuş yavrusu [Tü.]

o. 003/9

o.+ ı 003/1, 004/24

o.+ qa 011/43

oqlı -: hamur açmak [Tü.]

o.- yärlär 011/74

oqlō: oklava [Tü.]

o. 011/28

oqluq: keçinin yeni doğmuş yavrusu [Tü.]

o. +una 003/41

oqolo: oklav [Tü.]

o. 011/29

oqqece: babaanne [Tü.]

o. 005/15

oqulca kirfi: erkek kirpi [Tü.]

o. 003/41

or -: çizmek

o.- ap 011/81

o.- ayan 011/81

o.- ulup 008/16

ōraq: orak [Tü.]

ō. 011/49

Orsça: Rusça

O. 011/89

Orsun: Rus

O. 011/89

orxu: ?

o.+ sunä 003/4

otur -: oturmak [Tü.]

o.- iyä 011/29

o.- up 011/29

o.- uyurlar 011/30

otuẓ: otuz [Tü.]

o. 006/4

yüẓ- o. 006/12

o.- biṛ 006/5

o.- iki 006/5

ov -: ezmek [Tü.]

o.- up 011/83

o.- radıp 011/84

o.- radıp 011/54

o. -raniya 011/17

o. -raniyä 011/17

oxu -: okumak [Tü.]

o.- niyä 011/78

oy -: oymak [Tü.]

o.- ıyarlar 011/98

öl -: ölmek [Tü.]

ö.- üniyän 009/20

ö.- düräcäk 009/6

ö.- dürmäli 009/11

ö.- dürüliyän 009/20

ö.- dürüp 009/3

ö.- dürüyärlär 009/2, 009/5, 009/17

ölü: ölü [Tü.]

ö. 011/78

ön: ön [Tü.]

ö. 004/20, 004/21, 008/3, 011/15

öng: önce [Tü.]

ö. 011/76

öv: ev [Tü.]

ö. 011/40

ö.+ dän 011/78

ö.+ ündä 011/29

ö.+ lärinä 009/19

öw: ev

ö. 009/15

ö.+ dä 009/24

ö.+ dän 007/20

ö.+ i 009/8

ö.+ in 009/2

ö.+ lärinä 009/15

ö.+ ün 009/19

öy: ev [Tü.]

ö. 011/78

ö.+ ä 008/21

ö.+ dä 011/26

öẓ: kendi [Tü.]

ö. 004/8, 004/9, 004/16, 007/5, 007/7, 007/17, 008/2, 008/18, 008/19, 009/2, 009/7, 009/9, 009/11, 009/16, 009/18, 009/19, 009/20, 009/22, 009/24, 009/26, 011/29, 011/30, 011/57, 011/69, 011/72, 011/82, 011/85, 011/91

ö.+ i 004/14, 011/15, 011/31, 011/74

ö.+ inä 004/13, 009/15, 011/23, 011/35

ö.+ ini 011/37

ö.+ läri 009/7

ö.+ lärinä 004/4, 008/20, 009/8, 009/8, 009/12

ö.+ u 011/29

ö.+ ünä 004/15, 004/16, 009/16, 011/67

ö.+ üm 011/12

ö.+ ündän 011/68

öz: kendi [Tü.]

ö. 004/4

pamador: pamador [Rus.]

p.+ dur 008/20

pamaẓor: pamador [Rus.]

p. 008/11, 001/25

pāmuq: pamuk [Fa.]

p. 008/6

parç: sürahi [Fa.]

p. 011/93

pāyla -: paylamak [Tü.]

p.- nıyä 011/76

p.- (ı)yarlar 011/76

p.- p 007/20

payä: paye [Fa.]

p.+ si 011/85

paylı -: paylamak [Tü.]

p.- ya 011/45

p.- yarlar 011/45

pencerä: pencere [Fa.]

p.+ si 008/18

perşämbe: Perşembe [Fa.]

p. 011/78

perşänbä: Perşembe [Fa.]

p. 007/29

peyda: belli [Fa.]

p.+ lanacaina 008/19

p.+ laniylar 008/19

p.+ li 008/21

peynir: peynir [Fa.]

p. 001/48

pıbıq: fıstık [Ar.]

p. 001/9

pındıq: fındık [Ar.]

p. 001/21

pırtıqal: portakal [Fra.]

p. 001/8

pışıg: toz şeker [?]

p. 011/86, 011/87

p.+ ä 011/87

pıste: fıstık [Ar.]

p. 001/9

pıştbaqa: kaplumbağa [Fa.+ Tü.]

p. 003/11

pil: fil [Ar.]

p. 003/32

pişū̄q: toz şeker [?]

p.+ ün 011/82

pişüq: toz şeker [?]

p. 011/84

p.+ ü 011/84

p.+ ün 011/83

piş -: pişirmek [Tü.]

p.- änän 011/7

p.- ännän 011/7

p.- ibdir 011/7, 011/23

p.- ip 011/77

p.- irciq 011/52

p.- iriliyä 011/13, 011/48, 011/81

p.- iriliye 011/47, 011/98

p.- irinännän 011/41

p.- irip 009/21, 011/82

p.- irirlär 011/59

p.- iriyän 011/57, 011/86

p.- iriyärlär 007/20, 009/24, 011/53, 011/54, 011/55, 011/78

p.- iriyārlär 011/73

p.- iriyerlär 011/73

p.- irmäli 011/74

p.- irände 011/42

p.- irilmiyä 011/27

p.- iriyän 011/24

p.- iriyärlär 011/42

p.- iriyerlär 011/50

p.- irmeyärlär 011/50

p.- iriliye 011/46

p.- iyä 011/56

p.- iriyäg 011/9

p.- iye 011/21, 011/23

p.- mäyindän 011/74

p.- mäli 011/7

pişig: kedi [Tü.]

p. 003/16

Pişmä: un, yumurta, süt, şeker ve yağla pişirilen bir tatlı [Tü.]

P. 009/24, 011/25,011/70

p.+ ni 011/70

P.+ ni 011/70

piyada: yaya [Fa.]

p. 004/6

Posloq: bir tatlı adı

P. 007/20

Poṣtoq: hamurla yapılan, bol yağda kızartırılan yemek

P. 009/24, 011/78

P. +u 011/47

pūdr: toz [Fa.]

p.+ ını 011/83

pudr: toz [Fa.]

p.+ ını 011/83

p.+ unu 011/79

p.+ un 011/72

pūl: para [Fa.]

p. 011/31

Pul: para [Fa.]

p. 009/13

Puṣluq: hamurla yapılan bir yemek

P. 011/42

puṣuq: şeker [?]

p. 011/50

p.+ ä 011/71

qab: kap [Tü.]

q.+ ına 011/48

qäbl: eski [Ar.]

q. 007/28

qablämä:tencere [Tü.]

q.+ ni 011/9

qabläme: tencere [Tü.]

q. 011/50

qäblän: önce [Ar.]

q. 011/95

qaç -: kaçmak [Tü.]

q.- ıye 011/68
Qädır: kadır [Ar.]
Q. 007/19
Qädırlı: Kadır gecesinde yapılan tören [Ar.]
Q. 007/19
qädim: eski [Ar.]
q. 008/3, 011/93
q.+ dä 008/13
q.+ dän 011/30, 011/76
q.+ lärde 011/84
q.+ ki 009/24
Qädr: Kadır [Ar.]
q. 007/17
Q. 007/17, 007/19
Qadr: Kadır [Ar.]
Q. 007/21
qaedätän: aslında [Ar.]
q. 007/16
qäfa: arka [Fa.]
q. 009/21
qafaq: kapak [Tü.]
q.+ ını 011/21
qafi: kapı [Tü.]
q.+ ni 011/67
qal -: kalmak [Tü.]
q.- aryalı 008/3
q.- dırıyan 011/21
q.- iyä 007/20
q.- ıpdır 011/89, 011/8
qāl -: kalmak [Tü.]
q.- iye 011/90

qäläm: kaşık [Ar.]

q. 011/93, 011/95, 011/96

qalan: kalan [Tü.]

q.+ ı 008/19, 008/20

qalebi: kalıp [Ar.]

Q. 011/68

qalın: kalın [Tü.]

q. 011/43

qalınraq: ?

q. 011/42

Qānıyaç: bir bitki adı [Tü.]

Q. 010/4

qänimät: fazla [Ar.]

q. 011/50

q.+ çä 011/43

q.+ çe 011/56, 011/72

qaoy -: kavurmak [Tü.]

q.- malı 011/11

qapı: kapı [Tü.]

q.+ sı 008/18

qaplan: panter [Tü.]

q.+ di 003/28

qār -: karıştırmak [Tü.]

q.- ıp 011/54, 011/71

qara qurç: bir çeşit baharat [Tü.]

q. 011/65

qara qurt: kara kurut [Tü.]

q. 001/47

qara: kara [Tü.]

q. 011/65

qaraövdä: siyah keçinin tüyünden yapılan çadır [Tü.]

q. 011/89

Qaraq Alastoxise: bir bitki adı [Tü.]

Q. 010/4

Qaraqan: bir bitki adı [Tü.]

Q. 010/4

qäräz: amaç [Ar.]

q. 009/16

qardaş: kardeş [Tü.]

q. 007/6

q.+ ları 007/7

qäṛece: babaanne [Tü.]

q. 005/15

qärel -: karıştırmak [Tü.]

q.- ip 011/60

qarınçe: karınca [Tü.]

q. 003/21

qarındaş: kardeş [Tü.]

q.+ ına 009/22

qarpuẓ: karpız [Tü.]

q. 001/33

qarpuz: karpuz [Tü.]

q. 008/11

q.+ dur 008/20

qarqa: karga [Tü.]

q. 003/42

qärz: borç [Ar.]

q. 009/15

qat -: katmak [Tü.]

q.- laşıp 007/23, 007/27

qat -: katmak [Tü.]

q.- laşıp 009/18, 009/22

q. - ıyerlär 011/66

qat: kat [Tü.]

q. 011/43

qatıq: yoğurt [Tü.]

q. 001/43

q. +ı 011/71

qatır: katır [Tü.]

q. 003/19

Qatlama: hamuru kat kat dizerek yapılan tatlı [Tü.]

Q. 009/24, 011/25, 011/38, 011/39, 011/42, 011/48

Q.+ nı 011/44

qāvi: fazla [Ar.]

q. 011/56, 011/82

qāvun: kavun [Tü.]

q. 001/13, 008/11

q.+ dur 008/20

qavur -: kavurmak [Tü.]

q.- iyan 011/6

Qāvurma: kavurma [Tü.]

q. 009/26

qäy -: kaynatmak [Tü.]

q.- natiyän 011/67

q.- riyerlär 011/57

q.- tiyärlär 009/20

Qayış: kıyma veya ıspanakla yapılan bir çeşit börek [Tü.]

Q. 011/61

qaymaq: kaymak [Tü.]

q. 001/49

qäyn -: kaynamak [Tü.]

q.- adıp 011/62

q.- atılärlär 011/60

q.- iye 011/7

q.- atıp 011/64

qaynāqa: kayın birader [Tü.]

q. 005/26

qäynät -: kaynatmak [Tü.]

q.- iyärlar 011/54

q.- iyärlär 011/68

qaynata: kayın baba [Tü.]

q. 005/27

qäynatma: kaynatma [Tü.]

q. 009/26

qaynekeci: kayın, erkeğe göre eşinin ablası [Tü.]

q. 005/30

qaynene: kaynana [Tü.]

q. 005/28

qaẓ -: kazmak [Tü.]

q.- ıp 008/3

qäza: yemek [Tü.]

q.+ larından 011/25

q.+ mız 011/51

qāẓan: kazan [Tü.]

q. 011/9, 011/98

q.+ a 011/50

q.+ da 011/50

qaẓan: kazan [Tü.]

q.+ a 011/43

q.+ da 011/67

qāzan: kazan [Tü.]

q.+ da 011/9, 011/14

qest: taksit [Ar.]

q.+ in 009/13

qeşlaq: kışlak [Tü.]

q. 004/2

qıcıq: ?

q.+ ına 011/54

qırq: kırk [Tü.]

q. 006/5

yüẓ- q. 006/12

q.- biṛ 006/6

q.- iki 006/6

qış: kış [Tü.]

q. 007/28, 008/3

q.+ da 004/8, 004/9

qışay: kışlak [Tü.]

q.+ larını 008/5

qız: kız [Tü.]

q. 011/37

qızar -: kızarmak [Tü.]

q.- dıp 011/50

qızar -: kızarmak [Tü.]

q.- ıp 011/12

q.- iyä 011/14

q.- iyän 011/4, 011/6

qızıncıq: bir yemek adı [Tü.]

q.+ ın 011/86

qızqın: sıcak [Tü.]

q.+ da 004/10

qō: fazla [Tü.]

q. 007/19, 009/21, 011/1, 011/4, 011/11, 011/23, 011/28, 011/35, 011/50, 011/57, 011/79, 011/84

q.+ ce 011/84

qō: fazla [Tü.]

q. +dur 011/86

qomşu: komşu [Tü.]

q. 007/23

q.+ lara 007/20

qonma: ?

q.+ ları 004/3

qonon: at yavrusu [Tü.]

q. 004/19

qonşu: komşu [Tü.]

q.+ şuna 009/22

Qoran: Kuran [Ar.]

Q.+ in 007/18

Qorban: Kurban [Ar.]

Q. 007/13, 009/1, 009/17

Q.+ ı 009/18

Q.+ lıq 009/1, 009/2, 009/6, 009/8, 009/9, 009/11, 009/12, 009/13, 009/14, 009/15, 009/16, 009/18, 009/20

Q.+ lıqından 009/26

Q.+ lıqınnan 009/26

Q.+ lıqlarini 009/17

Q.+ lıqın 009/19

qoş -: eklemek [Tü.]

q.- arlarınan 011/55

q.- ıyarlar 011/54

q.- ıyärlar 011/54

qoş -: koşmak [Tü.]

q.- ılıyarlar 009/10

Qotab: kıyma veya ıspanakla yapılan bir çeşit börek [Tü.]

Q. 011/61

Q.+ dır 011/67

qovşu -: ?

q.- lıyärlär 007/7

q.- riyärlär 007/20

qoy -: koymak [Tü.]

q. 008/3

q.- an 011/21, 011/23, 011/67

q.- anda 011/7, 011/14, 011/21, 011/18, 011/82

q.- annan 011/82

q.- aqa 011/35

q.- aqaq 011/43

q.- ar- ärtilär 011/98

q.- arlar 009/25, 011/27

q.- artilar 008/17

q.- ärtilär 008/3

q.- ıliyä 011/71

q.- ıp 011/37, 011/68

q.- ıyä 011/37, 011/79

q.- ıya 011/81

q.- ıyän 011/14, 011/80

q.- ıyan 011/8, 011/18, 011/65

q.- ıyarlar 011/39, 011/48, 011/57, 011/71, 011/72, 011/74, 011/80, 011/83,

q.- ıyärlär 011/50

q.- ıyerlar 011/50

q.- ıyolar 011/65

q.- ıyon 011/5, 011/7, 011/21

q.- ıyoruz 011/2 q.- ıyolar 011/66

q.- ıyrlar 011/57

q.- iyä 011/37

q.- iyän 011/6, 011/12, 011/23

q.- liya 011/46

q.- malı 011/7

q.- miyä 011/57

q.- miyän 011/27

q.- p 008/19

q.- uliyä 011/50, 011/61, 011/71, 011/84

q.- uliyä 011/68

q.- ulmiyä 011/80

q.- ulup 011/47

q.- up 009/7, 011/40, 011/46, 011/47, 011/55, 011/67, 011/68, 011/72

q.- uyalar 011/50, 011/81

q.- uyon 011/4

q.- uyorlar 011/79

q.- uyoruz 011/3

q.- uyrlar 011/32

qoyn: koyun [Tü.]

q. 003/41, 004/5, 004/9, 004/15, 004/23, 009/2, 009/3, 009/5, 009/6, 009/9, 009/13, 009/14, 009/12

q.+ ları 004/2, 004/16

q.+ un 003/2

q.+ unka 003/8, 004/22

q.+ unka

Qoyuru: bir bitki adı [Tü.]

Q. 010/1

qozu: kuzu [Tü.]

q. 003/8

Qudadalma: duz taşı [Tü.]

Q. 011/41

qum: kum [Tü.]

q. 008/3

Qurban: Kurban [Ar.]

Q. 009/1

Q.+ lıq 011/76

qurbaqa: kurbağa [Tü.]

q. 003/46

qurçug: kurt, kerm [Tü.]

q. 003/20

qurşun: yakıt [Tü.]

q.+ n 011/12

q. 011/13

qurt: kurt [Tü.]

q. 003/26

q. 001/46

qūrud -: kurutmak [Tü.]

q.- ub 008/16

Quş Göẓi: bir bitki adı [Tü.]

G. 010/4

quş: kuş [Tü.]

q. 003/50

qutar -: kurtarmak [Tü.]

q.- iyä 011/31

qutla -: kutlamak [Tü.]

q.- niyä 007/22

q.- yirlär 007/23

q.- şıyärlär 009/22

quv: kuğu [Fa.]

q. 003/56

quy -: koymak [Tü.]

q.- up 011/62

quzi: kuzu [Tü.]

q.+ ları 004/9

quzu: kuzu [Tü.]

q. 004/22

q.+ şı 003/2

Räbiolävväl: Kameri ayların 3. ayı [Ar.]

R. 007/4

Räbiossani: Kameri ayların 4. ayı [Ar.]

R. 007/4

rändä: rende [Fa.]

r.+ dä 011/54

Räṣululallah: Peygamber efendi [Ar.]

R. 007/5

robb: salça [Fa.]

r.+ ı 011/6

r.+ ını 011/14

r.+ ını 011/4

saat: saat [Ar.]

s. 009/18

Ṣäfär: Kameri ayların 2. ayı [Ar.]

Ṣ. 007/2, 007/15

sähm: pay [Ar.]

s.+ lärini 009/20

ṣäkkiz: sekiz [Tü.]

ṣ. 006/2

ōn- ṣ. 006/3

ṣ.- yüẓ 006/13

ṣ.+ lärdä 009/18

ṣal -: salmak [Tü.]

ṣ.- ıp 011/81

ṣ.- ıya 011/44

ṣ.- ıyän 011/67

ṣäliqä: düzen [Fa.]

ṣ.+ nä 011/69

Salsola: bir bitki adı [?]

S. 010/4

sāman: saman [Tü.]

s. 008/3

ṣan -: saymak [Tü.]

ṣ.- acak 006/1

ṣān -: saymak [Tü.]

ṣ.- ap 007/29

ṣān: sayı [Tü.]

ṣ.+ lar 006/2

ṣän: sen [Tü.]

ṣ. 009/13, 009/14, 011/70

ṣānavuç: sayı [Tü.]

ṣ. 006/1

ṣaqla -: saklamak [Tü.]

ṣ.- p 011/81

saqat: saat [Ar.]

s. 011/80

ṣaqla -: saklamak [Tü.]

ṣ.- nıyan 004/1

ṣ.- r 004/2

saqla -: saklamak [Tü.]

s.- nıyan 004/8

ṣaqli -: saklamak [Tü.]

ṣ.- yä 004/4

ṣäqqal: sakal [Tü.]

ṣ. 002/5

ṣārı ali: kaysı [Tü.]

ṣ. 001/16

ṣarımṣak: sarımsak [Tü.]

ṣ. 008/11

sat -: satmak [Tü.]

s.- ıliye 011/85

s.- ın- aliyärlär 009/25

ṣat -: satmak [Tü.]

ṣ.- ıp 011/81

ṣaxle -: saklamak [Tü.]

ṣ.- yärlär 004/12

Sele rähem: misafir gitmek [Ar.]

s. 007/22

ṣeqṣän: seksen [Tü.]

ṣ. 006/9

ṣerhät: mutfakta kullanılan bir alet [?]

ṣ. 004/3

Seüd: söğüt ağacı [Tü.]

S. 010/3

sev -: sevmek [Tü.]

s.- iniyän 007/16

ṣıçan: sıçan [Tü.]

ṣ. 003/15

ṣıqır: sığır [Tü.]

ṣ. 009/2, 009/3, 009/4, 009/10, 009/20, 011/80

ṣ.+ ın 004/8

ṣıqıṛ: sığır [Tü.]

ṣ. 004/5

sıqr: sığır [Tü.]

s.+ a 008/13

ṣıqr: sığır [Tü.]

ṣ.+ ın 003/3

ṣıqṛ: sığır [Tü.]

ṣ.+ dan 004/21

sıqr: sığır [Tü.]

s.+ ıka 003/7

sırf: sırf [Ar.]

s. 011/34

şırtlan: sırtlan [Tü.]
ş. 003/23
silu: tahıl ambarı [Fa.]
s. 008/3
şin -: kırılmak [Tü.]
ş.- iyä 011/35
ş.- qyada 011/82
siz: siz [Tü.]
s. 011/50, 011/87
s.+ in 011/87
şiz: siz [Tü.]
ş. 011/77
ş.+ dä 011/85
şofrä: sofra [Fa.]
ş. 009/21
ş.+ ni 009/25
şofra: sofra [Fa.]
ş. 009/24
şong: sonra [Tü.]
ş. 007/2, 007/26, 007/27, 007/28, 009/23, 011/7, 011/75
sonnäti: geleneksel [Ar.]
s. 011/19, 011/20
S.+ si 011/58
şonra: sonra [Tü.]
ş. 004/3, 007/12, 007/13, 007/20, 007/22, 008/8, 008/16, 011/7, 011/8, 011/35, 011/41, 011/55, 011/74, 011/82, 011/85, 011/90
şoqan: soğan [Tü.]
ş. 001/51, 011/11, 011/13, 011/20, 011/53, 011/58, 011/60
ş. ş.+ ı 011/2, 011/3, 011/4, 011/11
soqan: soğan [Tü.]
s. 008/11

ṣoqı : quştkub [Tü.]

ṣ. 011/85

ṣor -: sormak [Tü.]

ṣ.- uşturub 011/30

ṣora: sonra [Tü.]

ṣ. 001/21, 001/42, 001/51, 003/7, 003/11, 003/24, 003/42, 003/45, 004/5, 004/9, 004/11, 004/19, 004/23, 004/24, 006/2, 007/3, 007/4, 007/8, 007/9, 007/10, 007/11, 007/16, 007/18, 007/21, 007/29, 008/4, 008/6, 008/16, 008/18, 009/17, 009/19, 009/21, 011/2, 011/3, 011/5, 011/6, 011/23, 011/33, 011/37, 011/38, 011/45, 011/65, 011/67, 011/71, 011/74, 011/82

ṣoūq: soğuk [Tü.]

ṣ.+ da 004/10

ṣōyanda: soğumak [Tü.]

ṣ. 011/66

ṣöfrä: sofra [Fa.]

ṣ. 007/19

sönnäti: geleneksel [Ar.]

s. 011/25

s.+ lär 011/25

söy -: sevmek [Tü.]

s.- mäyärlär 007/14

ṣöz: söz [Tü.]

ṣ. 011/90

ṣu quşı: su kuşu [Tü.]

ṣ. 003/54

sū: su [Tü.]

s. 008/6

su: su [Tü.]

s.+ ya 009/26

s. 011/8, 011/18

ṣuẓoq: kepçe [Tü.]

ṣ. 011/94, 011/96

ṣ.+ umuz 011/94

Ṣücüboyan: meyan kökü [Tü.]

Ṣ. 010/5

sürät: halet [Fa.]

s.+ dä 009/21

s.+ indä 009/10

ṣürät: halet [Fa.]

ṣ.+ indä 009/14

sürü: sürü [Tü.]

s. 004/2

ṣüt: süt [Tü.]

ṣ. 001/42, 011/71

ṣ.+ dän 011/71

ṣüẓgüç: süzgeç [Tü.]

ṣ. 011/62

Şäban: Kameri ayların 8. ayı [Ar.]

Ş. 007/9

şad: mutlu [Fa.]

ş.+ liq 007/15

şadian: mutlu [Fa.]

ş.+ liq 007/15

şähr: şehir [Fa.]

ş.+ dä 004/4, 009/17, 009/18

şāli: pirinç tarlası [Fa.]

ş. 008/7

Şänbe: Cumartesi [Fa.]

Ş. 007/29

şaqal: çakal [Tü.]

ş. 003/24

şäri: dinî [Ar.]

ş. 009/13

Şävval: Kameri ayların 10. ayı [Ar.]

Ş. 007/11

şeftāli: şeftali [Fa.]

ş. 001/20

şekär: şeker [Fa.]

ş. 011/50, 011/84, 011/87

ş.+ ä 011/87

ş.+ inizä 011/87

şekärqab: şekerlik [Fa.+ Tü.]

ş. 011/92

şerakätiyä: ortaklaşa [Ar.]

ş. 009/20

şey: şey [Tü.]

ş. 004/6, 009/16

ş.+ lär 011/30, 011/49

şeylä: şöyle [Tü.]

ş. 011/29, 011/30, 011/49

şirni: tatlı [Fa.]

ş. 009/25

şivä: şive [Fa.]

ş.+ dä 011/28

şo: zamir, şu [Tü.]

ş. 008/2

ş.+ lardan 008/2

ş.+ ları 007/17

ş.+ nlara 009/21

şoa: ?

ş. 007/5

şokolat: çikolata [İtalyanca.]

ş. 011/31

şokronä: şükür kılmak [Ar.]

ş. 007/5

şokrone: şükür kılmak [Ar.]

ş. 007/6

şol: şu, zamir [Tü.]

ş. 001/1, 001/10, 001/26, 003/12, 003/45, 003/52, 004/4, 004/6, 004/12, 004/13, 004/14, 004/23, 007/14, 007/17, 007/18, 007/19, 007/20, 007/21, 007/27, 008/3, 008/6, 008/7, 008/13, 008/14, 008/16, 008/18, 008/19, 008/20, 009/10, 009/11, 009/12, 009/13, 009/19, 009/20, 009/25, 009/26, 011/24, 011/43, 011/60, 011/65, 011/67, 011/76, 011/78, 011/85, 011/90

şolä: şöyle [Tü.]

ş.+ şini 011/50

şoyle: şöyle [Tü.]

ş. 011/17

şu: şu [Tü.]

ş. 007/5, 007/14, 007/16, 008/3, 008/5, 008/17, 008/18, 009/11, 009/16, 009/17, 009/18, 009/23, 009/26, 001/31, 011/9, 011/11, 011/15, 011/19, 011/20, 011/26, 011/39, 011/41, 011/48, 011/53, 011/54, 011/58, 011/59, 011/74, 011/78, 011/79, 011/80, 011/83, 011/84, 011/88, 011/96

ş.+ na 004/13, 007/7, 008/19, 011/26, 011/50, 011/45, 011/48, 011/77

ş.+ ni 007/20, 008/18, 011/81

ş.+ nı 009/21, 011/50, 011/81, 011/50, 011/86

ş.+ nu 007/19, 008/3, 011/37, 011/57, 011/68, 011/78, 011/83

ş.+ lar 009/7, 009/8

şu: su [Tü.]

ş. 011/21, 011/27

ş.+ da 011/68

ş.+ nan 011/18

ş.+ yu 011/62

ş.+ yun 011/7, 011/21, 011/23

Ş.+ yun 011/62

ṣ.+ yunı 011/18

ṣurät: durum [Fa.]

ṣ.+ tä 007/19

tätil: tatil [Ar.]

t.+ çilig 007/29

täfavotlı: farklı [Ar.]

t. 011/26

täft: kavurmak [Fa.]

t. 011/60

tähvil: teslim etmek [Ar.]

t. 008/18

tämam: tüm [Ar.]

t. 011/23

tanä: sığır yavrusu [Fa.]

t. 003/7, 004/21

t.+ şi 003/3

tānä: tane [Fa.]

t. 009/2, 009/3

tap -: bulmak [Tü.]

t.- malı 009/13

Täqamlıq: içinde patates ve kıyma koyulan, su da haşlanan hamur yemeği [Tü.]

T. 011/18

Tāqan: üzerinde yemek pişirilen üç ayaklı bir alet [Tü.]

t. 011/98

täqribän: yaklaşık [Ar.]

t. 004/3, 011/80

täräf: taraf [Ar.]

t. 011/37, 011/42, 011/44

t.+ dän 011/45

t.+ i 011/37, 011/42, 011/45

täräktor: traktör [Fa.]

t. 008/18

t.+ un 008/18

taş: taş [Tü.]

t.+ ıllı 004/10

taşqar: dışarı [Tü.]

t. 004/8

Tatar çöräg: yemek adı [Tü.]

T. 009/24, 011/79, 011/80, 011/86

T.+ i 011/40, 011/79, 011/80

tävilä: ineklerin tutulduğu yer [Ar.]

t. 004/9

tavşan: tavşan [Tü.]

t. 003/43

tavuq: tavuk [Tü.]

t. 003/52

tavuş: tavus kuşu [Tü.]

t.- quş 003/60

tay: atin yavrusu [Tü.]

t. 003/6, 004/18

tay: yön [Tü.]

t.+ dan 008/21

tayfa: tayfa [Ar.]

t.+ larına 011/91

täzä: yeni [Tü.]

t. 011/11

t.+ läbdır 009/18

t.+ lik 008/2

t.+ likdä 008/8

tāze: yeni [Tü.]

t. 008/3

axel tekä: Türkmen atı

t. 004/12, 004/14

tendir: odunla yanan yemek pişirilen ocak, tandır [Ar.]

t.+ ä 011/54

tevlä: ineklerin tutulduğu yer [Ar.]

t.+ si 004/7

tik -: dikmek [Tü.]

t.- elär 011/72

tike: parça [Fa.]

t. 011/49

t.+ lär 011/74

tilki: tilki [Tü.]

t. 003/25

tomuẓ: yaz [Tü.]

t. 007/26

toqlab: sahtekarlık [Ar.]

t. 011/49

toqluq: sahtekarlık [Ar.]

t. 004/23

toqṣan: doksan [Tü.]

t. 006/10

yüẓ- t. 006/12

tord: çıtır [Fa.]

t. 011/50, 011/57

toronç: turunç [Fa.]

t. 001/30

toy: düğün [Tü.]

t. 007/15, 011/29, 011/31, 011/98

t.+ da 011/37, 011/78

t.+ larda 011/24

t.+ umuzki 011/50

tū:?

t. 008/7

tūṣ: duman [Tü.]

t.+ ini 011/21

tut -: tutmak [Tü.]

t.- maq 009/23

t.- up 007/15, 007/16, 007/19, 009/21, 011/49

t.- miyärlär 007/15

t.- miyärlär 007/15

tūt: ?

t.+ uni 011/7

tut: dut [Fa.]

t. 001/12

tükän -: tükenmek [Ar.]

t.- iyärlär 008/18

Türk: Türk [Tü.]

T.+ lär 011/88, 011/92

türkeşig: kameri aylarının dördüne verilen ad [?]

dörṭ- t. 007/3, 007/4, 007/5

Türkmän: Türkmen [Tü.]

T. 004/1, 004/12, 004/14, 004/15, 006/1, 008/1, 011/78, 011/89

T.+ in 004/12, 004/13, 004/14, 004/16

T.+ lär 004/13, 004/2, 007/1, 007/5, 008/2, 011/89

Türkmänsähra'da: Türkmensehra [Tü.]

T. 008/2, 008/10

yadıma tüş-: aklına gelmek [Fa.+ Tü.]

t. -män 004/23

tüvär: ?

t. 007/14

ūc: uç [Tü.]

ū.+ unu 011/49

ulu: büyük [Tü.]

u. 004/2, 007/6, 009/10

ūn: un [Tü.]

ū. 008/4, 011/40, 011/72, 011/79, 011/82, 011/84, 011/85

ū.+ uqunı 011/82

un: un [Tü.]

u. 011/48, 011/50, 011/55

ur -: vurmak [Tü.]

u.- iyerlar 011/32

Urba yarat -: kadınların bir arada toplanıp ekemek pişirme törenine verilen ad

y.- ıpdır 011/40

uşaq: çocuk [Tü.]

u. 009/15

u.+ ı 009/22

ūşur: toplanmak [?]

ū. 011/28

ū.- uliyärlär 011/29

uzaqlaşı- : uzaklaşmak [Tü.]

u. -yälär 009/23

üç: üç [Tü.]

ü. 006/2, 007/20, 007/25, 007/26, 007/27, 007/28, 009/21, 009/23, 011/71, 011/76, 011/98

altmış- ü. 007/5, 007/6

ü.+ işi 011/20

ü.+ üncisi 007/4

ü.+ üncü 007/27

ü.+ ünci 007/29

ōn- ü. 006/3

yıqrım- ü. 006/4

yıqırmı- ü.+ ü 007/17

yüẓ- ü. 006/12

ü.- yüẓ 006/13

üçün: için [Tü.]

ü. 011/76

üläg: ?

ü. 009/20

üşt: üst [Tü.]

ü.+ ü 004/8, 004/10, 008/18

ü.+ ünä 008/3, 011/31, 011/49, 011/68

ü.+ ünü 008/16

ü.+ ündä 009/24, 011/40, 011/82, 011/98

üẓüm: üzüm [Tü.]

ü. 001/6

ü.+ lärä 001/6

vä: ve

v. 009/13, 011/86

vadä: kez [Ar.]

v. 004/12, 004/18, 004/22, 009/17

väli: ama [Ar.]

v. 009/16

var -: varmak [Tü.]

v.- ıp 009/19

v.- iyä 006/14

var: var [Tü.]

v. 003/4, 011/18, 011/59

värdän: mardane [Fa.]

v. 011/28

väẓife: görev [Ar.]

v. 009/13

xämir: hamur [Ar.]

x. 011/39, 011/49, 011/57, 011/68, 011/73

x.- maye 011/57

x.+ dä 011/55

x.+ i 011/32, 011/33, 011/35, 011/61, 011/80, 011/81

xanevadä: aile [Fa.]

x. 009/6

xäyr: hayır [Ar.]

x. 007/16

xiyār: salatalık [Fa.]

x.+ dır 008/20

yā -: yaymak [Tü.]

y.- ıp 011/48

y.- ıyarlar 011/48

ya: bağlaç, ya

y. 001/1, 001/9, 003/4, 003/10, 003/16, 003/26, 003/33, 003/40, 003/48, 003/57, 004/6, 004/9, 004/13, 004/14, 004/15, 004/18, 004/20, 007/4, 007/5, 007/15, 007/20, 007/29, 008/2, 008/3, 008/13, 008/18, 009/2, 009/6, 009/10, 009/13, 009/17, 009/18, 009/20, 009/21, 009/26, 011/26, 011/30, 011/31, 011/68, 011/98

yā: bağlaç, ya

y. 008/16, 009/12

yad: hatır [Fa.]

y.+ ıma 004/23

yālı: gibi

y. 008/11

yalı: gibi

y. 008/3

yan -: yanmak [Tü.]

y.- ıq 011/74

yān: yan [Tü.]

y.+ da 004/11

y.+a 011/9, 011/80

yan: yan [Tü.]

y.+ ında 009/19, 011/18

y. +a 004/20, 004/21

yānaq: ?

y. 011/80

yanıq: ?

y. 011/15, 011/80

yäni: yani [Ar.]

y. 008/3, 008/20, 009/1, 009/8, 009/24, 011/26, 011/46, 011/59, 011/69, 011/85

yāni: yani [Ar.]

y. 011/30

yani: yani [Ar.]

y. 004/6, 004/10, 011/18

Yannaq: deve dikeni [Tü.]

Y. 010/2

yap -: yapmak [Tü.]

y.- ıp 011/23

y.- ıyäg 011/1

y.- ıyan 011/23

y.- ıyaq 011/41

y.- malı 011/11

y.- malıyız 011/1

yāq: yağ [Tü.]

y. 008/9, 011/32, 011/34, 011/35, 011/39, 011/43, 011/47, 011/48, 011/50, 011/56, 011/57, 011/71, 011/72, 011/73, 011/86

y.+ a 011/12, 011/48

y.+ da 011/55

y.+ dan 011/86

y.+ ı 011/11, 011/46, 011/47, 011/50, 011/56, 011/74

y.+ ın 011/32

y.+ ından 008/8

y.+ la 011/34

y.+ lı 011/24

yaqdıq: yetenek [?]

y.+ ına 009/11, 009/16
yāqın: mutlaka [Ar.]
y. 011/1, 011/81
yäqin: mutlaka [Ar.]
y.+ nän 011/34
yaqmalı: dinî bir tören adı [Tü.]
y. 011/78
yar: yar [Fa.]
y.+ larına 009/22
yārım: yarım [Tü.]
y. 011/80
yaş: yaş [Tü.]
y.+ a 007/6
y.+ ında 007/5
altmış- y.+ a 007/5
y.+ anda 007/6
y.+ ana 011/78
y.- anṣa 011/89
yāş -: yaşamak
y.- ar 004/4
y.- aptır 011/89
y.+ ayanlar 009/17
yāşak: ?
y. 004/13
yatıq -: yatık [Tü.]
y.- ıq 011/21
Yavşan: yavşan [Tü.]
Y. 010/6
yax -: yakmak [Tü.]
y.- ıp 011/78
yay -: yaymak [Tü.]

y.- ılmalı 011/81

y.- ımarlar 011/80

y.- ınlatmak 011/39

y.- ıp 011/67

y.- ıyarlar 011/80

y.- ladıp 011/41

y.- latma 011/40

y.- lımla 004/3

y.- lıq 008/5

yāy -: yaymak [Tü.]

y.- aıyarlar 011/35

y.- ı 011/35

y.- iārlar 011/39

y.- ip 011/68

y.- ıp 011/30, 011/39, 011/55

y.- ıyarlar 011/28

yaylaq: yazlık [Tü.]

y. 004/2

yāz -: sermek [Tü.]

y.- ıp 011/40

yaz -: yazmak [Tü.]

y.- ıp 007/19

yaẓ -: yazmak [Tü.]

y.- ıp 009/21

yāz -: yazmak [Tü.]

y.- ıp 009/25

yāz: bahar [Tü.]

y. 007/25

yaz: varlık, rızk [Tü.]

y.+ qayına 009/26

ye -: yemek [Tü.]

y.- dig 011/95

yeddi: yedi [Tü.]

y. 006/2

y.- yüẓ 006/13

yedi: yedi [Tü.]

y. 009/2, 009/4, 009/10, 009/23

ōn- y. 006/3

yekä qafan: domuz, goraz [Tü.]

y. 003/40

yenä: yine [Tü.]

y. 001/32, 008/11, 011/7, 011/13, 011/23, 011/33, 011/35, 011/39, 011/48, 011/68

yer: yer [Tü.]

här- y.+ dä 009/12, 011/26, 011/78

y. 008/15

y.+ ä 009/20

y.+ dä 004/15

y.+ i 004/8

y.+ in 008/18

y.+ inä 008/7, 009/25, 011/44

y.+ lärdä 004/4, 011/98

y.+ lärinä 007/27

y.+ qä 011/98

yerṣiçan: yarasa [Tü.]

y. 003/10

yet -: yatmek [Tü.]

y.- ändä 007/5, 007/6

y.- imiyä 009/23

y.- işiyä 009/23

y.- mäli 009/14

y.- mäẓ 004/10

y.- tiginä 009/2

yetiş -: yetişmek [Tü.]
y.- än 007/26
y.- änça 011/33
yetmiş: yetmiş [Tü.]
y. 006/8
yıl: yıl [Tü.]
y. 007/1, 007/25, 009/16
y.+ a 009/7
y.+ dan 009/7
y.+ lı 007/14
yılan: yılan [Tü.]
y. 003/59
Yılqın: ılgın [Tü.]
Y. 010/2
yıqırm: yirmi [Tü.]
y. 006/3
y.- beşi 007/17
y.- biṛ 006/4
y.- biri 007/17
y.- birindän 007/17
y.- iki 006/4
y.- üç 006/4
y.- üçü 007/17
y.- yedilinci 007/19
y.- yedisi 007/17
yüẓ- y. 006/12
yinä: yine [Tü.]
y. 011/23
yine: yine [Tü.]
y. 011/6
yiz: yüz [Tü.]

y.+ inä 008/14

yol: yol [Tü.]

y. 004/6

y.+ unda 009/1

yoq -: yoğurmak [Tü.]

y.- uruyon 011/76

yōq : yok [Tü.]

y.+ mış 011/88, 011/89

y. 011/89, 008/6

yoq: yok [Tü.]

y. 009/8, 011/36, 011/84

yoqe: yok [Tü.]

y. 011/35

yörök: yürek [Tü.]

y. 002/7

yūkura: yukarı [Tü.]

y. 011/28

y. -q 011/28

yulaf: yulaf [Tü.]

y. 010/4

yūluq: torunun torunu [Tü.]

y. 005/39

yumurtqa: yumurta [Tü.]

y. 011/66, 011/71, 011/79

yumuşacıq: yumuşacık [Tü.]

y. 011/23

yūqoraq: ?

y. 011/43

yuqr -: yoğurmak [Tü.]

y.- ıyärlär 011/79

yūrci: kayınço, eşin erkek kardeşi [Tü.]

y. 005/31
yurd: yurt [Tü.]
y.+ umuz 008/2
yūrd: yurt [Tü.]
y.+ unä 004/16
yūrt: yurt [Tü.]
y.+ lärdä 011/98
yuvuş: yavaş [Tü.]
y. 011/73, 011/74
y.+ dan 011/73, 011/74
yüẓ: yüz [Tü.]
y. 006/11
altı- y. 006/13
bā̆ş- y. 006/13
doqquẓ- y. 006/13
döṛd- y. 006/13
iki- y. 006/13
müng-biṛ- y. 006/14
müng-iki- y. 006/14
müng-üç- y. 006/14
ṣäkkiz- y. 006/13
üç- y. 006/13
yeddi- y. 006/13
y.- biṛ 006/12
y.- elli 006/12
y.- iki 006/12
y.- otuẓ 006/12
y.- qırq 006/12
y.- toqṣan 006/12
y.- üç 006/12
y.- yıqrım 006/12

yüẓ: yüz [Tü.]

y.+ ündä 008/18

zad: şey [Tü.]

z. 008/16, 011/27

z.+ ı 001/1

z.+ lar 008/11, 008/21

z.+ larqa 008/11

ẓad: şey [Tü.]

ẓ. 011/87, 011/91, 011/98

ẓ.+ dan 011/42

ẓ.+ ı 011/71

ẓ.+ ımız 011/38

ẓ.+ ın 011/59

ẓ.+ ında 011/72

ẓ.+ ına 011/69

ẓ.+ lar 011/89

ẓ.+ ları 004/5, 011/68

ẓād: şey [Tü.]

ẓ.+ lar 011/24

zäman: zaman [Ar.]

z.+ da 008/15

ẓäman: zaman [Ar.]

ẓ.+ da 008/3

zänan: kadın [Fa.]

z.+ in 009/9

ẓerär: zarar [Ar.]

ẓ. 004/10

ẓeytun: zaytın [Ar.]

ẓ. 001/17

Zihäccä: Kameri ayların 12.si [Ar.]

Z. 009/1

Zihäcce: Kameri ayların 12. ayı [Ar.]

Z. 007/13

Ziqäde: Kameri ayların 11. ayı [Ar.]

Z. 007/12

ẓire: kimyon [Fa.]

ẓ. 008/10

ziyafät: tören [Ar.]

z. 007/5, 007/6, 007/15

ziyarät: ziyaret [Ar.]

z.+ inä 009/19

ẓōr: güç [Tü.]

ẓ. +i 011/33

Halaç Türkçesi

äççeçänäki: bir bitki adı [Tü.]

ä. 009/7

äççı: keçi [Tü.]

ä. 001/9, 010/16

ädäs: mercimek [Fa.]

ä. 012/5

altīn: altın [Tü.]

a. 007/11

asemun qorombe: yıldırım [Fa.]

q. 008/23

āmı: amca [Ar.]

ā. 007/3

ämme: hala [Ar.]

ä. 007/4

änar: nar [Fa.]

ä. 011/17

aqol: hayvan barınağı [Fa.]

a. 013/13

äqräb: akrep [Tü.]

ä. 010/1

ärde: tahın [Fa.]

ä. 012/24

arpa: pekmez [Tü.]

a. 012/2

äşgä: eşek [Tü.]

ä. 002/2

aslan: aslan [Tü.]

a. 001/2

at: ad [Tü.]

a.+ lari 001/1

äyse: arka [Tü.]

ä. 013/14

bāci: abla [Tü.]

b. 006/4

bacīm oqli: yeğen, kız kardeşin oğlu [Tü.]

b. 006/8

bacīm qızı: yeğen, kız kardeşin kızı [Tü.]

b. 006/8

badam: badem [Fa.]

b. 009/4

bademcan: patlıcan [Fa.]

b. 011/9

bäharestan: Halicistan bölgesinde bir şehir adı, Harrab [Fa.]

b. 002/8

bala puşug: kedi yavrusu [Tü.]

b. 002/6

baldūz: baldız [Tü.]

b. 006/13

bälg o baş: yaprak [Fa.]

b. 008/5

bälqur: bulgur [Tü.]

b. 012/6

baluq: köy [Tü.]

b. 013/3

bänäfş: mor [Fa.]

b. 007/7

baq: bağ [Fa.]

b. 013/7

bāqqa: kaplumbağa [Tü.]

b. 002/8

kıssım lalası: kayınço, eşin erkek kardeşi [Tü.]

b. 006/16

här bācisi: görümce [Tü.]

b. 006/15

bäyäquş: baykuş [Tü.]

b. 001/18, 010/9

beri: kurt [Tü.]

b. 001/1

beşimi: ip [?]

b. 014/14

bidikdäde: büyükbaba [Tü.]

b. 007/6

bidiknäne: büyükanne [Tü.]

b. 007/5

belderçin: bıldırcın [Tü.]

b. 007/9

boşqab: tabak [Tü.]

b. 014/2

buqälämun: hindi [Fa.]

b. 010/4

buqda: buğday [Tü.]

b. 012/1

buz: soğuk [Tü.]

b. 008/17

būzäk: buz [Tü.]

b. 012/24

canevär: hayvan [Fa.]

c.+ lär 001/1

çängal: çatal [Fa.]

ç. 014/3

cängäl: orman [Fa.]

c.+ äm 007/12

çaqqı: bıçak [Fa.]

ç. 014/10

çaqqur: koyu sarı [Tü.]

ç. 004/1, 005/3

çarqäd: eşarf [Tü.]

ç. 013/8

çavdar: çavdar [Fa.]

ç. 012/7

çay: çay [Çin.]

ç. 012/24

çenar: çınar [Fa.]

ç. 009/3

çeşme: çeşme [Fa.]

ç. 008/14

cirig: civciv [Fa.]

c. 001/14

çoban aldatan: çoban aldatan [Tü.]

ç.- 001/20

çömçe: kepçe [Tü.]

ç. 014/4

çurpaqa: kurbağa [Tü.]

ç. 001/17

däde: baba [Tü.]

d. 006/2

dane: yem [Fa.]

d. 010/23

daqdaqan: bir bitki adı [Tü.]

d. 009/11

darçin: tarçın [Tü.]

d. 013/1

därya: deniz [Tü.]

d. 007/12

däşt: çöl [Tü.]

d. 008/2

dayı: dayı [Tü.]

d. 006/20, 006/21, 007/1

dayı kıssı: yenge, dayının eşi [Tü.]

d.+ 007/2

dayı qızı: kuzen, dayının kızı [Tü.]

d. 007/1

dokkan: dukkan [Ar.]

d. 013/10

ey: ön [Tü.]

e. 013/15

ene: alt [Tü.]

e. 013/17

felfel: biber [Fa.]

f. 013/1

fil: fil [Ar.]

f. 010/20

gäççämän: komodo ejderi [Tü.]

g. 002/7

gäççi ämän: ?

g. 002/7

gärçin: güverçin [Tü.]

g. 001/23

gevärçin: güverçin [Tü.]

g. 001/23

goce: domates [Fa.]

g. 011/14

gusale: dana [Fa.]

g. 010/15

göl: göl [Tü.]

g. 008/11

gül: çiçek [Fa.]

g. 008/7

häm: hem [Fa.]

h. 004/7, 005/1, 007/6, 010/23, 011/9, 011/14, 011/17, 013/9, 014/6, 014/19

häman: aynı [Fa.]

h. 006/7, 006/12, 006/17, 006/20, 007/4, 007/12, 008/2, 008/14, 008/23, 008/24, 009/3, 009/4, 009/7, 010/2, 010/15, 010/18, 010/20, 010/23, 011/2, 011/3, 011/4, 011/5, 011/6, 011/8, 011/9, 011/10,

011/12, 011/14, 011/15, 011/16, 011/17, 011/18, 011/19, 011/20, 011/21, 011/22, 012/6, 012/7, 012/23, 012/24, 013/11, 013/19, 014/3, 014/5, 014/7, 014/9, 014/11, 014/16, 014/17, 014/18, 014/19, 014/20

häme: bütün [Fa.]

h. 013/1

hämun: ayna [Fa.]

h. 001/4, 001/12, 002/7, 006/7, 007/10

haqa: arka [Tü.]

h. 013/14

haqac: ağaç [Tü.]

h. 008/6

här bācisi: görümce [Tü.]

h. 006/14

hard: ard, arka [Tü.]

h. 013/14

hare: kenar [Tü.]

h. 013/18

hari: arı [Tü.]

h. 010/3

häsar: ev [Ar.]

h. 013/9

hāt: at [Tü.]

h. 002/1

häv: ev [Tü.]

h. 013/9

hävic: havuç [Fa.]

h. 011/8

häylämä: elek [Tü.]

h. 014/12

hel: kakule [Fa.]

h. 013/1

hendevane: karpuz [Fa.]

h. 011/21

heyvan: hayvan [Ar.]

h. 010/23

hirin: beyaz [Tü.]

h. 004/4, 005/1

hıssı: sıcak [Tü.]

h. 008/18

hulu: şeftali [Fa.]

h. 011/16

hūn: un [Tü.]

h. 012/17

iççär: içeri [Tü.]

i. 013/20

ine: iğne [Tü.]

i. 014/15

it: köpek [Tü.]

i. 002/4, 010/10

kädu: kabak [Fa.]

k. 011/10

käfgir: kevgir [Fa.]

k. 014/5

kahu: marul [Fa.]

k. 011/19

kaläk: kavun [Fa.]

k. 011/22

käläm: lahana [Fa.]

k. 011/21

kälin: gelin [Tü.]

k. 006/5

kar: kar [Tü.]

k. 008/15

kara: siyah [Tü.]

k. 004/3, 005/2

käre: tereyağı [Fa.]

k. 012/10

kase: kâse [Fa.]

k. 014/3

kätik: bir bitki adı [Tü.]

k. 009/9

kebrit: kibrit [Ar.]

k. 014/16

keg: mavi, gökyüzü [Tü.]

k. 004/5, 004/7, 005/6, 007/8, 007/10, 008/12

kenar: kenar [Fa.]

k. 013/18

ketab: kitap [Ar.]

k. 014/17

ketri: çaydanlık [Fa.]

k. 014/11

kidäyi: damad [Tü.]

k. 006/6

kıssım lalası: kayınço [Tü.]

k. 006/15

kıtık: tavuk [?]

k. 001/13

kızıl: kırmızı [Tü.]

k. 004/8

kōf: yuva [?]

k. 013/12

kōn: evcil koyun [Tü.]

k. 001/7

kozi: kuzu [Tü.]

k. 001/8, 010/14

lala: ağabey [Tü.]

l. 006/3

lalā oqlı: ağabeyin oğlu [Tü.]

l.- 006/9

limu: limon [R.]

l. 011/5

livan: bardak [Fa.]

l. 014/3

lubiya: fasulye [Fa.]

l. 012/4

madärzän: kayınvalide [Fa.]

m. 006/10

mahi: balık [Fa.]

m. 010/2

mäkan: mekân [Ar.]

m. 013/14

mäktäb: okul [Ar.]

m. 013/6

maras: ip [?]

m. 014/13

mäsälän: mesela [Ar.]

m. 005/1, 009/3, 009/6

mässced: cami [Fa.]

m. 013/5

meh: sis [Fa.]

m. 008/24

moz: muz [Ar.]

m. 011/17

narenci: turuncu [Fa.]

n. 007/9

narengi: mandalina [Fa.]

n. 011/20

näne: anne [Ar.]

n. 006/7

nätice: torunun çocuğu [Fa.]

n. 006/7

näve: torun [Fa.]

n. 006/7

neşaste: nişasta [Fa.]

n. 012/24

noxod: nohut [Fa.]

n. 012/3

o: o [Tü.]

o. 004/7, 007/7, 007/10, 008/5, 008/23, 009/1, 010/20, 010/23

oqlanqodı: kertenkele [Tü.]

o. 001/16

pänir: peynir [Fa.]

p. 012/11

parç: sürahi [Fa.]

p. 014/7

pärde: perde [Fa.]

p. 014/18

pındık: kaysı [R.]

p. 009/5, 011/1

pirpi: kirpi [Tü.]

p. 010/21

porteqal: portakal [Fra.]

p. 011/13

puşug: kedi [Tü.]

p. 002/5, 002/6

qabläme: tencere [Tü.]

q. 014/9

qadūn äbäsi: kayınana [Tü.]

p. 006/11

qadūn baba: kayınbaba [Tü.]

q. 006/11

qadūn dädäsi: kayınbaba [Tü.]

q. 006/10

qaflan: kaplan [Tü.]

q. 001/3

qamuç: ağaçtan kepçe [Tü.]

q. 014/6

qanuq: kaymak [Tü.]

q. 012/15

qaq: karga [Tü.]

q. 010/6

qaraqan: bir bitki adı [Tü.]

q. 009/11

qarç: mantar [Fa.]

q. 011/19

qaşoq: kaşık [Tü.]

q. 014/1

qater: katır [Fa.]

q. 010/18

qatoq: yoğurt [Tü.]

q. 012/8

qeyçi: makas [Tü.]

q. 014/20

quri: demlik [Fa.]

k. 014/11

quş: serçe [Tü.]

q. 001/22

qūş: serçe [Tü.]

q. 010/5

reyhan: reyhan [Ar.]

r. 011/12

pedärzän: kayınpeder [Fa.]

m. 006/10

rob: salça [Fa.]

r. 012/22

sabun: sabun [Yu.]

s. 014/19

säbus: kepek [Fa.]

s. 010/23

şäftalu: nektarin [Fa.]

ş. 011/15

sahel: sahil [Fa.]

s. 007/12

şähr: şehir [Fa.]

ş. 013/2

sälam: selam [Fa.]

s. 006/1

şälqäm: şalgam [Fa.]

ş. 011/6

säncab: sincap [Fa.]

s. 010/20

saqon: ayran [Tü.]

s. 012/9

sarmäsāq: sarımsak [Tü.]

s. 011/11

sarōq: açık sarı [Tü.]

s. 004/2, 005/4

şekär: şeker [Fa.]

ş. 012/19

sibzämini: patates [Fa.]

s. 011/6

sıçqan: sıçan [Tü.]

s. 003/1

sındurma: kalın ip [Tü.]

s. 014/14

sini: tepsi [Fa.]

s. 014/7

sıqır: sığır [Tü.]

s. 001/11, 010/13

sıqırqurduqu: bir bitki adı [Tü.]

s. 009/7

şire: pekmez [Fa.]

ş. 012/23

sit: süt [Tü.]

s. 012/12

şoqal: çakal [Fa.]

ş. 001/4

soqan: soğan [Tü.]

s. 011/7

şotormorq: deve kuşu [Fa.]

ş. 010/7

sū: su [Tü.]

s. 012/18

sūpa: eşeğin yavrusu [Tü.]

s. 002/3

suräti: pembe [Fa.]

s. 007/7

suv quşı: su kuşu [Tü.]

s.- 001/21

tābaq: kaplumbağa [Tü.]

t. 002/8

tāq: dağ [Tü.]

t. 008/3

tārf: qarequrut [Ar.]

t. 012/14

tärlan: şahin [Tü.]

t. 001/19

tarturäk: şelale [?]

t. 008/9

tāş: taş [Tü.]

t. 008/4

taşqar: dışarı [Tü.]

t. 013/21

tatā: dede [Tü.]

t. 007/6

tävä: deve [Tü.]

t. 010/19

tävile: ahır [Ar.]

t. 013/11

tiqän: sac [Tü.]

t. 014/8

toboşqan: tavşan [Tü.]

t. 003/2

tōlı: dolu [Tü.]

t. 008/21

toränc: turunc [Fa.]

t. 011/3

tōraq: kurut [Tü.]

t. 012/13

torob: turp [Fa.]

t. 011/4

tülki: tilki [Tü.]

t. 001/5

tüngūz: domuz [Tü.]

t. 003/3, 010/22

turpaq: toprak [Tü.]

t. 008/8

tūz: tuz [Tü.]

t. 012/20

uqlaq: bozqale [Tü.]

u. 001/10, 010/17

väli: ama [Ar.]

v. 001/23

väqt: vakit [Ar.]

v. 006/1

väräg: bir bitki adı [?]

v. 009/8

xāla: teyze [Ar.]

x. 006/17

xālä qızı: kuzen, teyzenin kızı [Ar.+ Tü.]

x. 006/19

xālä oqli: kuzen, teyzenin kızı [Ar.+ Tü.]

x. 006/18

xamäto: ip [Fa.]

x. 014/13

xeyli: çok [Fa.]

x. 005/1, 005/2

xeyr: hayır [Ar.]

x. 006/1

xiyar: salatalık [Fa.]

x. 011/14

xonukk: serin [Fa.]

x. 008/19

xorma: hurma [Ar.]

x. 012/24

xoroz: horoz [Fa.]

x. 001/12

xūz: kum [?]

x. 008/10

yāq: yağ [Tü.]

y. 012/16

yaqūş: yağmur [Tü.]

y. 008/16

yel: rüzgar [Tü.]

y. 008/20, 008/22

yemlik: bir bitki adı [Tü.]

y. 009/7

yer: yer [Tü.]

y. 008/13

yeşel: yeşil [Tü.]

y. 004/6, 005/5, 007/8

yılan: yılan [Tü.]

y. 001/15

yılqı: koyun [Tü.]

y. 001/6, 010/12

yīp: ip [Tü.]

y. 014/13

yīze: çöl [?]

y. 008/1

yonce: yonca [Fa.]

y. 010/23

yoqaq: ceviz [?]

y. 009/2

yoqoşqun: bir bitki adı [Tü.]

y. 009/6

yoqqar: yukarı [Tü.]

y. 013/16

yumurxa: yumurta [Tü.]

y. 012/21

yurt: mahalle [Tü.]

y. 013/4

zärdçube: zerdeçal [Fa.]

z. 013/1

zeytun: zeytin [Ar.]

z. 011/2

zorod: mısır [Fa.]

z. 011/18

älçäk: eldiven [Tü.]

ä. 015/12

bilyäk: şapka [?]

015/6

cūrab: çorap [Fa.]

b. 015/7

çarqäd: eşarf [Tü.]

ç. 013/8

emb: pantolon [?]

e. 015/3

hätäk: etek [Tü.]

h. 015/4

käsik: çamaşır [Tü.]

k. 015/2

orsi: ayakkabı [Fa.]

o. 015/8

şal: şal [Fa.]

ş. 015/9

tōn: don [Tü.]

t. 015/5

äl käfı (017/11) [Tü.+ Fa.]

ä. 017/11

äl: el [Tü.]

ä. 017/12

ängoştär barmaq: yüzük parmak [Fa.+ Tü.]

ä. 019/23

aqel tīş: yirmilik diş [Fa.+ Tü.]

a. 017/2

aqoz: ağız [Tü.]

a. 016/1

ären: dudak [Tü.]

ä. 017/10

aver: çene [Fa.]

a. 017/9

barmaq: parmak (019/20) [Tü.]

b. 019/20

bāş: baş [Tü.]

b. 018/10

bel: bel [Tü.]

b. 019/2

boqz: boğaz [Tü.]

b. 019/6

borun: burun [Tü.]

b. 016/9

buqursaq: bağırsak [Tü.]

b. 018/8

but: but [Tü.]

b. 018/4

buyon: boyun [Tü.]

b. 019/5

cān:beden [Fa.]

c. 019/17

çänä: çene [Fa.]

ç. 017/8

danda: kaburga [Fa.]

d. 019/13

gune: yanak [Fa.]

g. 017/7

hädaq päncäsi: ayak tarağı [Tü.+ Fa.]

h. 018/7

hädaq paşnäsi: taban [Tü.+ Fa]

h. 018/6

hädaq: ayak [Tü.]

h. 018/3

hāl: alın [Tü.]

h. 016/4

hāra barmaq: orta parmak [Tü.]

h. 019/24) [Tü.]

işare barmaq: işaret parmağı (019/22) [Ar. +Tü.]

i. 019/22

kān: kan [Tü.]

k. 019/18

karon: karın [Tü.]

k. 019/15

käsän tīş: kesici diş [Tü.]

k. 017/4

keys: göğüs [Tü.]

k. 019/11

kēz: göz [Tü.]

k. 016/5

kīl: kıl [Tü.]

k. 019/26

kiprik: kirpik [Tü.]

k. 016/7

korsi tīş: azı diş [Tü.]

k. 017/3

kulaq: kulak [Tü.]

k. 017/5

lop: yanak [Fa.]

l. 017/6

moç: bilek [Fa.]

m. 017/13

mox: beyin [Fa.]

m. 019/3

moxçe: beyincik [Fa.]

m. (019/4)

pählı: böğür [Fa.]

p. 019/1

pılk: göz kapağı [Fa.]

p. 016/8

pircig: ciğer [?]

p. 016/2

qāş: kaş [Tü.]

q. 016/6

qolva: böbrek [Fa.]

q. 018/9

saç: saç [Tü.]

s. 019/25

saed: önkol [Fa.]

s. 018/1

sakkal: sakal [Tü.]

s. 020/1

sebel: bıyık [Fa.]

s. 020/2

sımık: kemik [Tü.]

s. 019/14

şanā: omuz [Fa.]

ş. 019/8

şäst: baş parmak [Fa.]

ş. 019/21

şoş: akciğer [Fa.]

ş. 016/3

tālaq: dalak [Tü.]

t. 019/9

täri: deri [Tü.]

t. 019/10

tırnaq: tırnak [Tü.]

t. 019/27

tīl: dil [Tü.]

t. 017/1

tirsäg: dirsek [Tü.]

t. 018/2

tīş: diş [Tü.]

t. 016/10

tīz: diz [Tü.]

t. 018/5

yīz: yüz [Tü.]

y. 019/28

yüräk: yürek [Tü.]

y. 019/16

bal: kanat [Fa.]

b. 020/6

pärr: tüy [Fa.]

p. 020/5

qurpuq: kuyruk [Tü.]

q. 020/4)

tuk: gaga [Fa.]

t. 020/3

Kaynaklar

Abbasi Yadıkuri, Novruz. (2014). *Boz Bulut Şiir-e Torki.* Şiraz. Kaşkayı Yayınları.

Agacanov, S. G. (2006). *Selçuklular.* Çeviren: EN. Necef, A. Annaberdiyev. İstanbul, Ötüken Neşriyat.

Ágnes C, A. & Johanson, L. (1988). *The Turkic Languages.* Routledge.

Ajdari, Furud. (2010). *Gelmiştim Görmeye- Seçme Şiirler.* Şiraz. Kaşkayı Yayınları.

Albayrak, R. (2013). *Türklerin İranı: yakın gelecek*. Ankara, Berikan Yayınları.

Aleksadır Aleksanırovich Romaskevich. (1925). Pensi Kachkaytsev bornik. *Muzeya Antropologii i Etnografii Pri Roossiiskoi Akademi Nauk,* V2 Leningrad, 1925, s. 537-610.

Anavrian, AghdamAkbar. (2009). Kaşkay Türklerinde Atasözleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yükseklisans Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi.

Annaberdiyev, Ahmet. (2006). İran Türkmenleri (1881-2001). Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi.

Arbali, Vahid. (2012). *İstanbul Türkçesi ve Kaşkay Türkçesindeki Ortak Kelimelere Bir Bakış.* Şiraz. Kiyan Neşr.

Aştiyani, Abbas. (1939) *Tarih-i İran (İslam'dan sonra)*. Tahran, Yemam.

Ataizi, D. E. (2016). Kaşkay Türkçesinde Söz Varlığında Adlar. *Tehlikedeki Diller Dergisi,* s. 5-20.

Ataizi, Erenoğlu Dilek. (2017). *Kaşkay Türklerinin dili.* Anakara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Atanıyazov, S. (1999). Türkmen Boylarının Geçmişi, Yayılışı, Bugünkü Durumu ve Geleceği. *Bilig.* Sayı: 10, s. 1-30.

Azad, Ekber. (2002). Kaşkay Elinin Adı Nasıl Oluşmuştur? *Azerbaycan Birinci Uluslararası Sempozyumu Bildirileri Kitabı,* Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 273- 277.

Azmun, Y. (1966). İran'da Yaşayan Türkmenler. *Türk Kültürü*. Sayı:31, s. 583-588.

Azmun, Y. (1966). Türkmen halk edebiyatı hakkında. *Reşit Rahmeti Arat İçin*, Ankara, Türkiyat Araştırmalrı Enstitüsü: s. 68-83.

Azmun, Y. (1978). İran Türkmencesi bir Yomut Ağzı: Arzuv. *Jornal of Turkish Studies-Türklük Bilgisi Araştırmaları, Center of Middle East Studies of Harvard University*, s. 1-46.

Azmun, Y. (1983). Ana Çizgileriyle Türkmence Dilbilgisi-I. Cilt (Sesbilgisi). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, s. 32-84.

Azmun, Y. (1990). Türkmencede asli ve dolaylı uzun ünlüler. *Jornal of Turkish Studies-Türklük Bilgisi Araştırmaları*. Fahir İz Armağanı.

Azmun, Y. (1994). Türkmen Diliniñ Gıısğa ve Uzıın Çekimli Fonemaları ve Olarıñ Semantik Funksiyası". Dil Dergisi (Language Journal), 15, s. 73-77.

Azmun, Y. (2000). Türkmen Dilinde Farsça ve Arapça Sözcükler ve Uğradıkları Değişiklikler Üzerine Notlar. Journal of Turkish Studies, 24(3), s. 7-38.

Azmun, Y. (2003). Söz Mirasimiz Öz Mirasimiz. *Jornal of Turkish Studies- Türklük Bilgisi Araştırmaları*. Fahir İz Armağanı.

Azmun, Y. (2019). Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması Soylamalar ve İki Yeni Boy İle Türkmen Sahra Nüshası Metin-Çeviri-Sözlük-Tıpkıbasım. İstanbul: Kutlu Yayınevi.

Balga, Rafel. (1997). *İran Halkları El Kitabı*. Yeni zamanlar dağıtımı.

Başar, U. (2016). Yok Olma Tehlikesi Karşısında Halaç Türkçesi ve Ali Asgar Cemrâsî'nin Çalışmaları. *Tehlikedeki Diller Dergisi*, 5(8), s. 67-78.

Batur,Zehra. (2016). Kaşkay şairi Mansur Şah Muhammedi ve şiirleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yükseklisans Tezi, Malatya, İnönü Üniversitesi.

Beck, L. (1978). Women among Qashq'ai Nomadic Pastoralists in Iran. *Women in the Muslim World.* Lois Beck and Nikki Keddie, eds, s. 351-376.

Beck, L. (1986). *The Qashqa'i of Iran.* New Haven: Yale University Press.

Beck, L. (1991). *Nomad: A Year in the Life of a Qashqa'i Tribesman in Iran.* Univ of California Press.

Bicbabaei, B. (2012a). Malekan (Melek Kendi) İli Ağzı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Ankara, Ankara Üniversitesi.

Bicbabaei, B. (2012b). İran Türkolojisi Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi: Tezler. *Modern Türklük Araştırmalar Dergisi*, sayı: 9(2), s. 119-143.

Boeschoten, H. (1998). The speakers of Turkic languages. *The Turkic Languages*, s. 1-15.

Boris Vsevolodovich Miller. (1916). Kocheviia Pimen Farsistana. *Vosochnii Sbornik II.* s. 200-203.

Bosnalı, S. (2007). İran Azerbaycan Türkçesi: toplumdilbilimsel bir inceleme (Vol. 7). *Kebikeç*.

Bosnalı, S. (2008). Halaç Türkçesinde Gelecek Zaman: Biçim, Değişke ve Kullanım. *Uluslararası Türk Dili Kurultay 20-28 Ekim*, s. 810-822.

Bosnalı, S. (2009a). Halaç Türkçesinde Buyruk, İstek, Şart ve Gereklilik Tümceleri. *Uluslararası Türk Dili Ve Edebiyatı Kongresi Utek 2007.* Bildiriler, Türkçenin Sözdizimi, (ed. Hayati Develi), 4, C.1 İstanbul, 2009, s. 103-114.

Bosnalı, S. (2009b). İran Halacistan Bölgesinin Etnik- Dilsel Yapısı Ve Halaç Türkçesi. *Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu*. Bildiriler, 1, 2009, s. 191-200.

Bosnalı, S. (2010). Halaççanın yitim ve değişim sürecine tasarlama kipleri açısından bir bakış. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 53, s. 67-88.

Bosnalı, S. (2012). Dil edimi açısından Halaççanın konumu. *Karadeniz Araştırmaları,* (32), s. 45-67.

Bradley, J. R. (2007). Iran's ethnic tinderbox. *The Washington Quarterly*, 30(1), s. 181-190.

Bulak, Şahap. (2016). 'Azerbaycan' isminin kökeni ve anlamı. *Uluslararası sosyal araştırmalar dergisi.* Cilt:9, Sayı: 43, s. 54-60.

Bulut, C. (2002). Bayadistan (İran)'daki Türk Kavimleri. *Türkler*, Cilt: 20, s. 679-692.

Bulut, C., & Kıral, F. (2000). A project description. Turkic varieties in South Anatolian and West Iranian contact areas in their relationship to normative centers. Özsoy & Taylan (eds.), 2000, s. 73-80.

Bulut, G. (2018). Şor Türkçesi ve Kaşkay Türkçesinin leksikoistatiksel bir değerlendirmesi.. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,* cilt 3, sayı1, s. 71-84.

Buran Ahmet, Ercan Alkaya. (2018). *Çağdaş Türk lehçeleri.* 12. Baskı. Ankara, Akçağ.

Caferoğlu, A., & Doerfer, G. (1959). Das Aserbaidschanische. *Philologiae turcicae fundamenta*, 1, s. 280-307.

Caferoğlu, Ahmet. (1988). *Türk kavimleri.* 2. Baskı. İstanbul, Enderun Kitabevi.

Cavanşir, Babek. (2001). *Kaşkay Türklerinin Tarihi*. Sosyal Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Mimar Sinan Üniversitesi.

Ceddi Hüseyn. (1999). *Peyvastegi qomi ve tarixi oğuz ve ilha-ye Qaşqai İran. Şiraz*. Nevid Şiraz yayınevi.

Cemrasi, A. (2006). *Halaçlar Eski Türklerin Yadigari*. Tahran, Payam Puya Yayınları.

Cemrasi, A. (2010). *Qarşı Baluğqa Selam*. Tahran, Endişe-no.

Cemrasi, A. (2012). *Halaç Ordu*. Tahran, Halaç Araştırma Yayınları.

Cemrasi, A. (2012a). *Halaçlarça Mulla Nesreddin Mezdek Sözleri*. Tahran, Halaç Araştırma Yayınları.

Cemrasi, A. (2012b). *Halaç Ordu*. Tahran, Halaç Araştırma Yayınları.

Cemrasi, A. (2014a). *Tülkü Hacca Gider*. Tahran.

Cemrasi, A. (2014b). *Halac Dili Grameri*. Tahran.

Cemrasi, A. (2015). *Hudahafiz Halaci*. Tahran, Tekderaht.

Cemrasi, A. (2016a). *Tülkü Matalı*, Tahran, Tekderaht.

Cemrasi, A. (2016b). *Gül ve Senövber Destanı*. Tahran, Tekderaht.

Cemrasi, A. (2019). B̄āzîläriŋ Aḳlı Hāġa´ Da Kälir. Çeviren: Dolati D, Mina. *Tehlikedeki Diller Dergisi*, 9(15), s. 269-275.

Ceylan, E. (1994). Türkçe y-~ ø, Halaççа h-, Çuvaşça ś-, y-, v-Üzerine. *Türk Dilleri Araştırmaları,* 4, s. 145-158.

Cihan, Cihad. (2010). XIX. yüzyıl seyyahlarına göre Hazar ötesi Türkmenleri (sosyal, iktisadı ve kültürel durumu). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi.

Çelik, M. (1998). İran'daki Kaşkay Türkleri. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi,* Bahar (5), s. 204-212.

Çelik, Muhittin. (1997). Kaşkay Türkçesi (Giriş, İnceleme, Metinler, Sözlük), Basılmış Doktora tezi, malatya, İnönü Üniversitesi.

Çelik, Muhittin. (1997). Kaşkay Türkçesi (Giriş, İnceleme, Metinler, Sözlük).Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Malatya, İnönü Üniversitesi. Kitap

Çelik, Muhittin. (2014). *Kaşkay Türkçesi Metinleri.* Ankara. Gece Kitaplığı.

Çetinkaya, Battal Gazi. (2019). Azerbaycan Nağılları (Hoy) 1-2 Giriş- İnceleme- Metin-Sözlük, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yükseklisans Tezi, konya, Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Daneşvar, Hamrah. (2015). *İncim Düzül.* Tahran. Adib Mostafavi Yayınları.

Danişpur, Novzer. (1993). *Nagmehaye İl Qaşqai.* Şiraz.

de Schooten, M. T. U. (1956). *Lords of the Mountains: southern Persia and the Kashkai Tribe*. Chatto & Windus.

Demorgni, J. (1913). *Aşayer-e Fars.* Tahran. Enteşarat-e Daneşgah-e Tehran.

Deveci, A. (2009). İran Türkmenleri: Türkmensahra. *Ortadoğu Analiz*, sayı: 1(10), s. 51-60.

Devletabadi, F. (2018). Kaşkay Türklerinde Soy Damgaları. *Türkbilig,* (36), s.147-158.

Dieji, A. (2010). İran Türkmenlerinin Dil ve Edebiyatına Genel Bir Bakış. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (29), s. 35-42.

Dinçer, A. Bosnalı, S. (2007). İran Azerbaycan Türkçesi, Toplumdilbilimsel Bir İnceleme. ISBN: 975-7981-37-4. *Dil Araştırmaları*, 2(2), s. 153-155.

Doerfer G, ve Tezcan S. (1980). *Wörterbuch Des Chaladsch: (Dialekt Von Charrab)*, Akadémiai Kiadó.

Doerfer G. & Hesche W. & Scheinhardt H., & Tezcan S. (1971). *Khalaj Materials*. Indiana University.

Doerfer, G. (1968). Das Chaladsch—eine archaische Türksprache in Zentralpersien. Zeitschrift *der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, 118(1), s. 79-112.

Doerfer, G. (1977). Khalaj and Its relation to the other Turkic Languages. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten,* 25, s. 17-32.

Doerfer, G. (1982). Ein türkischer Dialekt aus der Gegend von Hamadān. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 36(1/3), s. 99-124.

Doerfer, G. (1987). İran'da Türkler. *Türk Dili*, 431, s. 242-251.

Doerfer, G. (1987). *Lexik Und Sprachgeographie Des Chaladsch*.

Doerfer, G. (1988). *Grammatik Des Chaladsch* (Vol. 4), Otto Harrassowitz Verlag.

Doerfer, G. (1992). İran'daki Türk Dilleri Üzerine. *Türk Dili Dergisi.* s. 489.

Doerfer, G. (1993). Halaççа h-'nin Diğer Türk Dillerindeki Karşılığı Üzerine. *Türk Dilleri Araştırmaları,* 3, s. 285-288.

Doerfer, G. (1998). İran'daki Türk Dilleri. *Dil Araştırmaları,* 3(3), s. 99-110.

Doerfer, G., & Hesche, W. (1998). Türkmenische Materialien aus Gonbad-e Qābūs. *Materialia Turcica*, 19, s. 77-125.

Doerfer, G., & Tezcan, S. (1973a). Eski Türkçe ile Halaççа arasında şaşırtıcı bir koşutluk. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 21(1973-1974), s. 1-12.

Doerfer, G., & Tezcan, S. (1973b). İran'da Bir Dilbilim Araştırma Gezisi Üzerine Rapor. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 21(1973-1974), s. 195-198.

Doerfer, G., & Tulu, S. (2012b). Sekiz Halaççа Atasözü. *Tehlikedeki Diller Dergisi*, 1(1), s. 25-32.

Doğan, T. (2008). Salmas Ağzında Hâl Ekleri. *Turkish Studies,* 3(3), s. 319-344.

Doğan, T. (2010a). Urmiye Ağızları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Kırıkkale, Kırıkkale Üniversitesi.

Doğan, T. (2010b) İran Türk Ağızlarında Eski Oğuz Türkçesinin (Eski Türkiye Türkçesi) kalıntılarına dair notlar. *Turkish Stusies.* Yaz 5\3, s. 1114-1124.

Doğan, T. (2011a). Urmiye Ağızları ile Doğu Grubu Ağızlarında ortak fonetik ve morfolojik özellikler üzerine. *Karadeniz Araştırmaları*, (30), s. 107-122.

Doğan, T. (2011b). İran Azerbaycanı'nda (Urmiye'de)"sayalar" ve "sayaçılar. *Turkish Studies.* Güz, 6\4, s. 87-96.

Doğan, T. (2012a). İran (Azerbaycan) Türk ağızlarında-(y) an eki. *Turkish Studies*. 7(2), s. 353-370.

Doğan, T. (2012b). Tikântepe Ağzı Üzerine. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C, 9, s. 5.

Doğan, T. (2013a) Afşar Türkleri (Güney Azerbaycan) Ağzı. *Yeni Türkiye.* Sayı: 55478-470.

Doğan, T. (2013b). Güney Azerbaycan atasözlerinde su üzerine. *Karadeniz Araştırmaları*, (39), s. 205-225.

Doğan, T. (2015a) Kaşkay Türkçesinde "Şart" Bildiren Yapılar. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi.* 12, sayı:4, s. 85-99.

Doğan, T. (2015b). Günbed Ağzından iki masal ve dil özellikleri. *Türk Dünyası.* sayı: 39, s. 41-59.

Doğan, T. (2016a). Halaç Türkçesinde {-Dxk} ekinin bitimsiz (çekimsiz) fiillerde kullanımları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* (56), s. 723-737.

Doğan, T. (2016b). Güney Azerbaycan Türkçesine bir bakış. *Türklük Biliminde bir Ömür Prof. Dr. Tofiq Haciev kitabı.* (Editör: Gökdağ B.A ve Nazım Muradov). Ankara, Akçağ. s. 265-273.

Doğan, T. (2017a). Horasan Türkçesinin Bocnurd Ağzında {-(I) ddI (r)} ve {-ūdi} Yapıları. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Haziran, 14 (2): s. 41, 55.

Doğan, T. (2017b). Türkiye Türkçesi ve Horasan Türkçesinin Bocnurd Ağzında "ve" anlamında sıralamanın görünümü. *Türk Dünyası Dil Ve Edebiyat Dergisi*, (43), s. 87-105.

Doğan, T. (2017c). *Horasan Türkçesi metinleri: İreyimin sézleri:(Yüreğimin sözleri): giriş-notlar-metin-aktarma-dizinler*. Palet Yayınları.

Doğan, T. (2018a). Horasan Türkçesinin Bocnurd Ağzında kanıtsallık (Evidentiality). *SUTAD.* Güz (44). s. 1-14.

Doğan, T. (2018b). İran Türklerinde 'Héyder Baba'ya Selām'ın etkisiyle yazılan şiirlerdeki ortaklıklara dair. *Yeni Türkiye (Türk Dili Özel Sayısı-I),* 99, s. 497-515.

Doğan, T. (2019a) Güney Azerbaycan Türkçesinde "öz" ve "bile" zamirleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* (45), s. 219-236.

Doğan, T. (2019b). (Güney Azerbaycan) Urmiye Ağzında fiillerin birleşik çekimi Ve-(Y)(A) Rdla (R) biçimi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, (67), s. 215-230.

Doğan, T. (2019c). Horasan Türkçesinin Deregez Ağzına Ait Bir Metin: Ellahekber'e Selām/A Text of the Dargaz Dialect from Khorasan Turkic: Ellahekber'e Selām. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,* (41), s. 157-192.

Doğan, T. (2019d). Horasan Türkçesiyle Yazılmış Bir Eser: Çox İreye Ġısme Yār. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (41), s. 60-73.

Doğan, T. (2020). Kaşkay Türkçesinde geniş zaman çekiminde gelişen biçimler. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(49). s. 25-37.

Dolati D, M. (2015). Mabanı-I Destur-i Zaban-i Xalacı, Xeleç Til Bilgisi Quraqı. *Tehlikedeki Diller* Dergisi, 4(6-7).

Dolati D, M. (2017). Halaççа: Belgeleme ve Dilbilgisi Çalışması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi.

Dolati D, M. (2018). Günümüzde Halaççа ve Halaççа'nın toplum dilbilimsel durumu. *X. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu.* Eskişehir, s. 569-577.

Dolati D, M. (2020). Halaççada Arkaik Özellikler. Tehlikedeki Diller Dergisi, 10(16), s. 173-180.

Dordarı, Novruz. (2009). *Tarix-e İctimai ve Siyasi İl-e Bozorg-e Kaşkayi.* Şiraz. Kaşkaiyi yayınları.

Dordi Qazi, M. (1998). *Dastan-e Yusuf ve Ahmed. .* Gonbad-e Kavûs. Qabus Neşri.

Dordi Qazi, M. (1998). *Türkmence Sözlük.* Gonbad-e Kavûs. Celve.

Dordi Qazi, M. (2002). *Türkmen Folklori, toy aydımlar, lâle, hûdi.* 1. Cild. Gurgan. Eşq-e Daneş.

Dordi Qazi, M. (2003). *Türkmen Folklori, toy aydımlar, lâle, hûdi, atalar naqlı.* 1. Cild. Gurgan. Eşq-e Daneş.

Dordi Qazi, M. (2005). *Xodamuz Türkmeni (Türkmence Öğrenimi).*Meşhed. Ganeşr.

Dordi Qazi, M. (2007). *Garaja Oglan.* Meşhed. Golneşr.

Dordi Qazi, M. (2008). *Nacaf Oglan Dessani.* Meşhed. Golneşr.

Dordi Qazi, M. (2009). *Dastan-e Şahsanam ve Ġarib.* Gonbad-e Kavûs. Neşr-e Makhtumgholi.

Doulatabadi, F. (2006). Kaşkay Sözlüğü Üzerine. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi,* (26), s. 25-30.

Ebiverdi Kahramani, Mizaffer. (1994). *Tarix-e Vaqaye-e eşayer-e Fars.* Tahran. Elmi.

Eker, S. (2009a). Farsçanın kıskacında Güney Azerbaycan Türkçesi. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (Hütad),* (9), s. 183-198.

Eker, S. (2009b). Türkçe-Farsça ilişkilerine ses, biçim ve tümcebilgisi düzeylerinde eş zamanlı genel bir bakış. In Essays on Turkish Linguistics. *ICTL2008 The 14th International Conference on Turkish Linguistics-Proceedings* (s. 373-383).

Eker, S. (2010). Türkçe-Farsça dil ilişkilerinde anlam kopyaları üzerine notlar. *Sosyoloji Yazıları*, 1, s. 197-211.

Enkin, Emel. (2011). *Kaşkay Türkçesinde Farsça Etkisi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek lisans Tezi, Eskişehir, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.

Elcan, A. (2015). Kaşkay Türkçesinde İyelik Bildiren Yüklemlemeler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(4), s. 1500-1512.

Enkin, Emel. (2011). Kaşkay Türkçesinde Farsça etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yükseklisans Tezi, Eskişehir, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.

Ercilasun, A. (1988). *Türk Kültürü.* Sayı: 300, s. 228-232.

Ercilasun, A. B. (Ed.). (2007). *Türk Lehçeleri Grameri*. Ankara, Akçağ.

Ergin, M. (1971). *Azeri Türkçesi* (No. 1633).

Eyvazi Yadıkuri, Cefer. (2015). *Mezun Qaşqay Şiirleri.* Şiraz. İrem Yayınları.

Farzane, Muhammed Ali. (1965). *Mabani Destur-e Zaban-e Azerbaycani.* Tabriz. Ferhang.

Gece, K. M. (1988). Serap Ağzı. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamıģ Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi.

Genç, Reşat. (1981) *Karahanlı Devlet Teşkilâti (XI. Yüzyıl Türk Hâkimiyet Anlayışı ve Karahanlılar)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

Goli, Aminüllah. (1987). *Seyri dar tarikh-e siyasi ejtemai-ye Türkmenha.* İran, Neşr-i Elm.

Gökdağ Atsız Bilgehan, Doğan Talip. (2016). *İran'da Türkler ve Türkçe.* Ankara, Akçağ.

Gökdağ B.A, Doğan T. (2018). Halaç Türkçesi. İçinde: Buran A (Editör). *Türk Dilinin Uzak Lehçeleri,* 1. Baskı. Ankara, Akçağ. s. 191-268.

Gökdağ, B. A. (2007). İran'daki Türk Ağızlarının Sınıflandırılması. *Türk Yurdu*, 27(244), s. 55-62.

Gökdağ, B. A. (2009). Azerbaycan ve İran Türk ağızlarında fiilin öğrenilen geçmiş zaman formasının değişik bir şekli. *Electronic Turkish Studies*, 4(8), s. 210-215.

Gökdağ, B. A. (2011). Hamse Türkleri ve ağzı. *Diyalektolog,* 2(2). s. 1-9.

Gökdağ, B. A. (2012). Halaç Türkçesi Metinleri. Qarşu Baluqqa Selam. Ankara: Vizyon Yayınları.

Gökdağ, B. A. (2013). İran Türkleri. *Yeni Türkiye*, 54, s. 2203-2213.

Gökdağ, B. A. Urmiye Ağızlarında Bile Zamirinin Kullanımı.

Gökdağ, B. A., & Heyet, M. R. (2004). İran Türklerinde Kimlik Meselesi. *Bilig*, Yaz, (30), s. 51-84.

Gülsevin, G. (1990). Göktürk Anıtları İle Yaşayan Üç Lehçemizin (Halaç, Çuvaş Ve Saha/Yakut) Tarihi İlgi Düzeni. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten,* 38(1990), s. 55-64.

Gülsevin, G. (2013). Qarsu Baluqqa Selam. *Karadeniz Arastirmalari,* (36), s. 287.

Gülsevin, G. Eski Türk Yazıtlarında Kelime Başında/h-/Sesi Gösterilmiş miydi?(Was the Initial/h-/Shown in the Old Turkic Inscriptions?). *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (42), s. 127-136.

Gündüz, M. (2010). Kaşkay Atasözlerinde ad aktarmaları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yükseklisans Tezi, Malatya, İnönü Üniversitesi.

Gündüz, T. (2008). "SAFEVÎLER", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt: 38, s: 451-457. https://islamansiklopedisi.org.tr/safeviler#1 (06.12.2020, 11:38).

Güzel, H. (2018). Ali Asgar Cemrasi Ve Halaç Edebiyatı. Turkbilig/Turkoloji Araştırmaları Dergisi, (36), s. 121-128.

Hacaloğlu, Recep Albayrak (1992). *Azeri Türkçesi Dil Kılavuzu*. Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Haghighat Dehsorkhi, Omid. (2016). İsfihan çevresinde yaşayan Kaşkay Türklerinin düğün gelenekleriüzerine bir inceleme, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, Yükseklisans Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi.

Haneda, K., & Ganjelu, A. (1979). *Tabrizi vocabulary: an Azeri-Turkish dialect in Iran* (No. 13). Institute for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa.

Haneda, K., & Ganjelu, A. (2009). *Tabrizi vocabulary: an Azeri-Turkish dialect in Iran.* Çeviri: Sedik, Hüseyn Muhammedzad. Lugat-i Lehce-yi Tabriz. Tabriz. Naşr-e Yaran.

Heyet, C. (1986). *Seyri da Tarixe Zaban ve Lahcehaye Türki*. Tahran, Neşr-e No.

Heyet, C. (1988). Torki-ye Xalac. *Varlık.* 70-4, s. 12-24.

Heyet, C. (1994). Azerbaycan Adı ve Sınırları. *Avrasya Etüdleri*. Sayı: 2, s. 94-100.

Heyet, C. (1996). *Azerbaycan Türkçesinin Grameri*. Tahran.

Hovren, E. (2016). *Destur-e Zaban-e Türkmeni, (Türkmen Dil Bilgisi).* Sahra Daneş.

Huren, İslam. (2016). *Destur-e zaban-e Türkmen.* İran, Neşr-e Sehradaneş.

Hurmuci, Muhammedcafer. (1984). *Hakayık-ı Ahbar-i Nasiri*. Tahran, Naşr-i Ney.

Jahangiri, Furud. (2017). *Yaşıl Alma Şiir Toplusu.* Şiraz. Yaşıl Alma Yayınları.

Kabayılı İsmail, Arslanoğlu Cemender. (1977). İran Türkleri. *Azerbaycan Türk Kültür Dergisi*, 223: s. 33-109.

Kafesoğlu, İ. (1958). Türkmen Adı, Manası Ve Mahiyeti. *Jean Deny Armağanı*, s. 121-133.

Kafkasyalı, A. (2010). *İran Türkleri.* Bilgeoğuz.

Kafkasyalı, A. (2011). *İran Coğrafyasında Türkler*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.

Kafkasyalı, Selim Yavuz. (2013). İran Türklerinde Müzik ve Sosyokültürel Yapısı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Malatya, İnönü Üniversitesi.

Kale, Tülay. (2004). İran Türklerinin ana dili problemleri ve Hamid Nutki. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, Kırıkkale Üniversitesi.

Karaarslan, Mehmet. (2010). Kaşkay Türklerinde Geçiş Dönemleri, Doğum- Evlenme-Ölüm. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Van, Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

Karaaslan, M. (2011). Kaşkay Türklerinde ölümle ilgili bazı inanmalar ve ölüm öncesine dair uygulamalar. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi,* 4(7), s. 329-344.

Karaaslan, M. (2011b). Kaşkay Türklerinde doğum çevresinde gelişen inanç ve pratikler. Electronic Turkish Studies, 6(3), s. 1435-1438.

Karini, Jihangir. (2009). Erdebil ili ağızları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi.

Kâşgarlı Mahmud. (1986). *Divanü lûgat-it-Türk tercümesi III.* Çeviren: Besim Atalay. Anakara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kayğusuz, Hakan. (2019). İran Azerbaycan'ının sosyo-kültürel yapısı ve siyasal coğrafyası. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi.

Khajeh, B. H. (2013). İran'da Yaşayan Halaç Türklerinin Sosyo-Kültürel Yapısı. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi.

Kıral, F. (1997). Syntaktische Enflüsse der Persischen a›› f des gesprochene Aserhaidschanisch von Iran. Mainz: Johannes Gutenberg-Universität doctoral dissertation.

Kıral, F. (2001). Das gesprochene Aserbaidschanisch von Iran: eine Studie zu den syntaktischen Einflüssen des Persischen (Vol. 43). Otto Harrassowitz Verlag.

Kıral, F. (2005). Modal constructions in Turkic of Iran. *Linguistic convergence and areal diffusion*. Case studies from Iranian, Semitic and Turkic, s. 285-293.

Kıral, F. (2006). Izafet constructions in Turkic varieties of Iran. *Turkic Languages in Contact*.(Ed, s. 158-165.

Kıral, F. (2012). Reflections on-miş in Khalaj. Evidentials: *Turkic, Iranian and Neighbouring Languages*. 24, 89.

Kıral, F., & Menz, A. (2009). İran-Azericesinde ve Gagavuzcada dil ilişkisinden kaynaklanan yapısal benzerlikler. In 22. Ulusal Dibilim Kurultayı Bildirileri (s. 242-250). Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

Kızılözen, C. (2018). İran Türk Ağızlarında-Ana Zarf-Fiil Eki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 20(2), s. 165-169.

Kiyani, Menuçehr. (1997). *Siyeh Çadırha.* Şiraz, Neşr-i Kiyan.

Kiyani, Menuçehr. (2007). *Efsaneha ve Qessehaye İl Qaşqayi.* Şiraz, Neşr-i Kiyan.

Kobotarian, N. (2016) İran Türkleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c.2, sayı 2.

Konak, Arif. (2018). İran Türklerinin anadilinde eğitim talepleri. Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırma Enstitüsü, Orta Doğu Sosyoloji ve Antropolojisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi.

Kulmanov, G. (1960). *Geoklenskiy Dialekt Türkmenskogo Yazıka.* Aşhabad.

Kulmanov, G. (1991). *Geoklenskiy Dialekt Türkmenskogo Yazıka.* Aşhabad. Türkmenistan SSR Ilimler Akademisi.

Kurtuluş, R. (1989). "ZENDLER", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt: 2, s: 270-274. https://islamansiklopedisi.org.tr/zendler (06.12.2020, 13:11).

Logaşova B, R. (1980). *Turkmenha-yı İran*. Farsçaya Çev: Sirus İzedi, Hüseyn Tahvili, Tahran, Şebahenk Yayınevi.

Mardani Rahimi, Esedullah. (1999). *Atalar Sözü, Zarbolmasalhaye Torki Qaşqai.be Farsi (Kaşkay Atasözleri ve Farsça Çevirileri).* Şiraz. Kiyan Neşr.

Mardani Rahimi, Esedullah. (2001). *Qaşqai Astanekler.* Tahran. Nahalhaye Sorh.

Mardani Rahimi, Esedullah. (2002a). *Zeban-e Torki Qaşqai ve Şive-ye Negareş-e an 'Kaşkay Türkçesi ve Yazım Kuralları'.* Şiraz. Rahgoşa.

Mardani Rahimi, Esedullah. (2002b). *Xodamuz Zaban-e Torki Qaşqai ve Mabani-ye Dastûri an.* Şiraz. Rahgoşa.

Mardani Rahimi, Esedullah. (2010). *Ferhang-e Namhaye Asıl-e İrani Şaxeye Torki Qaşqai*. (İranlı Asıl Adlar Sözlüğü, Kaşkay Türkçesindeki Adlar). Tahran. Kaşkay.

Mardani Rahimi, Esedüllah. (2001). *Zeban-e Torki Qaşqai ve Şive-ye Negareş-e an.* Şiraz. Rahgoşa.

Mardani, Rehimi Esedullah. (2007). *Qaşqayı sözlügü.* Kum, Ensari.

Mardani, Rehimi Esedüllah. (2007). *Qaşqayı sözlügü.* Kum, Ensari.

Mehyari, Abdülhüseyn. (2014). *Kaşka: Vajename Qaşqai- Farsi.* Tahran.

Merçil, E. (1996). "GAZNELİLER", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt:13, s. 480-484. https://islamansiklopedisi.org.tr/gazneliler#1, (29.11.2020, 11:17).

Minorsky, V. (1950). Halaç Türk diyalekti. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 4, s.1-2.

Monteil, V. M. (1956). Sur le dialecte turc de l'Azerbâydjân iranien. *Imprimerie Nationale*.

Muhiyev, H. (1959). Nohurskiy Dialekt Türkmenskogo Yazıka (Aşhabad).

Muhiyev, H. (1959). *Türkmen dilinin Nohurskiy Dialekt Türkmenskogo Yazıka (Aşhabad).* Türkmenistan SSR Ilimler Akademisi.

Muttakı, N.M. (1992). *Farhang-e Sina Türkmence- Farsça.* Kum.

Oberling, P. (1964a). The Turkic tribes of southwestern Persia. *UAJb,* 35, s. 164-80.

Oberling, P. (1964b). The Turkic Peoples of Iranian Azerbaijan. *American Council of Learned Societies.*

Oberling, P. (1970). British Tribal Policy in southern Persia 1906-1911. *Journal of Asian History*, 4(1), s. 50-79.

Oberling, P. (2017). *The Qashqā'i Nomads of Fārs* (Vol. 6). Walter de Gruyter GmbH & Co KG.

Orhunlu, C. (1967). Kaşkaylar. *Türk Kültürü*, (54), s. 29-34.

Ostovar, Novzer. (2011). *Bargozide-ye Zerbolmasalha ve Estelahat-e Torki-ye Qaşqai ba Bargerdan-e Fârsi. (Kaşkay Türkçesinden Seçilmiş Deyimler ve Atasözleri, Farsça Çevirisiyle Beraber).* Şiraz. Taht-e Cemşid.

Ostovar, Novzer. (2013). *Destur-e Zaban-e Torki-ye Qaşqayi. (Kaşkay Türkçesi Grameri).* Şiraz. Kaşkay.

Ölmez, M. (1995). Halaçlar ve Halaççа. *Çağdaş Türk Dili,* 84, s. 15-22.

Özaydın, A. (2001). "KARAHANLILAR", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt: 24, s. 404-484. https://islamansiklopedisi.org.tr/karahanlilar#1, (29.11.2020, 14:42).

Özden, K. (2014). Xalaçhā dar āyineyi tārix/Xalaclar Tārih Āyinäsiçä ('Halaçlar Tarih Aynasında'). *Tehlikedeki Diller Dergisi*, 3(4), s. 313.

Özgüdenli, O. G. (2005) "MOĞOLLAR", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt: 30, s: 225-229. https://islamansiklopedisi.org.tr/mogollar (03.12.2020, 20:18).

Pehlivan, G. (2011a). Hemedan Bölgesi Bahar Ağzı. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi.

Pehlivan, G. (2011b). Hemedan bölgesi (İran) Bahar Ağzı üzerine. *Diyalektolog*, sayı: 2(2), s. 33-51.

Pehlivan, Z N. (2019). Genel hatlarıyla Kaçar- Kaşkay İlişkileri. *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi.* Volum 1, sayı 2, Temmuz, s. 269-276.

Pehlivan, Z. N. (2018). Muhammed Rıza Şah Pehlevi Döneminde Kaşkaylar. İran ve Turan Tarihi Araştırmaları Dergisi, (1), s. 19-42.

Perham, Sirus. (1983). *İl Qaşqai key ve az koca be Fars amede ast?.* Tahran. Mecmue Kitab-e Agah.

Peyman, Hebibüllah. (1968). *Mutaleat-i Siyasi, İctimai ve İktisadi-ye İl-e Qaşqai.* Tahran.

Qezel, M. (2016). *Farhang-e Namha-ye Türkman.* Gonbad-e Kavûs. İl Arman.

Rahimi, M. (2020). Dil Canlılığı Bağlamında Halaç Türklerinin Durumu. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi.* Cilt:2 sayı: 17, s. 131-145.

Rahmanı, Ashkan. (2016). Türkiye, İran, Azerbaycan, Alaçuval ve Mafraş destanlarının irdelenmesi ve yorumu. Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı, Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi.

Ramer, A. M.; Doerfer, G.; Tezcan, S. (1995). *Folklore-Texte Der Chaladsch*. Turcologica, Band 19. Jsto.

Râzi, Abdüllah. (1968) *Tarih-e Kamel-e İran*, İkbal Neşri, Tahran.

Rezai, Mohammadreza. (2018). *Destur-e Zaban-e Torki-ye Qaşqai. (Kaşkay Türkçesi Dil Bilgisi).* Şiraz. Nevisandegan-e Pars.

Ritter, Helmut. (1921). Azerbeidschanische Texte zur nordpersischen volkskunde I. *Der İslam. s.* 181-212.

Ritter, Helmut. (1939). Azerbeidschanische Texte zur nordpersischen volkskunde II. *Der İslam. s.* 234-268.

Sai, Hüseyin. (2001). *Azeri Bayatılar.* Tabriz. Neşr-i Keyhan.

Sarıkaya, M. (1998). Güney Azerbaycan Türkçesi Grameri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri, Erciyes Üniversitesi.

Sarıkaya, M. (2001). Azerbaycan Türkçesinde Geniş Zaman ve Şimdiki Zaman Çekimleri ile Güney Azerbaycan Türkçesindeki Örnekleri. *TÜBAR-X-Azerbaycan Türkçesi*. s. 271-293.

Sarrafi, A. (2004). İran'da Türklerin Coğrafya Ve Nüfus Sayısı. *Dilmac.* 2, s. 56- 63.

Sehhat Bedaxşan, Q. (2000). *Türkmen Halk Edebiyatına Bir Bakış.* Gonbad-e Kavûs.

Sehhat Bedaxşan, Q. (2016). *Hûdiler, Lâleler.* Tahran. Sahra Daneş.

Shahbazi, Mohammad. (2001). The Qaşqai Nomads of İran (Part I). Formal Education. *Nomadic Peoples, s.* 37-64.

Shahbazi, Mohammad. (2002). The Qaşqai Nomads of İran (Part II) . Formal Education. *Nomadic Peoples, s.* 37-64.

Soofizadeh, Abdolvahid. (2014). *Tarikh-e Qacarha ve Türkmenha.* 2. Baskı, Gorgan, Neşr-e Noruz.

Sönmez, I. (1998). Untersuchungen zu den aserbaidschanischen Dialekten von Qaradaġ. Muġan und, Zencan, Göttingen.

Sufizade. A. (2018). *Türkmenler ve Qacarlar.* Gurgan. Novruzi.

Sümer, F. (1967). Kara Koyunlular, Başlangıçtan Cihan Şah'a Kadar. Türk Tarihi Kurumu, Ankara.

Sümer, F. (1989). "AKKOYUNLULAR", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt: 2, s: 270-274. https://islamansiklopedisi.org.tr/akkoyunlular (05.12.2020, 16:05).

Sümer, F. (1992). *Oğuzlar (Türkmenler): tarihleri, boy teşkilatı, destanları*. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Ankara.

Sümer, F. (2001) "KAÇARLAR", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt: 24, s: 51-53. https://islamansiklopedisi.org.tr/kacarlar#1 (06.12.2020, 19:08).

Sümer, F. (2009). "SELÇUKLULAR", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt: 36, s. 365-371. https://islamansiklopedisi.org.tr/selcuklular#1 (1.12.2020, 19:05)

Szapszal, H. S. (1935). Próby literatury ludowej turków z Azerbajdzanu *perskiego (Wstęp, teksty, tlumaczenie i slownik azerbajdźańsko-polsko-niemiecki).: Proben der volksliteratur der Türken aus dem persischen Azerbaidschan.(Einleitung, texte, übersetzung, mit einem azerbaidschanischpolnisch-deutschen glossar).. (Vol. 18).* Nakladem Polskiej Akademji umiejętności.

Şadmehr, A. (1998). *Nagmeha-ye Zanan-e Türkmen.* Gurgan. Neşr-e Hacı Telayi.

Şadmehr, A. (2000). *Taraneha-ye Kudekan-e Türkmen.* Gurgan. Neşr-e Makhtumgholi Feraghi Cuktural & Publishing.

Taneri, A. (2009). "HÂRİZMŞAHLAR", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt: 36, s: 365-371. https://islamansiklopedisi.org.tr/harizmsahlar (04.12.2020, 18: 34)

Taşağıl, Ahmet. (2002) İslam Öncesi Devirde Orta Asya'da Yaşayan Türk Boyları. *Genel Türk Tarihi 2. s*. 71-148.

Tekin, Talat. (1989). Türk Dili Diyalektlerinin Yeni Bir Tasnifi, *Erdem*, 10/13, s. 141-168.

Temizel, A. (2017). Birinci dünya savaşında İran'da Kaşkay Türklerinin Mucadelesi. *Oğuz- Türkmen Araştırmaları Dergisi.* I, 1 Aralık s. 81-96.

Temizyürek, F., ve Boylu, E. (2015). İran'da Türkçenin Dünü ve Bugünü. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (2), s. 95-106.

Tezcan, S. (1972). Halaççа. Saadet Çağatay (Haz.) Türk Lehçeleri Örnekleri II, *Yaşayan Ağız ve Lehçeler*, s. 255-260.

Tezcan, S. (1999). Halaççanın önemi ve Halaççа araştırmalarının sürdürülmesi gerekliliği. *Fujishiro & Shogaito (eds.)*, 1999, s. 203-212.

Tulu, S. (2012a). Halaççada Geçmiş Zaman ve Emir-İstek Kipi. *IV. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirileri.*

Tulu, S. (2013a). Halaçlardan Molla Nasreddin Fıkraları. *Tehlikedeki Diller Dergisi*, 2(2), s. 197-230.

Tulu, S. (2013b). Ali Asgar Camrasi'den Halaççа Bir Kaside: Anadan Ben Halaç Türkü Doğmuşum. *Yalım Kaya Bitigi. Osman Fikri Sertkaya Armağanı*, s. 589-599.

Ulutürk, Betül. (2017). Halaççа Halk Hikâyeleri Metin- Çeviri, Dil İncelemesi, Dizin-Sözlük. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi.

USTA, A. (2009). "SÂMÂNÎLER", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt: 36, s. 64-68. https://islamansiklopedisi.org.tr/samaniler, (17.02.2021, 11:45).

Uzunkaya, U. (2019). Halaççа Sözlükler Ve Halaççanın Söz Varlığı Üzerine. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (63), s. 1-19.

Ürekli, M. (1993). "CELÂYİRLİLER", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt: 7, s: 264-265. https://islamansiklopedisi.org.tr/celayirliler (04.12.2020, 14:33).

Vashghani Farahanī, A. (2012). Mäbani-ye Dästur-e Zäban-e Xäläçī–Xäläç Tili Bilgisi Quraqı.

Vaşegani F, A. (2006). *Vaiegan Tarihi*, Tahran, Vaniya.

Vaşegani F, A. (2011). *Helecler Tarih Aynasıça*, Tahran, Vaniya .

Vaşegani F, A. (2012). *Mabani Desture Zaban Halaci*, Tahran: Vaniya.

Vaşegani F, A. (2013). *Mahan Yarum*, Tahran, Vaniya.

Vaşegani F, A. (2014). *Divan-ı Seba*, Tahran, Vaniya.

Vörös, G. (2002). Halaç Dilinde Oğuzca Unsurlar. *Türkler,* C, 3, s. 666-670.

Yaghoobi,Valiollah. (2011). Bir Kaşkay Türk şiiri antolojisi:Kaşkâ'i Şiiri yâ âsâr-e şoeray-e Kaşkâ'i. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Yükseklisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi.

Yanar, Ş. (2016). Kaşkay Aşiretinin Menşei ve Tarihi Hakkında Yaklaşımlar. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi,* 1(2), s. 154-169.

Yeşilbursa, B. K. (1988). Kaşkaylar. *Türk Kültürü*, 299, s. 34-42.

Yeşilbursa, B. K. (1988). Kaşkaylar'da gelenek görenek ve kültür unsurları. *Türk Kültürü*, 305, s. 82-88.

Yıldırım, Hüseyn. (2020). *Türkmen Türkçesi grameri (ses ve şekil bilgisi).* Anakara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Yıldırım, Zeynep. (2015). İran sahası Göklen ve Nohur Türkmen ağızları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi.

Yılmaz, E. (2019). /Dok/ Ekli Yüklemler ve Kıyı Dilleri: Çuvaşça, Yakutça, Dolganca ve Halaççа. *İdil Ural Araştırmaları Dergisi,* 1(2), s. 261-269.

Yuvalı, A. (1993). "ÇAĞATAY HANLIĞI", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt: 8, s: 177-178. https://islamansiklopedisi.org.tr/cagatay-hanligi (04.12.2020, 22:00).

Yuvalı, A. (2000) "İLHANLILAR", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt: 22, s: 102-105. https://islamansiklopedisi.org.tr/ilhanlilar#1 (03.12.2020, 20:55).

Zehtabi, M, T. (1994). *Muasir Azeri Dili (Ses- Sarf).* Tabriz, Aşina.

Ekler

Resim 1: Kaşkay Çadırının Dış Görünüşü

Resim 2: Kaşkay Çadırının İç Görünüşü

Resim 3: Yazın Hayvan Barınığı Olarak Kullanılan Bölge

Resim 4: Hayvanların Otlanması

Resim 5: Yünden ip yapan Kaşkay kadını

Resim 6: Türkmen Çadırının İş Görünüşü

Resim 7: Türkmen Çadırının Dış Görünüşü

Resim 8: Türkmen Dokuma Örnekleri

Resim 9: Türkmensehra

Resim 10: Darabad Köyünde, Hayvan Barınakları

Resim 11: Darabad Köyü

Resim 12: Erdebil'de Dokuma Örnekleri